

تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه جلد ۱۷

مشخصات کتاب

سرشناسه: حر عاملی، محمد بن حسن، ۱۰۳۳ - ۱۱۰۴ ق.

عنوان و نام پدیدآور: ترجمه وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه

تالیف: محمد بن الحسن الحر العاملی؛ تحقیق: محمدرضا الحسینی الجلالی / ترجمه: گروهی از محققین مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

مشخصات نشر دیجیتالی: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان ۱۴۰۰ ه ش

مشخصات ظاهری: ۳۰ ج.

موضوع: احادیث شیعه -- قرن ۱۱ ق.

موضوع: احادیث احکام

شناسه افزوده: متن عربی موسسه آل البيت عليهم السلام لاحیاء التراث (قم)

رده بندی کنگره: BP/۱۳۵ ح ۴ ت ۷ ی ۱۳۰۰

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۲۱۲

شماره کتابشناسی ملی: ۱۳۲۱۶۹۰

ص: ۱

اشاره

ص: ٢

بسم الله الرحمن الرحيم

ص: ٣

ص: ٤

ص: ٥

ص: ٦

ص: ٧

ص: ٨

كتاب التجارة

أَبْوَابُ مُقَدِّمَاتِهَا

١- بَابُ اسْتِحْبَابِهَا وَ اخْتِيَارِهَا عَلَى أَسْبَابِ الرِّزْقِ

إشارة

(١) بَابُ اسْتِحْبَابِهَا وَ اخْتِيَارِهَا عَلَى أَسْبَابِ الرِّزْقِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٤٣ - رقم الحديث الباب: ١]

۲۱۸۴۳-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً (۳) قَالَ رِضْوَانُ اللَّهِ وَ الْجَنَّةُ فِي الْآخِرَةِ وَ السَّعَةُ فِي الرِّزْقِ وَ الْمَعَاشِ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ فِي الدُّنْيَا.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ أَيْضاً بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (۴)

ص: ۹

۱- الباب ۱ فيه ۱۳ حديثا.

۲- الفقيه ۳- ۱۵۶- ۳۵۶۶.

۳- البقرة ۲- ۲۰۱.

۴- التهذيب ۶- ۳۲۷- ۹۰۰.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۱) وَ رَوَاهُ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَمِيرِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

«جمیل بن صالح از امام صادق (علیه السلام) درباره گفته خداوند عز و جل "پروردگارا! به ما در دنیا خوبی و در آخرت خوبی عطا کن" پرسید. امام فرمود: "رضایت خدا و بهشت در آخرت و گشایش در روزی و معاش و خوش اخلاقی در دنیا".»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۴۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

٢١٨٤٤ - ٢ - (٣) وَبِإِسْنَادِهِ عَنِ الْمُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ قَالَ: رَأَى أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ وَكَدَ تَأَخَّرْتُ عَنِ السُّوقِ فَقَالَ اغْدُ إِلَى عِزِّكَ.

ترجمه:

«مُعَلَّى بْنُ خُنَيْسٍ گفت: امام صادق (علیه السلام) مرا دید که از بازار دور مانده ام. فرمود: به سوی عزت خود بشتاب.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٤٥ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٨٤٥ - ٣ - (٤) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ رَوْحٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ قَالَ: تِسْعَةُ أَعْشَارِ الرِّزْقِ فِي التِّجَارَةِ.

ترجمه:

«روح از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده است که فرمود: نه دهم روزی در تجارت است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٤٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٨٤٦ - ٤ - (٥) وَفِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ سُفْيَانَ الْجَرِيرِيِّ عَنْ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْبَرَكَةُ عَشْرَةُ أَجْزَاءٍ تِسْعَةُ أَعْشَارِهَا فِي التِّجَارَةِ وَالْعُشْرُ الْبَاقِي فِي الْجُلُودِ.

قَالَ الصَّدُوقُ يَعْنِي بِالْجُلُودِ الْغَنَمَ وَاسْتَدَلَّ بِمَا يَأْتِي (٦).

ترجمه:

«عبدالمؤمن انصاری از امام باقر (علیه السلام) روایت کرده که پیامبر (صلی الله علیه وآله) فرمود: برکت ده جزء دارد که نه دهم آن در تجارت و یک دهم باقی در پوست هاست.»

مرحوم شیخ صدوق گفته است که منظور از «پوست ها» همان گوسفند است و برای این معنا به مطلبی که در ادامه می آید استدلال کرده است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۸۴۷ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۱۸۴۷-۵- (۷) وَعَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْقَطَّانِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّا عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبِيبٍ عَنْ تَمِيمٍ بْنِ بُهْلُولٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ

ص: ۱۰

۱- الكافي ۵- ۷۱- ۲.

۲- معانی الأخبار- ۱۷۴- ۱.

۳- الفقيه ۳- ۱۹۲- ۳۷۱۹.

۴- الفقيه ۳- ۲۳۳- ۳۵۵۸.

۵- الخصال- ۴۴۵- ۴۴.

۶- یأتی فی الحديث ۵ من هذا الباب.

۷- الخصال- ۴۴۶- ۴۵.

عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيِّ (۱) عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِيهِ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ آبَائِهِ عَنِ النَّبِيِّ ص قَالَ: تِسْعَةُ أَعْشَارِ الرِّزْقِ فِي التِّجَارَةِ وَالْجُزْءُ الْبَاقِي فِي السَّابِغَةِ يَعْنِي الْغَنَمَ.

ترجمه:

«حسین بن زید از پدرش زید بن علی، از پدرانش، از پیامبر (صلی الله علیه وآله) روایت کرده که فرمود: نُه دهم روزی در تجارت است و بخش باقی مانده در سابیای، یعنی گوسفند، است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٤٨ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٨٤٨ - ٦ - (٢) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع فِي حَدِيثِ الْأَرْبَعِمِائَةِ قَالَ: تَعَرَّضُوا لِلتَّجَارَاتِ فَإِنَّ لَكُمْ فِيهَا غِنًى عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُحِبُّ الْمُحْتَزِفَ الْأَمِينَ الْمَغْبُونُ غَيْرُ مَحْمُودٍ وَلَا مَأْجُورٍ.

ترجمه:

و به سند خود از امام علی (علیه السلام) در حدیث چهارصدگانه نقل کرده که فرمود: به تجارت روی آورید، زیرا برای شما در آن بی نیازی از آنچه در دست مردم است وجود دارد، و همانا خداوند عز و جل حرفه مند امین را دوست دارد. کسی که مغبون شود، نه ستوده است و نه پاداش دارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٤٩ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٨٤٩ - ٧ - (٣) عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الْمُزْتَضَى فِي رِسَالَةِ الْمُحْكَمِ وَ الْمُتَشَابِهِ نَقْلًا مِنْ تَفْسِيرِ النُّعْمَانِيِّ بِإِسْنَادِهِ الْآتِي (٤) عَنْ عَلِيٍّ ع فِي بَيَانِ مَعَايِشِ الْخَلْقِ إِلَى أَنْ قَالَ وَأَمَّا وَجْهُ التَّجَارَةِ فَقَوْلُهُ تَعَالَى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ (٥) الْآيَةُ فَعَرَفَهُمْ سُبْحَانَهُ كَيْفَ يَشْتَرُونَ الْمَتَاعَ فِي الْحَضَرِ وَ السَّفَرِ وَ كَيْفَ يَتَجَرَّوْنَ إِذْ كَانَ ذَلِكَ مِنْ أَسْبَابِ الْمَعَاشِ.

ترجمه:

«از امام علی (علیه السلام) در بیان راه های معیشت مردم روایت شده است. فرمود: و اما درباره تجارت، سخن خداوند تعالی است: "ای کسانی که ایمان آورده اید، هنگامی که به یکدیگر تا سررسیدی معین وام دادید، آن را بنویسید." (آیه ۲۸۲ سوره بقره) خداوند سبحان به آنان آموخت که چگونه در حال حضر و سفر کالا خریداری کنند و چگونه تجارت کنند، زیرا این از اسباب معیشت است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۵۰ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۸۵۰ - ۸ - (۶) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ طَلَبَ التَّجَارَةَ اسْتَغْنَى عَنِ النَّاسِ قُلْتُ وَإِنْ كَانَ مُعِيلاً قَالَ وَإِنْ كَانَ مُعِيلاً إِنَّ تِسْعَةَ أَعْشَارِ الرِّزْقِ فِي التَّجَارَةِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

«محمد زعفرانی از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده است که فرمود: هر کس به دنبال تجارت باشد، از مردم بی نیاز می شود. گفتم: حتی اگر خرج خانواده اش بر عهده او باشد؟ فرمود: حتی اگر خرج خانواده اش بر عهده او باشد؛ همانا نه دهم روزی در تجارت است.»

ص: ۱۱

۲- الخصال- ۶۲۱- ۱۰.

۳- المحکم و المتشابه- ۵۹.

۴- یأتی فی الفائدة الثانية من الخاتمة رقم (۵۲).

۵- البقرة ۲- ۲۸۲.

۶- الکافی ۵- ۱۴۸- ۳.

۷- التهذيب ۷- ۳- ۵ وفيه محمد بن الزعفراني.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۵۱ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۸۵۱- ۹- (۱) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: التَّجَارَةُ تَزِيدُ فِي الْعَقْلِ.

ترجمه:

«ابن بُکیر از کسی که برای او روایت کرده، از امام صادق (علیه السلام) نقل کرده است که فرمود: تجارت عقل را افزایش می دهد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۵۲ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۱۸۵۲- ۱۰- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى وَ غَيْرِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَطِيَّةٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ أَحْمَرَ قَالَ: كَانَ أَبُو الْحَسَنِ ع يَقُولُ لِمُصَادِفٍ اغْدُ إِلَيَّ عَزَّكَ يَغْنَى السُّوقَ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

«هشام بن احمر گفت: امام کاظم (علیه السلام) به مُصادف می فرمود: به سوی عزت خود بشتاب؛
یعنی بازار.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٥٣ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢١٨٥٣-١١- (٤) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ يَحْيَى عَنْ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع تَعَرَّضُوا لِلتَّجَارَةِ فَإِنَّ فِيهَا غَنًى لَكُمْ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ.

ترجمه:

«محمد بن مسلم از امام صادق (علیه السلام) نقل کرده که فرمود: امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: به تجارت روی آورید، زیرا در آن برای شما بی نیازی از آنچه در دست مردم است وجود دارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٥٤ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢١٨٥٤-١٢- (٥) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَاصِمِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ النَّهْدِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ لِلْمَوَالِي اتَّجَرُوا بَارَكَ اللَّهُ لَكُمْ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص - يَقُولُ الرِّزْقُ عَشْرَةُ أَجْزَاءٍ تِسْعَةٌ أَجْزَاءٌ فِي التَّجَارَةِ وَ وَاحِدٌ فِي غَيْرِهَا.

ص: ١٢

۱- الکافی ۵- ۱۴۸- ۲.

۲- الکافی ۵- ۱۴۹- ۷.

۳- التهذیب ۷- ۳- ۴.

۴- الکافی ۵- ۱۴۹- ۹، و الفقیه ۳- ۱۹۳- ۳۷۲۳.

۵- الکافی ۵- ۳۱۸- ۵۹ و آورده فی الحدیث ۴ من الباب ۲۶ من أبواب مقدمات النکاح.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۱) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

«فضل بن ابی قره از امام صادق (علیه السلام) در حدیثی نقل کرده که امیرالمؤمنین (علیه السلام) به موالی فرمود: به تجارت روی آورید، خداوند بر شما برکت دهد، زیرا من از رسول خدا (صلی الله علیه وآله) شنیدم که فرمود: روزی ده جزء دارد که نه جزء آن در تجارت و یک جزء در غیر آن است.»

[رقم الحدیث الکی: ۲۱۸۵۵ - رقم الحدیث الباب: ۱۳]

۲۱۸۵۵- ۱۳- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَجَّالِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ لِمَوْلَى لَهُ يَا عَبْدَ اللَّهِ احْفَظْ عِزَّكَ قَالَ وَمَا عِزِّي جُعِلَتْ فِدَاكَ قَالَ غَدُوكَ إِلَى سُوقِكَ وَإِكْرَامُكَ نَفْسَكَ وَقَالَ لِأَخَرَ مَوْلَى لَهُ مَا لِي أَرَاكَ تَرَكْتَ غَدُوكَ إِلَى عِزِّكَ قَالَ جَنَازَةٌ أَرَدْتُ أَنْ أَحْضَرَهَا قَالَ فَلَا تَدَعِ الرَّوَاحَ إِلَى عِزِّكَ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۳).

ترجمه:

«علی بن عقبه گفت: امام صادق (علیه السلام) به یکی از موالیان خود فرمود: ای عبد الله! عزت خود را حفظ کن. آن موالی گفت: و عزت من چیست؟ جانم فدای تو! امام فرمود: صبح زود به بازار رفتن و احترام به نفس خودت است. سپس به موالی دیگری فرمود: چرا می بینم که صبح زود به عزت خود نمی روی؟ آن موالی گفت: به خاطر جنازه ای است که می خواستم در آن حاضر شوم. امام فرمود: پس از رفتن به عزت خود دست نکش.»

۲- بَابُ كَرَاهَةِ تَرْكِ التَّجَارَةِ

اشاره

(۴) ۲ بَابُ كَرَاهَةِ تَرْكِ التَّجَارَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۵۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۸۵۶-۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ (۶) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: تَرَكُ التَّجَارَةَ يَنْقُصُ الْعَقْلَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

حماد بن عثمان از امام صادق (علیه السلام) نقل کرده که فرمود: ترک تجارت عقل را کاهش می دهد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٥٧ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٨٥٧-٢- (٨) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ

ص: ١٣

١- الفقيه ٣- ١٩٢- ٣٧٢٢.

٢- التهذيب ٧- ٤- ١٢.

٣- يأتي في البابين ٢، ١٥، و ما يدلّ عليه عموماً في الأبواب الآتية من هذه الأبواب، و في الباب ٢٠، و في الحديث ٣ من الباب ٦٦ من أبواب ما يكتسب به.

٤- الباب ٢ فيه ١٤ حديثاً.

٥- الكافي ٥- ١٤٨- ١.

٦- في التهذيب زيادة- عن الحلبيّ و هو الموافق لما ورد في الوافي ٣- ٢١ كتاب المعاش و المكاسب.

٧- التهذيب ٧- ٢- ١.

٨- الكافي ٥- ١٤٨- ٥.

عَنِ الْفَضِيلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ أَيُّ شَيْءٍ تُعَالِجُ فَقُلْتُ مَا أُعَالِجُ الْيَوْمَ شَيْئاً فَقَالَ كَذَلِكَ تَذْهَبُ أَمْوَالُكُمْ وَ اسْتَدَّ عَلَيْهِ.

ترجمہ:

«فضل بن یسار گفت: امام صادق (علیہ السلام) فرمود: به چه چیزی مشغولی؟ گفتم: امروز چیزی را معالجه نمی کنم. فرمود: همین طور اموال شما نیز از بین می رود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٥٨ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٨٥٨ - ٣ - (١) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي الْجَهْمِ عَنْ فَضِيلِ الْأَعْوَرِ قَالَ: شَهِدْتُ مُعَاذَ بْنَ كَثِيرٍ وَ قَالَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع - إِنِّي قَدْ أَيْسَرْتُ فَأَدْعُ التَّجَارَةَ فَقَالَ إِنَّكَ إِن فَعَلْتَ قَلَّ عَقْلُكَ أَوْ نَحْوَهُ.

ترجمہ:

فضیل اعور گفت: شاهد بودم کہ معاذ بن کثیر بہ امام صادق (ع) گفت: من بی نیاز شدہ ام، آیا تجارت را رہا کنم؟ امام فرمود: اگر چنین کنی، عقل تو کم خواهد شد یا چیزی شبیہ بہ آن.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٥٩ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٨٥٩ - ٤ - (٢) وَ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي الْقَدَّاحِ (٣) عَنْ مُعَاذِ بْنِ بِيَّاعٍ الْأَكْسِيَّةِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا مُعَاذُ أَضَعُفْتَ عَنِ التَّجَارَةِ أَوْ زَهَدْتَ فِيهَا قُلْتُ مَا ضَعُفْتُ عَنْهَا وَلَا زَهَدْتُ فِيهَا قَالَ فَمَا لَكَ قُلْتُ كُنَّا نَنْتَظِرُ أَمْرًا وَ ذَلِكَ حِينَ قُتِلَ الْوَلِيدُ وَ عِنْدِي مَالٌ كَثِيرٌ وَ هُوَ فِي يَدِي وَ لَيْسَ لِأَحَدٍ عَلَيَّ شَيْءٌ وَ لَا أَرَانِي آكُلُهُ حَتَّى أَمُوتَ فَقَالَ لَا تَتْرُكْهَا فَإِنَّ تَرْكَهَا مَذْهَبَةٌ لِلْعَقْلِ اسْعَ عَلَى عِيَالِكَ وَ إِيَّاكَ أَنْ يَكُونُوا هُمْ السَّعَاءَةَ عَلَيْكَ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (٤) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

معاذ، فروشنده پارچه، گفت: امام صادق (ع) به من فرمود: ای معاذ! آیا از تجارت ضعیف شده ای یا از آن زهد ورزیده ای؟ گفتم: نه ضعیف شده ام و نه از آن زهد ورزیده ام. فرمود: پس چه شده است؟ گفتم: ما در انتظار امری بودیم و این در زمانی بود که ولید کشته شد. اکنون مال زیادی دارم و این مال در دست من است و کسی حقی بر من ندارد و گمان نمی کنم که آن را بخورم تا بمیرم. امام فرمود: تجارت را رها مکن، زیرا رها کردن آن موجب نقصان عقل است. برای خانواده ات تلاش کن و مبادا که آنها برای تو تلاش کنند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٦٠ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٨٦٠-٥- (٥) وَبِإِسْنَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَسْبَاطِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَسَأَلْنَا عَنْ عُمَرَ بْنِ مُسْلِمٍ - مَا فَعَلَ فَقُلْتُ صَالِحٌ وَ لَكِنَّهُ قَدْ تَرَكَ التَّجَارَةَ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع عَمَلُ الشَّيْطَانِ ثَلَاثًا أَوْ مَا عَلِمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص اشْتَرَى

ص: ١٤

١- الكافي ٥-١٤٨-٤، التهذيب ٧-٢-٢.

٢- الكافي ٥-١٤٨-٦.

٣- في نسخة- أبي الفرج (هامش المخطوط) وكذلك الكافي و التهذيب.

٤- التهذيب ٧-٢-٣.

٥- الكافي ٥-٧٥-٨.

عِيراً أَتَتْ مِنَ الشَّامِ - فَاسْتَفْضَلَ فِيهَا مَا قَضَىٰ دِينُهُ وَقَسَمَ فِي قَرَابَتِهِ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ رِجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ
تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ (۱) إِلَىٰ آخِرِ الْآيَةِ يَقُولُ الْقَصَّاصُ إِنَّ الْقَوْمَ لَمْ يَكُونُوا يَتَجَرَّوْنَ كَذِبُوا وَ
لَكِنَّهُمْ لَمْ يَكُونُوا يَدْعُونَ الصَّلَاةَ فِي مِيقَاتِهَا وَهُمْ أَفْضَلُ مِمَّنْ حَضَرَ الصَّلَاةَ وَلَمْ يَتَجَرَّ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

اسباط بن سالم گفت: نزد امام صادق (ع) رفتم، ایشان از ما درباره عمر بن مسلم پرسید که او چه
می کند. گفتم: حالش خوب است، اما تجارت را رها کرده است. امام صادق (ع) سه بار فرمود: کار
شیطان است. آیا نمی داند که پیامبر خدا (ص) شتری از شام خرید و از آن سودی به دست آورد که
با آن قرضش را پرداخت و در میان خویشانش تقسیم کرد؟ خداوند، عز و جل، می فرماید: «مردانی
که تجارت و خرید و فروش، آنان را از یاد خدا باز نمی دارد» (نور، ۳۷: ۲۴) تا آخر آیه. قصه گویان
می گویند آن قوم تجارت نمی کردند؛ دروغ می گویند! بلکه آنها نماز را در وقتش ترک نمی کردند و
از کسانی که فقط در نماز حاضر می شوند و تجارت نمی کنند، برتر بودند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۶۱ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۱۸۶۱ - ۶ - (۳) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنْ
الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةَ (۴) قَالَ: سَأَلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ رَجُلٍ وَ أَنَا حَاضِرٌ فَقَالَ مَا حَبَسَهُ عَنِ الْحَجِّ فَقِيلَ
تَرَكَ التَّجَارَةَ وَ قَلَّ شَيْئُهُ قَالَ وَ كَانَ مُتَكِنًا فَاسْتَوَىٰ جَالِسًا ثُمَّ قَالَ لَهُمْ لَا تَدْعُوا التَّجَارَةَ فَتَهُونُوا اتَّجَرُوا
بَارَكَ اللَّهُ لَكُمْ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ مِثْلَهُ وَ تَرَكَ صَدْرَهُ وَ قَالَ فَتَمُوتُوا (۵)

ترجمه:

فضل بن ابی قره گفت: امام صادق (ع) درباره مردی در حضور من پرسید و فرمود: چه چیزی او را از حج بازداشت؟ گفته شد: تجارت را رها کرده و مالش کم شده است. امام که تکیه داده بود، نشست و به آنها فرمود: تجارت را رها نکنید که خوار می شوید. تجارت کنید؛ خداوند به شما برکت دهد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٦٢ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٨٦٢-٧- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ مَنْصُورٍ عَنْ مُعَاذِ بْنِ كَثِيرٍ بَيَّاعِ الْأَكْسِيَّةِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّي قَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَدَعَ السُّوقَ وَفِي يَدَيَّ شَيْءٌ فَقَالَ إِذَا يَسْقُطُ رَأْيُكَ وَلَا يُسْتَعَانُ بِكَ عَلَى شَيْءٍ.

ص: ١٥

١- النور ٢٤-٣٧.

٢- التهذيب ٦-٣٢٦-٨٩٧.

٣- الكافي ٥-١٤٩-٨، التهذيب ٧-٣-٦.

٤- فى المصدر- الفضيل بن أبى قره.

٥- الفقيه ٣-١٩٣-٣٧٢٤.

٦- الكافي ٥-١٤٩-١٠.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى (١)

وَرَوَاهُ أَيْضاً بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ (٢)

وَالَّذِي قَبْلَهُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ.

ترجمه:

معاذ بن کثیر، فروشنده پارچه، گفت: به امام صادق (ع) گفتم: تصمیم گرفته ام که بازار را رها کنم و چیزی در دست دارم. امام فرمود: در این صورت، رأی و نظر تو ساقط می شود و در هیچ کاری از تو کمک گرفته نخواهد شد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٦٣ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢١٨٦٣ - ٨ - (٣) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَدِئَةَ عَنْ فَضِيلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّي قَدْ كَفَفْتُ عَنِ التَّجَارَةِ وَأُمْسَكْتُ عَنْهَا قَالَ وَلِمَ ذَلِكَ أَعْجَزُ بِكَ كَذَلِكَ تَذْهَبُ أَمْوَالُكُمْ لَا تَكْفُوا عَنِ التَّجَارَةِ وَ التَّمِسُّوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

فضیل بن یسار گفت: به امام صادق (ع) گفتم که از تجارت دست کشیده ام و آن را ترک کرده ام. امام فرمود: چرا این کار را کردی؟ آیا از روی ناتوانی است؟ این گونه اموالتان از بین می رود. از تجارت دست نکشید و از فضل خداوند، عز و جل، طلب کنید.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٦٤ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢١٨٦٤ - ٩ - (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الْحَجَّالِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَ كَانَ خَتَنَ بُرَيْدٍ الْعَجَلِيِّ قَالَ بُرَيْدٌ لِمُحَمَّدٍ سَلْ لِي أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ شَيْءٍ أُرِيدُ أَنْ أَصْنَعَهُ إِنَّ لِلنَّاسِ فِي يَدَيَّ وَدَائِعَ وَ أَمْوَالًا أَتَقَلَّبُ فِيهَا وَ قَدْ أَرَدْتُ أَنْ أَتَخَلَّى مِنَ الدُّنْيَا وَ أَذْفَعَ إِلَى كُلِّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ قَالَ فَسَأَلَ مُحَمَّدٌ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ ذَلِكَ وَ خَبَّرَهُ بِالْقِصَّةِ وَ قَالَ مَا تَرَى لَهُ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَيْبَدًا نَفْسُهُ بِالْحَرْبِ لَا وَ لَكِنْ يَأْخُذُ وَ يُعْطِي عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

محمد بن مسلم که داماد برید عجلی بود، گفت: برید به محمد گفت از امام صادق (ع) درباره چیزی که قصد انجام آن را دارم، پرس. مردم نزد من ودایع و اموالی دارند که با آنها معامله می کنم و تصمیم گرفته ام از دنیا دست بکشم و حق هر صاحب حقی را به او بدهم. محمد این مسئله را از امام صادق (ع) پرسید و داستان را برایش گفت و پرسید نظر شما چیست؟ امام فرمود: ای محمد، آیا خود را در سختی و محرومیت قرار دهد؟ نه، بلکه باید بگیرد و بدهد (معامله کند) و بر خداوند، عز و جل، توکل کند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٦٥ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢١٨٦٥ - ١٠ - (٦) وَ عَنْهُ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَصْبَاطِ بْنِ سَالِمٍ بَيَّاعِ

ص: ١٦

۲- التهذيب ۶- ۳۲۹- ۹۰۸.

۳- الكافي ۵- ۱۴۹- ۱۱.

۴- الكافي ۵- ۱۴۹- ۱۲.

۵- التهذيب ۷- ۳- ۸.

۶- التهذيب ۷- ۴- ۱۱.

الرُّطِّي قَالَ: سَأَلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ يَوْمًا وَ أَنَا عِنْدَهُ عَنْ مُعَاذٍ بَيَّاعِ الْكَرَابِيسِ فَقِيلَ تَرَكَ التِّجَارَةَ فَقَالَ عَمَلُ الشَّيْطَانِ مَنْ تَرَكَ التِّجَارَةَ ذَهَبَ ثُلُثَا عَقْلِهِ أَمَا عَلِمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَدِمَتْ عِيرٌ مِنَ الشَّامِ - فَاشْتَرَى مِنْهَا وَ اتَّجَرَ فَرَبِحَ فِيهَا مَا قَضَى دَيْنَهُ.

ترجمه:

اسباط بن سالم، فروشنده زطی (نوعی پارچه)، گفت: روزی امام صادق (ع) در حالی که نزد او بودم، درباره معاذ، فروشنده کرباس (پارچه)، پرسید. گفته شد که او تجارت را رها کرده است. امام فرمود: این کار شیطان است؛ کسی که تجارت را رها کند، دو سوم عقلش از بین می رود. آیا نمی داند که پیامبر خدا (ص) زمانی که کاروانی از شام آمد، از آن خرید کرد و تجارت نمود و از آن سودی برد که با آن قرضش را پرداخت؟

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۶۶ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۱۸۶۶- ۱۱- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْفَضِيلِ بْنِ يَسَارٍ (۲) قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ التِّجَارَةَ قَالَ فَلَا تَفْعَلْ افْتَحْ بَابَكَ وَ ابْسُطْ بَسَاطَكَ وَ اسْتَزِقِ اللَّهَ رَبَّكَ.

ترجمه:

فضیل بن یسار گفت: به امام صادق (ع) گفتم که تجارت را ترک کرده ام. امام فرمود: این کار را نکن. در خانه ات را باز کن، فرش خود را پهن کن و از خداوند، پروردگارت، روزی طلب کن.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٦٧ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢١٨٦٧ - ١٢ - (٣) قَالَ وَقَالَ الصَّادِقُ ع التَّجَارَةُ تَزِيدُ فِي الْعَقْلِ.

ترجمه:

امام صادق (ع) فرمود: تجارت عقل را افزایش می دهد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٦٨ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢١٨٦٨ - ١٣ - (٤) قَالَ وَقَالَ ع تَرَكَ التَّجَارَةَ مَذْهَبَةً لِلْعَقْلِ.

ترجمه:

امام (ع) فرمود: رها کردن تجارت موجب نقصان عقل است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٦٩ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢١٨٦٩ - ١٤ - (٥) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ رَوْحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ (٦) قَالَ كَانُوا أَصْحَابَ تِجَارَةٍ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ تَرَكُوا التَّجَارَةَ وَانْطَلَقُوا إِلَى الصَّلَاةِ وَهُمْ أَعْظَمُ أَجْراً مِمَّنْ لَمْ يَتَجَرَّ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۷) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۸).

ترجمه:

روح بن عبد الرحيم از امام صادق (ع) در مورد آيه اى از خداوند، عز و جل، كه مى فرمايد: «مردانى كه تجارت و خريد و فروش، آنان را از ياد خدا باز نمى دارد» (نور، ۳۷: ۲۴)، پرسيد. امام فرمود: آنها صاحبان تجارت بودند و وقتى نماز فرا مى رسيد، تجارت را رها کرده و به سوى نماز مى رفتند و آنان از كسانى كه تجارت نمى كنند، پاداش بيشترى دارند.

ص: ۱۷

-
- ۱- الفقيه ۳- ۱۶۵- ۳۶۰۶.
 - ۲- فى المصدر- الفضل بن يسار.
 - ۳- الفقيه ۳- ۱۹۱- ۳۷۱۷.
 - ۴- الفقيه ۳- ۱۹۲- ۳۷۱۸.
 - ۵- الفقيه ۳- ۱۹۲- ۳۷۲۰ و أورد نحوه فى الحديث ۱ من الباب ۱۴ من أبواب آداب التجارة.
 - ۶- النور ۲۴- ۳۷.
 - ۷- تقدم فى الباب ۱ من هذه الأبواب.
 - ۸- يأتى ما يدلّ عليه عموماً فى الباب ۵، وفى الحديث ۹ من الباب ۶، وفيه الباب ۱۸ هذه الأبواب.

۳- بَابُ اسْتِحْبَابِ الشَّرَاءِ وَإِنْ كَانَ غَالِيًا

اشاره

(۱) ۳ بَابُ اسْتِحْبَابِ الشِّرَاءِ وَإِنْ كَانَ غَالِيًا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۷۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۸۷۰ - ۱ - (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ قَالَ: كَانَ أَبُو الْخَطَّابِ قَبْلَ أَنْ يَفْسُدَ وَهُوَ يَحْمِلُ الْمَسَائِلَ لِأَصْحَابِنَا وَ يَجِيءُ بِجَوَابَاتِهَا رَوَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ اشْتَرِ وَإِنْ كَانَ غَالِيًا فَإِنَّ الرِّزْقَ يَنْزِلُ مَعَ الشِّرَاءِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۳)

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

علی بن عقبه گفت: قبل از اینکه ابو الخطاب فاسد شود، او مسائل را برای دوستان ما حمل می کرد و پاسخ های آنها را می آورد. او از امام صادق (ع) روایت کرد که فرمود: خرید کن، حتی اگر گران باشد، زیرا روزی همراه با خرید نازل می شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۷۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۸۷۱ - ۲ - (۵) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ الْقَاصِرِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثَّمَالِيِّ قَالَ: ذُكِرَ عِنْدَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَ غَلَاءُ السَّعْرِ فَقَالَ وَ مَا عَلَيَّ مِنْ غَلَائِهِ إِنْ غَلَا فَهُوَ عَلَيْهِ وَإِنْ رَخَصَ فَهُوَ عَلَيْهِ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (٦)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثَّمَالِيِّ (٧)

ص: ١٨

١- الباب ٣ فيه حديثان.

٢- الكافي ٥ - ١٥٠ - ١٣.

٣- الفقيه ٣ - ٢٦٨ - ٣٩٦٧.

٤- التهذيب ٧ - ٤ - ٩.

٥- التهذيب ٦ - ٣٢١ - ٨٨١، و آورده فی الحديث ٢ من الباب ١٦ من هذه الأبواب، وفي الحديث

٤ من الباب ٣٠ من أبواب آداب التجارة.

٦- الكافي ٥ - ٨١ - ٧.

٧- الفقيه ٣ - ٢٠٧ - ٣٧٧٧.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (١) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٢).

ترجمه:

ابو حمزه ثمالی گفت: نزد علی بن حسین (ع) درباره گرانی قیمت ها صحبت شد. او فرمود: چه چیزی برای من از گرانی آن مهم است؟ اگر قیمت ها بالا برود، ضرر آن به او (فروشنده) می رسد و اگر پایین بیاید، باز هم ضرر آن به او می رسد.

٤- بَابُ اسْتِحْبَابِ طَلَبِ الرِّزْقِ وَوُجُوبِهِ مَعَ الضَّرُورَةِ

(٣) ٤ بَابُ اسْتِحْبَابِ طَلَبِ الرِّزْقِ وَوُجُوبِهِ مَعَ الضَّرُورَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٧٢ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٨٧٢-١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَجَّاجِ (٥) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ كَانَ يَقُولُ مَا كُنْتُ أَظُنُّ (٦) أَنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ ع يَدْعُ خَلْفاً أَفْضَلَ مِنْهُ حَتَّى رَأَيْتُ ابْنَهُ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعْطَهُ فَوَعَّظَنِي فَقَالَ لَهُ أَصْحَابُهُ بِأَيِّ شَيْءٍ وَعَظَّكَ فَقَالَ خَرَجْتُ إِلَى بَعْضِ نَوَاحِي الْمَدِينَةِ- فِي سَاعَةٍ حَارَّةٍ فَلَقِينِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ ع- وَ كَانَ رَجُلًا بَادِنًا ثَقِيلاً وَ هُوَ مُتَكَيٍّ عَلَى غُلَامَيْنِ أَسْوَدَيْنِ أَوْ مَوْلَيْنِ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي سُبْحَانَ اللَّهِ شَيْخٌ مِنْ أَشْيَاخِ قُرَيْشٍ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ عَلَى مِثْلِ هَذِهِ الْحَالَةِ فِي طَلَبِ الدُّنْيَا أَمَا (٧) لَأَعْظَمَهُ فِدَنُوتٍ مِنْهُ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيَّ بِنَهْرٍ (٨) وَ هُوَ يَتَصَابُّ عَرَقاً فَقُلْتُ أَصْلَحَكَ اللَّهُ شَيْخٌ مِنْ أَشْيَاخِ قُرَيْشٍ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ عَلَى هَذِهِ الْحَالِ فِي طَلَبِ الدُّنْيَا أَرَأَيْتَ لَوْ جَاءَ أَجْلُكَ وَ أَنْتَ عَلَى هَذِهِ الْحَالِ فَقَالَ لَوْ جَاءَنِي الْمَوْتُ وَ أَنَا عَلَى هَذِهِ الْحَالِ

ص: ١٩

١- تقدم في البابين ١ و ٢ من هذه الأبواب.

٢- يأتي في الباب ٣٠ وفي الحديث ١ من الباب ٣٥ من أبواب آداب التجارة.

٣- الباب ٤ فيه ١٦ حديثاً.

۴- الکافی ۵- ۷۳- ۱، التهذیب ۶- ۳۲۵- ۸۹۴.

۵- فی المصدر- عبد الرحمن بن الحجاج.

۶- فی التهذیب- أری (هامش المخطوط) و كذلك الکافی.

۷- فی التهذیب زیادة- أنى (هامش المخطوط).

۸- فی نسخة- ببهر (هامش المخطوط) و البهر- تتابع النفس من التعب (الصحاح- بهر- ۲- ۵۹۸).

- جَاءَنِي وَ أَنَا فِي طَاعَةِ مَنْ طَاعَةَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَكْفُ بِهَا نَفْسِي وَ عِيَالِي عَنْكَ وَ عَنِ النَّاسِ وَ إِنَّمَا كُنْتُ أَخَافُ لَوْ أَنَّ جَاءَنِي الْمَوْتُ وَ أَنَا عَلَى مَعْصِيَةٍ مِنْ (۱) مَعَاصِي اللَّهِ فَقُلْتُ صَدَقْتَ يَرْحَمُكَ اللَّهُ أَرَدْتُ أَنْ أَعْظَكَ فَوَعَّظْتَنِي.

ترجمه:

عبدالله بن حجاج از امام صادق (ع) نقل کرد که فرمود: محمد بن منکدر می گفت: گمان نمی کردم که علی بن حسین (ع) جانشینی بهتر از خود به جا گذارد، تا اینکه پسرش محمد بن علی (ع) را دیدم. قصد داشتم او را نصیحت کنم، اما او مرا نصیحت کرد. اصحابش از او پرسیدند: با چه چیزی تو را پند داد؟ او گفت: در یک روز گرم به یکی از نواحی مدینه رفته بودم که ابوجعفر محمد بن علی (ع) را دیدم. او مردی سنگین و بزرگ جثه بود و بر دو غلام یا دو بنده سیاه تکیه کرده بود. با خود گفتم: سبحان الله، پیرمردی از بزرگان قریش در این ساعت روز و در این حالت به دنبال دنیا است. بی تردید باید او را پند دهم. پس به او نزدیک شدم و سلام کردم. او با خوشرویی پاسخ سلام مرا داد، در حالی که عرق از او جاری بود. به او گفتم: خداوند تو را اصلاح کند، پیرمردی از بزرگان قریش در این ساعت از روز و در این حال در پی دنیا؟ اگر مرگ تو را در این حال فرا گیرد، چه خواهی کرد؟ امام فرمود: اگر مرگ مرا در این حال دریابد، در حالی خواهد بود که در طاعتی از طاعات

خداوند عز و جل هستم که با آن، خود و خانواده ام را از تو و مردم بی نیاز می کنم. آنچه از آن ترس دارم این است که مرگ مرا در حال معصیتی از معاصی خدا فرا گیرد. من گفتم: راست گفتی، خدا تو را رحمت کند. قصد داشتم تو را نصیحت کنم، اما تو مرا نصیحت کردی.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٧٣ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٨٧٣-٢- (٢) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عُبيدِ اللَّهِ الدَّهْقَانِ عَنْ دُرُسْتٍ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى مَوْلَى آلِ سَامٍ قَالَ: اسْتَقْبَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع فِي بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِينَةِ - فِي يَوْمٍ صَائِفٍ شَدِيدِ الْحَرِّ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ حَالِكَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قَرَأْتُكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ص - وَ أَنْتَ تُجْهِدُ نَفْسَكَ (٣) فِي مِثْلِ هَذَا الْيَوْمِ فَقَالَ يَا عَبْدَ الْأَعْلَى خَرَجْتُ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ لِأَسْتَغْنِيَ (٤) عَنْ مِثْلِكَ. وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (٥) وَ كَذَا الْأَوَّلُ.

ترجمه:

عبدالأعلى، بنده آزادشده خاندان آل سام، گفت: روزی بسیار گرم در یکی از راه های مدینه با امام صادق (ع) روبرو شدم. به او گفتم: فدایت شوم! (با توجه به) مقام شما نزد خداوند عز و جل و نزدیکی تان به رسول خدا (ص)، و با این حال خود را در چنین روزی به زحمت می اندازید؟ امام فرمود: ای عبدالأعلى! بیرون آمده ام در طلب روزی تا از نیاز به امثال تو بی نیاز شوم.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٧٤ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٨٧٤-٣- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَيُّوبَ أَخِي أُدَيْمٍ بَيَّاعِ الْهَرَوِيِّ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِذْ أَقْبَلَ الْعَلَاءُ بْنُ

كَامِلٍ فَجَلَسَ قُدَّامَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَنِي فِي دَعَايَ قَالَ لَا ادْعُو لَكَ اطْلُبْ كَمَا أَمَرَكَ
اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ مِثْلَهُ (٧).

ترجمه:

ایوب، برادر ادیم، فروشنده هروی، گفت: نزد امام صادق (ع) نشسته بودیم که علاء بن کامل آمد و
جلوی امام صادق (ع) نشست و گفت: دعا کنید که خداوند روزی مرا به آرامش و آسودگی برساند.
امام فرمود: برای دعا نمی کنم؛ تلاش کن همان طور که خداوند عز و جل به تو فرمان داده است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٧٥ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٨٧٥ - ٤ - (٨) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ

ص: ٢٠

١- فی نسخه- فی (هامش المخطوط).

٢- الکافی ٥ - ٧٤ - ٣.

٣- فی نسخه- لنفسک (هامش المخطوط) و كذلك الکافی.

٤- فی التهذيب زیادة- به (هامش المخطوط).

٥- التهذيب ٦ - ٣٢٤ - ٨٩٣.

٦- الکافی ٥ - ٧٨ - ٣.

٧- التهذيب ٦ - ٣٢٣ - ٨٨٨.

۸- الکافی ۵-۹۳-۳، و التهذيب ۶-۱۸۴-۳۸۱، و آورده بتمامه فی الحديث ۲ من الباب ۹، و
قطعة منه فی الحديث ۲ من الباب ۲ من أبواب الدين، و ذيله فی الحديث ۴ من الباب ۴۶ من أبواب
المستحقين للزكاة.

الْحَكَمَ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى ع مَنْ طَلَبَ هَذَا الرِّزْقَ مِنْ حِلِّهِ لِيَعُودَ بِهِ
عَلَى نَفْسِهِ وَ عِيَالِهِ كَانَ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

موسی بن بکر گفت: امام موسی کاظم (ع) به من فرمود: هر کس برای به دست آوردن این روزی از
راه حلال تلاش کند تا به خود و خانواده اش بازگردد، مانند کسی است که در راه خدا جهاد می کند.

[رقم الحديث الكلي: ۲۱۸۷۶ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۱۸۷۶-۵- (۱) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ
عَنْ ابْنِ فَضِيلٍ (۲) عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا اسْتِغْفَافاً (۳) عَنِ النَّاسِ وَ
سَعِيّاً (۴) عَلَى أَهْلِهِ وَ تَعَطُّفاً عَلَى جَارِهِ لَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - وَ وَجْهُهُ مِثْلُ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ مُرْسَلاً نَحْوَهُ (۵) وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ
عِيسَى (۶) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

ابوحمزه از امام باقر (ع) نقل کرد که فرمود: کسی که دنیا را برای بی نیازی از مردم، تأمین خانواده اش و مهربانی به همسایه اش طلب کند، روز قیامت خداوند عز و جل را ملاقات می کند در حالی که چهره اش مانند ماه شب چهاردهم است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٧٧ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٨٧٧ - ٦ - (٧) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي خَالِدٍ الْكُوفِيِّ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْعِبَادَةُ سَبْعُونَ جُزْءًا أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٨).

ترجمه:

ابوخالد کوفی به نقل از امام باقر (ع) روایت کرده که رسول خدا (ص) فرمود: عبادت هفتاد بخش دارد که برترین آن طلب روزی حلال است.

ص: ٢١

١- الکافی ٥ - ٧٨ - ٥.

٢- فی التهذیب- محمد بن الفضیل (هامش المخطوط).

٣- فی الثواب- استغناء (هامش المخطوط).

٤- فی المصدر- وتوسيعا.

٥- ثواب الأعمال- ٢١٥.

٦- التهذیب ٦ - ٣٢٤ - ٨٩٠.

۷- الکافی ۵- ۷۸- ۶.

۸- التهذيب ۶- ۳۲۴- ۸۹۱.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۷۸ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۸۷۸-۷- (۱) وَعَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ أَبِي مَسْرُوقٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ بَزِيعٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَائِدٍ (۲) عَنْ كَلِيبِ الصَّيْدَاوِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع ادْعُ اللَّهَ لِي فِي الرِّزْقِ فَقَدْ التَّائْتُ (۳) عَلَى أُمُورِي فَأَجَابَنِي مُسْرِعًا لَا اخْرُجْ فَاطْلُبْ.

ترجمه:

به امام صادق (ع) گفتم: از خدا برایم در مورد روزی دعا کن، زیرا امورم بر من دشوار شده است. امام بلافاصله به من پاسخ داد: «نه، بیرون برو و طلب کن.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۷۹ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۸۷۹-۸- (۴) وَعَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ خَالِدِ بْنِ نَجِيحٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَقْرَءُوا مَنْ لَقِيتُمْ مِنَ أَصْحَابِكُمُ السَّلَامَ وَقُولُوا لَهُمْ إِنَّ فُلَانًا بَنَ فُلَانٍ يُقَرِّبُكُمُ السَّلَامَ وَقُولُوا لَهُمْ عَلَيْكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ مَا يُنَالُ بِهِ مَا عِنْدَ اللَّهِ إِنِّي وَاللَّهِ مَا أَمُرُكُمْ إِلَّا بِمَا نَأْمُرُ بِهِ أَنْفُسَنَا فَعَلَيْكُمْ بِالْجِدِّ وَ الاجْتِهَادِ وَ إِذَا صَلَّيْتُمُ الصُّبْحَ فَانصَرَفْتُمْ فَبَكَّرُوا فِي طَلَبِ الرِّزْقِ وَ اطْلُبُوا الْحَلَالَ فَإِنَّ اللَّهَ سَيَرْزُقُكُمْ وَيُعِينُكُمْ عَلَيْهِ.

ترجمه:

خالد بن نجیح روایت می کند که امام صادق (ع) فرمودند:

به هر یک از اصحاب خود که ملاقات می کنید، سلام مرا برسانید و به آن ها بگویید: فلان پسر فلان به شما سلام می رساند. به آن ها سفارش کنید که تقوای الهی پیشه کنند و آنچه را که نزد خداست، با تلاش و کوشش طلب کنند. به خدا سوگند، من شما را به چیزی دستور نمی دهم مگر به چیزی که خودمان را نیز به آن امر می کنیم. پس بر شما باد به جدیت و کوشش! وقتی نماز صبح را خواندید و از آن فارغ شدید، زودتر در طلب روزی بروید و به دنبال حلال باشید، زیرا خداوند روزی شما را فراهم خواهد کرد و شما را در کسب آن یاری می دهد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٨٠ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢١٨٨٠ - ٩ - (٥) وَ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبَانَ عَنِ الْعَلَاءِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ أَيْعِزُّ أَحَدَكُمْ أَنْ يَكُونَ مِثْلَ النَّمْلَةِ فَإِنَّ النَّمْلَةَ تَجُرُّ إِلَى جُحْرِهَا.

ترجمه:

علاء روایت می کند که از امام صادق (ع) شنیدم که فرمودند:

آیا یکی از شما ناتوان است از اینکه مانند مورچه باشد؟ زیرا مورچه، رزق خود را به لانه اش می کشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٨١ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢١٨٨١ - ١٠ - (٦) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الثَّقَفِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمُعَلَّى عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قِيلَ لَهُ مَا بَالُ

۱- الکافی ۵- ۷۹- ۱۱.

۲- فی نسخه- أحمد بن عائد (هامش المخطوط).

۳- التائت- اختلطت و أبطأت. "الصحاح- لوث- ۱- ۲۹۱".

۴- الکافی ۵- ۷۸- ۸.

۵- الکافی ۵- ۷۹- ۱۰.

۶- الکافی ۵- ۷۱- ۳.

أَصْحَابِ عِيسَى عَ كَانُوا يَمْشُونَ عَلَى الْمَاءِ وَ لَيْسَ ذَلِكَ فِي أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ ص فَقَالَ إِنَّ أَصْحَابَ
عِيسَى كُفُّوا الْمَعَاشَ وَإِنَّ هَؤُلَاءِ ابْتُلُوا بِالْمَعَاشِ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

قاسم بن محمد از امام صادق (ع) روایت می کند که به ایشان گفته شد:

چرا یاران حضرت عیسی (ع) بر روی آب راه می رفتند، اما چنین چیزی در میان یاران پیامبر اسلام
(ص) نیست؟

امام (ع) فرمودند: یاران عیسی از تأمین معاش و تلاش برای زندگی معاف بودند، ولی این گروه
(یاران پیامبر) به معاش و کسب روزی مبتلا شدند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۸۲ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۱۸۸۲-۱۱- (۲) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا ضَاقَ أَحَدُكُمْ فَلْيُعْلِمْ أَخَاهُ وَلَا يُعِنْ عَلَى نَفْسِهِ.

ترجمه:

حریز از امام صادق (ع) نقل می کند که ایشان فرمودند:

«اگر کسی دچار تنگدستی و مشکلاتی شد، باید به برادرش اطلاع دهد و خود را سرزنش نکند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۸۳ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۱۸۸۳-۱۲- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ بُنَانِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ الْمُغِيرَةِ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِذَا أَعْسَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيَخْرُجْ وَلَا يَغْمِ نَفْسَهُ وَ أَهْلَهُ.

ترجمه:

سکونی از امام جعفر صادق (ع) نقل می کند که ایشان فرمودند:

«پیامبر خدا (ص) فرمود: اگر یکی از شما دچار تنگدستی شد، باید خارج شود و خود و خانواده اش را در تنگنا (غم و غصه) قرار ندهد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۸۴ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۱۸۸۴-۱۳- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع يَخْرُجُ فِي الْهَاجِرَةِ فِي الْحَاجَةِ قَدْ كَفَاهَا (۵) يُرِيدُ أَنْ يَرَاهُ اللَّهُ يُتَعَبُ نَفْسَهُ فِي طَلَبِ الْحَلَالِ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل می کند که:

«امیرالمؤمنین (ع) در گرمای تابستان برای رفع نیازهایش خارج می شد، در حالی که نیازش برآورده شده بود. او می خواست خداوند او را ببیند که در جستجوی حلال، خودش را به زحمت می اندازد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٨٥ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢١٨٨٥ - ١٤ - (٦) قَالَ وَقَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْتَزِفَ الْأَمِينَ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (ع) می فرماید:

«خداوند، کارگرفته ای را دوست دارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٨٦ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢١٨٨٦ - ١٥ - (٧) وَفِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ يَزِيدَ النَّوْفَلِيِّ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ جَعْفَرِ

ص: ٢٣

۲- التهذيب ۶- ۳۲۹- ۹۱۰، و الكافي ۴- ۴۹- ۱۳.

۳- التهذيب ۶- ۳۲۹- ۹۰۹.

۴- الفقيه ۳- ۱۶۳- ۳۵۹۶.

۵- فى المصدر- كفيها.

۶- الفقيه ۳- ۱۵۸- ۳۵۸۰، و أورده فى الحديث ۲ من الباب ۲۰ من أبواب ما يكتسب به.

۷- معانى الأخبار- ۳۶۶.

بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْعِبَادَةُ سَبْعُونَ جُزْءًا وَأَفْضَلُهَا جُزْءًا طَلَبُ الْحَالِلِ.

وَفِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى بِإِسْنَادِهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَذَكَرَ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم می فرمایند:

«عبادت هفتاد بخش دارد و برترین آن ها طلب حلال است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۸۷ - رقم الحديث الباب: ۱۶]

۲۱۸۸۷- ۱۶- (۲) وَفِي الْأَمَالِي عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِيهِ (۳) عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۴) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۵).

ترجمه:

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند: «هر کس شب را در حالی که خسته از طلب حلال باشد، بگذراند، او (مورد) مغفرت قرار می گیرد.»

۵- بَابُ كَرَاهَةِ تَرْكِ طَلَبِ الرِّزْقِ وَ تَحْرِيمِهِ مَعَ الضَّرُورَةِ

اشاره

(۶) ۵ بَابُ كَرَاهَةِ تَرْكِ طَلَبِ الرِّزْقِ وَ تَحْرِيمِهِ مَعَ الضَّرُورَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۸۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۸۸۸-۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ

ص: ۲۴

۱- ثواب الأعمال- ۲۱۵.

۲- أمالي الصدوق ۲۳۸- ۹.

۳- فى المصدر- عن جده الحسن بن على.

۴- تقدم ما يدل على بعض المقصود فى الحديث ۸ من الباب ۹ من أبواب قواطع الصلاة، و فى الباب ۱ و فى الأحاديث ۴ و ۵ و ۶ و ۸ و ۱۰ و ۱۱ من الباب ۲، و فى الحديث ۱ من الباب ۳ من هذه الأبواب.

۵- یأتی فی الحدیث ۲ من الباب ۱۴ من أبواب آداب التجارة، وفي الباب ۵ وفي الحديثين ۴ و ۱۱ من الباب ۶ وفي الأحاديث ۱ و ۳ و ۵ من الباب ۷، وفي الأحاديث ۷ و ۸ و ۱۱ من الباب ۹، وفي البابين ۱۵ و ۲۳ من هذه الأبواب.

۶- الباب ۵ فيه ۹ أحاديث.

۷- الكافي ۵- ۷۷- ۲.

ابن أبي عمير عن حسين بن عطية (۱) عن عمر بن يزيد قال: قال أبو عبد الله ع أ رأيت لو أن رجلاً دخل بيته وأغلق بابه أ كان يسقط عليه شيء من السماء.

ترجمه:

در این روایت، عمر بن یزید می گوید: ابوعبدالله (امام صادق علیه السلام) فرمودند: آیا دیده ای که اگر مردی به خانه اش وارد شود و درب آن را ببندد، آیا چیزی از آسمان بر او سقوط می کند؟

[رقم الحديث الكلي: ۲۱۸۸۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۸۸۹-۲- (۲) وعن محمد بن يحيى عن أحمد بن محمد بن فضال عن ابن بكير عن عمر بن يزيد قال: قلت لأبي عبد الله ع رجل قال لأقعدن في بيتي ولأصليين ولأصومن ولأعبدن ربّي فأما رزقي فسيأتيني فقال أبو عبد الله ع- هذا أحد الثلاثة الذين لا يستجاب لهم.

و رواه الشيخ بإسناده عن أحمد بن محمد بن عيسى (۳)

و بإسناده عن محمد بن يعقوب مثله (۴).

ترجمه:

عمر بن یزید می گوید: به ابو عبد الله (امام صادق علیه السلام) گفتم: مردی گفت: «من در خانه ام می نشینم و نماز می خوانم و روزه می گیرم و عبادت می کنم و اما روزی ام به سراغم خواهد آمد.» امام صادق علیه السلام فرمودند: «این یکی از سه گروهی است که دعایشان مستجاب نمی شود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٩٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٨٩٠ - ٣ - (٥) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي طَالِبٍ الشَّعْرَانِيِّ (٦) عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَأَلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ رَجُلٍ وَ أَنَا عِنْدَهُ فَقِيلَ أَصَابَتْهُ الْحَاجَةُ قَالَ فَمَا يَصْنَعُ الْيَوْمَ قِيلَ فِي الْبَيْتِ يَعْبُدُ رَبَّهُ قَالَ فَمِنْ أَيْنَ قُوَّتُهُ قِيلَ مِنْ عِنْدِ بَعْضِ إِخْوَانِهِ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع -

ص: ٢٥

١- فی نسخه- حسن بن عطية (هامش المخطوط) و كذلك الكافي.

٢- الكافي ٥ - ٧٧، و أورده عن السرائر في الحديث ٤ من الباب ٥٠ من أبواب الدعاء.

٣- التهذيب ٦ - ٣٢٣ - ٨٨٧.

٤- لم نثر عليه في التهذيب المطبوع.

٥- الكافي ٥ - ٧٨ - ٤.

٦- فی نسخه- أبي طالب الشوانی (هامش المخطوط).

وَ اللَّهُ لِلَّذِي يَقُوَّتُهُ أَشَدُّ عِبَادَةً مِنْهُ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

سلیمان بن معلی بن خنیس از پدرش نقل می کند که: ابوعبدالله (امام صادق علیه السلام) درباره مردی سؤال کرد و من در آنجا بودم. گفته شد: «او به نیازمندی مبتلا شده است.» امام فرمودند: «امروز چه می کند؟» گفته شد: «در خانه اش است و خدا را عبادت می کند.» امام فرمودند: «پس روزی اش از کجا می آید؟» گفته شد: «از طرف برخی از برادرانش.» امام صادق علیه السلام فرمودند: «به خدا قسم، کسی که او را روزی می دهد، از او بیشتر عبادت کننده است.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۸۹۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۱۸۹۱ - ۴ - (۲) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ هِشَامِ الصَّيْدَانِيِّ (۳) قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا هِشَامُ إِنْ رَأَيْتَ الصَّفَيْنِ قَدْ اتَّقَيَا فَلَا تَدْعُ طَلَبَ الرِّزْقِ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

هشام صیدانی می گوید: ابوعبدالله (امام صادق علیه السلام) به من فرمودند: «ای هشام! اگر دیدی که دو صف به هم برخورد کرده اند (آماده جنگ هستند)، در آن روز، طلب روزی را ترک نکن.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۸۹۲ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۱۸۹۲-۵- (۵) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ شَهَابِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ إِنَّ ظَنَنْتَ أَوْ بَلَغْتَ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ كَائِنٌ فِي غَدٍ فَلَا تَدْعَنَّ طَلَبَ الرِّزْقِ وَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا تَكُونَ كَلًّا (۶) فَافْعَلْ.

ترجمه:

شهاب بن عبد ربّه می گوید: ابو عبدالله (امام صادق علیه السلام) به من فرمودند: «اگر گمان کردی یا به تو رسید که این امر (ظهور) در فردا خواهد بود، پس طلب روزی را ترک نکن و اگر می توانی که بار بر دوش دیگران نباشی، این کار را انجام بده.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۹۳ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۱۸۹۳-۶- (۷) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ قَالَ: وَ فِي غَيْرِ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ (۸) فَنَهَاهُمْ عَنِ الْإِسْرَافِ وَ نَهَاهُمْ عَنِ التَّقْتِيرِ لَكِنْ أَمْرٌ بَيْنَ أَمْرَيْنِ لَا يُعْطَى جَمِيعَ مَا عِنْدَهُ ثُمَّ يَدْعُو اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَهُ فَلَا يَسْتَجِيبُ لَهُ-

ص: ۲۶

۱- التهذيب ۶- ۳۲۴- ۸۸۹.

۲- الكافي ۵- ۷۸- ۷.

۳- فی نسخه من التهذيب- هشام الصيدلانی (هامش المخطوط).

۴- التهذيب ۶- ۳۲۴- ۸۹۲.

۵- الكافي ۵- ۷۹- ۹.

۶- الكل - الذى لا يقوم بأمور حياته بل يلقيها على غيره، و جمعه كلول. انظر " لسان العرب - كلل - ۱۱- ۵۹۴."

۷- الكافى ۵- ۶۷- ۱.

۸- الأنعام ۶- ۱۴۱، الأعراف ۷- ۳۱.

وَلِلْحَدِيثِ الَّذِي جَاءَ عَنِ النَّبِيِّ ص إِنَّ أَصْنَافًا مِنْ أُمَّتِي لَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ دُعَاؤُهُمْ رَجُلٌ يَدْعُو عَلَى وَالِدَيْهِ وَ رَجُلٌ يَدْعُو عَلَى غَرِيمٍ ذَهَبَ لَهُ بِمَالِهِ فَلَمْ يَكْتُبْ عَلَيْهِ وَ لَمْ يُشْهَدْ عَلَيْهِ وَ رَجُلٌ يَدْعُو عَلَى امْرَأَتِهِ وَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ تَخْلِيَةَ سَبِيلِهَا بِيَدِهِ وَ رَجُلٌ يَقْعُدُ فِي بَيْتِهِ وَ يَقُولُ يَا رَبِّ ارْزُقْنِي وَ لَا يَخْرُجْ وَ لَا يَطْلُبُ الرِّزْقَ فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ عَبْدِي أَلَمْ أَجْعَلْ لَكَ السَّبِيلَ إِلَى الطَّلَبِ وَ التَّصَرُّفِ (۱) فِي الْأَرْضِ بِجَوَارِحٍ صَحِيحَةٍ فَتَكُونُ قَدْ أَعْذَرْتَ فِيمَا بَيْنِي وَ بَيْنَكَ فِي الطَّلَبِ لِاتِّبَاعِ أَمْرِي وَ لِكَيْلَا تَكُونَ كَلًّا عَلَى أَهْلِكَ فَإِنْ شِئْتَ رَزَقْتُكَ وَ إِنْ شِئْتَ قَتَرْتُ عَلَيْكَ وَ أَنْتَ (۲) مَعْدُورٌ عِنْدِي وَ رَجُلٌ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالًا كَثِيرًا فَأَنْفَقَهُ ثُمَّ أَقْبَلَ يَدْعُو يَا رَبِّ ارْزُقْنِي فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَلَمْ أَرْزُقْكَ رِزْقًا وَاسِعًا فَهَلَّا أَقْتَصَدْتَ فِيهِ كَمَا أَمَرْتُكَ وَ لِمَ تُسْرِفُ وَ قَدْ نَهَيْتُكَ عَنِ الْإِسْرَافِ وَ رَجُلٌ يَدْعُو فِي قَطِيعَةٍ رَحِمٍ.

ترجمه:

مسعدة بن صدقه از ابوعبدالله (امام صادق عليه السلام) نقل می کند: در حدیثی طولانی فرمودند: "و در غیر آیه ای از کتاب خدا آمده است که خداوند مسرفین را دوست ندارد (الأنعام ۱۴۱: ۶، الأعراف ۳۱: ۷). پس خداوند آنها را از اسراف نهی کرده و از تنگ نظری نیز نهی کرده است. اما این یک مسأله بین دو چیز است؛ کسی که همه آنچه را دارد می دهد و سپس از خداوند می خواهد که او را روزی دهد، خداوند دعاهاى او را مستجاب نمی کند."

در ادامه امام (علیه السلام) می فرماید: "و در حدیثی که از پیامبر (صلی الله علیه وآله) آمده است که برخی از افراد امت من دعاهايشان مستجاب نخواهد شد: مردی که بر علیه والدینش دعا می کند،

مردی که بر بستانکار خود دعا می کند در حالی که برای او هیچ چیزی ننوشته و شاهی بر آن ندارد، مردی که بر همسرش دعا می کند در حالی که خداوند رهایی او را به دست او داده، و مردی که در خانه اش می نشیند و می گوید: 'ای پروردگارم، روزیم را بده' و از خانه بیرون نمی رود و طلب روزی نمی کند. خداوند عز و جل به او می گوید: 'بنده ام، آیا من برای تو راه طلب و تصرف در زمین را با اعضای سالم قرار نداده ام؟ پس تو در طلب خود معذور نیستی. باید از من پیروی کنی تا باری بر دوش خانواده ات نباشی. اگر بخواهم، به تو روزی می دهم و اگر بخواهم، بر تو تنگ می گیرم و تو در نزد من معذور خواهی بود.'

و مردی که خداوند به او مالی زیاد داده است، آن را خرج می کند و سپس دعا می کند: 'ای پروردگارم، روزیم را بده.' خداوند عز و جل به او می گوید: 'آیا من به تو روزی وسیعی نداده ام؟ پس چرا در آن به اندازه ای که به تو امر کرده ام صرفه جویی نکردی و چرا اسراف می کنی در حالی که من تو را از اسراف نهی کرده ام؟' و مردی که در قطع رحم دعا می کند."

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٩٤ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٨٩٤ - ٧ - (٣) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ هَارُونَ بْنِ حَمْزَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا فَعَلَ عُمَرُ بْنُ مُسْلِمٍ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ أَقْبَلَ عَلَى الْعِبَادَةِ وَ تَرَكَ التَّجَارَةَ فَقَالَ وَيْحَهُ أَمَا عَلِمَ أَنَّ تَارِكَ الطَّلَبِ لَا يُسْتَجَابُ لَهُ (٤) إِنَّ قَوْمًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ص لَمَّا نَزَلَتْ وَ مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَ يَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ (٥) أَغْلَقُوا الْأَبْوَابَ وَ أَقْبَلُوا عَلَى الْعِبَادَةِ وَ قَالُوا قَدْ كُفِينَا فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ص - فَأَرْسَلَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ مَا حَمَلَكُم عَلَى مَا صَنَعْتُمْ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ

ص: ٢٧

۲- فی المصدر زیادة- غیر.

۳- التهذیب ۶- ۳۲۳- ۸۸۵.

۴- فی نسخة زیادة- دعوة (هامش المخطوط).

۵- الطلاق ۶۵- ۲- ۳.

تُكْفَلُ (۱) لَنَا بِأَرْزَاقِنَا فَأَقْبَلْنَا عَلَى الْعِبَادَةِ فَقَالَ إِنَّهُ مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ لَمْ يُسْتَجَبْ لَهُ عَلَيْكُمْ بِالطَّلَبِ.

وَرَوَاهُ الْكَلْبِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

علی بن عبدالعزیز روایت می کند: ابوعبدالله (امام صادق علیه السلام) فرمودند: "عمر بن مسلم چه کرد؟" گفتیم: "فدایت شوم، او به عبادت روی آورد و تجارت را رها کرد." امام (علیه السلام) فرمود: "وای بر او! آیا نمی داند که ترک طلب (رزق) موجب عدم استجابت دعا می شود؟ در میان برخی از صحابه رسول خدا (ص) زمانی که آیه 'و من یتق الله یجعل له مخرجاً و یرزقه من حیث لا یحتسب' (طلاق ۲: ۶۵-۳) نازل شد، آنها درهای خود را بستند و به عبادت روی آوردند و گفتند: 'ما دیگر بی نیاز هستیم.' این موضوع به پیامبر (ص) رسید و ایشان به سوی آنها فرستاد و فرمود: 'چه چیزی شما را به این کار واداشت؟' گفتند: 'ای رسول خدا، (خداوند) ارزاق ما را به عهده گرفته، پس ما به عبادت روی آوردیم.' پیامبر (ص) فرمود: 'هر کس چنین کند، دعاهاى او مستجاب نخواهد شد و شما باید به طلب خود ادامه دهید.'

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۹۵ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۸۹۵- ۸- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ حَمْرَةَ مِثْلَهُ وَقَالَ إِنِّي لَا بُغْضُ الرَّجُلَ فَاعْرِأْهُ إِلَى رَبِّهِ فَيَقُولُ ارْزُقْنِي وَيَتْرُكُ الطَّلَبَ.

ترجمه:

از هارون بن حمزه نقل شده است که امام صادق (علیه السلام) فرمودند: "من واقعاً فردی را که دستانش را به سوی پروردگارش دراز می کند و می گوید: 'ای پروردگار، روزیم را بده' و در عین حال تلاش برای کسب روزی را ترک کرده، دشمن می دارم .

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٩٦ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢١٨٩٦ - ٩ - (٤) أَحْمَدُ بْنُ فَهْدٍ فِي عُدَّةِ الدَّاعِي عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنِّي لَأَرْكَبُ فِي الْحَاجَةِ الَّتِي كَفَانِيهَا اللَّهُ مَا أَرْكَبُ فِيهَا إِلَّا لِأَلْتَمَسَ أَنْ يَرَانِي اللَّهُ أَضْحَى فِي طَلَبِ الْحَلَالِ أَمَا تَسْمَعُ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ (٥) أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ بَيْتًا وَطَيَّنَ عَلَيْهِ بَابَهُ وَقَالَ رَزَقِي يَنْزِلُ عَلَيَّ كَأَن يَكُونُ هَذَا أَمَا إِنَّهُ يَكُونُ أَحَدَ الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ لَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ دَعْوَةٌ قُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ قَالَ رَجُلٌ عِنْدَهُ الْمَرْأَةُ فَيَدْعُو عَلَيْهَا فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُ لِأَنَّهُ عِصَمَتُهَا فِي يَدِهِ وَلَوْ شَاءَ أَنْ يُخَلِّيَ سَبِيلَهَا وَالرَّجُلُ يَكُونُ لَهُ الْحَقُّ عَلَى الرَّجُلِ فَلَا يُشْهَدُ عَلَيْهِ فَيَجْحَدُهُ حَقُّهُ فَيَدْعُو عَلَيْهِ فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُ لِأَنَّهُ تَرَكَ مَا أُمِرَ بِهِ وَالرَّجُلُ يَكُونُ عِنْدَهُ الشَّيْءُ فَيَجْلِسُ فِي بَيْتِهِ فَلَا يَنْتَشِرُ وَلَا يَطْلُبُ وَلَا يَلْتَمِسُ الرِّزْقَ حَتَّى يَأْكُلَهُ فَيَدْعُو فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُ.

ص: ٢٨

١- فی نسخه زیاده- الله (هامش المخطوط).

٢- الكافي ٥ - ٨٤ - ٥.

٣- الفقيه ٣ - ١٩٢ - ٣٧٢١.

٤- عُدَّة الداعی - ٨١.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (۱) وَفِي الدَّعَاءِ (۲) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳).

ترجمه:

از عمر بن یزید نقل شده است که امام صادق (علیه السلام) فرمودند: "من تنها برای برآورده کردن نیازی که خداوند آن را کفایت کرده، سوار می شوم تا خداوند مرا در جستجوی حلال ببیند. آیا نمی شنوی که خداوند عزوجل فرموده است: 'و هنگامی که نماز به پایان رسید، در زمین منتشر شوید و از فضل خدا جستجو کنید' (سوره جمعه، آیه ۱۰)؟

آیا می دانی اگر مردی به خانه ای وارد شود، درب آن را ببندد و بگوید: 'رزق من بر من نازل می شود'، آیا این کار او درست است؟ او یکی از سه دسته است که دعایشان مستجاب نمی شود.

گفتم: "این سه دسته چه کسانی هستند؟" فرمودند: "مردی که همسرش را مورد دعا قرار دهد و دعایش مستجاب نشود، زیرا او حق نگهداری او را دارد و اگر بخواهد می تواند او را رها کند؛ و مردی که حقی بر گردن دیگری دارد، اما بر او شهادت نمی دهد و حقش را انکار می کند و در نتیجه بر او دعا می کند و دعایش مستجاب نمی شود، چون او آنچه را که بر عهده اش بود ترک کرده؛ و مردی که چیزی دارد و در خانه اش می نشیند و نه جستجو می کند و نه در پی کسب رزق است، تا زمانی که آن را بخورد، سپس دعا می کند و دعایش مستجاب نمی شود."

۶- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِسْتِعَانَةِ بِالدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ

اشاره

(۴) ۶ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِسْتِعَانَةِ بِالدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٩٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٨٩٧-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص نِعْمَ الْعَوْنُ عَلَى تَقْوَى اللَّهِ الْغِنَى. وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٦).

ترجمه:

از سُکُونی نقل شده است که امام صادق (علیه السلام) از پدرانشان نقل کردند که رسول خدا (صلی الله علیه وآله) فرمودند: "به راستی که ثروت، بهترین یاری کننده در تقوای خداوند است."

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٩٨ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٨٩٨-٢- (٧) وَعَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ ذَرِيحِ الْمُحَارِبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: نِعْمَ الْعَوْنُ عَلَى الْآخِرَةِ الدُّنْيَا.

ترجمه:

از ذریح محاربى نقل شده است که امام صادق (علیه السلام) فرمودند: "به راستی که دنیا، بهترین یاری کننده برای آخرت است."

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٩٩ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٨٩٩-٣- (٨) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ

ص: ٢٩

-
- ١- تقدم فى الأبواب ١ و ٢ و ٤ من هذه الأبواب.
 - ٢- تقدم فى الأحاديث ٢ و ٣ و ٥ و ٧ من الباب ٥٠ من أبواب الدعاء.
 - ٣- يأتى فى الحديث ٤ من الباب ٦، وفى الباب ٧، وفى الحديثين ٣ و ٤ من الباب ١٧ من هذه الأبواب.
 - ٤- الباب ٦ فيه ١١ حديثا.
 - ٥- الكافى ٥- ٧١- ١، وأورده عن الفقيه فى الحديث ٣ من الباب ٢٨ من هذه الأبواب.
 - ٦- الفقيه ٣- ١٥٦- ٣٥٧٠.
 - ٧- الكافى ٥- ٧٢- ٩.
 - ٨- الكافى ٥- ٧٢- ٨.
- أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ ذَرِيحِ الْمُحَارِبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: نِعْمَ الْعَوْنُ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ.
وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ ذَرِيحِ بْنِ يَزِيدَ الْمُحَارِبِيِّ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

از ذريح محاربى نقل شده است كه امام صادق (عليه السلام) فرمودند: "به راستى كه دنيا، بهترين يارى كننده براى آخرت است."

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٠٠ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٩٠٠ - ٤ - (٢) قَالَ وَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عَ إِنِّي أَجِدُنِي أَمُوتُ الرَّجُلَ مُتَعَذِّرٌ (٣) الْمَكَاسِبِ فَيَسْتَلْقِي عَلَى قَفَاهُ وَيَقُولُ اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي وَيَدْعُ أَنْ يَنْتَشِرَ فِي الْأَرْضِ وَيَلْتَمِسَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ فَالذَّرَّةُ (٤) تَخْرُجُ مِنْ جُحْرِهَا تَلْتَمِسُ رِزْقَهَا.

ترجمه:

امام باقر (عليه السلام) فرمودند: "به راستی که من از مردی که در کسب و کار تعلل می کند، بیزارم. او بر پشت خود دراز می کشد و می گوید: خداوند، به من روزی عطا کن، در حالی که از زمین خارج نمی شود و از فضل خدا جست و جو نمی کند. در حالی که حتی ذره ای از زمین نیز از لانه اش خارج می شود تا روزی اش را جست و جو کند."

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٠١ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٩٠١ - ٥ - (٥) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَلِيِّ الْأَحْمَسِيِّ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: نِعَمَ الْعَوْنُ الدُّنْيَا عَلَى طَلَبِ الْآخِرَةِ.

وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ ذَرِيحِ الْمُحَارِبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

از عَلِيٍّ الْأَحْمَسِيِّ نقل شده است که امام باقر (علیه السلام) فرمودند: "به راستی که دنیا، بهترین یاری کننده برای آخرت است."

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٠٢ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٩٠٢-٦- (٧) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي

ص: ٣٠

١- الفقيه ٣- ١٥٦- ٣٥٦٧.

٢- الفقيه ٣- ١٥٨- ٣٥٧٩.

٣- فى المصدر- يتعذر عليه.

٤- الذرة- هى أصغر النمل. "الصحاح- ذرر- ٢- ٦٦٣".

٥- الكافى ٥- ٧٣- ١٤.

٦- الكافى ٥- ٧٣- ١٥.

٧- الكافى ٥- ٧٣- ١٣، و أورده فى الحديث ٦ من الباب ٤٢ من أبواب آداب المائدة.

الخُبْرُ (١) وَ لَا تُفَرِّقْ بَيْنَنَا وَ بَيْنَهُ فَلَوْ لَا الْخُبْرُ (٢) مَا صَلَّيْنَا وَ لَا صُمْنَا وَ لَا أَدَّيْنَا فَرَايَضَ رَبَّنَا.

ترجمه:

از ابوالبختری روایت شده است که رسول خدا (صلی الله علیه وآله) فرمودند: "خداوندا، بر ما برکت بده در نان و بین ما و آن نان جدایی نینداز، زیرا اگر نان نبود، ما نه نماز می خواندیم و نه روزه می گرفتیم و نه واجبات رب خود را به جا می آوردیم."

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٠٣ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٩٠٣ - ٧ - (٣) وَعَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع غَنَى يَحْجُزُكَ عَنِ الظُّلْمِ خَيْرٌ مِنْ فَقْرٍ يَحْمِلُكَ عَلَى الْإِثْمِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٤)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

احمد بن محمد بن خالد از امام ابو عبدالله (عليه السلام) روایت کرده است که ایشان فرمودند: "ثروتی که تو را از ظلم بازدارد، بهتر است از فقر و تنگدستی که تو را به گناه وامی دارد."

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٠٤ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢١٩٠٤ - ٨ - (٦) وَعَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص يُصْبِحُ الْمُؤْمِنُ أَوْ يُمَسِّي عَلَى تَكْلِ خَيْرٍ لَهُ مِنْ أَنْ يُصْبِحَ وَ يُمَسِّيَ عَلَى حَرْبٍ (٧) فَتَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْحَرْبِ.

ترجمه:

عبدالله بن سنان از چند نفر از یاران ما از امام ابو عبدالله (علیه السلام) روایت کرده است که ایشان فرمودند: "پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله) فرمودند: مؤمن بهتر است که صبح یا شب را با غم و اندوه بگذراند تا اینکه صبح یا شب را با جنگ و درگیری سپری کند. و ما از خداوند به جنگ و درگیری پناه می بردیم."

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۹۰۵ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۹۰۵ - ۹ - (۸) وَ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الرَّبِيعِ فِي وَصِيَّةِ الْمُفَضَّلِ (۹) بْنِ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ اسْتَعِينُوا بِبَعْضِ هَذِهِ عَلَى هَذِهِ وَلَا تَكُونُوا كُلُّوًّا عَلَى النَّاسِ.

ترجمه:

قاسم بن ربیع در وصیت مفضل بن عمر نقل کرده است که از امام صادق (ع) شنیدم که می فرمود: «در بعضی از این ها [دستاوردها یا توانایی ها] برای رسیدن به بعضی دیگر کمک بگیرید و سنگینی خود را بر دوش مردم نیندازید.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۹۰۶ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۱۹۰۶ - ۱۰ - (۱۰) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي

ص: ۳۱

۱- فی نسخه- الحیر (هامش المخطوط).

۲- فی نسخه- الحیر (هامش المخطوط).

۳- الکافی ۵- ۷۲- ۱۱.

۴- الفقیه ۳- ۱۶۶- ۳۶۱۴.

۵- التهذیب ۶- ۳۲۸- ۹۰۴.

۶- الکافی ۵- ۷۲- ۱۲.

۷- الحرب- ذهاب المال. "الصحيح- حرب- ۱- ۱۰۸".

۸- الکافی ۵- ۷۲- ۶.

۹- فی المصدر- فی وصيته للمفضل.

۱۰- الکافی ۵- ۷۲- ۷، و آورده و بإسناد آخر و عن الفقیه فی الحديث ۵ من الباب ۲۱ من أبواب النفقات.

عَبْدُ اللَّهِ عَنْ أَبِي الْخَزَرَجِ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ غُرَابٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص
مَلْعُونٌ مَنْ أَلْقَى كَلَّهُ عَلَى النَّاسِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

علی بن غراب از امام ابو عبد الله (علیه السلام) نقل می کند که رسول خدا (صلی الله علیه وآله) فرمودند: "ملعون است کسی که بار خود را بر دوش مردم بیندازد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۰۷ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۱۹۰۷- ۱۱- (۲) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرِ عَنْ الرِّضَاعِ قَالَ: قُلْتُ لَهُ إِنَّ الْكُوفَةَ قَدْ نَبَتْ بِي (۳) وَ الْمَعَاشَ بِهَا ضَيِّقٌ وَإِنَّمَا

كَانَ مَعَاشُنَا بِبَغْدَادَ- وَ هَذَا الْجَبَلُ قَدْ فُتِحَ عَلَى النَّاسِ مِنْهُ بَابُ رِزْقٍ فَقَالَ إِنْ أَرَدْتَ الْخُرُوجَ فَاخْرُجْ فَإِنَّهَا سَنَةُ مُضْطَرِبٍ (٤) وَ لَيْسَ لِلنَّاسِ بُدٌّ مِنْ طَلَبِ مَعَاشِهِمْ فَلَا تَدْعِ الطَّلَبَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٥) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٦).

ترجمه:

احمد بن محمد بن ابی نصر از امام رضا (علیه السلام) نقل می کند که گفت: «به ایشان گفتم: کوفه برای من ناآشنا شده و معیشت در آنجا تنگ است و معیشت ما در بغداد بوده است. و این کوه، دریچه ای از رزق بر روی مردم گشوده است.» امام (علیه السلام) فرمودند: «اگر می خواهی خارج شوی، خارج شو. این سالی است پر از تلاطم و برای مردم چاره ای جز طلب معیشت نیست. پس طلب را رها نکن.»

ص: ۳۲

۱- التهذيب ۶- ۳۲۷- ۹۰۲.

۲- قرب الإسناد- ۱۶۴، و أورد نحوه فی الحديث ۱، و ذيله فی الحديث ۳ من الباب ۱ من أبواب أحكام العقود.

۳- فی المصدر- ثبت لی. و نبا بفلان منزله- إذا لم یوافقه و کذا فراشه "الصحاح- نبا- ۶- ۲۵۰۰".

۴- فی المصدر- مضطربة.

۵- تقدم فی الحديث ۵ من الباب ۲، و فی الأحادیث ۱ و ۴ و ۵ من الباب ۴، و فی الحديث ۳ من الباب ۵ من هذه الأبواب.

٦- يأتى فى الباب ٧، وفى الحديثين ١، و ٢ من الباب ٩، وفى الأحاديث ١- ٤ من الباب ٢٣ من هذه الأبواب.

٧- بَابُ اسْتِحْبَابِ جَمْعِ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ لِأَجْلِ النَّفَقَةِ فِي الطَّاعَاتِ وَكَرَاهَةِ جَمْعِهِ لِغَيْرِ ذَلِكَ

إشارة

(١) ٧ بَابُ اسْتِحْبَابِ جَمْعِ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ لِأَجْلِ النَّفَقَةِ فِي الطَّاعَاتِ وَكَرَاهَةِ جَمْعِهِ لِغَيْرِ ذَلِكَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٠٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٩٠٨ - ١ - (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ بَهْرَامَ عَنْ عَمْرِو بْنِ جُمَيْعٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ لَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يُحِبُّ جَمْعَ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ يَكْفُ بِهِ وَجْهَهُ وَيَقْضَى بِهِ دَيْنُهُ وَيَصِلُ بِهِ رَحِمَهُ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٣)

وَرَوَاهُ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ (٤) عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ وَتَرَكَ قَوْلَهُ وَيَصِلُ بِهِ رَحِمَهُ (٥).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى نَحْوَهُ (٦).

ترجمه:

عمرو بن جمیع روایت کرده است که از امام صادق (ع) شنیدم که می فرمود: «خیری در کسی نیست که دوست ندارد از راه حلال ثروت جمع کند تا با آن آبروی خود را حفظ کند، قرضش را بپردازد و صله رحم به جا آورد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٠٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٩٠٩ - ٢ - (٧) وَعَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: اسْأَلُوا اللَّهَ الْغِنَى فِي الدُّنْيَا وَالْعَافِيَةَ وَفِي الْآخِرَةِ الْمَغْفِرَةَ وَالْجَنَّةَ.

ترجمه:

عبدالأعلى از امام صادق (ع) روایت کرده است که فرمود: «از خدا در دنیا بی نیازی و عافیت بخواهید و در آخرت آمرزش و بهشت را.»

ص: ٣٣

١- الباب ٧ فيه ٥ أحاديث.

٢- الكافي ٥ - ٧٢ - ٥.

٣- الفقيه ٣ - ١٦٦ - ٣٦١٥.

٤- في الثواب- أبي عبيدة.

٥- ثواب الأعمال - ٢١٥ - ١.

٦- التهذيب ٧ - ٤ - ١٠.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۱۰ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۹۱۰- ۳- (۱) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَعْفُورٍ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع وَ اللَّهُ إِنَّا لَنَطْلُبُ الدُّنْيَا وَ نُحِبُّ أَنْ نُؤْتَاهَا (۲) فَقَالَ تُحِبُّ أَنْ تَصْنَعَ بِهَا مَا ذَا قَالَ أَعُوذُ بِهَا عَلَى نَفْسِي وَ عِيَالِي وَ أَصِلُ بِهَا وَ أَتَصَدَّقُ بِهَا وَ أَحُجُّ وَ أَعْتَمِرُ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَيْسَ هَذَا طَلَبُ الدُّنْيَا هَذَا طَلَبُ الْآخِرَةِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

عبدالله بن ابی یعفور روایت کرده است که مردی به امام صادق (ع) گفت: «به خدا قسم که ما در پی دنیا هستیم و دوست داریم به ما داده شود.» امام (ع) فرمود: «دوست داری با آن چه کنی؟» گفت: «به خود و خانواده ام رسیدگی کنم، صله رحم کنم، صدقه دهم، حج و عمره به جا آورم.» امام صادق (ع) فرمود: «این جستجوی دنیا نیست؛ این جستجوی آخرت است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۱۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۱۹۱۱- ۴- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْخِصَالِ وَ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ هَارُونَ الْفَامِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ بَطَّةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ قَالَ سَمِعْتُ الرِّضَاعَ يَقُولُ لَا يَجْتَمِعُ الْمَالُ إِلَّا بِخِصَالٍ خَمْسٍ بِيْخُلٍ شَدِيدٍ وَ أَمَلٍ طَوِيلٍ وَ حِرْصٍ غَالِبٍ وَ قَطِيعَةِ الرَّحِمِ وَ إِثَارِ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ.

ترجمه:

محمد بن اسماعیل بن بزيع روايت کرده است که از امام رضا (ع) شنيدم که می فرمود: «ثروت جمع نمی شود مگر با پنج خصلت: بخل شديد، آرزوی طولانی، حرص غالب، قطع صله رحم و ترجیح دنیا بر آخرت.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩١٢ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٩١٢ - ٥ - (٥) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ الْجَعَابِيِّ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ بْنِ عُقْدَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّا بْنِ شَيْبَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ عُمَرَ بْنِ سَيْفٍ الْأَزْدِيِّ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ع لَا تَدْعُ طَلَبَ الرِّزْقِ مِنْ حِلِّهِ فَإِنَّهُ عَوْنٌ لَكَ عَلَى دِينِكَ وَاعْقِلْ رَاحِلَتَكَ وَتَوَكَّلْ.

ص: ٣٤

١- الكافي ٥ - ٧٢ - ١٠.

٢- في نسخة من التهذيب - نوتى منها (هامش المخطوط).

٣- التهذيب ٦ - ٣٢٧ - ٩٠٣.

٤- الخصال - ٢٨٢ - ٢٩، و عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ١ - ٢٧٦ - ١٣ و أورده في الحديث ١ من الباب ٣١ من أبواب النفقات.

٥- أمالي الطوسي ١ - ١٩٥.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (١) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٢).

ترجمه:

عمر بن سیف ازدی روایت کرده است که امام جعفر صادق (ع) به من فرمود: «طلب روزی حلال را رها مکن، زیرا که آن کمکی برای دین توست. مرکب خود را ببند و سپس توکل کن.»

۸- بَابُ وُجُوبِ الزُّهْدِ فِي الْحَرَامِ دُونَ الْحَلَالِ

اشاره

(۳) ۸ بَابُ وُجُوبِ الزُّهْدِ فِي الْحَرَامِ دُونَ الْحَلَالِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۱۳ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۹۱۳-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ مَا الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا قَالَ وَيَحْكُ حَرَامَهَا فَتَنَكَّبَهُ.

ترجمه:

سکونی روایت کرده است که به امام صادق (ع) گفتم: «زهد در دنیا چیست؟» فرمود: «وای بر تو! از حرام آن دوری کن.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۱۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۹۱۴-۲- (۵) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْجَهْمِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَيْسَ الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا بِإِضَاعَةِ الْمَالِ وَلَا تَحْرِيمِ الْحَلَالِ بَلِ الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَا تَكُونَ بِمَا فِي يَدِكَ أَوْثَقَ مِنْكَ بِمَا عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ نَحْوَهُ (۶).

ترجمه:

اسماعیل بن مسلم روایت کرده است که امام صادق (ع) فرمود: «زهد در دنیا به تباه کردن مال یا حرام کردن حلال نیست، بلکه زهد آن است که اعتماد تو به آنچه نزد خداوند است بیشتر از آنچه در دست توست باشد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۱۵ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۹۱۵-۳- (۷) وَ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةٍ عَنْ مَعْرُوفِ بْنِ خَرْبُودَ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ سَمِعْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع يَقُولُ الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا قَصْرُ الْأَمَلِ وَ شُكْرُ كُلِّ نِعْمَةٍ وَ الْوَرَعُ عَنْ كُلِّ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

ابوطفیل روایت کرده است که از امیرالمؤمنین (ع) شنیدم که می فرمود: «زهد در دنیا کوتاه کردن آرزو، شکرگزاری بر هر نعمت، و پرهیز از هر چیزی است که خداوند عز و جل حرام کرده است.»

ص: ۳۵

- ١- تقدم فى الأحاديث ١ و ٢ و ٤ و ٥ من الباب ٤ من هذه الأبواب.
- ٢- يأتى فى الأحاديث ١ و ٢ و ٣ و ٤ من الباب ٢٣ من هذه الأبواب.
- ٣- الباب ٨ فيه ٥ أحاديث.
- ٤- الكافى ٥ - ٧٠ - ١، و الزهد - ٤٩ - ١٣٠، و أورده فى الحديث ٦ من الباب ٦١، و مثله عن معانى الأخبار فى الحديث ١١ من الباب ٦٢ من أبواب جهاد النفس.
- ٥- الكافى ٥ - ٧٠ - ٢، و أورده عن معانى الأخبار فى الحديث ١٣ من الباب ٦٢ من أبواب جهاد النفس.
- ٦- التهذيب ٦ - ٣٢٧ - ٨٩٩.
- ٧- الكافى ٥ - ٧١ - ٣، و أورده عن معانى الأخبار فى الحديث ١٢ من الباب ٦٢ من أبواب جهاد النفس.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩١٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٩١٦ - ٤ - (١) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ عُمَرَ بْنِ أَدْنَةَ عَنْ أَبَانَ عَنْ سُلَيْمِ بْنِ قَيْسٍ الْهَلَالِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع (٢) يَقُولُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ: مَنْهُومانِ لَا يَشْبَعَانِ مِنْهُومَ دُنْيَا وَ مِنْهُومَ عِلْمٍ فَمَنْ اقْتَصَرَ مِنَ الدُّنْيَا عَلَى مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَهُ سَلِمَ وَ مَنْ تَنَاولَهَا مِنْ غَيْرِ حِلِّهَا هَلَكَ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ وَيُرَاجَعَ وَ مَنْ أَخَذَ الْعِلْمَ مِنْ أَهْلِهِ وَ عَمِلَ بِهِ نَجَا وَ مَنْ أَرَادَ بِهِ الدُّنْيَا فَهِيَ حَظُّهُ.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى نَحْوَهُ (٣).

ترجمه:

سلیم بن قیس هلالی روایت کرده است که از امام صادق (ع) شنیدم که فرمود: «رسول خدا (ص) فرمود: دو حریص اند که سیر نمی شوند: حریص به دنیا و حریص به دانش. پس کسی که در دنیا به آنچه خدا برایش حلال کرده اکتفا کند، در امان است و کسی که از غیر راه حلال به آن دست یازد، هلاک می شود مگر اینکه توبه کند و بازگردد. و کسی که علم را از اهل آن بگیرد و به آن عمل کند، نجات می یابد؛ و هر که با آن علم، دنیا را بخواهد، همان نصیب او خواهد بود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩١٧ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٩١٧ - ٥ - (٤) وَ عَنْهُ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: مَا أُعْطِيَ اللَّهُ عَبْدًا ثَلَاثِينَ أَلْفًا وَ هُوَ يُرِيدُ بِهِ خَيْرًا وَ قَالَ مَا جَمَعَ رَجُلٌ قُطْعَةَ عَشْرَةِ آلَافٍ دِرْهَمٍ مِنْ حِلٍّ إِلَّا وَ قَدْ يَجْمَعُهَا لِأَقْوَامٍ إِذَا أُعْطِيَ الْقُوتَ وَ رُزِقَ الْعَمَلَ فَقَدْ جَمَعَ اللَّهُ لَهُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي جِهَادِ النَّفْسِ (٥) وَ غَيْرِهِ (٦) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٧).

ترجمه:

ابراهیم بن محمد روایت کرده است که امام صادق (ع) فرمود: «خداوند به بنده ای سی هزار درهم نمی دهد مگر اینکه به خاطر خیر اوست. و هیچ کس تاکنون نتوانسته ده هزار درهم از راه حلال جمع کند، مگر اینکه آن را برای گروهی جمع کرده که وقتی روزی به آنها داده می شود و کار می کنند، خداوند دنیا و آخرت را برای او جمع می کند.»

ص: ٣٦

٢- فى المصدر- عليا (عليه السلام).

٣- الكافى ١- ٤٦- ١.

٤- التهذيب ٦- ٣٢٨- ٩٠٧.

٥- تقدم فى الأبواب ٢٢ و ٢٣ و ٦٢ من أبواب جهاد النفس.

٦- تقدم فى الأبواب ١ و ٢ و ٣ و ٧ و ٧٢ من أبواب أحكام الملابس، وفى الحديث ٢ من الباب ٤٠ من أبواب آداب السفر.

٧- يأتى فى الحديث ٣٣ من الباب ١٢ من أبواب صفات القاضى، وفى الباب ١٢ من هذه الأبواب.

٩- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْعَمَلِ بِالْيَدِ

اشارة

(١) ٩ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْعَمَلِ بِالْيَدِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩١٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٩١٨- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ وَ سَلَمَةَ بَيَّاعِ السَّابِرِيِّ جَمِيعاً عَنْ أَبِي أُسَامَةَ زَيْدٍ الشَّحَّامِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَ أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكَةٍ مِنْ كَدِّ يَدِهِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

ابو اسامه زید شحام از امام صادق (ع) روایت کرده است که امیرالمؤمنین (ع) هزار برده را با دسترنج خود آزاد کرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩١٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٩١٩-٢- (٤) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع يَضْرِبُ بِالْمَرِّ (٥) وَيَسْتَخْرِجُ الْأَرْضِينَ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَمُصُّ النَّوَى بِفِيهِ وَيَغْرِسُهُ فَيَطْلُعُ مِنْ سَاعَتِهِ وَإِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكٍ مِنْ مَالِهِ وَكَدَّ يَدِهِ.

ترجمه:

فضل بن ابی قره از امام صادق (ع) روایت کرده است که امیرالمؤمنین (ع) با بیل کار می کرد و زمین ها را استخراج می کرد، و رسول خدا (ص) هسته خرما را با دهانش می مکید و می کاشت، و بلافاصله رشد می کرد. و به راستی امیرالمؤمنین (ع) هزار برده را از مال خود و با دسترنجش آزاد کرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٢٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٩٢٠-٣- (٦) وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ: أَوْحَى اللَّهُ إِلَيَّ دَاوُدُ ع إِنَّكَ نِعَمَ الْعَبْدِ لَوْ لَا أَنَّكَ تَأْكُلُ مِنْ بَيْتِ الْمَالِ وَلَا تَعْمَلُ بِيَدِكَ شَيْئًا قَالَ فَبَكَى دَاوُدُ ع أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَأَوْحَى اللَّهُ

ص: ٣٧

۱- الباب ۹ فيه ۱۳ حديثاً.

۲- الكافي ۵ - ۷۴ - ۴.

۳- التهذيب ۶ - ۳۲۵ - ۸۹۵.

۴- الكافي ۵ - ۷۴ - ۲.

۵- المر- المسحاة. "القاموس المحيط- مرر- ۲ - ۱۳۲".

۶- الكافي ۵ - ۷۴ - ۵.

إِلَى الْحَدِيدِ أَنْ لِنَ لِعَبْدِي دَاوُدَ- فَأَلَانَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ الْحَدِيدَ فَكَانَ يَعْمَلُ فِي كُلِّ يَوْمٍ دِرْعًا فَيَبِيعُهَا بِأَلْفِ دِرْهَمٍ فَعَمِلَ ثَلَاثِمِائَةً وَ سِتِّينَ دِرْعًا فَبَاعَهَا بِثَلَاثِمِائَةٍ وَ سِتِّينَ أَلْفًا وَ اسْتَغْنَى عَنْ بَيْتِ الْمَالِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ (۱)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

و به همین سند، امیرالمؤمنین (ع) فرمود که خداوند به داود (ع) وحی کرد: «تو بنده نیکویی هستی، اگر نه اینکه از بیت المال می خوری و با دست خود چیزی کار نمی کنی.» پس داود (ع) چهل روز گریه کرد و خداوند به آهن وحی کرد: «برای بنده من داود نرم شو.» پس خداوند عز و جل آهن را برای او نرم کرد و او هر روز زره ای می ساخت و آن را به هزار درهم می فروخت. بدین ترتیب سیصد و شصت زره ساخت و آنها را به سیصد و شصت هزار درهم فروخت و از بیت المال بی نیاز شد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۲۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۱۹۲۱- ۴- (۳) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنْ عَمَّارِ السَّجِسْتَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ ع أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص وَضَعَ حَجَرًا عَلَى الطَّرِيقِ يَرُدُّ الْمَاءَ عَنْ أَرْضِهِ فَوَاللَّهِ مَا نَكَبَ بَعِيرًا وَلَا إِنْسَانًا حَتَّى السَّاعَةِ.

ترجمه:

عمار سجستانی از امام صادق (ع) از پدرش روایت کرده است که رسول خدا (ص) سنگی را در مسیر قرار داد تا آب را از زمین خود برگرداند. به خدا سوگند، تا این لحظه نه شتری و نه انسانی به آن برخورد نکرده است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۲۲ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۱۹۲۲- ۵- (۴) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُوَيْنَةَ عَنْ زُرَّارَةَ (۵)

إِنَّ رَجُلًا أَتَى أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ إِنِّي لَا أَحْسِنُ أَنْ أَعْمَلَ عَمَلًا بِيَدِي وَلَا أَحْسِنُ أَنْ أَتَجَرَ وَأَنَا مُحَارِفٌ مُحْتَاجٌ فَقَالَ أَعْمَلْ فَاحْمِلْ عَلَى رَأْسِكَ وَاسْتَغْنِ عَنِ النَّاسِ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص - قَدْ حَمَلَ حَجَرًا عَلَى عُنُقِهِ (۶) فَوَضَعَهُ فِي حَائِطٍ مِنْ حَيْطَانِهِ وَإِنَّ الْحَجَرَ لَفِي مَكَانِهِ وَلَا يُدْرَى كَمْ عُمُقُهُ إِلَّا أَنَّهُ ثُمَّ (۷).

ترجمه:

زراره روایت کرده است که مردی نزد امام صادق (ع) آمد و گفت: «من نه توانایی کار کردن با دستانم دارم و نه مهارت تجارت، و در عین حال، نیازمند و ناتوان از درآمد هستم.» امام (ع) فرمود: «کار کن، حتی اگر لازم شد بار را بر سرت بگذار و از مردم بی نیاز باش، چراکه رسول خدا (ص) سنگی

را بر گردن خود گذاشت و آن را در یکی از باغ هایش قرار داد، و آن سنگ هنوز در جای خود است و نمی دانند عمق آن چقدر است، اما آنجا قرار دارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٢٣ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٩٢٣-٦- (٨) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ

ص: ٣٨

١- الفقيه ٣- ١٦٢- ٣٥٩٤.

٢- التهذيب ٦- ٣٢٦- ٨٩٦.

٣- الكافي ٥- ٧٥- ٧.

٤- الكافي ٥- ٧٦- ١٤.

٥- فى المصدر زيادة- قال.

٦- فى المصدر- عاتقه.

٧- فى المصدر زيادة- [بمعجزته].

٨- الكافي ٥- ٧٥- ١٠.

الْجَامُورَانِيَّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَ يَعْمَلُ فِي أَرْضٍ لَهُ قَدْ اسْتَنْقَعَتْ قَدَمَاهُ فِي الْعَرَقِ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ أَيْنَ الرَّجَالُ فَقَالَ يَا عَلِيُّ قَدْ عَمِلَ بِالْيَدِ (١) مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي وَ مِنْ أَبِي فِي أَرْضِهِ فَقُلْتُ وَ مَنْ هُوَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع- وَ آبَائِي كُلُّهُمْ كَانُوا قَدْ عَمَلُوا بِأَيْدِيهِمْ وَ هُوَ مِنْ عَمَلِ النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ وَ الْأَوْصِيَاءِ وَ الصَّالِحِينَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

حسن بن علی بن ابی حمزه از پدرش روایت کرده است که گفت: دیدم امام کاظم (ع) در زمین خود کار می کرد و پاهایش از عرق خیس شده بود. به او گفتم: فدایت شوم، پس مردان کجا هستند (تا به شما کمک کنند)؟ امام فرمود: «ای علی، با دست کار کرده اند کسانی که از من و پدرم بهتر بودند.» گفتم: «آن ها چه کسانی بودند؟» فرمود: «رسول خدا (ص)، امیرالمؤمنین (ع) و همه پدرانم که با دستان خود کار می کردند. و این از کارهای پیامبران، رسولان، اوصیاء و صالحان است.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۹۲۴ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۹۲۴ - ۷ - (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمٍ (۴) عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع وَ بِيَدِهِ مِسْحَاةٌ وَ عَلَيْهِ إِزَارٌ غَلِيظٌ يَعْمَلُ فِي حَائِطٍ لَهُ وَ الْعَرَقُ يَتَصَابُّ عَنْ ظَهْرِهِ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ أَعْطِنِي أَكْفِكَ فَقَالَ لِي إِنَّنِي أَحِبُّ أَنْ يَتَأَذَّى الرَّجُلُ بِحَرِّ الشَّمْسِ فِي طَلَبِ الْمَعِيشَةِ.

ترجمه:

ابو عمرو شیبانی روایت کرده است که دیدم امام صادق (ع) بیل در دست داشت و شلواری ضخیم بر تن کرده بود و در باغ خود کار می کرد و عرق از پشتش می ریخت. به او گفتم: فدایت شوم، اجازه دهید من برای شما کار کنم. فرمود: «دوست دارم انسان گرمای آفتاب را در طلب روزی تحمل کند.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۹۲۵ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۹۲۵-۸- (۵) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيْسَى عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ إِنِّي لَأَعْمَلُ فِي بَعْضِ ضِيَاعِي حَتَّى أَعْرَقَ وَإِنِّي لِي مَنْ يَكْفِينِي لِيَعْلَمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَنِّي أَطْلُبُ الرِّزْقَ الْحَلَالَ.

ترجمه:

ابوبصیر روایت کرده است که از امام صادق (ع) شنیدم که می فرمود: «من در برخی از زمین های خود کار می کنم تا عرق کنم، در حالی که کسی را دارم که می تواند این کار را برایم انجام دهد، تا خداوند عز و جل بداند که من روزی حلال طلب می کنم.»

ص: ۳۹

۱- فی نسخة- بالیبل (هامش المخطوط).

۲- الفقیه ۳- ۱۶۲- ۳۵۹۳.

۳- الکافی ۵- ۷۶- ۱۳.

۴- فی المصدر- القاسم بن سلیمان.

۵- الکافی ۵- ۷۷- ۱۵.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۲۶ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۹۲۶-۹- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَابِرٍ قَالَ: أَتَيْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ إِذَا هُوَ فِي حَائِطٍ لَهُ يَدِهِ مَسْحَاةٌ وَ هُوَ يَفْتَحُ بِهَا الْمَاءَ وَ عَلَيْهِ قَمِيصٌ شَبَهُ الْكَرَّائِسِ كَأَنَّهُ مَخِيطٌ عَلَيْهِ مِنْ ضِيقِهِ.

ترجمه:

اسماعیل بن جابر روایت کرده است: نزد امام صادق (ع) رفتم و او را در باغ خود دیدم که بیلی در دست داشت و با آن آب را باز می کرد. لباسی شبیه به پارچه های کرایسی بر تن داشت که به دلیل تنگی، مانند لباسی بود که دقیقاً بر تن او دوخته شده باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٢٧ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢١٩٢٧ - ١٠ - (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع يَحْتَطِبُ وَيَسْتَقِي وَيَكْنُسُ وَكَانَتْ فَاطِمَةُ تَطْحَنُ وَتَعَجِنُ وَتَخْبِزُ.

ترجمه:

هشام بن سالم از امام صادق (ع) روایت کرده است که امیرالمؤمنین (ع) هیزم جمع می کرد، آب می آورد و خانه را جارو می زد، و حضرت فاطمه (س) گندم آسیاب می کرد، خمیر می گرفت و نان می پخت.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٢٨ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢١٩٢٨ - ١١ - (٣) وَبِإِسْنَادِهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةَ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع (٤) فِي حَائِطٍ لَهُ فَقُلْنَا جُعِلْنَا فِدَاكَ دَعَنَا نَعْمَلُهُ لَكَ أَوْ تَعْمَلُهُ الْغُلَمَانُ قَالَ لَا دَعُونِي فَإِنِّي أَشْتَهِي أَنْ يَرَانِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَعْمَلُ بِيَدِي وَأَطْلُبُ الْحَلَالَ فِي أَذَى نَفْسِي.

ترجمہ:

فضل بن ابی قرۃ روایت کردہ است: وارد بر امام صادق (ع) شدیم و او را در باغی دیدیم. گفتیم: فدایت شوم، اجازہ دهید ما برای شما کار کنیم یا غلامان کار کنند. فرمود: «نه، بگذارید من کار کنم، زیرا دوست دارم خداوند عز و جل مرا در حالتی ببیند کہ با دستان خود کار می کنم و روزی حلال را در طلب خود می طلبم.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٢٩ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢١٩٢٩-١٢- (٥) وَ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ أَنَّهُ هُوَ أَغْنَى وَ أَقْنَى (٦) قَالَ أَغْنَى كُلَّ إِنْسَانٍ بِمَعِيشَتِهِ وَ أَرْضَاهُ بِكَسْبِ يَدِهِ.

ترجمہ:

سکونی از جعفر بن محمد (ع) از پدرانش نقل می کند کہ امیرالمؤمنین (ع) در مورد آیه «وَ أَنَّهُ هُوَ أَغْنَى وَ أَقْنَى» (نجم، ٤٨-٥٣) گفت: «خداوند ہر انسانی را با معیشتش بی نیاز کردہ و او را با کسب دست خود راضی گردانیدہ است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٣٠ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢١٩٣٠-١٣- (٧) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ظَرِيفٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع

ص: ٤٠

۱- الکافی ۵- ۷۶- ۱۱.

۲- الفقیه ۳- ۱۶۹- ۳۶۴۰، و آورده فی الحدیث ۱ من الباب ۲۰ من هذه الأبواب.

۳- الفقیه ۳- ۱۶۳- ۳۵۹۵.

۴- فی المصدر زیادة- و هو يعمل.

۵- معانی الأخبار- ۲۱۴.

۶- النجم ۵۳- ۴۸.

۷- قرب الإسناد- ۵۵.

قَالَ كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع يَقُولُ مَنْ وَجَدَ مَاءً وَ تَرَاباً ثُمَّ افْتَقَرَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ عُمُوماً (۱) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۲).

ترجمه:

حسین بن علوان از جعفر بن محمد (ع) از پدرش نقل می کند که امیرالمؤمنین (ع) می فرمود: «هر کس آب و خاکی پیدا کند و سپس فقیر شود، خداوند او را دور کند.»

۱۰- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْغَرَسِ وَ الزَّرْعِ وَ سَقْيِ الطَّلْحِ وَ السَّدْرِ

اشاره

(۳) ۱۰ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْغَرَسِ وَ الزَّرْعِ وَ سَقْيِ الطَّلْحِ وَ السَّدْرِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٣١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٩٣١-١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: لَقِيَ رَجُلًا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع وَتَحْتَهُ وَسْقٌ (٥) مِنْ نَوَى فَقَالَ لَهُ مَا هَذَا يَا أَبَا الْحَسَنِ تَحْتَكَ فَقَالَ مِائَةُ أَلْفٍ عَذْقٍ إِنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ فَعَرَسَهُ فَلَمْ يُغَادِرْ مِنْهُ نَوَاءً وَاحِدَةً.

ترجمه:

زراره از ابی جعفر (ع) نقل می کند که مردی امیرالمؤمنین (ع) را دید که زیر درختی که وسق (کیسه ای) از خرما داشت، نشسته بود. مرد پرسید: «این چیست، ای ابا الحسن، که زیر توست؟» او پاسخ داد: «صد هزار نهال است، اگر خدا بخواهد.» سپس او آن را غرس کرد و هیچ هسته ای از آن باقی نگذاشت.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٣٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٩٣٢-٢- (٦) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع كَانَ يَخْرُجُ وَمَعَهُ أَحْمَالُ النَّوَى فَيَقَالُ لَهُ يَا أَبَا الْحَسَنِ مَا هَذَا مَعَكَ فَيَقُولُ نَخْلٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَيَغْرِسُهُ فَمَا يُغَادِرُ مِنْهُ وَاحِدَةً.

ترجمه:

عبدالله بن سنان از ابو عبدالله (ع) نقل می کند که امیرالمؤمنین (ع) خارج می شد و با خود بارهایی از هسته های خرما (نوا) می برد. به او می گفتند: «ای ابا الحسن، این چیست که با خود داری؟» و او پاسخ می داد: «نخل است، اگر خدا بخواهد.» سپس آن را غرس می کرد و هیچ هسته ای از آن باقی نمی گذاشت.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۳۳ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۹۳۳-۳- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى

ص: ۴۱

-
- ۱- تقدم فى الباب ۴ من هذه الأبواب.
 - ۲- يأتى فى الباب ۱۰، وفى الحديث ۲ من الباب ۲۰، وفى الأحاديث ۱- ۵ من الباب ۲۳ من هذه الأبواب.
 - ۳- الباب ۱۰ فيه ۵ أحاديث.
 - ۴- الكافى ۵- ۷۴- ۶.
 - ۵- الوسق- مكيال يسع ستين صاعا، أو حمل بعير. الصحاح- وسق- ۴- ۱۵۶۶.
 - ۶- الكافى ۵- ۷۵- ۹.
 - ۷- التهذيب ۶- ۳۸۴- ۱۱۳۸، و أورد نحوه عن الكافى فى الحديث ۷ من الباب ۳ من أبواب المزارعة و المساقاة.

عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ أَبِي السَّرِيِّ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (۱) عَنْ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ الْوَاسِطِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ عَنِ الْفَلَاحِينَ فَقَالَ هُمْ الزَّارِعُونَ كُنُوزَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَ مَا فِي الْأَعْمَالِ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الزَّرَاعَةِ وَ مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلَّا زَرَّاعًا إِلَّا إِدْرِيسَ ع فَإِنَّهُ كَانَ خَيَّاطًا.

ترجمه:

یزید بن هارون واسطی نقل می کند که از جعفر بن محمد (ع) درباره کشاورزان پرسید. او پاسخ داد: «کشاورزان گنجینه های خدا در زمین هستند و هیچ کاری در اعمال، محبوب تر از کشاورزی در نظر خداوند نیست. و هیچ پیامبری از سوی خداوند نفرستاده نشده مگر اینکه کشاورز بوده است، به جز ادریس (ع) که او خیاط بود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٣٤ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٩٣٤ - ٤ - (٢) الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ عَطِيَّةِ الْعَوْفِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ص فِي حَدِيثٍ قَالَ: مَنْ سَقَى طَلْحَةً أَوْ سِدْرَةً فَكَأَنَّمَا سَقَى مُؤْمِنًا مِنْ ظَمًا.

ترجمه:

از ابی سعید خدری نقل شده است که پیامبر (ص) در حدیثی فرمود: «هر کس که طلع (درختی از خانواده ی درختان خرما) یا سدره (درختی معروف به درخت سدر) را سیراب کند، گویی مؤمنی را از تشنگی سیراب کرده است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٣٥ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٩٣٥ - ٥ - (٣) وَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ظَرِيفٍ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ (٤) قَالَ الزَّارِعُونَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٥) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٦).

ترجمه:

در این روایت، محمد از ابی عبدالله (ع) نقل می کند که در تفسیر آیه «و علی الله فلیتوکل المتوکلون» (ابراهیم ۱۲: ۱۴)، اشاره می کند که «الزراعون» (کشاورزان) به عنوان متوکلین بر خداوند معرفی می شوند.

ص: ۴۲

-
- ۱- فی المصدر- الحسن بن إبراهیم.
 - ۲- تفسیر العیاشی ۲- ۸۶- ۴۴، و فیہ عن یزید بن عبد الملک، عن ابی عبد الله علیه السلام.
 - ۳- تفسیر العیاشی ۲- ۲۲۲- ۶.
 - ۴- إبراهیم ۱۴- ۱۲.
 - ۵- تقدم ما يدلّ علی بعض المقصود فی الباب ۹ من هذه الأبواب، و فی الحديث ۳ من الباب ۳۰ من أبواب الاحتضار، و فی الحديثین ۱، ۴ من الباب ۶ من أبواب آداب السفر، و فی الأحادیث ۱، ۳، ۵ من الباب ۴۸ من أبواب أحكام الدوابّ.
 - ۶- یأتی فی الباب ۲۴ من هذه الأبواب، و فی الأبواب ۳، ۴، ۵ من أبواب المزارعة و المساقاة.

۱۱- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْمُضَارَبَةِ

اشاره

(۱) بَابُ اسْتِحْبَابِ الْمُضَارَبَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٣٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٩٣٦ - ١ - (٢) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَصْبَاطٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِذَّافِرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَعْطَى أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَبِي أَلْفًا وَ سَبْعِمِائَةَ دِينَارٍ فَقَالَ لَهُ اتَّجِرْ بِهَا لِي ثُمَّ قَالَ أَمَا إِنَّهُ لَيْسَ لِي رَغْبَةٌ فِي رِبْحِهَا وَإِنْ كَانَ الرَّبْحُ مَرْغُوبًا فِيهِ وَلَكِنِّي أَحْبَبْتُ أَنْ يَرَانِي اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مُتَعَرِّضًا لِفَوَائِدِهِ قَالَ فَرَبِحْتُ لَهُ فِيهِ (٣) مِائَةَ دِينَارٍ ثُمَّ لَقِيْتُهُ فَقُلْتُ لَهُ قَدْ رَبِحْتُ لَكَ فِيهِ مِائَةَ دِينَارٍ قَالَ فَفَرَحَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع بِذَلِكَ فَرَحًا شَدِيدًا ثُمَّ قَالَ أَثْبِتْهَا (٤) فِي رَأْسِ مَالِي قَالَ فَمَاتَ أَبِي وَ الْمَالُ عِنْدَهُ فَأَرْسَلَ إِلَيَّ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع وَ كَتَبَ عَافَانَا اللَّهُ وَ إِيَّاكَ إِنَّ لِي عِنْدَ أَبِي مُحَمَّدٍ أَلْفًا وَ ثَمَانِمِائَةَ دِينَارٍ أَعْطَيْتُهُ يَتَّجِرُ بِهَا فَادْفَعْهَا إِلَيَّ عُمَرُ بْنُ يَزِيدَ - قَالَ فَنَظَرْتُ فِي كِتَابِ أَبِي فَإِذَا فِيهِ لِأَبِي مُوسَى عِنْدِي أَلْفٌ وَ سَبْعِمِائَةُ دِينَارٍ وَ اتَّجَرُ لَهُ فِيهَا مِائَةُ دِينَارٍ وَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سِنَانٍ وَ عُمَرُ بْنُ يَزِيدَ (٥) يَعْرِفَانِهِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

این روایت از محمد بن عذافر از پدرش نقل می کند که ابی عبدالله (ع) به او هزار و هفتصد دینار داد و به او گفت که با آن تجارت کند. ابی عبدالله (ع) همچنین اشاره کرد که هرچند در سود این تجارت رغبت ندارد، ولی دوست دارد که خداوند او را در حال تلاش برای کسب روزی ببیند. در ادامه، شخص را با این سرمایه تجارت می کند و در نهایت، سودی معادل صد دینار به دست می آورد.

وقتی محمد این سود را به ابی عبدالله (ع) خبر می دهد، او بسیار خوشحال می شود و می گوید که این سود را در رأس مال خود ثبت کند. پس از فوت پدر محمد، ابی عبدالله (ع) پیامی برای او می

فرستد و به او یادآوری می کند که یک هزار و هشتصد دینار نزد پدرش دارد که او به محمد داده بود تا با آن تجارت کند و دستور می دهد که این مبلغ را به عمر بن یزید بدهد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٣٧ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٩٣٧-٢- (٧) وَعَنْ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ

ص: ٤٣

١- الباب ١١ فيه حديثان.

٢- الكافي ٥-٧٦-١٢.

٣- في نسخة من التهذيب- منها (هامش المخطوط) وكذلك الكافي، وفي التهذيب- فيها.

٤- في التهذيب زيادة- لى (هامش المخطوط).

٥- فيه أن عمر بن يزيد وكيل الصادق (عليه السلام) (منه. قده).

٦- التهذيب ٦-٣٢٦-٨٩٨.

٧- الكافي ٥-٧٧-١٦.

مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُدَايِرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: دَفَعَ إِلَيَّ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ سَبْعِمِائَةَ دِينَارٍ وَقَالَ يَا عُدَايِرُ اصْرِفْهَا فِي شَيْءٍ أَمَّا عَلَيَّ ذَلِكَ مَا بِي شَرٌّ (١) وَلَكِنِّي أَحْبَبْتُ أَنْ يَرَانِي اللَّهُ مُتَعَرِّضًا لِفَوَائِدِهِ قَالَ عُدَايِرُ فَرَبِحْتُ فِيهَا مِائَةَ دِينَارٍ فَقُلْتُ لَهُ فِي الطَّوَافِ جُعِلْتُ فِدَاكَ قَدْ رَزَقَ اللَّهُ فِيهَا مِائَةَ دِينَارٍ فَقَالَ أَثْبَتَهَا فِي رَأْسِ مَالِي.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُدَايِرٍ (٢)

أَقُولُ: وَقَدْ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

این روایت از محمد بن عذافر نقل می کند که ابی عبدالله (ع) به او هفتصد دینار داد و از او خواست که این مبلغ را صرف کند. ابی عبدالله (ع) همچنین اشاره کرد که هرچند او به این پول نیازی ندارد، ولی دوست دارد که خداوند او را در حال تلاش برای کسب روزی حلال ببیند.

محمد در تجارت با این مبلغ موفق می شود صد دینار سود به دست آورد. وقتی این موفقیت را درحال طواف به ابی عبدالله (ع) اطلاع می دهد، امام (ع) از این خبر خوشحال می شود و به او دستور می دهد که این سود را در رأس مال خود ثبت کند.

۱۲- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِجْمَالِ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ وَ وَجُوبِ الْإِقْتِصَارِ عَلَى الْحَلَالِ دُونَ الْحَرَامِ

اشاره

(۵) ۱۲ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِجْمَالِ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ وَ وَجُوبِ الْإِقْتِصَارِ عَلَى الْحَلَالِ دُونَ الْحَرَامِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۳۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۹۳۸-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثَّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص فِي حَبَّةِ الْوَدَاعِ - أَلَا إِنَّ الرُّوحَ الْأَمِينَ نَفْسٌ فِي رُوعِي (۷) أَنَّهُ لَا تَمُوتُ نَفْسٌ حَتَّى تَسْتَكْمِلَ رِزْقَهَا

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ وَلَا يَحْمِلَنَّكُمْ اسْتِبْطَاءُ شَيْءٍ مِنَ الرِّزْقِ أَنْ تَطْلُبُوهُ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَسَمَ الْأَرْزَاقَ بَيْنَ خَلْقِهِ حَلَالًا وَلَمْ يُقَسِّمْهَا حَرَامًا فَمَنِ اتَّقَى اللَّهَ

ص: ٤٤

١- فى الفقيه- ما أفعل هذا على شره منى (هامش المخطوط).

٢- الفقيه ٣- ١٥٨- ٣٥٨١.

٣- تقدم فى الأبواب ١، ٤، ٦، ٧ من هذه الأبواب.

٤- يأتى ما يدلّ عليه عموماً فى الأبواب ١٢، ١٨، ٢٣ من هذه الأبواب.

٥- الباب ١٢ فيه ١٠ أحاديث.

٦- الكافى ٥- ٨٠- ١.

٧- الروع بالضم- القلب و العقل (الصحيح- روع- ٣- ١٢٢٣).

وَصَبَرَ أَتَاهُ اللَّهُ بِرِزْقِهِ مِنْ حِلِّهِ وَمَنْ هَتَكَ حِجَابَ السِّرِّ وَعَجَّلَ فَأَخَذَهُ مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ قُصَّ بِهِ مِنْ رِزْقِهِ الْحَلَالِ وَحُوسِبَ عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

وَرَوَاهُ الْمُفِيدُ فِي الْمُفْنَعَةِ مُرْسَلًا إِلَى قَوْلِهِ فِي الطَّلَبِ (١) وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ إِلَى قَوْلِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ (٢).

ترجمه:

این روایت از ابی حمزه ثمالی نقل می کند که امام باقر (ع) به نقل از پیامبر اکرم (ص) در حجة الوداع بیان می کند که روح الامین (جبرئیل) به او الهام کرده است که هیچ انسانی نمی میرد تا زمانی

که روزی اش را به طور کامل دریافت کند. بنابراین، پیامبر (ص) به مردم توصیه می کند که تقوای الهی را رعایت کنند و در طلب روزی خود نیکو و پسندیده عمل کنند.

پیامبر (ص) هشدار می دهد که عدم صبر و شتاب در طلب روزی نباید انسان را به گناه و معصیت خداوند بکشاند، زیرا خداوند روزی ها را به طور حلال تقسیم کرده و کسی که تقوا را پیشه کند و صبر کند، روزی حلالش را خواهد یافت.

در عوض، اگر کسی به دسترسی به روزی حرام اقدام کند و حجاب حلال را بردارد، از روزی حلالش کاسته می شود و در روز قیامت نیز مورد حسابرسی قرار خواهد گرفت.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٣٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٩٣٩-٢- (٣) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثَّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ ص فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ - فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَا مِنْ شَيْءٍ يُقَرِّبُكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ - وَيُبَاعِدُكُمْ مِنَ النَّارِ إِلَّا وَقَدْ أَمَرْتُكُمْ بِهِ وَمَا مِنْ شَيْءٍ يُقَرِّبُكُمْ مِنَ النَّارِ - وَيُبَاعِدُكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا وَقَدْ نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ أَلَا وَإِنَّ الرُّوحَ الْأَمِينَ نَفَثَ فِي رُوعِي وَذَكَرَ مِثْلَهُ إِلَيَّ أَنْ قَالَ أَنْ تَطْلُبُوهُ مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ فَإِنَّهُ لَا يُدْرِكُ مَا عِنْدَ اللَّهِ إِلَّا بِطَاعَتِهِ.

ترجمه:

از ابی حمزه ثمالی از ابی جعفر (ع) نقل شده است که فرمود: رسول خدا (ص) در حجة الوداع خطبه ای ایراد فرمود و گفت: ای مردم! هیچ چیزی نیست که شما را به بهشت نزدیک کند و از آتش دور سازد، مگر اینکه من شما را به آن امر کرده ام. و هیچ چیزی نیست که شما را به آتش نزدیک کند و از بهشت دور سازد، مگر اینکه من شما را از آن نهی کرده ام. آگاه باشید که روح الامین (جبرئیل)

در دل من دمیده است و همانند آن را ذکر کرده است تا اینکه گفت: "درخواست روزی از غیر حلال نکنید، زیرا آنچه در نزد خداست، جز با اطاعت او درک نمی شود."

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٤٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٩٤٠ - ٣ - (٤) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْبَلَادِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: لَيْسَ مِنْ نَفْسٍ إِلَّا وَقَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَهَا رِزْقَهَا حَلَالًا يَأْتِيهَا فِي عَافِيَةٍ وَ عَرَضَ لَهَا بِالْحَرَامِ مِنْ وَجْهِ آخَرٍ فَإِنْ هِيَ تَنَاوَلَتْ شَيْئًا مِنَ الْحَرَامِ قَاصَّهَا مِنَ الْحَلَالِ الَّذِي فَرَضَ لَهَا وَ عِنْدَ اللَّهِ سِوَاهُمَا فَضْلٌ كَثِيرٌ وَ هُوَ قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ سَأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ (٥).

ترجمه:

از ابراهیم بن ابی البلاد از پدرش نقل شده که از ابی جعفر (ع) پرسید: «هیچ نفسی نیست، مگر اینکه خداوند برای او روزی حلالی مقرر کرده که در عافیت به او می رسد. و حرامی نیز از جانب دیگر بر او عرضه می شود. اگر او چیزی از حرام تناول کند، آن حرام از حلالی که خداوند برای او مقرر کرده، کاسته می شود. و در نزد خداوند، این دو (حلال و حرام) فضیلتی بسیار بزرگ دارند. و این همان سخن خداوند عز و جل است که می فرماید: "و از فضل خداوند بخواهید."»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٤١ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٩٤١ - ٤ - (٦) وَ بِإِسْنَادٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْبَلَادِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحَدِهِمَا

ص: ٤٥

۲- التهذيب ۶- ۳۲۱- ۸۸۰.

۳- الكافي ۲- ۷۴- ۲، وأورد ذيله في الحديث ۲ من الباب ۱۸ من أبواب جهاد النفس.

۴- الكافي ۵- ۸۰- ۲.

۵- النساء ۴- ۳۲.

۶- الكافي ۵- ۸۰- ۳.

ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ قَدْ نَفَثَ فِي رُوعِي رُوحُ الْقُدُسِ - أَنَّهُ لَنْ تَمُوتَ نَفْسٌ حَتَّى تَسْتَوْفِيَ رِزْقَهَا وَإِنْ أَبْطَأَ عَلَيْهَا فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ وَلَا يَحْمِلَنَّكُمْ اسْتِيطَاءُ شَيْءٍ مِمَّا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تُصِيبُوهُ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُنَالُ مَا عِنْدَهُ إِلَّا بِالطَّاعَةِ.

وَعَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الثُّعْمَانِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ نَحْوَهُ (۱).

ترجمه:

از ابراهیم بن ابی البلاد از پدرش نقل شده که از یکی از آنان (امامان معصوم) پرسید: «رسول الله (ص) فرمود: ای مردم! روح القدس در دل من دمیده که هیچ نفسی نخواهد مرد، مگر اینکه روزی خود را به طور کامل دریافت کند، حتی اگر بر او تأخیر بیفتد. پس تقوای الهی را رعایت کنید و در طلب روزی نیکو باشید و نباید تأخیر در چیزی از آنچه که نزد خداوند است، شما را به معصیت خداوند وا دارد؛ زیرا خداوند تنها با اطاعت به آنچه نزد اوست، دست می یابد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۴۲ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۱۹۴۲- ۵- (۲) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي هَاشِمٍ عَنْ أَبِي خَدِيجَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَوْ كَانَ الْعَبْدُ فِي جُحْرِ لَا تَأْتَاهُ رِزْقُهُ فَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ.

ترجمه:

ز ابو خدیجه نقل شده که ابو عبد الله (ع) فرمود: «اگر بنده ای در سوراخی باشد، روزی او به او خواهد رسید. پس در طلب روزی نیکو باشید.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٤٣ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٩٤٣-٦- (٣) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ صَلَاحِ بْنِ السَّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ الْخَلْقَ وَخَلَقَ مَعَهُمْ أَرْزَاقَهُمْ حَلَالًا فَمَنْ تَنَاوَلَ شَيْئًا مِنْهَا حَرَامًا قُصَّ بِهِ مِنْ ذَلِكَ الْحَلَالِ.

ترجمه:

از اسحاق بن عمار نقل شده که ابو عبد الله (ع) فرمود: «خداوند عز و جل خلائق را آفرید و روزی های حلال آن ها را نیز با آن ها خلق کرد. پس هر کس چیزی از آن ها را به طور حرام تناول کند، از آن روزی حلالی که برای او مقرر شده، کاسته خواهد شد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٤٤ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٩٤٤-٧- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَاقِدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنِ آبَائِهِ عَنِ النَّبِيِّ ص فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي قَالَ: مَنْ لَمْ يَرْضَ بِمَا قَسَمَهُ اللَّهُ لَهُ مِنَ الرِّزْقِ وَبَثَّ شَكْوَاهُ وَ لَمْ يَصْبِرْ وَ لَمْ يَحْتَسِبْ لَمْ تَرْفَعْ لَهُ حَسَنَةٌ وَيَلْقَى اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ.

ترجمه:

از حسین بن زید نقل شده که صادق (ع) از پدرانش (ع) از پیامبر (ص) در حدیث مناهی فرمود: «هر کس نسبت به آنچه خداوند برایش مقدر کرده از روزی راضی نباشد و شکایت کند و صبر نکند و حسن نیت نداشته باشد، هیچ حسنه ای برای او بالا نخواهد رفت و او در روز قیامت خدا را در حالی ملاقات می کند که بر او خشمگین است، مگر آنکه توبه کند.»

ص: ۴۶

۱- الکافی ۵- ۸۳- ۱۱.

۲- الکافی ۵- ۸۱- ۴.

۳- الکافی ۵- ۸۱- ۵.

۴- الفقیه ۴- ۱۳- ۱۱.

[رقم الحدیث الکی: ۲۱۹۴۵ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۹۴۵- ۸- (۱) وَفِي الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُرَازِمِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ آبَائِهِ ع عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ الرُّوحَ الْأَمِينَ جَبْرَائِيلَ أَخْبَرَنِي عَنْ رَبِّي أَنَّهُ لَنْ تَمُوتَ نَفْسٌ حَتَّى تَسْتَكْمَلَ رِزْقَهَا فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ وَاعْلَمُوا أَنَّ الرِّزْقَ رِزْقَانِ فَرِزْقٌ تَطْلُبُونَهُ وَرِزْقٌ يَطْلُبُكُمْ فَاطْلُبُوا أَرْزَاقَكُمْ مِنْ حَلَالٍ فَإِنَّكُمْ إِنْ طَلَبْتُمُوهَا مِنْ وَجُوهٍهَا أَكَلْتُمُوهَا حَلَالًا وَإِنْ طَلَبْتُمُوهَا مِنْ غَيْرِ وَجُوهٍهَا أَكَلْتُمُوهَا حَرَامًا وَهِيَ أَرْزَاقُكُمْ لَا بُدَّ لَكُمْ مِنْ أَكْلِهَا.

ترجمه:

از مرزم بن حکیم نقل شده که ابی عبدالله (ع) از پدرانش (ع) از رسول الله (ص) نقل کردند که فرمودند: «روح الامین، جبرئیل، به من خبر داد که هیچ نفسی نمی میرد تا زمانی که روزیش را کامل کند. پس تقوای خدا را رعایت کنید و در طلب روزی خوب عمل کنید و بدانید که روزی دو نوع است: روزی که شما آن را طلب می کنید و روزی که شما را طلب می کند. پس روزی های خود را از حلال طلب کنید؛ زیرا اگر آن ها را از وجوه حلال طلب کنید، حلال خواهید خورد، و اگر از غیر وجوه حلال طلب کنید، حرام خواهید خورد. و این روزی ها متعلق به شماست و شما ناگزیر از خوردن آن ها هستید.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٤٦ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢١٩٤٦ - ٩ - (٢) مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُفِيدُ فِي الْمُقْنَعَةِ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ ع الرِّزْقُ مَقْسُومٌ عَلَى ضَرَّتَيْنِ أَحَدُهُمَا وَاصِلٌ إِلَى صَاحِبِهِ وَإِنْ لَمْ يَطْلُبْهُ وَالْآخَرُ مُعَلَّقٌ بِطَلْبِهِ فَالَّذِي قُسِمَ لِلْعَبْدِ عَلَى كُلِّ حَالٍ آتِيهِ وَإِنْ لَمْ يَسْعَ لَهُ وَالَّذِي قُسِمَ لَهُ بِالسَّعْيِ فَيَنْبَغِي أَنْ يَلْتَمِسَهُ مِنْ وَجْهِهِ وَهُوَ مَا أَحَلَّهُ اللَّهُ لَهُ دُونَ غَيْرِهِ فَإِنْ طَلَبَهُ مِنْ جِهَةِ الْحَرَامِ فَوَجَدَهُ حُسِبَ عَلَيْهِ بِرِزْقِهِ وَحُسِبَ بِهِ.

ترجمه:

محمد بن محمد مفید در "المقنعه" می گوید: امام صادق (ع) فرمودند: «روزی به دو نوع تقسیم می شود: یکی روزی ای که به صاحبش می رسد، حتی اگر او آن را طلب نکند، و دیگری روزی ای که به طلب او بستگی دارد. روزی ای که برای بنده مقرر شده است، در هر حال به او می رسد، حتی اگر برای آن تلاش نکند. و آن روزی ای که به تلاش او مربوط است، باید از وجوه حلال آن را طلب کند، یعنی از چیزهایی که خداوند برای او حلال کرده است و نه از غیر آن. اگر او آن را از راه حرام طلب کند و به دست آورد، بر او محاسبه خواهد شد و روزی اش کم خواهد شد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٤٧ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢١٩٤٧-١٠- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عُثْمَانَ الْكَرَاجُكِيِّ فِي كَنْزِ الْفَوَائِدِ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع الدُّنْيَا دَوْلٌ فَاطْلُبْ حَظَّكَ مِنْهَا بِأَجْمَلِ الطَّلَبِ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٥).

ترجمه:

محمد بن علی بن عثمان کراجکی در "کنز الفوائد" می گوید: امام علی (ع) فرمودند: «دنیا برهه هایی از تغییر و تحول است، پس سهم خود را از آن با بهترین و زیباترین طلب جستجو کن.»

ص: ٤٧

١- أُمَالِي الصَّدُوقِ - ٢٤١ - ١.

٢- الْمُقْنَعَةُ - ٩٠.

٣- كَنْزُ الْفَوَائِدِ - ١٦.

٤- تقدم في الباب ٨ من هذه الأبواب، وفي الباب ٦٣ من أبواب جهاد النفس.

٥- يأتي في الباب ١٣ من هذه الأبواب، وفي الحديثين ٦، ٧ من الباب ٦٧ من أبواب ما يكتسب به.

١٣- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْاِقْتِصَادِ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ

اشاره

(١) ١٣ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْاِقْتِصَادِ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٤٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٩٤٨ - ١ - (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ رَبِيعِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمُسَلِّى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَسَّعَ فِي أَرْزَاقِ الْحَمَقَى لِيَعْتَبِرَ الْعُقَلَاءُ وَيَعْلَمُوا أَنَّ الدُّنْيَا لَيْسَ يُنَالُ مَا فِيهَا بِعَمَلٍ وَلَا حِيلَةٍ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

عبدالله بن سليمان مى گوید: «از اباعبدالله (ع) شنیدم که مى فرمود: خداوند عز و جل در روزی (رزق) دیوانگان وسعت داده است تا خردمندان عبرت بگیرند و بدانند که در دنیا هیچ چیزی با عمل یا تدبیر به دست نمى آید.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٤٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٩٤٩ - ٢ - (٤) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع كَمْ مِنْ مُتَعَبٍ نَفْسَهُ مُقْتَرٍ عَلَيْهِ وَ مُقْتَصِدٍ فِي الطَّلَبِ قَدْ سَاعَدَتْهُ الْمَقَادِيرُ.

ترجمه:

سهل بن زیاد (با سند خود) روایت می کند که امیرالمؤمنین (ع) فرمود: «چقدر افرادی هستند که خود را خسته می کنند و در طلب روزی خویش صرفه جویی می کنند، در حالی که مقدرات به آنان یاری می رسانند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٥٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٩٥٠-٣-(٥) وَعَنْهُ عَنِ ابْنِ فَضَالٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لِيَكُنْ طَلَبُكَ لِلْمَعِيشَةِ فَوْقَ كَسْبِ الْمُضَيِّعِ وَدُونَ طَلَبِ الْحَرِيسِ الرَّاضِي بِدُنْيَاهُ الْمُطْمَئِنِّ إِلَيْهَا وَ لَكِنْ أَنْزِلْ نَفْسَكَ مِنْ ذَلِكَ بِمَنْزِلَةِ الْمُنْصِفِ (٦) الْمُتَعَفِّفِ تَرْفَعِ نَفْسَكَ عَنْ مَنْزِلَةِ الْوَاهِنِ الضَّعِيفِ وَ تَكْسِبُ مَا لَا بُدَّ (٧) مِنْهُ إِنَّ الَّذِينَ أُعْطُوا الْمَالَ ثُمَّ لَمْ يَشْكُرُوا لَا مَالَ لَهُمْ.

ص: ٤٨

١- الباب ١٣ فيه ٦ أحاديث.

٢- الكافي ٥- ٨٢- ١٠.

٣- التهذيب ٦- ٣٢٢- ٨٨٤.

٤- الكافي ٥- ٨١- ٦.

٥- الكافي ٥- ٨١- ٨.

٦- في نسخة- النصف (هامش المخطوط).

٧- في نسخة زیادة- للمؤمن (هامش المخطوط).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

ابن فضل، به نقل از کسی که نامش ذکر نشده، از امام ابی عبدالله (ع) روایت می کند که فرمود: «در طلب معیشت خود، برتر از کسب کسانی که ضایع می کنند و پایین تر از طلب حریصانی که به دنیایشان راضی و آرام هستند، قرار بگیر. اما خود را به منزله شخص منصف و متعفف درآور، تا خود را از مقام ضعیفان و ناتوانان بالا ببری و آنچه را که ناگزیر از آن هستی، به دست آوری. همانا کسانی که مال داده شده را دریافت می کنند و سپس شکر نمی گذارند، مال ندارند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٥١ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٩٥١ - ٤ - (٢) وَ عَنْهُ عَنِ ابْنِ جُمُهِورٍ عَنْ أَبِيهِ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع كَثِيرًا مَا يَقُولُ اَعْلَمُوا عِلْمًا يَقِينًا أَنَّ اللَّهَ جَلَّ وَ عَزَّ لَمْ يَجْعَلْ لِلْعَبْدِ وَ إِنِ اشْتَدَّ جَهْدُهُ وَ عَظُمَتْ حِيلَتُهُ وَ كَثُرَتْ مَكَائِدُهُ (٣) أَنْ يَسْبِقَ مَا سَمَى لَهُ فِي الذِّكْرِ الْحَكِيمِ - وَ لَمْ يَخُلْ (٤) مِنَ الْعَبْدِ فِي ضَعْفِهِ وَ قِلَّةِ حِيلَتِهِ أَنْ يَبْلُغَ مَا سَمَى لَهُ فِي الذِّكْرِ الْحَكِيمِ - أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ لَنْ يَزِدَادَ امْرُؤٌ نَقِيرًا بِحَدِّقِهِ وَ لَنْ (٥) يَنْقُصَ امْرُؤٌ نَقِيرًا لِحُمَقِهِ فَالْعَالِمُ بِهَذَا الْعَامِلِ بِهِ أَعْظَمُ النَّاسِ رَاحَةً فِي مَنْفَعَتِهِ وَ الْعَالِمُ لِهَذَا التَّارِكِ لَهُ أَعْظَمُ النَّاسِ شُغْلًا فِي مَضَرَّتِهِ وَ رَبُّ مُنْعَمٍ عَلَيْهِ مُسْتَدْرَجٌ بِالْإِحْسَانِ إِلَيْهِ وَ رَبُّ مَغْرُورٍ فِي النَّاسِ مَصْنُوعٌ لَهُ فَابْقِ (٦) أَيُّهَا السَّاعِي عَنْ سَعِيكَ وَ قَصِّرْ مِنْ عَجَلَتِكَ وَ انْتَبِهْ مِنْ سِنَةِ غَفْلَتِكَ وَ تَفَكَّرْ فِيمَا جَاءَ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ ص - وَ احْتَفِظُوا بِهَذِهِ الْحُرُوفِ السَّبْعَةِ فَإِنَّهَا مِنْ قَوْلِ أَهْلِ الْحِجَا وَ مِنْ عَزَائِمِ اللَّهِ فِي الذِّكْرِ الْحَكِيمِ - أَنَّهُ لَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ بِخَلَّةٍ مِنْ هَذِهِ الْخِلَالِ الشَّرِكِ بِاللَّهِ فِيمَا افْتَرَضَ عَلَيْهِ أَوْ إِشْفَاءٍ غَيْظِهِ بِهَلَاكِ نَفْسِهِ أَوْ إِقْرَارٍ بِأَمْرٍ يَفْعَلُ غَيْرُهُ أَوْ يَسْتَنْجِحُ إِلَى مَخْلُوقٍ بِإِظْهَارِ بَدْعَةٍ فِي دِينِهِ أَوْ يَسُرُّهُ أَنْ يَحْمَدَهُ النَّاسُ بِمَا لَمْ يَفْعَلْ وَ الْمُتَجَبَّرِ الْمُخْتَالِ وَ صَاحِبِ الْأُبْهَةِ وَ الزَّهْوِ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ السَّبَاعَ هِمَّتُهَا التَّعَدَّى وَ إِنَّ الْبَهَائِمَ هِمَّتُهَا بَطُونُهَا وَ إِنَّ

ص: ٤٩

۲- الکافی ۵- ۸۱- ۹.

۳- فی المصدر- مکابده.

۴- فی المصدر- یحل.

۵- فی نسخه- و لم (هامش المخطوط) و كذلك الکافی.

۶- فی نسخه- فاتق الله (هامش المخطوط)، و فی الکافی- فافق.

النِّسَاءَ هِمَّتُهُنَّ الرِّجَالُ وَإِنَّ الْمُؤْمِنِينَ مُشْفِقُونَ خَائِفُونَ وَجِلُونَ جَعَلَنَا اللَّهُ وَإِيَّاكُمْ مِنْهُمْ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ نَحْوَهُ (۱).

ترجمه:

ابن جمهور، به نقل از پدرش، از امام ابی عبدالله (ع) روایت می کند که فرمود: «امیر المؤمنین (ع) بسیار می گفت: بدانید به یقین که خداوند عز و جل برای هیچ بنده ای، هرچند تلاش او سخت و چاره جویی اش عظیم و مکرهایش زیاد باشد، مقدر نساخته است که بر آنچه در ذکر حکیم نامیده است، پیشی بگیرد. و بنده ای در ضعف و کم حالی اش نیز نمی تواند به آنچه در ذکر حکیم نامیده است، برسد. ای مردم، هیچ کس به سبب مهارتش، چیزی به روزی اش افزوده نمی شود و هیچ کس به سبب نادانی اش، چیزی از روزی اش کاسته نمی شود. دانا به این نکته و عمل کننده به آن، از همه مردم در بهره برداری اش راحت تر است و دانای به این نکته و ترک کننده اش، از همه مردم در زیانش شغول تر است. چه بسا که فردی در نعمت است، ولی به سبب احسان به او، در مرحله ای از اوج است و چه بسا فردی که در نظر مردم مغرور است و او به آن شکل نساخته شده است.

پس ای کوشش کننده، از کوشش خود آرامش بگیر و از عجله ات بکاه و از خواب غفلت بیدار شو و در آنچه از جانب خداوند عز و جل بر زبان نبی اش (ص) آمده، تفکر کن. و این هفت خصلت

را حفظ کنید که اینها از گفته های اهل خرد و از اراده های خداوند در ذکر حکیم است. هیچ کس حق ندارد که با یکی از این خصلت ها خدا را ملاقات کند: شرک به خدا در آنچه بر او واجب شده، یا تسکین خشم خود با هلاکت نفسش، یا اقرار به چیزی که دیگران آن را انجام می دهند، یا به مخلوقی با اظهار بدعت در دینش، یا خوشحال شدن از اینکه مردم او را به چیزی که انجام نداده است، ستایش کنند. و متکبر و خودپسند و صاحب زرق و برق.

ای مردم، همت درندگان تجاوز به دیگران است و همت دام ها شکم هایشان و همت زنان مردان است و مؤمنان از روی ترس و وحشت و بیم، در انتظارند. خداوند ما و شما را از آنان قرار دهد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٥٢ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٩٥٢ - ٥ - (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع فِي وَصِيَّتِهِ لِمُحَمَّدِ بْنِ الْحَنْفِيَّةِ قَالَ: يَا بُنَيَّ الرِّزْقُ رِزْقَانِ رِزْقٌ تَطْلُبُهُ وَرِزْقٌ يَطْلُبُكَ فَإِنْ لَمْ تَأْتِهِ أَتَاكَ فَلَا تَحْمِلْ هَمَّ سَنَتِكَ عَلَى هَمِّ يَوْمِكَ وَكَفَاكَ كُلَّ يَوْمٍ مَا هُوَ فِيهِ فَإِنْ تَكُنِ السَّنَةُ مِنْ عُمْرِكَ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ سَيَأْتِيكَ فِي كُلِّ غَدٍ بِجَدِيدٍ مَا قَسَمَ لَكَ وَإِنْ لَمْ تَكُنِ السَّنَةُ مِنْ عُمْرِكَ فَمَا تَصْنَعُ بِهِمْ وَغَمٌّ مَا لَيْسَ لَكَ وَاعْلَمْ أَنَّهُ لَنْ يَسْبِقَكَ إِلَى رِزْقِكَ طَالِبٌ وَلَنْ يَغْلِبَكَ عَلَيْهِ غَالِبٌ وَلَنْ يَحْتَجِبَ عَنْكَ مَا قُدِّرَ لَكَ فَكَمْ رَأَيْتَ مِنْ طَالِبٍ مُتَعَبٍ نَفْسَهُ مُقْتَرٍ عَلَيْهِ رِزْقُهُ وَ مُقْتَصِدٍ فِي الطَّلَبِ قَدْ سَاعَدَتْهُ الْمَقَادِيرُ وَ كُلُّ مَقْرُونٍ بِهِ الْفَنَاءُ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین به نقل از امیر المؤمنین (ع) در وصیتش به محمد بن حنفیه می گوید: «ای پسر، روزی دو نوع است: روزی ای که تو آن را طلب می کنی و روزی ای که آن تو را طلب می کند. اگر به تو نرسد، نگران سال خود نباش، بلکه همت را بر روز خود بگذار، زیرا برای هر

روزت کافی است. اگر سال از عمرت باشد، خداوند عز و جل هر روز به تو چیزی نو از آنچه برای تو مقدر کرده می آورد. و اگر سال عمرت نباشد، چه می کنی با هم و غم آنچه که از آن تو نیست؟

بدان که هیچ طلب کننده ای نمی تواند بر روزی ات پیشی بگیرد و هیچ غالبی نمی تواند بر آن تسلط یابد و هیچ چیزی که برای تو مقدر شده، از تو محجوب نمی ماند. چه بسیار طلب کننده هایی را دیدی که خود را خسته کردند، ولی روزی شان به آنها نرسید، و چه بسیار کسانی که در طلب متعادل بودند و مقدرات به آنها یاری رساند. و همه چیز با فنا همراه است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٥٣ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٩٥٣-٦- (٣) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدِ الْبَرْقِيِّ عَنْ صَالِحِ بْنِ حَمْزَةَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِيفٍ (٤) عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ لِأَصْحَابِهِ اْعْلَمُوا يَقِينًا أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمْ يَجْعَلْ لِلْعَبْدِ وَ إِنِ عَظُمَتْ حِيلَتُهُ وَ اشْتَدَّ طَلَبُهُ وَ قَوِيَتْ مَكَايِدُهُ أَكْثَرَ مِمَّا سَمِيَ لَهُ فِي الذِّكْرِ الْحَكِيمِ - فَالْعَارِفُ بِهَذَا الْعَاقِلُ لَهُ أَعْظَمُ النَّاسِ رَاحَةً فِي مَنْفَعَتِهِ وَ التَّارِكُ لَهُ أَعْظَمُ النَّاسِ شُغْلًا فِي مَضَرَّتِهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ رَبِّ مُنْعَمٍ عَلَيْهِ

ص: ٥٠

١- التهذيب ٦- ٣٢٢- ٨٨٣.

٢- الفقيه ٤- ٣٨٦- ٥٨٣٤.

٣- أمالي الطوسي ١- ١٦٤.

٤- في المصدر- سعد بن ظريف.

مُسْتَدْرِجٌ وَرَبٌّ مُبْتَلًى عِنْدَ النَّاسِ مَصْنُوعٌ لَهُ فَابْقِ أَيُّهَا الْمُسْتَمِعُ مِنْ سَعِيكَ وَقَصِّرْ مِنْ عَجَلَتِكَ وَادْكُرْ قَبْرَكَ وَمَعَادَكَ فَإِنَّ إِلَى اللَّهِ مَصِيرَكَ وَكَمَا تَدِينُ تُدَانُ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (١) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٢).

ترجمه:

اصبغ بن نباته روایت کرده است که امیر المؤمنین (ع) به یارانش فرمود: «بدانید که خداوند متعال برای بنده اش، هرچند که تدبیر او بزرگ باشد و طلبش شدید و مکرهایش قوی، چیزی بیشتر از آنچه در ذکر حکیم نام برده شده، قرار نداده است.

پس دانا و عاقل به این حقیقت، آرامش بیشتری در منفعتش خواهد داشت و ترک کننده اش در مضرتش، بیشتر در زحمت خواهد بود. و حمد خاص خداوند رب العالمین است. چه بسا کسی که مورد نعمت است و به تدریج در خطر افتاده، و چه بسا کسی که در نظر مردم مبتلا است و برای او چیزی فراهم شده است.

پس ای شنونده، از تلاش خود حفظ کن و از شتاب خود بکاه و قبر و معاد خود را به یاد بیاور، زیرا به سوی خداوند باز می گردی، و همچنان که عمل کنی، به تو جزا داده می شود.»

۱۴- بَابُ اسْتِحْبَابِ الدُّعَاءِ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ وَالرَّجَاءِ لِلرِّزْقِ مِنْ حَيْثُ لَا يُحْتَسَبُ

اشاره

(۳) ۱۴ بَابُ اسْتِحْبَابِ الدُّعَاءِ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ وَالرَّجَاءِ لِلرِّزْقِ مِنْ حَيْثُ لَا يُحْتَسَبُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٥٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٩٥٤ - ١ - (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْهَزْهَازِ (٥) عَنْ عَلِيِّ بْنِ السَّرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ جَلَّ وَ عَزَّ جَعَلَ أَزْزَاقَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَ ذَلِكَ أَنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَمْ يَعْرِفْ وَجْهَ رِزْقِهِ كَثُرَ دُعَاؤُهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٦)

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى مِثْلَهُ (٧).

ترجمه:

علی بن سری روایت کرده است که ابا عبدالله (ع) فرمودند: «خداوند جَلَّ وَ عَزَّ، روزی مؤمنان را از جایی که انتظار ندارند قرار داده است. و این بدان خاطر است که وقتی بنده نمی داند روزی اش از کجا می آید، دعا و درخواست او بیشتر می شود.»

ص: ٥١

١- تقدم فى الباب ١٢ من هذه الأبواب.

٢- يأتى فى الباب ١٦ من هذه الأبواب.

٣- الباب ١٤ فيه ٩ أحاديث.

٤- الكافى ٥ - ٨٤ - ٤ و آورده عن أمالى الصدوق و التوحيد فى الحديث ٢ من الباب ٤٨ من أبواب الدعاء.

۵- فی التهذیب- محمد بن أبی الهزهاز (هامش المخطوط) و كذلك کافی.

۶- الفقيه ۳- ۱۶۵- ۳۶۰۸.

۷- التهذیب ۶- ۳۲۸- ۹۰۵.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۵۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۹۵۵-۲- (۱) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَسْعُودِيِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: شَكَوْتُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ حَالِي وَ انْتِشَارَ أَمْرِي عَلَى فَقَالَ لِي إِذَا قَدِمْتَ الْكُوفَةَ- فَبِعْ وَ سَادَةً مِنْ بَيْتِكَ بَعْشَرَ دَرَاهِمَ وَ ادْعُ إِخْوَانَكَ وَ أَعِدْ لَهُمْ طَعَاماً وَ سَلِّهُمْ يَدْعُونَ اللَّهَ لَكَ قَالَ فَفَعَلْتُ وَ مَا أَمَكَّنِي ذَلِكَ حَتَّى بَعْتُ وَ سَادَةً وَ أَعَدَدْتُ طَعَاماً كَمَا أَمَرَنِي وَ سَأَلْتُهُمْ يَدْعُونَ اللَّهَ لِي قَالَ فَوَ اللَّهُ مَا مَكَثْتُ إِلَّا قَلِيلاً حَتَّى أَتَانِي غَرِيمٌ لِي فَدَقَّ الْبَابَ عَلَيَّ وَ صَالَحَنِي عَنْ مَالٍ كَثِيرٍ كُنْتُ أَحْسَبُهُ نَحْواً مِنْ عَشْرَةِ آلَافٍ (۲) ثُمَّ أَقْبَلْتُ الْأَشْيَاءَ عَلَيَّ.

ترجمه:

حفص بن عمر روایت کرده است که به ابا عبدالله (ع) شکایت کردم از حال خود و مشکلاتی که بر من انباشته شده بود. ایشان به من فرمودند: «وقتی به کوفه رسیدی، یک بالش از خانه ات را به ده درهم بفروش و برادرانت را دعوت کن و غذایی برایشان آماده کن و از آنها بخواه که برای تو دعا کنند.»

حفص می گوید: «من این کار را انجام دادم و با فروش بالش و آماده کردن غذا، از برادرانم خواستم که برای من دعا کنند. به خدا سوگند، خیلی طول نکشید که بدهکارم به من رسید و در زد و با من مصالحه کرد بر مبلغ زیادی که فکر می کردم حدود ده درهم باشد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۵۶ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۹۵۶-۳-(۳) وَعَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِيِّ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع كُنْ لِمَا لَا تَرْجُو أَزْجَى مِنْكَ لِمَا تَرْجُو فَإِنَّ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ ع خَرَجَ يَقْتَبِسُ نَارًا لِأَهْلِهِ فَكَلَّمَهُ اللَّهُ وَرَجَعَ نَبِيًّا وَخَرَجَتْ مَلَكَهٗ سَبًا فَأَسْلَمَتْ مَعَ سُلَيْمَانَ- وَخَرَجَتْ سَحْرَةُ فِرْعَوْنَ- يَطْلُبُونَ الْعِزَّ لِفِرْعَوْنَ فَرَجَعُوا مُؤْمِنِينَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۴)

وَرَوَاهُ أَيْضًا بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

عبدالله بن قاسم از امام صادق علیه السلام از پدرش از جدش نقل می کند که امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: نسبت به آنچه امید نداری، امیدوارتر باش تا آنچه به آن امید داری؛ زیرا موسی بن عمران علیه السلام بیرون رفت تا برای خانواده اش آتش بیاورد، اما خداوند با او سخن گفت و به عنوان پیامبر بازگشت. و ملکه سبا بیرون رفت و با سلیمان مسلمان شد. و ساحران فرعون بیرون رفتند تا برای فرعون عزت طلب کنند، اما به صورت مؤمنان بازگشتند.

ص: ۵۲

۱- الکافی ۵- ۳۱۴- ۴۲.

۲- فی المصدر زیادة- درهم.

۳- الکافی ۵- ۸۳- ۳.

۴- الفقیه ۳- ۱۶۵- ۳۶۰۹.

۵- الفقیه ۴- ۳۹۹- ۵۸۵۴.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٥٧ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٩٥٧ - ٤ - (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ كُنْ لِمَا لَا تَرْجُو أَرْجَى مِنْكَ لِمَا تَرْجُو فَإِنَّ مُوسَى ع ذَهَبَ يَقْتَبِسُ لِأَهْلِهِ نَارًا فَانْصَرَفَ إِلَيْهِمْ وَ هُوَ نَبِيُّ مُرْسَلٌ.

ترجمه:

ابو جميله گفت شنيدم كه امام صادق عليه السلام مى فرمود: نسبت به آنچه اميد ندارى، اميدوارتر باش تا آنچه به آن اميد دارى؛ زيرا موسى عليه السلام رفت تا براى خانواده اش آتش بياورد، اما در حالى نزد آنان بازگشت كه پيامبرى فرستاده شده بود.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٥٨ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٩٥٨ - ٥ - (٢) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْخَرَّازِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَبِي اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا أَنْ يَجْعَلَ أَرْزَاقَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُونَ.

ترجمه:

محمد بن مسلم از امام صادق عليه السلام نقل کرده كه فرمود: خداوند عز و جل جز اين نخواسته است كه روزى مؤمنان را از جايى كه گمان نمى برند، قرار دهد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٥٩ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۹۵۹-۶- (۳) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الْأَحْمَرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ
عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: أَتَى رَجُلٌ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقْتَضِيهِ وَ أَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ لَهُ لَيْسَ عِنْدَنَا الْيَوْمَ شَيْءٌ وَ لَكِنَّهُ
يَأْتِينَا خِطْرٌ (۴) وَ وَسِمَةٌ فَيُبَاعُ وَ نُعْطِيكَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ عِدْنِي فَقَالَ كَيْفَ أَعِدُّكَ وَ أَنَا لِمَا
لَا أَرْجُو أَرْجَى مِنْنِي لِمَا أَرْجُو.

ترجمه:

عمر بن یزید گفت: مردی نزد امام صادق علیه السلام آمد و از ایشان طلبی داشت، و من نزد او بودم.
امام به او فرمود: امروز نزد ما چیزی نیست، ولی به زودی کالایی باارزش و دارای نشانه (یا علامت
خاصی) به دست ما می رسد که فروخته می شود و ان شاء الله به تو می دهیم. آن مرد گفت: به من
وعده بده. امام فرمود: چگونه به تو وعده دهم، در حالی که به چیزی که امید ندارم، امیدوارترم نسبت
به آنچه به آن امید دارم؟

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۶۰ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۹۶۰-۷- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ:
مَا سَدَّ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى مُؤْمِنٍ بَابَ رِزْقٍ إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ لَهُ مَا هُوَ خَيْرٌ مِنْهُ.

ترجمه:

جمیل بن درّاج از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: خداوند عز و جل هیچ بابی از
روزی را بر مؤمنی نمی بندد، مگر آنکه برای او بابی بهتر از آن را می گشاید.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۶۱ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۹۶۱-۸- (۶) قَالَ: وَقَالَ رَجُلٌ لِأَبِي الْحَسَنِ مُوسَى عِزِّي فَقَالَ كَيْفَ أَعِدُّكَ وَأَنَا لِمَا لَا أَرْجُو
أَرْجَى مِنِّْي لِمَا أَرْجُو.

ترجمہ:

مردی به امام موسی کاظم علیه السلام گفت: به من وعده بده. امام فرمود: چگونه به تو وعده دهم،
در حالی که من به چیزی که امید ندارم، امیدوارترم نسبت به آنچه به آن امید دارم؟

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۶۲ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۹۶۲-۹- (۷) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ

ص: ۵۳

۱- الکافی ۵- ۸۳- ۲.

۲- الکافی ۵- ۸۳- ۱.

۳- الکافی ۵- ۹۶- ۵.

۴- الخطر- نبات یخضب به (الصحيح- خطر- ۲- ۶۴۸).

۵- الفقيه ۳- ۱۶۶- ۳۶۱۱.

۶- الفقيه ۳- ۱۶۵- ۳۶۱۰.

۷- قرب الإسناد- ۵۵ و آورده فی الحديث ۳ من الباب ۴۸ من أبواب الدعاء.

ظَرِيفٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ الرِّزْقَ يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ عَلَى عَدَدِ قَطْرِ الْمَطَرِ إِلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا قُدِّرَ لَهَا وَ لَكِنْ لِلَّهِ فَضُولٌ فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ (۱).

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الدُّعَاءِ (۲).

ترجمه:

حسین بن علوان از امام جعفر بن محمد (امام صادق) علیه السلام از پدرش نقل می کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: روزی از آسمان به زمین فرو می آید به تعداد قطرات باران، برای هر نفسی به اندازه ای که برای او مقدر شده است؛ ولی برای خدا فضل هایی (اضافه هایی) است، پس از خداوند از فضل او درخواست کنید.

بخش های بعدی که به نظم آمده، بیانگر مضامین این حدیث و مشابه آن است:

و شعری از حازم:

«کسی که امیدش تنها به خداوند است، همانگونه که باید باشد، تمام روزی اش از جایی که گمان نمی برد، به او می رسد.»

و نیز شعر دیگری:

«چه بسیار حریصی که حرص او را به شعبه های پراکنده و بی نهایت خواسته ها می کشاند، در هر چیزی از دنیا امید دارد و روزی اش تماما از همان جایی است که گمان می برد.»

و شعری منسوب به امیرالمؤمنین (علیه السلام):

«ای بنده، نسبت به آنچه امید نداری، امیدوار باش همانند آنچه به آن امید داری. موسی رفت تا از شعله ای که در تاریکی شب دید، آتشی بگیرد و نزد اهلش بازگردد، در حالی که خداوند با او سخن گفت و مناجات کرد، و چه نیکو مناجاتی بود. همچنین بنده هرگاه دچار اندوه شد، خداوند به او گشایش عطا می کند.»

۱۵- بَابُ اسْتِحْبَابِ التَّعَرُّضِ لِلرِّزْقِ بِفَتْحِ الْبَابِ وَ الْجُلُوسِ فِي الدُّكَّانِ وَ بَسْطِ الْبَسَاطِ

اشاره

(۳) ۱۵ بَابُ اسْتِحْبَابِ التَّعَرُّضِ لِلرِّزْقِ بِفَتْحِ الْبَابِ وَ الْجُلُوسِ فِي الدُّكَّانِ وَ بَسْطِ الْبَسَاطِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۶۳ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۹۶۳-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ زِيَادِ الْقَنْدِيِّ عَنْ حُسَيْنِ الصَّحَّافِ عَنْ سَدِيرٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَيُّ شَيْءٍ ۞

ص: ۵۴

۱- لمؤلفه- و حازم ليس له مطمع إلا من الله كما قد يجب لأجل هذا قد غدا رزقه جميعه من حيث لا يحتسب و له- كم من حريص رماه الحرص في شعب منها إلى أشعب الأطماع تنشعب في كل شىء من الدنيا له أمل فرزقه كله من حيث يحتسب و ينسب إلى أمير المؤمنين (عليه السلام)- أيها العبد كن لما ليس ترجو راجيا مثل ما له أنت راج إن موسى مضى ليقتبس نارا من شهاب رآه و الليل

داج فاتى أهله وقد كلم الله و ناجاه و هو خير مناج فكذا العبد كلما جاءه الكرب حباه الاله بالانفراج (منه قده).

۲- تقدم فى الحديث ۲ من الباب ۷ من هذه الأبواب، وفى البابين ۴۸، ۴۹ من أبواب الدعاء.

۳- الباب ۱۵ فيه ۴ أحاديث.

۴- الكافى ۵- ۷۹- ۱.

عَلَى الرَّجُلِ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ فَقَالَ إِذَا فَتَحْتَ بَابَكَ وَبَسَطْتَ بِسَاطَكَ فَقَدْ قَضَيْتَ مَا عَلَيْكَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ (۱)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَدِيرِ الصَّيْرِفِيِّ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

سدیر گفت: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: چه وظیفه ای بر عهده مرد در طلب روزی است؟ امام فرمود: زمانی که در (مغاره ات) را باز کردی و فرشت را گستریدی، وظیفه ات را انجام داده ای.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۶۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۹۶۴- ۲- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ فَضَالٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنِ الطَّيَّارِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو جَعْفَرٍ أَيُّ شَيْءٍ تَعَالِجُ أَيُّ شَيْءٍ تَصْنَعُ قُلْتُ مَا أَنَا فِي شَيْءٍ قَالَ فَخُذْ بَيْتًا وَ اكْنُسْ فِيْهِ وَ رُسُّهُ وَ ابْسُطْ فِيْهِ بِسَاطًا فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ فَقَدْ قَضَيْتَ مَا (۴) عَلَيْكَ قَالَ فَقَدِمْتُ فَفَعَلْتُ فَرَزَقْتُ.

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٦٥ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٩٦٥ - ٣ - (٥) وَعَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِي عُمَارَةَ الطَّيَّارِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ إِنَّهُ قَدْ ذَهَبَ مَالِي وَتَفَرَّقَ مَا فِي يَدَيَّ وَعِيَالِي كَثِيرٌ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِذَا قَدِمْتَ (٦) فَافْتَحْ بَابَ حَانُوتِكَ وَابْسُطْ بَسَاطَكَ وَضَعْ مِيزَانَكَ وَتَعَرَّضْ لِرِزْقِ رَبِّكَ الْحَدِيثَ وَفِيهِ أَنَّهُ فَعَلَ ذَلِكَ فَأَثَرَى وَصَارَ مَعْرُوفًا. وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيْسَى عَنِ الْحَبَّالِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنِ أَبِي عُمَارَةَ بْنِ الطَّيَّارِ مِثْلَهُ (٧).

ترجمه:

ابو عماره طیار گفت: به امام صادق علیه السلام عرض کردم که ثروتم از دست رفته و آنچه در اختیار داشتم پراکنده شده و عیال زیادی دارم. امام صادق علیه السلام فرمود: وقتی به شهر خود بازگشتی، در مغازه ات را باز کن، فرشت را پهن کن، ترازویت را بگذار و برای روزی پروردگارت آماده باش. (طیار) می گوید: این کار را انجام دادم و ثروتمند و معروف شدم.

ص: ٥٥

١- التهذيب ٦- ٣٢٣- ٨٨٦.

٢- الفقيه ٣- ١٦٥- ٣٦٠٧.

٣- الكافي ٥- ٧٩- ٢.

٤- في المصدر زیادة- وجب.

٥- الكافي ٥ - ٣٠٤ - ٣.

٦- فى المصدر زيادة- الكوفة.

٧- التهذيب ٧ - ٤ - ١٣.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٦٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٩٦٦ - ٤ - (١) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحُسَيْنِ اللَّؤْلُؤِيِّ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِنَا بِالْمَدِينَةِ فَضَاقَ ضَيْقًا شَدِيدًا وَ اسْتَدَّتْ حَالُهُ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع- أَذْهَبَ فَخُذْ حَانُوتًا فِي السُّوقِ وَ ابْسُطْ بِسَاطًا وَ لِيَكُنْ عِنْدَكَ جَرَّةٌ مَاءٍ (٢) وَ الزَّمْ بَابَ حَانُوتِكَ ثُمَّ ذَكَرَ أَنَّهُ فَعَلَ ذَلِكَ وَ صَبَرَ فَرَزَقَهُ اللَّهُ وَ كَثُرَ مَالُهُ وَ أَثَرَى.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يُدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي أَحَادِيثِ تَرْكِ التَّجَارَةِ (٣) وَ غَيْرِ ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

١٦- بَابُ كَرَاهَةِ زِيَادَةِ الْإِهْتِمَامِ بِالرِّزْقِ

اشارة

(٥) ١٦ بَابُ كَرَاهَةِ زِيَادَةِ الْإِهْتِمَامِ بِالرِّزْقِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٦٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٩٦٧-١- (٦) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْفَحَّامِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى بْنِ هَارُونَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الصَّمَدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ سَيِّدُنَا الصَّادِقُ ع مَنْ اهْتَمَّ لِرِزْقِهِ كُتِبَ عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ إِنَّ دَانِيَالَ كَانَ فِي زَمَنِ جَبَّارٍ عَاتٍ أَخَذَهُ فَطَرَحَهُ فِي جُبٍّ وَ طَرَحَ فِيهِ السَّبَاعَ فَلَمْ تَدُنْ مِنْهُ وَ لَمْ تَجْرَحْهُ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى نَبِيِّ مِنْ أَنْبِيَائِهِ أَنْ ائْتِ دَانِيَالَ - بِالطَّعَامِ قَالَ يَا رَبِّ وَ أَتَيْنَ دَانِيَالَ - قَالَ تَخْرُجُ مِنَ الْقَرْيَةِ فَيَسْتَقْبِلُكَ ضَبْعٌ فَاتَّبِعْهُ فَإِنَّهُ يَدُلُّكَ عَلَيْهِ فَأَتَى بِهِ الضَّبْعُ إِلَى ذَلِكَ الْجُبِّ فَإِذَا دَانِيَالَ فَأَذَلَّى إِلَيْهِ الطَّعَامَ فَقَالَ دَانِيَالَ - الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

ص: ٥٦

١- الكافي ٥ - ٣٠٩ - ٢٥.

٢- في المصدر - من ماء.

٣- تقدم في الحديث ١١ من الباب ٢ من هذه الأبواب.

٤- تقدم في الباب ١١ من هذه الأبواب.

٥- الباب ١٦ فيه حديثان.

٦- أمالي الطوسي ١ - ٣٠٦.

لَا يَنْسَى مَنْ ذَكَرَهُ (١) الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَجْزِي بِالْإِحْسَانِ إِحْسَانًا وَ بِالصَّبْرِ نَجَاةً ثُمَّ قَالَ الصَّادِقُ ع - إِنَّ اللَّهَ أَبَى إِلَّا أَنْ يَجْعَلَ أَرْزَاقَ الْمُتَّقِينَ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُونَ وَ لَا يُقْبَلُ لِأَوَّلِيَّائِهِ شَهَادَةٌ فِي دَوْلَةِ الظَّالِمِينَ.

ترجمه:

ابراهیم بن عبد الصمد از پدرش از جدش نقل می کند که فرمود: سید ما امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس برای روزیش نگران باشد، خطایی بر او نوشته می شود. به راستی، دانیال در زمان جبار و ستمگری به اسارت گرفته شد و او را در چاهی انداختند و در آنجا درندگان را نیز انداختند، اما هیچ کدام به او نزدیک نشدند و به او آسیبی نرساندند. سپس خداوند به نبی ای از پیامبرانش وحی کرد که به دانیال بروید با غذایی. دانیال گفت: خدایا، او کجاست؟ خداوند فرمود: از شهر خارج می شوی و یک پلنگ به تو برخورد می کند، از او پیروی کن که او تو را به دانیال راهنمایی می کند. پس پلنگ او را به آن چاه برد و وقتی دانیال را دید، غذایی به او رسانید. دانیال گفت: سپاس خداوندی را که هرگز یادکننده اش را فراموش نمی کند. سپاس خداوندی را که به نیکویی ها، نیکویی می بخشد و با صبر، نجات عطا می کند. سپس امام صادق علیه السلام فرمود: خداوند جز این نخواسته است که روزی های پرهیزکاران را از جایی که گمان نمی برند، قرار دهد و شهادتی از ولی های خود در حکومت ستمگران پذیرفته نمی شود.

[رقم الحدیث الکی: ۲۱۹۶۸ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۹۶۸ - ۲ - (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْقُمِّيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ الْقَاصِرِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثَّمَالِيِّ قَالَ: ذُكِرَ عِنْدَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع غَلَاءُ السَّعْرِ فَقَالَ وَمَا عَلَيَّ مِنْ غَلَائِهِ إِنْ غَلَا فَهُوَ عَلَيْهِ وَإِنْ رَخَصَ فَهُوَ عَلَيْهِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثَّمَالِيِّ (۳)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (۴)

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۵) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۶).

ترجمه:

ابو حمزه ثمالی گفت: در حضور امام علی بن الحسین علیه السلام از گرانی قیمت ها سخن به میان آمد. امام فرمود: مرا چه باکی از گرانی آن است؟ اگر گران شود، بر عهده اوست و اگر ارزان شود، بر عهده اوست.

۱۷- بَابُ كَرَاهَةِ كَثْرَةِ النَّوْمِ وَالْفَرَاغِ

اشاره

(۷) ۱۷ بَابُ كَرَاهَةِ كَثْرَةِ النَّوْمِ وَالْفَرَاغِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۶۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۹۶۹-۱- (۸) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

ص: ۵۷

۱- فی المصدر زیادة- و الحمد لله الذى لا یخیب من دعاه، الحمد لله الذى من توکل علیه کفاه، الحمد لله الذى من وثق به لم یكله إلى غیره.

۲- الکافی ۵- ۸۱- ۷، و أورده فی الحديث ۲ من الباب ۳ من هذه الأبواب، و عن الفقیه و التوحید فی الحديث ۴ من الباب ۳۰ من أبواب آداب التجارة.

۳- الفقیه ۳- ۲۶۷- ۳۹۶۶.

۴- التهذیب ۶- ۳۲۱- ۸۸۱.

۵- تقدم فی البابین ۱۲، ۱۳ من هذه الأبواب، وفی الحدیثین ۱، ۵ من الباب ۷، وفی الباب ۶۴ من أبواب جهاد النفس.

۶- یأتی فی الأحادیث ۳، ۶، ۷ من الباب ۶۷ من أبواب ما یکتسب به.

۷- الباب ۱۷ فیہ ۴ أحادیث.

۸- الکافی ۵- ۸۴- ۳.

مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْكَانٍ وَصَالِحِ النَّيْلِ جَمِيعاً عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُغَضُّ كَثْرَةَ النَّوْمِ وَكَثْرَةَ الْفَرَاغِ.

ترجمه:

ابوبصیر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: خداوند عز و جل از خواب زیاد و بیکاری زیاد بیزار است.

[رقم الحدیث الکی: ۲۱۹۷۰ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۹۷۰- ۲- (۱) وَعَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَثْرَةُ النَّوْمِ مَذْهَبَةٌ لِلدِّينِ وَالدُّنْيَا.

ترجمه:

یونس بن یعقوب از کسی که نامش را ذکر کرد، از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: خواب زیاد دین و دنیا را از بین می برد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٧١ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٩٧١ - ٣ - (٢) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ بَشِيرِ الدَّهَّانِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَى ع يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُبْغِضُ الْعَبْدَ النَّوَامَ الْفَارِغَ.

ترجمه:

بشیر دهان گفت: از امام موسی کاظم علیه السلام شنیدم که می فرمود: خداوند عز و جل از بنده ای که بسیار می خوابد و بیکار است، بیزار است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٧٢ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٩٧٢ - ٤ - (٣) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَيُبْغِضُ الْعَبْدَ النَّوَامَ إِنَّ اللَّهَ لَيُبْغِضُ الْعَبْدَ الْفَارِغَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يُدُلُّ عَلَى كَرَاهَةِ كَثْرَةِ النَّوْمِ فِي التَّعْقِيبِ (٤).

ترجمه:

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ گفت: از امام موسی کاظم علیه السلام شنیدم که می فرمود: خداوند عز و جل از بنده ای که بسیار می خوابد و بیکار است، بیزار است.

١٨- بَابُ كَرَاهَةِ الْكَسَلِ ٢٥٣٠ فِي أُمُورِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

اشاره

(٥) ١٨ بَابُ كَرَاهَةِ الْكَسَلِ (٦) فِي أُمُورِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٧٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٩٧٣-١- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ
الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ

ص: ٥٨

١- الكافي ٥ - ٨٤ - ١.

٢- الكافي ٥ - ٨٤ - ٢.

٣- الفقيه ٣ - ١٦٩ - ٣٦٣٥.

٤- تقدم في الحديث ٩ من الباب ٤٠ من أبواب التعقيب.

٥- الباب ١٨ فيه ٨ أحاديث.

٦- الكسل - الثاقل في الأمر (الصحاح - كسل - ٥ - ١٨١٠).

٧- الكافي ٥ - ٨٥ - ٤.

ع قَالَ: إِنِّي لَأُبْغِضُ الرَّجُلَ أَوْ أُبْغِضَ لِلرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ كَسَلَانًا [كَسَلَان] عَنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ وَ مَنْ كَسِلَ عَنْ
أَمْرِ دُنْيَاهُ فَهُوَ عَنْ أَمْرِ آخِرَتِهِ أَكْسَلُ.

ترجمه:

محمد بن مسلم از امام باقر علیه السلام نقل می کند که فرمود: من از مردی بیزارم یا برای مرد بیزاری دارم که در کار دنیایش تنبل باشد، و هر کس در کار دنیایش تنبل باشد، در کار آخرتش تنبل تر خواهد بود.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٧٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٩٧٤ - ٢ - (١) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَدِيْنَةَ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ كَسَلَ عَنْ طَهْوَرِهِ وَ صَلَاتِهِ فَلَيْسَ فِيهِ خَيْرٌ لِّأَمْرِ آخِرَتِهِ وَ مَنْ كَسَلَ عَمَّا يُصْلِحُ بِهِ أَمْرَ مَعِيشَتِهِ فَلَيْسَ فِيهِ خَيْرٌ لِّأَمْرِ دُنْيَا.

ترجمه:

زراره از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: کسی که در وضو و نمازش تنبلی کند، در کار آخرتش خیری نیست، و کسی که در کاری که به وسیله آن امر معیشت خود را اصلاح می کند تنبلی کند، در کار دنیایش خیری نیست.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٧٥ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٩٧٥ - ٣ - (٢) وَ عَنْهُ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ قَالَ: كَتَبَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ أَمَّا بَعْدُ فَلَا تُجَادِلِ الْعُلَمَاءَ وَ لَا تُمَارِ السُّفَهَاءَ فَيُبْغِضَكَ الْعُلَمَاءُ وَ يَشْتِمَكَ السُّفَهَاءُ وَ لَا تَكْسَلْ عَنْ مَعِيشَتِكَ فَتَكُونَ كَلًّا عَلَى غَيْرِكَ أَوْ قَالَ عَلَى أَهْلِكَ.

ترجمه:

مسعده بن صدقه گفت: امام صادق عليه السلام به یکی از یارانش نوشت: اما بعد، با عالمان جدل مکن و با نادانان مجادله مکن، که عالمان تو را دشمن می دارند و نادانان به تو دشنام می دهند. و در معیشت خود تنبلی مکن تا باری بر دوش دیگران یا بر خانواده ات نباشی.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٧٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٩٧٦ - ٤ - (٣) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: عَدُّو الْعَمَلَ الْكَسْلُ.

ترجمه:

ابن قداح از امام صادق عليه السلام نقل می کند که فرمود: دشمن عمل، تنبلی است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٧٧ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٩٧٧ - ٥ - (٤) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي خَلْفٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع قَالَ: قَالَ أَبِي لِبَعْضِ وَلَدِهِ إِيَّاكَ وَالْكَسْلَ وَالضَّجَرَ فَإِنَّهُمَا يَمْنَعَانِكَ مِنْ حَظِّكَ مِنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (٥)

ص: ٥٩

١- الكافي ٥ - ٨٥ - ٣.

٢- الكافي ٥ - ٨٦ - ٩.

٣- الكافي ٥ - ٨٥ - ١.

۴- الکافی ۵- ۸۵- ۲، و آورده فی الحدیث ۱، و تمامه عن السرائر فی الحدیث ۴ من الباب ۶۶، و صدره فی الحدیث ۷ من الباب ۱۹ من أبواب جهاد النفس، و قطعة منه فی الحدیث ۸ من الباب ۸۳ من أبواب أحكام العشرة.
۵- الفقیه ۴- ۴۰۸- ۵۸۸۵.

وَرَوَاهُ ابْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ الْمَشِيخَةِ لِلْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

سعد بن ابی خلف از امام موسی کاظم علیه السلام نقل می کند که فرمود: پدرم به یکی از فرزنداناش گفت: از تنبلی و بی حوصلگی بپرهیز، زیرا این دو تورا از بهره ات در دنیا و آخرت باز می دارند.

[رقم الحدیث الکی: ۲۱۹۷۸ - رقم الحدیث الباب: ۶]

۲۱۹۷۸- ۶- (۲) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ صَالِحِ بْنِ عُمَرَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا تَسْتَعِنْ بِكَسْلَانٍ وَلَا تَسْتَشِيرَنَّ عَاجِزًا.

ترجمه:

حسن بن عبدالله از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: از شخص تنبل کمک مخواه و از فرد ناتوان مشورت نگیر.

[رقم الحدیث الکی: ۲۱۹۷۹ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۹۷۹-۷- (۳) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع إِنَّ الْأَشْيَاءَ لَمَّا اَزْدَوَجَتْ اَزْدَوَجَ الْكَسْلُ وَالْعَجْزُ فَنَتَجَا بَيْنَهُمَا الْفَقْرُ (۴).

ترجمه:

علی بن محمد (راوی) می گوید: امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: هنگامی که چیزها به هم پیوستند، تنبلی و ناتوانی هم با یکدیگر پیوند خوردند و بین آن ها فقر به وجود آمد.

سپس معری این معنی را نظم کرده است که:

آیا ندیده ای که ناتوانی دختر تنبلی را به ازدواج پسرش درآورده و مهرش را به او داد؟

سپس به او گفت: بخواب، زیرا شما حتماً فرزندی به نام فقر خواهید داشت.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۸۰ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۹۸۰-۸- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ اللَّحَّامِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا تَكْسَلُوا فِي طَلَبِ مَعَاشِكُمْ فَإِنَّ آبَاءَنَا كَانُوا يَرْكُضُونَ فِيهَا وَيَطْلُبُونَهَا.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي جِهَادِ النَّفْسِ (۶) وَ فِي مُقَدِّمَةِ الْعِبَادَاتِ (۷) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۸).

ترجمه:

حماد لحام از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: در طلب معیشت خود تنبلی نکنید، زیرا پدران ما در این زمینه می دویند و آن را طلب می کردند.

ص: ۶۰

-
- ۱- مستطرفات السرائر - ۸۰ - ۹.
 - ۲- الکافی ۵ - ۸۵ - ۶.
 - ۳- الکافی ۵ - ۸۶ - ۸.
 - ۴- قد نظم المعری هذا المعنی فقال- أ لم تر أن العجز قد زوج ابنه بنت التواني ثم أنقدها مهرا فراشا و طيا ثم قال لها ارقدي فانكما لا بد أن تولدا فقرا (منه. قده).
 - ۵- الفقيه ۳ - ۱۵۷ - ۳۵۷۶.
 - ۶- تقدم فی الباب ۶۶ من أبواب جهاد النفس.
 - ۷- تقدم فی الحديث ۴ من الباب ۲۸ من أبواب مقدّمة العبادات، و فی الحديث ۶ من الباب ۱ من أبواب نواقض الوضوء، و فی الحديث ۴ من الباب ۳ من أبواب أفعال الصلاة.
 - ۸- يأتي فی الباب ۱۹ من هذه الأبواب.

۱۹- بَابُ كَرَاهَةِ الضَّجَرِ ۲۵۴۶ وَالْمُنَى

اشاره

(۱) ۱۹ بَابُ كَرَاهَةِ الضَّجَرِ (۲) وَالْمُنَى

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٨١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٩٨١-١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع قَالَ: إِيَّاكَ وَالْكَسَلَ وَالضَّجَرَ فَإِنَّكَ إِنْ كَسِلْتَ لَمْ تَعْمَلْ وَإِنْ ضَجِرْتَ لَمْ تُعْطِ الْحَقَّ.

ترجمه:

سماعه بن مهران از امام موسی کاظم علیه السلام نقل می کند که فرمود: از تنبلی و بی حوصلگی پرهیز، زیرا اگر تنبلی کنی، کار نخواهی کرد و اگر بی حوصله باشی، حق را ادا نخواهی کرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٨٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٩٨٢-٢- (٤) وَعَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ الْهَيْثَمِ النَّهْدِيِّ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ الْوَاسِطِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ الْحَلَّالِ (٥) عَنْ زَيْدِ الْقَتَّاتِ عَنْ أَبَانَ بْنِ تَغْلِبَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ تَجَنَّبُوا الْمُنَى فَإِنَّهَا تُذْهِبُ بِهِجَةً مَا خَوَّلْتُمْ (٦) وَتَسْتَصْغِرُونَ بِهَا مَوَاهِبَ اللَّهِ عِنْدَكُمْ وَتُعْقِبُكُمُ الْحَسَرَاتِ فِيمَا وَهَمْتُمْ بِهِ أَنْفُسَكُمْ.

ترجمه:

ابان بن تغلب می گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می فرمود: از آرزوها پرهیزید، زیرا آنها به خوشحالی هایی که به شما داده شده آسیب می زنند و شما را به کوچک شمردن نعمت های خداوند در نزد خود وا می دارند و حسرت ها را در آنچه به آن امیدوار بودید برایتان به ارمغان می آورند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٨٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٩٨٣-٣- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ: إِيَّاكَ وَ الضَّجَرَ وَ الْكَسَلَ إِنَّهُمَا مِفْتَاحُ كُلِّ سُوءٍ إِنَّهُ مَنْ كَسَلَ لَمْ يُؤَدِّ حَقًّا وَ مَنْ ضَجَرَ لَمْ يَصْبِرْ عَلَى حَقٍّ.

ترجمه:

عمر بن یزید از امام صادق علیه السلام نقل می کند که ایشان فرمودند: از بی صبری و کسالت بپرهیز، زیرا آنها کلید هر بدی هستند. کسی که کسالت به خرج دهد، حقی را ادا نمی کند و کسی که بی صبری کند، بر حقی صبر نمی کند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٨٤ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٩٨٤-٤- (٨) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع فِي وَصِيَّتِهِ لِمُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ أَنَّهُ قَالَ: يَا بُنَيَّ إِيَّاكَ وَ الْإِتِّكَالَ عَلَى الْأَمَانِيِّ فَإِنَّهَا

ص: ٦١

١- الباب ١٩ فيه ٤ أحاديث.

٢- الضجر- القلق و الغم (الصحاح- ضجر- ٢- ٧١٩).

٣- الكافي ٥- ٨٥- ٥.

٤- الكافي ٥- ٨٥- ٧.

٥- في المصدر- أحمد بن عمر الحلبي.

٦- خوله الله الشىء - ملكه إياه (الصحيح - خوله - ٤ - ١٦٩٠).

٧- الفقيه ٣ - ١٦٨ - ٣٦٣٤.

٨- الفقيه ٤ - ٣٨٩ - ٥٨٣٤.

بَضَائِعُ النَّوْكَى وَتُبَّطُ عَنِ الْآخِرَةِ إِلَى أَنْ قَالَ أَشْرَفُ الْغِنَى تَرَكَ الْمُنَى.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (١).

ترجمه:

امیرالمؤمنین علیه السلام در وصیت خود به محمد بن حنفیه فرمودند: پسر من، از اتکاء به آرزوها بپرهیز، زیرا آنها کالاهای بیهوده ای هستند که انسان را از آخرت باز می دارند. ایشان در ادامه فرمودند: شریف ترین غنا، ترک آرزوهاست.

٢٠- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْعَمَلِ فِي الْبَيْتِ لِلرَّجُلِ وَالْمَرْأَةِ

اشاره

(٢) ٢٠ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْعَمَلِ فِي الْبَيْتِ لِلرَّجُلِ وَالْمَرْأَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٨٥ - رقم الحديث الباب: ١]

۲۱۹۸۵-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع يَحْتَطِبُ وَيَسْتَقِي وَيَكْنُسُ وَكَانَتْ فَاطِمَةُ ع تَطْحَنُ وَتَعْجَنُ وَتَخْبِزُ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

هشام بن سالم از امام صادق علیه السلام نقل می کند که امیرالمؤمنین علیه السلام هیزم جمع می کرد، آب می آورد و خانه را جارو می کرد. و فاطمه سلام الله علیها نیز آرد می کرد، خمیر می کرد و نان می پخت.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۸۶ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۹۸۶-۲- (۵) وَعَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنِ الْكَاهِلِيِّ عَنْ مُعَاذِ بَيَّاعِ الْأَكْسِيَّةِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَحْلُبُ عَنْزَ أَهْلِهِ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يُدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي أَحَادِيثِ الْعَمَلِ بِالْيَدِ (۶).

ترجمه:

معاذ بیاع الأكسیة نقل می کند که امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه وآله به خاطر خانواده اش، از بز شیر می دوشید.

- ١- تقدم فى الحديث ٥ من الباب ١٨ من هذه الأبواب، وفى الباب ٦٦ من أبواب جهاد النفس. و
يأتى ما يدلّ عليه فى الحديث ١ من الباب ١ من أبواب آداب القاضى.
- ٢- الباب ٢٠ فيه حديثان.
- ٣- الكافى ٥- ٨٦- ١، وأورده عن الفقيه فى الحديث ١٠ من الباب ٩ من هذه الأبواب.
- ٤- الفقيه ٣- ١٦٩- ٣٦٤٠.
- ٥- الكافى ٥- ٨٦- ٢.
- ٦- تقدم فى الحديث ١٠ من الباب ٩ من هذه الأبواب، وفى الحديث ٥ من الباب ٥، وفى الباب
٢٩ من أبواب أحكام الملابس.

٢١- بَابُ اسْتِحْبَابِ مَرْمَةِ الْمَعَاشِ وَإِصْلَاحِ الْمَالِ

إشارة

(١) ٢١ بَابُ اسْتِحْبَابِ مَرْمَةِ الْمَعَاشِ وَإِصْلَاحِ الْمَالِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٨٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٩٨٧- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ
عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ فِي حِكْمَةِ آلِ دَاوُدَ يَنْبَغِي
لِلْمُسْلِمِ الْعَاقِلِ أَنْ لَا يُرَى ظَاعِنًا إِلَّا فِي ثَلَاثِ مَرْمَةِ لِمَعَاشٍ أَوْ تَزْوُدٍ لِمَعَادٍ أَوْ لَذَّةٍ فِي غَيْرِ ذَاتِ مَحْرَمٍ

وَيَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِ الْعَاقِلِ أَنْ يَكُونَ لَهُ سَاعَةٌ يُفْضِي بِهَا إِلَى عَمَلِهِ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ جَلَّ وَعَزَّ وَ سَاعَةٌ يُلَاقِي إِخْوَانَهُ الَّذِينَ يُفَاوِضُهُمْ وَيُفَاوِضُونَهُ فِي أَمْرِ آخِرَتِهِ وَ سَاعَةٌ يُخَلِّي بَيْنَ نَفْسِهِ وَلَذَّتْهَا فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ فَإِنَّهَا عَوْنٌ عَلَى تِلْكَ السَّاعَتَيْنِ.

ترجمه:

محمد بن مروان نقل می کند که امام صادق علیه السلام فرمود: در حکمت آل داود آمده است که برای مسلمان عاقل لازم است که در هیچ حالی غیر از سه حالت دیده نشود:

مرمت معیشت (بهبود وضعیت اقتصادی).

تجهیز برای معاد (آمادگی برای آخرت).

لذت در غیر ذات محرم (لذت جویی در کارهایی که حرام نیستند).

همچنین برای مسلمان عاقل ضروری است که زمانی برای خود داشته باشد تا به کارهایش با خداوند جلَّ وَعَزَّ پردازد، و زمانی برای ملاقات با برادرانش که درباره امور آخرت گفتگو کنند، و زمانی برای رهایی از فشار زندگی و لذت بردن از چیزهای حلال داشته باشد؛ زیرا اینها به او کمک می کند تا در دو زمان اول موفق تر باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٨٨ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٩٨٨ - ٢ - (٣) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ فَضَالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ وَ غَيْرِهِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِصْلَاحُ الْمَالِ مِنَ الْإِيمَانِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٤).

ترجمه:

ثعلبه و دیگران از شخصی نقل می کنند که امام صادق علیه السلام فرمود: اصلاح مال، از نشانه های ایمان است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٨٩ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٩٨٩-٣-(٥) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ صَالِحِ بْنِ حَمْزَةَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ عَلَيْكَ بِإِصْلَاحِ الْمَالِ فَإِنَّ فِيهِ مَنبَهَةً لِلْكَرِيمِ

ص: ٦٣

١- الباب ٢١ فيه ٥ أحاديث.

٢- الكافي ٥- ٨٧- ١، وأورد صدره في الحديث ٦ من الباب ١ من أبواب آداب السفر.

٣- الكافي ٥- ٨٧- ٣.

٤- الفقيه ٣- ١٦٦- ٣٦١٧.

٥- الكافي ٥- ٨٨- ٦.

- وَاسْتِغْنَاءَ عَنِ اللَّيْمِ.

ترجمه:

صالح بن حمزه از برخی از اصحابش نقل می کند که امام صادق علیه السلام فرمود: بر توست که مال خود را اصلاح کنی، زیرا در آن نشانه ای برای کریم و بی نیازی از لئیم (شخص پست) است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٩٠ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٩٩٠ - ٤ - (١) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مِنَ الْمُرُوءَةِ اسْتِصْلَاحُ الْمَالِ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل می کند که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمودند: از مروت (جوانمردی) است که مال را اصلاح کنی.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٩١ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٩٩١ - ٥ - (٢) وَفِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَا جِيلَوِيهِ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ صَالِحِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبَانَ بْنِ تَغْلِبَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مِنَ الْمُرُوءَةِ اسْتِصْلَاحُ الْمَالِ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

این روایت از ابان بن تغلب نقل می کند که ابوجعفر (امام باقر علیه السلام) فرمودند: رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمودند: از مروت (جوانمردی) است که مال را اصلاح کنی.

۲۲- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْاِقْتِصَادِ وَ تَقْدِيرِ الْمَعِيشَةِ

اشاره

(۵) ۲۲ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْاِقْتِصَادِ وَ تَقْدِيرِ الْمَعِيشَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۹۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۹۹۲-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ لَهُ يَا عُبَيْدُ إِنَّ السَّرْفَ يُورِثُ الْفَقْرَ وَإِنَّ الْقَصْدَ يُورِثُ الْغِنَى.

ترجمه:

این روایت از عبید بن زراره نقل می کند که ابی عبدالله (امام صادق علیه السلام) فرمودند: ای عبید! اسراف (افراط در خرج کردن) فقر به بار می آورد و میانه روی (قصد) ثروت و غنا را به دنبال دارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۹۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۹۹۳-۲- (۷) قَالَ وَقَالَ الْعَالِمُ ع ضَمِنْتُ لِمَنْ اِقْتَصَدَ أَنْ لَا يَفْتَقِرَ.

ترجمه:

این روایت به نقل از عالم (امام کاظم علیه السلام) بیان می کند: من تضمین کرده ام که هر کس میانه روی کند، فقیر نخواهد شد.

ص: ۶۴

۱- الفقیه ۳- ۱۶۶- ۳۶۱۶.

۲- الخصال- ۱۰- ۳۴، و آورده فی الحدیث ۱۰ من الباب ۴۹ من أبواب آداب السفر.

۳- تقدم فی البابين ۴، ۹ من هذه الأبواب، و فی الباب ۱، و فی الأحادیث ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰ من الباب ۴۹ من أبواب آداب السفر.

۴- یأتی فی البابين ۲۲، ۲۹ من هذه الأبواب.

۵- الباب ۲۲ فی ۹ أحادیث.

۶- الفقیه ۳- ۱۷۴- ۳۶۵۹، و آورده عن الکافی فی الحدیث ۸ من الباب ۲۵ من أبواب النفقات.

۷- الفقیه ۳- ۱۶۷- ۳۶۲۲، و آورده فی الحدیث ۱۳ من الباب ۲۵ من أبواب النفقات.

[رقم الحدیث الکلّی: ۲۱۹۹۴ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۹۹۴-۳- (۱) قَالَ وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع إِنَّ الرَّجُلَ لَيُنْفِقُ مَالَهُ فِي حَقٍّ وَإِنَّهُ لَمُسْرِفٌ.

ترجمه:

این روایت از علی بن حسین (علیه السلام) می گوید: "بعضی از مردان ممکن است مال خود را در راه حق خرج کنند، اما در عین حال اسراف کار محسوب شوند."

[رقم الحدیث الکلّی: ۲۱۹۹۵ - رقم الحدیث الباب: ۴]

۲۱۹۹۵- ۴- (۲) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: لِلْمُسْرِفِ ثَلَاثُ
عَلَامَاتٍ يَأْكُلُ مَا لَيْسَ لَهُ وَيَشْتَرِي بِمَا (۳) لَيْسَ لَهُ وَيَلْبَسُ مَا لَيْسَ لَهُ.

ترجمه:

این روایت از امیر المؤمنین علی (علیه السلام) که می گوید: "برای اسراف کار سه علامت وجود دارد: ۱. او می خورد چیزی را که مال او نیست. ۲. او با پولی که متعلق به او نیست، خرید می کند. ۳. او لباس هایی می پوشد که از آن او نیست."

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۹۶ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۱۹۹۶- ۵- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ
دَاوُدَ بْنِ سِرْحَانَ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَكِيلُ تَمْرًا بِيَدِهِ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ لَوْ أَمَرْتَ بَعْضَ
أَوْ بَعْضَ مَوَالِيكَ فَيَكْفِيكَ قَالَ يَا دَاوُدُ- إِنَّهُ لَا يُصْلِحُ الْمَرْءَ الْمُسْلِمَ إِلَّا ثَلَاثَةٌ التَّقَهُ فِي الدِّينِ وَالصَّبْرُ
عَلَى النَّائِبَةِ وَحُسْنُ التَّقْدِيرِ فِي الْمَعِيشَةِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا مِنْ قَوْلِهِ لَا يُصْلِحُ الْمَرْءَ الْمُسْلِمَ إِلَى آخِرِهِ (۵)

ترجمه:

داوود بن سرحان می گوید: «من امام صادق (علیه السلام) را دیدم که با دست خود خرما می کند. گفتم: "جانم فدای تو! چرا یکی از فرزندان یا برخی از غلامانت را نمی فرستی تا این کار را برای انجام دهد؟" امام (ع) فرمود: "ای داوود! جز سه چیز، اصلاح حال مرد مسلمان را نمی کند:

تفقه در دین: یعنی فهم عمیق و درست از دین.

صبر بر نائبه: صبر در برابر مصائب و مشکلات.

حسن تقدیر در معیشت: یعنی توانایی در تدبیر و مدیریت معیشت و زندگی.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٩٧ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٩٩٧-٦- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ رَبِيعٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْكَمَالُ كُلُّ الْكَمَالِ فِي ثَلَاثَةٍ فَذَكَرَ فِي الثَّلَاثَةِ التَّقْدِيرَ فِي الْمَعِيشَةِ.

ترجمه:

ربعی از مردی نقل می کند که از امام صادق (علیه السلام) شنید: «تمام کمال در سه چیز خلاصه می شود.» و یکی از آن سه چیز «تقدیر در معیشت» ذکر شده است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٩٩٨ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٩٩٨-٧- (٧) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ ذَرِيحِ الْمُحَارِبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِأَهْلِ بَيْتٍ خَيْرًا رَزَقَهُمُ الرِّفْقَ فِي الْمَعِيشَةِ.

ترجمه:

ذریح محاربی از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که فرمود: «هنگامی که خداوند برای اهل خانه ای خیری بخواهد، به آن ها رفقت در معیشت عطا می کند.»

ص: ۶۵

۱- الفقیه ۳- ۱۶۷- ۳۶۲۳.

۲- الفقیه ۳- ۱۶۷- ۳۶۲۴.

۳- فی المصدر- ما.

۴- الکافی ۵- ۸۷- ۴.

۵- الفقیه ۳- ۱۶۶- ۳۶۱۸.

۶- الکافی ۵- ۸۷- ۲.

۷- الکافی ۵- ۸۸- ۵.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۹۹۹ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۹۹۹-۸- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: مِنْ عَلَامَاتِ الْمُؤْمِنِ ثَلَاثٌ حُسْنُ التَّقْدِيرِ فِي الْمَعِيشَةِ وَالصَّبْرُ عَلَى النَّائِبَةِ وَالتَّفَقُّهُ فِي الدِّينِ وَقَالَ مَا خَيْرٌ فِي رَجُلٍ لَا يَتَّقِصِدُ فِي مَعِيشَتِهِ مَا يَصْلُحُ لَا لِدُنْيَاهُ وَلَا لِآخِرَتِهِ.

ترجمه:

حنان بن سدير از پدرش نقل می کند که امام باقر (علیه السلام) فرمود: «از نشانه های مؤمن، سه چیز است: حسن تدبیر در معیشت، صبر بر مشکلات و بلاها، و فقه در دین. و فرمود: در مردی که در معیشت خود اعتدال ندارد، هیچ خیری نیست؛ نه برای دنیای او و نه برای آخرتش.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٠٠ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٠٠٠ - ٩ - (٢) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ قَالَ فَضَمَّ يَدَهُ فَقَالَ هَكَذَا وَ لَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ (٣) قَالَ فَبَسَطَ رَاحَتَهُ وَ قَالَ هَكَذَا.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَىٰ ذَلِكَ (٤) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٥).

ترجمه:

عبدالله بن سنان از امام صادق (عليه السلام) نقل می کند که در تفسیر آیه شریفه «و لا تجعل يدك مغلولة الى عنقك» (اسراء، ٢٩) فرمود: «دستت را به گردنت بسته مکن.» سپس دستش را به حالت بسته درآورد و گفت: «این گونه است» و سپس دستش را گسترش داد و گفت: «و دستت را به تمام و کمال باز مگذار.»

٢٣- بَابُ وَجُوبِ الْكَدِّ عَلَى الْعِيَالِ مِنَ الرِّزْقِ الْحَلَالِ

اشاره

(٦) ٢٣ بَابُ وَجُوبِ الْكَدِّ عَلَى الْعِيَالِ مِنَ الرِّزْقِ الْحَلَالِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٠١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٠٠١-١- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ

ص: ٦٦

١- التهذيب ٧- ٢٣٦- ١٠٢٨.

٢- التهذيب ٧- ٢٣٦- ١٠٣١ و أورد نحوه عن الكافي في الحديث ١ من الباب ٢٩ من أبواب النفقات.

٣- الاسراء ١٧- ٢٩.

٤- تقدم في الحديث ٦ من الباب ٥ من هذه الأبواب، وفي الحديث ٢ من الباب ٢٩ من أبواب الملابس، وفي الباب ٥٠ من أبواب الدعاء، وفي الحديث ١ من الباب ٥١ من أبواب وجوب الحج، وفي الباب ٣٥، وفي الحديث ٩ من الباب ٤٩ من أبواب آداب السفر، وفي الحديث ٢٩ من الباب ٤، وفي الحديث ١ من الباب ٣١، وفي الحديث ٢١ من الباب ٤٩ من أبواب جهاد النفس، وفي الحديث ٨ من الباب ١٤ من أبواب الأمر بالمعروف، وفي الحديث ٢١ من الباب ٢٣ من أبواب مقدمة العبادات.

٥- يأتي في الأبواب ٢٥، ٢٦، ٢٧، ٢٩ من أبواب النفقات، وفي الحديث ٢ من الباب ٣٢ من أبواب آداب التجارة.

٦- الباب ٢٣ فيه ٨ أحاديث.

٧- الكافي ٥- ٨٨- ١.

ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: الْكَادُّ عَلَى عِيَالِهِ (١) كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٢).

ترجمه:

حلبی از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمود: کسی که برای خانواده اش تلاش می کند مانند مجاهد در راه خداست.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٠٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٠٠٢ - ٢ - (٣) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ زَكْرِيَّا بْنِ آدَمَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا ع قَالَ: الَّذِي يَطْلُبُ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ مَا يَكْفِيهِ عِيَالُهُ أَعْظَمُ أَجْراً مِنْ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

زکریا بن آدم از امام رضا (ع) روایت کرده که فرمود: کسی که از فضل خداوند چیزی طلب می کند تا با آن نیاز خانواده اش را برطرف سازد، اجرش بزرگ تر از مجاهد در راه خدای عزوجل است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٠٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٠٠٣ - ٣ - (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ رَبِيعِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا كَانَ الرَّجُلُ مُعْسِراً يَعْمَلُ بِقَدْرِ مَا يَقْوَتْ بِهِ نَفْسَهُ وَ أَهْلَهُ لَا يَطْلُبُ حَرَاماً فَهُوَ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

ترجمه:

فضیل بن یسار از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمود: هنگامی که مردی تنگدست باشد و به اندازه ای کار کند که نیاز خود و خانواده اش را تأمین کند و به دنبال حرام نباشد، او مانند مجاهد در راه خداست.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۰۴ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۰۰۴ - ۴ - (۵) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع إِذَا أَصْبَحَ خَرَجَ غَادِيًّا فِي طَلَبِ الرِّزْقِ فَقِيلَ لَهُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ أَيْنَ تَذْهَبُ فَقَالَ أَتَصَدَّقُ لِعِيَالِي قِيلَ لَهُ أَتَتَصَدَّقُ فَقَالَ مَنْ طَلَبَ الْحَلَالَ فَهُوَ مِنَ اللَّهِ صَدَقَةٌ عَلَيْهِ.

ترجمه:

عبدالله بن سنان از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمود: هنگامی که علی بن حسین (ع) صبح می کرد، برای طلب روزی بیرون می رفت. به او گفته شد: ای پسر رسول خدا، کجا می روی؟ فرمود: صدقه ای برای خانواده ام می برم. به او گفته شد: آیا صدقه می بری؟ فرمود: کسی که حلال طلب کند، این از جانب خدا صدقه ای بر اوست.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۰۵ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۰۰۵ - ۵ - (۶) وَ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ (۷) عَنْ عُيَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَحْمَدَ (۸) عَنْ ابْنِ

ص: ۶۷

۱- فی المصدر زیادة- من حلال.

۲- الفقیه ۳- ۱۶۸- ۳۶۳۱.

۳- الکافی ۵- ۸۸- ۲.

۴- الکافی ۵- ۸۸- ۳.

۵- الکافی ۵- ۱۲- ۱۱.

۶- الکافی ۵- ۳۱۸- ۵۷.

۷- فی التهذیب- جمیل بن زیاد.

۸- فی التهذیب- عبد الله بن أحمد.

أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ مِنَ الرِّزْقِ مَا يُبْسُ الْجِلْدَ عَلَى الْعَظْمِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

زراره از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمود: همانا برخی از روزی ها هستند که پوست را بر استخوان خشک می کنند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۰۶ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۰۰۶-۶- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ ع مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ الْقِيَمَ عَلَى عِيَالِهِ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین گفت که امام (ع) فرمود: از خوشبختی مرد این است که سرپرست خانواده اش باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٠٧ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٠٠٧-٧- (٣) قَالَ وَقَالَ النَّبِيُّ ص مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ يُضَيِّعُ مَنْ يَعُولُ.

ترجمه:

و پیامبر (ص) فرمود: ملعون است، ملعون است کسی که افراد تحت سرپرستی خود را ضایع کند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٠٨ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٠٠٨-٨- (٤) قَالَ وَقَالَ ع كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَعُولُ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٥) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٦).

ترجمه:

و امام (ع) فرمود: برای گناهکار بودن شخص همین بس که افراد تحت سرپرستی اش را ضایع کند.

ص: ٦٨

١- التهذيب ٧- ٢٢٥- ٩٨٤.

٢- الفقيه ٣- ١٦٨- ٣٦٢٨ و آورده عن الكافي في الحديث ٧ من الباب ٢١ من أبواب النفقات.

- ٣- الفقيه ٣- ١٦٨- ٣٦٣٠ و أورده فى الحديث ٦ من الباب ٨٨ من أبواب مقدمات النكاح، و أورده عن الكافى فى ذيل الحديث ٥ من الباب ٢١ من أبواب النفقات.
- ٤- الفقيه ٣- ١٦٨- ٣٦٢٩، و أورده عن الكافى فى الحديث ٤ من الباب ٢١ من أبواب النفقات.
- ٥- تقدم فى الأحاديث ١، ٤، ٥ من الباب ٤، وفى الأحاديث ١، ٣، ٥ من الباب ٧، وفى الحديثين ١١، ١٢ من الباب ٩ من هذه الأبواب، وفى الحديث ١٣ من الباب ٣١ من أبواب الذكر.
- ٦- يأتى فى الباب ٢٨ من هذه الأبواب، وفى الباين ١، ٢١ من أبواب النفقات.

٢٤- بَابُ اسْتِحْبَابِ شِرَاءِ الْعَقَارِ وَ كَرَاهَةِ بَيْعِهِ إِلَّا أَنْ يُشْتَرَى بِثَمَنِهِ بَدْلُهُ وَ كَوْنِ الْعَقَارَاتِ مُتَفَرِّقَةً

اشارة

(١) ٢٤ بَابُ اسْتِحْبَابِ شِرَاءِ الْعَقَارِ وَ كَرَاهَةِ بَيْعِهِ إِلَّا أَنْ يُشْتَرَى بِثَمَنِهِ بَدْلُهُ وَ كَوْنِ الْعَقَارَاتِ مُتَفَرِّقَةً

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٠٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٠٠٩- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا يُخْلَفُ الرَّجُلُ بَعْدَهُ شَيْئًا أَشَدَّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَالِ الصَّامِتِ قَالَ قُلْتُ: لَهُ كَيْفَ يَصْنَعُ بِهِ قَالَ يَجْعَلُهُ فِي الْحَائِطِ وَ الْبُسْتَانِ وَ الدَّارِ.

مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ زُرَّارَةَ نَحْوَهُ (٣).

ترجمه:

زراره از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمود: چیزی که مرد پس از خود به جا می گذارد، سخت تر از مال بی حرکت (پول نقد) نیست. گفتیم: با آن چه باید کرد؟ فرمود: آن را تبدیل کند به باغ و خانه

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠١٠ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٠١٠ - ٢ - (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ ع يَقُولُ إِنَّ رَجُلًا أَتَى جَعْفَرَ ع شَبِيهًا بِالْمُسْتَنْصِحِ لَهُ فَقَالَ لَهُ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ كَيْفَ صِرْتَ اتَّخَذْتَ الْأَمْوَالَ قِطْعًا مُتَفَرِّقَةً وَ لَوْ كَانَتْ فِي مَوْضِعٍ كَانَ أَيْسَرَ (٥) لِمُتُونَتِهَا وَ أَعْظَمَ لِمَنْفَعَتِهَا فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع اتَّخَذْتُهَا مُتَفَرِّقَةً فَإِنْ أَصَابَ هَذَا الْمَالُ شَيْءٌ سَلِمَ هَذَا وَ الصَّرَّةُ تَجْمَعُ هَذَا كُلَّهُ.

ترجمه:

معمر بن خلاد روایت کرده که شنیدم امام کاظم (ع) فرمود: مردی نزد امام جعفر صادق (ع) آمد، گویی می خواست به ایشان نصیحتی کند، و گفت: ای اباعبدالله، چرا اموالت را به صورت قطعه های پراکنده قرار داده ای؟ اگر همه در یک مکان بود، هزینه نگهداری آن ها آسان تر و منفعت آن ها بیشتر بود. امام صادق (ع) فرمود: من آن ها را پراکنده قرار دادم تا اگر برای بخشی از این اموال اتفاقی افتاد، بقیه سالم بماند، و صرّه همه این ها را در خود جمع نمی کند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠١١ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٠١١ - ٣ - (٦) وَ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ (٧) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ النَّهْدِيِّ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُرَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ

ص: ٦٩

- ۱- الباب ۲۴ فيه ۹ أحاديث.
- ۲- الفقيه ۳- ۱۷۰- ۳۶۴۲.
- ۳- الكافي ۵- ۹۱- ۲.
- ۴- الكافي ۵- ۹۱- ۱.
- ۵- فی نسخة- أنسب (هامش المخطوط).
- ۶- الكافي ۵- ۹۲- ۵.
- ۷- فی المصدر- الحسن بن محمد.

ع لِمُصَادِفٍ مَوْلَاهُ اتَّخَذَ عُقْدَةً أَوْ ضَيْعَةً فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا نَزَلَتْ بِهِ النَّازِلَةُ أَوْ الْمُصِيبَةُ فَذَكَرَ أَنَّ وَرَاءَ ظَهْرِهِ مَا يَقِيمُ عِيَالَهُ كَانَ أَسْخَى لِنَفْسِهِ.

ترجمه:

محمد بن مرزم از پدرش نقل می کند که امام صادق (ع) به مصادف غلام خود فرمود: برای خود یک عقده یا دارایی تهیه کن، زیرا هنگامی که مصیبت یا بلایی بر مردی نازل شود و او به یاد بیاورد که چیزی برای تأمین خانواده اش پشت سر دارد، این برای او سخاوت بیشتری به ارمغان می آورد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۱۲ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۰۱۲- ۴- (۱) وَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ عُبَيْسِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَمَّا دَخَلَ النَّبِيُّ ص الْمَدِينَةَ- خَطَّ دُورَهَا بِرِجْلِهِ ثُمَّ قَالَ- اللَّهُمَّ مَنْ بَاعَ رِبَاعَهُ (۲) فَلَا تُبَارِكْ لَهُ.

رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ بَشِيرٍ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ مَنْ بَاعَ رُقْعَةً مِنْ أَرْضٍ فَلَا تُبَارِكُ فِيهِ
(۳)

ترجمه:

معاویه بن عمار از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمود: هنگامی که پیامبر (ص) به مدینه وارد شد، با پای خود دور آن را خط زد و سپس گفت: خداوندا، هر کس که املاک خود را بفروشد، برایش برکت قرار مده

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۱۳ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۰۱۳ - ۵ - (۴) وَ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبَانَ بْنِ
عُثْمَانَ قَالَ: دَعَانِي أَبُو جَعْفَرٍ (۵) فَقَالَ بَاعَ فُلَانٌ أَرْضَهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَةِ - أَنَّ مَنْ بَاعَ
أَرْضاً أَوْ مَاءً وَلَمْ يَضَعْ ثَمَنَهُ فِي أَرْضٍ وَ مَاءٍ ذَهَبَ ثَمَنُهُ مَحْقاً.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ (۶)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلاً (۷).

ترجمه:

أبان بن عثمان روایت کرده که امام باقر (ع) مرا فراخواند و فرمود: فلانی زمینش را فروخته است؟
گفتم: بله. فرمود: در تورات نوشته شده که هر کس زمینی یا آبی را بفروشد و بهای آن را در زمینی یا
آبی دیگر نگذارد، بهایش از بین خواهد رفت.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠١٤ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٠١٤-٦- (٨) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ عَنْ

ص: ٧٠

١- الكافي ٥- ٩٢- ٧.

٢- الربع- الدار و جمعها ربيع (الصحيح- ربع- ٣- ١٢١١).

٣- الفقيه ٣- ١٧٠- ٣٦٤٣.

٤- الكافي ٥- ٩١- ٣.

٥- فى الكافي و التهذيب- جعفر (عليه السلام).

٦- التهذيب ٦- ٣٨٧- ١١٥٥.

٧- الفقيه ٣- ١٧٠- ٣٦٤٤.

٨- الكافي ٥- ٩٢- ٤.

الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ وَهْبِ الْحَرِيرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: مُشْتَرَى الْعُقْدَةِ مَرْزُوقٌ وَبَائِعُهَا مَمْحُوقٌ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (١)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٢).

ترجمه:

وهب حریری از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمود: خریدار دارایی، روزی داده شده است و فروشنده آن دچار نقصان می شود.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠١٥ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٠١٥-٧-(٣) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ يُونُسَ عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ عَنْ هِشَامِ بْنِ أَحْمَرَ عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ قَالَ: ثَمَنُ الْعَقَارِ مَمْحُوقٌ إِلَّا أَنْ يُجْعَلَ فِي عَقَارٍ مِثْلِهِ.

ترجمه:

هشام بن أحمَر از امام کاظم (ع) روایت کرده که فرمود: بهای املاک نابود می شود مگر این که در ملکی مانند آن سرمایه گذاری شود.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠١٦ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٠١٦-٨-(٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمُونٍ عَنْ الْأَصَمِّ عَنْ مِسْمَعٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ إِنَّ لِي أَرْضًا تُطْلَبُ مِنِّي وَيُرَغَّبُونِي فَقَالَ لِي يَا أَبَا سَيَّارٍ- أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهُ مَنْ بَاعَ الْمَاءَ وَالطِّينَ وَلَمْ يَجْعَلْ مَالَهُ فِي الْمَاءِ وَالطِّينِ ذَهَبَ مَالُهُ هَبَاءً قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنِّي أَبِيعُ بِالثَّمَنِ الْكَثِيرِ وَ أَشْتَرِي مَا هُوَ أَوْسَعُ رُقْعَةً (٥) مِنْهُ فَقَالَ لَا بَأْسَ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

مسمَع روایت کرده که به امام صادق (ع) گفتم: من زمینی دارم که از من می خواهند بفروشم و مرا به فروش آن تشویق می کنند. امام به من فرمود: ای اباسیار، آیا نمی دانی هر کس آب و خاک را

بفروشد و پول آن را در آب و خاک دیگری نگذارد، مالش به هدر می رود؟ گفتیم: فدایت شوم، من آن را با قیمت زیاد می فروشم و چیزی وسیع تر از آن را می خرم. امام فرمود: ایرادی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠١٧ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٠١٧-٩- (٧) وَعَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنْ

ص: ٧١

١- التهذيب ٦- ٣٨٨- ١١٥٦.

٢- الفقيه ٣- ١٦٩- ٣٦٤١.

٣- الكافي ٥- ٩٢- ٦.

٤- الكافي ٥- ٩٢- ٨.

٥- فى نسخة- ربعة (هامش المخطوط).

٦- التهذيب ٦- ٣٨٨- ١١٥٧.

٧- الكافي ٥- ٢٦٠- ٦، و أوردته بتمامه فى الحديث ١ من الباب ٤٨ من أبواب أحكام الدواب، و فى الحديث ١ من الباب ١، و صدره فى الحديث ٩ من الباب ٣ من أبواب المزارعة.

السَّكُونِيُّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ فِي حَدِيثٍ أَنَّ النَّبِيَّ ص سُئِلَ أَيُّ الْمَالِ بَعْدَ الْبَقَرِ خَيْرٌ فَقَالَ الرَّاسِيَّاتُ فِي الْوَحْلِ وَالْمُطْعِمَاتُ فِي الْمَحَلِّ نَعَمْ الشَّيْءُ النَّخْلُ مَنْ بَاعَهُ فَإِنَّمَا ثَمَنُهُ بِمَنْزِلَةِ رَمَادٍ عَلَى رَأْسِ شَاهِقٍ (١) فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ إِلَّا أَنْ يُخْلَفَ مَكَانَهَا.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٢)

وَرَوَاهُ فِي الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (٣)

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ (٤) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٥).

ترجمه:

سکونی از امام صادق (ع) در حدیثی روایت کرده که پیامبر (ص) مورد پرسش قرار گرفت که پس از گاو، بهترین مال چیست؟ فرمود: آنچه که در گل ثابت می ماند و در خشکسالی خوراک می دهد. نخل (خرما) چیز خوبی است؛ اما هر کس آن را بفروشد، بهایش همچون خاکستری است بر قله ای بلند در روزی طوفانی، مگر اینکه جای آن را با چیزی دیگر پر کند.

٢٥- بَابُ اسْتِحْبَابِ مُبَاشَرَةِ كِبَارِ الْأُمُورِ كَشِرَاءِ الْعَقَارِ وَ الرَّقِيقِ وَ الْإِبِلِ وَ الْإِسْتِنَابَةِ فِيمَا سِوَاهَا وَ اخْتِيَارِ مَعَالِي الْأُمُورِ وَ تَرْكِ حَقِيرِهَا

اشاره

(٦) ٢٥ بَابُ اسْتِحْبَابِ مُبَاشَرَةِ كِبَارِ الْأُمُورِ كَشِرَاءِ الْعَقَارِ وَ الرَّقِيقِ وَ الْإِبِلِ وَ الْإِسْتِنَابَةِ فِيمَا سِوَاهَا وَ اخْتِيَارِ مَعَالِي الْأُمُورِ وَ تَرْكِ حَقِيرِهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠١٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٠١٨-١- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: بَاشِرُ كِبَارِ أُمُورِكَ وَ كُلِّ مَا شَقَّ (٨) مِنْهَا إِلَى غَيْرِكَ قُلْتُ ضَرَبَ أَيُّ شَيْءٍ قَالَ ضَرَبَ أَشْرِيَةَ الْعَقَارِ وَ مَا أَشْبَهَهَا.

- ١- فى المصدر زیادة- اشتد به الريح.
- ٢- الفقيه ٢- ٢٩١- ٢٤٨٨.
- ٣- أمالى الصدوق ٢٨٦- ٢.
- ٤- تقدم فى الباب ١٠ من هذه الأبواب.
- ٥- یأتى فى الباب ٢٥ من هذه الأبواب، وفى البابين ٣، ٤ من أبواب المزارعة.
- ٦- الباب ٢٥ فيه ٣ أحادیث.
- ٧- الكافى ٥- ٩٠- ١.
- ٨- فى نسخة- ما شف (هامش المخطوط) وكذلك الكافى، وفى الفقيه- ما صغر و الشف- نقص و قل (الصحاح- شف- ٤- ١٣٨٢).
- وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (١).

ترجمه:

یونس از مردی روایت کرده که امام صادق (ع) فرمود: کارهای بزرگ خود را خودت انجام بده و هرچه را که دشوار است به دیگری واگذار کن. گفتم: منظور چه نوع کاری است؟ فرمود: مانند خرید و فروش املاک و کارهای مشابه آن.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠١٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٠١٩- ٢- (٢) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ خَلْفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنِ الْأَرْقَطِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا تَكُونَنَّ دَوَّارًا فِي

الْأَسْوَاقِ وَلَا تَلِ دَقَائِقَ الْأَشْيَاءِ بِنَفْسِكَ فَإِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ ذِي الْحَسَبِ وَالِدِّينِ أَنْ يَلِيَّ شِرَاءَ دَقَائِقِ الْأَشْيَاءِ بِنَفْسِهِ مَا خَلَا ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ فَإِنَّهُ يَنْبَغِي لِذِي الدِّينِ وَالْحَسَبِ أَنْ يَلِيَّهَا بِنَفْسِهِ الْعَقَارَ وَالرَّقِيقَ وَالْإِبِلَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْأَرْقَطِ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

ارقط روایت کرده که امام صادق (ع) فرمود: نباید در بازارها پیوسته بگردی و خودت امور کوچک را انجام دهی، زیرا شایسته نیست که یک مرد مسلمان با حیثیت و دین، خرید امور جزئی را خود انجام دهد، مگر در سه چیز که شایسته است خودش انجام دهد: زمین، غلام، و شتر.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٢٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٠٢٠ - ٣ - (٤) الْكَشِيُّ فِي كِتَابِ الرَّجَالِ عَنْ نَصْرِ بْنِ الصَّبَّاحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَصْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ الْعَمِّيِّ عَنْ مُوسَى بْنِ بَشَّارٍ الْوُشَّاءِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ النُّعْمَانِ قَالَ: دَخَلَ الْكُمَيْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ فَانْشَدَهُ

أَخْلَصَ اللَّهُ لِي هَوَايَ فَمَا أُغْرِقُ نَزْعًا وَلَا تَطِيشُ سِهَامِي

- قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ لَا تَقُلْ هَكَذَا وَ لَكِنْ قُلْ قَدْ أُغْرِقُ نَزْعًا وَ مَا تَطِيشُ سِهَامِي ثُمَّ قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُحِبُّ مَعَائِي الْأُمُورَ وَيَكْرَهُ سَفْسَافَهَا الْحَدِيثَ.

قَالَ صَاحِبُ الصَّحَاحِ السَّفْسَافُ الرَّدَى ءُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ءُ وَالْأَمْرُ الْحَقِيرُ وَ

فِي الْحَدِيثِ أَنَّ اللَّهَ يُحِبُّ مَعَائِي الْأُمُورَ وَيَكْرَهُ سَفْسَافَهَا وَيُرَوِّى يُبْغِضُ.

۱- الفقیه ۳- ۱۶۹- ۳۶۳۸.

۲- الکافی ۵- ۹۱- ۲.

۳- الفقیه ۳- ۱۶۹- ۳۶۳۹.

۴- رجال الکشی ۱۳- ۴۶۳- ۳۶۳.

۵- الصحاح- سف- ۴- ۱۳۷۵.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يُدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْمَلَابِسِ (۱).

ترجمه:

داود بن نعمان روایت کرده که کُمیت به حضور امام صادق (ع) رسید و این شعر را برای او خواند:

"خداوند عشق مرا خالص گردانید، پس نه تیرم به خطا می رود و نه هدفم را از دست می دهم."

امام صادق (ع) به او فرمود: این گونه نگو، بلکه بگو: "شاید تیرم به خطا رود، اما هدفم از دست نمی رود." سپس فرمود: همانا خداوند عزوجل امور والا را دوست دارد و امور پست و بی ارزش را ناپسند می دارد.

راوی صحاح می گوید: "سفساف" به معنای هر چیز پست و بی ارزش است، و در حدیث آمده است که خداوند امور والا را دوست دارد و امور پست را ناپسند (یا دشمن) می دارد.

۲۶- بَابُ كَرَاهَةِ طَلَبِ الْحَوَائِجِ مِنْ مُسْتَحْدِثِ النِّعَمَةِ

اشاره

(۲) ۲۶ بَابُ كَرَاهَةِ طَلَبِ الْحَوَائِجِ مِنْ مُسْتَحْدِثِ النِّعَمَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۲۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۰۲۱-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْيَقْطِينِيِّ عَنْ زَكَرِيَّا الْمُؤْمِنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثَّمَالِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ إِنَّمَا مَثَلُ الْحَاجَةِ إِلَى مَنْ أَصَابَ مَالَهُ حَدِيثًا كَمَثَلِ الدَّرْهِمِ فِي فَمٍ الْأَفْعَى أَنْتَ إِلَيْهِ مُحَوِّجٌ وَأَنْتَ مِنْهَا عَلَى خَطَرٍ.

ترجمه:

ابوحمزه ثمالی روایت کرده که امام باقر (ع) فرمود: مثال نیاز داشتن به کسی که به تازگی به ثروتی دست یافته، مانند درهمی است در دهان مار؛ تو به آن نیاز داری، اما از آن در خطر هستی.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۲۲ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۰۲۲-۲- (۴) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ بْنِ عَقِيلٍ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْخَرَّازِ عَنْ دَاوُدَ الرَّقِّيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ: يَا دَاوُدُ تَدْخُلُ يَدَكَ فِي فَمِ التَّنِينِ (۵) إِلَى الْمِرْفَقِ خَيْرٌ لَكَ مِنْ طَلَبِ الْحَوَائِجِ إِلَى مَنْ لَمْ يَكُنْ فَكَانَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَأَنْسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ
أَبَائِهِ ع فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِ عَلِيٍّ ع مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

داود رقی روایت کرده که امام صادق (ع) فرمود: ای داود، دستت را تا آرنج در دهان اژدها فرو کنی
برایت بهتر است از اینکه نیازهای خود را از کسی بخواهی که (فقر بوده و) تازه به ثروت رسیده
است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٢٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٠٢٣ - ٣ - (٧) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي

ص: ٧٤

-
- ١- تقدم في الباب ٥ من أبواب أحكام الملابس.
 - ٢- الباب ٢٦ فيه ٣ أحاديث.
 - ٣- التهذيب ٦ - ٣٢٩ - ٩١١.
 - ٤- التهذيب ٦ - ٣٢٩ - ٩١٢.
 - ٥- التين - نوع من الحيات (الصباح - تن - ٥ - ٢٠٨٦).
 - ٦- الفقيه ٤ - ٣٧٣ - ٥٧٦٢.
 - ٧- التهذيب ٧ - ١٠ - ٣٩، وأورده عن الكافي في الحديث ٢ من الباب ٢١ من أبواب آداب التجارة.

عُمَيْرٌ عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ قَالَ: اسْتَقْرَضَ قَهْرَمَانٌ (١) لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع - مِنْ رَجُلٍ طَعَاماً لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع - فَأَلَحَّ فِي التَّقَاضِي فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع - أَلَمْ أَنْهَكَ أَنْ تَسْتَقْرِضَ مِمَّنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ ثُمَّ كَانَ.

وَرَوَاهُ الْكَلِينِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (٢)

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣).

ترجمه:

حفص بن بختري روایت کرده که قهرمان (کارگذار حضرت) برای امام صادق (ع) از مردی غذایی قرض کرد و در تقاضای آن اصرار کرد. امام صادق (ع) به او فرمود: آیا به تو نگفتم که از کسی که (به تازگی به ثروت رسیده و) چیزی ندارد، قرض نگیری؟

۲۷- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْاِقْتِصَارِ عَلَى مُعَامَلَةِ مَنْ نَشَأَ فِي الْخَيْرِ

اشارة

(٤) ۲۷ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْاِقْتِصَارِ عَلَى مُعَامَلَةِ مَنْ نَشَأَ فِي الْخَيْرِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۲۴ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۰۲۴-۱- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ فَضْلِ النَّوْفَلِيِّ عَنْ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ الرَّازِيِّ (٦) قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا تُخَالِطُوا وَلَا تُعَامِلُوا إِلَّا مَنْ نَشَأَ فِي خَيْرٍ.

وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ظَرِيفِ بْنِ نَاصِحٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع وَذَكَرَ مِثْلَهُ
(٧)

ص: ٧٥

-
- ١- القهرمان- الخازن و الوكيل و الحافظ لما تحت يده، و القائم بأمور الرجل (مجمع البحرين- قهرم- ٦- ١٥٠).
 - ٢- الكافي ٥- ١٥٨- ٤.
 - ٣- يأتي في الباب ٢٧ من هذه الأبواب، و في الباب ٢١ من أبواب آداب التجارة.
 - ٤- الباب ٢٧ فيه حديث واحد.
 - ٥- التهذيب ٧- ١٠- ٣٦، و الكافي ٥- ١٥٩- ٨، و أورده عن الفقيه في الحديث ٤ من الباب ٢١ من أبواب آداب التجارة.
 - ٦- في المصدر- أبي يحيى الرازي.
 - ٧- التهذيب ٧- ١٠- ٣٧.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (١)

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (٢)

وَالَّذِي قَبْلَهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ أَبِيهِ أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

ابن ابی نجران رازی روایت کرده که امام صادق (ع) فرمود: معاشرت و معامله نکنید مگر با کسی که در خیر بزرگ شده .

۲۸- بَابُ عَدَمِ جَوَازِ تَرْكِ الدُّنْيَا الَّتِي لَا بُدَّ مِنْهَا لِلْآخِرَةِ وَ بِالْعَكْسِ

اشاره

(۵) ۲۸ بَابُ عَدَمِ جَوَازِ تَرْكِ الدُّنْيَا الَّتِي لَا بُدَّ مِنْهَا لِلْآخِرَةِ وَ بِالْعَكْسِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۲۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۰۲۵-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ ع لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَرَكَ دُنْيَاهُ لِآخِرَتِهِ وَلَا آخِرَتَهُ لِدُنْيَاهُ.

أَقُولُ: الْمُرَادُ بِالدُّنْيَا هُنَا الَّذِي يَجِبُ تَحْصِيلُهُ مِنْ كِفَايَةِ وَاجِبِ النَّفَقَةِ وَ نَحْوِهِ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین روایت کرده که امام سجاد (ع) فرمود: کسی از ما نیست که دنیا را برای آخرتش رها کند و یا آخرتش را برای دنیایش.

می گویم: منظور از دنیا در اینجا، آن چیزی است که باید برای تأمین نیازهای ضروری و واجب خود به دست آورد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٢٦ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٠٢٦-٢- (٧) قَالَ وَرَوَى عَنِ الْعَالِمِ ع أَنَّهُ قَالَ: اْعْمَلْ لِدُنْيَاكَ كَأَنَّكَ تَعِيشُ أَبَدًا وَ اْعْمَلْ لِآخِرَتِكَ كَأَنَّكَ تَمُوتُ غَدًا.

ترجمه:

روایت شده از امام کاظم علیه السلام که فرمود: برای دنیایت چنان عمل کن که گویا همیشه زنده خواهی بود، و برای آخرت چنان عمل کن که گویا فردا خواهی مرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٢٧ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٠٢٧-٣- (٨) قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص نِعْمَ الْعَوْنُ عَلَى تَقْوَى اللَّهِ الْغَنَى.

ترجمه:

رسول خدا (ص) فرمود: ثروت، کمک خوبی برای تقوای الهی است.

ص: ٧٦

١- الفقيه ٣- ١٦٤- ٣٦٠١.

٢- الكافي ٥- ١٥٨- ٥.

٣- تقدم فى الحديث ٣ من الباب ٢٦ من هذه الأبواب.

٤- يأتى فى الحديث ٦ من الباب ٢١ من أبواب آداب التجارة.

۵- الباب ۲۸ فيه ۴ أحاديث.

۶- الفقيه ۳- ۱۵۶- ۳۵۶۸.

۷- الفقيه ۳- ۱۵۶- ۳۵۶۹.

۸- الفقيه ۳- ۱۵۶- ۳۵۷۰، وأورده في الحديث ۱ من الباب ۶ من هذه الأبواب.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۲۸ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۰۲۸- ۴- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِيِّ (۲) عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ: قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ اشْتَدَّتْ مَثُونَةُ الدُّنْيَا وَ مَثُونَةُ الْآخِرَةِ أَمَّا مَثُونَةُ الدُّنْيَا فَإِنَّكَ لَا تَمُدُّ يَدَكَ إِلَى شَيْءٍ مِنْهَا إِلَّا وَجَدْتَ فَاجِرًا قَدْ سَبَقَكَ إِلَيْهِ وَ أَمَّا مَثُونَةُ الْآخِرَةِ فَإِنَّكَ لَا تَجِدُ إِخْوَانًا يُعِينُونَكَ عَلَيْهَا.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ (۳)

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۴) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۵).

ترجمه:

حفص بن غياث روایت کرده که امام کاظم (ع) فرمود: هزینہ و سختی دنیا و آخرت شدید است. اما هزینہ دنیایی این است که به هر چیزی از آن دست دراز می کنی، می بینی پیش از تو فرد ناپرهیزی به آن رسیده است؛ و هزینہ آخرت این است که برادرانی نمی یابی که تو را بر آن یاری دهند.

۲۹- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِغْتِرَابِ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ وَ التَّبَكُّرِ إِلَيْهِ وَ الْإِسْرَاعِ فِي الْمَشْيِ

اشاره

(۶) ۲۹ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِغْتِرَابِ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ وَ التَّبَكُّيرِ إِلَيْهِ وَ الْإِسْرَاعِ فِي الْمَشْيِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۲۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۰۲۹ - ۱ - (۷) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُوَيْنَةَ عَنِ الصَّادِقِ ع أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى لَيُحِبُّ الْإِغْتِرَابَ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ.

ترجمه:

عمر بن اؤینه از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمود: خداوند تبارک و تعالی سفر کردن برای طلب روزی را دوست دارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۳۰ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۰۳۰ - ۲ - (۸) قَالَ وَ قَالَ ع اشْخَصْ يَشْخَصْ لَكَ الرِّزْقُ.

ترجمه:

و فرمود: حرکت کن تا روزی به سویت روان شود.

ص: ۷۷

-
- ۱- التهذيب ۶- ۳۷۷- ۱۱۰۳.
 - ۲- فی المصدر زیادة- القاسم بن محمد.
 - ۳- الکافی ۸- ۱۴۴- ۱۱۲، و فیہ عن أبی عبد الله (علیه السلام).
 - ۴- تقدم فی الباب ۵ من هذه الأبواب، و فی الباب ۵۰ من أبواب الدعاء.
 - ۵- یأتی فی الباب ۴۸ من أبواب مقدمات النکاح، و فی الحدیث ۲ من الباب ۱۴ من أبواب آداب التجارة.
 - ۶- الباب ۲۹ فیہ ۷ أحادیث.
 - ۷- الفقیه ۳- ۱۵۶- ۳۵۷۱.
 - ۸- الفقیه ۳- ۱۵۷- ۳۵۷۲.

[رقم الحدیث الکلّی: ۲۲۰۳۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۲۰۳۱-۳- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنِّي لِأُحِبُّ أَنْ أَرَى الرَّجُلَ مُتَحَرِّفًا فِي طَلَبِ الرِّزْقِ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لِأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا.

ترجمه:

از علی بن عبدالعزیز نقل شده که امام صادق علیه السلام فرمود: «من دوست دارم مرد را در حال کار و تلاش برای به دست آوردن روزی ببینم. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: خدایا! به امت من در بامدادان برکت ده.»

[رقم الحدیث الکلّی: ۲۲۰۳۲ - رقم الحدیث الباب: ۴]

۲۲۰۳۲- ۴- (۲) قَالَ وَقَالَ الصَّادِقُ ع تَعَلَّمُوا مِنَ الْغُرَابِ ثَلَاثَ خِصَالٍ اسْتِتَارَهُ بِالسَّفَادِ وَبُكُورَهُ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ وَحَذَرَهُ.

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمود: «از کلاغ سه خصلت را بیاموزید: پنهان کردن در زمان جفت گیری، بیدار شدن زود هنگام برای طلب روزی، و احتیاط و هوشیاری اش.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۳۳ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۰۳۳- ۵- (۳) قَالَ وَقَالَ ع إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ الْحَاجَةَ فَلْيُبَكِّرْ إِلَيْهَا فَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُبَارِكَ لَأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا.

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمود: «هرگاه یکی از شما حاجتی داشت، باید صبح زود به دنبال آن برود، زیرا من از پروردگارم عز و جل خواستم که در صبح زود برای امتم برکت قرار دهد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۳۴ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۰۳۴- ۶- (۴) قَالَ وَقَالَ ع إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ حَاجَةً فَلْيُبَكِّرْ إِلَيْهَا وَلْيُسْرِعِ الْمَشْيَ إِلَيْهَا.

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمود: «هرگاه یکی از شما حاجتی دارد، باید صبح زود به سراغ آن برود و در راه رفتن به سوی آن شتاب کند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۳۵ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۰۳۵-۷- (۵) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ لَجُلُوسِ الرَّجُلِ فِي دُبْرِ صَلَاةِ الْفَجْرِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ أَنْفَذُ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ مِنْ رُكُوبِ الْبَحْرِ قُلْتُ يَكُونُ لِلرَّجُلِ الْحَاجَةُ يَخَافُ فَوْتَهَا فَقَالَ يُدْلِجُ فِيهَا وَلِيَذْكُرَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ فَإِنَّهُ فِي تَعْقِيبِ مَا دَامَ عَلَى وُضُوئِهِ.

ص: ۷۸

۱- الفقيه ۳- ۱۵۷- ۳۵۷۳.

۲- الفقيه ۱- ۴۸۲- ۱۳۹۴، و آورده فی الحديث ۴، و عن العيون و الخصال فی الحديث ۶ من الباب ۶۷ من أبواب مقدمات النكاح.

۳- الفقيه ۳- ۱۵۷- ۳۵۷۴.

۴- الفقيه ۳- ۱۵۷- ۳۵۷۵.

۵- الكافي ۵- ۳۱۰- ۲۷، و أورد قطعة منه فی الحديث ۳ من الباب ۱۷، و صدره فی الحديث ۱۱ من الباب ۱۸ من أبواب التعقيب.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (۱) وَفِي السَّفَرِ (۲) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳).

ترجمه:

حماد بن عثمان روایت کرده که از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: «نشستن مرد بعد از نماز صبح تا طلوع خورشید در طلب روزی، مؤثرتر از سفر دریا برای کسب روزی است.» گفتم: اگر شخصی نیازی داشته باشد و از دست رفتنش بترسد، چه کند؟ فرمود: «سحرگاه برای آن حاجت حرکت کند و خداوند عزّ و جلّ را یاد کند، چراکه تا زمانی که بر وضو باشد، در حالت تعقیب است.»

۳۰- بَابُ اسْتِحْبَابِ الذَّهَابِ فِي الْحَاجَةِ عَلَى طَهَارَةٍ وَ الْمَشْيِ فِي الظِّلِّ

اشاره

(۴) ۳۰ بَابُ اسْتِحْبَابِ الذَّهَابِ فِي الْحَاجَةِ عَلَى طَهَارَةٍ وَ الْمَشْيِ فِي الظِّلِّ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۳۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۰۳۶-۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ ع مَنْ ذَهَبَ فِي حَاجَةٍ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ فَلَمْ تُقْضَ حَاجَتُهُ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الطَّهَارَةِ (۶).

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل می کند که امام صادق علیه السلام فرمودند: «هر کس در حالی که وضو ندارد برای حاجتی برود و آن حاجت برآورده نشود، تنها باید خود را سرزنش کند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٣٧ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٠٣٧ - ٢ - (٧) قَالَ: وَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ ص رَجُلًا فِي حَاجَةٍ وَكَانَ يَمْشِي فِي الشَّمْسِ فَقَالَ لَهُ امْشِ فِي الظِّلِّ فَإِنَّ الظِّلَّ مُبَارَكٌ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي السَّفَرِ (٨) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٩).

ترجمه:

نقل شده است که رسول الله صلى الله عليه وآله مردی را در حاجتی فرستاد و او در آفتاب می رفت. پیامبر فرمود: «در سایه راه برو، زیرا سایه مبارک است.»

ص: ٧٩

-
- ١- تقدم ما يدلّ على بعض المقصود في الحديث ٨ من الباب ٤، وفي الحديث ١١ من الباب ٦، و في الحديث ٤ من الباب ٢٣ من هذه الأبواب.
 - ٢- تقدم في الحديث ٦ من الباب ٣، وفي الأحاديث ٥، ٦، ٧ من الباب ٧، وفي الحديث ٨ من الباب ١٠ من أبواب آداب السفر.
 - ٣- يأتي في الباب ٥٦ من أبواب آداب التجارة، وفي الحديث ٥ من الباب ١ من أبواب الدين، وفي الحديث ٦ من الباب ٦٧ من أبواب مقدمات النكاح.
 - ٤- الباب ٣٠ فيه حديثان.
 - ٥- الفقيه ٣- ١٥٧- ٣٥٧٨، وأورده في الحديث ١ من الباب ٦ من أبواب الوضوء.
 - ٦- تقدم في الباب ٦ من أبواب الوضوء.
 - ٧- الفقيه ٣- ١٥٧- ٣٥٧٧.

۸- تقدم فی الباب ۱۳ من أبواب آداب السفر.

۹- یأتی ما یدلّ علیه فی الباب ۱۲ من أبواب آداب التجارة.

۳۱- بَابُ كَرَاهَةِ طَلَبِ الْحَوَائِجِ مِنَ النَّاسِ بِاللَّيْلِ وَاسْتِحْبَابِ التَّزْوِيجِ فِيهِ

اشاره

(۱) ۳۱ بَابُ كَرَاهَةِ طَلَبِ الْحَوَائِجِ مِنَ النَّاسِ بِاللَّيْلِ وَاسْتِحْبَابِ التَّزْوِيجِ فِيهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۳۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۰۳۸-۱- (۲) مُحَمَّدٌ بْنُ مَسْعُودٍ الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: تَزَوَّجُوا بِاللَّيْلِ فَإِنَّ اللَّهَ جَعَلَهُ سَكَنًا وَلَا تَطْلُبُوا الْحَوَائِجَ بِاللَّيْلِ فَإِنَّهُ مُظْلِمٌ.

ترجمه:

نقل شده است که ابو عبدالله (عليه السلام) فرمودند: «در شب ازدواج کنید، زیرا خداوند آن را آرامش قرار داده است و در شب ها حاجت ها را طلب نکنید، زیرا شب تاریک است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۳۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۰۳۹-۲- (۳) وَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ عَمَّنْ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: إِذَا طَلَبْتُمُ الْحَوَائِجَ فَأَطْلُبُوهَا بِالنَّهَارِ فَإِنَّ اللَّهَ جَعَلَ الْحَيَاءَ فِي الْعَيْنَيْنِ وَإِذَا تَزَوَّجْتُمْ فَتَزَوَّجُوا بِاللَّيْلِ فَإِنَّ اللَّهَ جَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا.

ترجمه:

نقل شده است که ابو جعفر (علیه السلام) فرمودند: «وقتی حاجت ها را طلب می کنید، آنها را در روز طلب کنید؛ زیرا خداوند حیا را در چشم ها قرار داده است. و هنگامی که ازدواج می کنید، در شب ازدواج کنید؛ زیرا خداوند شب را آرامش قرار داده است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۴۰ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۰۴۰-۳- (۴) وَ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ بِنْتِ الْيَاسِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا ع يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَ جَعَلَ النِّسَاءَ سَكَنًا وَ مِنَ السُّنَّةِ التَّزْوِيجُ بِاللَّيْلِ وَ إِطْعَامُ الطَّعَامِ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۵).

ص: ۸۰

۱- الباب ۳۱ فيه ۳ أحاديث.

۲- تفسير العياشي ۱- ۳۷۱- ۶۸.

۳- تفسير العياشي ۱- ۳۷۰- ۶۶.

۴- تفسير العياشي ۱- ۳۷۱- ۶۷.

۵- يأتي في الباب ۳۷ من أبواب مقدمات النكاح.

ترجمه:

ابو الحسن الرضا (عليه السلام) فرمودند: «خداوند شب را سکونتی قرار داده و زنان را نیز سکونتی قرار داده است. و از سنت است که ازدواج در شب باشد و غذا دادن نیز از موارد مهم است.»

أَبْوَابُ مَا يُكْتَسَبُ بِهِ

۱- بَابُ تَحْرِيمِ التَّكْسِبِ بِأَنْوَاعِ الْمُحَرَّمَاتِ

اشاره

(۱) ۱ بَابُ تَحْرِيمِ التَّكْسِبِ بِأَنْوَاعِ الْمُحَرَّمَاتِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۴۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۰۴۱ - ۱ - (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي هَذِهِ الْمَكَاسِبُ الْحَرَامُ وَالشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ وَالرِّبَا.

ترجمه:

ز ابو عبدالله (عليه السلام) نقل شده است که رسول خدا (صلى الله عليه وآله) فرمودند: «بیشترین چیزی که بر اتم می ترسم، این درآمدهای حرام، شهوت های پنهانی و ربا است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٤٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٠٤٢ - ٢ - (٣) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَيْسَ بَوْلِي لِي مَنْ أَكَلَ مَالَ مُؤْمِنٍ حَرَاماً.

ترجمه:

از ابی عبدالله (عليه السلام) نقل شده است: «هیچ کس که مال مؤمنی را به طور حرام بخورد، ولی من نیست.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٤٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٠٤٣ - ٣ - (٤) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ابْنِ

ص: ٨١

١- الباب ١ فيه ٦ أحاديث.

٢- الكافي ٥ - ١٢٤ - ١.

٣- الكافي ٥ - ٣١٤ - ٤٣.

٤- الكافي ٥ - ١٢٤ - ٤.

بُكَيْرٍ عَنْ عُبيدِ بْنِ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَسَبُ الْحَرَامِ يَبِينُ فِي الدُّرِّيَّةِ.

ترجمه:

از ابی عبدالله (علیه السلام) نقل شده است: «کسب حرام در نسل و ذریه نمایان می شود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٤٤ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٠٤٤ - ٤ - (١) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِيِّ عَنْ رَجُلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ الْجَعْفَرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: تَشَوَّفَتِ الدُّنْيَا لِقَوْمٍ حَلَالًا مَحْضًا فَلَمْ يُرِيدُوهَا فَدَرَجُوا ثُمَّ تَشَوَّفَتْ لِقَوْمٍ حَلَالًا وَ شُبْهَةً فَقَالُوا لَا حَاجَةَ لَنَا فِي الشُّبْهَةِ وَ تَوَسَّعُوا فِي الْحَلَالِ ثُمَّ تَشَوَّفَتْ لِقَوْمٍ حَرَامًا وَ شُبْهَةً فَقَالُوا لَا حَاجَةَ لَنَا فِي الْحَرَامِ وَ تَوَسَّعُوا فِي الشُّبْهَةِ ثُمَّ تَشَوَّفَتْ لِقَوْمٍ حَرَامًا مَحْضًا فَيَطْلُبُونَهَا فَلَا يَجِدُونَهَا وَ الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي الدُّنْيَا بِمَنْزِلَةِ الْمُضْطَرِّ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

از ابی عبدالله (علیه السلام) نقل شده است: «دنیا به سوی گروهی مشتاق شد که فقط حلال می طلبیدند، اما آنها آن را نخواستند و از آن بالا رفتند. سپس دنیا به سوی گروهی دیگر که حلال و شبهه دار می خواستند، خود را زینت داد و آنها گفتند: ما نیازی به شبهه نداریم و در حلال وسعت گرفتند. سپس دنیا به سمت گروهی که حرام و شبهه دار را می خواستند، خود را زینت داد و آنها گفتند: ما نیازی به حرام نداریم و در شبهه وسعت گرفتند. سپس دنیا به سوی گروهی که فقط حرام را می خواستند، خود را زینت داد و آنها آن را طلبیدند، اما نمی یابند. مؤمن در دنیا مانند مضطر است که می خورد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٤٥ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٠٤٥ - ٥ - (٣) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ دَاوُدَ الصَّرْمِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو الْحَسَنِ ع يَا دَاوُدُ إِنَّ الْحَرَامَ لَا يَنْمَى وَإِنْ نَمَى لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ وَ مَا أَنْفَقَهُ لَمْ يُؤْجَرْ عَلَيْهِ وَ مَا خَلَفَهُ كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ.

ترجمه:

از ابو الحسن (علیه السلام) نقل شده است: «ای داود! حرام رشد نمی کند و اگر هم رشد کند، در آن برکت نیست. و هرچه در آن خرج کنی، بر تو اجری نخواهد داشت و آنچه که باقی می گذارد، زاد و توشه اش برای آتش خواهد بود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٤٦ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٠٤٦ - ٦ - (٤) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قَدِمْنَا إِلَى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُوراً (٥) قَالَ إِنَّ كَانَتْ أَعْمَالُهُمْ لِأَشَدَّ بَيَاضاً مِنَ الْقَبَاطِيِّ (٦) فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهَا كُونِي هَبَاءً وَ ذَلِكَ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا شَرَعَ لَهُمُ الْحَرَامُ أَخَذُوهُ.

ص: ٨٢

١- الكافي ٥ - ١٢٥ - ٦.

٢- التهذيب ٦ - ٣٦٩ - ١٠٦٦.

٣- الكافي ٥ - ١٢٥ - ٧.

٤- الكافي ٥ - ١٢٦ - ١٠.

۵- الفرقان ۲۵-۲۳.

۶- القباطی - ثياب بيض رفاق من كتان، تعمل بمصر. (الصحاح- قبط- ۳- ۱۱۵۱).

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (۱) وَفِي جِهَادِ النَّفْسِ (۲) وَغَيْرِ ذَلِكَ (۳) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۴).

ترجمه:

از ابی عبد الله (علیه السلام) نقل شده است که در تفسیر آیه «وَقَدَّمْنَا إِلَى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا» (سوره فرقان، آیات ۲۳-۲۵) گفت: «اگر اعمالشان از نظر ظاهر بسیار سفیدتر از لباس های سفید باشد، خداوند به آن می فرماید: "هبا (غبار) شو!" و این به این دلیل است که وقتی برایشان حرامی مقرر شده، آن را پذیرفته اند.»

۲- بَابُ جَوَازِ التَّكْسِبِ بِالْمُبَاحَاتِ وَ ذِكْرِ جُمْلَةٍ مِنْهَا وَ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ

اشاره

(۵) ۲ بَابُ جَوَازِ التَّكْسِبِ بِالْمُبَاحَاتِ وَ ذِكْرِ جُمْلَةٍ مِنْهَا وَ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۴۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۰۴۷-۱- (۶) الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ شُعْبَةَ فِي تَحْفِ الْعُقُولِ عَنِ الصَّادِقِ ع أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ مَعَاشِ الْعِبَادِ فَقَالَ جَمِيعُ الْمَعَاشِ كُلُّهَا مِنْ وُجُوهِ الْمُعَامَلَاتِ فِيمَا بَيْنَهُمْ مِمَّا يَكُونُ لَهُمْ فِيهِ الْمَكَاسِبُ أَرْبَعُ

جِهَاتٍ (٧) وَيَكُونُ مِنْهَا حَلَالٌ مِنْ جِهَةٍ حَرَامٌ مِنْ جِهَةٍ فَأَوَّلُ هَذِهِ الْجِهَاتِ الْأَرْبَعَةُ الْوَلَايَةُ ثُمَّ التَّجَارَةُ ثُمَّ الصَّنَاعَاتُ تَكُونُ حَلَالًا مِنْ جِهَةٍ حَرَامًا مِنْ جِهَةٍ ثُمَّ الْإِجَارَاتُ وَالْفَرَضُ مِنَ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ فِي هَذِهِ الْمُعَامَلَاتِ الدُّخُولُ فِي جِهَاتِ الْحَلَالِ وَالْعَمَلُ بِذَلِكَ الْحَلَالِ مِنْهَا وَاجْتِنَابُ جِهَاتِ الْحَرَامِ مِنْهَا فَاحْدَى الْجِهَتَيْنِ مِنَ الْوَلَايَةِ وَلَايَةُ وَلَاةِ الْعَدْلِ الَّذِينَ أَمَرَ اللَّهُ بِوَلَايَتِهِمْ عَلَى

ص: ٨٣

- ١- تقدم فى الأحاديث ١، ٣، ٤ من الباب ٨، وفى الباب ١٢ من أبواب مقدمات التجارة.
- ٢- تقدم فى الباب ٤٦، وفى الحديث ٧ من الباب ٩٦ من أبواب جهاد النفس.
- ٣- تقدم فى الباب ١٠ من أبواب ما يجب فيه الخمس، وفى الحديث ٤ من الباب ٣ من أبواب الأنفال.
- ٤- يأتى فى الأبواب ٢، ٣، ٤ من هذه الأبواب.
- ٥- الباب ٢ فيه حديث واحد.
- ٦- تحف العقول - ٣٣١، وأورد قطعة منه فى الحديث ١ من الباب ١ من أبواب الاجارة، وأخرى فى الحديث ١ من الباب ٤ من أبواب النفقات، وأخرى فى الحديث ١ من الباب ٦٦ من أبواب الأطعمة المحرمة.
- ٧- قد تضمن الحديث حصر المباح فى المأمور به و المنافع التى لا بدّ منها، و حصر الحرام فى المنهى عنه و ما فيه الفساد، فلا دلالة له على أصالة الاباحة و لا أصالة التحريم فتبقى بقية المنافع و الأفراد التى لا يعلم دخولها فى أحد الطرفين و يحتاج إلى نص آخر فان لم يكن فالاحتياط (منه. قده).

النَّاسِ وَ الْجِهَةُ الْأُخْرَى وَلَايَةُ وَلَاةِ الْجَوْرِ فَوَجْهُ الْحَلَالِ مِنَ الْوَلَايَةِ وَلَايَةُ الْوَالِي الْعَادِلِ وَ وَلَايَةُ وَلَايَةِ بِجِهَةٍ مَا أَمَرَ بِهِ الْوَالِي الْعَادِلُ بِلَا زِيَادَةٍ وَ لَا نُقْصَانٍ فَالْوَلَايَةُ لَهُ وَ الْعَمَلُ مَعَهُ وَ مَعُونَتُهُ وَ تَقْوِيَّتُهُ حَلَالٌ مُحَلَّلٌ وَ أَمَّا وَجْهُ الْحَرَامِ مِنَ الْوَلَايَةِ فَوَلَايَةُ الْوَالِي الْجَائِرِ وَ وَلَايَةُ وَلَايَةِ فَالْعَمَلُ لَهُمْ وَ الْكَسْبُ مَعَهُمْ

بِجَهَةِ الْوَلَايَةِ لَهُمْ حَرَامٌ مُحَرَّمٌ مُعَذَّبٌ فَاعِلٌ ذَلِكَ عَلَى قَلِيلٍ مِنْ فِعْلِهِ أَوْ كَثِيرٍ لِأَنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ جِهَةِ الْمُنُونَةِ لَهُ مَعْصِيَةٌ كَبِيرَةٌ مِنَ الْكِبَائِرِ وَ ذَلِكَ أَنَّ فِي وَلَايَةِ الْوَالِي الْجَائِرِ دُرُوسَ الْحَقِّ كُلَّهُ فَلِذَلِكَ حَرَمَ الْعَمَلُ مَعَهُمْ وَ مَعُونَتُهُمْ وَ الْكَسْبُ مَعَهُمْ إِلَّا بِجَهَةِ الضَّرُورَةِ نَظِيرِ الضَّرُورَةِ إِلَى الدِّمِّ وَ الْمَيْتَةِ وَ أَمَّا تَفْسِيرُ التَّجَارَاتِ فِي جَمِيعِ الْبُيُوعِ وَ وُجُوهِ الْحَلَالِ مِنْ وَجْهِ التَّجَارَاتِ الَّتِي يَجُوزُ لِلْبَائِعِ أَنْ يَبِيعَ مِمَّا لَا يَجُوزُ لَهُ وَ كَذَلِكَ الْمُشْتَرِي الَّذِي يَجُوزُ لَهُ شِرَاؤُهُ مِمَّا لَا يَجُوزُ لَهُ فَكُلُّ مَأْمُورٍ بِهِ مِمَّا هُوَ غِذَاءٌ لِلْعِبَادِ وَ قِوَامُهُمْ بِهِ فِي أُمُورِهِمْ فِي وَجْهِ الصَّلَاحِ الَّذِي لَا يُقِيمُهُمْ غَيْرُهُ مِمَّا يَأْكُلُونَ وَ يَشْرَبُونَ وَ يَلْبَسُونَ وَ يَنْكِحُونَ وَ يَمْلِكُونَ وَ يَسْتَعْمِلُونَ مِنْ جَمِيعِ الْمَنَافِعِ الَّتِي لَا يُقِيمُهُمْ غَيْرُهَا وَ كُلُّ شَيْءٍ إِذَا يَكُونُ لَهُمْ فِيهِ الصَّلَاحُ مِنْ جِهَةٍ مِنَ الْجِهَاتِ فَهَذَا كُلُّهُ حَلَالٌ بَيْعُهُ وَ شِرَاؤُهُ وَ إِمْسَاكُهُ وَ اسْتِعْمَالُهُ وَ هِبَتُهُ وَ عَارِيَّتُهُ وَ أَمَّا وَجُوهُ الْحَرَامِ مِنَ الْبَيْعِ وَ الشِّرَاءِ فَكُلُّ أَمْرٍ يَكُونُ فِيهِ الْفَسَادُ مِمَّا هُوَ مَنْهِيٌّ عَنْهُ مِنْ جِهَةٍ أَكَلِهِ أَوْ شُرْبِهِ أَوْ كَسْبِهِ أَوْ نِكَاحِهِ أَوْ مِلْكِهِ أَوْ إِمْسَاكِهِ أَوْ هِبَتِهِ أَوْ عَارِيَّتِهِ أَوْ شَيْءٍ إِذَا يَكُونُ فِيهِ وَجْهُ مِنْ وَجُوهِ الْفَسَادِ نَظِيرِ الْبَيْعِ بِالرَّبَا أَوْ الْبَيْعِ لِلْمَيْتَةِ أَوْ الدِّمِّ أَوْ لَحْمِ الْخِنْزِيرِ أَوْ لُحُومِ السَّبَاعِ مِنْ صُنُوفِ سَبَاعِ الْوَحْشِ وَ الطَّيْرِ أَوْ جُلُودِهَا أَوْ الْخَمْرِ أَوْ شَيْءٍ مِنْ وَجُوهِ النَّجَسِ فَهَذَا كُلُّهُ حَرَامٌ وَ مُحَرَّمٌ لِأَنَّ ذَلِكَ كُلَّهُ مَنْهِيٌّ عَنْ أَكَلِهِ وَ شُرْبِهِ وَ لُبْسِهِ وَ مِلْكِهِ وَ إِمْسَاكِهِ وَ التَّقَلُّبِ فِيهِ فَجَمِيعُ تَقْلُبِهِ فِي ذَلِكَ حَرَامٌ وَ كَذَلِكَ كُلُّ بَيْعٍ مَلْهُوٍّ بِهِ وَ كُلُّ مَنْهِيٍّ عَنْهُ مِمَّا يُتَقَرَّبُ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ أَوْ يُقَوَّى بِهِ الْكُفْرُ وَ الشِّرْكُ مِنْ جَمِيعِ وَجُوهِ الْمَعَاصِي أَوْ

ص: ٨٤

بَابُ يَوْهَنُ بِهِ الْحَقُّ فَهُوَ حَرَامٌ مُحَرَّمٌ بَيْعُهُ وَ شِرَاؤُهُ وَ إِمْسَاكُهُ وَ مِلْكُهُ وَ هِبَتُهُ وَ عَارِيَّتُهُ وَ جَمِيعُ التَّقَلُّبِ فِيهِ إِلَّا فِي حَالٍ تَدْعُو الضَّرُورَةَ فِيهِ إِلَى ذَلِكَ وَ أَمَّا تَفْسِيرُ الْإِجَارَاتِ فَإِجَارَةُ الْإِنْسَانِ نَفْسَهُ أَوْ مَا يَمْلِكُ أَوْ يَلِي أَمْرَهُ إِلَى أَنْ قَالَ وَ أَمَّا تَفْسِيرُ الصَّنَاعَاتِ فَكُلُّ مَا يَتَعَلَّمُ الْعِبَادُ أَوْ يَعْلَمُونَ غَيْرُهُمْ مِنْ أَصْنَافِ الصَّنَاعَاتِ مِثْلَ الْكِتَابَةِ وَ الْحِسَابِ وَ التَّجَارَةِ وَ الصِّيَاغَةِ وَ السَّرَاجَةِ وَ الْبِنَاءِ وَ الْحِيَاكَةِ وَ الْقَصَارَةِ وَ الْخِيَاطَةِ وَ صَنْعَةِ صُنُوفِ التَّصَاوِيرِ مَا لَمْ يَكُنْ مِثْلَ الرُّوحَانِيِّ وَ أَنْوَاعِ صُنُوفِ الْأَلَاتِ الَّتِي يَحْتَاجُ إِلَيْهَا الْعِبَادُ مِنْهَا مَنَافِعُهُمْ وَ بِهَا قِوَامُهُمْ وَ فِيهَا بُلْغَةُ جَمِيعِ حَوَائِجِهِمْ فَحَلَالٌ فِعْلُهُ وَ تَعْلِيمُهُ وَ الْعَمَلُ بِهِ وَ فِيهِ لِنَفْسِهِ أَوْ لِغَيْرِهِ وَ إِنْ كَانَتْ تِلْكَ الصَّنَاعَةُ وَ تِلْكَ الْأَلَةُ قَدْ يُسْتَعَانُ بِهَا عَلَى وَجُوهِ الْفَسَادِ وَ وَجُوهِ

الْمَعَاصِي وَتَكُونُ مَعُونَةً عَلَى الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ فَلَا بَأْسَ بِصِنَاعَتِهِ وَتَعْلِيمِهِ نَظِيرِ الْكِتَابَةِ الَّتِي هِيَ عَلَى وَجْهِ مِنْ وَجْهِهِ الْفَسَادِ تَقْوِيَةٌ وَ مَعُونَةٌ لِدَوْلَةِ الْجَوْرِ كَذَلِكَ السَّكِينُ وَالسَّيْفُ وَالرُّمْحُ وَالْقَوْسُ وَغَيْرُ ذَلِكَ مِنْ وَجْهِهِ الْآلَةِ الَّتِي تُصَرِّفُ إِلَى جِهَاتِ الصَّلَاحِ وَ جِهَاتِ الْفَسَادِ وَ تَكُونُ آلَةً وَ مَعُونَةً عَلَيْهِمَا فَلَا بَأْسَ بِتَعْلِيمِهِ وَ تَعْلُمِهِ وَأَخِذِ الْأَجْرِ عَلَيْهِ وَالْعَمَلِ بِهِ وَ فِيهِ لِمَنْ كَانَ لَهُ فِيهِ جِهَاتُ الصَّلَاحِ مِنْ جَمِيعِ الْخَلَائِقِ وَ مُحَرَّمٌ عَلَيْهِمْ فِيهِ تَصْرِيفُهُ إِلَى جِهَاتِ الْفَسَادِ وَ الْمَضَارِّ فَلَيْسَ عَلَى الْعَالِمِ وَالْمُتَعَلِّمِ إِثْمٌ وَ لَا وَزْرٌ لِمَا فِيهِ مِنَ الرَّجْحَانِ فِي مَنَافِعِ جِهَاتِ صِلَاحِهِمْ وَ قِيَامِهِمْ وَ بَقَائِهِمْ وَ إِنَّمَا الْإِثْمُ وَ الْوِزْرُ عَلَى الْمُتَصَرِّفِ بِهَا فِي وَجْهِهِ الْفَسَادِ وَ الْحَرَامِ وَ ذَلِكَ إِنَّمَا حَرَّمَ اللَّهُ الصَّنَاعَةَ الَّتِي هِيَ حَرَامٌ كُلُّهَا الَّتِي يَجِبُ عَنْهَا مِنْهَا الْفَسَادُ مَحْضًا نَظِيرِ الْبَرَاطِطِ وَ الْمَزَامِيرِ وَ الشُّطْرَنْجِ وَ كُلِّ مَلْهُوٍّ بِهِ وَ الصُّلْبَانِ وَ الْأَصْنَامِ وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِكَ مِنْ صِنَاعَاتِ الْأَشْرِبَةِ الْحَرَامِ وَ مَا يَكُونُ مِنْهُ وَ فِيهِ الْفَسَادُ مَحْضًا وَ لَا يَكُونُ مِنْهُ وَ لَا فِيهِ شَيْءٌ مِنْ وَجْهِهِ الصَّلَاحِ فَحَرَامٌ تَعْلِيمُهُ وَ تَعْلُمُهُ وَ الْعَمَلُ بِهِ وَ أَخِذِ الْأَجْرِ عَلَيْهِ وَ جَمِيعُ الثَّقَلِ فِيهِ مِنْ جَمِيعِ وَجْهِهِ الْحَرَكَاتِ كُلُّهَا إِلَّا أَنْ تَكُونَ صِنَاعَةً قَدْ تُصَرِّفُ إِلَى جِهَاتِ الصَّنَائِعِ وَ إِنْ كَانَ قَدْ يُتَصَرَّفُ بِهَا وَ يُتَنَاوَلُ بِهَا وَجْهُ مِنْ وَجْهِهِ الْمَعَاصِي فَلِئَلَّا مَا فِيهِ مِنْ

ص: ٨٥

الصَّلَاحِ حَلَّ تَعْلُمُهُ وَ تَعْلِيمُهُ وَ الْعَمَلُ بِهِ وَ يَحْرُمُ عَلَى مَنْ صَرَفَهُ إِلَى غَيْرِ وَجْهِهِ الْحَقِّ وَ الصَّلَاحِ فَهَذَا تَفْسِيرُ بَيَانِ وَجْهِهِ اكْتِسَابِ مَعَاشِ الْعِبَادِ وَ تَعْلِيمِهِمْ فِي جَمِيعِ وَجْهِهِ اكْتِسَابِهِمْ إِلَى أَنْ قَالَ وَ أَمَّا مَا يَجُوزُ مِنَ الْمِلْكِ وَ الْخِدْمَةِ فَسِتَّةُ وَجْهِهِ مِلْكُ الْغَنِيمَةِ وَ مِلْكُ الشَّرَاءِ وَ مِلْكُ الْمِيرَاثِ وَ مِلْكُ الْهَبَةِ وَ مِلْكُ الْعَارِيَّةِ وَ مِلْكُ الْأَجْرِ فَهَذِهِ وَجْهُهُ مَا يَحِلُّ وَ مَا يَجُوزُ لِلْإِنْسَانِ انْفَاقَ مَالِهِ وَ إِخْرَاجَهُ بِجِهَةِ الْحَلَالِ فِي وَجْهِهِ وَ مَا يَجُوزُ فِيهِ التَّصَرُّفُ وَ الثَّقَلُ مِنْ وَجْهِهِ الْفَرِيضَةِ وَ النَّافِلَةِ.

وَ رَوَاهُ الْمُؤْتَضِي فِي رِسَالَةِ الْمُحْكَمِ وَ الْمُتَشَابِهِ كَمَا مَرَّ فِي الْخُمْسِ (١) وَ غَيْرِهِ (٢) أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣).

ترجمه:

حسن بن علی بن شعبه در تحف العقول از امام صادق (ع) نقل کرده که از ایشان درباره ی راه های معیشت بندگان پرسیده شد، فرمود: همه ی معیشت ها از راه معاملات میان آنان است، از آنچه که در آن کسب ها دارند، در چهار نوع. و از آن چهار نوع، برخی حلال است و از جهتی حرام. پس اولین این چهار نوع، ولایت است، سپس تجارت، سپس صنایع که از جهتی حلال و از جهتی حرام است، و سپس اجارات. و وظیفه ی خدا بر بندگان در این معاملات، ورود به جهات حلال و عمل به آن حلال و دوری از جهات حرام آن است. پس یکی از دو جهت در ولایت، ولایت حاکمان عدالت است که خداوند به ولایت آنان فرمان داده. و جهت دیگر ولایت، ولایت حاکمان ستمگر است. پس وجه حلال در ولایت، ولایت حاکم عادل و ولایت کارگزاران او است به دلیل آنچه که حاکم عادل به آن فرمان داده، بدون کم و زیاد. پس ولایت برای او، و همکاری و یاری و تقویت او، حلال و حلال شده است. اما وجه حرام در ولایت، ولایت حاکم ستمگر و ولایت کارگزاران اوست؛ پس کار کردن برای آنان و کسب درآمد با ایشان از جهت ولایت آنان، حرام و حرام شده است و انجام دهنده آن بر اندک یا بسیار از کردار او عذاب می بیند، زیرا هر چیزی از جهت یاری آنان گناه بزرگی از گناهان بزرگ است. و این از آن روست که در ولایت حاکم ستمگر، نابودی تمام حق است. از این رو کار کردن با آنان، یاری شان و کسب با آنان حرام است، مگر در صورت ضرورت، همانند ضرورت به خون و مردار.

اما تفسیر تجارت ها در همه ی خرید و فروش ها و وجوه حلال از تجارت ها آن است که برای فروشنده جایز است بفروشد، از آنچه که برای او جایز نیست. و همچنین خریدار که برای او جایز است بخرد از آنچه که برای او جایز نیست. پس هر آنچه که امر شده به آن از چیزی که خوراک بندگان است و قوام امور آنان در راه های صلاح که چیزی جز آن آنان را برپا نمی دارد، از آنچه می خورند، می آشامند، می پوشند، ازدواج می کنند، مالک می شوند و استفاده می کنند از همه ی منافع که چیزی جز آن ها آنان را برپا نمی دارد، و هر چیزی که در آن صلاحی از جهتی باشد، این

همه حلال است خرید و فروش، نگاه داشتن، استفاده، بخشیدن و عاریه دادن آن. اما وجوه حرام از خرید و فروش، هر امری است که در آن فساد باشد از آنچه که از خوردن، آشامیدن، کسب، ازدواج، تملک، نگاه داشتن، بخشیدن، عاریه دادن یا چیزی که وجهی از وجوه فساد در آن باشد، نهی شده است؛ مانند فروش با ربا، یا فروش مردار، خون، گوشت خوک، گوشت درندگان از انواع وحوش و پرندگان، یا پوست آن ها، یا شراب، یا هر چیزی از وجوه نجس، این ها همه حرام و حرام شده است، زیرا همه ی این ها از خوردن، آشامیدن، پوشیدن، تملک، نگاه داشتن و تصرف در آن نهی شده است؛ پس تمام تصرف در آن حرام است. همچنین هر فروش وسیله ی لهو و هر چیزی که از آن نهی شده است، از آنچه که برای غیر خدا تقرب جسته شود، یا به وسیله ی آن کفر و شرک تقویت گردد، از تمام وجوه گناه نیز حرام است. در هر راهی که موجب تضعیف حق شود، خرید، فروش، نگاه داشتن، تملک، بخشیدن و عاریه دادن آن حرام و حرام شده است، مگر در صورتی که ضرورت، حکم به آن کند.

اما درباره اجاره ها: اجاره دادن شخص خود یا آنچه را مالک است یا به امورش می پردازد.

و در تفسیر صنایع: هر چه که بندگان یاد بگیرند یا به دیگری بیاموزند از انواع صنایع مانند نویسندگی، حسابداری، تجارت، طلاکاری، چراغ سازی، بنایی، بافندگی، شستشو، خیاطی و ساختن انواع تصاویر، مادامی که تصویر موجودات روح دار نباشد، و نیز انواع ابزارها که بندگان به آن ها نیاز دارند و با آن ها امورشان را برپا می دارند و همه نیازهایشان را برطرف می کنند، انجام و آموزش و کار با آن ها برای خود یا دیگران حلال است. اگرچه ممکن است آن ابزارها در راه های فساد و معصیت یا در خدمت حق و باطل به کار رود. بنابراین ساخت و آموزش و دریافت مزد برای آن ها و کار با آن برای هر کس که از آن ها در جهات صلاح استفاده کند حلال است و استفاده آن ها در راه فساد و ضرر برای دیگران ممنوع است و گناهی بر آموختن و آموزش آن نیست، چرا که منافی در راستای صلاح و بقای آن ها دارد. اما گناه بر کسانی است که از این ابزارها در راه های فساد و حرام استفاده می کنند.

خداوند تنها صنعت هایی را که سراسر حرام هستند و فساد خالص در آن ها جریان دارد، مانند سازها، نی ها، شطرنج و تمام وسایل لهو، صلیب ها، بت ها و صنایع نوشیدنی های حرام و موارد مشابه آن را حرام کرده است. مگر اینکه صنعتی باشد که بتواند در مسیر صنایع مختلف به کار رود، حتی اگر در جهتی از آن معصیت و نافرمانی نیز دیده شود، به دلیل دارا بودن جنبه ای از صلاح و منفعت، یادگیری، آموزش و کار با آن حلال است. اما استفاده از آن در راه هایی که به صلاح و حق نمی انجامد، حرام می شود. این توضیحی است در مورد کسب معیشت بندگان و آموزش راه های مختلف درآمد آنها.

همچنین درباره انواع ملکی که مجاز است، شش نوع ذکر شده است:

ملک غنیمت

ملک خرید

ملک ارث

ملک هدیه

ملک عاریه

ملک اجرت

این ها مواردی هستند که برای انسان حلال و مجاز است که دارایی خود را صرف آنها کند و آن را در راه های حلال به کار گیرد و در موارد واجب و مستحب از آن بهره برداری کند.

۳- بَابُ أَنَّهُ لَا يَحِلُّ مَا يُشْتَرَى بِالْمَكَاسِبِ الْمُحَرَّمَةِ إِذَا اشْتَرَى بِعَيْنِ الْمَالِ وَإِلَّا حَلَّ

اشاره

(٤) ٣ بَابُ أَنَّهُ لَا يَحِلُّ مَا يُشْتَرَى بِالْمَكَاسِبِ الْمُحَرَّمَةِ إِذَا اشْتُرِيَ بِعَيْنِ الْمَالِ وَإِلَّا حَلَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٤٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٠٤٨ - ١ - (٥) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى قَالَ: كَتَبَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ إِلَى أَبِي مُحَمَّدٍ عَ رَجُلٍ اشْتَرَى مِنْ رَجُلٍ ضَيْعَةً أَوْ خَادِمًا بِمَالٍ أَخَذَهُ مِنْ قَطْعِ الطَّرِيقِ أَوْ مِنْ سَرِقَةٍ هَلْ يَحِلُّ لَهُ مَا يَدْخُلُ عَلَيْهِ

ص: ٨٦

-
- ١- مر في الحديث ١٢ من الباب ٢ من أبواب ما يجب فيه الخمس.
 - ٢- مر في الحديث ١٢ من الباب ١ من أبواب قسمة الخمس، وفي الحديث ١٩ من الباب ١ من أبواب الأنفال. ويأتي في الحديث ١٠ من الباب ٣ من أبواب المزارعة والمساقاة.
 - ٣- يأتي في الأبواب ٥ و ٦ و ٧ من الأبواب الآتية من هذه الأبواب.
 - ٤- الباب ٣ فيه حديثان.
 - ٥- الكافي ٥ - ١٢٥ - ٨.

مِنْ ثَمَرَةِ هَذِهِ الضَّيْعَةِ أَوْ يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَطَأَ هَذَا الْفَرْجَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ سَرِقَةٍ أَوْ مِنْ قَطْعِ طَرِيقٍ فَوْقَ ع-
لَا خَيْرَ فِي شَيْءٍ أَصْلُهُ حَرَامٌ وَلَا يَحِلُّ اسْتِعْمَالُهُ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى أَبِي مُحَمَّدٍ عَ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ
(١).

ترجمه:

در این روایت، محمد بن حسن از امام حسن عسکری علیه السلام درباره فردی که ملکی یا خادمی را با مالی که از راه راهزنی یا دزدی به دست آورده، خریداری کرده است، پرسشی مطرح می کند. او می پرسد که آیا بهره برداری از محصول آن زمین یا استفاده از خادمی که به این روش خریداری شده است، حلال است؟ آیا نزدیکی با کنیزی که از چنین مالی خریداری شده، جایز است؟

امام علیه السلام در پاسخ می فرمایند: «خیر و نیکی در چیزی که اصل آن حرام است، وجود ندارد و استفاده از آن جایز نیست.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۴۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۰۴۹ - ۲ - (۲) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ قَالَ: لَوْ أَنَّ رَجُلًا سَرَقَ أَلْفَ دِرْهَمٍ فَاشْتَرَى بِهَا جَارِيَةً أَوْ أَصْدَقَهَا الْمَرْأَةَ فَإِنَّ الْفَرْجَ لَهُ حَلَالٌ وَعَلَيْهِ تَبَعَةُ الْمَالِ.

أَقُولُ: الْأَوَّلُ مَحْمُولٌ عَلَى الشَّرَاءِ بِعَيْنِ الْمَالِ وَ الثَّانِي عَلَى الشَّرَاءِ فِي الذِّمَّةِ ذَكَرَهُ بَعْضُ فُقَهَائِنَا (۳) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ فِي أَحَادِيثٍ بَيَعَ وَلَدَ الزَّانَا (۴) وَ غَيْرِ ذَلِكَ (۵).

ترجمه:

از اسماعیل سکونی از جعفر (امام صادق) از پدرش از پدراناش (علیهم السلام) نقل شده است که فرمود: اگر مردی هزار درهم دزدیده باشد و با آن جاریه ای (کنیزی) بخرد یا آن را به عنوان مهر به

همسرش بدهد، بهره برداری از فرج (بهره جنسی) برای او حلال است ولی تبعات مال (دزدی بودن آن مال) بر عهده اوست.

می گویم : حکم اول (حلال بودن) مربوط به خرید با عین همان مال (دزدی) است و حکم دوم درباره خرید به ذمه (قرض) است؛ این نکته را برخی از فقیهان ما بیان کرده اند.

٤- بَابُ عَدَمِ جَوَازِ الْإِنْفَاقِ مِنْ كَسْبِ الْحَرَامِ وَلَا فِي الطَّاعَاتِ وَحُكْمِ اخْتِلَاطِهِ بِالْحَلَالِ وَاشْتِبَاهِهِ بِهِ

اشارة

(٦) ٤ بَابُ عَدَمِ جَوَازِ الْإِنْفَاقِ مِنْ كَسْبِ الْحَرَامِ وَلَا فِي الطَّاعَاتِ وَحُكْمِ اخْتِلَاطِهِ بِالْحَلَالِ وَاشْتِبَاهِهِ بِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٥٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٠٥٠-١- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ

ص: ٨٧

١- التهذيب ٦- ٣٩٦- ١٠٦٧، والاستبصار ٣- ٦٧- ٢٢٤.

٢- التهذيب ٦- ٣٨٦- ١١٤٧، والاستبصار ٣- ٦٧- ٢٢٣، و آورده بسند آخر فی الحديث ١ من الباب ٨١ من أبواب نكاح العبيد و الإماء.

۳- راجع السرائر - ۳۳۴.

۴- یأتی فی الحدیث ۹ من الباب ۹۶ من هذه الأبواب.

۵- یأتی فی الباب الآتی من هذه الأبواب.

۶- الباب ۴ فيه ۷ أحاديث.

۷- الفقيه ۳- ۴۳۱- ۴۲۰۸، و مستطرفات السرائر - ۸۴- ۲۷، و أورده فی الحدیث ۲ من الباب ۶۴ من الأطعمة المحرمة.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كُلُّ شَيْءٍ (۱) فِيهِ حَلَالٌ وَ حَرَامٌ فَهُوَ لَكَ حَلَالٌ أَبَدًا حَتَّى تَعْرِفَ الْحَرَامَ مِنْهُ بِعَيْنِهِ فَتَدَعَهُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (۲)

وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

از عبدالله بن سنان از امام صادق (علیه السلام) نقل شده است که فرمود: هر چیزی که در آن حلال و حرامی وجود دارد، برای تو همیشه حلال است تا زمانی که حرام بودن آن را به طور مشخص بشناسی و آن را ترک کنی.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۲۰۵۱ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۲۰۵۱-۲- (۵) وَعَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ رَجُلٍ أَصَابَ مَالًا مِنْ عَمَلِ بَنِي أُمَيَّةَ وَ هُوَ يَتَصَدَّقُ مِنْهُ وَ يَصِلُ مِنْهُ قَرَابَتَهُ وَ يَحُجُّ لِيُغْفَرَ

لَهُ مَا اكْتَسَبَ وَ يَقُولُ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ (٦) فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ الْخَطِيئَةَ لَا تُكَفِّرُ الْخَطِيئَةَ وَإِنَّ (٧) الْحَسَنَةَ تَحُطُّ الْخَطِيئَةَ ثُمَّ قَالَ إِنْ كَانَ حَلَطَ الْحَرَامَ حَلَالًا (٨) فَاخْتَلَطَا جَمِيعًا فَلَمْ يَعْرِفِ الْحَرَامَ مِنَ الْحَلَالِ فَلَا بَأْسَ.

وَرَوَاهُ ابْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ الْمَشِيخَةِ لِلْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (٩) وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ

ص: ٨٨

١- فى الفقيه زيادة- يكون.

٢- التهذيب ٩- ٧٩- ٣٣٧.

٣- التهذيب ٧- ٢٢٦- ٩٨٨.

٤- الكافى ٥- ٣١٣- ٣٩.

٥- الكافى ٥- ١٢٦- ٩، وأورده فى الحديث ٩ من الباب ٥٢ من أبواب وجوب الحج.

٦- هود ١١- ١١٤.

٧- فى المصدر- ولكن.

٨- فى المصدر- الحرام بالحلال.

٩- السرائر- ٧٧- ١.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (١)

أَقُولُ: الْمُرَادُ إِذَا لَمْ يَعْرِفْ قَدَرِ الْحَرَامِ وَلَا صَاحِبَهُ فَيَجِبُ فِيهِ الْخُمْسُ وَيَحِلُّ الْبَاقِي وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الرَّبَا (٢) وَ اللَّقْطَةِ (٣) وَ غَيْرِهِمَا (٤) وَيَأْتِي هُنَا مَا يَدُلُّ عَلَى وَجُوبِ رَدِّ الْمَظَالِمِ (٥).

ترجمه:

سماعه گفت: از امام صادق (علیه السلام) درباره مردی که مالی از کار کردن برای بنی امیه به دست آورده و با آن صدقه می دهد، به خویشاوندانش می رسد و حج می رود تا گناهانش بخشیده شود و می گوید: «به درستی که نیکی ها، بدی ها را از بین می برند» (آیه ۱۱۴، سوره هود) پرسیدم. امام صادق (علیه السلام) فرمودند: به راستی که گناه، گناه را جبران نمی کند، ولی نیکی، گناه را از بین می برد. سپس فرمود: اگر حرام و حلال را به هم مخلوط کرده و در هم آمیخته شده اند به طوری که حرام از حلال شناخته نمی شود، پس اشکالی ندارد.

می گویم: منظور این است که اگر مقدار حرام و صاحب آن شناخته نشود، در این صورت خمس آن واجب است و باقی حلال می شود. و در ادامه به مواردی که دلالت بر این موضوع در ربا، و مالی که پیدا کرده و موارد دیگر دارد، پرداخته خواهد شد و همچنین در این مورد رد مظالم واجب است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۰۵۲ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۰۵۲-۳- (۶) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا اكْتَسَبَ الرَّجُلُ مَالًا مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ ثُمَّ حَجَّ فَلَبَّى نُودِيَ لَا لَبَّيْكَ وَلَا سَعْدَيْكَ وَإِنْ كَانَ مِنْ حِلِّهِ فَلَبَّى نُودِيَ لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

ابن بُکیر از فردی که او را ذکر کرد، از امام صادق (علیه السلام) نقل کرده است که فرمودند: اگر کسی از راهی غیر حلال مالی کسب کند و سپس به حج برود و تلبیه (لیبک) بگوید، به او ندا می رسد که: «نه لیبک تو پذیرفته است و نه خوش آمد گویی به تو!» و اگر آن مال از راه حلال باشد و تلبیه بگوید، به او ندا می رسد که: «لیبک و خوش آمد به تو!»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٥٣ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٠٥٣ - ٤ - (٨) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ كُلُّ شَيْءٍ هُوَ لَكَ حَلَالٌ حَتَّى تَعْلَمَ أَنَّهُ حَرَامٌ بِعَيْنِهِ فَتَدَعَهُ مِنْ قَبْلِ نَفْسِكَ وَذَلِكَ مِثْلُ الثَّوْبِ يَكُونُ عَلَيْكَ (٩) قَدْ اشْتَرَيْتَهُ وَهُوَ سَرِقَةٌ أَوْ الْمَمْلُوكِ عِنْدَكَ وَ لَعَلَّهُ حُرٌّ قَدْ بَاعَ نَفْسَهُ أَوْ خُدْعَ فَبِيعَ قَهْرًا أَوْ امْرَأَةً تَحْتَكَ وَ هِيَ أُخْتُكَ أَوْ رَضِيعَتُكَ وَ الْأَشْيَاءُ كُلُّهَا عَلَى هَذَا حَتَّى يَسْتَبِينَ لَكَ غَيْرُ ذَلِكَ أَوْ تَقُومَ بِهِ الْبَيِّنَةُ.

ص: ٨٩

١- التهذيب ٦ - ٣٦٩ - ١٠٦٨.

٢- يأتي في الحديث ٥ من الباب ٥ من أبواب الربا.

٣- يأتي في البابين ٢ و ٥ من أبواب اللقطة.

٤- يأتي في الباب ٦ من أبواب ميراث الخنثى.

٥- يأتي في الباب ٤٧ من هذه الأبواب.

٦- الكافي ٥ - ١٢٤ - ٣.

٧- التهذيب ٦ - ٣٦٨ - ١٠٦٤.

٨- الكافي ٥ - ٣١٣ - ٤٠.

٩- "عليك" ليس في المصدر.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (١)

أَقُولُ: هَذَا مَخْصُوصٌ بِمَا يَشْتَبِهُ فِيهِ مَوْضُوعُ الْحُكْمِ وَ مُتَعَلِّقُهُ كَمَا مَثَّلَ بِهِ فِي هَذَا الْحَدِيثِ وَ غَيْرِهِ بِقَرِينَةِ الْأَمْثَلَةِ وَ ذَكَرَ الْبَيِّنَةَ وَ التَّصْرِيحَاتِ الْإِتْيَةِ (٢) لَا نَفْسِ الْحُكْمِ الشَّرْعِيِّ كَالْتَّحْرِيمِ لِمَا يَأْتِي فِي الْقَضَاءِ (٣).

ترجمه:

مسعده بن صدقه از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده است که ایشان فرمودند: شنیدم که می فرمودند: هر چیزی برای تو حلال است تا زمانی که به طور مشخص بدانی که آن چیز، به طور خاص، حرام است و به این دلیل آن را به خواست خودت ترک کنی. و این مثل لباسی است که بر تن داری و آن را خریده ای و شاید آن سرقتی باشد؛ یا مملوکی که نزد توست و شاید آزاد باشد که خود را فروخته یا فریب خورده و به زور فروخته شده؛ یا زنی که همسر توست و شاید خواهرت یا رضاعی تو باشد. و همه چیز بر همین قیاس است تا زمانی که غیر از این برای تو آشکار شود یا شاهی (بینه ای) بر آن اقامه شود.

می گویم: این موضوع مختص به مواردی است که موضوع حکم و متعلق آن مشکوک باشد، همان طور که در این حدیث و دیگر احادیث با ذکر مثال و ذکر بینه (شاهد) و تصریح هایی که در ادامه می آید بیان شده است، و نه خود حکم شرعی مثل تحریم که در مسائل قضایی مطرح می شود.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۰۵۴ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۲۰۵۴ - ۵ - (۴) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ صَالِحِ بْنِ السَّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ عِيسَى الْفَرَّاءِ عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: أَرْبَعَةٌ لَا يَجُزْنَ فِي أَرْبَعَةِ الْخِيَانَةِ وَالْغُلُولِ وَالسَّرِقَةِ وَالرِّبَا لَا يَجُزْنَ فِي حَجٍّ وَلَا عُمْرَةٍ وَلَا جِهَادٍ وَلَا صَدَقَةٍ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ (۵)

وَرَوَاهُ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ وَابْنِ نَطِيطٍ جَمِيعًا عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ مِثْلَهُ (۶) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

ابان بن عثمان از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده است که ایشان فرمودند: چهار چیز در چهار مورد جایز نیستند: خیانت، غلول (تصرف در اموال عمومی به ناحق)، سرقت، و ربا. این ها در حج، عمره، جهاد و صدقه جایز نیستند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۵۵ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۰۵۵-۶- (۸) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَحَدَهُمَا عَنْ شِرَاءِ الْخِيَانَةِ وَالسَّرِقَةِ قَالَ لَا إِلَّا

ص: ۹۰

۱- التهذيب ۷- ۲۲۶- ۹۸۹.

۲- يأتي في الحديثين ۱ و ۲ من الباب ۶۴ من أبواب الأطعمة المحرمة، وفي الحديث ۱ من الباب ۶۱ من أبواب الأطعمة المباحة.

۳- يأتي في الحديثين ۹ و ۱۴ من الباب ۴ وفي الباب ۱۲ من أبواب صفات القاضي.

۴- الكافي ۵- ۱۲۴- ۲، و أورده في الحديث ۱ من الباب ۵ من أبواب الغصب، و عن الخصال و الفقيه في الحديث ۴ من الباب ۵۲ من أبواب وجوب الحج.

۵- الفقيه ۳- ۱۶۱- ۳۵۹۰.

۶- الخصال- ۲۱۶- ۳۸.

۷- التهذيب ۶- ۳۶۸- ۱۰۶۳.

٨- التهذيب ٦- ٣٧٤- ١٠٨٨، و التهذيب ٧- ١٣٢- ٥٧٨ و فيه ابن محبوب، عن أبي بصير، و أورده في الحديث ٤ من الباب ١ من أبواب عقد البيع.

أَنْ يَكُونَ قَدْ اخْتَلَطَ مَعَهُ غَيْرُهُ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

ابوبصير گفت: از یکی از آن دو امام (علیهما السلام) درباره خرید خیانت و سرقت پرسیدم. فرمودند: نه، مگر اینکه با چیز دیگری مخلوط شده باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٥٦ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٠٥٦-٧- (١) وَ فِي الْمَجَالِسِ وَ الْأَخْبَارِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْقَزْوِينِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَهْبَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ زَكَرِيَّا عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ (٢) عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مُوسَى الْحَنَاطِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا أَصَابَ مَالًا مِنْ حَرَامٍ لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ حَجٌّ وَلَا عُمْرَةٌ وَلَا صَلَاةٌ رَحِمَ حَتَّى أَنَّهُ يَفْسُدُ فِيهِ الْفَرْجُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (٣) وَ فِي الْحَجِّ (٤) وَ الصَّدَقَةِ (٥) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ فِي الرَّبَا (٦) وَ جَوَائِزِ الظَّالِمِ (٧) وَ الْأَطْعِمَةِ (٨) وَ غَيْرِ ذَلِكَ (٩).

ترجمه:

حسین بن موسی حنط از پدرش از امام باقر (علیه السلام) روایت کرده که فرمودند: به درستی که اگر شخصی مالی از حرام به دست آورد، حج، عمره، و صله رحم از او پذیرفته نمی شود، حتی این که در اثر آن حرام، (استفاده از) زن نیز فاسد می گردد.

ص: ۹۱

۱- أمالی الطوسی ۲- ۲۹۳.

۲- فی المصدر- الحسین بن علی بن فضال.

۳- تقدم فی الحديثین ۵ و ۶ من الباب ۱ من هذه الأبواب.

۴- تقدم فی الباب ۵۲ من أبواب وجوب الحج.

۵- تقدم فی الباب ۴۶ من أبواب الصدقة.

۶- یأتی فی الحديث ۱۵ من الباب ۱ و فی الأحادیث ۲ و ۳ و ۵ من الباب ۵ من أبواب الربا.

۷- یأتی فی الباب ۵۰ و فی الحديث ۱۵ من الباب ۵۱ من هذه الأبواب.

۸- یأتی فی الباب ۶۴ من أبواب الأطعمة المحرمة.

۹- یأتی فی الباب ۵ من أبواب الغصب.

۵- بَابُ تَحْرِيمِ أَجْرِ الْفَاجِرَةِ وَ بَيْعِ الْخَمْرِ وَ النَّبِيدِ وَ الْمَيْتَةِ وَ الرِّبَا وَ الرِّشَا وَ الْكِهَانَةِ وَ جُمْلَةٍ مِمَّا يَحْرُمُ التَّكْسُبُ بِهِ

اشاره

(۱) ۵ بَابُ تَحْرِيمِ أَجْرِ الْفَاجِرَةِ وَ بَيْعِ الْخَمْرِ وَ النَّبِيدِ وَ الْمَيْتَةِ وَ الرِّبَا وَ الرِّشَا وَ الْكِهَانَةِ وَ جُمْلَةٍ مِمَّا يَحْرُمُ التَّكْسُبُ بِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٥٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٠٥٧-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ ابْنِ رِثَابٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَنِ الْغُلُولِ فَقَالَ كُلُّ شَيْءٍ غُلٌّ مِنَ الْإِمَامِ فَهُوَ سُحْتُ وَ أَكُلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَ شِبْهُهُ سُحْتُ وَ السُّحْتُ أَنْوَاعٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا أَجُورُ الْفَوَاحِرِ وَ ثَمَنُ الْخَمْرِ وَ النَّبِيذِ وَ الْمُسْكِرِ وَ الرَّبَا بَعْدَ الْبَيِّنَةِ فَأَمَّا الرِّشَاءُ فِي الْحُكْمِ فَإِنَّ ذَلِكَ الْكُفْرُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ جَلَّ اسْمُهُ وَ بِرَسُولِهِ ص.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

عمار بن مروان گفت: از امام باقر (علیه السلام) درباره غلول (خیانت در اموال عمومی) پرسیدم. ایشان فرمودند: هر چیزی که از امام پنهانی برداشته شود، آن سحت (حرام قطعی) است و خوردن مال یتیم و مانند آن نیز سحت است. و سحت انواع زیادی دارد که از جمله آنها مزد فاسقان، قیمت شراب، نبیذ، مسکرات، و ربا پس از اثبات آن است. اما رشوه در حکم، این کفر به خداوند عظیم، که نامش بلند است، و به پیامبر اوست.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٥٨ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٠٥٨-٢- (٤) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْجَامُورَانِيِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ زُرْعَةَ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع السُّحْتُ أَنْوَاعٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا كَسْبُ الْحَجَّامِ إِذَا شَارَطَ وَ أَجْرُ الزَّانِيَةِ وَ ثَمَنُ الْخَمْرِ وَ أَمَّا الرِّشَاءُ فِي الْحُكْمِ فَهُوَ الْكُفْرُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ.

ترجمه:

سماعه گفت: امام صادق (علیه السلام) فرمودند: سحت (حرام قطعی) انواع زیادی دارد که از جمله آنها درآمد حجامت کننده است اگر شرط کرده باشد، مزد زن زناکار، و قیمت شراب. اما رشوه در حکم، این کفر به خداوند بزرگ است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۵۹ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۰۵۹-۳- (۵) وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ

ص: ۹۲

۱- الباب ۵ فيه ۱۷ حديثاً.

۲- الكافي ۵- ۱۲۶- ۱.

۳- التهذيب ۶- ۳۶۸- ۱۰۶۲.

۴- الكافي ۵- ۱۲۷- ۳، و أورد ذيله عن العياشي في الحديث ۸ من الباب ۸ من أبواب آداب القاضي.

۵- التهذيب ۶- ۳۵۲- ۹۹۷.

عَيْسَى عَنْ سَمَاعَةَ نَحْوَهُ وَ زَادَ وَ سَأَلَتْهُ عَنِ الْغُلُولِ فَقَالَ الْغُلُولُ كُلُّ شَيْءٍ غُلٍّ مِنَ الْإِمَامِ وَ أَكُلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَ شِبْهُهُ.

ترجمه:

سماعه روایتی مشابه نقل کرد و افزود: از امام درباره ی غلول (خیانت در اموال عمومی) پرسیدم. امام فرمودند: غلول هر چیزی است که از امام پنهانی برداشته شود، و همچنین خوردن مال یتیم و موارد مشابه آن.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٦٠ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٠٦٠ - ٤ - (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ فَرْقَدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ السُّحْتِ فَقَالَ الرَّشَا فِي الْحُكْمِ.

ترجمه:

یزید بن فرقاد از امام صادق (ع) نقل می کند که گفت: از او درباره ی سحت (پول حرام) پرسیدم. امام فرمودند: «رشوه در حکم سحت است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٦١ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٠٦١ - ٥ - (٢) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: السُّحْتُ ثَمَنُ الْمَيْتَةِ وَ ثَمَنُ الْكَلْبِ وَ ثَمَنُ الْخَمْرِ وَ مَهْرُ الْبَغِيِّ وَ الرَّشْوَةُ فِي الْحُكْمِ وَ أَجْرُ الْكَاهِنِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (٣)

وَ رَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي تَفْسِيرِهِ (٤)

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُوسَى بْنِ عُمَرَ عَنْ ابْنِ الْمُغِيرَةِ عَنِ السَّكُونِيِّ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

سکونی از امام صادق (ع) نقل می کند که گفت: «سحت (پول حرام) شامل قیمت مردار، قیمت سگ، قیمت شراب، مهریه زن فاحشه، رشوه در حکم و دستمزد کاهن است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۶۲ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۰۶۲-۶- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: قَالَ: السُّحْتُ أَنْوَاعٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا كَسْبُ الْحَجَّامِ وَأَجْرُ الزَّانِيَةِ وَثَمَنُ الْخَمْرِ.

ترجمه:

سماعه گفت: او (امام صادق علیه السلام) فرمود: «سحت انواع زیادی دارد، از جمله: درآمد حجام، دستمزد زانیه و قیمت شراب.»

ص: ۹۳

۱- الکافی ۵- ۱۲۷- ۴، و آورد نحوه فی الحديث ۴ من الباب ۸ من أبواب آداب القاضی.

۲- الکافی ۵- ۱۲۶- ۲.

۳- التهذيب ۶- ۳۶۸- ۱۰۶۱.

۴- تفسير القمّي ۱- ۱۷۰.

۵- الخصال- ۳۲۹- ۲۵.

۶- التهذيب ۶- ۳۵۵- ۱۰۱۳.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۶۳ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۰۶۳-۷- (۱) وَ عَنْهُ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ: ثَمَنُ الْخَمْرِ وَ مَهْرُ الْبَغِيِّ وَ ثَمَنُ الْكَلْبِ الَّذِي لَا يَصْطَادُ مِنَ السُّحْتِ.

ترجمه:

از ابی بصیر از امام صادق علیه السلام در حدیثی که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: «بهای شراب، دستمزد زانیه، و بهای سگ غیر شکارکننده از جمله سحت است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۶۴ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۰۶۴-۸- (۲) مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ عَ أَجْرُ الزَّانِيَةِ سُحْتٌ وَ ثَمَنُ الْكَلْبِ الَّذِي لَيْسَ بِكَلْبِ الصَّيْدِ سُحْتٌ وَ ثَمَنُ الْخَمْرِ سُحْتٌ وَ أَجْرُ الْكَاهِنِ سُحْتٌ وَ ثَمَنُ الْمَيْتَةِ سُحْتٌ فَأَمَّا الرَّشَاءُ فِي الْحُكْمِ فَهِيَ الْكُفْرُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین گفت: امام علیه السلام فرمود: «دستمزد زانیه سحت است، بهای سگ که سگ شکارکننده نیست سحت است، بهای شراب سحت است، دستمزد کاهن سحت است، و بهای مردار سحت است؛ اما رشوه در قضاوت، کفر به خداوند بزرگ است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۶۵ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۰۶۵-۹- (۳) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ صَلَّى عَلَى عَ قَالَ: يَا عَلِيُّ مِنَ السُّحْتِ ثَمَنُ الْمَيْتَةِ وَ ثَمَنُ الْكَلْبِ وَ ثَمَنُ الْخَمْرِ وَ مَهْرُ الزَّانِيَةِ وَ الرِّشْوَةُ فِي الْحُكْمِ وَ أَجْرُ الْكَاهِنِ.

ترجمه:

انس بن محمد از پدرش، همگی از جعفر بن محمد از پدرانش در وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام نقل کرده که فرمود: «ای علی، از موارد سحت است: بهای مردار، بهای سگ، بهای شراب، دستمزد زانیه، رشوه در قضاوت، و دستمزد کاهن.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۶۶ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۰۶۶-۱۰- (۴) وَ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُوسَى بْنِ عُمَرَ (۵) عَنْ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي الْجَارُودِ عَنْ سَعْدِ الْإِسْكَافِ عَنِ الْأَصْبَغِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ: أَيُّمَا وَالٍ احْتَجَبَ عَنْ حَوَائِجِ النَّاسِ احْتَجَبَ اللَّهُ عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ عَنْ حَوَائِجِهِ وَ إِنِ اخَذَ هَدِيَّةً كَانَ غُلُولًا وَ إِنِ اخَذَ الرِّشْوَةَ فَهُوَ مُشْرِكٌ.

ترجمه:

اصبغ از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل کرده که فرمود: «هر والی که از برآوردن نیازهای مردم کناره گیری کند، خداوند در روز قیامت از او و نیازهایش کناره گیری خواهد کرد. و اگر هدیه ای بگیرد، آن [هدیه] خیانت است و اگر رشوه بگیرد، او مشرک است.»

ص: ۹۴

- ۱- التهذيب ۷- ۱۳۵- ۵۹۹، و أورده فی الحديث ۶ من الباب ۱۴، و تمامه فی الحديث ۶ من الباب ۵۵ من هذه الأبواب.
- ۲- الفقيه ۳- ۱۷۱- ۳۶۴۸.
- ۳- الفقيه ۴- ۳۶۳- ۵۷۶۲، و تفسیر العیاشی ۱- ۳۲۲- ۱۱۷.
- ۴- عقاب الأعمال- ۳۱۰- ۱.
- ۵- فی المصدر- موسی بن عمران.

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۰۶۷ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۲۰۶۷- ۱۱- (۱) وَ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِيدَ تَقَدَّمَتْ فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (۲) عَنْ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيِّ ع فِي قَوْلِهِ تَعَالَى أَكَالُونَ لِلْسُّحْتِ (۳) قَالَ هُوَ الرَّجُلُ يَقْضِي لِأَخِيهِ الْحَاجَةَ ثُمَّ يَقْبَلُ هَدِيَّتَهُ.

ترجمه:

از امام رضا علیه السلام از پدرانشان نقل شده که از علی علیه السلام در مورد فرمایش خداوند متعال: «اکالون للسحت» (مائده، ۴۲) پرسیده شد. فرمود: «او مردی است که به برادرش نیازی را برآورده می کند، سپس هدیه اش را قبول می کند.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۰۶۸ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۲۰۶۸- ۱۲- (۴) وَ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع (كُلُّ شَيْءٍ غُلٍّ مِنَ الْإِمَامِ فَهُوَ سُحْتٌ) (۵) وَ السُّحْتُ أَنْوَاعٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا مَا أُصِيبَ مِنْ أَعْمَالِ الْوَلَاةِ الظَّلَمَةِ وَ مِنْهَا أَجُورُ الْقُضَاةِ وَ

أَجُورُ الْفَوَاجِرِ وَ ثَمَنُ الْخَمْرِ وَ النَّبِيذِ الْمُسْكِرِ وَ الرَّبَا بَعْدَ الْبَيِّنَةِ فَأَمَّا الرَّشَا يَا عَمَّارُ فِي الْأَحْكَامِ فَإِنَّ ذَلِكَ الْكُفْرُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ وَ بِرَسُولِهِ ص.

ترجمه:

عمار بن مروان گفت: ابو عبد الله عليه السلام فرمودند: «هر چیزی که از امام غلول (خیانت) شود، سحت است.» و سحت انواع زیادی دارد، از جمله آنچه که از (کارکردن برای) عمال و لیان ظالم به دست می آید و همچنین اجرت قضات و اجرت فواحش و ثمن (بهای) شراب و نوشیدنی های مسکر و ربا بعد از بیّنه. سپس فرمودند: «اما رشوه، ای عمار، در احکام، این کفر به خداوند بزرگ و به رسول او است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۶۹ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۲۰۶۹-۱۳- (۶) وَ ۲۲۰۷۰-۱۴- (۷) وَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ حَمْرَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ سَالِمٍ وَ أَبِي عَدْوِيَّةَ (۸) عَنْ أَبِي الْخَطَّابِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص

ص: ۹۵

۱- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۲۸- ۱۶.

۲- تقدمت فی الحديث ۴ من الباب ۵۴ من أبواب إسباغ الوضوء.

۳- المائدة ۵- ۴۲.

۴- معانی الأخبار- ۲۱۱- ۱، و الخصال- ۳۲۹- ۲۶، و تفسیر العیاشی ۱- ۳۲۱- ۱۱۵.

۵- لم ترد فی الخصال، و وردت فی المعانی بزيادة- و أكل مال الیتیم سحت.

۶- لم نَعثر عليه في معاني الأخبار المطبوع، و الخصال- ٤١٧- ١٠.

۷- لم نَعثر عليه في معاني الأخبار المطبوع، و الخصال- ٤١٧- ١٠.

۸- في الخصال- أبو عروبة.

نَهَى عَنْ خِصَالٍ تِسْعَةٍ عَنْ مَهْرٍ الْبَغِيِّ وَ عَنْ عَسِيبٍ (١) الدَّابَّةِ يَعْنِي كَسْبَ الْفَحْلِ وَ عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ
وَ عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ وَ عَنْ مِثَاثِ (٢) الْأَرْجَوَانِ.

وَ فِي الْخِصَالِ قَالَ أَبُو عَدَوِيَّةَ (٣)

عَنْ مِثَاثِ الْحُمْرِ وَ عَنْ ثِيَابِ الْقَسِيِّ وَ هِيَ ثِيَابٌ تُنْسَجُ بِالشَّامِ- وَ عَنْ أَكْلِ لُحُومِ السَّبَاعِ وَ عَنْ صَرْفِ
الذَّهَبِ بِالذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ بِالْفِضَّةِ وَ بَيْنَهُمَا فَضْلٌ وَ عَنْ النَّظَرِ فِي النُّجُومِ

ترجمه:

از قاسم بن عبد الرحمن از محمد بن علی و از پدرش از حسین بن علی علیهما السلام در حدیثی
آمده است که رسول خدا صلی الله علیه وآله نهی فرموده اند از نه چیز:

مهریه زانیه (بغی)

عسیب دابه (گرفتن اجاره بابت حیوان نر برای جفتگری)

انگشتر طلا (بابت ساخت)

ثمن (بهای) سگ

میاثر ارجوان (رنگ ارغوانی)

میاثر حمر (نوعی پارچه که در فارس برای مرکبهای خود می بافتند)

لباس قسی (لباس هایی که در شام بافته می شود)

خوردن گوشت درندگان

صرف طلا به طلا و نقره به نقره (بدون اینکه بین آن ها فضلی باشد)

نگاه کردن به ستاره ها

و در خصال گفته است که ابوعَدَوِيَّه نقل کرده حضرت نهی کردند از میاثر حمر (نوعی پارچه که در فارس برای مرکبهای خود می بافتند) /نوعی لباس که در شام بافته می شود./ خوردن گوشت درندگان./ تبادل طلا با طلا و نقره با نقره (با اینکه بین آن ها فضلی باشد). /نگاه کردن به ستاره ها.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٧١ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢٢٠٧١-١٥-(٤) الْفَضْلُ بْنُ الْحَسَنِ الطَّبْرِسِيُّ فِي مَجْمَعِ الْبَيَانِ قَالَ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ ص أَنَّ السُّحْتَ هُوَ الرِّشْوَةُ فِي الْحُكْمِ.

وَهُوَ الْمَرْوِيُّ عَنْ عَلِيٍّ ع.

ترجمه:

فضیل بن حسن طبرسی در مجمع البیان گفت: روایت شده است از پیامبر که سُحْتَ، یعنی رشوه در حکم است.

و این نیز روایت شده است از علی علیه السلام.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٧٢ - رقم الحديث الباب: ١٦]

٢٢٠٧٢-١٦- (٥) قَالَ وَرَوَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّ السُّحْتَ أَنْوَاعٌ كَثِيرَةٌ فَأَمَّا الرِّشَا فِي الْحُكْمِ فَهُوَ الْكُفْرُ بِاللَّهِ.

ترجمه:

گفت: و از ابی عبدالله علیه السلام روایت شده است که سُحْت انواع زیادی دارد. اما رشوه در حکم، کفر به خداوند است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٧٣ - رقم الحديث الباب: ١٧]

٢٢٠٧٣-١٧- (٦) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَاشِيَةِ تَكُونُ لِلرَّجُلِ فَيَمُوتُ بَعْضُهَا يَصْلُحُ لَهُ بَيْعُ جُلُودِهَا وَدِبَاغُهَا وَلُبْسُهَا قَالَ لَا وَلَوْ (٧) لِبِسُهَا فَلَا يُصَلُّ فِيهَا.

ص: ٩٦

١- العسيب- الكراء الذى يؤخذ على ضراب الفحل. "الصحيح- عسب- ١- ١٨١".

٢- المياثر الحمر التى جاء فيها النهى- فانها كانت من مراكب العجم- من ديباج أو حرير. "الصحيح- وثر- ٢- ٨٤٤".

٣- فى المصدر- أبو عروبة.

٤- مجمع البيان ٢- ١٩٦.

٥- مجمع البيان ٢- ١٩٦.

٦- قرب الإسناد- ١١٥، و مسائل علی بن جعفر- ١٣٩- ١٥١.

٧- فی قرب الإسناد- و إن.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْقَضَاءِ (١) وَفِي النِّكَاحِ (٢) وَفِي الْأَشْرَبَةِ (٣) وَغَيْرِ ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

علی بن جعفر از برادرش موسی بن جعفر علیهما السلام روایت کرده است که گفت: از او درباره ی دام هایی که برای مردی هستند و برخی از آن ها می میرند، پرسیدم. آیا فروش پوست و دباغی و پوشیدن آن ها جایز است؟ فرمود: نه، حتی اگر بپوشد، در آن نباید نماز بخواند.

٦- بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الزَّيْتِ وَالسَّمَنِ النَّجَسَيْنِ لِلِاسْتِصْبَاحِ بِهِمَا مَعَ إِعْلَامِ الْمُشْتَرِي دُونَ شَحْمِ الْمَيْتَةِ
فَلَا يُبَاعُ وَلَكِنْ يُسْتَصْبَحُ بِمَا قُطِعَ مِنْ حَيٍّ

اشاره

(٥) ٦ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الزَّيْتِ وَالسَّمَنِ النَّجَسَيْنِ لِلِاسْتِصْبَاحِ بِهِمَا مَعَ إِعْلَامِ الْمُشْتَرِي دُونَ شَحْمِ الْمَيْتَةِ
فَلَا يُبَاعُ وَلَكِنْ يُسْتَصْبَحُ بِمَا قُطِعَ مِنْ حَيٍّ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٧٤ - رقم الحديث الباب: ١]

۲۲۰۷۴-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهَبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ جُرَذٌ مَاتَ فِي زَيْتٍ أَوْ سَمْنٍ أَوْ عَسَلٍ فَقَالَ أَمَّا السَّمْنُ وَالْعَسَلُ فَيُؤْخَذُ الْجُرَذُ وَ مَا حَوْلَهُ وَ الزَّيْتُ يُسْتَصْبَحُ بِهِ.

ترجمه:

معاویه بن وهب از ابی عبدالله علیه السلام روایت کرده است که گفت: من پرسیدم: اگر جُرَذی (نوعی موش صحرائی) در روغن یا چربی یا عسل بمیرد، چه باید کرد؟ فرمود: درباره ی چربی و عسل، جُرَذ و آنچه اطرافش است را می توان برداشت. اما درباره ی روغن، آن را برای روشنایی می توان استفاده کرد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۷۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۰۷۵-۲- (۷) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِذَا وَقَعَتِ الْفَأْرَةُ فِي السَّمْنِ فَمَاتَتْ فِيهِ فَإِنْ كَانَ جَامِداً فَأَلْقِهَا وَ مَا يَلِيهَا وَإِنْ كَانَ ذَائِباً فَلَا تَأْكُلْهُ وَ اسْتَصْبَحْ بِهِ وَ الزَّيْتُ مِثْلُ ذَلِكَ.

ترجمه:

زراره از امام باقر علیه السلام روایت کرده است که فرمود: اگر موشی در چربی بیفتد و در آن بمیرد، اگر چربی جامد است، موش و اطراف آن را خارج کن؛ اما اگر ذوب شده است، از آن نخور و برای روشنایی از آن استفاده کن. درباره ی روغن نیز همین حکم جاری است.

ص: ۹۷

- ۱- یأتی فی الأحادیث ۱ و ۳ و ۴ و ۵ من الباب ۸ من أبواب آداب القاضي.
- ۲- یأتی فی البایین ۱۳۳ و ۱۳۷ من أبواب مقدمات النکاح.
- ۳- یأتی فی الحدیث ۲ من الباب ۲۸، و فی البایین ۳۴ و ۳۸ من أبواب الأشرية المحرمة.
- ۴- یأتی فی الأبواب ۱ و ۲ و ۴ من أبواب الربا، و فی البایین ۱ و ۳۲ من أبواب الأطعمة المحرمة، و ما يدلّ علی بعض المقصود فی الحدیث ۶ من الباب ۶، و فی الأحادیث ۵ و ۷ و ۸ و ۹ من الباب ۲۴ من هذه الأبواب. و تقدم ما يدلّ علی بعض المقصود فی الباب ۴۶ من أبواب جهاد النفس.
- ۵- الباب ۶ فی ۶ أحادیث.
- ۶- الکافی ۶- ۲۶۱- ۲، و أورده فی الحدیث ۱ من الباب ۴۳ من أبواب الأطعمة المحرمة.
- ۷- الکافی ۶- ۲۶۱- ۱، و أورده فی الحدیث ۲ من الباب ۴۳ من أبواب الأطعمة المحرمة، و عن التهذیب فی الحدیث ۱ من الباب ۵ من أبواب الماء المضاف.

[رقم الحدیث الکلّی: ۲۲۰۷۶ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۲۰۷۶-۳- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنِ ابْنِ رِبَاطٍ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْفَأْرَةِ تَقَعُ فِي السَّمْنِ أَوْ فِي الزَّيْتِ فَتَمُوتُ فِيهِ فَقَالَ إِنْ كَانَ جَامِداً فَتَطْرَحُهَا وَ مَا حَوْلَهَا وَ يُؤْكَلُ مَا بَقِيَ وَ إِنْ كَانَ ذَائِباً فَاسْرِجْ بِهِ وَ أَعْلِمُهُمْ إِذَا بَعْتَهُ.

ترجمه:

ابوبصیر می گوید: از امام صادق علیه السلام درباره ی موشی که در چربی یا روغن می افتد و در آن می میرد، پرسیدم. امام فرمود: اگر چربی جامد باشد، موش و اطراف آن را خارج کن و باقی را بخور. اما اگر ذوب شده باشد، از آن برای روشنایی استفاده کن و هنگام فروش به دیگران آگاهی بده.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٧٧ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٠٧٧-٤- (٢) وَعَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ الْمِثْمِيِّ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهَبٍ وَغَيْرِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي جُرْذٍ مَاتَ فِي زَيْتٍ مَا تَقُولُ فِي بَيْعِ ذَلِكَ فَقَالَ بَعُهُ وَبَيْنَهُ لِمَنْ اشْتَرَاهُ لَيْسَتْ صَبَحَ بِهِ.

ترجمه:

معاویه بن وهب و دیگران از امام صادق علیه السلام درباره موشی که در روغن مرده بود، پرسیدند و حکم فروش آن را جویا شدند. امام فرمود: آن را بفروش، اما به خریدار اعلام کن که فقط برای روشنایی از آن استفاده شود.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٧٨ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٠٧٨-٥- (٣) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الطَّيَالِسِيِّ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلَهُ سَعِيدُ الْأَعْرَجِ السَّمْنُ وَ أَنَا حَاضِرٌ عَنِ الزَّيْتِ وَ السَّمْنِ وَ الْعَسَلِ تَقَعُ فِيهِ الْفَأْرَةُ فَتَمُوتُ كَيْفَ يُصْنَعُ بِهِ قَالَ أَمَّا الزَّيْتُ فَلَا تَبْعُهُ إِلَّا لِمَنْ تُبَيِّنُ لَهُ فَيَبْتَاعُ لِلْسَّرَاجِ وَ أَمَّا الْأَكْلُ فَلَا وَ أَمَّا السَّمْنُ فَإِنْ كَانَ ذَائِبًا فَهُوَ كَذَلِكَ وَ إِنْ كَانَ جَامِدًا وَ الْفَأْرَةُ فِي أَعْلَاهُ فَيُؤْخَذُ مَا تَحْتَهَا وَ مَا حَوْلَهَا ثُمَّ لَا بَأْسَ بِهِ وَ الْعَسَلُ كَذَلِكَ إِنْ كَانَ جَامِدًا.

ترجمه:

اسماعیل بن عبد الخالق نقل می کند که امام صادق علیه السلام در حضور او و سعید الاعرج، که روغن فروش بود، درباره حکم موشی که در روغن، سمن یا عسل افتاده و مرده است، مورد پرسش قرار گرفتند. امام فرمودند:

برای روغن، آن را فقط به کسی بفروش که بدانی برای روشنایی استفاده خواهد کرد و نه برای خوردن. و اگر در سمن باشد، در صورتی که مایع باشد همان حکم روغن را دارد؛ اما اگر سمن جامد باشد و موش در قسمت بالای آن باشد، قسمت های اطراف و زیر موش برداشته شود، و باقی مانده بدون اشکال است. عسل نیز اگر جامد باشد همین حکم را دارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۷۹ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۰۷۹-۶- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ جَامِعِ الْبَزَنْطِيِّ صَاحِبِ الرِّضَاعِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ تَكُونُ لَهُ الْغَنَمُ يَقْطَعُ مِنْ أَلْيَاتِهَا وَهِيَ أَحْيَاءٌ أَيْصْلَحُ لَهُ أَنْ يَنْتَفِعَ بِمَا قَطَعَ قَالَ نَعَمْ يُذِيبُهَا وَيُسْرِجُ بِهَا وَلَا يَأْكُلُهَا وَلَا يَبِيعُهَا.

وَرَوَاهُ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيٍّ

ص: ۹۸

۱- التهذيب ۷- ۱۲۹- ۵۶۲.

۲- التهذيب ۷- ۱۲۹- ۵۶۳.

۳- قرب الإسناد- ۶۰.

۴- مستطرفات السرائر- ۵۵- ۸.

بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ (۱)

أَقُولُ: هَذَا مَخْصُوصٌ بِالْمَيْتَةِ دُونَ النَّجَسِ وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الذَّبَائِحِ (۲) وَغَيْرِهَا (۳) فَيَأْتِي هُنَاكَ مُعَارِضٌ فِي الْإِسْتِصْبَاحِ بِالْأَلْيَاتِ الْمَقْطُوعَةِ مِنْ حَيٍّ غَيْرِ صَرِيحٍ فِي الْمُعَارِضَةِ (۴).

ترجمه:

بزنی، که از یاران امام رضا علیه السلام است، نقل می کند که از امام درباره شخصی که گوسفندانی دارد و از دنبه های زنده آن ها قطع می کند، پرسیدم که آیا می تواند از آنچه قطع کرده، بهره مند شود؟ امام فرمودند: بله، می تواند آن را ذوب کند و برای روشنایی استفاده نماید، ولی نباید آن را بخورد یا بفروشد.

می گویم: این حکم مخصوص میته است و نه نجس، و دلایلی که در باب ذبیح و احکام مشابه خواهد آمد، به این موضوع اشاره دارد. همچنین، در باب استصباح (استفاده برای روشنایی) با دنبه های قطع شده از حیوان زنده، دلیلی مخالف وجود دارد که صریح در معارضه نیست.

۷- بَابُ حُكْمِ بَيْعِ الذَّكِيِّ الْمُخْتَلِطِ بِالْمَيْتِ وَ النَّجْسِ بِالْمَيْتَةِ وَ الْعَجِينِ بِالْمَاءِ النَّجِسِ مِمَّنْ يَسْتَحِلُّ الْمَيْتَةَ

اشاره

(۵) ۷ بَابُ حُكْمِ بَيْعِ الذَّكِيِّ الْمُخْتَلِطِ بِالْمَيْتِ وَ النَّجْسِ بِالْمَيْتَةِ وَ الْعَجِينِ بِالْمَاءِ النَّجِسِ مِمَّنْ يَسْتَحِلُّ الْمَيْتَةَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۸۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۰۸۰-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنْ الْحَلْبِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ إِذَا اخْتَلَطَ الذَّكِيُّ وَ الْمَيْتَةُ بَاعَهُ مِمَّنْ يَسْتَحِلُّ الْمَيْتَةَ وَ أَكَلَ (۷) ثَمَنَهُ.

ترجمه:

حلبی نقل می کند که شنیدم امام صادق علیه السلام می فرمودند: «اگر گوشت ذبح شده حلال با گوشت میتة (مردار) مخلوط شود، آن را به کسی که خوردن میتة را جایز می داند بفروشد و بهای آن را بخورد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٨١ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٠٨١ - ٢ - (٨) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ كَانَ لَهُ غَنَمٌ وَ بَقَرٌ وَ كَانَ يُدْرِكُ الذَّكَايَ مِنْهَا فَيَعْزِلُهُ وَ يَعْزِلُ الْمَيْتَةَ ثُمَّ إِنَّ الْمَيْتَةَ

ص: ٩٩

١- قرب الإسناد- ١١٥.

٢- يأتي في الباب ٣٠ من أبواب الذبائح.

٣- يأتي ما يدل على بعض المقصود في الباب ٤٣، و في الحديث ٣ من الباب ٤٥ من أبواب الأطعمة المحرمة.

٤- يأتي في الحديث ٢ من الباب ٣٠ من أبواب الذبائح.

٥- الباب ٧ فيه ٦ أحاديث.

٦- الكافي ٦- ٢٦٠- ٢.

٧- في المصدر- و ياكل.

٨- الكافي ٦- ٢٦٠- ١، و أورده في الحديث ٢ من الباب ٣٦ من أبواب الأطعمة المحرمة.

وَالَّذِي اخْتَلَطَا كَيْفَ يَصْنَعُ بِهِ قَالَ يَبِيعُهُ مِمَّنْ يَسْتَحِلُّ الْمَيْتَةَ وَيَأْكُلُ ثَمَنَهُ فَإِنَّهُ لَا بَأْسَ.

وَرَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

حلبی از امام صادق علیه السلام نقل می کند که از ایشان درباره مردی که گوسفند و گاو داشت و گوشت ذبح شده حلال را جدا کرده و گوشت میته (مردار) را نیز جدا می کرد، اما این دو با هم مخلوط شدند، پرسیده شد: «چگونه با آن رفتار کند؟» ایشان فرمودند: «آن را به کسی که خوردن میته را جایز می داند بفروشد و بهای آن را بخورد، چرا که این کار اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۸۲ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۰۸۲ - ۳ - (۲) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى (۳) عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي الْعَجِينِ مِنَ الْمَاءِ النَّجَسِ كَيْفَ يُصْنَعُ بِهِ قَالَ يُبَاعُ مِمَّنْ يَسْتَحِلُّ (۴) الْمَيْتَةَ.

ترجمه:

حفص بن بختری از امام صادق علیه السلام درباره خمیر تهیه شده با آب نجس پرسید: «چگونه با آن رفتار شود؟» ایشان فرمودند: «آن را به کسی که استفاده از میته را جایز می داند، بفروشید.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۸۳ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۰۸۳- ۴- (۵) وَبِإِسْنَادٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: يُدْفَنُ وَ لَا يُبَاعُ.

أَقُولُ: حَمَلَهُ الشَّيْخُ عَلَى الْإِسْتِحْبَابِ (۶).

ترجمه:

ابن ابی عمیر از برخی اصحاب خود از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمودند: «آن دفن شود و فروخته نشود.»

می گویم: شیخ این حدیث را بر استحباب حمل کرده است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۸۴ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۰۸۴- ۵- (۷) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ حُبِّ دُهْنٍ مَاتَتْ فِيهِ فَأَرَّةٌ قَالَ لَا تَدَّهِنُ بِهِ وَلَا تَبِغْهُ مِنْ مُسْلِمٍ.

ترجمه:

علی بن جعفر از برادرش موسی بن جعفر علیهما السلام نقل می کند که فرمود: از او درباره ظرف روغنی که موشی در آن مرده است، پرسیدم. فرمود: «با آن روغن، بدن را چرب نکن و آن را به مسلمانان نفروش.»

ص: ۱۰۰

-
- ۱- مسائل علی بن جعفر - ۱۰۹ - ۲۰.
- ۲- التهذیب ۱ - ۴۱۴ - ۱۳۰۵، والاستبصار ۱ - ۲۹ - ۷۶، وأورده فی الحديث ۱ من الباب ۱۱ من أبواب الأسار.
- ۳- فی المصدر - محمد بن الحسین.
- ۴- فی المصدر زیادة - أكل.
- ۵- التهذیب ۱ - ۴۱۴ - ۱۳۰۶، والاستبصار ۱ - ۲۹ - ۷۷، وأورده فی الحديث ۲ من الباب ۱۱ من أبواب الأسار.
- ۶- راجع الاستبصار ۱ - ۳۰ - ۷۷ ذیل الحديث ۷۷.
- ۷- قرب الإسناد ۱۱۲.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۸۵ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۰۸۵ - ۶ - (۱) وَبِإِسْنَادٍ قَالَ: وَسَأَلْتُهُ عَنْ فَارَةٍ وَقَعَتْ فِي حُبِّ دُهْنٍ فَأُخْرِجَتْ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمُوتَ أَيْبَعُهُ مِنْ مُسْلِمٍ قَالَ نَعَمْ وَيَدَّهْنُ بِهِ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۲).

ترجمه:

فرمود: از او درباره موشی که در روغن افتاده و قبل از اینکه بمیرد، بیرون آورده شده است، پرسیدم که آیا می تواند آن را به مسلمانی بفروشد؟ فرمود: «بله، و می تواند با آن بدن را چرب کند.»

۸- بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ السَّلَاحِ وَ السَّرُوجِ لِأَعْدَاءِ الدِّينِ فِي حَالِ الْحَرْبِ خَاصَّةً وَ جَوَازِ بَيْعِهِمْ مَا عَدَا السَّلَاحَ وَ حَمْلَ التِّجَارَةِ إِلَيْهِمْ

اشاره

(۳) ۸ بابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ السِّلَاحِ وَ السَّرُوجِ لِأَعْدَاءِ الدِّينِ فِي حَالِ الْحَرْبِ خَاصَّةً وَ جَوَازِ بَيْعِهِمْ مَا عَدَا السِّلَاحَ وَ حَمْلَ التِّجَارَةِ إِلَيْهِمْ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۸۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۰۸۶-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرِ الْحَضْرَمِيِّ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ لَهُ حَكَمُ السَّرَاجِ مَا تَقُولُ فِيمَنْ يَحْمِلُ إِلَى الشَّامِ السَّرُوجَ وَ أَدَاتَهَا فَقَالَ لَا بَأْسَ أَنْتُمْ الْيَوْمَ بِمَنْزِلَةِ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ص- إِنْكُمْ فِي هُدْنَةٍ فَإِذَا كَانَتِ الْمُبَايَنَةُ حَرَمَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَحْمِلُوا إِلَيْهِمُ السَّرُوجَ وَ السِّلَاحَ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

از ابوبکر حضرمی نقل شده که گفت: بر ابی عبدالله (ع) وارد شدیم. پس حکم سراج از او پرسید: نظر شما درباره کسی که زین اسب و ابزار آن را به شام می برد، چیست؟ ابی عبدالله (ع) فرمود: «هیچ اشکالی ندارد. شما امروز در منزلت اصحاب رسول الله (ص) هستید؛ زیرا شما در حالت صلح هستید. اما اگر در شرایطی باشید که جنگ و دشمنی حاکم باشد، بر شما حرام است که سُرُج و سلاح به سوی آنها ببرید.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٨٧ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٠٨٧-٢- (٦) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ رَبَاطٍ (٧)
عَنْ أَبِي سَارَةَ عَنْ هِنْدٍ السَّرَاجِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ

ص: ١٠١

١- قرب الإسناد ١١٣.

٢- يأتي في الباب ٣٦ من أبواب الأطعمة المحرمة.

٣- الباب ٨ فيه ٧ أحاديث.

٤- الكافي ٥- ١١٢- ١.

٥- التهذيب ٦- ٣٥٤- ١٠٠٥، والاستبصار ٣- ٥٧- ١٨٧.

٦- الكافي ٥- ١١٢- ٢.

٧- في نسخة- علي بن الحسين بن رباط (هامش المخطوط).

عَ أَصْلَحَكَ اللَّهُ إِنِّي كُنْتُ أَحْمِلُ السَّلَاحَ إِلَى أَهْلِ الشَّامِ فَأَبِيعُهُ مِنْهُمْ (١) فَلَمَّا عَرَفَنِي اللَّهُ هَذَا الْأَمْرَ
صِنْتُ بِذَلِكَ (٢) وَقُلْتُ لَا أَحْمِلُ إِلَى أَعْدَاءِ اللَّهِ فَقَالَ لِي أَحْمِلْ إِلَيْهِمْ فَإِنَّ اللَّهَ يَدْفَعُ بِهِمْ عَدُونَنَا وَ
عَدُوَّكُمْ يَغْنَى الرُّومَ- وَ بَعُهُ (٣) فَإِذَا كَانَتِ الْحَرْبُ بَيْنَنَا فَلَا تَحْمِلُوا فَمَنْ حَمَلَ إِلَى عَدُونَا سِلَاحاً
يَسْتَعِينُونَ بِهِ عَلَيْنَا فَهُوَ مُشْرِكٌ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ أَحْمِلْ إِلَيْهِمْ وَ بَعُهُمْ (٤).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ أَيْضاً بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

هند سراج گفت: به امام باقر (علیه السلام) عرض کردم: خدا شما را سلامت بدارد، من سلاح به اهل شام حمل می کردم و به آن ها می فروختم. ولی هنگامی که خداوند مرا به این امر آگاه ساخت، از این کار احساس تنگی کردم و با خود گفتم: دیگر برای دشمنان خدا حمل نمی کنم. پس امام به من فرمودند: به آن ها حمل کن؛ زیرا خداوند به وسیله آن ها دشمن ما و دشمن شما را (روم) دفع می کند و آن را بفروش. اما زمانی که جنگی بین ما (و آن ها) باشد، حمل نکنید. پس هر کسی برای دشمن ما سلاحی حمل کند که در جنگ علیه ما از آن استفاده شود، او مشرک است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۸۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۰۸۸-۳- (۶) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْفِتْنَيْنِ تَلْتَقِيَانِ مِنْ أَهْلِ الْبَاطِلِ أَيْبُعُهُمَا (۷) السَّلَاحَ فَقَالَ بَعْهُمَا مَا يَكُنُّهُمَا الدَّرْعُ وَالْخُفَيْنِ وَ نَحْوَ هَذَا.

ترجمه:

محمد بن قیس گفت: از امام صادق (علیه السلام) درباره دو گروه از اهل باطل که با هم درگیر می شوند، پرسیدم که آیا به آن ها سلاح بفروشم؟ امام فرمودند: به آن ها چیزهایی که آن ها را حفاظت می کند، مانند زره و کفش های چرمی و مانند این ها را بفروش.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۸۹ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۰۸۹-۴- (۸) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنِ السَّرَّاجِ (۹) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ إِنِّي أَبِيعُ السَّلَاحَ قَالَ لَا تَبِعْهُ فِي فِتْنَةٍ.

- ۱- فی نسخه- فیهم (هامش المخطوط).
- ۲- فی الفقیه زیاده- السلاح (هامش المخطوط).
- ۳- فی المصدر- وبعهم.
- ۴- الفقیه ۳- ۱۷۵- ۳۶۶۱.
- ۵- التهذیب ۶- ۳۵۳- ۱۰۰۴، و الاستبصار ۳- ۵۸- ۱۸۹.
- ۶- الکافی ۵- ۱۱۳- ۳، و التهذیب ۶- ۳۵۴- ۱۰۰۶، و الاستبصار ۳- ۵۷- ۱۸۸.
- ۷- فی نسخه- أنبیعهما (هامش المخطوط).
- ۸- الکافی ۵- ۱۱۳- ۴.
- ۹- فی المصدر- السراد.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۱) وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

سراج از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که گفتیم: من سلاح می فروشم. امام فرمودند: در زمان فتنه (جنگ) آن را نفروش.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۹۰ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۰۹۰- ۵- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ الصَّقِيلِ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَيْهِ أَنِّي رَجُلٌ صَقِيلٌ أَشْتَرِي السُّيُوفَ وَأَبِيعُهَا مِنَ السُّلْطَانِ أَجَائِزٌ لِي يَبِيعَهَا فَكَتَبَ (۳) لَا بَأْسَ بِهِ.

ترجمه:

ابوالقاسم صیقل گفت: به امام نوشتم که من آهنگرم و شمشیر می خرم و آن ها را به حکومت می فروشم. آیا فروش آن برای من جایز است؟ امام نوشتند: اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٩١ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٠٩١ - ٦ - (٤) عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ حَمَلِ الْمُسْلِمِينَ إِلَى الْمُشْرِكِينَ التَّجَارَةَ قَالَ إِذَا لَمْ يَحْمِلُوا سِلَاحًا فَلَا بَأْسَ.

وَرَوَاهُ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

علی بن جعفر در کتابش از برادرش موسی (علیه السلام) نقل می کند که پرسیدم: آیا مسلمانان می توانند کالاهای تجاری به سوی مشرکان حمل کنند؟ امام فرمودند: اگر سلاح حمل نکنند، اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٩٢ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٠٩٢ - ٧ - (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَأَنْسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيِّ ع قَالَ: يَا عَلِيُّ كَفَرَ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ عَشْرَةُ الْقَتَاتِ إِلَى أَنْ قَالَ وَبَايَعَ السَّلَاحِ مِنْ أَهْلِ الْحَرْبِ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى تَحْرِيمِ مَعُونَةِ الظَّالِمِ (٧).

ترجمه:

انس بن محمد از پدرش، از امام صادق (علیه السلام) از پدرانش در وصیت پیامبر (صلی الله علیه وآله) به علی (علیه السلام) نقل می کند که فرمودند: ای علی، از این امت ده گروه به خدای بزرگ کفر ورزیده اند؛ سپس فرمودند: و فروشنده سلاح به اهل جنگ.

ص: ۱۰۳

۱- التهذيب ۶- ۳۵۴- ۱۰۰۷، والاستبصار ۳- ۵۷- ۱۸۶.

۲- التهذيب ۶- ۳۸۲- ۱۱۲۸.

۳- فی المصدر زیادة- (علیه السلام).

۴- مسائل علی بن جعفر- ۱۷۶- ۳۲۰.

۵- قرب الإسناد- ۱۱۳.

۶- الفقيه ۴- ۳۵۶- ۵۷۶۲.

۷- یأتی فی الباب ۴۲ من هذه الأبواب.

۹- بَابُ كَرَاهَةِ كَسْبِ الْحَجَّامِ مَعَ الشَّرْطِ وَ اسْتِحْبَابِ صَرْفِهِ فِي عَلْفِ الدَّوَابِّ وَ كَرَاهَةِ الْمُشَارَظَةِ لَهُ لَا لِلْمَحْجُومِ

اشاره

(۱) ۹ بَابُ كَرَاهَةِ كَسْبِ الْحَجَّامِ مَعَ الشَّرْطِ وَ اسْتِحْبَابِ صَرْفِهِ فِي عَلْفِ الدَّوَابِّ وَ كَرَاهَةِ الْمُشَارَظَةِ لَهُ لَا لِلْمَحْجُومِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٩٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٠٩٣-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِثَابٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ
يَعْنِي الْمُرَادِيَّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ كَسْبِ الْحَجَّامِ فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهِ إِذَا لَمْ يُشَارِطْ.
وَرَوَاهُ الْكَلِينِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

ابوبصیر مرادی از امام باقر (علیه السلام) نقل می کند که گفت: درباره درآمد حجامت کننده پرسیدم. امام فرمودند: اگر شرط (دریافت مبلغ مشخصی) نکند، اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٠٩٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٠٩٤-٢- (٤) وَبِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي
عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ص عَنْ كَسْبِ الْحَجَّامِ فَقَالَ لَهُ لَكَ نَاصِحٌ فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ اعْلِفْهُ
إِيَّاهُ وَلَا تَأْكُلْهُ.

ترجمه:

حلبی از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که مردی از پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله) درباره درآمد حجامت کننده پرسید. پیامبر به او فرمودند: آیا شتر آب کشی داری؟ مرد گفت: بله. پیامبر فرمودند: درآمد حجامت را به او علوفه بده، ولی خودت آن را نخور.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۹۵ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۰۹۵ - ۳ - (۵) وَ عَنْهُ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ رِفَاعَةَ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ كَسْبِ الْحَجَّامِ فَقَالَ إِنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَ لَهُ غُلَامٌ حَجَّامٌ فَسَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ص فَقَالَ لَهُ هَلْ لَكَ نَاضِحٌ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَعْلِفْهُ نَاضِحَكَ.

ترجمه:

رفاعه گفت: از امام درباره درآمد حجامت کننده پرسیدم. امام فرمودند: مردی از انصار غلامی (پسری) داشت که حجامت می کرد، پس از پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله) پرسید. پیامبر به او فرمودند: آیا شتر آب کشی داری؟ مرد گفت: بله. پیامبر فرمودند: درآمد حجامت را به شتر آب کشی خود علوفه بده.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۹۶ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۰۹۶ - ۴ - (۶) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ

ص: ۱۰۴

۱- الباب ۹ فيه ۱۲ حديثا.

۲- التهذيب ۶- ۳۵۴- ۱۰۰۸، والاستبصار ۳- ۵۸- ۱۹۰، وأورده عن الكافي في الحديث ۲ من الباب ۲ من أبواب الجعالة.

۳- الکافی ۵- ۱۱۵- ۱.

۴- التهذیب ۶- ۳۵۶- ۱۰۱۴ و الاستبصار ۳- ۶۰- ۱۹۶.

۵- التهذیب ۶- ۳۵۶- ۱۰۱۵ و الاستبصار ۳- ۶۰- ۱۹۷.

۶- الفقیه ۳- ۱۷۰- ۳۶۴۵.

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ كَسْبِ الْحَجَّامِ فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهِ.

ترجمه:

معاویه بن عمار از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که گفت: درباره درآمد حجامت کننده پرسیدم. امام فرمودند: اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۹۷ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۰۹۷- ۵- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرِ عَنْ حَنَّانِ بْنِ سَدِيرٍ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع وَ مَعَنَا فَرْقَدُ الْحَجَّامُ- فَقَالَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنِّي أَعْمَلُ عَمَلًا وَ قَدْ سَأَلْتُ عَنْهُ غَيْرَ وَاحِدٍ وَ لَا اثْنَيْنِ فَزَعَمُوا أَنَّهُ عَمَلٌ مَكْرُوهٌ وَ أَنَا أَحِبُّ أَنْ أَسْأَلَكَ فَإِنْ كَانَ مَكْرُوهًا انْتَهَيْتُ عَنْهُ وَ عَمِلْتُ غَيْرَهُ مِنَ الْأَعْمَالِ فَإِنِّي مُنْتَهٍ فِي ذَلِكَ إِلَى قَوْلِكَ قَالَ وَ مَا هُوَ قَالَ حَجَّامٌ- قَالَ كُلُّ مَنْ كَسَبَكَ يَا ابْنَ أَخِي وَ تَصَدَّقَ وَ حُجَّ مِنْهُ وَ تَزَوَّجَ فَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ص قَدْ احْتَجَمَ وَ أَعْطَى الْأَجْرَ وَ لَوْ كَانَ حَرَامًا مَا أَعْطَاهُ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

حنان بن سدير گفت: به همراه فرقد حجامت کننده به خدمت امام صادق (عليه السلام) رفتيم. فرقد گفت: ای مولای من، من کارهایی انجام می دهم و درباره آن ها از چند نفر پرسیدم و آن ها گفتند که این کارها مکروه است. من دوست دارم از شما بپرسم؛ اگر مکروه باشد، از آن دست می کشم و به کارهای دیگر می پردازم، زیرا در این مورد به فرمایش شما مراجعه می کنم. امام پرسیدند: چه کاری؟ فرقد گفت: حجامت. امام فرمودند: ای پسر برادرم، از درآمد خود بخور و صدقه بده و با آن حج به جا بیاور و ازدواج کن؛ زیرا پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله) خود حجامت کرده و به حجامت کننده پاداش داده و اگر حرام بود، به او پاداش نمی داد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۹۸ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۰۹۸ - ۶ - (۲) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ كَسْبِ الْحَجَّامِ قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ الْحَدِيثَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

معاویه بن عمار گفت: از امام صادق (عليه السلام) درباره درآمد حجامت کننده پرسیدم. امام فرمودند: اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۰۹۹ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۰۹۹ - ۷ - (۴) وَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرِ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: اخْتَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ ص حَجَمَهُ مَوْلَى لِبْنِي

۱- الکافی ۵- ۱۱۵- ۲، التهذیب ۶- ۳۵۴- ۱۰۰۹ و الاستبصار ۳- ۵۸- ۱۹۱ و آورد ذیلہ فی الحدیث ۱ من الباب ۱۲ من هذه الأبواب.

۲- الکافی ۵- ۱۱۶- ۵.

۳- التهذیب ۶- ۳۵۵- ۱۰۱۲ و الاستبصار ۳- ۵۹- ۱۹۴ و آورد ذیلہ فی الحدیث ۲ من الباب ۱۲ من هذه الأبواب.

۴- الکافی ۵- ۱۱۶- ۳.

بَيَاضَةً وَأَعْطَاهُ وَلَوْ كَانَ حَرَامًا مَا أَعْطَاهُ فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ص أَيَّنَ الدَّمُ فَقَالَ شَرِبْتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَكَ أَنْ تَفْعَلَ وَقَدْ جَعَلَهُ اللَّهُ لَكَ حِجَابًا مِنَ النَّارِ فَلَا تَعُدْ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (۱) وَكَذَا حَدِيثُ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرٍ مِثْلَهُ إِلَى قَوْلِهِ مِنَ النَّارِ (۲)

ترجمه:

جابر از امام باقر (علیه السلام) نقل می کند که فرمودند: پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله) حجامت کرد و حجامت کننده را پاداش داد و اگر این کار حرام بود، به او پاداش نمی داد. سپس پیامبر به حجامت کننده گفت: خون را کجا بردی؟ او پاسخ داد: ای پیامبر خدا، آن را نوشیدم. پیامبر فرمودند: نباید این کار را می کردی؛ زیرا خداوند آن را برای تو حفاظتی از آتش قرار داده است، پس دیگر این کار را تکرار نکن.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٠٠ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢١٠٠ - ٨ - (٣) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنِّي أُعْطِيتُ خَالَتِي غُلَامًا وَ نَهَيْتُهَا أَنْ تَجْعَلَهُ جَزَارًا أَوْ حَجَّامًا أَوْ صَائِغًا.

ترجمه:

طلحه بن زید از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله) فرمودند: من به خاله ام غلامی دادم و به او نهی کردم که او را قصاب یا حجامت کننده یا زرگر قرار دهد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٠١ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢١٠١ - ٩ - (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَّارَةَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع عَنْ كَسْبِ الْحَجَّامِ فَقَالَ مَكْرُوهٌ لَهُ أَنْ يُشَارِطَ وَ لَا بَأْسَ عَلَيْكَ أَنْ تُشَارِطَهُ وَ تُمَاكِسَهُ وَ إِنَّمَا يُكْرَهُ لَهُ وَ لَا بَأْسَ عَلَيْكَ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٥) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

زراره گفت: از امام باقر (علیه السلام) درباره درآمد حجامت کننده پرسیدم. امام فرمودند: برای او مکروه است که شرط کند، اما برای تو اشکالی ندارد که با او شرط کنی و چانه بزنی. این مکروهی که برای اوست، بر تو نیست.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۰۲ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۱۰۲-۱۰- (۶) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ

ص: ۱۰۶

۱- التهذيب ۶- ۳۵۵- ۱۰۱۰ و الاستبصار ۳- ۵۹- ۱۹۲.

۲- الفقيه ۳- ۱۶۰- ۳۵۸۵.

۳- الكافي ۵- ۱۱۴- ۵، التهذيب ۶- ۳۶۳- ۱۰۴۱ و الاستبصار ۳- ۶۴- ۲۱۲، و أورده فی الحديث ۲ من الباب ۲۱ من هذه الأبواب.

۴- الكافي ۵- ۱۱۶- ۴، و أورده فی الحديث ۱ من الباب ۲ من أبواب الجعالة.

۵- التهذيب ۶- ۳۵۵- ۱۰۱۱ و الاستبصار ۳- ۵۹- ۱۹۳.

۶- قرب الإسناد- ۵۳.

ظَرِيفٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاسَطَ رَأْسَهُ حَجْمَهُ أَبُو ظَبْيَةَ بِمَحْجَمَةٍ مِنْ صُفْرِ وَأَعْطَاهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ وَقَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَعِطُ (۱) بِدُهْنِ الْجُلْجُلَانِ (۲) إِذَا وَجَعَ رَأْسُهُ.

ترجمه:

حسین بن علوان از جعفر، از پدرش نقل می کند که پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله) حجامت کرد و وسط سرش، حجامت کننده ای به نام ابو ظبیه با محجمه از مس حجامت کرد. سپس پیامبر به او یک صاع خرما داد و گفت: پیامبر (صلی الله علیه وآله) هنگامی که سرش درد می کرد، از روغن جلیجلان استفاده می کرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٠٣ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢٢١٠٣-١١- (٣) عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ عَنْ أَخِيهِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ كَسْبِ الْحَجَّامِ فَقَالَ إِنَّ رَجُلًا أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ص يَسْأَلُ عَنْهُ فَقَالَ لَهُ هَلْ لَكَ نَاضِحٌ قَالَ نَعَمْ قَالَ اغْلِفْهُ إِيَّاهُ.

ترجمه:

علی بن جعفر در کتابش از برادرش نقل می کند که گفت: از امام درباره درآمد حجامت کننده پرسیدم. امام فرمودند: مردی به پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله) آمد و درباره این موضوع پرسید. پیامبر از او پرسید: آیا شتر آب کشی داری؟ مرد گفت: بله. پیامبر فرمودند: درآمد حجامت را به شتر آب کشی خود علوفه بده.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٠٤ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢١٠٤-١٢- (٤) وَقَدْ تَقَدَّمَ فِي حَدِيثِ سَمَاعَةَ أَنَّ كَسْبَ الْحَجَّامِ مِنَ السُّحْتِ. أَقُولُ: حَمَلُهُ الشَّيْخُ عَلَى الْكَرَاهَةِ لِكَثْرَةِ الْأَحَادِيثِ الْمُعَارِضَةِ لَهُ وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى الْجَوَازِ أَيْضًا (٥).

ترجمه:

و در حدیث سماعه آمده است که درآمد حجامت کننده از سحت است.
من می گویم: شیخ این موضوع را به دلیل وجود احادیث متعددی که بر خلاف آن هستند، به مکروهی بودن حمل کرده است، و همچنین احادیثی وجود دارد که بر جواز آن دلالت می کنند.

١٠- بَابُ إِبَاحَةِ أُجْرَةِ الْفَصْدِ

إشارة

(٦) ١٠ بَابُ إِبَاحَةِ أُجْرَةِ الْفَصْدِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٠٥ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢١٠٥ - ١ - (٧) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحَسَنِ الْمَكْفُوفِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ بَعْضِ

ص: ١٠٧

١- السعوط - الدواء يصب في الأنف (الصحيح - سعط - ٣ - ١١٣١).

٢- الجلجلان - ثمرة الكزبرة (الصحيح - جلل - ٤ - ١٦٦٠).

٣- مسائل على بن جعفر ١٤٨ - ١٨٥.

٤- تقدم في الحديث ٢ من الباب ٥ من هذه الأبواب.

٥- يأتي في الحديث ٢ من الباب ١٠، وفي الحديث ١٠ من الباب ١٣ من هذه الأبواب.

٦- الباب ١٠ فيه حديثان.

٧- الكافي ١ - ٥١٢ - ٢٤.

فَصَادَى الْعَسْكَرِ مِنَ النَّصَارَى أَنَّ أَبَا مُحَمَّدٍ عَ بَعَثَ إِلَيْهِ (١) يَوْمًا فِي وَقْتِ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَقَالَ لِي أَفْصِدْ هَذَا الْعِرْقَ قَالَ وَ نَاوَلْنِي عِرْقًا لَمْ أَفْهَمْهُ مِنَ الْعُرُوقِ الَّتِي تَفْصِدُ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي مَا رَأَيْتُ أَمْرًا أَعْجَبَ

مِنْ هَذَا يَأْمُرُنِي أَنْ أَفْصِدَ فِي وَقْتِ الظُّهْرِ وَ لَيْسَ بِوَقْتِ فَصْدٍ وَ الثَّانِيَةُ عِرْقٌ لَا أَفْهَمُهُ ثُمَّ قَالَ لِي أَنْتَظِرْ وَ كُنْ فِي الدَّارِ فَلَمَّا أَمْسَى دَعَانِي وَ قَالَ لِي سَرَّحِ الدَّمَ فَسَرَّحْتُ ثُمَّ قَالَ لِي أَمْسِكْ فَأَمْسَكْتُ ثُمَّ قَالَ لِي كُنْ فِي الدَّارِ فَلَمَّا كَانَ نِصْفُ اللَّيْلِ أَرْسَلَ إِلَيَّ وَ قَالَ لِي سَرَّحِ الدَّمَ قَالَ فَتَعَجَّبْتُ أَكْثَرَ مِنْ عَجَبِي الْأَوَّلِ وَ كَرِهْتُ أَنْ أَسْأَلَهُ قَالَ فَسَرَّحْتُ فَخَرَجَ دَمٌ أَبْيَضُ كَأَنَّهُ الْمِلْحُ قَالَ ثُمَّ قَالَ لِي احْبِسْ قَالَ فَحَبَسْتُ قَالَ ثُمَّ قَالَ لِي كُنْ فِي الدَّارِ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَمَرَ قَهْرَمَانَهُ أَنْ يُعْطِيَنِي ثَلَاثَةَ دَنَانِيرَ فَأَخَذَتْهَا وَ خَرَجْتُ الْحَدِيثَ وَ فِيهِ أَنَّهُ سَأَلَ عُلَمَاءَ الطَّبِّ عَنْ ذَلِكَ فَأَخْبَرَهُ بَعْضُهُمْ أَنَّ الْمَسِيحَ كَانَ فَعَلَ ذَلِكَ مَرَّةً.

ترجمه:

محمد بن حسن مکفوف از برخی از اصحاب ما از برخی از فصادی عسکرکه از نصاری بود نقل می کند که روزی ابو محمد (علیه السلام) به من پیامی فرستاد در وقت نماز ظهر و گفت: «این رگ را بزن.» و رگی به من داد که از رگ های معمولی که زده می شوند، نمی شناختم. در خود گفتم: چه چیزی عجیب تر از این است که به من امر می کند در وقت نماز ظهر که وقت زدن رگ نیست، بزنم و رگی را که نمی شناسم به من می دهد. سپس گفت: «صبر کن و در خانه بمان.»

وقتی شب شد، مرا صدا کرد و گفت: «خون را بریز.» من خون را ریختم. سپس گفت: «نگه دار.» من نگه داشتم. بعد گفت: «در خانه بمان.» وقتی نیمه شب شد، دوباره به من گفت: «خون را بریز.» من بیشتر تعجب کردم و نخواستم از او بپرسم. بنابراین خون را ریختم و خونی سفید رنگ مانند نمک بیرون آمد. سپس به من گفت: «نگه دار.» من نگه داشتم. سپس گفت: «در خانه بمان.»

وقتی صبح شد، او به قهرمان خود دستور داد تا سه دینار به من بدهد. من آن را گرفتم و بیرون آمدم. در این حدیث آمده است که او از دانشمندان پزشکی در مورد این کار سوال کرده بود و برخی از آن ها به او گفته بودند که مسیح (علیه السلام) یک بار این کار را انجام داده است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۰۶ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۱۰۶-۲- (۲) سَعِيدُ بْنُ هَبَةَ اللَّهِ الرَّائِدِيُّ فِي الْخَرَائِجِ وَ الْجَرَائِجِ عَنِ الْحَسَنِ الْعَسْكَرِيِّ ع أَنَّهُ طَلَبَ طَبِيباً يَفْصِدُهُ فَجَاءَ فَأَمَرَ بِهِ إِلَى حُجْرَةٍ وَقَالَ كُنْ هَاهُنَا إِلَى أَنْ أَطْلُبَكَ قَالَ الطَّبِيبُ وَ كَانَ الْوَقْتُ عِنْدِي مَحْمُوداً جَيِّداً لِلْفَصْدِ فَدَعَانِي فِي وَقْتٍ غَيْرِ مَحْمُودٍ وَأَحْضَرَ طَشْتاً كَبِيراً فَفَصَدْتُ الْأَكْحَلَ فَلَمْ يَزَلِ الدَّمُ يَخْرُجُ حَتَّى امْتَلَأَ الطَّشْتُ ثُمَّ قَالَ لِي اقْطَعْ الدَّمَ فَقَطَعْتُهُ إِلَى أَنْ قَالَ وَ تَقَدَّمَ لِي بِتَخْتِ ثِيَابٍ وَ خَمْسِينَ دِينَاراً وَقَالَ خُذْ هَذِهِ وَ أَعْذِرْنَا الْحَدِيثَ.

أَقُولُ: وَقَدْ تَقَدَّمَ فِي الْحَجَّامِ قَوْلُهُمْ ع وَ لَوْ كَانَ حَرَاماً

ص: ۱۰۸

۱- فی المصدر- إلى.

۲- الخرائج و الجرائح- ۱۱۳.

مَا أَعْطَاهُ (۱) وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى الْجَوَازِ عُمُوماً أَيْضاً (۲).

ترجمه:

سعید بن هبه الله راوندی در خرائج و جرائح از حسن عسکری (علیه السلام) نقل می کند که او پزشکی را طلبید تا خونس را بگیرد. پزشک آمد و او را به اتاقی برد و گفت: «اینجا بمان تا من تو را صدا بزنم.» پزشک در آن وقت، زمانی را برای فصد مناسب دانست و در زمانی غیر مناسب مرا صدا کرد.

او تشت بزرگی حاضر کرد و من رگ را زدم و خون به قدری ریخت که تشت پر شد. سپس گفت: «خون را قطع کن.» من خون را قطع کردم و او به من گفت: «برای تو تختی از لباس و پنجاه دینار قرار داده ام. این ها را بگیر و ما را معذر بدار.»

می گویم: قبلا روایات درباب حجامت بیان شد پس اگر این کار حرام بود، ایشان این مقدار را او من نمی داد. همچنین پیش از این، سخنانی آمده است که دلالت بر جواز این کار به طور کلی دارد.

۱۱- بَابُ كَرَاهَةِ الْحِجَامَةِ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ وَالْأَرْبَعَاءِ وَالْجُمُعَةِ عِنْدَ الزَّوَالِ

اشاره

(۳) ۱۱ بَابُ كَرَاهَةِ الْحِجَامَةِ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ وَالْأَرْبَعَاءِ وَالْجُمُعَةِ عِنْدَ الزَّوَالِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۰۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۱۰۷-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمُهورٍ عَنْ حُمْرَانَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ فِيْمَ يَخْتَلِفُ النَّاسُ قُلْتُ يَزْعُمُونَ أَنَّ الْحِجَامَةَ فِي يَوْمِ الثَّلَاثَاءِ أَصْلَحُ قَالَ فَقَالَ وَإِلَى مَا يَذْهَبُونَ فِي ذَلِكَ قُلْتُ يَزْعُمُونَ أَنَّهُ يَوْمُ الدِّمِ فَقَالَ صَدَقُوا فَأَحْرَى أَنْ لَا يُهَيِّجُوهُ فِي يَوْمِهِ أَمَا عَلِمُوا أَنَّ فِي يَوْمِ الثَّلَاثَاءِ سَاعَةً مَنْ وَافَقَهَا لَمْ يَرَقْ دَمُهُ حَتَّى يَمُوتَ أَوْ مَا شَاءَ اللَّهُ.

ترجمه:

حمران نقل می کند که ابو عبد الله (علیه السلام) در مورد اختلاف مردم در زمان حجامت گفتیم:
«مردم گمان می کنند که حجامت در روز سه شنبه بهتر است.»

سپس فرمودند: «به چه دلیل این را می گویند؟» حمران جواب داد: «آن ها معتقدند که این روز، روز خون است.» امام فرمود: «صحيح است، اما سزاوار است که در این روز خون را تحریک نکنند. آیا نمی دانند که در روز سه شنبه ساعتی هست که هر کس با آن زمان موافق باشد، خون او تا زمانی که بمیرد یا خدا بخواهد، نخواهد ایستاد؟»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۰۸ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۱۰۸-۲- (۵) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عُرْوَةَ أَخِي شُعَيْبٍ أَوْ عَنْ شُعَيْبِ الْعَقْرُقُوفِيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ ع وَهُوَ يَحْتَجِمُ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ فِي الْحَبْسِ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّ هَذَا يَوْمٌ يَقُولُ النَّاسُ إِنَّ مَنِ احْتَجَمَ فِيهِ أَصَابَهُ الْبَرَصُ قَالَ إِنَّمَا يُخَافُ ذَلِكَ عَلَى مَنِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ فِي حَيْضِهَا.

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى الضَّرُورَةِ أَوْ عَلَى بَيَانِ الْجَوَازِ وَ نَفْيِ التَّحْرِيمِ لِمَا يَأْتِي (۶).

ترجمه:

شعیب عقرقوفی می گوید: «به خانه ابو الحسن اول (علیه السلام) وارد شدم و او در حال حجامت بود و این کار را در روز چهارشنبه انجام می داد. به او گفتم: "این روز، روزی است که مردم می گویند اگر کسی در این روز حجامت کند، به برص مبتلا می شود."»

امام (علیه السلام) پاسخ داد: «این ترس فقط بر کسی که مادرش او را در حال حیض باردار کرده باشد، صدق می کند.»

می گویم : این روایت حمل می شود یا بر ضرورت یا برای بیان جواز ونفی حرمت بخاطر آنچه خواهد آمد.

ص: ۱۰۹

-
- ۱- تقدم فی الحديثین ۵، ۷ من الباب ۹ من هذه الأبواب.
 - ۲- تقدم فی الباب ۲ من هذه الأبواب.
 - ۳- الباب ۱۱ فيه ۵ أحاديث.
 - ۴- الكافي ۸- ۱۹۱- ۲۲۳. ۲۵ و علق المصنّف هنا بقوله- هذه الأحاديث فی الروضة (منه قده).
 - ۵- الكافي ۸- ۱۹۲- ۲۲۴.
 - ۶- يأتي فی الحديثین ۴، ۵ من نفس الباب.

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۱۰۹ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۱۰۹-۳- (۱) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ صَالِحِ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا تَحْتَجِمُوا فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ مَعَ الزَّوَالِ فَإِنَّ مَنْ احْتَجَمَ مَعَ الزَّوَالِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ - فَأَصَابَهُ شَيْءٌ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ.

ترجمه:

روایت شده است که اسحاق بن عمار از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که ایشان فرمودند: «در ظهر روز جمعه، حجامت نکنید، زیرا هر کسی که در این زمان حجامت کند و دچار مشکلی شود، تنها خود را باید سرزنش کند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١١٠ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢١١٠ - ٤ - (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَقْدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ ص فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي أَنَّهُ نَهَى عَنِ الْحِجَامَةِ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ.

ترجمه:

در این روایت، حسین بن زید از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که ایشان از پدران بزرگوارشان (امامان معصوم) نقل کرده اند که رسول خدا (صلی الله علیه وآله) در حدیثی که به عنوان حدیث المناهی شناخته می شود، از حجامت در روز چهارشنبه نهی کرده اند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١١١ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢١١١ - ٥ - (٣) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ يَحْيَى عَنْ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ آبَائِهِ عَنِ عَلِيِّ ع قَالَ: تَوَقَّوْا الْحِجَامَةَ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ وَ النُّورَةِ فَإِنَّ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ يَوْمٌ نَحْسٌ مُسْتَمِرٌّ وَ فِيهِ خُلِقَتْ جَهَنَّمُ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى الْجَوَازِ بَلِ الرَّجْحَانِ فِي بَعْضِ الصُّوَرِ (٤).

ترجمه:

در این روایت، ابو بصیر از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که ایشان از آباء بزرگوارشان و همچنین از امام علی (علیه السلام) نقل کرده اند که از حجامت و نوره (نوعی داروی طبیعی که برای اصلاح مو استفاده می شود) در روز چهارشنبه پرهیز کنید.

دلیل این پرهیز، بیان شده که روز چهارشنبه به عنوان روزی نحس و شوم شناخته می شود و در این روز جهنم خلق شده است.

ص: ۱۱۰

۱- الکافی ۸- ۱۹۲- ۲۲۵.

۲- الفقیه ۴- ۱۰- ۴۹۶۸، و آورده فی الحدیث ۱ من الباب ۸۲ من أبواب آداب الحمام، و فی الحدیث ۱ من الباب ۳۶ من أبواب صلاة الجمعة.

۳- الخصال- ۳۸۷- ۷۶، و آورد نحوه فی الحدیث ۳ من الباب ۵ من أبواب آداب السفر.

۴- یأتی فی الأحادیث ۱، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۹ من الباب ۱۳ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ۲ من الباب ۱۵، من أبواب آداب السفر. و تقدم ما يدلّ علی کراهة الحجامّة فی يوم الاربعاء فی الحدیث ۴ من الباب ۵ من أبواب آداب السفر. و یأتی ما يدلّ علیه فی الحدیث ۲۰ من الباب ۱۳ من هذه الأبواب.

۱۲- بَابُ كَرَاهَةِ أُجْرَةِ فَحْلِ الصَّرَابِ وَ عَدَمِ تَحْرِيمِهَا

اشاره

(۱) ۱۲ بَابُ كَرَاهَةِ أُجْرَةِ فَحْلِ الصَّرَابِ وَ عَدَمِ تَحْرِيمِهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١١٢ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢١١٢-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ حَنَّانِ بْنِ سَدِيرٍ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ وَ مَعَنَا فَرْقَدُ الْحَجَّامُ - إِلَى أَنْ قَالَ فَقَالَ لَهُ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ إِنَّ لِي تَيْسًا أَكْرِيهِ فَمَا تَقُولُ فِي كَسْبِهِ قَالَ كُلُّ كَسْبِهِ فَإِنَّهُ لَكَ حَلَالٌ وَ النَّاسُ يَكْرَهُونَهُ قَالَ حَنَّانُ قُلْتُ لِأَيِّ شَيْءٍ يَكْرَهُونَهُ وَ هُوَ حَلَالٌ قَالَ لِتَغْيِيرِ النَّاسِ بَعْضِهِمْ بَعْضًا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

از حنان بن سدید روایت شده که گفت: «وارد شدیم بر امام صادق (علیه السلام) و با ما فرقد حجام بود. تا اینکه گفت: "جانم فدای شما! به راستی که من تیس (دام) دارم که آن را اجاره می دهم، پس درباره کسب او چه می گویی؟" گفت: "هرچه کسب می کنی، حلال است، و مردم آن را مکروه می دانند." حنان گفت: "گفتم: چرا آنها آن را مکروه می دانند در حالی که حلال است؟" گفت: "به خاطر تعییر و تمسخر مردم نسبت به یکدیگر."»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١١٣ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢١١٣-٢- (٤) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ فِي حَدِيثٍ قَالَ: قُلْتُ لَهُ أَجْرُ الثُّيُوسِ قَالَ إِنْ كَانَتْ الْعَرَبُ لَتَعَايَرُ بِهِ (٥) وَ لَا بَأْسَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

از معاویه بن عمار روایت شده که از امام صادق (علیه السلام) در حدیثی پرسیدم: «اجرت (دستمزد) تیس (دام) چیست؟» گفت: «اگرچه عرب ها به خاطر آن (تیس) یکدیگر را سرزنش می کنند، ولی اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۱۴ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۱۱۴-۳- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص

ص: ۱۱۱

-
- ۱- الباب ۱۲ فيه ۳ أحاديث.
 - ۲- الكافي ۵- ۱۱۵- ۲ و آورد صدره فی الحديث ۵ من الباب ۹ من هذه الأبواب.
 - ۳- التهذيب ۶- ۳۵۴- ۱۰۰۹ و الاستبصار ۳- ۵۸- ۱۹۱.
 - ۴- الكافي ۵- ۱۱۶- ۵ و آورد صدره فی الحديث ۶ من الباب ۹ من هذه الأبواب.
 - ۵- لتعاير به- من العار، أى- تعيب من يفعل ذلك. (انظر الصحاح- عير- ۲- ۷۶۴).
 - ۶- التهذيب ۶- ۳۵۵- ۱۰۱۲ و الاستبصار ۳- ۵۹- ۱۹۴.
 - ۷- الفقيه ۳- ۱۷۰- ۳۶۴۶.

عَنْ عَسِيبِ الْفَحْلِ وَهُوَ أَجْرُ الضَّرَابِ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۱).

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین گفت: «پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله) از عسیب الفحل نهی فرمود و آن به معنای اجرت و مزد بابت اجاره دادن حیوان نر برای تولید نسل است.»

۱۳- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْحِجَامَةِ وَ وَقْتُهَا وَ آدَابُهَا

اشاره

(۲) ۱۳ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْحِجَامَةِ وَ وَقْتُهَا وَ آدَابُهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۱۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۱۱۵-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ ابْنِ مَجْشُوبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: اقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَ احْتَجِمْ أَيَّ يَوْمٍ شِئْتَ وَ تَصَدَّقْ وَ اخْرُجْ أَيَّ يَوْمٍ شِئْتَ.

ترجمه:

عبدالرحمن بن حجاج از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که فرمودند: «آیه الکرسی را بخوان و هر روزی که خواستی حجامت کن، و صدقه بده و هر روزی که خواستی بیرون برو.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۱۶ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۱۱۶-۲- (۴) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ عَمَّارِ السَّابَّاطِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا يَقُولُ مَنْ قَبْلَكُمْ فِي الْحِجَامَةِ قُلْتُ يَزْعُمُونَ أَنَّهَا عَلَى الرَّيْقِ أَفْضَلُ مِنْهَا عَلَى الطَّعَامِ قَالَ لَا هِيَ عَلَى الطَّعَامِ أَدْرُ لِلْعُرُوقِ وَأَقْوَى لِلْبَدَنِ.

ترجمه:

عمار ساباطی روایت می کند که امام صادق (علیه السلام) فرمودند: «اهل منطقه شما درباره حجامت چه می گویند؟» گفتیم: «گمان می کنند که حجامت در حالت ناشتا بهتر از حجامت پس از غذا خوردن است.» امام فرمودند: «نه، بلکه حجامت پس از غذا برای جاری شدن خون در رگ ها بهتر است و برای بدن قوی تر است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۱۷ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۱۱۷-۳- (۵) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْحِجَامَةُ فِي الرَّأْسِ هِيَ الْمُغِيثَةُ تَنْفَعُ مِنْ كُلِّ دَاءٍ إِلَّا السَّامَ وَ شَبَرَ مِنَ الْحَاجِبَيْنِ إِلَى حَيْثُ بَلَغَ إِبْهَامُهُ ثُمَّ قَالَ هَاهُنَا.

ترجمه:

از امام صادق (ع) روایت شده که فرمودند: «حجامت در سر نجات بخش است و برای هر بیماری مفید است، جز مرگ. و سپس از میان ابروها به اندازه ی یک وجب تا جایی که انگشت شستش رسید اندازه گرفت و فرمود: اینجا است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۱۸ - رقم الحديث الباب: ۴]

- ١- تقدم ما يدلّ على بعض المقصود في الحديث ١٣ من الباب ٥، وعموما في الحديث ١ من الباب ٢ من هذه الأبواب.
- ٢- الباب ١٣ فيه ٢٠ حديثا.
- ٣- الكافي ٨ - ٢٧٣ - ٤٠٨، علق المصنّف هنا بقوله - هذه الأحاديث في الروضة (منه).
- ٤- الكافي ٨ - ٢٧٣ - ٤٠٧.
- ٥- الكافي ٨ - ١٦٠ - ١٦٠.
- ٦- معاني الأخبار - ١٧٢.

عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ) (١) عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ خَلْفِ بْنِ حَمَّادٍ (٢) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا أَرَدْتَ الْحِجَامَةَ وَخَرَجَ الدَّمُ مِنْ مَحَاجِمِكَ فَقُلْ قَبْلَ أَنْ يَفْرُغَ وَالدَّمُ يَسِيلُ - بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَعُوذُ بِاللَّهِ الْكَرِيمِ فِي حِجَامَتِي هَذِهِ مِنَ الْعَيْنِ فِي الدَّمِ وَ مِنْ كُلِّ سُوءٍ ثُمَّ قَالَ وَ مَا عَلِمْتَ أَنَّكَ إِذَا قُلْتَ هَذَا فَقَدْ جَمَعْتَ الْأَشْيَاءَ إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ وَ لَوْ كُنْتَ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَأَسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَ مَا مَسَّنِيَ السُّوءُ (٣) يَعْنِي الْفَقْرَ وَ قَالَ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَ الْفَحْشَاءَ (٤) يَعْنِي أَنْ يَدْخُلَ فِي الزَّنا وَ قَالَ أَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ (٥) قَالَ مِنْ غَيْرِ بَرَصٍ.

ترجمه:

امام صادق (ع) فرمودند: «هرگاه خواستی حجامت کنی و خون از محل های حجامت جاری شد، قبل از اینکه تمام شود و خون در حال جاری شدن است، بگو: «بسم الله الرحمن الرحيم، پناه می برم به خداوند کریم در این حجامتم از چشم زخم در خون و از هرگونه بدی.» سپس فرمودند: «آیا نمی دانی که با گفتن این عبارت همه چیز را شامل می شوی؟ زیرا خداوند می فرماید: اگر غیب می دانستم، خیر زیادی برای خود می خواستم و بدی به من نمی رسید (اعراف: ۱۸۸) که به معنای دوری از فقر است. و همچنین می فرماید: تا از او بدی و فحشا را بازگردانیم (یوسف: ۲۴) که یعنی از زنا باز داشته شود. و نیز می فرماید: دستت را در گریبان خود کن، سفید و بدون نقص بیرون می آید (نمل: ۱۲)، یعنی بدون برص.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۱۹ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۱۱۹-۵- (۶) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص نِعَمَ الْعِيْدُ الْحِجَامَةُ يُعْنِي بِالْعِيْدِ الْعَادَةُ تَجْلُو الْبَصَرَ وَ تَذْهَبُ بِالذَّاءِ.

ترجمه:

رسول خدا (ص) فرمودند: «حجامت، عادت خوبی است؛ یعنی عادتی که باعث روشنایی دیدگان می شود و بیماری را از بین می برد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۲۰ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۱۲۰-۶- (۷) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: احْتَجَمَ النَّبِيُّ ص فِي رَأْسِهِ وَ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَ فِي قَفَاةٍ ثَلَاثًا سَمَّى وَاحِدَةً النَّافِعَةَ وَ الْأُخْرَى الْمُغِيثَةَ وَ الثَّالِثَةَ الْمُنْقِذَةَ.

ترجمه:

امام صادق (ع) از پدرشان امام باقر (ع) روایت کرده اند که پیامبر اکرم (ص) سه بار حجامت کردند؛ در سر، میان دو کتف و پشت گردن. پیامبر این سه حجامت را به ترتیب «نافعه»، «مغیثه» و «منقذه» نامیدند.

ص: ۱۱۳

۱- ليس في المصدر.

۲- في المصدر زيادة- عن رجل.

۳- الأعراف ۷- ۱۸۸.

۴- يوسف ۱۲- ۲۴.

۵- النمل ۲۷- ۱۲.

۶- معاني الأخبار- ۲۴۷- ۱.

۷- معاني الأخبار- ۲۴۷- ۱.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۲۱ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۱۲۱-۷- (۱) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَائِدٍ عَنْ أَبِي خَدِيجَةَ سَالِمِ بْنِ مُكْرَمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْحَجَامَةُ عَلَى الرَّأْسِ عَلَى شِبْرِ مِنْ طَرَفِ الْأَنْفِ وَ فِثْرٍ مَا بَيْنَ الْحَاجِبَيْنِ وَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يُسَمِّيهَا الْمُنْقَذَةَ.

قَالَ وَ فِي حَدِيثٍ آخَرَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَحْتَجِمُ عَلَى رَأْسِهِ وَ يُسَمِّيهَا مُغِيثَةً أَوْ مُنْقَذَةً

ترجمه:

امام صادق (ع) فرمودند: حجامت بر سر باید به اندازه یک وجب از نوک بینی و یک فاصله میان دو ابرو انجام شود، و پیامبر اکرم (ص) آن را «منقذه» می نامیدند. همچنین در حدیث دیگری آمده است که پیامبر اکرم (ص) بر سر خود حجامت می کردند و آن را «مغیثه» یا «منقذه» می نامیدند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٢٢ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢١٢٢-٨-(٢) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ أَسَدٍ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ خَلْفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ مَرَّ بِقَوْمٍ يَحْتَجِمُونَ فَقَالَ مَا كَانَ عَلَيْكُمْ لَوْ أَخَرْتُمُوهُ إِلَى عَشِيَّةِ الْآحَدِ - فَكَانَ يَكُونُ أَنْزَلَ لِلدَّاءِ.

ترجمه:

امام صادق (ع) از کنار گروهی گذشتند که در حال حجامت بودند. ایشان فرمودند: اگر آن را تا عصر یکشنبه به تأخیر می انداختید، تأثیر بیشتری در کاهش بیماری داشت.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٢٣ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢١٢٣-٩-(٣) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ السَّنْدِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ سَعِيدٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ احْتَجِمَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ - وَ أُعْطِيَ الْحَجَّامُ بُرًّا (٤).

ترجمه:

یونس بن یعقوب روایت می کند که از امام صادق (ع) شنیدم که فرمودند: رسول خدا (ص) در روز دوشنبه حجامت کرد و به حجام مقداری گندم پرداخت.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٢٤ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢١٢٤-١٠- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحُسَيْنِ اللَّؤْلُؤِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ وَ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْمِثْمِيِّ أَوْ أَحَدِهِمَا عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِهْزَمٍ

ص: ١١٤

١- معانی الأخبار- ٢٤٧- ٢.

٢- الخصال- ٣٨٣- ٦٠.

٣- الخصال- ٣٨٤- ٦٣.

٤- البر- القمح (الصحيح- بر- ٢- ٥٨٨).

٥- الخصال- ٣٨٤- ٦٤.

عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَحْتَجِمُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ.

ترجمه:

ابراهیم بن مهزم از مردی نقل می کند که از امام صادق (ع) شنید: رسول خدا (ص) در روز دوشنبه بعد از عصر حجامت می کرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٢٥ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢٢١٢٥- ١١- (١) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْحِجَامَةُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ مِنْ آخِرِ النَّهَارِ تَسْلُ الدَّاءَ سَلًّا مِنَ الْبَدَنِ.

ترجمه:

حماد بن عیسی از شخصی نقل می کند که از امام صادق (ع) شنید: حجامت در روز دوشنبه، در آخر روز، بیماری را به طور کامل از بدن خارج می کند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٢٦ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢١٢٦- ١٢- (٢) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ سَعْدِ بْنِ الْبَرْقِيِّ عَنْ أَبِي الْخَزَرَجِ عَنْ سُلَيْمَانَ (٣) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ احْتَجَمَ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ لِسَبْعَ عَشْرَةَ أَوْ تِسْعَ عَشْرَةَ أَوْ لِأَحَدِي وَعِشْرِينَ مِنَ الشَّهْرِ كَانَتْ لَهُ شِفَاءٌ مِنْ أَدْوَاءِ السَّنَةِ كُلِّهَا وَ كَانَتْ لِمَا سِوَى ذَلِكَ شِفَاءً مِنْ وَجَعِ الرَّأْسِ وَ الْأَضْرَاسِ وَ الْجُنُونِ وَ الْبَرَصِ وَ الْجَذَامِ.

ترجمه:

ابو سعید خدری نقل می کند که پیامبر اکرم (ص) فرمود: «هر کس در روز سه شنبه، در روزهای هفدهم، نوزدهم، یا بیست و یکم ماه حجامت کند، برای او شفا از تمام بیماری های سال خواهد بود و برای سایر روزها نیز شفا از دردهای سر، دندان، جنون، برص و جذام خواهد بود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٢٧ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢٢١٢٧-١٣- (٤) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْعَسْكَرِيِّ ع أَنَّهُ دَخَلَ عَلَيْهِ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ وَ هُوَ يَحْتَجِمُ قَالَ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّ أَهْلَ الْحَرَمَيْنِ يَرَوُونَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص - أَنَّهُ قَالَ مَنْ احْتَجَمَ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ - فَأَصَابَهُ بَيَاضٌ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ فَقَالَ كَذَبُوا إِنَّمَا يُصِيبُ ذَلِكَ مَنْ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ فِي طُمْثٍ.

ترجمه:

يعقوب بن يزيد از برخی از اصحابش نقل می کند که ابو الحسن عسکری (ع) در روز چهارشنبه حجامت می کرد و گفت: «من به او گفتم که اهل حرمین از رسول الله (ص) روایت می کنند که فرمود: هر کس در روز چهارشنبه حجامت کند و سفیدی (برص) به او برسد، جز خود را ملامت نکند.» او در پاسخ گفت: «آن ها دروغ می گویند. این تنها به کسی می رسد که مادرش در زمان قاعدگی او را باردار شده باشد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٢٨ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢٢١٢٨-١٤- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّقَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

ص: ١١٥

١- الخصال - ٣٨٥ - ٦٥.

٢- الخصال - ٣٨٥ - ٦٨.

٣- فى المصدر زیادة- عن أبی نصره.

۴- الخصال- ۳۸۶- ۷۰.

۵- الخصال- ۳۸۶- ۷۱.

مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُمَرَ بْنِ أَسْلَمَ (۱) قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ عِ احْتَجَمَ - يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ وَهُوَ مَحْمُومٌ فَلَمْ تَتْرُكْهُ الْحُمَّى فَاحْتَجَمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَتَرَكَتُهُ الْحُمَّى.

ترجمه:

عبد الرحمن بن عمر بن اسلام می گوید: «من دیدم که ابا الحسن موسی بن جعفر (ع) در روز چهارشنبه حجامت کرد، در حالی که تب داشت و تب او قطع نشد. سپس در روز جمعه حجامت کرد و تب او را ترک کرد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۲۹ - رقم الحديث الباب: ۱۵]

۲۲۱۲۹- ۱۵- (۲) وَعَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْأَدْمِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حَذِيفَةَ بْنِ مَنْصُورٍ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عِ احْتَجَمَ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ بَعْدَ الْعَصْرِ.

ترجمه:

حذیفه بن منصور می گوید: «من دیدم که ابا عبد الله (ع) در روز چهارشنبه بعد از عصر حجامت کرد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۳۰ - رقم الحديث الباب: ۱۶]

۲۲۱۳۰-۱۶- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ السَّيَّارِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الدَّقَّاقِ فِي حَدِيثٍ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ الثَّانِي ع- أَسْأَلُهُ عَنِ الْخُرُوجِ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ لَا يَدُورُ فَكَتَبَ عَ مَنْ خَرَجَ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ- لَا يَدُورُ خِلَافاً عَلَى أَهْلِ الطَّيْرَةِ وَفِي مَنْ كُلِّ آفَةٍ وَ عُوفَى مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ عَاهَةٍ وَ قَضَى اللَّهُ لَهُ حَاجَتَهُ وَ كَتَبْتُ إِلَيْهِ مَرَّةً أُخْرَى أَسْأَلُهُ عَنِ الْحِجَامَةِ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ لَا يَدُورُ فَكَتَبَ عَ مَنْ احْتَجَمَ فِي يَوْمِ الْأَرْبَعَاءِ لَا يَدُورُ خِلَافاً عَلَى أَهْلِ الطَّيْرَةِ وَفِي مَنْ كُلِّ آفَةٍ وَ عُوفَى مِنْ كُلِّ عَاهَةٍ وَ لَمْ تَخْضَرْ مَحَاجِمُهُ.

ترجمه:

محمد بن احمد دقاق در حدیثی می گوید: «من به ابی حسن دوم (ع) نامه نوشتم و از او درباره خروج در روز چهارشنبه سؤال کردم، و او (ع) نوشت که کسی که در روز چهارشنبه خارج شود، بر خلاف اهل طیره (بدشگونی) نرود و از هر آفتی در امان است و از هر بیماری و عاهتی محفوظ می ماند و خداوند حاجتش را برآورده می کند. سپس یک بار دیگر از او درباره حجامت در روز چهارشنبه سؤال کردم و او (ع) نوشت که کسی که در روز چهارشنبه حجامت کند، بر خلاف اهل طیره نرود و از هر آفتی در امان است و از هر عاهتی محفوظ می ماند و محاجم اوسبز نخواهد شد (از خطر ابتلا به بیماری ها یا عوارضی که ممکن است باعث تغییر رنگ یا عفونت در محل حجامت شود، در امان خواهد بود.)»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۳۱ - رقم الحديث الباب: ۱۷]

۲۲۱۳۱-۱۷- (۴) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مَرْوَكٍ

ص: ۱۱۶

۱- فی المصدر- عبد الرحمن بن عمرو بن أسلم.

۲- الخصال- ۳۸۷- ۷۵.

۳- الخصال- ۳۸۶- ۷۲، و أورد قطعة منه عن الفقيه في الحديث ۴ من الباب ۸ من أبواب السفر.

۴- الخصال- ۳۸۹- ۷۹.

بْنِ عُيَيْدٍ (۱) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُعْتَبِ بْنِ الْمُبَارَكِ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي يَوْمِ الْخَمِيسِ - وَهُوَ يَحْتَجِمُ فَقُلْتُ أ تَحْتَجِمُ يَوْمَ الْخَمِيسِ - فَقَالَ مَنْ كَانَ مُحْتَجِمًا فَلْيَحْتَجِمْ فِي يَوْمِ الْخَمِيسِ - فَإِنَّ عَشِيَّةَ كُلِّ جُمُعَةٍ يَبْتَدِرُ الدَّمُ فَرَقًا مِنَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَرْجِعُ إِلَى وَكْرِهِ إِلَى غَدَاةِ الْخَمِيسِ - إِلَى أَنْ قَالَ مَنْ احْتَجَمَ فِي آخِرِ خَمِيسٍ مِنَ الشَّهْرِ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ سَلَّ مِنْهُ الدَّاءُ سَلًّا.

ترجمه:

معتب بن مبارک گفت: در روز پنج شنبه نزد امام صادق (علیه السلام) رفتم و دیدم که حجامت می کند. به ایشان عرض کردم: آیا در روز پنج شنبه حجامت می کنید؟ امام فرمودند: هر کس بخواهد حجامت کند، باید در روز پنج شنبه حجامت کند، چراکه در عصر روزهای جمعه، خون به دلیل ترس از قیامت، از جایگاه خود به جریان می افتد و تا صبح پنج شنبه بعد به جای خود برنمی گردد. امام در ادامه فرمودند: هرکس در آخرین پنج شنبه ماه و در ابتدای روز حجامت کند، بیماری ها از بدنش خارج خواهد شد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۳۲ - رقم الحديث الباب: ۱۸]

۲۲۱۳۲- ۱۸- (۲) وَعَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ زَكَرِيَّا الْمُؤْمِنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رِيَّاحٍ (۳) قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا إِبْرَاهِيمَ ع يَحْتَجِمُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ - فَقُلْتُ تَحْتَجِمُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ - فَقَالَ أَقْرَأُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ - فَإِذَا هَاجَ الدَّمُ لَيْلًا كَانَ أَوْ نَهَارًا فَأَقْرَأُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَ احْتَجِمْ.

ترجمه:

محمد بن رباح گفت: امام کاظم (علیه السلام) را دیدم که در روز جمعه حجامت می کرد. به ایشان عرض کردم: آیا در روز جمعه حجامت می کنید؟ امام فرمودند: آیه الکرسی می خوانم، و اگر خون در شب یا روز به هیجان آید، آیه الکرسی می خوانم و حجامت می کنم.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۳۳ - رقم الحديث الباب: ۱۹]

۲۲۱۳۳ - ۱۹ - (۴) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع فِي حَدِيثِ الْأَرْبَعَاءِ قَالَ: الْحِجَامَةُ تُصِحُّ الْبَدَنَ وَ تَشُدُّ الْعُقْلَ تَوَقَّؤُا الْحِجَامَةَ وَ النَّورَةَ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ - فَإِنَّ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ يَوْمٌ نَحْسٍ مُسْتَمِرٌّ وَ فِيهِ خُلِقَتْ جَهَنَّمُ - وَ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ سَاعَةٌ لَا يَحْتَجِمُ فِيهَا أَحَدٌ إِلَّا مَاتَ.

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) در حدیث چهارصدگانه فرمودند: «حجامت بدن را سالم و عقل را تقویت می کند. از حجامت و استفاده از ماده ی موبر در روز چهارشنبه پرهیزید، چرا که چهارشنبه روزی است که نحسی آن ادامه دار است و در آن، جهنم خلق شده است. همچنین در روز جمعه ساعتی وجود دارد که اگر کسی در آن ساعت حجامت کند، می میرد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۳۴ - رقم الحديث الباب: ۲۰]

۲۲۱۳۴ - ۲۰ - (۵) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الدَّوَاءُ أَرْبَعَةُ الْحِجَامَةِ وَ السُّعُوطُ وَ الْحُقْنَةُ وَ الْقَنَى ؕ.

۱- فی المصدر- مروان بن عبيد.

۲- الخصال- ۳۹۰- ۸۳.

۳- فی المصدر- محمد بن رباح القلاء.

۴- الخصال- ۶۱۱ و ۶۳۷- ۱۰.

۵- الخصال- ۲۴۹- ۱۱۲ و أورده فی الحديثین ۴ و ۵ من الباب ۱۳۴ من أبواب الأطعمة المباحة.

أَقُولُ: وَقَدْ رَوَى الْحُسَيْنُ بْنُ سِطَّامٍ وَأَخُوهُ فِي طَبِّ الْأَئِمَّةِ كَثِيرًا مِنْ هَذِهِ الْأَحَادِيثِ وَمَا فِي مَعْنَاهَا
(۱).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمودند: «درمان چهار چیز است: حجامت، استعمال دارو از طریق
بینی، تنقیه (زدن رگ)، و قی کردن.»

۱۴- بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْكِلَابِ إِلَّا كَلْبَ الصَّيْدِ وَ كَلْبَ الْمَاشِيَةِ وَ الْحَائِطِ وَ جَوَازِ بَيْعِ الْهَرِّ وَ الدَّوَابِّ

اشاره

(۲) ۱۴ بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْكِلَابِ إِلَّا كَلْبَ الصَّيْدِ وَ كَلْبَ الْمَاشِيَةِ وَ الْحَائِطِ وَ جَوَازِ بَيْعِ الْهَرِّ وَ الدَّوَابِّ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٣٥ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢١٣٥-١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي هَاشِمٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ الْعَمَرِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَصَمِّ عَنْ مِسْمَعِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الْعَامِرِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ الَّذِي لَا يَصِيدُ فَقَالَ سُحْتُ وَ أَمَّا الصَّيْدُ فَلَا بَأْسَ.

ترجمه:

عبدالله عامری می گوید از امام صادق (علیه السلام) درباره قیمت سگی که شکار نمی کند پرسیدم. ایشان فرمودند: «(بهای آن) حرام است، اما سگ شکاری اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٣٦ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢١٣٦-٢- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْقَاسَانِيِّ (٥) عَنِ الرِّضَاعِ فِي حَدِيثٍ قَالَ: وَ ثَمَنُ الْكَلْبِ سُحْتُ.

ترجمه:

حسن بن علی قاسانی از امام رضا (علیه السلام) روایت می کند که فرمودند: «بهای سگ حرام است.»

ص: ١١٨

۱- طب الأئمة- ۵۵، ۵۶. و تقدم ما يدلّ على بعض المقصود في الحديث ۶ من الباب ۱ من أبواب السواك، وفي الحديث ۱ من الباب ۸۲ من أبواب آداب الحمام، وفي الحديث ۷ من الباب ۳۷ من أبواب صلاة الجمعة، و في الحديث ۱۴ من الباب ۲۶ من أبواب ما يمسك عنه الصائم، و في الحديث ۴ من الباب ۵ من أبواب آداب السفر، و في الباب ۱۱ من هذه الأبواب، و في الحديث ۱۴ من الباب ۴۹ من أبواب جهاد النفس و يأتي ما يدلّ عليه في الحديثين ۱۰، ۴۳ من الباب ۱۰، و في الأحاديث ۱، ۳، ۴، ۵، ۶ من الباب ۱۳۶ من أبواب الأطعمة المباحة.

۲- الباب ۱۴ فيه ۹ أحاديث.

۳- الكافي ۵- ۱۲۷- ۵.

۴- الكافي ۵- ۱۲۰- ۴.

۵- كذا في الأصل، لكن في المصدر- الوشاء (بدل- القاساني).

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۱۳۷ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۱۳۷-۳- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ أَبَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (۲) قَالَ: ثَمَنُ الْكَلْبِ الَّذِي لَا يَصِيدُ سُحْتٌ ثُمَّ (۳) قَالَ وَ لَا بَأْسَ بِثَمَنِ الْهَرِّ.

ترجمه:

محمد بن مسلم و عبدالرحمن بن ابی عبدالله از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده اند که فرمودند: «بهای سگی که شکار نمی کند، حرام است.» سپس فرمودند: «اما بهای گربه اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۱۳۸ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۱۳۸-۴- (۴) وَ عَنْهُ عَنِ النَّضْرِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ جَرَّاحِ الْمَدَائِنِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ
ع مِنْ أَكْلِ الشُّحْتِ ثَمَنُ الْخَمْرِ وَ نَهَى عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ.

ترجمه:

جراح مدائنی از امام صادق (علیه السلام) نقل کرده است که فرمودند: «از موارد سُحت (مال حرام) بهای شراب است» و از خرید و فروش سگ نهی کردند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۳۹ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۱۳۹-۵- (۵) وَ عَنْهُ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ
ثَمَنِ كَلْبِ الصَّيْدِ قَالَ لَا بَأْسَ بِثَمَنِهِ وَ الْآخِرُ لَا يَحِلُّ ثَمَنُهُ.
وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ مِثْلَهُ (۶).

ترجمه:

ابوبصیر می گوید از امام صادق (علیه السلام) درباره بهای سگ شکاری پرسیدم. فرمودند: «بهای آن اشکالی ندارد، اما بهای سگ غیر شکاری حلال نیست.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۴۰ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۱۴۰-۶- (۷) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ: ثَمَنُ الْخَمْرِ
وَ مَهْرُ الْبَغِيِّ وَ ثَمَنُ الْكَلْبِ الَّذِي لَا يَصْطَادُ مِنَ الشُّحْتِ.

ترجمه:

از امام صادق (علیه السلام) نقل شده که پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) فرمودند: «بهای شراب، مزد زنی که خود را در اختیار دیگران قرار می دهد، و بهای سگ غیر شکاری از مصادیق مال حرام هستند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٤١ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢١٤١-٧- (٨) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ (الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنِ الْوَلِيدِ الْعَمَّارِيِّ) (٩) قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ الَّذِي

ص: ١١٩

-
- ١- التهذيب ٦- ٣٥٦- ١٠١٧.
 - ٢- فى نسخة زيادة- عن أبى عبد الله (عليه السلام) (هامش المخطوط) وكذلك التهذيب.
 - ٣- كلمة (ثم) لم ترد فى المصدر، وهى مشوشة فى الأصل.
 - ٤- التهذيب ٧- ١٣٦- ٦٠٠ وأورده فى الحديث ٧ من الباب ٥٥ من هذه الأبواب.
 - ٥- التهذيب ٦- ٣٥٦- ١٠١٦.
 - ٦- الفقيه ٣- ١٧٠- ٣٦٤٧.
 - ٧- التهذيب ٧- ١٣٥- ٥٩٩ وأورده فى الحديث ٧ من الباب ٥، وأورد تمامه فى الحديث ٦ من الباب ٥٥ من هذه الأبواب.
 - ٨- التهذيب ٦- ٣٦٧- ١٠٦٠.

۹- فی المصدر- القاسم بن الولید العامری.

لَا يَصِيدُ فَقَالَ سُحْتُ وَ أَمَّا الصَّيْدُ فَلَا بَأْسَ.

ترجمه:

عبد الرحمن بن قاسم نقل می کند که از امام صادق (علیه السلام) درباره بهای سگ غیر شکاری سوال کردم. ایشان فرمودند: «بهای آن حرام است، اما بهای سگ شکاری اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٤٢ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢١٤٢-٨- (١) الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنِ الرِّضَاعِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ ثَمَنُ الْكَلْبِ سُحْتُ وَ السُّحْتُ فِي النَّارِ.

ترجمه:

حسن بن علی وِشاء از امام رضا (علیه السلام) نقل می کند که ایشان فرمودند: «بهای سگ حرام است و هر چیزی که حرام باشد، در آتش است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٤٣ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢١٤٣-٩- (٢) وَقَالَ الشَّيْخُ فِي الْمَبْسُوطِ يَجُوزُ بَيْعُ كَلْبِ الصَّيْدِ وَرَوَى أَنَّ كَلْبَ الْمَاشِيَةِ وَالْحَائِطِ مِثْلُ ذَلِكَ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ هُنَا (٤) وَفِي النِّكَاحِ فِي أَحَادِيثِ الْمُهُرِّ فَإِنَّ هُنَاكَ مَا يَدُلُّ عَلَى بَيْعِ الدَّوَابِّ وَالسَّنَانِيرِ (٥).

ترجمه:

مرحوم شیخ در کتاب «مبسوط» می گوید: «فروش سگ های شکار جایز است و همچنین روایت شده است که فروش سگ های گله و سگ های باغ نیز مانند آن است.»

١٥- بَابُ تَحْرِيمِ كَسْبِ الْمُغْنِيَةِ إِلَّا لَزْفَ الْعَرَائِسِ إِذَا لَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهَا الرِّجَالُ

اشاره

(٦) ١٥ بَابُ تَحْرِيمِ كَسْبِ الْمُغْنِيَةِ إِلَّا لَزْفَ الْعَرَائِسِ إِذَا لَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهَا الرِّجَالُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٤٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢١٤٤-١- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ كَسْبِ الْمُغْنِيَّاتِ فَقَالَ الَّتِي يَدْخُلُ عَلَيْهَا الرِّجَالُ حَرَامٌ وَالَّتِي تُدْعَى إِلَى الْأَعْرَاسِ لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ وَهُوَ قَوْلُ

ص: ١٢٠

۱- تفسیر العیاشی ۱- ۳۲۱- ۱۱۱.

۲- المبسوط ۲- ۱۶۶.

۳- تقدم فی الحديث ۱ من الباب ۲، و فی الأحادیث ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۳، ۱۴ من الباب ۵ من هذه الأبواب.

۴- یأتی فی الحديثین ۴، ۶ من الباب ۱۶ من هذه الأبواب.

۵- یأتی فی الحديث ۲ من الباب ۱۶ من أبواب العیوب و التدلیس فی النکاح.

۶- الباب ۱۵ فی ۵ أحادیث.

۷- الکافی ۵- ۱۱۹- ۱، التهذیب ۶- ۳۵۸- ۱۰۲۴ و الاستبصار ۳- ۶۲- ۲۰۷.

اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ مِنْ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهُوَ الْحَدِيثَ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ (۱).

ترجمه:

ابو بصیر می گوید: «از ابا عبد الله (علیه السلام) درباره کسب درآمد مغنی ها پرسیدم. فرمودند: «کسب درآمد از مغنی که مردان به آنها مراجعه می کنند، حرام است، اما آن مغنی که به عروسی ها دعوت می شوند، اشکالی ندارد.» و این مطابق با گفته ی خداوند عز و جل است: «و از مردم کسانی هستند که سخنان بیهوده را می خرند تا (مردم را) از راه خدا گمراه کنند.» (لقمان: ۶).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۴۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۱۴۵- ۲- (۲) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ (۳) عَنْ حَكَمٍ الْخَيَّاطِ (۴) عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْمُغْنِيَّةُ الَّتِي تَرَفُّ الْعَرَائِسَ لَا بَأْسَ بِكَسْبِهَا.

ترجمه:

ابو بصیر از ابا عبد الله (علیه السلام) نقل می کند که فرمودند: «کسب درآمد از مغنی گان که عروسی ها را جشن می گیرند، اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۴۶ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۱۴۶-۳- (۵) وَعَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ الْحُسَيْنِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ يَحْيَى الْحَلَبِيِّ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ الْحَرِّ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ أَجْرُ الْمُغَنِّيَةِ الَّتِي تَزُفُّ الْعَرَّائِسَ لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ وَ لَيْسَتْ بِأَلَّتِي يَدْخُلُ عَلَيْهَا الرَّجَالُ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ الْحَرِّ (۶)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ (۷)

وَكَذَا الْحَدِيثَانِ قَبْلَهُ.

ترجمه:

ابو بصیر می گوید: ابا عبد الله (علیه السلام) فرمودند: «اجرت مغنی گان که عروسی ها را جشن می گیرند، اشکالی ندارد و این ها همانند مغنی گان دیگری نیستند که مردان به آن ها وارد می شوند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۴۷ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۱۴۷-۴- (۸) وَعَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ النَّضْرِ بْنِ قَابُوسَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ يَقُولُ الْمُغَنِّيَةُ مَلْعُونَةٌ مَلْعُونٌ مَنْ أَكَلَ كَسْبَهَا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (٩).

ترجمه:

نضر بن قابوس می گوید: شنیدم که ابا عبد الله (علیه السلام) فرمودند: «مغنی گان ملعون هستند و کسی که از درآمد آن ها استفاده کند نیز ملعون است.»

ص: ۱۲۱

۱- لقمان ۳۱-۶.

۲- الکافی ۵-۱۲۰-۲، و التهذیب ۶-۳۵۷-۱۰۲۳ و الاستبصار ۳-۶۲-۲۰۶.

۳- فی نسخة زیادة- عن الحسین (هامش المخطوط).

۴- فی المصدر- حکم الحناط.

۵- الکافی ۵-۱۲۰-۳.

۶- الفقیه ۳-۱۶۱-۳۵۸۹.

۷- التهذیب ۶-۳۵۷-۱۰۲۲ و الاستبصار ۳-۶۲-۲۰۵.

۸- الکافی ۵-۱۲۰-۶.

۹- التهذیب ۶-۳۵۷-۱۰۲۰ و الاستبصار ۳-۶۱-۲۰۳.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۴۸ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۱۴۸-۵- (۱) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْغِنَاءِ هَلْ يَصْلُحُ فِي الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى وَالْفَرَحِ قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ مَا لَمْ يُعْصَ بِهِ.

وَرَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: مَا لَمْ يُؤْمَرْ (۲) بِهِ (۳).

أَقُولُ: هَذَا مَخْصُوصٌ بِزَفِّ الْعَرَائِسِ وَبِالْفِطْرِ وَالْأَضْحَى إِذَا اتَّفَقَ مَعَهُ الْعُرْسُ وَ يُمَكِّنُ حَمْلُهُ عَلَى التَّقِيَّةِ وَ يَحْتَمِلُ غَيْرُ ذَلِكَ وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۴).

ترجمه:

علی بن جعفر از برادرش (علیه السلام) نقل می کند که از او در مورد آواز خوانی پرسیدم که آیا در روزهای فطر، قربانی و شادی مناسب است یا نه. او گفت: «اگر با آن معصیت نشود، ایرادی ندارد.» نویسنده می گوید: این حکم مختص به زفاف عروس ها و روزهای فطر و قربانی است، زمانی که با جشن عروسی همزمان باشد. همچنین می توان این را به تقیه نیز نسبت داد و احتمال دارد غیر از این هم معنا داشته باشد که در ادامه، دلایل آن مطرح خواهد شد.

۱۶- بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْمُغْنِيَّةِ وَ شِرَائِهَا وَ سَمَاعِهَا وَ تَعْلِيمِهَا وَ جَوَازِ بَيْعِهَا وَ شِرَائِهَا لِمَنْ لَا يَأْمُرُهَا بِالْغِنَاءِ بَلْ يَمْنَعُهَا مِنْهُ

اشاره

(۵) ۱۶ بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْمُغْنِيَّةِ وَ شِرَائِهَا وَ سَمَاعِهَا وَ تَعْلِيمِهَا وَ جَوَازِ بَيْعِهَا وَ شِرَائِهَا لِمَنْ لَا يَأْمُرُهَا بِالْغِنَاءِ بَلْ يَمْنَعُهَا مِنْهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۴۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۱۴۹-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْبَرْقِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ الدِّينَوْرِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ ع جُعِلَتْ فِدَاكَ مَا تَقُولُ فِي النَّصْرَانِيَّةِ- أَشْتَرِيهَا وَابْيَعُهَا مِنَ النَّصْرَانِيِّ- فَقَالَ اشْتَرِ وَبِعْ قُلْتُ فَأَنْكِحْ فَسَكَتَ عَنْ ذَلِكَ قَلِيلًا ثُمَّ نَظَرَ إِلَيَّ وَقَالَ شَبَهَ الْإِخْفَاءِ هِيَ لَكَ حَلَالٌ قَالَ قُلْتُ: جُعِلَتْ فِدَاكَ فَأَشْتَرِيَ الْمُغْنِيَةَ أَوِ الْجَارِيَةَ تُحْسِنُ أَنْ تُغْنِيَ أُرِيدُ بِهَا الرِّزْقَ لَا سِوَى ذَلِكَ قَالَ اشْتَرِ وَبِعْ.

ترجمه:

عبدالله بن حسن دینوری می گوید: به ابو الحسن (علیه السلام) گفتم: «جانم فدای شما، در مورد کنیز مسیحی چه می گویی؟ آیا می توانم آن را بخرم و به نصرانی ها بفروشم؟» او گفت: «بخر و بفروش.»

سپس گفتم: «پس آیا می توانم با آنها ازدواج کنم؟» او مدتی در این باره سکوت کرد، سپس به من نگریست و گفت: «شبيه به این مخفی کاری برای تو حلال است.»

گفتم: «جانم فدای شما، آیا می توانم خواننده (مغنیه) یا کنیزی که خوب می خواند بخرم؟ می خواهم از این طریق رزق کسب کنم، نه چیز دیگری.» او گفت: «بخر و بفروش.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۵۰ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۱۵۰-۲- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ عَلِيَّ بْنَ

ص: ۱۲۲

۲- فی المصدر- یزمر.

۳- مسائل علی بن جعفر ۱۵۶-۲۱۹.

۴- یأتی فی الحدیث ۸ من الباب ۱۷، و فی الحدیث ۱۷ من الباب ۹۹ من هذه الأبواب.

۵- الباب ۱۶ فيه ۷ أحادیث.

۶- التهذیب ۶-۳۸۷-۱۱۵۱.

۷- الفقیه ۴-۶۰-۵۰۹۷.

الْحُسَيْنُ ع عَنْ شِرَاءٍ جَارِيَةٍ لَهَا صَوْتُ فَقَالَ مَا عَلَيْكَ لَوْ اشْتَرَيْتَهَا فَذَكَرْتِكَ الْجَنَّةَ يَعْنِي بِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ -
وَالزُّهْدِ وَ الْفَضَائِلِ الَّتِي لَيْسَتْ بِغِنَاءٍ فَأَمَّا الْغِنَاءُ فَمَحْظُورٌ.

أَقُولُ: ظَاهِرٌ أَنَّ الْمُرَادَ لَا بَأْسَ بِحُسْنِ الصَّوْتِ الَّذِي لَا يَصِلُ إِلَى حَدِّ الْغِنَاءِ فَإِنَّهُ أَعَمُّ مِنْهُ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین می گوید: مردی از علی بن حسین (علیه السلام) درباره خرید کنیزی که صدای خوبی دارد پرسید. او پاسخ داد: «چرا نخریدی؟ اگر او تو را به یاد بهشت بیاندازد، یعنی با خواندن قرآن و زهد و فضائلی که غنا محسوب نمی شود.» اما او (علیه السلام) گفت: «اما غناء، حرام است.»

من می گویم: به نظر می رسد مقصود این است که در زیبایی صدا اشکالی نیست، مشروط بر اینکه به حد غناء نرسد؛ زیرا این مفهوم شامل موارد بیشتری از آن می شود. (صدای خوب اعم است از غنا)

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۱۵۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۲۱۵۱-۳- (۱) وَ فِي كِتَابِ إِكْمَالِ الدِّينِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِصَامٍ الْكَلْبِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الْكَلْبِيِّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ يَعْقُوبَ فِي التَّوْقِيعَاتِ الَّتِي وَرَدَتْ عَلَيْهِ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ الْعَمَرِيِّ بِخَطِّ صَاحِبِ الزَّمَانِ عَ أَمَّا مَا سَأَلْتَ عَنْهُ أَرْشَدَكَ اللَّهُ وَ تَبَتَّكَ مِنْ أَمْرِ الْمُنْكَرِينَ لِي إِلَى أَنْ قَالَ وَ أَمَّا مَا وَصَلْتَنَا بِهِ فَلَا قَبُولَ عِنْدَنَا إِلَّا لِمَا طَابَ وَ طَهَّرَ وَ ثَمَنُ الْمُغْنِيَةِ حَرَامٌ.

ترجمه:

از اسحاق بن یعقوب در توقیعاتی که از محمد بن عثمان العمری به خط صاحب الزمان (علیه السلام) به او رسیده، آمده است: «اما آنچه درباره اش سؤال کردی، خداوند تو را هدایت و ثابت قدم بدارد در مورد منکرین من. و اما آنچه برای ما ارسال کردی، هیچ گونه قبولی نزد ما ندارد مگر آنچه پاک و پاکیزه باشد و قیمت کنیز (مغنیه) حرام است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۵۲ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۱۵۲-۴- (۲) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْبَلَادِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ عَ جُعِلَتْ فِدَاكَ إِنَّ رَجُلًا مِنْ مَوَالِيكَ عِنْدَهُ جَوَارٍ مُغْنِيَاتٌ قِيَمَتُهُنَّ أَرْبَعَةَ عَشَرَ أَلْفَ دِينَارٍ وَقَدْ جَعَلَ لَكَ ثُلُثُهَا فَقَالَ لَا حَاجَةَ لِي فِيهَا إِنَّ ثَمَنَ الْكَلْبِ وَ الْمُغْنِيَةِ سُحْتٌ.

ترجمه:

ابراهیم بن ابی البلاد نقل می کند که به امام ابوالحسن اول (علیه السلام) گفتم: «جانم فدای شما، مردی از موالی تو کنیزان مغنیه ای دارد که قیمت آنها چهارده هزار دینار است و او یک سوم از آن را

برای تو قرار داده است.» امام (علیه السلام) فرمود: «به آن نیازی ندارم، زیرا قیمت سگ و مغنیه حرام است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٥٣ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢١٥٣ - ٥ - (٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْبَلَادِ قَالَ: أَوْصَى إِسْحَاقُ بْنُ عُمَرَ - بِجَوَارٍ لَهُ مُغَنِّيَاتٍ أَنْ تَبِيعَهُنَّ (٤) وَ يُحْمَلَ ثَمَنُهُنَّ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ قَالَ إِبْرَاهِيمُ - فَبِعْتُ الْجَوَارِيَ بِثَلَاثِمِائَةِ أَلْفٍ دِرْهَمٍ وَ حَمَلْتُ الثَّمَنَ إِلَيْهِ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّ مَوْلَى لَكَ يَقَالُ لَهُ إِسْحَاقُ بْنُ عُمَرَ أَوْصَى عِنْدَ

ص: ١٢٣

١- اكمال الدين - ٤٨٣ - ٤ و أورد قطعة منه فى الحديث ١٦ من الباب ٤ من أبواب الأنفال، و ذيله فى الحديث ٩ من الباب ١١ من أبواب صفات القاضى.

٢- قرب الإسناد - ١٢٥.

٣- الكافى ٥ - ١٢٠ - ٧.

٤- فى التهذيب- يبعن (هامش المخطوط).

وَفَاتِهِ بَيْعِ جَوَارٍ لَهُ مُغَنِّيَاتٍ وَ حَمَلِ الثَّمَنِ إِلَيْكَ وَقَدْ بَعْتَهُنَّ وَ هَذَا الثَّمَنُ ثَلَاثِمِائَةِ أَلْفٍ دِرْهَمٍ فَقَالَ لَا حَاجَةَ لِي فِيهِ إِنَّ هَذَا سُحْتُ وَ تَعْلِيمُهُنَّ كُفْرٌ وَ الْإِسْتِمَاعُ مِنْهُنَّ نِفَاقٌ وَ ثَمَنُهُنَّ سُحْتُ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

ابراهیم بن ابی البلاد می گوید: «اسحاق بن عمر وصیت کرده بود که کنیزان مغنیه اش را بفروشم و ثمن آنها را به ابوالحسن (علیه السلام) برسانم. من کنیزان را به سیصد هزار درهم فروختم و قیمت را به ایشان رساندم و گفتم: «مولا شما، اسحاق بن عمر، در زمان وفاتش وصیت کرده بود که کنیزان مغنیه اش را بفروشم و ثمن آن را به شما برسانم و این ثمن، سیصد هزار درهم است.» امام (علیه السلام) فرمود: «به آن نیازی ندارم، زیرا این سحت است و آموزش آنها کفر و شنیدن آوازشان نفاق و ثمن آنها سحت است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۵۴ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۱۵۴-۶- (۲) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ قَالَ: سُئِلَ أَبُو الْحَسَنِ الرُّضَاعُ عَنْ شِرَاءِ الْمُغْنِيَةِ قَالَ قَدْ تَكُونُ لِلرَّجُلِ الْجَارِيَةُ تُلْهِيهُ وَ مَا تَمْنُهَا إِلَّا تَمَنُّ كَلْبٍ وَ تَمَنُّ الْكَلْبِ سُحْتُ وَ السُّحْتُ فِي النَّارِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

حسن بن علی و اشاء می گوید: «از ابوالحسن رضا (علیه السلام) درباره خرید مغنیه سؤال شد. ایشان فرمودند: ممکن است که برای مرد، کنیزی باشد که او را سرگرم کند و قیمت او جز قیمت یک سگ نیست و قیمت سگ سحت است و سحت در آتش است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۵۵ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۱۵۵-۷- (۴) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مُحَمَّدٍ الطَّاطَرِيِّ (۵) عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ بَيْعِ الْجَوَارِي الْمُغَنِّيَاتِ فَقَالَ شِرَاؤُهُنَّ وَ بَيْعُهُنَّ حَرَامٌ وَ تَعْلِيمُهُنَّ كُفْرٌ وَ اسْتِمَاعُهُنَّ نِفَاقٌ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (۶)

وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۷) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۸).

ترجمه:

سعید بن محمد طاطری از پدرش نقل می کند که از ابی عبدالله (علیه السلام) سؤالی درباره فروش کنیزهای مغنیه پرسیدند. ایشان فرمودند: «خرید و فروش آن ها حرام است و آموزش آن ها کفر، و شنیدن صدای آن ها نفاق است.»

ص: ۱۲۴

۱- التهذيب ۶- ۳۵۷- ۱۰۲۱ والاستبصار ۳- ۶۱- ۲۰۴.

۲- الكافي ۵- ۱۲۰- ۴.

۳- التهذيب ۶- ۳۵۷- ۱۰۱۹ والاستبصار ۳- ۶۱- ۲۰۲.

۴- الكافي ۵- ۱۲۰- ۵.

۵- في المصدر- سعيد بن محمد الطاهري.

۶- التهذيب ۶- ۳۵۶- ۱۰۱۸ والاستبصار ۳- ۶۱- ۲۰۱.

۷- تقدم في الحديث ۱ من الباب ۲ من هذه الأبواب.

۸- يأتي في الباب ۹۹ من هذه الأبواب.

۱۷- بَابُ جَوَازِ كَسْبِ النَّائِحَةِ بِالْحَقِّ لَا بِالْبَاطِلِ وَاسْتِحْبَابِ تَرْكِهَا لِلْمُشَارَطَةِ وَ أَنَّهَا تَسْتَحِلُّ بِضَرْبِ إِحْدَى يَدَيْهَا عَلَى الْأُخْرَى وَ يُكْرَهُ النَّوْحُ لَيْلًا

اشاره

(۱) ۱۷ بَابُ جَوَازِ كَسْبِ النَّائِحَةِ بِالْحَقِّ لَا بِالْبَاطِلِ وَاسْتِحْبَابِ تَرْكِهَا لِلْمُشَارَطَةِ وَ أَنَّهَا تَسْتَحِلُّ بِضَرْبِ إِحْدَى يَدَيْهَا عَلَى الْأُخْرَى وَ يُكْرَهُ النَّوْحُ لَيْلًا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۵۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۱۵۶-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ لِي أَبِي يَا جَعْفَرُ أَوْقِفْ لِي مِنْ مَالِي كَذَا وَ كَذَا لِنَوَادِبَ تَنْدُبُنِي عَشْرَ سِنِينَ بِمَنْىَ أَيَّامٍ مَنَى.

ترجمه:

یونس بن یعقوب از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که فرمودند: پدرم به من گفت: ای جعفر، از مال من چنین و چنان [مقداری] را وقف کن تا برای من نوحه گرانی باشند که به مدت ده سال در ایام منا برای من نوحه سرایی کنند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۵۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

٢٢١٥٧-٢-(٣) وَبِإِسْنَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: مَاتَ الْوَلِيدُ بْنُ الْمُغِيرَةِ- فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ لِلنَّبِيِّ ص إِنَّ آلَ الْمُغِيرَةِ- قَدْ أَقَامُوا مَنَاحَةً فَأَذْهَبُ إِلَيْهِمْ فَأَذِنَ لَهَا (٤) فَلَبِسَتْ ثِيَابَهَا وَتَهَيَّأَتْ وَكَانَتْ مِنْ حُسْنِهَا كَأَنَّهَا جَانٌّ وَكَانَتْ إِذَا قَامَتْ فَأَرْخَتْ شَعْرَهَا جَلَّلَ جَسَدَهَا وَعَقَدَتْ بِطَرْفَيْهِ خَلْخَالَهَا فَندَبَتْ ابْنَ عَمَّهَا بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ص - فَقَالَتْ

أَنْعَى الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ أَبَا الْوَلِيدِ فَتَى الْعَشِيرَةِ

حَامِي الْحَقِيقَةِ مَا جِدَّ يَسْمُو إِلَى طَلَبِ الْوَتِيرَةِ

ص: ١٢٥

١- الباب ١٧ فيه ١٤ حديثاً.

٢- الكافي ٥- ١١٧- ١، التهذيب ٦- ٣٥٨- ١٠٢٥ وأورد نحوه عن الفقيه في الحديث ٢ من الباب ٦٩ من أبواب الدفن.

٣- الكافي ٥- ١١٧- ٢.

٤- فيه الاذن للمرأة في الذهاب إلى النائحات وقد تقدم النهي عنه في آداب الحمام، و تقدم وجه الجمع (منه. قده).

قَدْ كَانَ غَيْثًا فِي السَّنِينَ وَ جَعْفَرًا (١) غَدَقًا وَ مِيرَةً

- فَمَا عَابَ رَسُولُ اللَّهِ ص ذَلِكَ وَ لَا قَالَ شَيْئًا.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (٢)

وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

در این روایت از ابو حمزه، از امام باقر (علیه السلام) نقل شده است که وقتی ولید بن مغیره از دنیا رفت، ام سلمه به پیامبر (صلی الله علیه وآله) گفت که خاندان مغیره مجلس عزاداری برپا کرده اند و از پیامبر اجازه گرفت که به آن ها بپیوندند. پیامبر (ص) به او اجازه داد. ام سلمه لباس هایش را پوشید و آماده شد و به علت زیبایی اش گویی مانند جنی بود. او هنگامی که ایستاد، موهایش را آزاد کرد و این موها تمام بدنش را پوشاند و با سرهای موهایش، خلخال هایش را بست و در حضور پیامبر برای پسر عمویش ولید ندبه کرد و گفت:

"فرزند ولید بن ولید، ابا الولید را می گیرم؛ جوان قبیله، محافظ حقیقی و کریم که به طلب کین و عدالت بلند می شد، و او در خشکسالی ها چونان باران و درخت سخاوت بخشی بود و مایه رزق و روزی."

پس پیامبر (ص) به این ندبه انتقادی نکرد و چیزی نگفت و آنجا را ترک هم نکردند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۵۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۱۵۸ - ۳ - (۳) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ جَمِيعاً عَنْ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ قَالَ: كَانَتْ امْرَأَةٌ مَعَنَا فِي الْحَيِّ وَ لَهَا جَارِيَةٌ نَائِحَةٌ فَجَاءَتْ إِلَى أَبِي فَقَالَتْ يَا عَمُّ أَنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ مَعِيشَتِي مِنَ اللَّهِ ثُمَّ مِنْ هَذِهِ الْجَارِيَةِ فَأُحِبُّ أَنْ تَسْأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ذَلِكَ فَإِنْ كَانَ حَلَالًا وَ إِلَّا بَعْتُهَا وَ أَكَلْتُ مِنْ ثَمَنِهَا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِالْفَرْجِ فَقَالَ لَهَا أَبِي وَ اللَّهُ إِنِّي لَأُعْظِمُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع - أَنْ أَسْأَلَهُ عَنْ هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ قَالَ فَلَمَّا قَدِمْنَا عَلَيْهِ أَخْبَرْتُهُ أَنَا بِذَلِكَ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَ تَشَارِطُ فَقُلْتُ وَ اللَّهُ مَا أَدْرِي تَشَارِطُ أَمْ لَا فَقَالَ قُلْ لَهَا لَا تَشَارِطُ وَ تَقْبَلُ مَا أُعْطِيَتْ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۴)

وَرَوَاهُ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ وَ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ نَحْوَهُ (٥).

ترجمه:

در این روایت، حنان بن سدير نقل می کند که زنی در میان قبیله آنها زندگی می کرد که منبع درآمد او از طریق ناله و نوحه سرایی یک کنیزش بود. این زن نزد پدر حنان آمد و گفت: "ای عمو، تو می دانی که روزی من از طرف خداوند است و سپس از این کنیز. من دوست دارم که درباره حکم آن از امام صادق (علیه السلام) بپرسی؛ اگر حلال است، به این کار ادامه می دهم و اگر حرام باشد، او را می فروشم و از پولش استفاده می کنم تا خداوند گشایشی برایم فراهم کند."

پدر حنان در پاسخ به او گفت: "به خدا سوگند، من بسیار امام صادق (علیه السلام) را بزرگ می دانم و شرم دارم که چنین سؤالی از ایشان بپرسم." پس وقتی به حضور امام رسیدیم، من خودم موضوع را برای امام مطرح کردم. امام صادق (علیه السلام) پرسید: "آیا زن با مردم برای این کار شرط می بندد؟" من گفتم: "به خدا نمی دانم که شرط می بندد یا خیر." امام فرمود: "به او بگو شرط نبندد و تنها به مقداری که به او می دهند، بسنده کند."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٥٩ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢١٥٩ - ٤ - (٦) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ عِذَافِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع وَ سُئِلَ عَنْ كَسْبِ النَّائِحَةِ فَقَالَ تَسْتَحِلُّهُ بِضَرْبِ إِحْدَى يَدَيْهَا عَلَى الْأُخْرَى.

ص: ١٢٦

۱- الجعفر- النهر الصغير (الصباح- جعفر- ۲- ۶۱۵).

۲- التهذيب ۶- ۳۵۸- ۱۰۲۷.

۳- الكافي ۵- ۱۱۷- ۳.

۴- التهذيب ۶- ۳۵۸- ۱۰۲۶ و الاستبصار ۳- ۶۰- ۲۰۰.

۵- قرب الإسناد- ۵۸.

۶- الكافي ۵- ۱۱۸- ۴.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۱).

ترجمه:

عذافر روایت می کند که از امام صادق (علیه السلام) درباره درآمد ناشی از نوحه سرایی پرسیده شد. امام (ع) در پاسخ فرمودند: "درآمد او با کوبیدن یکی از دست هایش بر دیگری حلال می شود."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۶۰ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۱۶۰- ۵- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُمَرَ الزَّعْفَرَانِيِّ (۳) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِنِعْمَةٍ فَجَاءَ عِنْدَ تِلْكَ النِّعْمَةِ بِمِزْمَارٍ فَقَدْ كَفَرَهَا وَ مَنْ أُصِيبَ بِمُصِيبَةٍ فَجَاءَ عِنْدَ تِلْكَ الْمُصِيبَةِ بِنَائِحَةٍ فَقَدْ كَفَرَهَا.

أَقُولُ: يَأْتِي وَجْهَهُ (۴).

ترجمه:

عمر زعفرانی روایت می کند که امام صادق (علیه السلام) فرمودند: "هر کس که خداوند نعمتی به او داده باشد و در مقابل آن نعمت از ابزارهای موسیقی (مانند مزمار) استفاده کند، آن نعمت را ناسپاسی کرده است. و هر کس که به مصیبتی دچار شود و در آن مصیبت از نوحه گر بهره ببرد، نیز آن مصیبت را ناسپاسی کرده است."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٦١ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢١٦١-٦- (٥) وَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَنْجَوِيهِ (٦) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْجَعْفَرِيِّ عَنْ خَدِيجَةَ بِنْتِ عُمَرَ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَتْ سَمِعْتُ عَمِّي مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ ع يَقُولُ إِنَّمَا تَحْتَاجُ الْمَرْأَةُ إِلَى النَّوْحِ لِتَسِيلَ دَمْعُهَا وَلَا يُنْبَغِي لَهَا أَنْ تَقُولَ هُجْرًا فَإِذَا جَاءَ اللَّيْلُ فَلَا تُؤْذِي الْمَلَائِكَةَ بِالنَّوْحِ.

ترجمه:

خدیجه دختر عمر بن علی بن الحسین (علیه السلام) روایت می کند که شنیدم عمویم، امام محمد بن علی (علیه السلام) می فرمودند: "زن به نوحه نیاز دارد تا اشکش جاری شود، ولی نباید سخنان بی جا و ناپسند بگوید. و وقتی شب می شود، نباید با نوحه کردن فرشتگان را آزار دهد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٦٢ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢١٦٢-٧- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ الْحَرِّ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا بَأْسَ بِأَجْرِ النَّائِحَةِ الَّتِي تَنُوحُ عَلَى الْمَيِّتِ. وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ الْحَرِّ مِثْلَهُ (٨).

ترجمه:

ابوبصیر روایت می کند که امام صادق (علیه السلام) فرمودند: "اشکالی ندارد که زن نوحه گر برای نوحه کردن بر میت، اجرت بگیرد."

ص: ۱۲۷

۱- الفقیه ۳- ۱۶۲- ۳۵۹۲.

۲- الکافی ۶- ۴۳۲- ۱۱ و آورد صدره فی الحديث ۷ من الباب ۱۰۰ من هذه الأبواب.

۳- فی نسخة- عمرو الزعفرانی (هامش المخطوط) و فی المصدر- عمران الزعفرانی.

۴- یأتی فی الحديث ۱۴ من هذا الباب.

۵- الکافی ۱- ۳۵۸- ۱۷ و آورده فی الحديث ۱ من الباب ۷۱ من أبواب الدفن.

۶- فی المصدر- محمد بن رنجویه.

۷- التهذيب ۶- ۳۵۹- ۱۰۲۸ و الاستبصار ۳- ۶۰- ۱۹۹.

۸- الفقیه ۳- ۱۶۱- ۳۵۸۹.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۶۳ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۱۶۳- ۸- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى (۲) عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ كَسْبِ الْمُغْنِيَةِ وَ النَّائِحَةِ فَكَرِهَهُ.

أَقُولُ: الْكَرَاهَةُ فِي كَسْبِ الْمُغْنِيَةِ بِمَعْنَى التَّحْرِيمِ لِمَا تَقَدَّمَ (۳).

ترجمه:

سماعه روایت می کند که از امام درباره کسب و درآمد مغنیه (خواننده) و نائحه (زن نوحه گر) سؤال کرد و امام این کار را ناپسند شمرد.

می گویم : «کراهِت» در مورد کسب درآمد از طریق مغنیه به معنای حرمت است، با توجه به شواهدی که در احادیث قبلی آمده است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٦٤ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢١٦٤-٩-(٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ ع لَا بَأْسَ بِكَسْبِ النَّائِحَةِ إِذَا قَالَتْ صِدْقًا.

ترجمه:

محمد بن علی بن الحسین (شیخ صدوق) روایت می کند که امام فرموده اند: درآمد نائحه (زن نوحه گر) در صورتی که راست بگوید، اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٦٥ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢١٦٥-١٠-(٥) قَالَ وَ سُئِلَ الصَّادِقُ ع عَنْ أَجْرِ النَّائِحَةِ فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهِ قَدْ نِيحَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص.

ترجمه:

از امام صادق علیه السلام درباره دستمزد نائحه (زن نوحه گر) سؤال شد. حضرت فرمودند: اشکالی ندارد، زیرا بر رسول خدا صلی الله علیه و آله نیز نوحه سرایی شد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٦٦ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢٢١٦٦-١١- (٦) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَقْدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ عَنِ النَّبِيِّ ص فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي نَهَى عَنِ الرَّثَّةِ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ وَنَهَى عَنِ النَّيَّاحَةِ وَالِاسْتِمَاعِ إِلَيْهَا وَنَهَى عَنِ تَصْفِيْقِ الْوَجْهِ.

ترجمه:

در این حدیث از امام جعفر صادق علیه السلام نقل شده است که ایشان از نبی اکرم صلی الله علیه و آله روایت می کنند که آن حضرت از چند چیز نهی فرموده اند:

رثّة (صدای ناله) در هنگام مصیبت.

نوحه سرایی و گوش دادن به آن.

تصویق صورت (زدن دست بر صورت).

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٦٧ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢١٦٧-١٢- (٧) وَفِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ الْفَارِسِيِّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ جَعْفَرِ الْبَصْرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَرْبَعَةٌ لَا تَرَالُ فِي أُمَّتِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ - الْفَخْرُ بِالْأَحْسَابِ

ص: ١٢٨

- ۱- التهذيب ۶- ۳۵۹- ۱۰۲۹ والاستبصار ۳- ۶۰- ۱۹۸.
 - ۲- فی نسخه- عثمان بن سعید (هامش المخطوط) و كذلك التهذيب.
 - ۳- تقدم فی الباب ۱۵ من هذه الأبواب.
 - ۴- الفقيه ۳- ۱۶۲- ۳۵۹۱.
 - ۵- الفقيه ۱- ۱۸۳- ۵۵۱ و أورده فی الحديث ۲ من الباب ۷۱ من أبواب الدفن.
 - ۶- الفقيه ۴- ۳- ۴۹۶۸.
 - ۷- الخصال- ۲۲۶- ۶۰ و أورده نحوه عن المعانی فی الحديث ۱ من الباب ۱۰ من أبواب صلاة الاستسقاء، و فی الحديث ۷ من الباب ۷۵ من أبواب جهاد النفس.
- و الطَّعْنُ فِي الْأَنْسَابِ وَ الْإِسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ وَ النَّيَّاحَةُ وَ إِنَّ النَّائِحَةَ إِذَا لَمْ تَتَّبِ قَبْلَ مَوْتِهَا تَقُومُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- وَ عَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطْرَانٍ وَ دِرْعٌ مِنْ حَرْبٍ (۱).

ترجمه:

این حدیث از رسول الله صلی الله علیه و آله به بیان چهار چیز می پردازد که تا روز قیامت در امت اسلامی باقی خواهند ماند:

فخر به نسب ها: به معنای افتخار کردن به اجداد و نسب ها و خود را برتر از دیگران دانستن به این دلیل.

طعن به نسب ها: اشاره به تحقیر کردن و بی احترامی به نسب و اجداد دیگران.

استسقاء به ستاره ها: یعنی درخواست باران یا کمک از ستاره ها و مخلوقات غیر خدا.

نوحه سرایی: اشاره به شیوه ای که در آن افراد بر مرده ها ناله و نوحه خوانی می کنند.

در پایان، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هشدار می دهند که اگر کسی به نوحه سرایی ادامه دهد و قبل از مرگش توبه نکند، در روز قیامت با عذاب سختی مواجه خواهد شد؛ به طوری که بر او لباس هایی از قیر و زره ای از آهن خواهد بود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۶۸ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۲۱۶۸-۱۳- (۲) عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ النَّوْحِ عَلَى الْمَيِّتِ أَيْصْلَحُ قَالَ يُكْرَهُ.

ترجمه:

این روایت از علی بن جعفر نشان می دهد که او از برادرش، موسی بن جعفر، درباره نوحه سرایی بر میت سؤال کرده و پاسخ دریافت کرده است که نوحه سرایی بر میت "مکروه" است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۶۹ - رقم الحديث الباب: ۱۴]

۲۲۱۶۹-۱۴- (۳) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ النَّوْحِ فَكَرِهَهُ.

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى النَّوْحِ بِالْبَاطِلِ أَوْ مَا تَضَمَّنَ الْغِنَاءَ أَوْ اسْتِمَاعَ الْأَجَانِبِ وَ الْكَرَاهَةُ بِمَعْنَى التَّحْرِيمِ وَ كَذَا مَا مَرَّ بِمَعْنَاهُ (۴) وَ يُمَكِّنُ التَّخْصِصُ بِاللَّيْلِ لِمَا مَرَّ (۵).

ترجمه:

علی بن جعفر (علی بن جعفر) از برادرش موسی بن جعفر (علیه السلام) سؤال کرد: آیا نوحه سرایی بر میت خوب است؟ گفت: مکروه است.

می گویم: این روایت حمل می شود بر نوحه باطل یا خواندن مثل غنا یا بخاطر شنیدن نا محرم یا نوحه در شب و کراهت در اینجا یعنی حرام.

۱۸- بَابُ أَنَّهُ لَا بَأْسَ بِخَفْضِ ۲۹۸۲ الْجَوَارِي وَ آدَابِهِ

اشاره

(۶) ۱۸ بَابُ أَنَّهُ لَا بَأْسَ بِخَفْضِ (۷) الْجَوَارِي وَ آدَابِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۱۷۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۱۷۰-۱- (۸) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: لَمَّا هَاجَرَتِ النِّسَاءُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ص - هَاجَرَتْ فِيهِنَّ امْرَأَةٌ يُقَالُ

ص: ۱۲۹

۱- فی المصدر- جرب.

۲- مسائل علی بن جعفر- ۱۵۶- ۲۲۱.

۳- قرب الإسناد- ۱۲۱.

۴- مر فی الحدیث ۵ من هذا الباب.

۵- مر فی الحدیث ۶ من هذا الباب.

۶- الباب ۱۸ فيه ۳ أحاديث.

۷- الخفض للبنات - كالتختان للغلمان. (الصحاح - خفض - ۳ - ۱۰۷۴).

۸- الكافي ۵ - ۱۱۸ و أورد ذيله في الحديث ۱ من الباب ۱۹ من هذه الأبواب.

لَهَا أُمُّ حَبِيبٍ - وَكَانَتْ خَافِضَةً تَخْفِضُ الْجَوَارِيَ فَلَمَّا رَأَاهَا رَسُولُ اللَّهِ ص قَالَ لَهَا يَا أُمَّ حَبِيبٍ الْعَمَلُ الَّذِي كَانَ فِي يَدِكَ هُوَ فِي يَدِكَ الْيَوْمَ قَالَتْ نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ حَرَامًا فَتَنْهَانِي عَنْهُ قَالَ بَلْ (۱) حَلَالٌ فَادْنِي مِنِّي حَتَّى أُعَلِّمَكَ قَالَتْ فَدَنَوْتُ (۲) مِنْهُ فَقَالَ يَا أُمَّ حَبِيبٍ إِذَا أَنْتِ فَعَلْتِ فَلَا تَنْهَكِي وَلَا تَسْتَأْصِلِي وَأَشْمِي (۳) فَإِنَّهُ أَشْرَقَ لِلْوَجْهِ وَأَحْطَى عِنْدَ الزَّوْجِ الْحَدِيثَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

محمد بن مسلم از ابو عبد الله (عليه السلام) نقل می کند که: زمانی که زنان به سوی رسول الله (صلی الله علیه وآله) هجرت کردند، در بین آن ها زنی به نام ام حبیب بود که به کاهش جاذبه های خود می پرداخت. وقتی رسول الله (صلی الله علیه وآله) او را دید، به او گفت: ای ام حبیب، عملی که در دست تو بود، امروز هم در دست توست. او گفت: بله، ای رسول الله، مگر اینکه حرام باشد و تو مرا از آن نهی کنی. او فرمود: نه، حلال است، پس به من نزدیک شو تا تو را تعلیم دهم. او گفت: پس نزدیک شدم. رسول الله (صلی الله علیه وآله) فرمود: ای ام حبیب، اگر تو این کار را کردی، نهی نکن و نه ریشه اش را بکن و عطر بزن، زیرا این کار چهره ات را روشن تر و در نزد شوهر محبوب تر می کند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٧١ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢١٧١-٢- (٥) وَعَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَصْبَاطٍ عَنْ خَلْفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَانَتْ امْرَأَةً يُقَالُ لَهَا أُمُّ طَيِّبَةَ (٦) تَخْفِضُ الْجَوَارِيَ فَدَعَاَهَا النَّبِيُّ ص - فَقَالَ لَهَا يَا أُمَّ طَيِّبَةَ إِذَا خَفَضْتَ فَأَشْمِي وَلَا تُجَحِفِي فَإِنَّهُ أَصْفَى لِلْوَنِ الْوَجْهَ وَأَحْظَى عِنْدَ الْبُعْلِ.
مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (٧).

ترجمه:

عمرو بن ثابت از ابو عبد الله (عليه السلام) نقل می کند که: زنی به نام ام طیبیه وجود داشت که به کاهش جاذبه های خود می پرداخت. رسول الله (صلی الله علیه وآله) او را صدا زد و به او گفت: ای ام طیبیه، وقتی که کاهش می دهی، عطر بزن و زیاده روی نکن، زیرا این کار رنگ چهره ات را زیباتر و نزد شوهر محبوب تر می کند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٧٢ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢١٧٢-٣- (٨) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ وَهْبٍ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: لَا تُخْفِضِ الْجَارِيَةَ حَتَّى تَبْلُغَ سَبْعَ سِنِينَ.

ص: ١٣٠

١- فی نسخه- لا (هامش المخطوط).

٢- فی نسخه- قال- فدنت (هامش المخطوط).

۳- اشمی و لا تنهکی - شبه القطع الیسیر باشمام الرائحة، و النهک - المبالغة، أى اقطعى بعض النواة و لا تستاصلیها (النهاية ۲- ۵۰۳).

۴- التهذیب ۶- ۳۶۰- ۱۰۳۵.

۵- الکافی ۵- ۱۱۹- ۴.

۶- فى نسخة- أم ظبية (هامش المخطوط).

۷- التهذیب ۶- ۳۶۰- ۱۰۳۴.

۸- التهذیب ۶- ۳۶۰- ۱۰۳۳.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي النِّكَاحِ (۱).

ترجمه:

وہب از جعفر، از پدرش، از علی (علیہ السلام) نقل می کند کہ فرمود: «جاریہ نباید کاهش یابد تا بہ سن ہفت سالگی برسد.» (مثل پسرکہ اورا ختنہ می کنند)

۱۹- بَابُ أَنَّهُ لَا بَأْسَ بِكَسْبِ الْمَاشِطَةِ وَ حُكْمِ أَعْمَالِهَا وَ تَحْرِيمِ تَدْلِيسِهَا

اشارہ

(۲) ۱۹ بَابُ أَنَّهُ لَا بَأْسَ بِكَسْبِ الْمَاشِطَةِ وَ حُكْمِ أَعْمَالِهَا وَ تَحْرِيمِ تَدْلِيسِهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۷۳ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۱۷۳-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أُمِّ حَبِيبٍ الْخَافِضَةِ قَالَتْ: وَكَانَتْ لِأُمِّ حَبِيبٍ أُخْتُ يُقَالُ لَهَا أُمُّ عَطِيَّةَ وَكَانَتْ مُقَيَّتَةً (۴) يَعْنِي مَاشِطَةً فَلَمَّا انْصَرَفَتْ أُمُّ حَبِيبٍ إِلَى أُخْتِهَا فَأَخْبَرَتْهَا بِمَا قَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ص - فَأَقْبَلَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ إِلَى النَّبِيِّ ص - فَأَخْبَرَتْهُ بِمَا قَالَتْ لَهَا أُخْتُهَا فَقَالَ لَهَا اذْنِي مِنِّي يَا أُمُّ عَطِيَّةَ - إِذَا أَنْتِ قَيَّتِ الْجَارِيَةَ فَلَا تَغْسِلِي وَجْهَهَا بِالْخِرْقَةِ فَإِنَّ الْخِرْقَةَ تَشْرَبُ مَاءَ الْوَجْهِ.

ترجمه:

از محمد بن مسلم از امام صادق (علیه السلام) در حدیثی درباره ام حبیب، ختنه گر، نقل شده که فرمودند: ام حبیب خواهری داشت به نام ام عطیه که شغلش آرایشگری بود. پس وقتی ام حبیب نزد خواهرش بازگشت، آنچه را که پیامبر (صلی الله علیه و آله) به او گفته بود، برایش بازگو کرد. ام عطیه به سوی پیامبر آمد و آنچه را خواهرش به او گفته بود، برای پیامبر بیان کرد. پیامبر به او فرمود: «ای ام عطیه، نزد من بیا! هنگامی که دختر را آرایش می کنی، صورت او را با پارچه خشک نکن، چرا که پارچه رطوبت صورت را جذب می کند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۷۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۱۷۴-۲- (۵) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ أَشِيمَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: دَخَلْتُ مَاشِطَةً عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص فَقَالَ لَهَا هَلْ تَرَكْتِ عَمَلَكَ أَوْ أَقَمْتِ عَلَيْهِ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا أَعْمَلُهُ إِلَّا أَنْ تَنْهَانِي عَنْهُ فَأَنْتَهَيْ عَنْهُ فَقَالَ افْعَلِي فَإِذَا مَشَطْتَ فَلَا تَجْلِي (۶) الْوَجْهَ بِالْخِرْقِ فَإِنَّهُ

ص: ۱۳۱

۱- یأتی فی الحدیث ۳ من الباب ۵۶، و فی الباب ۵۸ من أبواب أحكام الأولاد.

۲- الباب ۱۹ فیہ ۸ أحادیث.

۳- الکافی ۵- ۱۱۸- ۱، التهذیب ۶- ۳۶۰- ۱۰۳۵ و أورد صدره فی الحدیث ۱ من الباب ۱۸ من هذه الأبواب.

۴- المقینة- المزینة، و التقیین- التزیین (النهاية ۴- ۱۳۵).

۵- الکافی ۵- ۱۱۹- ۲.

۶- فی التهذیب- فلا تحکی (هامش المخطوط).

يَذْهَبُ بِمَاءِ الْوَجْهِ وَلَا تَصْلِي الشَّعْرَ بِالشَّعْرِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۱)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

از ابن ابی عمیر از مردی از امام صادق (علیه السلام) نقل شده است که فرمود: زنی آرایشگر نزد رسول خدا (صلی الله علیه و آله) آمد. پیامبر به او فرمود: «آیا شغلت را رها کرده ای یا همچنان به آن مشغولی؟» او گفت: «ای رسول خدا، من به کار خود ادامه می دهم مگر اینکه شما مرا از آن نهی کنید، تا آن را ترک کنم.» پیامبر فرمود: «به کارت ادامه بده؛ اما وقتی آرایش می کنی، صورت را با پارچه تمیز نکن، زیرا این کار رطوبت صورت را از بین می برد، و موها را به مو متصل نکن.»

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۱۷۵ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۲۱۷۵-۳-(۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي هَاشِمٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ مُكْرَمٍ عَنْ سَعْدِ الْإِسْكَافِ قَالَ: سُئِلَ أَبُو جَعْفَرٍ عَنِ الْقَرَامِلِ (۳) الَّتِي تَضَعُهَا النِّسَاءُ فِي رُءُوسِهِنَّ يَصِلْنَهُ بِشُعُورِهِنَّ فَقَالَ لَا بَأْسَ عَلَى الْمَرْأَةِ بِمَا تَزَيَّنَتْ بِهِ لِزَوْجِهَا قَالَ فَقُلْتُ بَلَّغْنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص - لَعَنَ الْوَاصِلَةَ وَ الْمُوصُولَةَ فَقَالَ لَيْسَ هُنَالِكَ إِنَّمَا لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ص - الْوَاصِلَةَ الَّتِي تَزْنِي فِي شَبَابِهَا فَلَمَّا كَبُرَتْ قَادَتْ النِّسَاءُ إِلَى الرَّجَالِ فَتِلْكَ الْوَاصِلَةُ وَ الْمُوصُولَةُ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

سعد اسکاف می گوید: از امام باقر (علیه السلام) درباره موهای مصنوعی که زنان به سر خود می گذارند و آن را به موهایشان وصل می کنند، سؤال شد. امام فرمودند: «برای زنی که این کار را برای زینت و برای همسرش انجام دهد، ایرادی ندارد.» گفتم: «به ما رسیده که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) زنی که موبه مو وصل کند و زنی که برای او این کار را انجام دهد، لعنت کرده است.» امام فرمودند: «نه، آنجا این گونه نیست. رسول خدا تنها زنی را لعنت کرد که در جوانی زنا می کرد و چون پیر شد، زنان را به سوی مردان هدایت می کرد. این است معنای واصله و موصوله.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۷۶ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۱۷۶-۴-(۵) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ امْرَأَةٍ مُسْلِمَةٍ تَمْشُطُ الْعَرَائِسَ لَيْسَ لَهَا مَعِيشَةٌ غَيْرُ ذَلِكَ وَ قَدْ دَخَلَهَا ضَيْقٌ قَالَ لَا بَأْسَ وَ لَكِنْ لَا تَصِلِ الشَّعَرَ بِالشَّعْرِ.

ترجمه:

از امام علی (علیه السلام) نقل شده که فرمود: از ایشان درباره زنی مسلمان پرسیدم که شغلش آرایش عروس ها است و راه دیگری برای گذران زندگی ندارد و در تنگنا قرار گرفته است. امام فرمودند: «اشکالی ندارد، اما نباید مو را به مو وصل کند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۷۷ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۱۷۷-۵- (۶) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ يَحْيَى بْنِ مِهْرَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْقَرَامِلِ قَالَ وَ مَا الْقَرَامِلُ قُلْتُ صُوفٌ تَجْعَلُهُ النِّسَاءُ فِي رُءُوسِهِنَّ قَالَ إِذَا كَانَ صُوفًا فَلَا بَأْسَ وَإِنْ كَانَ شَعْرًا فَلَا خَيْرَ فِيهِ مِنَ الْوَاصِلَةِ وَ الْمَوْصُولَةِ.

ترجمه:

یحیی بن مهران از عبدالله بن حسن نقل می کند که گفت: از ایشان درباره «قرامل» پرسیدم. امام فرمودند: «قرامل چیست؟» گفتم: «پشم است که زنان در سر خود قرار می دهند.» امام فرمودند: «اگر پشم باشد، اشکالی ندارد؛ اما اگر مو باشد، برای کسی که آن را به مو وصل می کند و کسی که آن را به خود وصل می کند، خیری در آن نیست.»

ص: ۱۳۲

۱- التهذيب ۶- ۳۵۹- ۱۰۳۱.

۲- الکافی ۵- ۱۱۹- ۳، و آورده فی الحديث ۲ من الباب ۱۰۱ من أبواب مقدمات النکاح.

۳- القرامل- ما تشده المرأة فی شعرها من خیوط (مجمع البحرین- قرمل- ۵- ۴۵۳).

٤- التهذيب ٦- ٣٦٠- ١٠٣٢.

٥- التهذيب ٦- ٣٥٩- ١٠٣٠.

٦- التهذيب ٦- ٣٦١- ١٠٣٦.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٧٨ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢١٧٨- ٦- (١) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ ع لَا بَأْسَ بِكَسْبِ الْمَاشِطَةِ مَا لَمْ تُشَارِطْ وَ قَبِلْتَ مَا تُعْطَى وَ لَا تَصِلُ شَعْرَ الْمَرْأَةِ بِشَعْرِ امْرَأَةٍ غَيْرِهَا وَ أَمَّا شَعْرُ الْمَعْرِ فَلَا بَأْسَ بِأَنْ تُوصِلَهُ بِشَعْرِ الْمَرْأَةِ.

ترجمه:

محمد بن علی بن الحسین نقل کرده است که امام (علیه السلام) فرمودند: «در کسب آرایشگر اشکالی نیست، به شرط آنکه شرط و توافقی (درباره دستمزد) نداشته باشد و آنچه را به او داده می شود بپذیرد. همچنین نباید موی زنی را به موی زنی دیگر وصل کند؛ اما وصل کردن موی بز به موی زن، اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٧٩ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢١٧٩- ٧- (٢) وَ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الْهَيْثَمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ زَكَرِيَّا عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبِيبٍ عَنْ تَمِيمِ بْنِ بُهْلُولٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ غُرَابٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ص النَّامِصَةَ وَ الْمُتَمِصَّةَ وَ الْوَاشِرَةَ وَ الْمُوتِشِرَةَ وَ الْوَاصِلَةَ وَ الْمُسْتَوْصِلَةَ وَ الْوَاشِمَةَ وَ الْمُسْتَوْشِمَةَ.

قَالَ الصَّدُوقُ قَالَ عَلِيُّ بْنُ غُرَابٍ النَّامِصَةُ الَّتِي تَنْتِفُ الشَّعْرَ وَالْمُنْتَمِصَةُ الَّتِي يُفَعْلُ ذَلِكَ بِهَا وَالْوَاشِرَةُ الَّتِي تَشْرُ أَسْنَانَ الْمَرْأَةِ وَتُفَلِّجُهَا وَتُحَدِّدُهَا وَالْمُوتَشِرَةُ الَّتِي يُفَعْلُ ذَلِكَ بِهَا وَالْوَاصِلَةُ الَّتِي تَصِلُ شَعْرَ الْمَرْأَةِ بِشَعْرِ امْرَأَةٍ غَيْرِهَا وَالْمُسْتَوْصِلَةُ الَّتِي يُفَعْلُ ذَلِكَ بِهَا وَالْوَاشِمَةُ الَّتِي تَشِمُ وَشِمَاءٌ فِي يَدِ الْمَرْأَةِ وَفِي شَيْءٍ مِنْ بَدَنِهَا وَهُوَ أَنْ تَغْرَزَ يَدَيْهَا أَوْ ظَهَرَ كَفِّهَا أَوْ شَيْئاً مِنْ بَدَنِهَا بِإِبْرَةٍ حَتَّى يُؤَثِّرَ فِيهِ ثُمَّ تَحْشُوهُ بِالْكُحْلِ أَوْ بِالنُّورَةِ فَتَخْضَرَّ وَالْمُسْتَوْشِمَةُ الَّتِي يُفَعْلُ ذَلِكَ بِهَا.

ترجمه:

از علی بن غراب از امام جعفر صادق (علیه السلام) از پدران نشان نقل شده است که فرمودند: «رسول خدا (صلی الله علیه و آله) نفرین کرد بر: زنی که موهای صورت خود را می کند (نامصه) و زنی که این کار بر او انجام می شود (منتمصه)، زنی که دندان هایش را تیز و باریک می کند (واشره) و زنی که این کار بر او انجام می شود (موتشره)، زنی که موی زنی را به موی زن دیگری وصل می کند (واصله) و زنی که این کار بر او انجام می شود (مستوصله)، زنی که نقش خالکوبی ایجاد می کند (واشمه) و زنی که بر بدن او این کار انجام می شود (مستوشمه).»

صدوق توضیح می دهد: نامصه زنی است که موهایش را می کند، و منتمصه زنی است که این کار بر او انجام می شود. واشره زنی است که دندان های زنی را می تراشد و باریک می کند، و موتشره زنی است که این کار بر او انجام می شود. واصله زنی است که موی زنی را به موی زن دیگر وصل می کند، و مستوصله زنی است که این کار بر او انجام می شود. واشمه زنی است که خالکوبی می کند، که به این صورت است که با سوزن دست یا بخشی از بدن را سوراخ می کند و سپس آن را با سرمه یا زردچوبه پر می کند تا اثر سبزرنگی بماند؛ و مستوشمه زنی است که بر بدن او این کار انجام می شود.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٨٠ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢١٨٠-٨-(٣) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ أَنَّهُ سَأَلَ أَخَاهُ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ عَنِ الْمَرْأَةِ تَحْفُفُ الشَّعْرَ مِنْ وَجْهِهَا قَالَ لَا بَأْسَ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي النِّكَاحِ (٤).

ترجمه:

از علی بن جعفر نقل شده که از برادرش امام موسی بن جعفر (علیه السلام) درباره زنی که موهای صورت خود را می زداید، پرسید. امام فرمودند: «اشکالی ندارد.»

ص: ۱۳۳

۱- الفقیه ۳- ۱۶۲- ۳۵۹۱.

۲- معانی الأخبار- ۲۴۹- ۱.

۳- قرب الإسناد- ۱۰۱ و آورده فی الحدیث ۶ من الباب ۱۰۱ من أبواب مقدمات النکاح.

۴- یأتی فی الباب ۱۰۱ من أبواب مقدمات النکاح. و تقدم فی الحدیث ۱ من الباب ۲ من هذه الأبواب.

۲۰- بَابُ إِبَاحَةِ الصَّنَاعَاتِ وَالْحِرَفِ وَأَسْبَابِ الرِّزْقِ إِلَّا مَا اسْتُنِيَ مَعَ التَّزَامِ الْأَمَانَةِ وَالتَّقْوَى

اشاره

(۱) ۲۰ بَابُ إِبَاحَةِ الصَّنَاعَاتِ وَالْحِرَفِ وَأَسْبَابِ الرِّزْقِ إِلَّا مَا اسْتُنِيَ مَعَ التَّزَامِ الْأَمَانَةِ وَالتَّقْوَى

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۸۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۱۸۱-۱- (۲) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ فَضِيلٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: كُلُّ مَا افْتَتَحَ الرَّجُلُ بِهِ رِزْقَهُ فَهُوَ تِجَارَةٌ.

ترجمه:

از محمد بن فضیل از امام کاظم (علیه السلام) نقل شده که فرمودند: «هر کاری که مرد به وسیله آن روزی خود را آغاز کند، تجارت است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۸۲ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۱۸۲-۲- (۳) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ يَحْيَى عَنْ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْتَرِفَ الْأَمِينَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۴).

ترجمه:

از محمد بن مسلم از امام صادق (علیه السلام) نقل شده که فرمودند: امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: «خداوند شخص حرفه ای و امانت دار را دوست دارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٨٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢١٨٣-٣- (٥) قَالَ الْكَلِينِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُؤْمِنَ الْمُحْتَرِفَ.

ترجمه:

مرحوم کلینی نقل کرده است که در روایت دیگری آمده است: «خداوند مؤمن حرفه ای را دوست دارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٨٤ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢١٨٤-٤- (٦) وَعَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَاءِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ حِيلَةُ الرَّجُلِ فِي بَابٍ مَكْسِيهِ.

ترجمه:

از وشا نقل شده است که از امام کاظم (علیه السلام) شنیده ام که فرمودند: «حیلت مرد در زمینه کسب و کارش می باشد.»

ص: ١٣٤

١- الباب ٢٠ فيه ٥ أحاديث.

٢- الكافي ٥- ٣٠٥- ٧ وأورده في الحديث ٥ من الباب ٣٥ من أبواب آداب التجارة.

٣- الكافي ٥- ١١٣- ١ وأورده في الحديث ١٤ من الباب ٤ من أبواب مقدمات التجارة.

٤- الفقيه ٣- ١٥٨- ٣٥٨٠.

٥- الكافي ٥- ١١٣- ١ ذیل الحديث ١.

٦- الكافي ٥- ٣٠٧- ١٢ و أورده فی الحديث ٧ من الباب ٣٥ من أبواب آداب التجارة.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٨٥ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢١٨٥- ٥- (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَالٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا يَسْأَلُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَاعَ - فَقَالَ إِنِّي أُعَالِجُ الرَّقِيقَ فَأَبِيعُهُ وَ النَّاسُ يَقُولُونَ لَا يَنْبَغِي فَقَالَ الرِّضَاعُ وَ مَا بَأْسُهُ كُلُّ شَيْءٍ مِمَّا يُبَاعُ إِذَا اتَّقَى اللَّهَ فِيهِ الْعَبْدُ فَلَا بَأْسَ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (٢)

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

از ابن فضال نقل شده است که گفت: شنیدم مردی از امام رضا (علیه السلام) سؤال کرد و گفت: «من برده معالجه کرده و آن را می فروشم و مردم می گویند این کار درست نیست.» امام رضا (علیه السلام) فرمودند: «چه اشکالی دارد؟ هر چیزی که فروخته می شود، اگر بنده تقوای الهی را رعایت کند، اشکالی ندارد.»

٢١- بَابُ كَرَاهَةِ الصَّرْفِ وَ بَيْعِ الْأَكْفَانِ وَ الطَّعَامِ وَ الرَّقِيقِ وَ الصِّيَاغَةِ وَ كَثْرَةِ الذَّبْحِ

اشاره

(٥) ٢١ بَابُ كَرَاهَةِ الصَّرْفِ وَ بَيْعِ الْأَكْفَانِ وَ الطَّعَامِ وَ الرَّقِيقِ وَ الصِّيَاغَةِ وَ كَثْرَةِ الذَّبْحِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٨٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢١٨٦-١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ يَحْيَى الْخُزَاعِيِّ عَنْ أَبِيهِ يَحْيَى بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ فَخَبَّرْتُهُ أَنَّهُ وُلِدَ لِي غُلَامٌ قَالَ أَلَا سَمَّيْتَهُ مُحَمَّدًا- قُلْتُ قَدْ فَعَلْتُ قَالَ فَلَا تَضْرِبْ مُحَمَّدًا- وَلَا تَشْتِمُهُ جَعَلَهُ اللَّهُ قُرَّةَ عَيْنٍ لَكَ فِي حَيَاتِكَ وَخَلَفَ صِدْقٍ بَعْدَكَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ فِي أَىِّ الْأَعْمَالِ أَضَعُهُ قَالَ إِذَا عَدَلْتَهُ (٧) عَنْ خَمْسَةِ أَشْيَاءَ فَضَعُهُ حَيْثُ شِئْتَ لَا تُسَلِّمُهُ صَيْرَفِيًّا فَإِنَّ الصَّيْرَفِيَّ لَا يَسْلَمُ مِنْ

ص: ١٣٥

١- الكافي ٥- ١١٤- ٣.

٢- التهذيب ٦- ٣٦٢- ١٠٣٩ والاستبصار ٣- ٦٣- ٢١٠.

٣- تقدم في الحديث ١ من الباب ٢ من هذه الأبواب.

٤- يأتى فى الأحاديث ١، ٢، ٤ من الباب ٢١ من هذه الأبواب، وفى الحديثين ٤، ٦ من الباب ٣٥ من أبواب آداب التجارة.

٥- الباب ٢١ فيه ٦ أحاديث.

٦- الكافي ٥- ١١٤- ٤ و التهذيب ٦- ٣٦١- ١٠٣٧ والاستبصار ٣- ٦٢- ٢٠٨.

٧- فى العلل - عزلته (هامش المخطوط).

الرَّبَا وَلَا تُسْلِمُهُ بَيَّاعَ أَكْفَانٍ فَإِنَّ صَاحِبَ الْأَكْفَانِ يَسُرُّهُ الْوَبَاءُ إِذَا كَانَ وَلَا تُسْلِمُهُ بَيَّاعَ طَعَامٍ فَإِنَّهُ لَا يَسْلُمُ مِنَ الْإِحْتِكَارِ وَلَا تُسْلِمُهُ جَزَّارًا فَإِنَّ الْجَزَّارَ تُسَلِّبُ مِنْهُ الرَّحْمَةُ وَلَا تُسْلِمُهُ نَحَّاسًا فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ شَرُّ النَّاسِ مَنْ بَاعَ النَّاسَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

از اسحاق بن عمار نقل شده است که گفت: به امام صادق (علیه السلام) وارد شدم و به ایشان خبر دادم که پسری به دنیا آورده ام. امام فرمودند: «آیا او را محمد نامیده ای؟» گفتم: «بله، نامش را محمد گذاشتم.» امام فرمودند: «پس او را نزن و او را دشنام مده! خداوند او را قره عین تو در زندگی ات و پس از تو نیکو یادگار قرار داده است.»

سپس گفتم: «فدای تو شوم، او را در کدام کار قرار دهم؟» امام فرمودند: «اگر او را از پنج چیز دور کنی، هر کجا که خواستی قرار بده. او را به صرافیه نده، چون صرافیه ها از ربا در امان نیستند. او را به فروشنده کفن نده، زیرا صاحب کفن از مرگ خوشحال می شود. او را به فروشنده غذا نده، چون او در امان از احتکار نیست. او را به قصابیه نده، زیرا رحمت از قصاب دور است. و او را فروشنده غلام و کنیز قرار نده، زیرا رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: بدترین مردم کسانی هستند که مردم را می فروشند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٨٧ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢١٨٧-٢- (٢) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ: إِنِّي أُعْطِيتُ خَالَتِي غُلَامًا وَ نَهَيْتُهَا أَنْ تَجْعَلَهُ قَصَابًا أَوْ حَجَّامًا أَوْ صَائِغًا.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي الْعِلَلِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۳)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۴)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

از طلحه بن زید نقل شده است که امام صادق (علیه السلام) فرمودند: «رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: من به عمه ام پسری دادم و او را از این کارها نهی کردم که او را قصاب، حجام یا طلا فروش قرار دهد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۸۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۱۸۸-۳- (۵) وَعَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثِ بَيْاعِ الزَّيْتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص سَأَلَ عَنْهُ فَقَالُوا مَاتَ وَ لَقَدْ كَانَ عِنْدَنَا أَمِيناً صَدُوقاً إِلَّا أَنَّهُ كَانَ فِيهِ خَصْلَةٌ قَالَ وَ مَا هِيَ قَالُوا كَانَ يَرْهَقُ يَتَّبِعُ النِّسَاءَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص - لَقَدْ كَانَ يُحِبُّنِي حُبًّا لَوْ كَانَ نَحَّاساً لَغَفَرَ اللَّهُ لَهُ.

ترجمه:

از علی بن حکم نقل شده است که از بعضی از اصحاب امام صادق (علیه السلام) در حدیثی درباره فروشنده روغن پرسیدند. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) از او سؤال کردند و گفتند: «او مرده است و حقیقتاً در میان ما امانت دار و صادق بود، اما یک ویژگی داشت.» رسول خدا پرسیدند: «آن

ویژگی چیست؟» گفتند: «او به دنبال زنان می رفت.» رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: «او مرا با محبت دوست داشت و اگر حتی فروشنده غلام و کنیز هم بود، خداوند او می آمرزید.»

ص: ۱۳۶

۱- علل الشرائع - ۵۳۰ - ۱.

۲- الکافی ۵ - ۱۱۴ - ۵ و آورده فی الحدیث ۸ من الباب ۹ من هذه الأبواب.

۳- علل الشرائع - ۵۳۰ - ۳.

۴- التهذیب ۶ - ۳۶۳ - ۱۰۴۱ و الاستبصار ۳ - ۶۴ - ۲۱۲.

۵- الکافی ۸ - ۷۷ - ۳۱.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۱۸۹ - رقم الحدیث الباب: ۴]

۲۲۱۸۹ - ۴ - (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الطُّوسِيُّ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الدَّهْقَانِ عَنْ دُرُسْتِ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ الْوَاسِطِيِّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ص فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ - قَدْ عَلَّمْتُ ابْنِي هَذَا الْكِتَابَةَ فَنِي أَيُّ شَيْءٍ أُسْلِمَهُ فَقَالَ أُسْلِمَهُ لِلَّهِ أَبُوكَ وَلَا تُسْلِمُهُ فِي خَمْسٍ لَا تُسْلِمُهُ سَبَاءً وَلَا صَائِغًا وَلَا قَصَابًا وَلَا حَنَاطًا وَلَا نَخَّاسًا قَالَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا السَّبَاءُ قَالَ الَّذِي يَبِيعُ الْأَكْفَانَ وَيَتَمَنَّى مَوْتَ أُمَّتِي وَلِلْمَوْلُودِ مِنْ أُمَّتِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَأَمَّا الصَّائِغُ فَإِنَّهُ يُعَالِجُ زَيْنَ (۲) أُمَّتِي وَأَمَّا الْقَصَابُ فَإِنَّهُ يَذْبَحُ حَتَّى تَذْهَبَ الرَّحْمَةُ مِنْ قَلْبِهِ وَأَمَّا الْحَنَاطُ فَإِنَّهُ يَحْتَكِرُ الطَّعَامَ عَلَى أُمَّتِي وَلَأنَّ يَلْقَى اللَّهَ الْعَبْدُ سَارِقًا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَلْقَاهُ قَدْ احْتَكَرَ الطَّعَامَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَأَمَّا النَّخَّاسُ فَإِنَّهُ أَتَانِي جَبْرِئِيلُ - فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ شِرَارَ أُمَّتِكَ الَّذِينَ يَبِيعُونَ النَّاسَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ (۳)

وَرَوَاهُ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ
الْكُوفِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ الدَّهْقَانِ (٤)

وَرَوَاهُ فِي الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ

ص: ١٣٧

١- التهذيب ٦- ٣٦٢- ١٠٣٨ و الاستبصار ٣- ٦٣- ٢٠٩.

٢- في الفقيه- غنى (هامش المخطوط)، وفي المصدر- رين، وفي نسخة من الفقيه- غبن.

٣- الفقيه ٣- ١٥٨- ٣٥٨٢.

٤- معاني الأخبار- ١٥٠- ١.

بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (١)

وَرَوَاهُ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى
عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ الدَّهْقَانِ مِثْلَهُ (٢).

ترجمہ:

از ابراہیم بن عبد الحمید نقل شدہ است کہ امام موسیٰ بن جعفر (علیہ السلام) فرمودند: مردی بہ پیامبر (صلی اللہ علیہ و آلہ) آمد و گفت: «ای رسول خدا! من بہ فرزندم نوشتن یاد دادم، حالا او را بہ چہ چیزی واگذارم؟» پیامبر (صلی اللہ علیہ و آلہ) فرمودند: «او را بہ خدا بسپار، و در پنج مورد او را واگذار نکن: نہ بہ سبّاء، نہ بہ صائغ، نہ بہ قصاب، نہ بہ حنّاط و نہ بہ نخّاس.»

سپس آن مرد پرسید: «ای رسول خدا! سبّاء چیست؟» پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمودند: «کسی که کفن می فروشد و آرزوی مرگ امت من را دارد. و برای من، مولود از امت من عزیزتر از هر چیزی است که خورشید بر آن بتابد. اما صائغ، او زینت امت من را درست می کند. و قصاب، او ذبح می کند تا رحمت از دلش برود. و حنّاط، او غذای امت من را احتکار می کند. و برای من، بهتر است که بنده ای به ملاقات خدا برود در حالی که دزد است تا اینکه او به ملاقات خدا برود و غذای امت من را به مدت چهل روز احتکار کرده باشد. و اما نخّاس، او به من گفت: جبرئیل آمد و گفت: «ای محمد! بدترین افراد امت تو کسانی هستند که مردم را می فروشند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۹۰ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۱۹۰-۵- (۳) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُؤَيْدٍ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا بَأْسَ أَنْ يَبِيعَ الرَّجُلُ الرَّقِيقَ مِنَ السَّنْدِ وَالسُّودَانِ وَالتَّلِيدِ (۴) وَ الْجَلِيبَ وَ الْمَوْلُودَ مِنَ الْأَعْرَابِ الْحَدِيثَ.

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى نَفْيِ التَّحْرِيمِ وَقَدْ تَقَدَّمَ فِي حَدِيثِ ابْنِ فَضَّالٍ (۵) وَ غَيْرِهِ (۶) مَا يَدُلُّ عَلَى عَدَمِ تَحْرِيمِ الْأَشْيَاءِ الْمَذْكُورَةِ وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۷).

ترجمه:

از ابن سنان نقل شده است که امام ابو عبدالله (علیه السلام) فرمودند: « اشکالی ندارد که مرد، برده ای را از هندوستان، سودان، تلید، جلیب و مولود از عرب ها بفروشد.»

می گویم: تحریم فروش این نوع برده ها وجود ندارد و به طور کلی، روایات قبلی مانند حدیث ابن فضال و دیگران نیز بر عدم تحریم این اشیاء دلالت دارند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٩١ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢١٩١-٦- (٨) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنِ الْحَسَنِ الصَّبَّاحِ (٩)
عَنْ حَمَّادِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْحَارِثِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: مَنْ بَاعَ الطَّعَامَ
نُزَعَتْ مِنْهُ الرَّحْمَةُ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ (١٠).

ترجمه:

این روایت از علی (علیه السلام) بیان می کند که «هر کس غذایی را بفروشد، رحمت از او گرفته می شود.»

ص: ١٣٨

١- علل الشرائع - ٥٣٠ - ٢.

٢- الخصال - ٢٨٧ - ٤٤.

٣- التهذيب ٧- ٦٧ - ٢٩٠ و آورد ذيله في الحديث ١ من الباب ١٣ من أبواب بيع الحيوان.

٤- التلید- من ولد ببلاد الکفار ثم حمل صغير فشب ببلاد الإسلام (مجمع البحرين- تلد- ٣- ١٩).

٥- تقدم في الحديث ٥ من الباب ٢٠ من هذه الأبواب.

٦- تقدم في الحديث ١ من الباب ٢، وفي الأحاديث ١، ٢، ٤ من الباب ٢٠ من هذه الأبواب.

٧- يأتي ما يدل على المقصود في أبواب الصرف، وبيع الحيوان.

٨- التهذيب ٧- ١٦٢ - ٧١٦.

٩- فى المصدر- عن ابى الحسن الصباح الزعفرانى.

١٠- الفقيه ٣- ٢٦٧- ٣٩٦٤.

٢٢- بَابُ عَدَمِ تَحْرِيمِ الصَّرْفِ إِذَا سَلِمَ مِنَ الرَّبَا

إشارة

(١) ٢٢ بَابُ عَدَمِ تَحْرِيمِ الصَّرْفِ إِذَا سَلِمَ مِنَ الرَّبَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٩٢ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢١٩٢- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحِ بْنِ السُّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ عَمَّارَةَ عَنْ سَدِيرِ الصَّيْرَفِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ حَدِيثٌ بَلَغَنِي عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ- فَإِنْ كَانَ حَقًّا فَإِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ قَالَ وَمَا هُوَ قُلْتُ بَلَغَنِي أَنَّ الْحَسَنَ كَانَ يَقُولُ لَوْ عَلَى دِمَاغِهِ مِنْ حَرِّ الشَّمْسِ مَا اسْتَظَلَ بِحَائِطِ صَيْرَفِيَّ وَلَوْ تَفَرَّتْ كَبِدُهُ عَطَشًا لَمْ يَسْتَقِ (٣) مِنْ دَارِ صَيْرَفِيَّ مَاءً وَهُوَ عَمَلِي وَتِجَارَتِي وَفِيهِ نَبَتَ لَحْمِي وَدَمِي وَمِنْهُ حَجِّي وَعُمَرَتِي قَالَ فَجَلَسَ ثُمَّ قَالَ كَذَبَ الْحَسَنُ خُذْ سَوَاءً وَأَعْطِ سَوَاءً فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَدَعْ مَا بِيَدِكَ وَانْهَضْ إِلَى الصَّلَاةِ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ- كَانُوا صَيَارِفَةً.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (٤)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَدِيرِ الصَّيْرَفِيِّ مِثْلَهُ وَزَادَ يُعْنَى صَيَارِفَةُ الْكَلَامِ وَلَمْ يُعْنِ صَيَارِفَةُ الدَّرَاهِمِ (٥).

أَقُولُ: وَجْهُهُ كَمَا ذَكَرَهُ بَعْضُ عُلَمَائِنَا أَنَّ يُعْنَى بِصِيغَةِ الْبِنَاءِ لِلْمَفْعُولِ وَكَذَا لَمْ يُعْنَ وَالْمَعْنَى أَنَّ مَا رَوَاهُ الْحَسَنُ مِنَ التَّهْدِيدِ لِلصِّيَارِفَةِ يُرَادُ بِهِ صِيَارِفَةُ الْكَلَامِ أَيْ مَنْ يَصْرِفُهُ عَنِ الْحَقِّ إِلَى الْبَاطِلِ وَعَنِ الصِّدْقِ إِلَى الْكَذِبِ وَلَا يُرَادُ بِهِ صِيَارِفَةُ الدَّرَاهِمِ

ص: ۱۳۹

۱- الباب ۲۲ فيه حديث واحد.

۲- الكافي ۵- ۱۱۳- ۲.

۳- في الفقيه- يستسق (هامش المخطوط).

۴- التهذيب ۶- ۳۶۳- ۱۰۴۰ والاستبصار ۳- ۶۴- ۲۱۱.

۵- الفقيه ۳- ۱۵۹- ۳۵۸۳.

وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ عُمُومًا (۱).

ترجمه:

از سدید صیرفی روایت شده که گفت: به امام باقر (ع) گفتم: حدیثی از حسن بصری به من رسیده است - اگر راست باشد، پس انا لله و انا الیه راجعون. امام فرمود: آن چیست؟ گفتم: به من رسیده که حسن می گفت: اگر مغزش از گرمای خورشید به جوش آید، به دیوار یک صیرفی (صراف) پناه نمی برد و اگر جگرش از تشنگی ترک بردارد، از خانه یک صیرفی آبی نمی نوشد. در حالی که من صرافم و این شغل و تجارت من است، و گوشت و خونم از آن روییده است، و حج و عمره ام از آن بوده است. امام نشست و سپس فرمود: حسن دروغ گفته است. (در تجارت) مساوی بگیر و مساوی

بده، و هنگامی که نماز فرا رسید، هر چه در دست داری رها کن و به سوی نماز برخیز. آیا نمی دانی که اصحاب کهف همه صراف بودند؟

می گویم: برخی از علمای ما گفته اند (هردو فعل را باید مجهول خواند) منظور از این عبارت این است که تهدیدی که حسن نقل کرده، در حقیقت به "صیرفه گری" در گفتار اشاره دارد، یعنی کسانی که سخن را از حق به باطل و از صدق به کذب می چرخانند، و منظورش صرافان (کسانی که با پول سر و کار دارند) نیست.

۲۳- بَابُ أَنَّهُ يُكْرَهُ كَوْنُ الْإِنْسَانِ حَائِكًا وَيُسْتَحَبُّ كَوْنُهُ صَيِّقَلًا

اشاره

(۲) ۲۳ بَابُ أَنَّهُ يُكْرَهُ كَوْنُ الْإِنْسَانِ حَائِكًا وَيُسْتَحَبُّ كَوْنُهُ صَيِّقَلًا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۹۳ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۱۹۳-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُوسَى بْنِ زَنْجَوَيْهِ التَّقْلِسِيِّ عَنْ أَبِي عُمَرَ الْحَنَاطِ عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ الصَّيْقَلِ الرَّازِيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ وَ مَعِيَ ثَوْبَانِ فَقَالَ لِي يَا أَبَا إِسْمَاعِيلَ - يَجِئْنِي مِنْ قَبْلِكُمْ أَثْوَابٌ كَثِيرَةٌ وَ لَيْسَ يَجِئْنِي مِثْلُ هَذَيْنِ الثَّوْبَيْنِ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ تَغْزُلُهُمَا أَمْ إِسْمَاعِيلَ وَ أَنْسَجُهُمَا أَنَا فَقَالَ لِي حَائِكٌ قُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ لَا تَكُنْ حَائِكًا فَقُلْتُ فَمَا أَكُونُ قَالَ كُنْ صَيِّقَلًا وَ كَانَتْ مَعِيَ مِائَتَا دِرْهَمٍ فَاشْتَرَيْتُ بِهَا سَيْوِفًا وَ مَرَايَا عُتْفًا وَ قَدِمْتُ بِهَا الرِّىَّ فَبِعْتُهَا بِرَبْحٍ كَثِيرٍ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

از ابو اسماعیل صیقل رازی روایت شده که گفت: با دو لباس نزد امام صادق (ع) وارد شدم. امام به من فرمودند: ای ابو اسماعیل، از جانب شما لباس های زیادی برای من می آید، اما هیچ کدام مانند این دو لباس نیستند. گفتم: فدایت شوم، این دو لباس را مادر اسماعیل می بافد و من آنها را می بافم. امام به من فرمودند: «بافنده ای؟» گفتم: بله. امام فرمودند: «بافنده نباش.» گفتم: پس چه باشم؟ فرمودند: «صیقل گر (سازنده یا صیقل دهنده).» من دویست درهم با خود داشتم، با آنها شمشیرها و آینه های کهنه خریدم و به ری رفتم و آنها را با سود زیادی فروخت

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۹۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۱۹۴-۲- (۵) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: ذُكِرَ الْحَايِكُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ مَلْعُونٌ فَقَالَ إِنَّمَا ذَلِكَ الَّذِي يَحُوكُ الْكَذِبَ عَلَى اللَّهِ وَ عَلَى رَسُولِهِ ص.

ترجمه:

از احمد بن محمد از برخی اصحاب ما که آن را به امام صادق (ع) رسانده اند، روایت شده که فرمودند: از بافنده نزد امام صادق (ع) یاد شد که او لعنت شده است. امام فرمودند: این (لعنت) فقط برای کسی است که دروغ را بر خدا و بر پیامبرش (ص) می بافد.

ص: ۱۴۰

١- تقدم فى الحديث ١ من الباب ٢، وفى البابين ٢٠، ٢١ من هذه الأبواب.

٢- الباب ٢٣ فيه حديثان.

٣- الكافى ٥ - ١١٥ - ٦.

٤- التهذيب ٦ - ٣٦٣ - ١٠٤٢ والاستبصار ٣ - ٦٤ - ٢١٣. التهذيب ٦ - ٣٦٣ - ١٠٤٢ والاستبصار ٣ - ٦٤ - ٢١٣.

٥- الكافى ٢ - ٣٤٠ - ١٠، وأورده فى الحديث ٢ من الباب ١٣٩ من أبواب العشرة.

٢٤- بَابُ عَدَمِ جَوَازِ تَعَلُّمِ النُّجُومِ وَالْعَمَلِ بِهَا وَحُكْمِ النَّظَرِ فِيهَا

إشارة

(١) ٢٤ بَابُ عَدَمِ جَوَازِ تَعَلُّمِ النُّجُومِ وَالْعَمَلِ بِهَا وَحُكْمِ النَّظَرِ فِيهَا (٢)

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٩٥ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢١٩٥ - ١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَيَابَةَ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ إِنَّ النُّجُومَ لَا يَحِلُّ النَّظَرُ فِيهَا وَهِيَ تُعْجِبُنِي فَإِنْ كَانَتْ تُضِرُّ بِدِينِي فَلَا حَاجَةَ لِي فِي شَيْءٍ يَضُرُّ بِدِينِي وَإِنْ كَانَتْ لَا تُضِرُّ بِدِينِي فَوَ اللَّهِ إِنِّي لَأَشْتَهِيهَا وَأَشْتَهِي النَّظَرَ فِيهَا فَقَالَ لَيْسَ كَمَا يَقُولُونَ لَا تُضِرُّ بِدِينِكَ ثُمَّ قَالَ إِنَّكُمْ تَنْظُرُونَ فِي شَيْءٍ مِنْهَا كَثِيرُهُ لَا يُدْرِكُ وَقَلِيلُهُ لَا يُنْتَفَعُ بِهِ الْحَدِيثَ.

أَقُولُ: يَأْتِي وَجْهُهُ (٤).

ترجمه:

از عبدالرحمن بن سیابة روایت شده که گفت: به امام صادق (ع) گفتم: مردم می گویند که نگاه کردن به ستارگان جایز نیست، اما من به آن علاقه دارم. اگر این کار به دین من ضرر می زند، نیازی به چیزی که به دینم ضرر بزند ندارم، و اگر ضرری ندارد، به خدا قسم که به آن علاقه دارم و دوست دارم به ستارگان نگاه کنم. امام فرمودند: این گونه که می گویند نیست؛ به دینت ضرری نمی زند. سپس فرمودند: شما به چیزی در آن (علم نجوم) نگاه می کنید که بیشترش قابل درک نیست و کم آن هم سودی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۱۹۶ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۱۹۶-۲- (۵) وَعَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ التَّيْمِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْخَطَّابِ الْوَاسِطِيِّ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ الْحَلَبِيِّ عَنْ حَمَّادِ الْأَزْدِيِّ عَنْ هِشَامِ

ص: ۱۴۱

۱- الباب ۲۴ فيه ۱۲ حديثاً.

۲- قد صرّح علماؤنا بتحريم تعلم علم النجوم و العمل به، و صرحوا بكفر من اعتقد تأثير النجوم، أو مدخليتها في التأثير، و ذكروا أن بطلان ذلك من ضروريات الدين، و نقلوا الإجماع على ذلك، فممن صرّح بما ذكرناه الشيخ المفيد، و المرتضى في الدرر و الغرر، و الشيخ الشهيد في قواعده و في الدروس، و العلامة في التذكرة و المنتهى و القواعد و التحرير، و الشيخ على في شرح القواعد، و الشهيد الثاني في شرح الشرائع، و المحقق في المعبر، و الكراچكى في كنز الفوائد و غيرهم، و لا يظهر منهم مخالف في ذلك على ما يحضرني (منه. قده).

۳- الكافي ۸- ۱۹۵- ۲۳۳.

۴- یأتی فی الحدیث ۱۲ من هذا الباب.

۵- الکافی ۸- ۳۵۱- ۵۴۹.

الخفاف قال: قال لي أبو عبد الله كيف بصرک بالنجوم- قال قلت: ما خلقت بالعراق- أبصر بالنجوم مني قال كيف دوران الفلك عندكم إلى أن قال ما بال العسكرين يلتقيان في هذا حاسب وفي هذا حاسب فيحسب هذا لصاحبه بالطفر ويحسب هذا لصاحبه بالطفر ثم يلتقيان فيهنم أحدهما الآخر فأتين كانت النجوم قال قلت: لا والله لا أعلم ذلك قال فقال صدقت إن أصل الحاسب حق ولكن لا يعلم ذلك إلا من علم مواليد الخلق كلهم.

ترجمه:

از هشام خفاف روایت شده که گفت: امام صادق (ع) به من فرمودند: چقدر به علم نجوم آگاهی داری؟ گفتم: در عراق کسی را آگاه تر از خودم به علم نجوم نمی شناسم. امام فرمودند: چرخش افلاک نزد شما چگونه است؟ تا این که فرمودند: چرا دو لشکر به هم می رسند و در هر دو لشکر منجم وجود دارد که هر کدام پیروزی را برای سپاه خود پیش بینی می کنند، ولی وقتی به هم می رسند، یکی از آن ها دیگری را شکست می دهد. پس ستارگان کجا بودند؟ گفتم: به خدا قسم نمی دانم. امام فرمودند: راست گفتم. اصل محاسبات (نجومی) حق است، اما کسی آن را نمی داند مگر آن که آفرینش همه مخلوقات را بداند.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۱۹۷ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۲۱۹۷-۳- (۱) و عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْخَطَّابِ وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَسَّانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَطِيَّةَ الزِّيَّاتِ عَنْ مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ

اللَّهِ عَنِ النُّجُومِ أَحَقُّ هِيَ فَقَالَ نَعَمْ إِنَّ اللَّهَ بَعَثَ الْمُشْتَرِيَ إِلَى الْأَرْضِ فِي صُورَةِ رَجُلٍ فَأَخَذَ رَجُلًا
مِنَ الْعَجَمِ فَعَلَّمَهُ إِلَى أَنْ قَالَ ثُمَّ أَخَذَ رَجُلًا مِنَ الْهِنْدِ فَعَلَّمَهُ الْحَدِيثَ.

أَقُولُ: يَأْتِي وَجْهَهُ (٢).

ترجمه:

از معلی بن خنیس روایت شده که گفت: از امام صادق (ع) درباره علم نجوم پرسیدم که آیا این علم
حقیقت دارد؟ امام فرمودند: بله. خداوند مشتری (یکی از سیارات) را به صورت مردی به زمین
فرستاد و مردی از عجم را گرفت و به او این علم را آموخت. سپس مردی از هند را گرفت و به او نیز
آموزش داد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٩٨ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢١٩٨ - ٤ - (٣) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ
عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سُئِلَ عَنِ النُّجُومِ قَالَ مَا يَعْلَمُهَا إِلَّا أَهْلُ بَيْتٍ مِنَ الْعَرَبِ - وَأَهْلُ بَيْتٍ مِنَ
الْهِنْدِ.

ترجمه:

از جمیل بن صالح، از کسی که به او خبر داده، از امام صادق (ع) روایت شده که از ایشان درباره
علم نجوم پرسیده شد. امام فرمودند: این علم را نمی دانند مگر خاندانی از عرب و خاندانی از هند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢١٩٩ - رقم الحديث الباب: ٥]

۲۲۱۹۹-۵-(۴) وَقَدْ تَقَدَّمَ فِي حَدِيثِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى عَنْ خِصَالٍ مِنْهَا
مَهْرُ الْبَغِيِّ وَ مِنْهَا النَّظَرُ فِي النُّجُومِ.

ترجمه:

و در حدیث قاسم بن عبدالرحمن آمده است که پیامبر (ص) از خصلت هایی نهی فرمودند که از
جمله آنها مهر زن بدکاره و از جمله آنها نگاه کردن در علم نجوم است.

ص: ۱۴۲

۱- الکافی ۸- ۳۳۰- ۵۰۷.

۲- یأتی فی الحدیث ۱۲ من هذا الباب.

۳- الکافی ۸- ۳۳۰- ۵۰۸.

۴- تقدم فی الحدیث ۱۴ من الباب ۵ من هذه الأبواب.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۰۰ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۲۰۰-۶-(۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ
الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ ظَرِيفِ بْنِ نَاصِحٍ عَنْ أَبِي الْحُصَيْنِ قَالَ سَمِعْتُ
أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ سِئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ص عَنِ السَّاعَةِ فَقَالَ عِنْدَ إِيمَانٍ بِالنُّجُومِ وَ تَكْذِيبٍ بِالْقَدَرِ.

ترجمه:

از ابو حصین روایت شده که گفت: از امام صادق (ع) شنیدم که می فرمود: از پیامبر (ص) درباره قیامت سؤال شد. پیامبر فرمودند: (قیامت برپا می شود) زمانی که به نجوم ایمان آورده شود و تقدیر تکذیب گردد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٠١ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٢٠١ - ٧ - (٢) وَ عَنْهُ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ نَصْرِ بْنِ قَابُوسَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ الْمُنْجِمُ مَلْعُونٌ وَالْكَاهِنُ مَلْعُونٌ وَالسَّاحِرُ مَلْعُونٌ وَالْمُغْنِيَةُ مَلْعُونَةٌ وَمَنْ آوَاهَا مَلْعُونٌ وَ أَكَلَ كَسِبَهَا مَلْعُونٌ.

ترجمه:

از نصر بن قابوس روایت شده که گفت: از امام صادق (ع) شنیدم که می فرمود: منجم (پیشگوی نجومی) لعنت شده است، کاهن لعنت شده است، ساحر (جادوگر) لعنت شده است، و زن آوازه خوان لعنت شده است، و هر کس که او را پناه دهد نیز لعنت شده است، و هر کس از درآمد او بخورد نیز لعنت شده است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٠٢ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٢٠٢ - ٨ - (٣) قَالَ وَقَالَ ع الْمُنْجِمُ كَالْكَاهِنِ وَالْكَاهِنُ كَالسَّاحِرِ وَالسَّاحِرُ كَالْكَافِرِ وَ الْكَافِرُ فِي النَّارِ.

ترجمه:

امام (ع) فرمودند: منجم (پیشگوی نجومی) مانند کاهن است، و کاهن مانند ساحر (جادوگر) است، و ساحر مانند کافر است، و کافر در آتش است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۰۳ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۲۰۳ - ۹ - (۴) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ آبَائِهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ نَهَى عَنْ عِدَّةٍ خِصَالٍ مِنْهَا النَّظَرُ فِي النُّجُومِ.

ترجمه:

با اسنادی که به امام باقر (ع) از پدرانشان نسبت داده می شود، از پیامبر (ص) روایت شده که ایشان از چند خصلت نهی فرموده اند که از جمله آنها نگاه کردن به نجوم است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۰۴ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۲۰۴ - ۱۰ - (۵) أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ الطَّبْرِسِيُّ فِي الْإِحْتِجَاجِ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّ زَنْدِيقًا قَالَ لَهُ مَا تَقُولُ فِي عِلْمِ النُّجُومِ - قَالَ هُوَ عِلْمٌ قَلَّتْ مَنَافِعُهُ وَكَثُرَتْ مَضَارُّهُ لَا يُدْفَعُ بِهِ الْمَقْدُورُ وَلَا يُتَّقَى بِهِ الْمَحْذُورُ إِنَّ خَبَرَ الْمُنْجَمِ بِالْبَلَاءِ لَمْ يُنْجِهِ التَّحَرُّزُ مِنَ الْقَضَاءِ وَإِنْ خَبَرَ هُوَ بِخَيْرٍ لَمْ يَسْتَطِعْ تَعْجِيلُهُ وَإِنْ حَدَّثَ بِهِ سُوءٌ لَمْ يُمَكِّنْهُ صَرْفُهُ وَ الْمُنْجَمُ يُضَادُّ اللَّهَ فِي عِلْمِهِ بِزَعْمِهِ أَنَّهُ يَرُدُّ

ص: ۱۴۳

۱- الخصال - ۶۲ - ۸۷.

۲- الخصال - ۲۹۷ - ۶۷.

۳- الخصال- ۲۹۷- ۶۷ ذیل الحدیث ۶۷.

۴- الخصال- ۴۱۸- ۱۰ ذیل الحدیث ۱۰.

۵- الاحتجاج- ۳۴۸.

قَضَاءُ اللَّهِ عَنْ خَلْقِهِ.

ترجمه:

از هشام بن حکم روایت شده که در حدیثی به امام صادق (ع) گفته شد: زندیق (کافر) از ایشان پرسید: درباره علم نجوم چه می گویی؟ امام فرمودند: این علم، علمی است که منافع آن کم و مضراتش زیاد است؛ با آن نمی توان مقدر را دفع کرد و نمی توان از محذور جلوگیری کرد. اگر منجم از بلایی خبر دهد، تحرز از آن، قضا را دفع نمی کند، و اگر از خیری خبر دهد، نمی تواند آن را تسریع کند، و اگر بدی رخ دهد، نمی توان آن را دفع کرد. همچنین منجم با ادعای خود، با علم خداوند در تضاد است، زیرا می پندارد که می تواند قضا و قدر الهی را از مخلوقاتش دور کند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۲۲۰۵ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۲۲۰۵- ۱۱- (۱) جَعْفَرُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُحَقِّقُ فِي الْمُعْتَبَرِ وَالْعَلَّامَةُ فِي التَّذَكُّرَةِ وَالشَّهِيدَانِ قَالُوا قَالَ النَّبِيُّ ص مَنْ صَدَّقَ كَاهِنًا أَوْ مُنَجِّمًا فَهُوَ كَافِرٌ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ ص.

ترجمه:

جعفر بن حسن محقق در "المعتبر" و علامه در "التذکره" و شهیدان در آثار خود آورده اند که پیامبر (ص) فرمودند: هر کس که کاهنی یا منجمی را تصدیق کند، به آنچه بر محمد (ص) نازل شده است، کافر است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۰۶ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۲۲۰۶-۱۲- (۲) عَلِيُّ بْنُ مُوسَى بْنِ طَاوُسٍ فِي كِتَابِ الْإِسْتِخَارَاتِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ الشَّيْخِ الْفَاضِلِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ فِي دُعَاءِ الْإِسْتِخَارَةِ الَّذِي كَانَ يَدْعُو بِهِ الصَّادِقُ ع إِلَى أَنْ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ خَلَقْتَ أَقْوَامًا يَلْجَأُونَ إِلَى مَطَالِعِ النُّجُومِ لِأَوْقَاتِ حَرَكَاتِهِمْ وَ سُكُونِهِمْ وَ خَلَقْتَنِي أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِنَ اللَّجَا إِلَيْهِمْ وَ مِنْ طَلَبِ الْإِخْتِيَارَاتِ بِهَا وَ أَيقِنُ أَنَّكَ لَمْ تُطْلِعْ أَحَدًا عَلَى غَيْبِكَ فِي مَوَاقِعِهَا وَ لَمْ تُسَهِّلْ لَهُ السَّبِيلَ إِلَى تَحْصِيلِ أَفَاعِيلِهَا وَ أَنَّكَ قَادِرٌ عَلَى نَقْلِهَا فِي مَدَارَاتِهَا عَنِ السُّعُودِ الْعَامَّةِ وَ الْخَاصَّةِ إِلَى النُّحُوسِ وَ عَنِ النُّحُوسِ الشَّامِلَةِ الْمُضِرَّةِ إِلَى السُّعُودِ لِأَنَّكَ تَمْحُو مَا تَشَاءُ وَ تُثَبِّتُ وَ عِنْدَكَ أُمُّ الْكِتَابِ- مَا أَسْعَدْتَ مَنْ اعْتَمَدَ عَلَى مَخْلُوقٍ مِثْلِهِ وَ اسْتَبَدَّ الْإِخْتِيَارَ لِنَفْسِهِ وَ لَا أَشَقَيْتَ مَنْ اعْتَمَدَ عَلَى الْخَالِقِ الَّذِي أَنْتَ هُوَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَ حَذَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ الدُّعَاءُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ فِي آدَابِ السَّفَرِ مَا يَدُلُّ عَلَى عَدَمِ جَوَازِ الْعَمَلِ بِالنُّجُومِ وَ الْأَمْرِ بِإِحْرَاقِ كُتُبِهَا وَ عَدَمِ جَوَازِ تَعَلُّمِهَا إِلَّا مَا يُهْتَدَى بِهِ فِي بَرٍّ أَوْ بَحْرٍ (۳) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۴) وَ لَا مُعَارِضَ لَهُ صَرِيحٌ فَيُحْمَلُ حَدِيثُ الْمُعَلَّى عَلَى تَعَلُّمِ مَا يُهْتَدَى بِهِ فِي بَرٍّ أَوْ بَحْرٍ أَوْ عَلَى التَّقِيَّةِ عَلَى أَنَّهُ قَدْ رُوِيَ فِي

ص: ۱۴۴

۱-المعتبر- ۳۱۱، و تذكرة الفقهاء- ۲۷۱.

۲- فتح الأبواب- ۱۹۸.

۳- تقدم في الباب ۱۴ من أبواب السفر، و في الحديث ۱ من الباب ۱۰ من أبواب صلاة الاستسقاء، و في الباب ۱۵ من أبواب أحكام شهر رمضان، و في الحديث ۱۲ من الباب ۱۷ من هذه الأبواب.

۴- یأتی فی الحدیث ۳ من الباب ۲۶ من هذه الأبواب.

عِدَّةُ أَحَادِيثَ فِي طِبِّ الْأَئِمَّةِ وَغَيْرِهِ أَنَّ السَّحَرَ حَقٌّ وَلَا شَكَّ فِي تَحْرِيمِهِ وَكَذَا فِي الْكِهَانَةِ وَالْقِيَاةِ وَغَيْرِهِمَا وَأَمَّا النَّظَرُ فِيهَا لَا لِلْعَمَلِ وَلَا لِلْحُكْمِ بَلْ لِمَعْرِفَةِ حِكْمَةِ اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ وَعَجَائِبِ مَخْلُوقَاتِهِ فَلَا بَأْسَ بِهِ لَمَّا مَرَّ (۱) فِي الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ وَلَوْ كَانَ الْمُرَادُ بِهِ مَا زَادَ عَلَى ذَلِكَ تَعَيَّنَ حَمْلُهُ عَلَى التَّقِيَّةِ.

ترجمه:

علی بن موسی بن طاووس در کتاب "الاستخارات" خود به نقل از شیخ محمد بن علی بن محمد درباره دعای استخاره ای که امام صادق (ع) می خواند، می نویسد:

"خداوند! تو اقوامی را آفریدی که به ستارگان پناه می برند تا زمان حرکات و سکون خود را بفهمند، و من به تو پناه می برم از این که به آنها پناه ببرم و از آنها درخواست انتخاب کنم. یقین دارم که تو هیچ کس را بر غیب خود در مواقع آن ها مطلع نکرده ای و راهی برای کسب آثار آن ها آسان نکرده ای. و تو قادر به تغییر آن ها هستی از خوشی های عمومی و خاص به نحو و از نحوهای عمومی مضر به خوشی ها، زیرا تو آنچه را بخواهی محو می کنی و آنچه را بخواهی ثابت می کنی. و نزد تو، اُم الکتاب است. چه بدبخت است کسی که به مخلوقی مانند خود اعتماد کند و انتخاب را به خود واگذارد و چه خوشبخت است کسی که به خالق که فقط تویی، بدون شریک، تکیه کند."

می گویم: در آداب سفر نیز مواردی وجود دارد که دلالت بر عدم جواز عمل به ستاره شناسی و دستور به سوزاندن کتاب های آن دارد و یادآوری می کند که تنها یادگیری آنچه که در دریا و خشکی مفید است مجاز است. عدم تعارض با آنچه قبلاً ذکر شده می پردازد. و حدیث معلی باید بر یادگیری چیزهایی که در دریا و خشکی مفید است، حمل شود یا بر تقیه استوار باشد.

احادیث متعدد در زمینه طب ائمه اشاره شده که بیانگر این است که سحر حقیقی است و در مورد حرمت آن شکی وجود ندارد. همچنین در مورد کاهنی، قیافه شناسی و موارد مشابه نیز تأکید می کند.

اما نگاه نباید به عنوان عمل یا حکم در نظر گرفته شود، بلکه برای فهم حکمت و قدرت خداوند و شگفتی های مخلوقات اوست. در نتیجه، اگر این نیت داشته باشد، هیچ منعی ندارد. و اگر در اخبار بیشتر از این باشد، باید آن را به تقیه نسبت داد.

۲۵- بَابُ تَحْرِيمِ تَعَلُّمِ السَّحْرِ وَ أَجْرِهِ وَ اسْتِعْمَالِهِ فِي الْعَقْدِ وَ حُكْمِ الْحَلِّ

اشاره

(۲) ۲۵ بَابُ تَحْرِيمِ تَعَلُّمِ السَّحْرِ وَ أَجْرِهِ (۳) وَ اسْتِعْمَالِهِ فِي الْعَقْدِ وَ حُكْمِ الْحَلِّ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۰۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۲۰۷-۱- (۴) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ

ص: ۱۴۵

۱- مرفی الحديث ۱ من هذا الباب.

۲- الباب ۲۵ فيه ۸ أحاديث.

٣- ذكر بعض المتأخرين أن تعلم السحر ليدفع به المتنبي بالسحر جائز، وأنه ربما يجب كفاية، و لا نص فيه، و تخصيص ذلك النص المتواتر المشتمل على نهاية التأكيد و التهديد و الوعيد بغير مخصص غير جائز، و أصل هذا الحكم من العامة و هو موجود فى كتبهم، و وجهه ظاهر على طريقتهم، لأنهم لا يقولون بوجوب الإمامة، فتحتاجون إلى حفظ ظواهر الشريعة، و أما على قواعد الإمامية فان ذلك من وظائف الامام لا من وظائف الرعية، و أفراد السحر ظاهرة لا تشبه بالمعجزات، و قد ورد النص بان كل من ادعى نبوة بعد محمد صلى الله عليه و آله و جب قتله على كل من سمعه، و بان الساحر حده القتل، فإذا كان الشارع أمر الرعية بقتل المتنبي بالسحر، و لم يامرهم بتعلم السحر لابطال دعواه، و لم يرخص لهم فى تعلمه، بل حكم بان تعلمه كفر، و النص فى الأمر بالمعروف و النهى عن المنكر عام قابل للتخصيص بغير الحرام كالسحر، فكيف يجعل مخصصا و هو غير صريح فى إباحة شىء من المحرمات لأجل النهى عن المنكر، و بالجملة لا يظهر للتخصيص وجه و لا ريب عند المحققين أن احتمال التحريم أقوى من احتمال الوجوب، فضلا عن الجواز، و أن الحكم هنا بالجواز فضلا عن الوجوب بعيد عن الاحتياط موافق للعامة، و لا دليل عليه، و نظير هذا التخصيص أن تكون امرأة ذات بعل تقول للرجل - "إن لم تزن بى مرة زنت بغيرك عشر مرّات" فينبغى أن يصير الزنا هنا حلالا لأجل النهى عن المنكر، أو واجبا كفائيا من باب الحسبة، فان نص تحريم الزنا و نص وجوب النهى عن المنكر تعارضا، و هما عامان كل واحد منهما قابل للتخصيص، و أمثال ذلك كثيرة (منه قده).

٤- الكافى ٥ - ١١٥ - ٧.

شَيْخٌ مِنْ أَصْحَابِنَا الْكُوفِيِّينَ قَالَ: دَخَلَ عِيسَى بْنُ شَفَقِيٍّ (١) عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع- وَكَانَ سَاحِرًا يَأْتِيهِ النَّاسُ وَيَأْخُذُ عَلَى ذَلِكَ الْأَجْرَ فَقَالَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ أَنَا رَجُلٌ كَانَتْ صِنَاعَتِي السَّحْرَ وَكُنْتُ أَخْذُ عَلَيْهِ الْأَجْرَ وَكَانَ مَعَاشِي وَقَدْ حَبَجْتُ مِنْهُ وَمَنْ اللَّهُ عَلَى بِلْقَائِكَ وَقَدْ ثُبْتُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَهَلْ لِي فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ مَخْرَجٌ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع حُلَّ وَلَا تَعْقِدْ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (٢)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عِيسَى بْنِ الثَّقَفِيِّ نَحْوَهُ (٣) وَرَوَاهُ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ الْهَيْثَمِ بْنِ أَبِي مَسْرُوقٍ النَّهْدِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عِيسَى بْنِ الثَّقَفِيِّ نَحْوَهُ (٤) أَقُولُ: خَصَّهُ بَعْضُ عُلَمَائِنَا بِالْحَلِّ بِغَيْرِ السَّحْرِ كَالْقُرْآنِ وَالدُّكْرِ وَالتَّعْوِيدِ وَنَحْوِهَا وَهُوَ حَسَنٌ إِذَا لَا تَصْرِيحَ بِجَوَازِ الْحَلِّ بِالسَّحْرِ (٥).

ترجمه:

از علی بن ابراهیم، از پدرش، از یکی از مشایخ کوفی ما نقل شده است که:

عیسی بن شفق می نزد ابی عبدالله (ع) آمد. او ساحر بود و مردم به او مراجعه می کردند و به خاطر کارش، اجرت می گرفت. او گفت: «من مردی هستم که شغل من سحر بوده و من از آن درآمد کسب می کردم و این معیشت من بوده است. من از این کار حذر کرده ام و خداوند بر من منت نهاد که تو را دیدم و من به سوی خداوند عزّ و جلّ توبه کرده ام. آیا برای من راهی در این مورد وجود دارد؟»

ابو عبدالله (ع) به او فرمود: «فقط سحر دیگران را باز (باطل) کن نه اینکه آنها را سحر (گرفتار) کنی.» می گویم: برخی از علمای ما، او را به حل مشکلش به جز سحر، مانند قرآن، ذکر، تعویذ و امثال آن، تخصیص داده اند. و این کار خوبی است، زیرا تصریحی بر جواز حلّ به وسیله سحر وجود ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٠٨ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٢٠٨ - ٢ - (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص سَاحِرُ الْمُسْلِمِينَ يُقْتَلُ وَ سَاحِرُ الْكُفَّارِ لَا يُقْتَلُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ لَا يُقْتَلُ سَاحِرُ الْكُفَّارِ قَالَ لِأَنَّ الشُّرَكَ أَعْظَمُ مِنَ السَّحْرِ لِأَنَّ السَّحَرَ وَ الشُّرَكَ مَقْرُونَانِ.

وَفِي الْعِلَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي

ص: ١٤٦

١- في التهذيب و الفقيه- عيسى بن شقفي.

٢- التهذيب ٦- ٣٦٤- ١٠٤٣.

٣- الفقيه ٣- ١٨٠- ٣٦٧٧.

٤- قرب الإسناد- ٢٥.

٥- راجع المسالك ١- ١٢٩، و مفتاح الكرامة ٤- ٧٣.

٦- الفقيه ٣- ٥٦٧- ٩٣٨ و أورده في الحديث ١ من الباب ١ من أبواب بقية الحدود.

عَبْدُ اللَّهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

از سکونی، از جعفر بن محمد (علیه السلام) نقل شده است که گفت: رسول خدا (صلی الله علیه وآله) فرمود: «ساحر مسلمانان کشته می شود، اما ساحر کفار کشته نمی شود.» گفته شد: «ای رسول خدا، چرا ساحر کفار کشته نمی شود؟» فرمود: «زیرا شرک از سحر بزرگتر است، زیرا سحر و شرک به هم پیوسته اند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٠٩ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٢٠٩ - ٣ - (٢) قَالَ وَرَوَى أَنَّ تَوْبَةَ السَّاحِرِ أَنْ يَحُلَّ وَلَا يَعْقِدَ.

ترجمه:

نقل شده است که توبه ساحر این است که سحرافراد را باز کند نه اینکه افراد را سحر کند .

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢١٠ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٢١٠ - ٤ - (٣) وَفِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ الْمُفَسِّرِ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَيَّارٍ عَنْ أَبِيهِمَا عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْعَسْكَرِيِّ عَنْ آبَائِهِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَ مَارُوتَ (٤) قَالَ كَانَ بَعْدَ نُوحٍ ع - قَدْ كَثُرَتْ السَّحَرَةُ الْمُمَوَّهُونَ فَبَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَلَائِكَيْنِ إِلَى نَبِيِّ ذَلِكَ الزَّمَانِ بِذِكْرِ مَا يَسْحَرُ بِهِ السَّحَرَةُ وَ ذِكْرِ مَا يُبْطَلُ بِهِ سِحْرُهُمْ وَ يَرُدُّ بِهِ كَيْدَهُمْ فَتَلَقَّاهُ النَّبِيُّ عَنِ الْمَلَائِكَةِ وَ أَدَّاهُ إِلَى عِبَادِ اللَّهِ بِأَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ أَمَرَهُمْ أَنْ يَقِفُوا بِهِ عَلَى السَّحَرِ وَ أَنْ يُبْطِلُوهُ وَ نَهَاَهُمْ أَنْ يَسْحَرُوا بِهِ النَّاسَ وَ هَذَا كَمَا يُدَلُّ عَلَى السَّمِّ مَا هُوَ وَ عَلَى مَا يُدْفَعُ بِهِ غَائِلَةُ السَّمِّ إِلَى أَنْ قَالَ وَ مَا يُعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ ذَلِكَ السَّحَرِ وَ إِبْطَالُهُ حَتَّى يَقُولَا لِلْمُتَعَلِّمِ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ وَ امْتِحَانٌ لِلْعِبَادِ لِيُطِيعُوا اللَّهَ فِيمَا يَتَعَلَّمُونَ مِنْ هَذَا وَ يُبْطِلُوا بِهِ كَيْدَ السَّحَرَةِ وَ لَا يَسْحَرُواهُمْ فَلَا تَكْفُرْ بِاسْتِعْمَالِ هَذَا السَّحَرِ وَ طَلَبِ الْإِضْرَارِ بِهِ وَ دُعَاءِ النَّاسِ إِلَى أَنْ يَعْتَقِدُوا أَنَّكَ بِهِ تُخَيِّى وَ تُمِيتُ وَ تَفْعَلُ مَا لَا يَقْدِرُ عَلَيْهِ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِنَّ ذَلِكَ كُفْرٌ إِلَى أَنْ قَالَ وَ يَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَ لَا يَنْفَعُهُمْ لَا نَهَمُ إِذَا تَعَلَّمُوا ذَلِكَ السَّحَرِ لِيَسْحَرُوا بِهِ وَ يَضُرُّوا بِهِ فَقَدْ تَعَلَّمُوا مَا يَضُرُّهُمْ فِي دِينِهِمْ وَ لَا يَنْفَعُهُمْ فِيهِ الْحَدِيثُ.

ترجمه:

علی بن محمد بن سیار از پدران خود، از حسن بن علی عسکری (ع) نقل کرده که در حدیثی گفت: در آیه «و ما أنزل علی الملائکین ببابل هاروت و ماروت» (سوره بقره، آیه ۱۰۲) آمده است که این ماجرا بعد از نوح (ع) اتفاق افتاد؛ زیرا ساحران مموه و فریبکار بسیار شدند. در این زمان، خداوند

دو ملک به سوی پیامبر آن زمان فرستاد تا به او بگویند چه چیزی ساحران را سحر می کند و چگونه می توان سحر آن ها را باطل کرد و نقشه های آن ها را خنثی کرد. پیامبر این اطلاعات را از آن دو ملک دریافت کرد و به بندگان خدا به فرمان خداوند عزوجل ابلاغ کرد و به آن ها امر کرد که بر سحر آگاهی یابند و آن را باطل کنند و نهی کرد که به وسیله آن سحر، مردم را فریب دهند.

این مانند دانستن سموم است و اینکه چه چیزی می تواند خطر سم را دفع کند. همچنین در ادامه گفت: «و ما يعلمان من أحد ذلك السحر و ابطاله» (و آن دو هیچ کس را از آن سحر و باطل کردن آن نمی آموزند) تا زمانی که به متعلم بگویند ما فقط فتنه و آزمونی برای بندگان هستیم تا در آنچه می آموزند، خدا را اطاعت کنند و به وسیله آن کید ساحران را باطل کنند و خودشان را سحر نکنند. پس هرکس به کار بردن این سحر را برای ضرر زدن و دعوت مردم به این که باور کنند، با آن زنده می کند و می میرد و کارهایی را انجام می دهد که جز خداوند عزوجل نمی تواند انجام دهد، در حقیقت کافر شده است. و همچنین می گوید: «و يتعلمون ما يضرهم و لا ينفعهم» (و آن ها چیزی را می آموزند که به آن ها ضرر می زند و نفعی ندارد) زیرا وقتی آن ها آن سحر را برای آسیب زدن به دیگران می آموزند، در واقع چیزی را آموخته اند که به دین آن ها ضرر می زند و در آن نفعی ندارند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢١١ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٢١١-٥- (٥) وَعَنْ تَمِيمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْقُرَشِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْجَهْمِ عَنِ الرُّضَا ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: وَ أَمَّا هَارُوتُ وَ مَارُوتُ - فَكَانَا مَلَكَيْنِ عَلَّمَا النَّاسَ السَّحَرَ لِيَحْتَرِزُوا

ص: ١٤٧

١- علل الشرائع - ٥٤٦ - ١.

٢- علل الشرائع - ٥٤٦ - ١ ذیل حدیث ١، و آورده فی الحدیث ٢ من الباب ١ من أبواب بقية الحدود.

۳- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۱- ۲۶۶- ۱.

۴- البقرة ۲- ۱۰۲.

۵- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۱- ۲۷۱- ۲.

بِهِ سِحْرَ السَّحَرَةِ وَ يُبْطِلُوا بِهِ كَيْدَهُمْ وَ مَا عَلَّمَا أَحَدًا مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا حَتَّى (۱) قَالَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَكَفَرَ قَوْمٌ بِاسْتِعْمَالِهِمْ لِمَا أُمِرُوا بِالْإِخْتِرَازِ مِنْهُ وَ جَعَلُوا يُفَرِّقُونَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَ زَوْجِهِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَ مَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ (۲) يَعْنِي يُعَلِّمُهُ.

ترجمه:

علی بن الجهم از امام رضا (ع) نقل کرده که در حدیثی فرمود: «اما هاروت و ماروت» (این دو) دو ملک بودند که به مردم سحر آموختند تا با آن، سحر ساحران را بشناسند و بتوانند نقشه های آن ها را باطل کنند. آن ها هیچ چیزی از این سحر را به کسی نیاموختند تا اینکه گفتند: «ما فقط فتنه ای هستیم، پس کافر نشوید». برخی از مردم به خاطر استفاده از سحر، کافر شدند و به آنچه که به آن ها دستور داده شده بود که از آن پرهیز کنند، عمل کردند و با آنچه آموخته بودند، میان مرد و همسرش جدایی می افکندند. خداوند تعالی فرمود: «و ما هم بضارین به من أحد الا باذن الله» (و آنان هیچ کس را با آن آسیب نمی زنند مگر با اجازه خدا) که یعنی: (یعنی) خداوند به آن ها می آموزد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۱۲ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۲۱۲- ۶- (۳) وَ الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الطَّالْقَانِيِّ عَنْ يَحْيَى بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ صَاعِدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ جَمِيلٍ عَنِ الْمُعْتَمِرِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ فَضِيلِ بْنِ مَيْسَرَةَ عَنْ أَبِي جَرِيرٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص ثَلَاثَةٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ - مُدْمِنْ خَمْرٍ وَ مُدْمِنْ سِحْرِ وَ قَاطِعُ رَحِمِ الْحَدِيثِ.

ترجمه:

ابوموسی اشعری نقل می کند که رسول خدا (ص) فرمود: «سه دسته هستند که به بهشت داخل نخواهند شد: ۱. کسی که معتاد به شراب است، ۲. کسی که معتاد به سحر است، ۳. کسی که رابطه اش با خویشاوندانش را قطع کرده است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۱۳ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۲۱۳-۷- (۴) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنِ السَّنْدِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عَلِيًّا ع قَالَ: مَنْ تَعَلَّمَ شَيْئًا مِنَ السَّحْرِ قَلِيلًا أَوْ كَثِيرًا فَقَدْ كَفَرَ وَكَانَ آخِرَ عَهْدِهِ بِرَبِّهِ وَحَدُّهُ أَنْ يُقْتَلَ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ.

ترجمه:

ابوالبختری از جعفر بن محمد (ع) از پدرش نقل می کند که علی (ع) فرمود: «هر کس اندکی یا زیادی از سحر را بیاموزد، کافر شده است و آخرین عهد او با پروردگارش خواهد بود و مجازاتش این است که باید کشته شود، مگر اینکه توبه کند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۱۴ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۲۱۴-۸- (۵) فُرَاتُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْكُوفِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَسَنِ التَّمِيمِيِّ مُعْنَعًا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: نَحْنُ أَهْلُ بَيْتِ عَصَمَنَا اللَّهُ مِنْ أَنْ نَكُونَ فَتَانِينَ أَوْ كَذَّابِينَ أَوْ سَاحِرِينَ أَوْ زَنَائِينَ (۶) فَمَنْ كَانَ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ هَذِهِ الْخِصَالِ فَلَيْسَ

- ۱- فی نسخه- إلا (هامش المخطوط) و كذلك المصدر.
- ۲- البقرة ۲- ۱۰۲.
- ۳- الخصال- ۱۷۹- ۲۴۳ و أورده فی الحديث ۲۱ من الباب ۹ من أبواب الأشربة المحرمة، و فی الحديث ۱۹ من الباب ۴۹ من أبواب جهاد النفس.
- ۴- قرب الإسناد ۷۱.
- ۵- تفسیر فرات الکوفی- ۶۲.
- ۶- فی المصدر- الزیافین. و الزیاف- المختال المتکبر (الصحاح- زیف- ۴- ۱۳۷۱).

مِنَّا وَلَا نَحْنُ مِنْهُ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْحُدُودِ (۱) وَ غَيْرِهَا (۲) وَ لَا يَخْفَى أَنَّهُ يَحْتَمِلُ كَوْنُ مَا مَرَّ مِنْ جَوَازِ الْحَلِّ بِالسَّحْرِ مَخْصُوصاً بِتِلْكَ الشَّرِيعَةِ الْمَنْسُوخَةِ.

ترجمه:

از ابو عبدالله (ع) از پدرانش از علی (ع) در حدیثی نقل شده است که فرمود: «ما اهل بیتیم که خداوند ما را از اینکه فتنه گران، دروغ گویان، ساحران یا زناکاران باشیم، حفظ کرده است. پس هر کس که در او چیزی از این صفات باشد، از ما نیست و ما نیز از او نیستیم.»

من می گویم: و نشانه هایی در بحث حدود و موارد دیگر وجود دارد که نشان می دهد، آنچه پیش تر در مورد جواز بازکردن سحر با سحر بیان شد، مختص آن شریعت منسوخ است.

۲۶- بَابُ تَحْرِيمِ إِيْتَانِ الْعَرَّافِ وَ تَصْدِيقِهِ وَ الْكِهَانَةِ وَ الْقِيَافَةِ

اشاره

(۳) ۲۶ بَابُ تَحْرِيمِ إِيْتَانِ الْعَرَّافِ وَ تَصْدِيقِهِ وَ الْكِهَانَةِ وَ الْقِيَافَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۱۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۲۱۵-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَقْدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنِ آبَائِهِ ع فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص نَهَى عَنْ إِيْتَانِ الْعَرَّافِ وَقَالَ مَنْ أَتَاهُ وَ صَدَّقَهُ فَقَدْ بَرِئَ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى مُحَمَّدٍ ص.

أَقُولُ: فَسَرَّ بَعْضُ أَهْلِ اللُّغَةِ الْعَرَّافَ بِالْكَاهِنِ وَ بَعْضُهُمْ بِالْمُنَجِّمِ (۵).

ترجمه:

از حسین بن زید از صادق (ع) از پدرانش در حدیثی درباره ممنوعیت ها نقل شده است که رسول الله (ص) نهی کرد از رفتن به سوی عراف و فرمود: «هر کس به او برود و او را تصدیق کند، از آنچه خداوند عز و جل بر محمد (ص) نازل کرده، بیزار است.»

من می گویم: برخی از اهل زبان عراف را به کاهن تفسیر کرده اند و برخی دیگر به منجم.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۱۶ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۲۱۶-۲- (۶) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ تَكَهَّنَ أَوْ تُكُهَّنَ لَهُ فَقَدْ

ص: ۱۴۹

-
- ۱- یأتی فی الحدیث ۳ من الباب ۱، و فی الباب ۳ من أبواب بقية الحدود.
 - ۲- یأتی فی الحدیث ۳ من الباب ۲۶ من هذه الأبواب. و تقدم ما يدلّ عليه فی الحدیث ۱ من الباب ۲، و فی الحدیثین ۷ و ۸ من الباب ۲۴ من هذه الأبواب، و فی الحدیثین ۶، ۸ من الباب ۱۴ من أبواب السفر، و فی الحدیثین ۲، ۳۷ من الباب ۴۶ من أبواب جهاد النفس.
 - ۳- الباب ۲۶ فيه ۳ أحاديث.
 - ۴- الفقيه ۴- ۶- ۴۹۶۸ و أورده فی الحدیث ۱۰ من الباب ۴۲ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ۳ من الباب ۱۴ من أبواب السفر.
 - ۵- لسان العرب- عرف- ۹- ۲۳۷.
 - ۶- الخصال- ۱۹- ۶۸.

بَرِيٍّ مِنْ دِينَ مُحَمَّدٍ ص- قَالَ قُلْتُ: فَالْقِيَاةُ (۱) قَالَ مَا أَحَبُّ أَنْ تَأْتِيَهُمْ وَقِيلَ مَا يَقُولُونَ شَيْئاً إِلَّا كَانَ قَرِيباً مِمَّا يَقُولُونَ فَقَالَ الْقِيَاةُ فَضْلَةٌ مِنَ التُّبُوَّةِ ذَهَبَتْ فِي النَّاسِ حِينَ بُعِثَ النَّبِيُّ ص.

ترجمه:

از ابی بصیر از ابی عبدالله (ع) نقل شده است که فرمود: «هر کس که کهانت کند یا کسی برای او کهانت کند، از دین محمد (ص) بیزار است.»

گفتم: پس درباره قیافه (شناسایی با قیافه) چه می فرمایید؟ فرمود: «من دوست ندارم که به آن ها نزدیک شوید.» و گفته شد: «آیا آن ها چیزی می گویند که دور از حقیقت باشد؟» فرمود: «قیافه چیزی است که از نبوت است و در بین مردم رفته است، زمانی که پیامبر (ص) مبعوث شد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۱۷ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۲۱۷-۳- (۲) مُحَمَّدٌ بْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ الْمَشِيخَةِ لِلْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْهَيْثَمِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ إِنَّ عِنْدَنَا بِالْجَزِيرَةِ رَجُلًا رُبَّمَا أَخْبَرَ مَنْ يَأْتِيهِ يَسْأَلُهُ عَنِ الشَّيْءِ يُسْرِقُ أَوْ شِبْهَ ذَلِكَ فَنَسْأَلُهُ فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ مَشَى إِلَى سَاحِرٍ أَوْ كَاهِنٍ أَوْ كَذَّابٍ يُصَدِّقُهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ (۳).

ترجمه:

از هیثم نقل شده است که گفت: به ابی عبدالله (ع) گفتم: «در جزیره ما مردی وجود دارد که گاهی به کسانی که به او مراجعه می کنند، درباره سرقت یا چیزهایی از این قبیل خبر می دهد. آیا از او پرسیم؟» فرمود: «پیامبر (ص) فرمود: هر کس به سحرگر یا کاهن یا دروغگویی برود و به آنچه می گوید ایمان بیاورد، به آنچه خداوند از کتاب نازل کرده است، کافر شده است.»

۲۷- بَابُ حُكْمِ الرُّقَى

اشاره

(۴) ۲۷ بَابُ حُكْمِ الرُّقَى

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢١٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٢١٨-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ص قَالَ: لَا رُقَى إِلَّا فِي ثَلَاثَةٍ فِي حُمَةٍ (٦) أَوْ عَيْنٍ أَوْ دَمٍ لَا يَرَقُّ.

ترجمه:

از سکونی نقل شده است که از جعفر بن محمد (ع) از پدرش نقل کرده است که پیامبر (ص) فرمود: «هیچ نوع رقیه ای نیست مگر در سه حالت: در بیماری تب، چشم زدن، یا خون ریزی که بند نیاید.»

ص: ١٥٠

١- فی نسخه- فالقافة (هامش المخطوط).

٢- مستطرفات السرائر - ٨٣ - ٢٢.

٣- تقدم فی الحديث ١١ من الباب ٢٤ من هذه الأبواب، و فی الباب ١٤ من أبواب السفر.

٤- الباب ٢٧ فيه ٣ أحاديث.

٥- الخصال - ١٥٨ - ٢٠١.

٦- الحمة- سم العقرب (الصحاح - حم - ٥ - ١٩٠٦).

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢١٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٢١٩-٢-(١) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (٢) عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى الْقَطَّانِ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبِيبٍ عَنْ تَمِيمِ بْنِ بَهْلُولٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُصْعَبٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يُكْرَهُ النَّفْحُ فِي الرُّقَى وَالطَّعَامِ وَ مَوْضِعِ السُّجُودِ.

ترجمه:

از حسین بن مصعب نقل شده است که ابوعبدالله (ع) فرمود: «نفخ (فوت) کردن در رقیه، غذا، و محل سجده مکروه است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٢٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٢٢٠-٣-(٣) مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْكَشِّيُّ فِي كِتَابِ الرِّجَالِ قَالَ وَجَدْتُ بِخَطِّ جَبْرِئِيلَ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ خَدَمَ أَبُو خَالِدٍ الْكَابِلِيُّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ ع - دَهْرًا مِنْ عُمُرِهِ ثُمَّ إِنَّهُ أَرَادَ أَنْ يَنْصَرِفَ إِلَى أَهْلِهِ فَأَتَى عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ ع - فَشَكَا إِلَيْهِ شِدَّةَ شَوْقِهِ إِلَى وَالِدَتِهِ فَقَالَ يَا أَبَا خَالِدٍ يَقْدَمُ غَدًا رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ - لَهُ قَدْرٌ وَ مَالٌ كَثِيرٌ وَ قَدْ أَصَابَ بِنْتًا لَهُ عَارِضٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ وَ يُرِيدُونَ أَنْ يَطْلُبُوا مُعَالِجًا يُعَالِجُهَا فَإِذَا أَنْتَ سَمِعْتَ قُدُومَهُ فَاتِّبِهِ وَ قُلْ لَهُ أَنَا أُعَالِجُهَا لَكَ عَلَى أَنِّي أَشْتَرِطُ عَلَيْكَ أَنِّي أُعَالِجُهَا عَلَى دِيَّتِهَا عَشْرَةَ (٤) آلَافٍ دِرْهَمٍ فَلَا تَطْمَئِنَّ إِلَيْهِمْ وَ سَيُعْطُونَكَ مَا تَطْلُبُهُ مِنْهُمْ فَلَمَّا أَصْبَحَ وَ قَدِمَ الرَّجُلُ وَ مَنْ مَعَهُ وَ كَانَ رَجُلًا مِنْ عُظَمَاءِ أَهْلِ الشَّامِ فِي الْمَالِ وَ الْمَقْدَرَةِ فَقَالَ أَمَا مِنْ مُعَالِجٍ يُعَالِجُ بِنْتَ هَذَا الرَّجُلِ فَقَالَ لَهُ أَبُو خَالِدٍ الْكَابِلِيُّ أَنَا أُعَالِجُهَا عَلَى عَشْرَةِ آلَافٍ فَإِنْ أَنْتُمْ وَفَيْتُمْ وَفَيْتُمْ لَكُمْ عَلَى أَنْ لَا يَعُودَ إِلَيْهَا أَبَدًا فَشَرَطُوا أَنْ يُعْطُوهُ عَشْرَةَ آلَافٍ دِرْهَمٍ

ص: ١٥١

١- الخصال- ١٥٨- ٢٠٣ و أورد نحوه في الحديث ٤٣ من الباب ١٠ من أبواب الأطعمة المباحة.

٢- في المصدر- أحمد بن محمد بن الهيثم العجليّ.

٣- رجال الكشيّ ١- ٣٣٧- ١٩٣.

٤- في نسخة- خمسة (هامش المخطوط).

ثُمَّ أَقْبَلَ إِلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع فَأَخْبَرَهُ بِالْخَبَرِ فَقَالَ إِنِّي لَا أَعْلَمُ أَنَّهُمْ سَيَغْدِرُونَ بِكَ وَ لَا يَقُونَ لَكَ فَانْطَلِقْ يَا أَبَا خَالِدٍ فَخُذْ بِأُذُنِ الْجَارِيَةِ الْيُسْرَى ثُمَّ قُلْ يَا خَبِيثُ يَقُولُ لَكَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع- اخْرُجْ مِنْ هَذِهِ الْجَارِيَةِ وَ لَا تَعُدْ فَفَعَلَ أَبُو خَالِدٍ مَا أَمَرَهُ وَ خَرَجَ مِنْهَا فَأَفَاقَتِ الْجَارِيَةُ وَ طَلَبَ أَبُو خَالِدٍ الَّذِي اشْتَرَطُوا لَهُ فَلَمْ يُعْطَوْهُ فَرَجَعَ أَبُو خَالِدٍ مُغْتَمًا كَثِيبًا فَقَالَ لَهُ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع مَا لِي أَرَاكَ كَثِيبًا يَا أَبَا خَالِدٍ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّهُمْ يَغْدِرُونَ بِكَ دَعَهُمْ فَإِنَّهُمْ سَيَعُودُونَ إِلَيْكَ فَإِذَا لَقَوْكَ فَقُلْ لَسْتُ أَعَالِجُهَا حَتَّى تَضَعُوا الْمَالَ عَلَى يَدَيَّ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع- فَعَادُوا إِلَى أَبِي خَالِدٍ يَلْتَمِسُونَ مُدَاوَاتَهَا فَقَالَ لَهُمْ إِنِّي لَا أَعَالِجُهَا حَتَّى تَضَعُوا الْمَالَ عَلَى يَدَيَّ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع- فَإِنَّهُ لِي وَ لَكُمْ ثَقَّةٌ فَرَضُوا وَ وَضَعُوا الْمَالَ عَلَى يَدَيَّ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع- فَرَجَعَ إِلَى الْجَارِيَةِ فَأَخَذَ بِأُذُنِهَا الْيُسْرَى فَقَالَ يَا خَبِيثُ يَقُولُ لَكَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع- اخْرُجْ مِنْ هَذِهِ الْجَارِيَةِ وَ لَا تَعْرِضْ لَهَا إِلَّا بِسَبِيلِ خَيْرٍ فَإِنَّكَ إِنْ عُدْتَ أَحْرَقْتُكَ بِنَارِ اللَّهِ الْمُوقَدَةِ الَّتِي تَطْلُعُ عَلَى الْأَفْنِدَةِ فَخَرَجَ مِنْهَا وَ لَمْ يَعُدْ إِلَيْهَا وَ دَفَعَ الْمَالَ إِلَى أَبِي خَالِدٍ فَخَرَجَ إِلَى بِلَادِهِ (١).

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْإِحْتِضَارِ (٢) وَ فِي قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي غَيْرِ الصَّلَاةِ (٣) وَ غَيْرِ ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

از ابی صباح نقل شده است که ابو جعفر (ع) فرمود: «شنیدم او می گوید: ابو خالد کابلی مدت طولانی خدمت علی بن حسین (ع) بود. سپس او خواست به سوی خانواده اش برود و به علی بن حسین (ع) شکایت کرد که به شدت به مادرش مشتاق است. علی (ع) گفت: "ای ابو خالد، فردا مردی از اهل شام می رسد که هم مقام و هم مال زیادی دارد و دختری از او دچار بیماری شده و می خواهند درمانگری برای او بیابند. وقتی تو از آمدن او باخبر شدی، به او برو و بگو من درمانش می کنم به شرط اینکه من دیه اش را ده هزار درهم قرار دهم. به آن ها اطمینان نکن و آن ها به تو آنچه را که می خواهی می دهند."

پس از آن، وقتی صبح شد و مرد و همراهانش رسیدند، او گفت: "آیا درمانگری برای درمان دختر این مرد وجود ندارد؟" ابو خالد کابلی گفت: "من او را به ده هزار درهم درمان می کنم و اگر شما وفا کنید، من هم به شرط اینکه به او بازنگردید. پس آن ها پذیرفتند که ده هزار درهم را به او بدهند.

سپس به علی بن حسین (ع) خبر داد و او فرمود: "من می دانم که آن ها به تو خیانت می کنند و به تو وفا نخواهند کرد. ای ابو خالد، برو و به گوش دختر دست راستش بزن و بگو: 'علی بن حسین (ع) می گوید: از این دختر خارج شو و به او باز نگرد، مگر به خیر.' پس ابو خالد همین کار را کرد و دختر از بیماری بهبود یافت و او برای دریافت پولی که به او وعده داده شده بود، تلاش کرد، اما آن ها به او چیزی ندادند.

ابو خالد ناراحت و غمگین برگشت و علی بن حسین (ع) از او پرسید: "چرا ناراحتی، ای ابو خالد؟ مگر نگفتم که آن ها به تو خیانت می کنند؟ آن ها به زودی به تو برمی گردند. و وقتی به تو برخورد کردند، بگو: 'من او را درمان نمی کنم تا پول را به علی بن حسین (ع) بدهید؛ زیرا او برای من و شما قابل اعتماد است.'"

پس آن ها دوباره به ابو خالد بازگشتند و از او درخواست درمان کردند و او پاسخ داد: "من او را درمان نمی کنم تا پول را به علی بن حسین (ع) بدهید، زیرا او برای من و شما قابل اعتماد است." آن ها

موافقت کردند و پول را به علی بن حسین (ع) دادند و سپس ابو خالد به دختر برگشت و دوباره به او گفت: "علی بن حسین (ع) می گوید: از این دختر خارج شو و به او باز نگرد، جز برای خیر؛ زیرا اگر بازگردد، تو را با آتش الهی که بر دل ها سرکشیده است، می سوزانم." او از دختر خارج شد و به او بازنگشت و پول را به ابو خالد داد و او به سرزمین خود بازگشت.

من می گویم: این موضوع پیش تر در مورد احتضار و در مورد قرائت قرآن در غیر نماز و سایر موارد آمده است.

ص: ۱۵۲

-
- ۱- إعجاز عظیم لعلی بن الحسین (علیه السلام) (هامش المخطوط).
 - ۲- تقدم فی الباب ۱۴ من أبواب الاحتضار.
 - ۳- تقدم فی الباب ۴۱ من أبواب قراءة القرآن.
 - ۴- تقدم فی الباب ۳۷ من أبواب الحيض.

۲۸- بَابُ حُكْمِ الْقُصَّاصِ

اشاره

(۱) ۲۸ بَابُ حُكْمِ الْقُصَّاصِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۲۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۲۲۱-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع رَأَى قَاصًّا فِي الْمَسْجِدِ فَضْرَبَهُ وَطَرَدَهُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

هشام بن سالم از امام صادق علیه السلام روایت می کند که فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام کسی را که قصه می گفت در مسجد دید، او را زد و بیرون کرد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۲۲ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۲۲۲-۲- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْأَعْتِقَاتِ قَالَ: ذَكَرَ الْقَصَاصُونَ عِنْدَ الصَّادِقِ ع فَقَالَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُمْ يُسْتَعُونَ عَلَيْنَا.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین در کتاب الاعتقادات نقل کرده است: وقتی نزد امام صادق علیه السلام از قصه گویان سخن به میان آمد، فرمود: خدا لعنتشان کند، آنان ما را مورد بدگویی قرار می دهند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۲۳ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۲۲۳-۳- (۵) قَالَ: وَسُئِلَ الصَّادِقُ ع عَنِ الْقَصَاصِ يَحِلُّ الْإِسْتِمَاعُ لَهُمْ فَقَالَ لَا.

ترجمه:

در کتاب الاعتقادات مرحوم شیخ صدوق آمده است: از امام صادق علیه السلام درباره قصه گویان سؤال شد که آیا شنیدن سخنان آن ها جایز است؟ فرمود: خیر.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٢٤ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٢٢٤-٤- (٦) قَالَ وَقَالَ ع مَنْ أَصْغَى إِلَى نَاطِقٍ فَقَدْ عَبَدَهُ فَإِنْ كَانَ النَّاطِقُ عَنِ اللَّهِ فَقَدْ عَبَدَ اللَّهَ وَإِنْ كَانَ النَّاطِقُ عَنْ إِبْلِيسَ فَقَدْ عَبَدَ إِبْلِيسَ.

وَيَأْتِي مُسْنَدًا فِي الْقَضَاءِ (٧).

ترجمه:

در کتاب الاعتقادات مرحوم شیخ صدوق آمده است: امام صادق علیه السلام فرمودند: کسی که به سخنگویی گوش فرا دهد، او را پرستیده است؛ اگر آن سخنگو از جانب خدا باشد، خدا را پرستیده است و اگر از جانب ابلیس باشد، ابلیس را پرستیده است.

ص: ١٥٣

١- الباب ٢٨ فيه ٥ أحاديث.

٢- الكافي ٧- ٢٦٣- ٢٠ و أورده فی الحديث ١ من الباب ٣٨ من أبواب أحكام المساجد، و فی الحديث ١ من الباب ٤ من أبواب بقية الحدود.

٣- التهذيب ١٠- ١٤٩- ٥٩٥.

٤- اعتقادات الصدوق- ١٠٥.

۵- اعتقادات الصدوق - ۱۰۵.

۶- اعتقادات الصدوق - ۱۰۵.

۷- یأتی فی الحدیثین ۹، ۱۳ من الباب ۱۰ من أبواب صفات القاضي.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۵ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۲۵-۵- (۱) قَالَ: قَالَ: وَ سُئِلَ الصَّادِقُ عَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ وَ الشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ (۲) فَقَالَ ع هُمُ الْقَصَاصُ.

أَقُولُ: وَ أَحَادِيثُ مَذْمَةِ الْقَصَاصِ كَثِيرَةٌ.

ترجمه:

در کتاب الاعتقادات مرحوم شیخ صدوق آمده است: از امام صادق علیه السلام درباره سخن خداوند «و شاعران را گمراهان پیروی می کنند» (سوره شعراء، آیه ۲۲۴) پرسیدند. امام فرمود: مراد از این آیه، قصه گوینان هستند.

می گویم: احادیثی که در نکوهش قصه گوینان آمده، بسیار است.

۲۹- بَابُ كَرَاهَةِ الْأُجْرَةِ عَلَى تَعْلِيمِ الْقُرْآنِ مَعَ الشَّرْطِ دُونَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ وَ اسْتِحْبَابِ التَّسْوِيَةِ بَيْنَ الصَّبْيَانِ وَ حُكْمِ أُجْرَةِ الْقِرَاءَةِ

اشاره

(۳) ۲۹ بَابُ كَرَاهَةِ الْأُجْرَةِ عَلَى تَعْلِيمِ الْقُرْآنِ مَعَ الشَّرْطِ دُونَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ وَ اسْتِحْبَابِ التَّسْوِيَةِ بَيْنَ الصَّبْيَانِ وَ حُكْمِ أُجْرَةِ الْقِرَاءَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٢٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٢٢٦ - ١ - (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ كَثِيرٍ عَنْ حَسَّانِ الْمُعَلِّمِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ التَّعْلِيمِ فَقَالَ لَا تَأْخُذْ عَلَى التَّعْلِيمِ أَجْرًا قُلْتُ فَالشُّعْرُ وَ الرِّسَالُ وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِكَ أَشَارَ طُ عَلَيْهِ قَالَ نَعَمْ بَعْدَ أَنْ يَكُونَ الصَّبِيَّانِ عِنْدَكَ سَوَاءً فِي التَّعْلِيمِ لَا تَفْضُلُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

حسان معلم روایت می کند که از امام صادق علیه السلام درباره گرفتن مزد برای آموزش پرسیدم. فرمود: برای آموزش اجرت نگیر. گفتم: درباره شعر، نامه نگاری و اموری مانند آن، آیا می توانم شرط مزد بگذارم؟ فرمود: بله، به شرط آنکه در آموزش، کودکان نزد تو برابر باشند و برخی را بر برخی دیگر ترجیح ندهی.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٢٧ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٢٢٧ - ٢ - (٦) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ هَؤُلَاءِ يَقُولُونَ إِنَّ كَسْبَ الْمُعَلِّمِ سُحْتٌ فَقَالَ كَذَبُوا (٧) أَعْدَاءُ

۱- اعتقادات الصدوق - ۱۰۵.

۲- الشعراء ۲۶ - ۲۲۴.

۳- الباب ۲۹ فيه ۸ أحاديث.

۴- الكافي ۵ - ۱۲۱ - ۱.

۵- التهذيب ۶ - ۳۶۴ - ۱۰۴۵ والاستبصار ۳ - ۶۵ - ۲۱۴.

۶- الكافي ۵ - ۱۲۱ - ۲.

۷- فی نسخة من الفقيه - كذب (هامش المخطوط).

اللَّهِ إِنَّمَا أَرَادُوا أَنْ لَا يُعَلِّمُوا (۱) الْقُرْآنَ لَوْ أَنَّ الْمُعَلِّمَ أَعْطَاهُ رَجُلٌ دِيَّةً وَلَدَيْهِ لَكَانَ (۲) لِلْمُعَلِّمِ مُبَاحًا.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةٍ مِثْلَهُ (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ اللَّهِ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

فضل بن ابی قره روایت می کند که به امام صادق علیه السلام گفتم: این افراد می گویند که درآمد معلم حرام است. امام فرمود: دشمنان خدا دروغ می گویند؛ آنان می خواهند قرآن آموزش داده نشود. اگر مردی به معلم دیه فرزندش را بدهد، برای معلم حلال خواهد بود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۲۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۲۲۸-۳- (۵) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيِّ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الْعَبْدِ الصَّالِحِ قَالَ: قُلْتُ لَهُ إِنَّ لَنَا جَارًا يَكْتُبُ وَ قَدْ سَأَلَنِي أَنْ أَسْأَلَكَ عَنْ عَمَلِهِ قَالَ مُرَّهُ إِذَا دُفِعَ إِلَيْهِ الْغُلَامُ أَنْ يَقُولَ لِأَهْلِهِ إِنِّي إِنَّمَا أَعْلَمُهُ الْكِتَابَ وَ الْحِسَابَ وَ أَتَجَرُّ عَلَيْهِ بِتَعْلِيمِ الْقُرْآنِ حَتَّى يَطِيبَ لَهُ كَسْبُهُ.

ترجمه:

اسحاق بن عمار از امام کاظم علیه السلام نقل می کند که گفتیم: ما همسایه ای داریم که آموزش می دهد و از من خواسته است که از شما درباره کار او سؤال کنم. امام فرمود: به او بگو وقتی کودکی را نزد او می آورند، به خانواده اش بگویند که من تنها خواندن و نوشتن و حساب را به او آموزش می دهم و برای آموزش قرآن دستمزد می گیرم تا درآمدش حلال شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۲۹ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۲۲۹-۴- (۶) وَ عَنْهُ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ مِسْكِينٍ عَنْ قُتَيْبَةَ الْأَعَشَى قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ إِنِّي أُقْرَأُ الْقُرْآنَ - فَتُهْدَى إِلَى الْهَدْيَةِ فَأَقْبَلُهَا قَالَ لَا قُلْتُ إِنِّي لَمْ أَشَارِطُهُ قَالَ أَرَأَيْتَ لَوْ لَمْ تُقْرَأْ كَانَ يُهْدَى لَكَ قَالَ قُلْتُ: لَا قَالَ فَلَا تَقْبَلْهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ مِسْكِينٍ (۷).

ص: ۱۵۵

۱- فی الفقیه زیاده- اولادهم (هامش المخطوط).

۲- فی نسخه- کان (هامش المخطوط).

۳- الفقيه ۳- ۱۶۳- ۳۵۹۷.

۴- التهذيب ۶- ۳۶۴- ۱۰۴۶ والاستبصار ۳- ۶۵- ۲۱۶.

۵- التهذيب ۶- ۳۶۴- ۱۰۴۴ والاستبصار ۳- ۶۵- ۲۱۷.

۶- التهذيب ۶- ۳۶۵- ۱۰۴۸ والاستبصار ۳- ۶۶- ۲۱۹.

۷- الفقيه ۳- ۱۷۹- ۳۶۷۶.

أَقُولُ: حَمَلَهُ الشَّيْخُ عَلَى أَوْلَوِيَّةِ التَّنَزُّهِ لِمَا مَضَى (۱) وَيَأْتِي (۲).

ترجمه:

قتیبه اعشی روایت می کند که به امام صادق علیه السلام گفتم: من قرآن آموزش می دهم و به من هدیه ای داده می شود؛ آیا آن را بپذیرم؟ امام فرمود: خیر. گفتم: من شرطی با او نگذاشته ام. فرمود: اگر تو قرآن آموزش نمی دادی، آیا این هدیه را به تو می داد؟ گفتم: خیر. فرمود: پس آن را قبول نکن. می گویم: مرحوم شیخ این روایت را به اولویت ترک این هدایا به منظور پاکدامنی حمل کرده است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۳۰ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۲۳۰- ۵- (۳) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ جَرَّاحِ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْمُعَلَّمُ لَا يُعَلَّمُ بِالْأَجْرِ وَيَقْبَلُ الْهَدِيَّةَ إِذَا أُهْدِيَ إِلَيْهِ.

ترجمه:

جراح مدائنی از امام صادق علیه السلام روایت می کند که فرمود: معلم نباید در برابر آموزش مزد بگیرد، ولی اگر به او هدیه ای داده شود، آن را بپذیرد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۳۱ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۲۳۱-۶-(۴) وَ عَنْهُ عَنِ النَّضْرِ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ جَرَّاحِ الْمَدَائِنِيِّ قَالَ: نَهَى أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ أَجْرِ الْقَارِي الَّذِي لَا يَقْرَأُ إِلَّا بِأَجْرِ مَشْرُوطٍ.

ترجمه:

جراح مدائنی روایت می کند که امام صادق علیه السلام از گرفتن مزد برای قرائت (قرآن) توسط کسی که تنها با شرط مزد می خواند، نهی فرمود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۳۲ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۲۳۲-۷-(۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنْ أُجْرَةِ الْقَارِي الَّذِي لَا يَقْرَأُ إِلَّا عَلَى أَجْرِ مَشْرُوطٍ.

ترجمه:

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم از گرفتن مزد برای قرائت (قرآن) توسط کسی که تنها با شرط مزد می خواند، نهی فرمود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۳۳ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۲۳۳-۸- (۶) قَالَ وَقَالَ عَلِيُّ ع مَنْ أَخَذَ عَلَى تَعْلِيمِ الْقُرْآنِ أَجْرًا كَانَ حَظُّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْأَذَانِ (۷) وَفِي الْقِرَاءَةِ (۸) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۹).

ترجمه:

امام علی علیه السلام فرمود: کسی که برای آموزش قرآن اجرت بگیرد، بهره اش در روز قیامت همان (اجرت) خواهد بود.

ص: ۱۵۶

۱- مضی فی الحدیثین ۲، ۳ من هذا الباب.

۲- یأتی فی الحدیث ۵ من هذا الباب.

۳- التهذیب ۶- ۳۶۵- ۱۰۴۷ و الاستبصار ۳- ۶۶- ۲۱۸.

۴- التهذیب ۶- ۳۷۶- ۱۰۹۷.

۵- الفقیه ۳- ۱۷۲- ۳۶۵۰.

۶- الفقیه ۳- ۱۷۸- ۳۶۷۵.

۷- تقدم فی الحدیث ۲ من الباب ۳۸ من أبواب الأذان.

۸- تقدم فی الأحادیث ۲، ۳، ۷، ۸ من الباب ۸ من أبواب قراءة القرآن.

۹- یأتی فی الحدیث ۱ من الباب ۳۰ من هذه الأبواب، و فی الباب ۲، و فی الحدیث ۲ من الباب

۷، و فی الباب ۱۷ من أبواب المهور.

۳۰- بَابُ عَدَمِ جَوَازِ اخْتِذَاكَ الْأُجْرَةَ عَلَى الْأَذَانِ وَالصَّلَاةِ بِالنَّاسِ وَالْقَضَاءِ وَسَائِرِ الْوَاجِبَاتِ كَتَفْسِيلِ الْأَمْوَاتِ وَتَكْفِينِهِمْ وَدَفْنِهِمْ

اشارة

(۱) ۳۰ بابُ عَدَمِ جَوَازِ اخْذِ الْاُجْرَةِ عَلَيِ الْاَذَانِ وَ الصَّلَاةِ بِالنَّاسِ وَ الْقَضَاءِ وَ سَائِرِ الْوَاجِبَاتِ كَتَغْسِيلِ الْأَمْوَاتِ وَ تَكْفِينِهِمْ وَ دَفْنِهِمْ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۳۴ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۲۳۴ - ۱ - (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُثَنَّبِ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع أَنَّهُ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَاللَّهِ إِنِّي أُحِبُّكَ لِلَّهِ فَقَالَ لَهُ لَكِنِّي أَبْغُضُكَ لِلَّهِ قَالَ وَلِمَ قَالَ لِأَنَّكَ تَبْغِي فِي الْأَذَانِ وَ تَأْخُذُ عَلَى تَعْلِيمِ الْقُرْآنِ أَجْرًا وَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص يَقُولُ مَنْ أَخَذَ عَلَى تَعْلِيمِ الْقُرْآنِ أَجْرًا كَانَ حَظَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا إِلَّا أَنَّهُ قَالَ تَبْغِي فِي الْأَذَانِ كَسْبًا وَ لَمْ يَزِدْ عَلَى ذَلِكَ (۳).

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْأَذَانِ (۴) وَ فِي أَحَادِيثِ التَّظَاهُرِ بِالْمُنْكَرَاتِ (۵) وَ فِي اخْتِلَالِ الدُّنْيَا بِالدِّينِ فِي جِهَادِ النَّفْسِ (۶) وَ غَيْرِ ذَلِكَ (۷) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى حُكْمِ الْقَضَاءِ (۸).

ترجمه:

زيد بن علی از پدرش و او از پدرانش از امام علی علیه السلام نقل می کند که مردی نزد امام آمد و گفت: ای امیرالمؤمنین، به خدا سوگند که من تو را برای خدا دوست دارم. امام به او فرمود: ولی من

تورا برای خدا دشمن دارم. مرد پرسید: چرا؟ امام پاسخ داد: زیرا در اذان خودنمایی می کنی و برای آموزش قرآن اجرت می گیری. و از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: کسی که برای آموزش قرآن اجرت بگیرد، بهره اش در روز قیامت همان (اجرت) خواهد بود.

ص: ۱۵۷

-
- ۱- الباب ۳۰ فيه حديث واحد.
 - ۲- التهذيب ۶- ۳۷۶- ۱۰۹۹ والاستبصار ۳- ۶۵- ۲۱۵.
 - ۳- الفقيه ۳- ۱۷۸- ۳۶۷۵.
 - ۴- تقدم في الباب ۳۸ من أبواب الأذان.
 - ۵- تقدم في الحديث ۶ من الباب ۴۱ من أبواب الأمر والنهي.
 - ۶- تقدم في الباب ۵۲ من أبواب جهاد النفس.
 - ۷- تقدم في الباب ۸ من أبواب مقدمة العبادات.
 - ۸- يأتي في الحديثين ۱، ۹ من الباب ۸ من أبواب آداب القاضي.

۳۱- بَابُ عَدَمِ جَوَازِ بَيْعِ الْمُصْحَفِ وَ جَوَازِ بَيْعِ الْوَرَقِ وَ الْجِلْدِ وَ نَحْوِهِمَا وَ اخْذِ الْأُجْرَةِ عَلَى كِتَابَتِهِ

اشاره

(۱) ۳۱ بَابُ عَدَمِ جَوَازِ بَيْعِ الْمُصْحَفِ وَ جَوَازِ بَيْعِ الْوَرَقِ وَ الْجِلْدِ وَ نَحْوِهِمَا وَ اخْذِ الْأُجْرَةِ عَلَى كِتَابَتِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۳۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۲۳۵-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَيَابَةَ (۳) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ الْمَصَاحِفَ لَنْ تُشْتَرَى فَإِذَا اشْتَرَيْتَ فَقُلْ إِنَّمَا اشْتَرَيْتَ مِنْكَ الْوَرَقَ وَ مَا فِيهِ مِنَ الْأَدِيمِ (۴) وَ حِلْيَتَهُ وَ مَا فِيهِ مِنْ عَمَلٍ يَدِكَ بِكَذَا وَ كَذَا.

ترجمه:

عبدالرحمن بن سیابة از امام صادق علیه السلام نقل می کند که شنیدم فرمود: مصحف ها (قرآن ها) نباید خریداری شوند. اما اگر خریدی، بگو: من تنها کاغذ، جلد، زینت ها و کار دست تو را با فلان مقدار از تو می خرم.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۳۶ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۲۳۶-۲- (۵) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ بَيْعِ الْمَصَاحِفِ وَ شِرَائِهَا فَقَالَ لَا تَشْتَرِ كِتَابَ اللَّهِ - وَ لَكِنْ اشْتَرِ الْحَدِيدَ وَ الْوَرَقَ وَ الدَّفْتِينَ وَ قُلْ اشْتَرَيْتَ مِنْكَ هَذَا بِكَذَا وَ كَذَا.

ترجمه:

سماعه از امام صادق علیه السلام روایت می کند که از ایشان درباره خرید و فروش مصحف ها (قرآن ها) پرسیدم. امام فرمود: کتاب خدا را نخر، بلکه آهن (گیره ها)، کاغذ و جلد ها را بخر و بگو: این ها را با فلان مقدار از تو می خرم.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۳۷ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۲۳۷-۳- (۶) وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى (۷) قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ بَيْعِ الْمَصَاحِفِ وَ شِرَائِهَا فَقَالَ لَا تَشْتَرِ كَلَامَ اللَّهِ وَ لَكِنْ اشْتَرِ الْحَدِيدَ وَ الْجُلُودَ وَ الدَّفْتَرَةَ وَ قُلْ أَشْتَرِي هَذَا مِنْكَ بِكَذَا وَ كَذَا.

ترجمه:

عثمان بن عیسی روایت می کند که از امام صادق علیه السلام درباره خرید و فروش مصحف ها (قرآن ها) سؤال کردم. امام فرمود: کلام خدا را نخر، بلکه آهن، پوست و دفترها را بخر و بگو: این ها را با فلان مقدار از تو می خرم.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۳۸ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۲۳۸-۴- (۸) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ غَالِبٍ

ص: ۱۵۸

۱- الباب ۳۱ فيه ۱۳ حديثا.

۲- الكافي ۵- ۱۲۱- ۱.

۳- في المصدر- عبد الرحمن بن سليمان.

۴- في نسخة- الأدم (هامش المخطوط).

۵- الكافي ۵- ۱۲۱- ۲.

۶- التهذيب ۶- ۳۶۵- ۱۰۴۹.

۷- في المصدر زيادة- عن سمعه.

۸- الكافي ۵- ۱۲۱- ۳.

بْنِ عُثْمَانَ عَنْ رَوْحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ شِرَاءِ الْمَصَاحِفِ وَبَيْعِهَا فَقَالَ إِنَّمَا كَانَ يُوضَعُ الْوَرَقُ عِنْدَ الْمَنْبَرِ وَكَانَ مَا بَيْنَ الْمَنْبَرِ وَالْحَائِطِ قَدَرُ مَا تَمُرُّ الشَّاةُ أَوْ رَجُلٌ مُنْحَرِفٌ قَالَ فَكَانَ الرَّجُلُ يَأْتِي فَيَكْتُبُ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ إِنَّهُمْ اشْتَرَوْا بَعْدُ قُلْتُ فَمَا تَرَى فِي ذَلِكَ فَقَالَ لِي اشْتَرِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَبِيعَهُ قُلْتُ فَمَا تَرَى أَنْ أُعْطِيَ عَلَى كِتَابَتِهِ أَجْرًا قَالَ لَا بَأْسَ وَلَكِنْ هَكَذَا كَانُوا يَصْنَعُونَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ نَحْوَهُ (١).

ترجمه:

روح بن عبد الرحیم روایت می کند که از امام صادق علیه السلام درباره خرید و فروش مصحف ها سؤال کردم. امام فرمود: تنها کاغذ در کنار منبر قرار می گرفت و فاصله بین منبر و دیوار به اندازه ای بود که یک گوسفند یا مردی که متمایل باشد، می توانست از آن عبور کند. سپس مردی می آمد و از آن می نوشت. بعداً آنان خرید و فروش کردند. گفتم: نظر شما چیست؟ امام فرمود: خریدن برای من محبوب تر است از اینکه بفروشم. گفتم: آیا اشکالی دارد که بر نوشته اش اجرت بدهم؟ فرمود: اشکالی ندارد، اما این گونه عمل می کردند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٣٩ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٢٣٩ - ٥ - (٢) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي هَاشِمٍ عَنْ سَابِقِ السَّنَدِيِّ عَنْ عُبَيْسَةَ الْوَرَّاقِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ فَقُلْتُ أَنَا رَجُلٌ أَبِيعُ الْمَصَاحِفَ فَإِنْ نَهَيْتَنِي لَمْ أَبِيعْهَا فَقَالَ أَلَسْتَ تَشْتَرِي وَرَقًا وَ تَكْتُبُ فِيهِ قُلْتُ بَلَى وَ أَعَالِجُهَا قَالَ لَا بَأْسَ بِهَا.

ترجمه:

عنسة وراق روایت می کند که از امام صادق علیه السلام پرسیدم: من مردی هستم که مصحف ها را می فروشم. اگر مرا نهی کنی، دیگر نمی فروشم. امام فرمود: آیا تو کاغذ نمی خری و بر آن نمی نویسی؟ گفتم: بله، و با آن کار می کنم. امام فرمود: اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۴۰ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۲۴۰-۶- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ أَبَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ شِرَاءِ الْمَصَاحِفِ فَقَالَ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَشْتَرِيَ فَقُلْ أَشْتَرِي مِنْكَ وَرَقَهُ وَ أَدِيمَهُ وَ عَمَلَ يَدِكَ بِكَذَا وَ كَذَا.

ترجمه:

عبدالله بن سلیمان روایت می کند که از امام صادق علیه السلام درباره خرید مصحف ها پرسیدم. امام فرمود: اگر خواستی بخری، بگو: من کاغذ، جلد و کار دست تو را با فلان مقدار می خرم.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۴۱ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۲۴۱-۷- (۴) وَ عَنْهُ عَنِ النَّضْرِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ جَرَّاحِ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي يَبِّعِ الْمَصَاحِفِ قَالَ لَا تَبِعِ الْكِتَابَ وَلَا تَشْتَرِهِ وَ بَعْ الْوَرَقَ وَ الْأَدِيمَ وَ الْحَدِيدَ.

ترجمه:

جراح مدائنی از امام صادق علیه السلام روایت می کند که در مورد فروش مصحف ها فرمود: کتاب (قرآن) را نه بفروش و نه بخر، بلکه کاغذ، جلد و آهن را بفروش.

ص: ۱۵۹

۱- التهذيب ۶- ۳۶۶- ۱۰۵۳.

۲- الكافي ۵- ۱۲۲- ۴.

۳- التهذيب ۶- ۳۶۵- ۱۰۵۰.

۴- التهذيب ۶- ۳۶۶- ۱۰۵۱.

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۲۴۲ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۲۴۲- ۸- (۱) وَ عَنْهُ عَنِ النَّضْرِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ بَيْعِ الْمَصَاحِفِ وَ شِرَائِهَا فَقَالَ إِنَّمَا كَانَ يُوضَعُ عِنْدَ الْقَامَةِ (۲) وَ الْمُنْبَرِ قَالَ كَانَ بَيْنَ الْحَائِطِ وَ الْمُنْبَرِ قَيْدٌ (۳) مَمَرٌ شَاةٍ وَ رَجُلٍ وَ هُوَ مُنْحَرِفٌ فَكَانَ الرَّجُلُ يَأْتِي فَيَكْتُبُ الْبَقْرَةَ وَ يَجِيءُ آخِرُ فَيَكْتُبُ السُّورَةَ كَذَلِكَ كَانُوا ثُمَّ إِنَّهُمْ اشْتَرَوْا بَعْدَ ذَلِكَ فَقُلْتُ فَمَا تَرَى فِي ذَلِكَ فَقَالَ اشْتَرِيهِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُبِيعَهُ.

ترجمه:

ابی بصیر روایت می کند که از امام صادق علیه السلام درباره خرید و فروش مصحف ها پرسیدم. امام فرمود: در گذشته، مصحف ها در کنار قامت و منبر قرار می گرفتند، و فاصله بین دیوار و منبر به اندازه ای بود که یک گوسفند یا مردی که متمایل باشد، می توانست از آن عبور کند. مردی می آمد و (سوره) بقره را می نوشت و دیگری می آمد و سوره ای را می نوشت. این گونه عمل می کردند.

سپس آنان خرید و فروش کردند. گفتیم: نظر شما در این مورد چیست؟ امام فرمود: خریدن آن برای من محبوب تر است از اینکه بفروشم.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٤٣ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٢٤٣-٩- (٤) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (٥) عَنْ غَالِبِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ رَوْحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عِ مِثْلَهُ وَ زَادَ فِيهِ قَالَ قُلْتُ: مَا تَرَى أَنْ أُعْطِيَ عَلَى كِتَابَتِهِ أَجْرًا قَالَ لَا بَأْسَ وَ لَكِنْ هَكَذَا كَانُوا يَصْنَعُونَ.

ترجمه:

روح بن عبد الرحيم از امام صادق عليه السلام روايت مى كند كه مشابه همان روايت قبلى ولى اضافه كرده كه گفتيم: آيا اشكالى دارد كه براى نوشتن آن اجرت بدهم؟ امام فرمود: اشكالى ندارد، اما اين گونه عمل مى كردند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٤٤ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢٢٤٤-١٠- (٦) وَ عَنْهُ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عِ قَالَ: إِنَّ أُمَّ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ أَرَادَتْ أَنْ تَكْتُبَ مُصْحَفًا وَ اشْتَرَتْ وَرَقًا مِنْ عِنْدِهَا وَ دَعَتْ رَجُلًا فَكَتَبَ لَهَا عَلَى غَيْرِ شَرْطٍ فَأَعْطَتْهُ حِينَ فَرَغَ خَمْسِينَ دِينَارًا وَ إِنَّهُ لَمْ تَبِعِ الْمَصَاحِفُ إِلَّا حَدِيثًا.

ترجمه:

عبد الرحمن بن ابی عبدالله از امام صادق علیه السلام روایت می کند که فرمود: امّ عبدالله بن الحارث خواست مصحفی بنویسد و از نزد خود کاغذی خرید و مردی را دعوت کرد تا برای او بنویسد، بدون هیچ شرطی. هنگامی که او کارش را تمام کرد، پنجاه دینار به او داد. و مصحف ها به تازگی فروخته شدند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۴۵ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۲۲۴۵-۱۱-(۷) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ

ص: ۱۶۰

۱- التهذيب ۶- ۳۶۶- ۱۰۵۲.

۲- أى حائط المسجد أنه كان قامة كما مر (منه. قده).

۳- قيد- أى قدر (الصحيح- قيد- ۲- ۵۲۹).

۴- التهذيب ۶- ۳۶۶- ۱۰۵۳.

۵- فى المصدر زيادة- عن على بن فضال.

۶- التهذيب ۶- ۳۶۶- ۱۰۵۴.

۷- التهذيب ۷- ۲۳۱- ۱۰۰۷.

الرَّازِيَّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ (۱) عَنْ زُرْعَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ لَا تَبِيعُوا الْمَصَاحِفَ فَإِنَّ بَيْعَهَا حَرَامٌ قُلْتُ فَمَا تَقُولُ فِي شِرَائِهَا قَالَ اشْتَرِ مِنْهُ الدَّفَتَيْنِ وَالْحَدِيدَ وَالْغُلَافَ وَإِيَّاكَ أَنْ تَشْتَرِيَ مِنْهُ الْوَرَقَ وَفِيهِ الْقُرْآنُ مَكْتُوبٌ عَلَيْكَ حَرَامًا وَعَلَى مَنْ بَاعَهُ حَرَامًا.

ترجمه:

سماعه بن مهران می گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام می فرمودند: مصحف ها را نفروشید، زیرا فروش آن ها حرام است. گفتم: پس در مورد خرید آن ها چه می فرمایید؟ فرمودند: از او فقط دو جلد، آهن و جلد (کاور) را بخر، و از خرید کاغذی که قرآن بر آن نوشته شده است، جداً پرهیز کن، زیرا آن برای تو حرام خواهد بود و بر کسی که آن را بفروشد نیز حرام است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۴۶ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۲۲۴۶ - ۱۲ - (۲) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَكْتُبُ الْمُصْحَفَ بِالْأَجْرِ قَالَ لَا بَأْسَ.

ترجمه:

علی بن جعفر از برادرش موسی بن جعفر نقل می کند که گفت: از او (امام موسی کاظم علیه السلام) پرسیدم: درباره مردی که مصحف را به مزد می نویسد، چه می فرمایید؟ فرمود: ایرادی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۴۷ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۲۲۴۷ - ۱۳ - (۳) وَ عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: وَ سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ هَلْ يَصْلُحُ لَهُ أَنْ يَكْتُبَ الْمُصْحَفَ بِالْأَجْرِ قَالَ لَا بَأْسَ.

وَرَوَاهُ ابْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ جَامِعِ الْبَزْطِيِّ صَاحِبِ الرِّضَاعِ قَالَ سَأَلْتُهُ وَ ذَكَرَ مِثْلَهُ (۴) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

علی بن جعفر از برادرش موسی بن جعفر نقل می کند که گفت: از او (امام موسی کاظم علیه السلام) پرسیدم: درباره مردی که مصحف را به مزد می نویسد، چه می فرمایید؟ فرمود: ایرادی ندارد.

ص: ۱۶۱

۱- فی المصدر- أبی الحسن علی بن أبی حمزة.

۲- قرب الإسناد- ۱۱۵، السرائر- ۴۷۷، و آورده عن السرائر فی الحديث ۲ من الباب ۱ من أبواب الاجارة.

۳- قرب الإسناد- ۱۲۱ و فيه الأحمر، و عنه فی البحار ۹۲- ۳۴- ۲.

۴- مستطرفات السرائر- ۵۵- ۹.

۳۲- بَابُ أَنَّهُ يُكْرَهُ أَنْ يُعَشَّرَ الْمُصْحَفُ بِالذَّهَبِ أَوْ يُكْتَبَ بِهِ أَوْ بِالْبُرَاقِ أَوْ بِغَيْرِ السَّوَادِ أَوْ تُمَحَى بِالْبُرَاقِ وَ جَوَازُ كَوْنِهِ مُحْتَمًّا بِالذَّهَبِ وَ تَحْلِيَّتِهِ بِالذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ

اشاره

(۱) ۳۲ بَابُ أَنَّهُ يُكْرَهُ أَنْ يُعَشَّرَ الْمُصْحَفُ بِالذَّهَبِ أَوْ يُكْتَبَ بِهِ أَوْ بِالْبُرَاقِ أَوْ بِغَيْرِ السَّوَادِ أَوْ تُمَحَى بِالْبُرَاقِ وَ جَوَازُ كَوْنِهِ مُحْتَمًّا بِالذَّهَبِ وَ تَحْلِيَّتِهِ بِالذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۴۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۲۴۸-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ يُعَشِّرُ الْمَصَاحِفَ بِالذَّهَبِ فَقَالَ لَا يَصْلُحُ فَقَالَ إِنَّهُ مَعِيشَتِي فَقَالَ إِنَّكَ إِن تَرَكْتَهُ لِلَّهِ جَعَلَ اللَّهُ لَكَ مَخْرَجًا.

ترجمه:

سماعه (راوی) می گوید: از امام (علیه السلام) پرسیدم درباره مردی که مصحف ها را با طلا زینت می دهد، چه می فرمایید؟ فرمود: این کار مناسب نیست. گفتم: این کار معیشت من است. فرمود: اگر این کار را برای خدا ترک کنی، خداوند برای تو راهی قرار می دهد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۴۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۲۴۹-۲- (۳) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْخَرَّازِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَرَّاقِ قَالَ: عَرَضْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع كِتَابًا فِيهِ قُرْآنٌ - مُخْتَمَّمٌ مُعَشَّرٌ بِالذَّهَبِ وَ كُتِبَ فِي آخِرِهِ سُورَةٌ بِالذَّهَبِ فَأَرَيْتُهُ إِيَّاهُ فَلَمْ يَعْزُبْ فِيهِ شَيْئًا إِلَّا كِتَابَةَ الْقُرْآنِ بِالذَّهَبِ فَإِنَّهُ قَالَ لَا يُعْجِبُنِي أَنْ يُكْتَبَ الْقُرْآنُ - إِلَّا بِالسَّوَادِ كَمَا كُتِبَ أَوَّلَ مَرَّةٍ.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَرَّاقِ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

محمد بن الوراق می گوید: کتابی را که در آن قرآن نوشته شده بود و با طلا زینت داده شده بود، به امام (علیه السلام) نشان دادم. در آخر آن کتاب سوره ای نیز به طلا نوشته شده بود. امام (علیه السلام) به آن کتاب نگاه کرد و هیچ چیزی را نکوهش نکرد به جز نوشتن قرآن به طلا، و فرمود: «نمی پسندم که قرآن جز با سیاه نوشته شود، همان طور که اولین بار نوشته شده است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۵۰ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۲۵۰-۳- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَقْدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي قَالَ: وَنَهَى أَنْ يُمَحَى شَيْءٌ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ

ص: ۱۶۲

۱- الباب ۳۲ فيه ۳ أحاديث.

۲- التهذيب ۶- ۳۶۶- ۱۰۵۵.

۳- التهذيب ۶- ۳۶۷- ۱۰۵۶.

۴- الكافي ۲- ۶۲۹- ۸.

۵- الفقيه ۴- ۳- ۴۹۶۸ و آورده فی الحديث ۲ من الباب ۴۰ من أبواب قراءة القرآن.

العزیز- بالبُرَاقِ أَوْ يُكْتَبَ بِهِ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى جَوَازِ تَحْلِيَةِ الْمُصْحَفِ بِالذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ فِي الْمَلَابِسِ (۱).

ترجمه:

در این روایت، حسین بن زید از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که ایشان از پدرانشان نقل کرده اند که رسول الله (صلی الله علیه وآله) در حدیثی درباره ممنوعات فرموده اند: «و نهی کرد که چیزی از کتاب خداوند عزیز با بزاز محو شود یا با آن نوشته شود.»

می گویم: قبلاً دلائلی بیان شد مبنی بر جوازترین خود قرآن با طلا و نقره و پارچه ای که قرآن در آن قرار می دهند.

۳۳- بَابُ كَرَاهَةِ كَسْبِ الصَّبْيَانِ الَّذِينَ لَا يُحْسِنُونَ صِنَاعَةً وَمَنْ لَا يَجْتَنِبُ الْمَحَارِمَ

اشاره

(۲) ۳۳ بَابُ كَرَاهَةِ كَسْبِ الصَّبْيَانِ الَّذِينَ لَا يُحْسِنُونَ صِنَاعَةً وَمَنْ لَا يَجْتَنِبُ الْمَحَارِمَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۵۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۲۵۱-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنْ كَسْبِ الْإِمَاءِ فَإِنَّهَا إِنْ لَمْ تَجِدْ زَنْتَ إِلَّا أَمَةً قَدْ عُرِفَتْ بِصِنَاعَةٍ يَدٍ وَ نَهَى عَنْ كَسْبِ الْغُلَامِ الصَّغِيرِ الَّذِي لَا يُحْسِنُ صِنَاعَةً بِيَدِهِ فَإِنَّهُ إِنْ لَمْ يَجِدْ سَرَقَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (۴)

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى كَرَاهَةِ كَسْبِ مَنْ لَا يَجْتَنِبُ الْمَحَارِمَ (۵).

ترجمه:

در این روایت از سکونی، امام صادق (علیه السلام) به نقل از رسول الله (صلی الله علیه وآله) می فرماید که ایشان از کسب و کار در زمینه استخدام کنیزان نهی کرده اند. دلیل این نهی این است که اگر فردی که کار می کند (به خصوص اگر کنیز باشد) نتواند کاری پیدا کند، ممکن است به گناه بیفتد. همچنین، ایشان از کسب و کار در مورد غلامان کوچک که توانایی انجام کار فنی ندارند نیز نهی کرده اند، زیرا اگر آن ها نتوانند کار کنند، ممکن است به دزدی روی آورند.

۳۴- بَابُ حُكْمِ كَسْبِ الصَّنَاعِ إِذَا سَهَرُوا اللَّيْلَ كُلَّهُ

اشاره

(۶) ۳۴ بَابُ حُكْمِ كَسْبِ الصَّنَاعِ إِذَا سَهَرُوا اللَّيْلَ كُلَّهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۵۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۲۵۲-۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمُونٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

ص: ۱۶۳

۱- تقدم في الحديث ۳ من الباب ۶۴ من أبواب أحكام الملابس.

۲- الباب ۳۳ فيه حديث واحد.

۳- الکافی ۵- ۱۲۸- ۸.

۴- التهذیب ۶- ۳۶۷- ۱۰۵۷.

۵- یأتی فی الباب ۵۱ من أبواب آداب التجارة.

۶- الباب ۳۴ فیہ حدیثان.

۷- الکافی ۵- ۱۲۷- ۷، و التهذیب ۶- ۳۶۷- ۱۰۵۸.

الأَصَمُّ عَنْ مِسْمَعِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الصَّنَاعُ إِذَا سَهَرُوا اللَّيْلَ كُلَّهُ فَهُوَ سُحْتُ.

ترجمه:

در این روایت از مسمع بن عبد الملک، امام صادق (علیه السلام) می فرماید که اگر صنعتگران و کارگران تمام شب را بیدار بمانند و مشغول کار باشند، این عمل به نوعی سحت (درآمد حرام) محسوب می شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۵۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۲۵۳- ۲- (۱) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنِ الشَّعِيرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ بَاتَ سَاهِرًا فِي كَسْبٍ وَلَمْ يُعْطِ الْعَيْنَ حَظَّهَا (۲) مِنَ النَّوْمِ فَكَسْبُهُ ذَلِكَ حَرَامٌ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (۳)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ أَقُولُ: حَمَلَهُ جَمَاعَةٌ مِنَ الْأَصْحَابِ عَلَى الْكَرَاهَةِ (۴).

ترجمه:

در این روایت امام صادق (ع) می فرمایند:

«کسی که شب زنده داری کند و برای کسب و کار بیدار بماند و به چشمانش سهمی از خواب ندهد، آن کسب او حرام است.»

۳۵- بَابُ تَحْرِيمِ كَسْبِ الْقِمَارِ حَتَّى الْكِعَابِ وَ الْجَوْزِ وَ الْبَيْضِ وَ إِنْ كَانَ الْفَاعِلُ غَيْرَ مُكَلَّفٍ وَ تَحْرِيمِ فِعْلِ الْقِمَارِ

اشاره

(۵) ۳۵ بَابُ تَحْرِيمِ كَسْبِ الْقِمَارِ حَتَّى الْكِعَابِ وَ الْجَوْزِ وَ الْبَيْضِ وَ إِنْ كَانَ الْفَاعِلُ غَيْرَ مُكَلَّفٍ وَ تَحْرِيمِ فِعْلِ الْقِمَارِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۵۴ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۲۵۴-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِيسَى قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ قَوْلِهِ (۷) عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ (۸) فَقَالَ كَانَتْ قُرَيْشٌ تُقَامِرُ الرَّجُلَ بِأَهْلِهِ وَ مَالِهِ فَفَنَهَا هُمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَنْ ذَلِكَ.

ترجمه:

زیاد بن عیسی می گوید: از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند متعال «و اموال خود را میان خود به باطل نخورید» پرسیدم. امام فرمودند: قریش مردی را با خانواده و مالش قمار می کردند، پس خداوند متعال آنان را از این کار نهی کرد.

ص: ۱۶۴

۱- الکافی ۵- ۱۲۷- ۶.

۲- فی نسخه- حقها (هامش المخطوط).

۳- التهذیب ۶- ۳۶۷- ۱۰۵۹.

۴- راجع الدروس- ۳۳۴، و المنتهی ۲- ۱۰۲۲، و التذکرة ۱- ۵۸۷.

۵- الباب ۳۵ فيه ۱۴ حديثاً.

۶- الکافی ۵- ۱۲۲- ۱.

۷- فی نسخه- قول الله (هامش المخطوط).

۸- البقرة ۲- ۱۸۸.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۵۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۲۵۵- ۲- (۱) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ سَعِيدٍ قَالَ: بَعَثَ أَبُو الْحَسَنِ عَلَماً يَشْتَرِي لَهُ بَيْضاً فَأَخَذَ الْعُلاَمُ بَيْضَةً أَوْ بَيْضَتَيْنِ فَقَامَرَ بِهَا فَلَمَّا أَتَى بِهِ أَكَلَهُ فَقَالَ لَهُ مَوْلَى لَهُ إِنَّ فِيهِ مِنَ الْقِمَارِ قَالَ فَدَعَا بِطَشْتٍ فَتَقَيَّأَ فَقَاءَهُ.

ترجمه:

عبدالحمید بن سعید می گوید: امام کاظم (ع) غلامی را فرستاد تا برایش تخم مرغ بخرد. غلام یک یا دو تخم مرغ را گرفت و با آن ها قمار کرد. هنگامی که تخم مرغ ها را آورد، امام (ع) آن ها را خورد. یکی از خدمتکاران به ایشان گفت که این تخم مرغ ها از طریق قمار به دست آمده است. امام ظرفی خواست و آن ها را بالا آورد و بیرون ریخت.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۵۶ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۲۵۶ - ۳ - (۲) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنِ الْوَشَاءِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ الْمَيْسِرُ هُوَ الْقِمَارُ.

ترجمه:

سهل از وشاء از امام کاظم (ع) نقل می کند که فرمود: شنیدم که می فرمود: «میسر همان قمار است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۵۷ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۲۵۷ - ۴ - (۳) وَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرِ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: لَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ ص إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ (۴) قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْمَيْسِرُ فَقَالَ كُلُّ مَا تُقَوْمَرُ بِهِ حَتَّى الْكَعَابُ وَالْجَوْزُ قِيلَ فَمَا الْأَنْصَابُ قَالَ مَا ذَبَحُوا لِآلِهَتِهِمْ قِيلَ فَمَا الْأَزْلَامُ قَالَ قِدَاحُهُمُ الَّتِي يَسْتَقْسِمُونَ بِهَا.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (۵)

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرِ مِثْلَهُ (۶).

ترجمه:

جابر از امام باقر (ع) نقل می کند که فرمود: هنگامی که خداوند این آیه را بر پیامبرش (ص) نازل کرد «شراب و قمار و بت ها و تیرهای بخت آزمایی پلیدی هایی از کار شیطان هستند؛ پس از آن ها دوری کنید»، گفته شد: ای رسول خدا، میسر (قمار) چیست؟ پیامبر (ص) فرمود: «هر چیزی که با آن قمار کنند، حتی بازی با مهره ها و گردو.» پرسیده شد: انصاب چیست؟ فرمود: «چیزی که برای خدایانشان قربانی می کردند.» پرسیده شد: ازلام چیست؟ فرمود: «چوب هایی که با آن ها بخت آزمایی می کردند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۵۸ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۲۵۸ - ۵ - (۷) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ

ص: ۱۶۵

۱- الكافي ۵- ۱۲۳- ۳.

۲- الكافي ۵- ۱۲۴- ۹.

۳- الكافي ۵- ۱۲۲- ۲.

۴- المائدة ۵- ۹۰.

۵- التهذيب ۶- ۳۷۱- ۱۰۷۵.

۶- الفقيه ۳- ۱۶۰- ۳۵۸۷.

۷- الكافي ۵- ۱۲۳- ۵، و آورده فی الحديث ۱ من الباب ۳۶ من هذه الأبواب.

صَفْوَانَ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا قَالَ: لَا تَصْلُحُ الْمُقَامَرَةُ وَلَا النُّهْبَةُ.

ترجمه:

محمد بن مسلم از یکی از آن دو امام (علیهما السلام) نقل می کند که فرمود: «قمار و غارت برداشتن مال دیگران به صورت غیرقانونی) درست نیست.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٥٩ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٢٥٩-٦- (١) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَانَ يَنْهَى عَنِ الْجَوْزِ يَجِيءُ بِهِ الصَّبِيَّانُ مِنَ الْقِمَارِ أَنْ يُؤْكَلَ وَقَالَ هُوَ سُحْتٌ. وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ السَّكُونِيِّ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

سکونی از امام صادق (ع) نقل می کند که فرمود: «نهی می کرد از خوردن گردویی که کودکان از طریق قمار به دست می آورند» و فرمود: «این مال حرام است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٦٠ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٢٦٠-٧- (٣) وَ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ النَّهْدِيِّ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع الصَّبِيَّانُ يَلْعَبُونَ بِالْجَوْزِ وَ الْبَيْضِ وَ يَقَامِرُونَ فَقَالَ لَا تَأْكُلْ مِنْهُ فَإِنَّهُ حَرَامٌ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (٤)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

اسحاق بن عمار می گوید: به امام صادق (ع) عرض کردم که کودکان با گردو و تخم مرغ بازی می کنند و قمار می کنند. امام فرمود: «از آن نخور، زیرا که حرام است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٦١ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٢٦١-٨- (٥) الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ اسْبَاطِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ فَجَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ (٦) قَالَ يَعْنِي بِذَلِكَ الْقِمَارَ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

اسباط بن سالم می گوید: نزد امام صادق (ع) بودم که مردی آمد و پرسید: مرا از معنای این سخن خداوند آگاه کن که «ای کسانی که ایمان آورده اید، اموال خود را میان خود به باطل نخورید». امام فرمود: منظور از این، قمار است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٦٢ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٢٦٢-٩- (٧) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ فِي

ص: ١٦٦

۱- الکافی ۵- ۱۲۳- ۶، و التهذیب ۶- ۳۷۰- ۱۰۷۰.

۲- الفقیه ۳- ۱۶۱- ۳۵۸۸.

۳- الکافی ۵- ۱۲۴- ۱۰.

۴- التهذیب ۶- ۳۷۰- ۱۰۶۹.

۵- تفسیر العیاشی ۱- ۲۳۵- ۹۸.

۶- النساء ۴- ۲۹.

۷- تفسیر العیاشی ۱- ۲۳۶- ۱۰۳.

قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ (۱) قَالَ نَهَى عَنِ الْقِمَارِ وَ كَانَتْ قُرَيْشٌ تُقَامِرُ الرَّجُلَ بِأَهْلِهِ وَ مَالِهِ فَنَهَاهُمْ اللَّهُ عَنْ ذَلِكَ.

ترجمه:

محمد بن علی از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند «ای کسانی که ایمان آورده اید، اموال خود را میان خود به باطل نخورید» نقل می کند. امام فرمود: خداوند از قمار نهی کرده است، زیرا قریش با خانواده و مال مردان قمار می کردند و خداوند آنان را از این کار بازداشت.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۶۳ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۲۶۳- ۱۰- (۲) وَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ الْمَيْسِرُ هُوَ الْقِمَارُ.

ترجمه:

امام رضا (ع) فرمود: «میسر همان قمار است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٦٤ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢٢٢٦٤- ١١- (٣) وَعَنِ الرَّضَاعِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ الشُّطْرَنْجَ وَالتَّرْدَ وَأَزْبَعَةَ عَشَرَ (٤) وَكُلَّ مَا قَوْمٍ عَلَيْهِ مِنْهَا فَهُوَ مَيْسِرٌ.

ترجمه:

امام رضا (ع) فرمود: «شطرنج و نرد و چهارده (نوعی بازی) و هر چیزی که بر آن قمار شود، میسر است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٦٥ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢٢٦٥- ١٢- (٥) وَعَنْ يَاسِرِ الْخَادِمِ عَنِ الرَّضَاعِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَيْسِرِ قَالَ التَّفْلُ (٦) مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قَالَ الْخُبْزُ وَالتَّفْلُ (٧) مَا يُخْرَجُ بَيْنَ الْمُتَرَاهِنَيْنِ مِنَ الدَّرَاهِمِ وَغَيْرِهِ.

ترجمه:

یاسر خادم از امام رضا (ع) نقل می کند که گفت: از ایشان درباره میسر (قمار) پرسیدم. فرمود: «تفل از هر چیزی است؛ مانند نان و تفل که بین دو قمارباز از درهم ها و چیزهای دیگر خارج می شود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٦٦ - رقم الحديث الباب: ١٣]

۲۲۲۶۶-۱۳-(۸) وَعَنْ هِشَامٍ عَنِ الثَّقَةِ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قِيلَ لَهُ رُويَ عَنْكُمْ أَنَّ الْخَمْرَ وَالْمَيْسِرَ وَالْأَنْصَابَ وَالْأَزْلَامَ رَجُلًا فَقَالَ مَا كَانَ اللَّهُ لِيُخَاطَبَ خَلْقُهُ بِمَا لَا يَعْلَمُونَ.

ترجمه:

هشام از یک فرد مورد اعتماد نقل می کند که از امام صادق (ع) پرسیده شد: «روایت شده است که درباره شراب، قمار، بت ها و تیرهای بخت آزمایی گفته اید که پلیدی هایی از کار شیطان هستند.» امام (ع) فرمود: «خداوند به خلقتش چیزی نمی گوید که نداند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۶۷ - رقم الحديث الباب: ۱۴]

۲۲۲۶۷-۱۴-(۹) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى فِي نَوَادِرِهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ

ص: ۱۶۷

۱- النساء ۴- ۲۹.

۲- تفسیر العیاشی ۱- ۳۳۹- ۱۸۱.

۳- تفسیر العیاشی ۱- ۳۳۹- ۱۸۲، و آورده عن الکافی فی الحديث ۱ من الباب ۱۰۴ من هذه الأبواب.

۴- الأربعة عشر- صفان من النقر يوضع فيها شيء يلعب به، في كل صف سبع نقر محفورة (مجمع البحرين- عشر- ۳- ۴۰۶).

۵- تفسیر العیاشی ۱- ۳۴۱- ۱۸۷.

۶- فی المصدر- الثقل.

۷- فی المصدر- الثقل.

۸- تفسیر العیاشی ۱- ۳۴۱- ۱۸۸، و آورده فی الحدیث ۱۰ من الباب ۱۰۴ من هذه الأبواب.

۹- نوادر أحمد بن محمد بن عیسی ۱۶۲- ۴۱۴.

بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ (۱) قَالَ ذَلِكَ الْقِمَارُ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۲).

ترجمه:

احمد بن محمد بن عیسی در نوادرش از پدرش نقل می کند که امام صادق (ع) درباره سخن خداوند
«و اموال خود را میان خود به باطل نخورید» فرمود: «این درباره قمار است.»

۳۶- بَابُ تَحْرِيمِ اخْذِ مَا يُنْتَرُ فِي الْأَعْرَاسِ وَ نَحْوِهَا إِلَّا أَنْ يُعْلَمَ إِذْنُ أَرْبَابِهِ

اشاره

(۳) ۳۶ بَابُ تَحْرِيمِ اخْذِ مَا يُنْتَرُ فِي الْأَعْرَاسِ وَ نَحْوِهَا إِلَّا أَنْ يُعْلَمَ إِذْنُ أَرْبَابِهِ

ترجمه:

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۲۶۸ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۲۲۶۸- ۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ
الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا قَالَ: لَا تَصْلُحِ الْمُقَامَرَةُ وَلَا النَّهْبَةُ.

ترجمه:

محمد بن مسلم از یکی از آن دو امام (ع) نقل می کند که فرمود: «قمار و غارت (برداشتن مال دیگران به صورت غیرقانونی) درست نیست.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٦٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٢٦٩-٢- (٥) وَعَنْهُ عَنِ الْعُمَرِيِّ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ النَّثَارِ مِنَ السُّكَّرِ وَاللَّوْزِ وَأَشْبَاهِهِ أَيْحِلُّ أَكْلُهُ قَالَ يُكْرَهُ أَكْلُ مَا انْتَهَبَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ نَحْوَهُ (٦) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى مِثْلَهُ (٧)

ص: ١٦٨

١- البقرة ٢- ١٨٨.

٢- يأتي في الحديثين ٩، ١٥ من الباب ١٠٠، وفي الحديث ١١ من الباب ١٠٤ من هذه الأبواب، و في الباب ٤١ من أبواب الأشربة المحرمة. و تقدم ما يدل عليه في الحديثين ٣٣، ٣٦ من الباب ٤٦، و في الحديث ١٣ من الباب ٤٩ من أبواب جهاد النفس، و في الحديثين ٦، ٨ من الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف و النهي عن المنكر.

٣- الباب ٣٦ فيه ٥ أحاديث.

٤- الكافي ٥- ١٢٣- ٥، و أورده في الحديث ٥ من الباب ٣٥ من هذه الأبواب.

٥- الكافي ٥- ١٢٣- ٧.

٦- التهذيب ٦- ٣٧٠- ١٠٧٢.

٧- التهذيب ٦- ٣٧٠- ١٠٧٣.

وَرَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ (١)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ يُكْرَهُ كُلُّ مَا يُنْتَهَبُ (٢).

وَرَوَاهُ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ يُكْرَهُ أَكُلُ النَّهْبِ (٣).

أَقُولُ: الْمُرَادُ بِالْكَرَاهَةِ التَّحْرِيمُ لِمَا يَأْتِي (٤) أَوْ هُوَ مَخْصُوصٌ بِحُصُولِ الْإِذْنِ.

ترجمه:

علی بن جعفر از برادرش امام کاظم (ع) نقل می کند که گفت: از ایشان درباره نثار (هدیه) از شکر و بادام و اشباه آن پرسیدم که آیا خوردن آن ها جایز است؟ فرمود: «خوردن چیزی که به غارت رفته، مکروه است.»

من می گویم: منظور از این کراهت، تحریم است یا اینکه اجازه ای در کار باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٧٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٢٧٠ - ٣ - (٥) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي الْجَارُودِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَ هُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَ هُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَنْهَبُ نَهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ حِينَ يَنْهَبُهَا وَ هُوَ مُؤْمِنٌ قَالَ ابْنُ سِنَانٍ قُلْتُ لِأَبِي الْجَارُودِ وَ مَا نَهْبَةٌ ذَاتَ شَرَفٍ قَالَ نَحْنُ مَا صَنَعَ حَاتِمٌ حِينَ قَالَ مَنْ أَخَذَ شَيْئًا فَهُوَ لَهُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

ابو الجارود می گوید: از امام باقر (ع) شنیدم که فرمود: رسول خدا (ص) فرمود: «زناکار در حال زنا مؤمن نیست و دزد در حال دزدی مؤمن نیست و کسی که در حال غارت، مال باارزشی را می برد، مؤمن نیست.» ابن سینان گفت: از ابو الجارود پرسیدم: «نهبه که باارزش است چیست؟» او گفت: «نظیر کاری که حاتم انجام داد، وقتی گفت: هر کس چیزی برداشت، آن برای اوست.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۷۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۲۷۱-۴- (۷) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ الْإِمْلَاكُ يَكُونُ وَالْعُرْسُ فَيَنْثَرُونَ عَلَى الْقَوْمِ

ص: ۱۶۹

۱- مسائل علی بن جعفر - ۱۳۹ - ۱۵۵.

۲- الفقیه ۳ - ۱۶۰ - ۳۵۸۶.

۳- قرب الإسناد - ۱۱۶.

۴- یأتی فی الحدیثین ۳، ۴ من نفس الباب.

۵- الکافی ۵ - ۱۲۳ - ۴.

۶- التهذیب ۶ - ۳۷۱ - ۱۰۷۴.

۷- الکافی ۵ - ۱۲۳ - ۸.

فَقَالَ حَرَامٌ وَ لَكِنْ مَا أَعْطَوَكَ مِنْهُ فَخُذْ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ نَحْوَهُ (۱).

ترجمه:

اسحاق بن عمار می گوید: به امام صادق (ع) گفتم: «املاکی که در عروسی وجود دارد و به مردم می پاشند، چه حکمی دارد؟» امام فرمود: «حرام است، اما آنچه را که به تو دادند، بگیر.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٧٢ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٢٧٢ - ٥ - (٢) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ وَهْبٍ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ ع لَا بَأْسَ بِثَرِّ الْجَوْزِ وَالسُّكَّرِ.

قَالَ الشَّيْخُ تَضَمَّنَ هَذَا جَوَازَ الثَّرِّ لَا الْأَخْذَ فَلَا يُنَافِي الْخَبَرَيْنِ الْأَوَّلَيْنِ.

ترجمه:

وهب از جعفر بن محمد (ع) نقل می کند که پدرش گفت: امام علی (ع) فرمود: «نثارکردن گرد و شکر اشکالی ندارد.»

مرحوم شیخ می گوید: این جمله اجازه نثار را شامل می شود، نه اجازه برداشت؛ بنابراین دو خبر با هم تناقضی ندارد.

٣٧ - بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْفَهْدِ وَ سَبَاعِ الطَّيْرِ وَ عِظَامِ الْفِيلِ وَ اسْتِعْمَالِهَا وَ عَدَمِ جَوَازِ بَيْعِ الْقُرْدِ وَ شِرَائِهِ

اشاره

(۳) ۳۷ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْفَهْدِ وَ سِبَاعِ الطَّيْرِ وَ عِظَامِ الْفِيلِ وَ اسْتِعْمَالِهَا وَ عَدَمِ جَوَازِ بَيْعِ الْقِرْدِ وَ شِرَائِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۷۳ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۲۷۳-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ عَيْصِ بْنِ الْقَاسِمِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْفُهُودِ وَ سِبَاعِ الطَّيْرِ هَلْ يُلْتَمَسُ التَّجَارَةُ فِيهَا قَالَ نَعَمْ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ (۵)

وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ صَفْوَانَ مِثْلَهُ (۶).

ترجمه:

عيسى بن قاسم می گوید: از امام صادق (ع) درباره فهود (پلنگ) و درندگان پرندگان پرسیدم که آیا تجارت در آن ها مجاز است؟ امام فرمود: «بله، مجاز است.»

ص: ۱۷۰

۱- التهذيب ۶- ۳۷۰- ۱۰۷۱، والاستبصار ۳- ۶۶- ۲۲۰.

۲- التهذيب ۶- ۳۷۰- ۱۰۷۳، والاستبصار ۳- ۶۶- ۲۲۲.

۳- الباب ۳۷ فيه ۵ أحاديث.

۴- الکافی ۵- ۲۲۶- ۴، التهذیب ۶- ۳۷۳- ۱۰۸۵.

۵- التهذیب ۶- ۳۸۶- ۱۱۴۸ و فيه- عن محمد بن عبد الجبار، عن ابن أبي نجران.

۶- التهذیب ۷- ۱۳۳- ۵۸۴.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۷۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۲۷۴- ۲- (۱) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ سَعِيدٍ (۲) قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا إِبْرَاهِيمَ عَ عَنْ عِظَامِ الْفِيلِ يَحِلُّ بَيْعُهُ أَوْ شِرَاؤُهُ الَّذِي يُجْعَلُ مِنْهُ الْأَمْشَاطُ فَقَالَ لَا بَأْسَ قَدْ كَانَ لِأَبِي مِنْهُ مُشْطٌ أَوْ أَمْشَاطٌ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (۳)

وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ صَفْوَانَ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

عبد الحمید بن سعید می گوید: از امام کاظم (ع) درباره استخوان های فیل پرسیدم که آیا خرید و فروش آن ها که برای ساخت شانه ها استفاده می شود، جایز است؟ امام فرمود: «اشکالی ندارد، زیرا پدرم نیز از آن ها شانه ای یا شانه هایی داشت.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۷۵ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۲۷۵- ۳- (۵) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ صَالِحِ بْنِ السُّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ مُوسَى بْنِ يَزِيدَ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَ يَمْشِطُ بِمُشْطٍ عَاجٍ وَ اشْتَرَيْتُهُ لَهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي آدَابِ الْحَمَامِ (۶).

ترجمه:

جعفر بن بشیر از موسی بن یزید نقل می کند که گفت: «امام علی بن موسی (ع) را دیدم که با شانه ای از عاج (شانه ی فیل) موهایش را مرتب می کند و من آن را برای او خریده بودم.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٧٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٢٧٦-٤- (٧) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شُمُونَ عَنْ الْأَصَمِّ عَنْ مِسْمَعٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص نَهَى عَنِ الْقِرْدِ أَنْ يُشْتَرَى وَأَنْ يُبَاعَ.

ص: ١٧١

١- الكافي ٥- ٢٢٦- ١.

٢- فى الموضع الأول من التهذيب- عبد الحميد بن سعد.

٣- التهذيب ٦- ٣٧٣- ١٠٨٣.

٤- التهذيب ٧- ١٣٣- ٥٨٥.

٥- الكافي ٦- ٤٨٩- ٤، و لم نعر عليه فى التهذيب المطبوع، و أورده فى الحديث ٢ من الباب

٧٢ من أبواب آداب الحمام.

٦- تقدم فى الباب ٧٢ من أبواب آداب الحمام.

٧- الكافي ٥- ٢٢٧- ٧.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ (١)

وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (٢)

وَكَذَا كُلُّ مَا قَبْلَهُ.

ترجمه:

مسمع از امام صادق (ع) نقل می کند که فرمود: «رسول خدا (ص) خرید و فروش میمون را نهی کرد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٧٧ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٢٧٧-٥- (٣) عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ عَنْ أَخِيهِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ جُلُودِ السَّبَاعِ وَبَيْعِهَا وَرُكُوبِهَا أَوْ يَصْلُحُ ذَلِكَ قَالَ لَا بَأْسَ مَا لَمْ يُسَجَّدْ عَلَيْهَا.

ترجمه:

علی بن جعفر در کتابش از برادرش نقل می کند که از امام کاظم (ع) درباره پوست درندگان و خرید و فروش آن ها و استفاده از آن ها پرسیدم. امام فرمود: «اشکالی ندارد، به شرطی که بر آن ها سجده نشود.»

٣٨- بَابُ جَوَازِ بَيْعِ جِلْدٍ غَيْرِ مَأْكُولِ اللَّحْمِ إِذَا كَانَ مُذَكَّي دُونَ الْمَيْتَةِ

اشاره

(٤) ٣٨ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ جِلْدٍ غَيْرِ مَأْكُولِ اللَّحْمِ إِذَا كَانَ مُذَكَّي دُونَ الْمَيْتَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٧٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٢٧٨-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَصْبَاطٍ عَنْ أَبِي مَخْلَدٍ السَّرَّاجِ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عِ إِذْ دَخَلَ عَلَيْهِ مُعْتَبٌ - فَقَالَ بِالْبَابِ رَجُلَانِ فَقَالَ أَدْخِلُهُمَا فَدَخَلَا فَقَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي رَجُلٌ سَرَّاجٌ أَبِيعُ جُلُودَ النَّمْرِ فَقَالَ مَذْبُوغَةٌ هِيَ قَالَ نَعَمْ قَالَ لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَصْبَاطٍ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

ابی مخلد سراج می گوید: «من نزد امام صادق (ع) بودم که معتب وارد شد و گفت: دو مرد در درب هستند. امام فرمود: آن ها را وارد کن. آن دو وارد شدند. یکی از آن ها گفت: من مردی سراج هستم و پوست های نمر (میمون) را می فروشم. امام پرسید: آیا آن ها دباغی شده اند؟ او گفت: بله. امام فرمود: اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٧٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٢٧٩-٢- (٧) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عِ عَنِ الْفِرَاءِ

ص: ١٧٢

۲- التهذيب ۶- ۳۷۴- ۱۰۸۶.

۳- مسائل علی بن جعفر- ۱۸۹.

۴- الباب ۳۸ فيه ۴ أحاديث.

۵- التهذيب ۷- ۱۳۵- ۵۹۵.

۶- الكافي ۵- ۲۲۷- ۹.

۷- التهذيب ۷- ۱۳۳- ۵۸۶.

أَشْتَرِيهِ مِنَ الرَّجُلِ الَّذِي لَعَلِّي لَا أَثِقُ بِهِ فَيَبِيعَنِي عَلَى أَنَّهَا ذَكِيَّةٌ أَيْعُهَا عَلَى ذَلِكَ فَقَالَ إِنْ كُنْتَ لَا تَثِقُ بِهِ فَلَا تَبِعْهَا عَلَى أَنَّهَا ذَكِيَّةٌ إِلَّا أَنْ تَقُولَ قَدْ قِيلَ لِي إِنَّهَا ذَكِيَّةٌ.

ترجمه:

عبد الرحمن بن حجاج می گوید: «از امام صادق (ع) درباره خریدن پوست های حیوانی از کسی که به او اعتماد ندارم پرسیدم، آیا می توانم بر این اساس که او می گوید آن ها حلال است، آن ها را بفروشم؟ امام فرمود: اگر به او اعتماد نداری، نباید آن ها را بر اساس ادعای او که می گوید حلال هستند، بفروشی، مگر اینکه بگویی: به من گفته شده که آن ها حلال هستند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۸۰ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۲۸۰-۳- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ الصَّنِيقَلِ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَيْهِ قَوَائِمَ السُّيُوفِ الَّتِي تَسْمَى السَّفَنَ اتَّخَذُهَا مِنْ جُلُودِ السَّمَكِ فَهَلْ يَجُوزُ الْعَمَلُ بِهَا وَلَسْنَا نَأْكُلُ لُحُومَهَا قَالَ فَكَتَبَ لَا بَأْسَ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدَ بْنِ أَحْمَدَ (۲) عَنْ مُحَمَّدَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

ابی القاسم صیقل می گوید: «به امام صادق (ع) نامه ای نوشتم درباره ی قوام های شمشیری که به آن ها "سفن" می گویند و می خواستم از پوست ماهی درست کنم. آیا کار کردن با آن ها جایز است در حالی که ما گوشت آن ها را نمی خوریم؟ امام پاسخ داد: اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۸۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۲۸۱-۴- (۴) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ الصَّقِيلِ وَ وَلَدِهِ قَالَ: كَتَبُوا إِلَى الرَّجُلِ عَ جَعَلَنَا اللَّهُ فِدَاكَ إِنَّا قَوْمٌ نَعْمَلُ السُّيُوفَ لَيْسَتْ لَنَا مَعِيشَةٌ وَ لَا تِجَارَةٌ غَيْرُهَا وَ نَحْنُ مُضْطَرُّونَ إِلَيْهَا وَ إِنَّمَا عِلَاجُنَا جُلُودُ الْمَيْتَةِ وَ الْبَغَالِ وَ الْحَمِيرِ الْأَهْلِيَّةِ لَا يَجُوزُ فِي أَعْمَالِنَا غَيْرُهَا فَيَحِلُّ لَنَا عَمَلُهَا وَ شِرَاؤُهَا وَ بَيْعُهَا وَ مَسْهَا بِأَيْدِينَا وَ ثِيَابِنَا وَ نَحْنُ نَصَلِّي فِي ثِيَابِنَا وَ نَحْنُ مُحْتَاجُونَ إِلَى جَوَابِكَ فِي هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ يَا سَيِّدَنَا لِضُرُورَتِنَا فَكَتَبَ اجْعَلْ ثَوْبًا لِلصَّلَاةِ وَ كَتَبَ إِلَيْهِ جُعِلَتْ فِدَاكَ وَ قَوَائِمُ السُّيُوفِ الَّتِي تُسَمَّى السَّفَنَ نَتَّخِذُهَا مِنْ جُلُودِ السَّمَكِ فَهَلْ يَجُوزُ لِي الْعَمَلُ بِهَا وَ لَسْنَا نَأْكُلُ لُحُومَهَا فَكَتَبَ عَ لَا بَأْسَ.

ص: ۱۷۳

۱- التهذيب ۷- ۱۳۵- ۵۹۶.

۲- فی نسخه- أحمد بن محمد (هامش المخطوط) و كذلك الكافي.

۳- الكافي ۵- ۲۲۷- ۱۰.

۴- التهذيب ۶- ۳۷۶- ۱۱۰۰.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۱) وَ صَدْرُ الْحَدِيثِ غَيْرُ صَرِيحٍ فِي جَوَازِ اسْتِعْمَالِ جُلُودِ الْمَيِّتَةِ فِي الضَّرُورَةِ.

ترجمه:

ابوالقاسم صیقل و پسرش می گویند: «به امام (ع) نامه ای نوشتیم و گفتیم: خدایا، ما قومی هستیم که شمشیرها می سازیم و زندگی یا تجارتي جز این نداریم و مجبور به این کار هستیم. تنها مواد اولیه ی ما پوست های مردارها و پوست های الاغ ها و الاغ های اهلی است. هیچ چیز دیگری در کارهای ما جایز نیست. بنابراین، آیا کار کردن با آن ها، خرید و فروش و لمس آن ها با دست ها و لباس هایمان برای ما جایز است در حالی که در لباس های خود نماز می خوانیم و به این جواب احتیاج داریم، ای آقا، به خاطر ضرورت ما؟ امام (ع) نوشت: برای نماز، لباسی مخصوص داشته باشید.»

سپس درباره ی قوام های شمشیری که به آن ها "سفن" می گویند و می خواستم از پوست ماهی درست کنم پرسیدم: آیا کار کردن با آن ها جایز است در حالی که ما گوشت آن ها را نمی خوریم؟ امام پاسخ داد: اشکالی ندارد.»

می گویم : اول حدیث صراحت ندارد در خصوص جواز استفاده از پوست های مردارها در شرایط اضطراری .

۳۹- بَابُ تَحْرِيمِ إِجَارَةِ الْمَسَاكِينِ وَ السُّفْنِ لِلْمُحَرَّمَاتِ

اشاره

(۲) ۳۹ بَابُ تَحْرِيمِ إِجَارَةِ الْمَسَاكِينِ وَ السُّفْنِ لِلْمُحَرَّمَاتِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٨٢ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٢٨٢-١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ عَنْ صَابِرٍ (٤) قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّجُلِ يُؤَاجِرُ بَيْتَهُ فَيُبَاعُ فِيهِ (٥) الْخَمْرُ قَالَ حَرَامٌ أَجْرُهُ.

مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

صابر گفت: از ابو عبدالله (ع) پرسیدم درباره ی مردی که خانه اش را اجاره می دهد و در آن خمر فروخته می شود. او گفت: اجاره اش حرام است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٨٣ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٢٨٣-٢- (٧) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ ابْنِ أُذَيْنَةَ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ أَسْأَلُهُ عَنِ الرَّجُلِ يُؤَاجِرُ سَفِينَتَهُ وَدَابَّتَهُ مِمَّنْ يَحْمِلُ فِيهَا أَوْ عَلَيْهَا الْخَمْرَ وَ الْخَنَازِيرَ قَالَ لَا بَأْسَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (٨)

ص: ١٧٤

۱- تقدم في الحديث ۵ من الباب ۳۷ من هذه الأبواب، وفي الحديث ۲ من الباب ۴۹ من أبواب النجاسات.

۲- الباب ۳۹ فيه حديثان.

۳- التهذيب ۷- ۱۳۴- ۵۹۳ و التهذيب ۶- ۳۷۱- ۱۰۷۷، والاستبصار ۳- ۵۵- ۱۷۹.

۴- في الموضع الأول من التهذيب- صابر، وفي المصادر الأخرى- جابر.

۵- في نسخة من الكافي- فيها (هامش المخطوط).

۶- الكافي ۵- ۲۲۷- ۸.

۷- الكافي ۵- ۲۲۷- ۶.

۸- التهذيب ۶- ۳۷۲- ۱۰۷۸، والاستبصار ۳- ۵۵- ۱۸۰.

أَقُولُ: حَمَلَ الشَّيْخُ الْأَوَّلَ عَلَى مَنْ يَعْلَمُ أَنَّهُ يُبَاعُ فِيهِ الْخَمْرُ وَالثَّانِي عَلَى مَنْ لَا يَعْلَمُ مَا يُحْمَلُ عَلَيْهَا وَجَوَزَ حَمَلَ الْخَمْرِ عَلَى مَا يُحْمَلُ لِيُجْعَلَ خَلًّا وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى الْمَقْصُودِ عُمُومًا ^(۱).

ترجمه:

«ابن اذینه گفت: من به ابی عبدالله (ع) نوشتم و از او درباره ی مردی که کشتی اش را اجاره می دهد و یا حیوانش را به کسی که در آن خمر و خوک حمل می کند، سؤال کردم. او گفت: هیچ اشکالی ندارد.

می گویم: مرحوم شیخ روایت اول را بر این اساس حمل کرده اند که او می داند که در آن خمر فروخته می شود(پس حرام است) و دومی بر کسی است که نمی داند چه چیزی را حمل می کند و می توان خمر را حمل بر آنچه که حمل می شود به این منظور که سرکه درست شود، و پیشتر چیزی که نشان دهنده ی مقصود به طور کلی باشد، آمده است.»

٤٠- بَابُ حُكْمِ بَيْعِ عَذْرَةِ الْإِنْسَانِ وَغَيْرِهِ وَحُكْمِ الْأَبْوَالِ

اشارة

(٢) ٤٠ بَابُ حُكْمِ بَيْعِ عَذْرَةِ الْإِنْسَانِ وَغَيْرِهِ وَحُكْمِ الْأَبْوَالِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٨٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٢٨٤-١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مِسْكِينٍ
(٤) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَصَّاحٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: ثَمَنُ الْعَذْرَةِ مِنَ السُّحْتِ.

ترجمه:

«يعقوب بن شعیب از ابی عبدالله (ع) نقل کرد که فرمود: قیمت عذره از سحت است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٨٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٢٨٥-٢- (٥) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ صَفْوَانَ عَنْ
(مِسْمَعٍ عَنْ أَبِي مِسْمَعٍ) (٦) عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع وَأَنَا حَاضِرٌ فَقَالَ إِنِّي
رَجُلٌ أُبِيعُ الْعَذْرَةَ فَمَا تَقُولُ قَالَ حَرَامٌ بَيْعُهَا وَثَمَنُهَا وَقَالَ لَا بَأْسَ بِبَيْعِ الْعَذْرَةِ.

ترجمه:

سماعه بن مهران گفت: مردی از ابی عبدالله (ع) سوال کرد و من حاضر بودم. او گفت: من مردی هستم که عذره می فروشم، نظر شما چیست؟ فرمود: فروش آن حرام است و قیمت آن نیز حرام است. سپس فرمود: اما فروش عذره اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٨٦ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٢٨٦-٣- (٧) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ ثَعْلَبَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُضَارِبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا بَأْسَ بِبَيْعِ الْعَذْرَةِ.

ص: ١٧٥

١- تقدم في الحديث ١ من الباب ٢ من هذه الأبواب.

٢- الباب ٤٠ فيه ٣ أحاديث.

٣- التهذيب ٦- ٣٧٢- ١٠٨٠، والاستبصار ٣- ٥٦- ١٨٢.

٤- في نسخة- على بن سكن (هامش المخطوط) وكذلك المصدرين.

٥- التهذيب ٦- ٣٧٢- ١٠٨١، والاستبصار ٣- ٥٦- ١٨٣.

٦- في نسخة- مسمع بن أبي مسمع (هامش المخطوط) وكذلك المصدرين.

٧- التهذيب ٦- ٣٧٢- ١٠٧٩، والاستبصار ٣- ٥٦- ١٨١.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (١)

أَقُولُ: حَمَلَهُ الشَّيْخُ عَلَى عَذْرَةِ الدَّوَابِّ وَكَذَا آخِرُ الْحَدِيثِ الَّذِي قَبْلَهُ لِيَرْتَفَعَ التَّنَاقُضُ وَالتَّنَافِي وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى إِبَاحَةِ أَبْوَالِ مَا يُؤْكَلُ لَحْمُهُ وَتَحْرِيمِ غَيْرِهَا فِي النَّجَاسَاتِ (٢) وَيَأْتِي أَيْضاً مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ فِي الْأَطْعِمَةِ (٣).

ترجمه:

در این روایت، امام صادق (ع) می فرماید که فروش "عذره" (مدفوع) مجاز است.

می گویم : مرحوم شیخ این روایت و آخر روایت قبلی را به "عذره" (مدفوع) حیوانات حمل کرده اند، تا تناقض و تضاد از بین برود. او همچنین بر اساس روایت های قبلی، ادرار حیوانات حلال گوشت مجاز به فروش هستیم ، در حالی که در مورد حیوانات حرام گوشت جزء نجاست شمرده شده و در باب خوراکها دلائلش خواهد آمد .

۴۱- بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْخَشَبِ لِيُعْمَلَ صَلِيْبًا وَ نَحْوَهُ

اشاره

(۴) ۴۱ بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْخَشَبِ لِيُعْمَلَ صَلِيْبًا وَ نَحْوَهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۸۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۲۸۷-۱- (۵) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ ابْنِ أُذَيْنَةَ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ أَسْأَلُهُ عَنْ رَجُلٍ لَهُ خَشَبٌ فَبَاعَهُ مِمَّنْ يَتَّخِذُهُ بَرَابِطَ فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهِ وَ عَنْ رَجُلٍ لَهُ خَشَبٌ فَبَاعَهُ مِمَّنْ يَتَّخِذُهُ صَلْبَانًا قَالَ لَا.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۶) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

از ابن اذینه روایت شده است: او می گوید به ابی عبدالله (امام صادق) نوشتم و از او درباره مردی پرسیدم که مقداری چوب دارد و آن را به کسی می فروشد که از آن برای ساخت «رباط» (محل نگهداری اسب) استفاده کند. امام فرمود: اشکالی ندارد. و (همچنین) درباره مردی پرسیدم که چوب دارد و آن را به کسی می فروشد که از آن صلیب بسازد. امام فرمود: نه.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۸۸ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۲۸۸-۲- (۸) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبَانَ بْنِ عِيسَى

ص: ۱۷۶

۱- الکافی ۵-۲۲۶-۳.

۲- تقدم فی البابین ۸، ۹ من أبواب النجاسات.

۳- یأتی فی البابین ۲۹، ۶۶ من أبواب الأطعمة المحرمة.

۴- الباب ۴۱ فيه حديثان.

۵- الکافی ۵-۲۲۶-۲.

۶- التهذيب ۶-۳۷۳-۱۰۸۲.

۷- التهذيب ۷-۱۳۴-۵۹۰.

۸- التهذيب ۶-۳۷۳-۱۰۸۴.

الْقُمِّيُّ (۱) عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الثَّوْتِ أَيْعُهُ يُصْنَعُ لِلصَّلِيبِ وَ الصَّنَمِ قَالَ لَا.

وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٢) وَرَوَاهُ الْكَلِينِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ (٣)
أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ عُمُومًا (٤).

ترجمه:

از عمرو بن حریث روایت شده است: او می گوید از ابا عبدالله (امام صادق) درباره توت (چوب درخت توت) پرسیدم؛ آیا آن را بفروشم تا برای ساخت صلیب و بت استفاده شود؟ امام فرمود: نه.

٤٢- بَابُ تَحْرِيمِ مَعُونَةِ الظَّالِمِينَ وَ لَوْ بِمَدَّةٍ قَلِيمٍ وَ طَلَبِ مَا فِي أَيْدِيهِمْ مِنَ الظُّلْمِ

اشاره

(٥) ٤٢ بَابُ تَحْرِيمِ مَعُونَةِ الظَّالِمِينَ وَ لَوْ بِمَدَّةٍ قَلِيمٍ وَ طَلَبِ مَا فِي أَيْدِيهِمْ مِنَ الظُّلْمِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٨٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٢٨٩-١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعًا عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: إِيَّاكُمْ وَ صُحْبَةَ الْعَاصِينَ وَ مَعُونَةَ الظَّالِمِينَ.

ترجمه:

از ابو حمزه روایت شده است که علی بن الحسین (امام سجاد) در حدیثی فرمود: از همنشینی با گنهکاران و یاری رساندن به ستمکاران پرهیزید.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٢٩٠ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٢٩٠ - ٢ - (٧) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ

ص: ١٧٧

-
- ١- فى التهذيب و الكافى - أبان، عن عيسى القمى.
 - ٢- التهذيب ٧ - ١٣٤ - ٥٩١.
 - ٣- الكافى ٥ - ٢٢٦ - ٥.
 - ٤- تقدم فى الحديث ١ من الباب ٢ من هذه الأبواب.
 - ٥- الباب ٤٢ فيه ١٧ حديثا.
 - ٦- الكافى ٨ - ١٤ - ٢، و أورد صدره فى الحديث ٢ من الباب ٦٢ من أبواب جهاد النفس، و قطعة منه فى الحديث ٣ من الباب ٣٨ من أبواب الأمر بالمعروف.
 - ٧- الكافى ٢ - ٣٣٣ - ١٦، و أورد فى الحديث ١ من الباب ٨٠ من أبواب جهاد النفس، و فى الحديث ٦ من الباب ٥ من أبواب الأمر بالمعروف.

طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْعَامِلُ بِالظُّلْمِ وَالْمُعِينُ لَهُ وَالرَّاضِي بِهِ شُرَكَاءُ ثَلَاثَتَهُمْ.

ترجمه:

از طلحة بن زید روایت شده است که اباعبدالله (امام صادق) فرمود: کسی که ظلم می کند، کسی که به او در ظلم یاری می رساند، و کسی که به آن راضی است، هر سه در آن شریک اند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۹۱ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۲۹۱-۳- (۱) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَصْبَاطٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِذْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا عِذْفَرُ بُبْتُ أَنْكَ تُعَامِلُ أَبَا أَيُّوبَ وَ الرَّبِيعَ - فَمَا حَالُكَ إِذَا نُودِيَ بِكَ فِي أَعْوَانِ الظَّالِمَةِ قَالَ فَوَجَمَ أَبِي فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَمَّا رَأَى مَا أَصَابَهُ أَيُّ عِذْفَرُ إِنِّي إِنَّمَا خَوَّفْتُكَ بِمَا خَوَّفَنِي اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ قَالَ مُحَمَّدٌ فَقَدِمَ أَبِي فَمَا زَالَ مَغْمُومًا مَكْرُوبًا حَتَّى مَاتَ.

ترجمه:

از محمد بن عذافر، از پدرش روایت شده است که اباعبدالله (امام صادق) به او گفت: ای عذافر! به من خبر رسیده که تو با ابا ایوب و ربیع معامله می کنی؛ پس حال تو چگونه خواهد بود هنگامی که در شمار یاران ظالمان فرا خوانده شوی؟ پدرم (عذافر) متحیر و نگران شد. اباعبدالله (امام صادق) وقتی حال او را دید، فرمود: ای عذافر! من فقط تو را ترساندم به همان چیزی که خداوند عز و جل مرا از آن ترسانده است. محمد (پسر عذافر) گفت: پس پدرم به وطن بازگشت و پیوسته غمگین و اندوهگین بود تا از دنیا رفت.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۹۲ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۲۹۲-۴- (۲) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ حَرِيزٍ (۳) قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ اتَّقُوا اللَّهَ وَ صُونُوا دِينَكُمْ بِالْوَرَعِ وَ قُوَّةٍ بِالتَّقِيَّةِ وَ الْإِسْتِغْنَاءِ بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ (۴) إِنَّهُ مَنْ خَضَعَ لِصَاحِبِ سُلْطَانٍ وَ لِمَنْ يُخَالِفُهُ عَلَى دِينِهِ طَلَبًا لِمَا فِي يَدَيْهِ مِنْ دُنْيَاةٍ أَخْمَلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَقَتَهُ عَلَيْهِ وَ وَكَلَهُ

إِلَيْهِ فَإِنْ هُوَ غَلَبَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ دُنْيَاهُ فَصَارَ إِلَيْهِ مِنْهُ شَيْءٌ نَزَعَ اللَّهُ جَلَّ اسْمُهُ الْبَرَكَهَ مِنْهُ وَلَمْ يَأْجُرْهُ عَلَى شَيْءٍ مِنْهُ يُنْفِقُهُ فِي حَجٍّ وَلَا عِتْقٍ وَلَا بَرٍّ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحَمِيرِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (٥)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ نَحْوَهُ (٦).

ترجمه:

از حریر روایت شده است که شنیدم اباعبدالله (امام صادق) می فرماید: از خدا پروا کنید و دین خود را با ورع (پرهیزکاری) حفظ کنید و آن را با تقیه و طلب نیازاز خداوند عز و جل تقویت کنید. همانا کسی که به خاطر دنیا و اموال در دست کسی که دارای مقام یا مخالف دین اوست، به او تواضع کند، خداوند عز و جل او را خوار کرده و مورد خشم خود قرار می دهد و او را به همان فرد واگذار می کند. پس اگر او چیزی از دنیا به دست آورد و از آن بهره ای نصیبش شود، خداوند، برکت را از آن می گیرد و هیچ پاداشی برای چیزی که از آن در راه حج، آزاد کردن برده یا نیکوکاری خرج می کند، به او نمی دهد.

ص: ۱۷۸

۱- الکافی ۵- ۱۰۵- ۱.

۲- الکافی ۵- ۱۰۵- ۳، و آورد نحوه عن عقاب الأعمال فی الحدیث ۷ من الباب ۵۲ من أبواب وجوب الحج.

۳- فی الکافی - حدید.

۴- فی التهذیب زیادة- عن طلب الحوائج الى صاحب سلطان (هامش المخطوط).

۵- عقاب الأعمال- ۲۹۴- ۱.

۶- التهذیب ۳۳۰- ۹۱۴.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۹۳ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۲۹۳- ۵- (۱) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَنْ أَعْمَالِهِمْ فَقَالَ لِي يَا أَبَا مُحَمَّدٍ لَا وَ لَا مَدَّةَ قَلَمٍ إِنَّ أَحَدَهُمْ (۲) لَا يُصِيبُ مِنْ دُنْيَاهُمْ شَيْئًا إِلَّا أَصَابُوا مِنْ دِينِهِ مِثْلَهُ أَوْ حَتَّى يُصِيبُوا مِنْ دِينِهِ مِثْلَهُ الْوَهْمُ مِنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

از ابو بصير روايت شده است كه از ابا جعفر (امام باقر) درباره اعمال (و كارهاى) آنان پرسيدم. امام به من فرمود: اى ابا محمد، هرگز! حتى به اندازه يك حركت قلم. هيچ کدام از آنان چيزى از دنياى آنان به دست نمى آورند، مگر اينكه به همان اندازه از دينشان كاسته مى شود يا تا جايى كه به اندازه آن از دينشان كاسته شود. (اين عبارت «الوهم من ابن ابى عمير» به معنای تردیدی است كه ابن ابى عمير در نقل آن داشته است).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۹۴ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۲۹۴- ۶- (۴) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَشِيرٍ عَنْ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِذْ دَخَلَ (۵) عَلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِنَا فَقَالَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ (۶) إِنَّهُ رُبَّمَا أَصَابَ الرَّجُلَ مِنَ الضِّيقِ أَوِ الشَّدَّةِ فَيُدْعَى إِلَى الْبِنَاءِ يَبْنِيهِ أَوِ النَّهْرِ يَكْرِيه أَوِ الْمُسْنَاةِ (۷) يُصْلِحُهَا فَمَا تَقُولُ فِي ذَلِكَ فَقَالَ

أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا أَحْبُّ أَنْيَ عَقَدْتُ لَهُمْ عُقْدَةً أَوْ وَكَيْتُ لَهُمْ وَكَاءَ وَإِنَّ لِي مَا بَيْنَ لَا بَتَيْهَا لَا وَلَا مَدَّةً
بِقَلَمٍ إِنَّ أَعْوَانَ الظَّلْمَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي سُرَادِقٍ مِنْ نَارٍ حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَ الْعِبَادِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ مِثْلَهُ (٨).

ترجمه:

از ابن ابی یعفور روایت شده است: او می گوید که نزد اباعبدالله (امام صادق) بودم که مردی از اصحاب ما بر او وارد شد و گفت: فدایت شوم، گاهی برای برخی از ما تنگی یا سختی (در زندگی) پیش می آید و به او پیشنهاد می شود که در ساخت و ساز کار کند، یا نهری را لایروبی کند، یا دیواری را تعمیر کند؛ نظرتان در این باره چیست؟ اباعبدالله (امام صادق) فرمود: دوست ندارم که حتی یک گره برای آنها بزنم یا در ظرفی برایشان ببندم، حتی اگر همه آنچه بین دو لابه (کوه های مدینه) است از آن من باشد؛ نه، حتی به اندازه یک حرکت قلم هم (کمکی نخواهم کرد)، زیرا یاران ظالمان در روز قیامت در پرده ای از آتش خواهند بود تا آنکه خداوند میان بندگان داوری کند.

ص: ۱۷۹

۱- الکافی ۵- ۱۰۶- ۵.

۲- فی التهذیب- أحدکم (هامش المخطوط).

۳- التهذیب ۶- ۳۳۱- ۹۱۸.

۴- الکافی ۵- ۱۰۷- ۷.

۵- فی نسخة- فدخل (هامش المخطوط).

۶- فی نسخة- أصلحک الله (هامش المخطوط).

۷- المسناة- السد، انظر (مجمع البحرين- سنا- ۱- ۲۳۱).

۸- التهذيب ۶- ۳۳۱- ۹۱۹.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۹۵ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۲۹۵-۷- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ جَهْمِ بْنِ حُمَيْدٍ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ مَا تَغْشَى سُلْطَانٌ هَؤُلَاءِ قَالَ قُلْتُ: لَا قَالَ وَلِمَ قُلْتُ فِرَاراً بِدِينِي قَالَ وَ عَزَمْتَ عَلَى ذَلِكَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ لِي الْآنَ سَلِمَ لَكَ دِينُكَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

از جهم بن حمید روایت شده است که ابا عبدالله (امام صادق) به من فرمود: آیا به نزد این حاکمان می روی؟ گفتم: نه. فرمود: چرا؟ گفتم: برای حفظ دینم. امام فرمود: آیا بر این تصمیم پافشاری داری؟ گفتم: بله. امام فرمود: اکنون دینت برایت سالم ماند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۹۶ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۲۹۶-۸- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ لَا تُعْنَهُمْ عَلَى بِنَاءِ مَسْجِدٍ.

ترجمه:

از یونس بن یعقوب روایت شده است که ابا عبدالله (امام صادق) به من فرمود: آنان را در ساخت مسجد یاری مکن.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۹۷ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۲۹۷ - ۹ - (۴) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ ابْنِ بَنْتِ الْوَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ الْكَاهِلِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ سَوَّدَ اسْمَهُ فِي دِيْوَانٍ وُلِدَ سَابِعٌ - (۵) حَشَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ خَنْزِيرًا.

ترجمه:

از ابن بنت ولید بن صبیح که کاهلی است روایت شده است که ابا عبدالله (امام صادق) فرمود: هر کس نامش را در دیوان (فهرست) فرزندان سابع (یعنی عباس خلفای عباسی) قرار دهد، خداوند او را در روز قیامت به صورت خوک محشور می کند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۲۹۸ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۲۹۸ - ۱۰ - (۶) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَاقِدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنِ آبَائِهِ ع عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي قَالَ: أَلَا وَ مَنْ عَلَّقَ سَوْطًا بَيْنَ يَدَيِ سُلْطَانٍ جَعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ السَّوْطَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - تُعْبَانَا مِنَ النَّارِ طَوْلُهُ سَبْعُونَ ذِرَاعًا يُسَلِّطُهُ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَ بُسَّ الْمَصِيرُ.

ترجمه:

از حسین بن زید، از امام صادق، از پدرانش، از رسول خدا (ص) در حدیث «مناهی» روایت شده است که فرمود: آگاه باشید! هر کس تازیانه ای را در برابر حاکمی بیاویزد (یعنی در خدمت و همراهی او باشد)، خداوند در روز قیامت آن تازیانه را به ماری از آتش به طول هفتاد ذراع تبدیل می کند که خداوند آن را در آتش جهنم بر او مسلط می سازد، و چه بد سرانجامی است.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۲۹۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۲۲۹۹-۱۱- (۷) وَفِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ

ص: ۱۸۰

۱- الکافی ۵-۱۰۸-۱۰.

۲- التهذیب ۶-۳۳۲-۹۲۱.

۳- التهذیب ۶-۳۳۸-۹۴۱.

۴- التهذیب ۶-۳۲۹-۹۱۳.

۵- سابع- قلب عباس، و مثله ما روی اول من ردّ شهادة المملوک- رمع. (منه. قده).

۶- الفقیه ۴-۱۷-۱۶.

۷- عقاب الأعمال- ۳۰۹-۱.

الصَّفَّارِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنِ ابْنِ الْمُغِيرَةِ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ أَيْنَ أَعْوَانُ الظَّالِمَةِ وَمَنْ لَأَقَ لَهُمْ دَوَاةٌ أَوْ رَبَطَ كَيْسًا أَوْ مَدَّ لَهُمْ مَدَّةَ قَلَمٍ فَاخْشَرُوهُمْ مَعَهُمْ.

ترجمه:

از سکونی، از جعفر بن محمد (امام صادق)، از پدرانش روایت شده است که رسول خدا (ص) فرمود: هنگامی که روز قیامت فرا رسد، ندا دهنده ای ندا می دهد: کجایند یاران ستمکاران؟ و کسانی که برای آنان دواتی آماده کرده یا کیسه ای بسته اند یا حتی به اندازه حرکت دادن قلمی به آنان کمک کرده اند؛ پس آنان را همراه با ستمکاران محشور کنید.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۰۰ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۲۳۰۰-۱۲- (۱) وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَا اقْتَرَبَ عَبْدٌ مِنْ سُلْطَانٍ جَائِرٍ إِلَّا تَبَاعَدَ مِنَ اللَّهِ وَلَا كَثُرَ مَالُهُ إِلَّا اشْتَدَّ حِسَابُهُ وَلَا كَثُرَ تَبَعُهُ إِلَّا كَثُرَتْ شَيَاطِينُهُ.

ترجمه:

و به همین سند (سکونی از امام صادق از پدرانش) روایت شده است که رسول خدا (ص) فرمود: هیچ بنده ای به حاکم ستمگری نزدیک نمی شود، مگر آنکه از خدا دور می شود؛ و هیچ گاه مالش زیاد نمی شود، مگر اینکه حسابش سخت تر می گردد؛ و هر چه پیروانش بیشتر شوند، شیاطینش نیز بیشتر خواهند شد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۰۱ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۲۳۰۱-۱۳- (۲) وَبِالْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِيَّاكُمْ وَأَبْوَابَ السُّلْطَانِ وَحَوَاشِيهَا فَإِنَّ أَقْرَبَكُمْ مِنْ أَبْوَابِ السُّلْطَانِ وَحَوَاشِيهَا أَبْعَدُكُمْ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ مِنْ آثَرِ السُّلْطَانِ عَلَى اللَّهِ أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُ الْوَرَعَ وَ جَعَلَهُ حَيْرَانًا [حَيْرَانًا].

ترجمه:

و به همین سند روایت شده است که رسول خدا (ص) فرمود: از دربار حاکمان و نزدیکان آن ها بپرهیزید، زیرا نزدیک ترین شما به دربار حاکمان و نزدیکانشان، دورترین شما از خداوند عز و جل است؛ و هر کس حاکم را بر خدا ترجیح دهد، خداوند ورع (پرهیزکاری) را از او می گیرد و او را سرگردان می کند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۰۲ - رقم الحديث الباب: ۱۴]

۲۲۳۰۲ - ۱۴ - (۳) وَ بِإِسْنَادِهِ السَّابِقِ فِي عِيَادَةِ الْمَرِيضِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص فِي حَدِيثٍ قَالَ: مَنْ تَوَلَّى خُصُومَةَ ظَالِمٍ أَوْ أَعَانَهُ عَلَيْهَا نَزَلَ بِهِ مَلَكُ الْمَوْتِ بِالْبُشْرَى بِلَعْنِهِ وَ نَارِ جَهَنَّمَ وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ وَ مَنْ خَفَّ لِسُلْطَانٍ جَائِرٍ فِي حَاجَةٍ كَانَ قَرِينُهُ فِي النَّارِ - وَ مَنْ دَلَّ سُلْطَانًا عَلَى الْجَوْرِ قُرْنَ مَعَ هَامَانَ - وَ كَانَ هُوَ وَ السُّلْطَانُ مِنْ أَشَدِّ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا وَ مَنْ عَظَّمَ صَاحِبَ دُنْيَا وَ أَحَبَّهُ لَطَمَعَ دُنْيَاهُ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ كَانَ فِي دَرَجَتِهِ مَعَ قَارُونَ - فِي التَّابُوتِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ - وَ مَنْ عَلَّقَ سَوْطًا بَيْنَ يَدَيِ سُلْطَانٍ جَائِرٍ جَعَلَهَا اللَّهُ حَيَّةً طَوَّلَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ ذِرَاعٍ فَيَسْلُطُهُ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ - خَالِدًا فِيهَا مُخَلَّدًا وَ مَنْ سَعَى بِأَخِيهِ إِلَى سُلْطَانٍ وَ لَمْ يَنْلُهُ (۴) مِنْهُ سُوءٌ وَ لَا مَكْرُوهٌ أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ إِنْ

ص: ۱۸۱

۱- عقاب الأعمال - ۳۱۰ - ۱.

۲- عقاب الأعمال - ۳۱۰ - ۲.

۳- عقاب الأعمال - ۳۳۱، ۳۳۵، ۳۳۷ و آورده فی الحديث ۹ من الباب ۱۰ من أبواب الاحتضار.

۴- فی نسخة- يبذله (هامش المخطوط).

وَصَلَ مِنْهُ إِلَيْهِ سُوءٌ أَوْ مَكْرُوهٌ أَوْ أَذَى جَعَلَهُ اللَّهُ فِي طَبَقَةٍ مَعَ هَامَانَ فِي جَهَنَّمَ.

ترجمه:

و به همین سند، از رسول خدا (ص) در حدیثی درباره عیادت بیمار روایت شده است که فرمود: هر کس از ستمگری دفاع کند یا او را در ستمکاری اش یاری دهد، فرشته مرگ بر او با مژده لعنت و آتش جهنم فرود می آید، و چه بد سرانجامی است. هر کس به قصد برآورده کردن حاجتی برای حاکم ستمگر تلاش کند، همراه او در آتش خواهد بود. هر کس حاکمی را به ستمکاری راهنمایی کند، با هامان (وزیر فرعون) محشور می شود و او و حاکم از کسانی خواهند بود که در آتش عذابی شدیدتر دارند. هر کس ثروتمندی را به خاطر طمع به دنیایش بزرگ بشمارد و او را دوست بدارد، خداوند بر او خشم می گیرد و او در جهنم در مرتبه ای با قارون خواهد بود، در تابوتی در پایین ترین بخش آتش. هر کس تازیانه ای را در برابر حاکم ستمگر بیاویزد، خداوند آن را ماری به طول هفتاد هزار ذراع می گرداند و در آتش جهنم بر او مسلط می سازد که تا ابد در آنجا بماند. و هر کس علیه برادرش نزد حاکم شکایت برد، حتی اگر آسیبی به او نرسد، خداوند عملش را تباه می کند؛ و اگر بدی یا آزاری به برادرش برسد، خداوند او را در جهنم با هامان در یک طبقه قرار می دهد.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۳۰۳ - رقم الحدیث الباب: ۱۵]

۲۲۳۰۳ - ۱۵ - (۱) وَرَّامُ بْنُ أَبِي فِرَاسٍ فِي كِتَابِهِ قَالَ: قَالَ عَمَّنْ مَشَى إِلَى ظَالِمٍ لِيُعِينَهُ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ ظَالِمٌ فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْإِسْلَامِ.

ترجمه:

وَرَّامُ بْنُ أَبِي فِرَاسٍ در کتابش روایت کرده است که امام (ع) فرمود: هر کس به سوی ستمگری برود تا او را یاری دهد، در حالی که می داند او ستمگر است، از اسلام خارج شده است.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۳۰۴ - رقم الحدیث الباب: ۱۶]

۲۲۳۰۴-۱۶- (۲) قَالَ وَ قَالَ عِ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ أَيْنَ الظَّالِمَةُ وَ أَعْوَانُ الظَّالِمَةِ وَ أَشْبَاهُ الظَّالِمَةِ حَتَّى مَنْ بَرَى لَهُمْ قَلَمًا وَ لَاقَ لَهُمْ دَوَاءً قَالَ فَيَجْتَمِعُونَ فِي تَابُوتٍ مِنْ حَدِيدٍ ثُمَّ يُرْمَى بِهِمْ فِي جَهَنَّمَ.

ترجمه:

و امام (ع) فرمود: هنگامی که روز قیامت فرا رسد، ندا دهنده ای ندا می دهد: کجایند ستمگران، یاران ستمگران، و کسانی که شبیه ستمگران اند، حتی کسی که برای آنان قلمی تراشیده یا دواتی آماده کرده است. سپس همگی در تابوتی از آهن جمع می شوند و به جهنم افکنده می شوند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۰۵ - رقم الحديث الباب: ۱۷]

۲۲۳۰۵-۱۷- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ فِي كِتَابِ الرِّجَالِ عَنْ حَمْدَوَيْهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الرَّازِيِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مِهْرَانَ الْجَمَّالِ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ فَقَالَ لِي يَا صَفْوَانُ كُلُّ شَيْءٍ مِنْكَ حَسَنٌ جَمِيلٌ مَا خَلَا شَيْئًا وَاحِدًا قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ أَيُّ شَيْءٍ قَالَ إِكْرَاؤُكَ جَمَالَكَ مِنْ هَذَا الرَّجُلِ يَعْنِي هَارُونَ- قُلْتُ وَ اللَّهُ مَا أَكْرَيْتُهُ أَشْرًا وَ لَا بَطَرًا وَ لَا لِلصَّيْدِ وَ لَا لِلْهَوِ وَ لَكِنِّي أَكْرَيْتُهُ لِهَذَا الطَّرِيقِ يَعْنِي طَرِيقَ مَكَّةَ- وَ لَا أَتَوَلَّاهُ بِنَفْسِي وَ لَكِنِّي أَبْعَثُ مَعَهُ غِلْمَانِي فَقَالَ لِي يَا صَفْوَانُ أَيَقَعُ كِرَاؤُكَ عَلَيْهِمْ قُلْتُ نَعَمْ جُعِلْتُ فِدَاكَ قَالَ فَقَالَ لِي أَتُحِبُّ بَقَاءَهُمْ حَتَّى يَخْرُجَ كِرَاؤُكَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَنْ أَحَبَّ بَقَاءَهُمْ فَهُوَ مِنْهُمْ وَ مَنْ كَانَ مِنْهُمْ كَانَ وَرَدَ النَّارِ- قَالَ صَفْوَانُ فَذَهَبْتُ فَبِعْتُ جَمَالِي عَنْ آخِرِهَا فَبَلَغَ ذَلِكَ إِلَى هَارُونَ

ص: ۱۸۲

۲- تنبيه الخواطر ۱- ۵۴.

۳- رجال الکشي ۲- ۷۴۰- ۸۲۸، و أورد قطعة منه في الحديث ۷ من الباب ۳۷ من أبواب الأمر بالمعروف.

فَدَعَانِي فَقَالَ لِي يَا صَفْوَانُ بَلَّغْنِي أَنَّكَ بَعْتَ جِمَالَكَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ وَ لِمَ قُلْتُ أَنَا شَيْخٌ كَبِيرٌ وَ إِنِّ الْغُلَمَانَ لَا يَفُونَ بِالْأَعْمَالِ فَقَالَ هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ إِنِّي لَا أَعْلَمُ مَنْ أَشَارَ عَلَيْكَ بِهَذَا أَشَارَ عَلَيْكَ بِهَذَا مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ- قُلْتُ مَا لِي وَ لِمُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ- فَقَالَ دَعْ هَذَا عَنْكَ فَوَ اللَّهُ لَوْ لَا حُسْنُ صُحْبَتِكَ لَقَتَلْتُكَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي جِهَادِ النَّفْسِ (۱) وَ غَيْرِهِ (۲) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳).

ترجمه:

صفوان بن مهران جمل (مالک شترها برای اجاره) نقل می کند که وارد بر امام کاظم (ع) شدم. امام به من فرمودند: «ای صفوان، همه کارهایت نیکو و زیباست جز یک کار.» گفتم: «فدایت شوم، کدام کار؟» فرمودند: «اجاره دادن شترهایت به این مرد، یعنی هارون.» گفتم: «به خدا قسم، آن ها را برای عیش و نوش یا شکار اجاره نداده ام، بلکه برای سفر حج به مکه کرایه داده ام، و خودم نیز همراهشان نمی روم، بلکه غلامانم را می فرستم.» امام فرمودند: «آیا کرایه ات از این سفرها به تو می رسد؟» گفتم: «بله، فدایت شوم.» امام فرمودند: «آیا دوست داری که اینان باقی بمانند تا کرایه ات را بپردازند؟» گفتم: «بله.» امام فرمودند: «کسی که دوست دارد آن ها باقی بمانند، از آنان است، و کسی که از آنان باشد، وارد آتش می شود.»

صفوان می گوید: پس به خانه رفتم و همه شترانم را فروختم. این خبر به هارون رسید، و او مرا فراخواند و گفت: «ای صفوان، شنیده ام که شترانت را فروخته ای.» گفتم: «بله.» گفت: «چرا؟»

گفتم: «من پیر شده ام و غلامانم نمی توانند به درستی کارها را انجام دهند.» هارون گفت: «هیئات! می دانم چه کسی این را به تو توصیه کرده؛ این کار به توصیه موسی بن جعفر است.» گفتم: «من چه ارتباطی با موسی بن جعفر دارم؟» هارون گفت: «این حرف ها را رها کن؛ به خدا اگر حسن رابطه ات با ما نبود، تو را می کشتم.»

٤٣- بَابُ تَحْرِيمِ مَدْحِ الظَّالِمِ دُونَ رِوَايَةِ الشُّعْرِ فِي غَيْرِ ذَلِكَ

اشاره

(٤) ٤٣ بَابُ تَحْرِيمِ مَدْحِ الظَّالِمِ دُونَ رِوَايَةِ الشُّعْرِ فِي غَيْرِ ذَلِكَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٠٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٠٦ - ١ - (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَقْدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ ع عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي أَنَّهُ نَهَى عَنِ الْمَدْحِ وَقَالَ احْثُوا فِي وُجُوهِ الْمَدَّاحِينَ التُّرَابَ قَالَ وَقَالَ ص مَنْ تَوَلَّى خُصُومَةَ ظَالِمٍ أَوْ أَعَانَ عَلَيْهَا ثُمَّ نَزَلَ بِهِ مَلَكُ الْمَوْتِ - قَالَ لَهُ أَبْشِرْ بِلَعْنَةِ اللَّهِ وَ نَارِ جَهَنَّمَ وَ بئسَ الْمَصِيرُ قَالَ وَقَالَ ص مَنْ مَدَحَ سُلْطَانًا جَائِرًا وَ تَحَفَّفَ

ص: ١٨٣

١- تقدم في الحديثين ٣٣، ٣٦ من الباب ٤٦، وفي الحديثين ٣، ٥ من الباب ٨٠ من أبواب جهاد النفس.

- ۲- تقدم فى الحديث ۱ من الباب ۲ من هذه الأبواب، وفى الباب ۱۱، وفى الحديث ۷ من الباب ۴۱ من أبواب الأمر والنهى.
- ۳- يأتى فى الباب ۴۳، وفى الحديث ۱۲ من الباب ۴۵ من هذه الأبواب.
- ۴- الباب ۴۳ فيه حديثان.
- ۵- الفقيه ۴- ۱۱- ۱۱.

وَتَضَعَّعَ لَهُ طَمَعاً فِيهِ كَانَ قَرِينُهُ فِي النَّارِ قَالَ وَقَالَ ص قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَ لَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ (۱) وَقَالَ ع مَنْ وَلِيَ جَائِراً عَلَى جَوْرٍ كَانَ قَرِينَ هَامَانَ فِي جَهَنَّمَ.

ترجمه:

این روایت از امام صادق (ع) از پدرش امام باقر (ع) و از پیامبر اکرم (ص) درباره نهی از مدح و ستایش ناحق نقل شده است. پیامبر (ص) در این حدیث می فرماید:

نهی از مدح: «از مداحی و ستایش بیجا پرهیز کنید و خاک در چهره مداحان بریزید.»

کمک به ظالم: پیامبر (ص) می فرماید، هرکس در خصومت ظالمی یا در یاری رساندن به او شریک شود، زمانی که فرشته مرگ به سراغش می آید، به او می گوید: «بشارت باد بر تو به لعنت خدا و آتش جهنم و چه جایگاه بدی برای تو خواهد بود!»

مدح حاکم ظالم: هرکس حاکم ستمگری را به خاطر طمع در او مدح کرده، فروتنی کند و در برابرش خود را پایین بیاورد، همراه او در آتش جهنم خواهد بود.

نزدیکی به ظالم: خداوند می فرماید: «به کسانی که ظلم می کنند، تمایل پیدا نکنید که آتش به شما خواهد رسید» (هود: ۱۱۳).

قبول ولایت ستمگر: پیامبر (ص) فرمود، کسی که به ظلم یک حاکم ظالم رضایت دهد یا به او ولایت دهد، در جهنم همراه همام خواهد بود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۰۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۳۰۷-۲- (۲) وَفِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِصَامِ الْكَلِينِيِّ وَ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ الْمُؤَدِّبِ وَ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْوَرَّاقِ وَ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ الدَّقَّاقِ كُلِّهِمْ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الْكَلِينِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْعَلَوِيِّ الْحُلَوَانِيِّ (۳) عَنْ مُوسَى بْنِ مُحَمَّدِ الْحِجَازِيِّ (۴) عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا ع أَنَّ الْمَأْمُونَ قَالَ لَهُ هَلْ رَوَيْتَ مِنَ الشَّعْرِ شَيْئاً فَقَالَ قَدْ رَوَيْتُ مِنْهُ الْكَثِيرَ فَقَالَ أَنْشِدْنِي ثُمَّ ذَكَرَ أَشْعَاراً كَثِيراً أَنْشَدَهَا لَهُ فِي الْحِلْمِ وَ السُّكُوتِ عَنْ الْجَاهِلِ وَ تَرْكِ عِتَابِ الصَّدِيقِ وَ اسْتِجْلَابِ الْعَدُوِّ وَ كِتْمَانِ السِّرِّ وَ غَيْرِ ذَلِكَ مِمَّا كَانَ يَقُولُهُ وَ يَتَمَثَّلُ بِهِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى الْحُكْمِ الثَّانِي فِي الزِّيَارَاتِ (۵) وَ غَيْرِهَا (۶).

ترجمه:

در این روایت، از موسی بن محمد حجازی نقل شده است که شخصی از امام علی بن موسی الرضا (ع) روایت کرده است که مأمون از امام پرسید: «آیا از شعر چیزی می دانی؟» امام پاسخ داد که اشعار بسیاری را می داند. سپس مأمون از امام خواست که اشعاری را برایش بخواند.

در این دیدار، امام رضا (ع) اشعار زیادی را در موضوعات مختلف برای مأمون خواند که این موضوعات شامل موارد زیر بود:

حلم و بردباری: امام در اشعار خود به موضوع حلم و صبر اشاره کرد.

سکوت در برابر جاهل: به اهمیت سکوت و عدم درگیری با جاهلان پرداخت.

ترک عتاب و سرزنش دوست: امام به این نکته اشاره کرد که بهتر است از سرزنش دوستان پرهیز کنیم.

استجذاب دشمن: اشعاری در مورد جذب و تسخیر قلب دشمن با اخلاق نیک خواند.

پنهان کردن اسرار: امام در مورد حفظ اسرار و رازداری نیز اشعاری خواند.

ص: ۱۸۴

۱- هود ۱۱-۱۱۳.

۲- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۱۷۴- ۱، و آورد قطعة منه فی الحديث ۶ من الباب ۵۱ من أبواب صلاة الجمعة.

۳- فی المصدر- علی بن ابراهیم العلوی الجوانی.

۴- فی المصدر- موسی بن محمد المحاربی.

۵- تقدم فی البابين ۱۰۴، ۱۰۵ من أبواب المزار.

۶- تقدم فی الحديث ۲ من الباب ۱۷ من هذه الأبواب، و فی الحديث ۷ من الباب ۵۱ من أبواب صلاة الجمعة، و فی الحديث ۳ من الباب ۷ من أبواب العشرة، و فی الحديث ۱ من الباب ۵۴ من أبواب الطواف، و فی الحديث ۹ من الباب ۴۱ من أبواب جهاد النفس و یأتی ما يدل علی الحكم الثانی فی الحديث ۱۵ من الباب ۱۰۵ من هذه الأبواب.

۴۴- بَابُ تَحْرِيمِ صُحْبَةِ الظَّالِمِينَ وَ مَحَبَّةِ بَقَائِهِمْ

اشاره

(۱) ۴۴ بَابُ تَحْرِيمِ صُحْبَةِ الظَّالِمِينَ وَ مَحَبَّةِ بَقَائِهِمْ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۰۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۳۰۸-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ (۳) قَالَ هُوَ الرَّجُلُ يَأْتِي السُّلْطَانَ فَيُحِبُّ بَقَاءَهُ إِلَى أَنْ يُدْخَلَ يَدَهُ إِلَى كَيْسِهِ فَيُعْطِيَهُ.

ترجمه:

در این روایت، سهل بن زیاد به نقل از امام ابو عبدالله (ع) در تفسیر آیه ای از قرآن کریم (آیه ۱۱۳ سوره هود) اشاره می کند که در آن خداوند متعال می فرماید: «و لَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ». امام (ع) در توضیح این آیه فرموده اند که منظور از «ركون» به ظالمین، آن است که فرد به نزد سلطان (یا حکومتی ظالم) می رود و عشق و تمایل به باقی ماندن در نزد او دارد، به حدی که می خواهد دستش را به کیسه اش برده و چیزی به او بدهد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۰۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۳۰۹-۲- (۴) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هِشَامٍ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ قَوْمًا مِمَّنْ آمَنَ بِمُوسَى ع قَالُوا لَوْ أَتَيْنَا عَسْكَرَ فِرْعَوْنَ فَكُنَّا فِيهِ وَ نَلْنَا مِنْ دُنْيَاهُ حَتَّى إِذَا كَانَ الَّذِي نَرْجُوهُ مِنْ ظُهُورِ مُوسَى ع- صِرْنَا إِلَيْهِ فَفَعَلُوا فَلَمَّا تَوَجَّهَ مُوسَى ع- وَ مِنْ مَعَهُ هَارِبِينَ مِنْ فِرْعَوْنَ رَكِبُوا دَوَابَّهُمْ وَ أَسْرَعُوا فِي السَّيْرِ لِيَلْحَقُوا

مُوسَى ع- وَ عَسْكَرُهُ فَيَكُونُوا مَعَهُمْ فَبَعَثَ اللَّهُ مَلَكَاً فَضَرَبَ وُجُوهَ دَوَابِّهِمْ فَرَدَّاهُمْ إِلَى عَسْكَرِ فِرْعَوْنَ-
فَكَانُوا فِي مَنِّ غَرَقَ مَعَ فِرْعَوْنَ.

ترجمه:

این روایت از امام ابو عبدالله (ع) به نقل از محمد بن هشم، به داستان قوم موسی (ع) اشاره دارد که زمانی که او به همراه مؤمنان به سوی فرار از فرعون می رفت، برخی از افراد گفتند که اگر به ارتش فرعون بپیوندند و از دنیای او بهره مند شوند، سپس به موسی (ع) ملحق خواهند شد.

این قوم با نیت پیوستن به فرعون و استفاده از امکانات دنیایی او، به سمت او حرکت کردند، اما زمانی که موسی (ع) و همراهانش از فرعون فرار کردند، آن ها هم به سرعت به سمت موسی (ع) حرکت کردند. اما خداوند فرشته ای را فرستاد که به دام های آن ها ضربه زد و آن ها را به سوی ارتش فرعون برگرداند. در نتیجه، این افراد در زمره ی کسانی قرار گرفتند که به همراه فرعون غرق شدند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣١٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٣١٠-٣- (٥) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: حَقٌّ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ تَصِيرُوا مَعَ مَنْ عِشْتُمْ مَعَهُ فِي دُنْيَاهُ.

ترجمه:

این روایت از امام ابو عبدالله (ع) به نقل از علی بن عقیبی، خداوند متعال حق دارد که بندگان در آخرت با کسانی محشور شوند که در دنیا با آن ها زندگی کرده اند.

۱- الباب ۴۴ فيه ۶ أحاديث.

۲- الكافي ۵- ۱۰۸- ۱۲.

۳- هود ۱۱- ۱۱۳.

۴- الكافي ۵- ۱۰۹- ۱۳.

۵- الكافي ۵- ۱۰۹- ۱۳ ذیل حدیث ۱۳.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۱۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۳۱۱- ۴- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ مِهْرَانَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ (۲) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَا مِنْ جَبَّارٍ إِلَّا وَ مَعَهُ مُؤْمِنٌ يَدْفَعُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ وَ هُوَ أَقْلُهُمْ حَظًّا فِي الْآخِرَةِ يَعْنِي أَقَلَّ الْمُؤْمِنِينَ حَظًّا بِصُحْبَةِ الْجَبَّارِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

«از مهران بن محمد بن ابی نصر نقل شده است که از ابی عبدالله (ع) شنیدم که گفت: هیچ جباری نیست مگر اینکه با او مؤمنی است که خداوند عز و جل به وسیله او از مؤمنان دفاع می کند، و او کمترین حظ را در آخرت دارد (بخاطر همراه بودن با جبار).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۱۲ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۳۱۲-۵- (۴) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ (۵) عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمُنْقَرِيِّ عَنْ عِيَاضٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: وَمَنْ أَحَبَّ بَقَاءَ الظَّالِمِينَ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ يُعْصِيَ اللَّهَ.

ترجمه:

این روایت به نقل از عیاض از ابی عبدالله علیه السلام که فرمودند :

«و هر کس دوست داشته باشد که ظالمین باقی بمانند، به حقیقت دوست داشته است که خداوند متعال نافرمانی شود.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۱۳ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۳۱۳-۶- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ (عَنْ ابْنِ بِنْتِ الْوَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ عَنِ الْكَاهِلِيِّ) (۷) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ سَوَّدَ اسْمَهُ فِي دِيْوَانِ الْجَبَّارِينَ مِنْ وَلَدِ فُلَانٍ حَشَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَيْرَاناً [حَيْرَاناً] (۸).

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ كَمَا مَرَّ (۹)

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يُدَلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (۱۰) وَفِي جِهَادِ النَّفْسِ (۱۱) وَفِي الْأَمْرِ

ص: ۱۸۶

۱- الكافي ۵- ۱۱۱- ۵.

۲- في التهذيب- مهران بن محمد بن أبي بصير (هامش المخطوط).

۳- التهذيب ۶- ۳۳۶- ۹۲۹.

۴- الکافی ۵- ۱۰۸- ۱۱، و آورده فی الحدیث ۵ و نحوه فی الحدیث ۶ من الباب ۳۷ من أبواب الأمر بالمعروف.

۵- فی المصدر زیادة- و علی بن محمد القاسانی.

۶- عقاب الأعمال- ۳۱۰- ۱.

۷- فی المصدر- عن ابن بنت الولید بن صبیح الباهلی ... و هو الموافق لما ورد فی البحار ۷۵- ۳۷۲- ۲۰.

۸- فی المصدر- خنزیرا.

۹- مر فی الحدیث ۹ من الباب ۴۲ من هذه الأبواب عن الشيخ الطوسی.

۱۰- تقدم فی الحدیثین ۱، ۱۷ من الباب ۴۲ من هذه الأبواب.

۱۱- تقدم فی الحدیثین ۳۳، ۳۶ من الباب ۴۶، و فی الحدیث ۱۲ من الباب ۵۰ من أبواب جهاد النفس.

بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ (۱) وَ فِي أَحَادِيثِ الْعِشْرَةِ (۲) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳).

ترجمه:

این روایت به نقل از ابی عبدالله علیه السلام که فرمودند :

«هر کس نام خود را در دیوان جبّاران از نسل فلانی ثبت کند، خداوند او را در روز قیامت حیران و سرگردان محشور می کند.»

۴۵- بَابُ تَحْرِيمِ الْوَلَايَةِ مِنْ قِبَلِ الْجَائِرِ إِلَّا مَا اسْتُنِيَ

اشاره

(٤) ٤٥ بَابُ تَحْرِيمِ الْوَلَايَةِ مِنْ قِبَلِ الْجَائِرِ إِلَّا مَا اسْتَشْنَى

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣١٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣١٤-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ وَ مُحَمَّدٍ بْنِ حُمَرَانَ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَاسْتَقْبَلَنِي زُرَّارَةُ- خَارِجاً مِنْ عِنْدِهِ فَقَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع- يَا وَلِيدُ أَمَا تَعْجَبُ مِنْ زُرَّارَةَ- سَأَلَنِي عَنْ أَعْمَالٍ هَؤُلَاءِ أَيْ شَيْءٍ كَانَ يُرِيدُ أَيْرِيدُ أَنْ أَقُولَ لَهُ لَا فَيَرْوِي ذَاكَ (٦) عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ يَا وَلِيدُ مَتَى كَانَتِ الشَّيْعَةُ- تَسْأَلُ عَنْ أَعْمَالِهِمْ إِنَّمَا كَانَتِ الشَّيْعَةُ تَقُولُ يُؤْكَلُ مِنْ طَعَامِهِمْ وَ يُشْرَبُ مِنْ شَرَابِهِمْ وَ يُسْتَظَلُّ بِظِلِّهِمْ مَتَى كَانَتِ الشَّيْعَةُ تَسْأَلُ عَنْ هَذَا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ يَعْقُوبَ (٧)

وَرَوَاهُ الْكَشَّيُّ فِي كِتَابِ الرِّجَالِ عَنْ حَمْدَوَيْهِ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيْسَى عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ مِثْلَهُ (٨).

ترجمه:

ولید بن صبیح می گوید: به حضور ابی عبدالله (ع) وارد شدم و زرارہ را دیدم کہ از نزد ایشان خارج می شود. ابی عبدالله (ع) به من گفت: "ای ولید! آیا از زرارہ تعجب نمی کنی؟ او از من درباره ی اعمال این افراد سوال کرده است. آیا او می خواست کہ من به او بگویم نہ، تا آن را به من روایت کند؟" سپس ابی عبدالله (ع) ادامه داد: "ای ولید! چه زمانی شیعه درباره ی اعمال آنها سوال می

کرد؟ شیعه تنها می گفت: از غذای آنها می توان خورد و از نوشیدنی های آنها می توان نوشید و در سایه ی آنها می توان استراحت کرد. چه زمانی شیعه در این باره سؤال می کرد؟"

ص: ۱۸۷

-
- ۱- تقدم فی الباب ۱۵، وفی الأحادیث ۴-۷، ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۶ من الباب ۱۷، وفی الحدیثین ۱، ۶ من الباب ۱۸، وفی الباب ۳۸ من أبواب الأمر والنهی.
 - ۲- تقدم فی الحدیث ۵ من الباب ۱۱، وفی الباب ۲۷ من أبواب العشرة.
 - ۳- یأتی فی الحدیث ۱۰ من الباب ۴۵ من هذه الأبواب.
 - ۴- الباب ۴۵ فی ۱۲ حدیثا.
 - ۵- الکافی ۵-۱۰۵-۲.
 - ۶- فی نسخة- ذلک (هامش المخطوط).
 - ۷- التهذیب ۶-۳۳۰-۹۱۷.
 - ۸- رجال الکشی ۱-۳۶۸-۲۴۷.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۲۳۱۵ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۲۳۱۵-۲- (۱) وَبِالْإِسْنَادِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَى بَابِ دَارِهِ بِالْمَدِينَةِ- فَنَظَرَ إِلَى النَّاسِ يَمُرُّونَ أَفْوَاجًا فَقَالَ لِبَعْضِ مَنْ عِنْدَهُ حَدَّثَ بِالْمَدِينَةِ أَمْرٌ فَقَالَ أَصْلَحَكَ اللَّهُ (۲) وَلَّى الْمَدِينَةَ وَالْغَدَا النَّاسُ (۳) يَهْنَأُونَهُ فَقَالَ إِنَّ الرَّجُلَ لَيُغْدَى عَلَيْهِ بِالْأَمْرِ يُهَنَّا بِهِ وَإِنَّهُ لَبَابٌ مِنْ أَبْوَابِ النَّارِ.

ترجمه:

این روایت به نقل از محمد بن مسلم به این شکل است:

«ما در نزد ابی جعفر (ع) در مقابل درب خانه اش در مدینه بودیم. او به مردم که گروه گروه می گذشتند نگاه کرد و به برخی از کسانی که در آنجا بودند گفت: "آیا در مدینه خبری شده است؟" یکی از آنها پاسخ داد: "خدا تو را اصلاح کند، والی جدیدی برای مدینه منصوب شده است." مردم برای تبریک گفتن به او آمدند. ابی جعفر (ع) گفت: "مردی می آید و به خاطر حکمی که به او داده اند به اوتبریک می گویند و در حالی که این کار، در حقیقت دروازه ای از درهای جهنم است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۱۶ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۳۱۶-۳- (۴) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ فُلَانٌ يُقْرِئُكَ السَّلَامَ وَ فُلَانٌ وَ فُلَانٌ فَقَالَ وَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ قُلْتُ يَسْأَلُونَكَ الدُّعَاءَ قَالَ وَ مَا لَهُمْ قُلْتُ حَبَسَهُمْ أَبُو جَعْفَرٍ - فَقَالَ وَ مَا لَهُمْ وَ مَا لَهُ فَقُلْتُ اسْتَعْمَلَهُمْ فَحَبَسَهُمْ فَقَالَ وَ مَا لَهُمْ وَ مَا لَهُ أَلَمْ أَنْتَهُمْ أَلَمْ أَنْتَهُمْ هُمُ النَّارُ هُمُ النَّارُ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اجْدَعْ (۵) عَنْهُمْ سُلْطَانَهُمْ - قَالَ فَانْصَرَفْنَا مِنْ مَكَّةَ فَسَأَلْنَا عَنْهُمْ فَإِذَا هُمْ قَدْ أُخْرِجُوا بَعْدَ الْكَلَامِ بِثَلَاثَةِ أَيَّامٍ.

ترجمه:

يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ عَنْ حَضْرَتِ صَادِقٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ كُفْتُمُ فُلَانِي وَ فُلَانِي بِه شَمَا سَلَام رَسَانْدَنَد : از شما درخواست دعا دارند.

فرمود: چه شده است؟

گفتم: ابو جعفر آنان را زندانی کرده است.

فرمود: چه شده است؟ و او را چه شده است؟

گفتم: او آنان را به کار گماشته و سپس زندانی کرده است.

فرمود: چه شده است؟ و او را چه شده است؟ مگر آنان را نهی نکردم؟ مگر آنان را نهی نکردم؟ مگر آنان را نهی نکردم؟

سپس فرمود: خدایا، قدرتش را از آنان قطع کن.

راوی می گوید: از مکه برگشتیم و از حالشان پرسیدیم و فهمیدیم که پس از سه روز آزاد شده اند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣١٧ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٣١٧-٤- (٦) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ زُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مَوْلَى لِعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع قَالَ: كُنْتُ بِالْكُوفَةِ فَقَدِمَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع الْحِيرَةَ فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ لَوْ كَلَّمْتُ دَاوُدَ بْنَ عَلِيٍّ - أَوْ بَعْضَ هَؤُلَاءِ فَأَدْخُلَ فِي بَعْضِ هَذِهِ الْوَلَايَاتِ فَقَالَ مَا كُنْتُ لِأَفْعَلَ إِلَيَّ أَنْ قَالَ جُعِلْتُ فِدَاكَ ظَنَنْتُ أَنَّكَ إِنَّمَا كَرِهْتَ ذَلِكَ

ص: ١٨٨

١- الكافي ٥- ١٠٧- ٦.

٢- في نسخة- جعلت فداك (هامش المخطوط).

٣- في نسخة زيادة- إليه (هامش المخطوط).

٤- الكافي ٥- ١٠٧- ٨.

٥- الجدع- قطع الأنف و اليد و الشفة (الصحاح- جدع- ٣- ١١٩٣).

٦- الكافي ٥- ١٠٧- ٩.

مَخَافَةَ أَنْ أَجُورَ أَوْ أَظْلِمَ وَإِنَّ كُلَّ امْرَأَةٍ لِي طَالِقٌ وَكُلَّ مَمْلُوكٍ لِي حُرٌّ وَعَلَى وَعَلَى إِنْ ظَلَمْتُ أَحَدًا
أَوْ جُرْتُ عَلَيْهِ (۱) وَإِنْ لَمْ أَعْدِلْ قَالَ كَيْفَ قُلْتَ فَأَعَدْتُ عَلَيْهِ الْإِيْمَانَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ تَنَاوُلُ
السَّمَاءِ أَيْسَرُ عَلَيْكَ مِنْ ذَلِكَ.

ترجمه:

داوود بن زربی گفت: غلامی از علی بن حسین (ع) برایم نقل کرد که گفت: در کوفه بودم که ابو
عبدالله (ع) به حیره آمد. نزد او رفتم و گفتم: فدایت شوم، ای کاش با داوود بن علی یا یکی از این
افراد صحبت می کردید تا وارد برخی از این ولایت ها شوم.

فرمود: چنین کاری نمی کنم.

تا اینکه گفتم: فدایت شوم، گمان کردم که شما از این کار به این دلیل کراهت دارید که مبدا من ظلم
کنم یا به کسی ستم روا دارم.

(سپس سوگند خورد که) هر زن من طلاق داده شود و هر برده ام آزاد باشد و بر من و بر من است،
اگر به کسی ستم کنم یا عدالت را رعایت نکنم.

(امام) فرمود: چه گفتی؟ و من سوگندها را دوباره برای او تکرار کردم.

سپس سرش را به سوی آسمان بلند کرد و فرمود: رسیدن به آسمان برای تو آسان تر از این است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۱۸ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۳۱۸-۵- (۲) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حُمَيْدٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ إِنِّي وُلِّيتُ عَمَلًا فَهَلْ لِي مِنْ ذَلِكَ مَخْرَجٌ فَقَالَ مَا أَكْثَرَ مَنْ طَلَبَ الْمَخْرَجَ مِنْ ذَلِكَ فَعَسَرَ عَلَيْهِ قُلْتُ فَمَا تَرَى قَالَ أَرَى أَنْ تَتَّقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَلَا تُعَدَّ (۳).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

حمید گفت: به ابو عبدالله (ع) گفتم: من به کاری گماشته شده ام. آیا راهی برای خروج از آن دارم؟ فرمود: چه بسیار کسانی که راه خروج از این کار را جستجو کردند، ولی برایشان دشوار شد.

گفتم: چه صلاح می دانید؟

فرمود: می بینم که از خداوند عزیز و جلیل بپرهیز و دوباره آن را (کار مشابه) انجام نده.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۱۹ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۳۱۹-۶- (۵) مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَقْدٍ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ عَ فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ تَوَلَّى عِرَافَةَ قَوْمٍ أَتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَدَاهُ مَغْلُوتَانِ إِلَى عُنُقِهِ فَإِنْ قَامَ فِيهِمْ بِأَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَطْلَقَهُ اللَّهُ وَإِنْ كَانَ ظَالِمًا هُوِيَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَبُسْ الْمَصِيرُ.

ترجمه:

از حسین بن زید، از امام صادق (ع) از پدرانش در حدیث مناهی نقل شده است که رسول خدا (ص) فرمودند: هر کس سرپرستی گروهی از مردم را بر عهده بگیرد، روز قیامت در حالی آورده می شود که دستانش به گردنش بسته شده است. پس اگر در میان آنان به فرمان خداوند عز و جل عمل کرده باشد، خداوند او را آزاد می کند، و اگر ستمگر باشد، به درون آتش جهنم فرو انداخته می شود، و چه بد سرانجامی است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۲۳۲۰ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۲۳۲۰-۷- (۶) وَفِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ بِسَنَدٍ تَقَدَّمَ فِي عِيَادَةِ الْمَرِيضِ (۷) عَنِ النَّبِيِّ ص فِي حَدِيثٍ قَالَ: مَنْ أَكْرَمَ أَخَاهُ فَإِنَّمَا يُكْرِمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَمَا ظَنُّكُمْ بِمَنْ يُكْرِمُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يُفْعَلَ بِهِ

ص: ۱۸۹

۱- فی نسخه- علی أحد (هامش المخطوط).

۲- الکافی ۵- ۱۰۹- ۱۵.

۳- فی التهذیب- تعود (هامش المخطوط).

۴- التهذیب ۶- ۳۳۲- ۹۲۲.

۵- الفقیه ۴- ۱۶- ۱۶، و آورده فی الحدیث ۱۴ من الباب ۵۰ من أبواب جهاد النفس.

۶- عقاب الأعمال- ۳۳۹.

۷- تقدم فی الحدیث ۹ من الباب ۱۰ من أبواب الاحتضار.

- وَ مَنْ تَوَلَّى عِرَافَةَ قَوْمٍ (۱) حُبَسَ عَلَى شَفِيرِ جَهَنَّمَ بِكُلِّ يَوْمٍ أَلْفَ سَنَةٍ وَ حُسِرَ وَ يَدُهُ مَغْلُولَةٌ إِلَى عُنُقِهِ فَإِنْ كَانَ قَامَ فِيهِمْ بِأَمْرِ اللَّهِ أَطْلَقَهَا اللَّهُ وَ إِنْ كَانَ ظَالِمًا هُوِيَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ سَبْعِينَ خَرِيفًا.

ترجمه:

از پیامبر (ص) در حدیثی نقل شده است که فرمودند: هر کس برادرش را گرامی بدارد، در حقیقت خداوند عز و جل را گرامی داشته است. پس چه گمان می کنید درباره کسی که خداوند عز و جل را گرامی بدارد؟ (که چه پاداشی برای او خواهد بود).

و هر کس سرپرستی گروهی از مردم را بر عهده بگیرد، هر روز به مدت هزار سال بر لبه جهنم نگه داشته می شود و در حالی محشور می گردد که دستانش به گردنش بسته شده است. پس اگر در میان آنان به فرمان خداوند عمل کرده باشد، خداوند دستانش را آزاد می کند، و اگر ستمگر باشد، به مدت هفتاد پاییز (سال) به درون آتش جهنم فرو می افتد.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۳۲۱ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۲۳۲۱ - ۸ - (۲) وَ فِي التَّوْحِيدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ نَظَرَ فِي اللَّهِ كَيْفَ كَانَ هَلَكَ وَ مَنْ طَلَبَ الرَّئَاسَةَ هَلَكَ.

ترجمه:

مفضل بن عمر گفت: ابو عبدالله (ع) فرمودند: هر کس در چگونگی ذات خدا بیندیشد، هلاک می شود و هر کس به دنبال ریاست باشد، هلاک می شود.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۳۲۲ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۲۳۲۲ - ۹ - (۳) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ مَسَائِلِ الرِّجَالِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ بْنِ عِيسَى كَتَبَ إِلَيْهِ يَسْأَلُهُ عَنِ الْعَمَلِ لِابْنِ عَبَّاسٍ - وَ أَخَذَ مَا

يَتِمَكَّنُ مِنْ أَمْوَالِهِمْ هَلْ فِيهِ رُخْصَةٌ فَقَالَ مَا كَانَ الْمَدْخَلُ فِيهِ بِالْجَبْرِ وَالْقَهْرِ فَاللَّهُ قَابِلُ الْعُذْرِ وَمَا خَلَا ذَلِكَ فَمَكْرُوهٌ وَلَا مَحَالَةَ قَلِيلُهُ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرِهِ وَمَا يُكْفَرُ بِهِ مَا يُلْزَمُهُ فِيهِ مَنْ يَرْزُقُهُ وَيُسَبِّبُ عَلَى يَدَيْهِ مَا يَسْرُكُ فِينَا وَفِي مَوَالِينَا قَالَ (فَكَتَبْتُ إِلَيْهِ) (٤) فِي جَوَابِ ذَلِكَ أَعْلِمُهُ أَنَّ مَذْهَبِي فِي الدُّخُولِ فِي أَمْرِهِمْ وَجُودُ السَّبِيلِ إِلَى إِدْخَالِ الْمَكْرُوهِ عَلَى عَدُوِّهِ وَانْسِاطِ الْيَدِ فِي التَّشْفِي مِنْهُمْ بِشَيْءٍ أَنْ تُقَرَّبَ (٥) بِهِ إِلَيْهِمْ فَأَجَابَ مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَلَيْسَ مَدْخَلُهُ فِي الْعَمَلِ حَرَامًا بَلْ أَجْرًا وَثَوَابًا.

ترجمه:

محمد بن علی بن عیسیٰ به امام (ع) نامه نوشت و درباره کار کردن برای بنی عباس و گرفتن اموال از آنان پرسید که آیا در این مورد رخصتی هست؟ امام (ع) پاسخ دادند: هر چه که ورود به آن با اجبار و قهر باشد، خداوند عذر را می پذیرد؛ اما هر آنچه غیر از این باشد، مکروه است و چاره ای از آن نیست، و اندکی از آن بهتر از زیادی آن است. و آنچه که با آن، اموری که باید در قبال آن کفاره بدهد، پوشیده می شود، بر عهده کسی است که او را روزی می دهد و اسباب اموری که تو را از طرف ما و دوستان ما شاد می سازد، فراهم می آورد.

سپس (محمد بن علی) در جواب آن نامه نوشت و او را آگاه کرد که روش من در ورود به کار آنان، به این دلیل است که بتوانم به دشمنان او ضرر وارد کنم و به وسیله آن ها دستم را در گرفتن انتقام باز کنم و چیزی فراهم آورم که با آن بتوانم نزد آنان تقرب پیدا کنم. امام پاسخ دادند: هر کس چنین کند، ورودش به این کار حرام نیست، بلکه برای او اجر و ثواب خواهد داشت.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٢٣ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢٣٢٣ - ١٠ - (٦) عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع

۱- فی نسخه زیاده- و لم یحبسن فیهم (هامش المخطوط) و کذا المصدر.

۲- التوحید- ۴۶۰- ۳۲.

۳- مستطرفات السرائر- ۶۸- ۱۴.

۴- فی نسخه- فکتبت (هامش المخطوط).

۵- کذا فی الأصل، و کتب فی هامشه- (أتقرب، ظاهراً) و فی المصدر- أن اتقرب.

۶- تفسیر القمّي ۱- ۱۷۶.

عَنْ قَوْمٍ مِنَ الشَّيْعَةِ- يَدْخُلُونَ فِي أَعْمَالِ السُّلْطَانِ يَعْمَلُونَ لَهُمْ وَيُحِبُّونَ لَهُمْ وَيُؤَالُونَهُمْ قَالَ لَيْسَ هُمْ مِنَ الشَّيْعَةِ- وَلَكِنَّهُمْ مِنْ أَوْلِيكَ ثُمَّ قَرَأَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع هَذِهِ الْآيَةَ لِعَنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ- عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ- إِلَى قَوْلِهِ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ (۱) قَالَ الْخَنَازِيرُ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ- وَالْقِرَدَةُ عَلَى لِسَانِ عِيسَى كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ (۲) قَالَ كَانُوا يَأْكُلُونَ لَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَ يَشْرَبُونَ الْخُمُورَ وَ يَأْتُونَ النِّسَاءَ أَيَّامَ حَيْضَتِهِنَّ ثُمَّ احْتَجَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الْمَوَالِينَ لِلْكَفَّارِ فَقَالَ تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ إِلَى قَوْلِهِ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ (۳) فَهَيَّ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يُؤَالِيَ الْمُؤْمِنُ الْكَافِرَ إِلَّا عِنْدَ التَّقِيَّةِ.

ترجمه:

مسعده بن صدقه گفت: مردی از امام صادق (ع) درباره گروهی از شیعیان پرسید که در کارهای حکومتی وارد می شوند، برای آنان کار می کنند، آنان را دوست دارند و از آنان پیروی می کنند. امام (ع) فرمودند: آنان از شیعیان نیستند، بلکه از همان (حکومت و گروه) هستند. سپس امام صادق

(ع) این آیه را تلاوت کردند: «کسانی از بنی اسرائیل که کافر شدند، بر زبان داوود و عیسی بن مریم لعنت شدند... اما بسیاری از آنان فاسق اند» (مائده: ۷۸-۸۱).

ایشان فرمودند: تبدیل به خوک بر زبان داوود و تبدیل به میمون بر زبان عیسی شد؛ آنان از منکراتی که انجام می دادند نهی نمی کردند، چه بد است آنچه انجام می دادند (مائده: ۷۹). سپس فرمودند: آنان گوشت خوک می خوردند، شراب می نوشیدند و در ایام حیض با زنان همبستر می شدند. سپس خداوند بر مؤمنانی که با کافران دوستی می ورزند احتجاج کرد و فرمود: «بسیاری از آنان را می بینی که کسانی را که کافر شدند، دوست می دارند، چه بد است آنچه که برای خود پیش فرستادند... اما بسیاری از آنان فاسق اند» (مائده: ۸۰-۸۱).

خداوند عز و جل مؤمنان را از دوستی با کافران نهی کرده است، مگر در موارد تقیه.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۲۴ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۲۳۲۴ - ۱۱ - (۴) مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْكَشِّىُّ فِي كِتَابِ الرَّجَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قُلَوَيْهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَادٍ قَالَ: قَالَ أَبُو الْحَسَنِ ع مَا ذُبَّانِ ضَارِيَانِ فِي غَنَمٍ قَدْ غَابَ عَنْهَا رِعَاؤُهَا بِأَضَرِّ فِي دِينِ الْمُسْلِمِ مِنْ حُبِّ الرَّئِاسَةِ ثُمَّ قَالَ لَكِنْ صَفْوَانٌ لَا يُحِبُّ الرَّئِاسَةَ.

ترجمه:

معمر بن خلاد گفت: امام کاظم (ع) فرمودند: دو گرگ درنده که به گله گوسفندی حمله کنند، در حالی که چوپانش از آن ها غایب باشد، ضررش برای دین مسلمان کمتر از ضرر حب ریاست نیست. سپس فرمودند: اما صفوان دوستدار ریاست نیست.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٢٥ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢٣٢٥ - ١٢ - (٥) مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ سُلَيْمَانَ الْجَعْفَرِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا ع مَا تَقُولُ فِي أَعْمَالِ السُّلْطَانِ فَقَالَ يَا سُلَيْمَانُ الدُّخُولُ فِي أَعْمَالِهِمْ وَالْعَوْنُ لَهُمْ وَالسَّعْيُ فِي

ص: ١٩١

١- المائدة ٥ - ٧٨ - ٨١.

٢- المائدة ٥ - ٧٩.

٣- المائدة ٥ - ٨٠ - ٨١.

٤- رجال الكشي ٢ - ٧٩٣ - ٩٦٥، وأورده عن الكافي في الحديث ١ من الباب ٥٠ من أبواب جهاد النفس.

٥- تفسير العيَّاشي ١ - ٢٣٨ - ١١٠.

حَوَائِجِهِمْ عَدِيلُ الْكُفْرِ وَالنَّظَرُ إِلَيْهِمْ عَلَى الْعَمْدِ مِنَ الْكِبَائِرِ الَّتِي يُسْتَحَقُّ بِهَا النَّارُ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (١) وَفِي جِهَادِ النَّفْسِ (٢) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٣).

ترجمه:

سليمان جعفری گفت: به امام رضا (ع) گفتم: درباره کار کردن برای حکومت چه می فرمایید؟

امام (ع) فرمودند: ای سلیمان، ورود به کارهای آنان، یاری رساندن به آنان و تلاش برای برآورده کردن نیازهایشان هم سنگ کفر است، و نگاه کردن عمدی به آنان از گناهان کبیره ای است که به خاطر آن آتش دوزخ سزاوار می شود.

۴۶- بَابُ جَوَازِ الْوَلَايَةِ مِنْ قِبَلِ الْجَائِرِ لِنَفْعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالدَّفْعِ عَنْهُمْ وَالْعَمَلِ بِالْحَقِّ بِقَدْرِ الْإِمْكَانِ

اشاره

(۴) ۴۶ بَابُ جَوَازِ الْوَلَايَةِ مِنْ قِبَلِ الْجَائِرِ لِنَفْعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالدَّفْعِ عَنْهُمْ وَالْعَمَلِ بِالْحَقِّ بِقَدْرِ الْإِمْكَانِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۲۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۳۲۶-۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَقْطِينٍ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ إِنَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مَعَ السُّلْطَانِ أَوْلِيَاءَ يَدْفَعُ بِهِمْ عَنْ أَوْلِيَائِهِ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَقْطِينٍ مِثْلَهُ (۶).

ترجمه:

علی بن یقطین گفت: امام کاظم (ع) به من فرمودند: «برای خداوند تبارک و تعالی با سلطان، دوستانی است که به وسیله آن ها از دوستانش دفاع می کند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٢٧ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٣٢٧-٢- (٧) قَالَ الصَّدُوقُ وَفِي خَبَرٍ آخَرَ أَوْلَيْكَ عُتَقَاءُ اللَّهِ مِنَ النَّارِ.

ترجمه:

صدوق (ره) فرمود: و در خبر دیگری آمده است: «آن ها آزادشدگان خداوند از آتش هستند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٢٨ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٣٢٨-٣- (٨) قَالَ وَقَالَ الصَّادِقُ ع كَفَّارَةُ عَمَلِ السُّلْطَانِ قَضَاءُ حَوَائِجِ الْإِخْوَانِ.

ترجمه:

امام صادق (ع) فرمودند: «کفاره کار کردن برای حکومت، برآورده کردن نیازهای برادران است.»

ص: ١٩٢

١- تقدم فى الحديث ١ من الباب ٢، وفى الحديث ١٢ من الباب ٥، وفى الباب ٤٢ من هذه الأبواب.

٢- تقدم فى الحديثين ١٠، ١٣ من الباب ٥٠ من أبواب جهاد النفس.

٣- يأتى فى الأبواب ٤٦، ٤٧، ٤٨، ٤٩ من هذه الأبواب.

٤- الباب ٤٦ فيه ١٧ حديثا.

٥- الفقيه ٣- ١٧٦- ٣٦٦٤.

۶- الکافی ۵- ۱۱۲- ۷.

۷- الفقیه ۳- ۱۷۶- ۳۶۶۵.

۸- الفقیه ۳- ۱۷۶- ۳۶۶۶، و آورده فی الحدیث ۱ من الباب ۳۳ من أبواب الکفارات.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۳۲۹ - رقم الحدیث الباب: ۴]

۲۲۳۲۹- ۴- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ زُرَّارَةَ أَنَّهُ قَالَ: بَعَثَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع رَجُلًا إِلَى زِيَادِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ- فَقَالَ وَ أَدَّ (۲) نَقَصَ عَمَلِكَ (۳).

ترجمه:

عبید بن زرارہ گفت: امام صادق (ع) مردی را به سوی زیاد بن عبیدالله فرستادند و به او فرمودند: «نقص کار خود را پرداز.»

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۳۳۰ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۲۳۳۰- ۵- (۴) وَ فِي الْمُقْنِعِ قَالَ رُوِيَ عَنِ الرِّضَاعِ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ مَعَ السُّلْطَانِ أَوْلِيَاءَ يَدْفَعُ بِهِمْ عَنْ أَوْلِيَائِهِ.

ترجمه:

در "المقنع" آمده است: روایت شده است از امام رضا (ع) که فرمودند: «برای خداوند با سلطان، دوستانی است که به وسیله آن ها از دوستانش دفاع می کند.»

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۳۳۱ - رقم الحدیث الباب: ۶]

۲۲۳۳۱-۶-(۵) قَالَ: وَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ رَجُلٍ يُحِبُّ آلَ مُحَمَّدٍ ص - وَ هُوَ فِي دِيْوَانِ هَؤُلَاءِ
فَيُقْتَلُ تَحْتَ رَأْيِهِمْ فَقَالَ يَحْشُرُهُ اللَّهُ عَلَى نِيَّتِهِ.

ترجمه:

سوال شد از امام صادق (ع) درباره مردی که آل محمد (ص) را دوست دارد و در دیوان آن ها کار می کند و تحت پرچم آن ها کشته می شود. امام (ع) فرمودند: «خداوند او را بر اساس نیتش محشور می کند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۳۲ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۳۳۲-۷-(۶) وَ فِي الْأَمَالِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُوسَى الْخَشَّابِ
عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ زَيْدِ الشَّحَامِ قَالَ سَمِعْتُ الصَّادِقَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ
ع يَقُولُ مَنْ تَوَلَّى أُمُورَ النَّاسِ فَعَدَلَ وَ فَتَحَ بَابَهُ وَ رَفَعَ سِتْرَهُ وَ نَظَرَ فِي أُمُورِ النَّاسِ كَانَ حَقًّا عَلَى
اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يُؤْمِنَ رَوْعَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ.

ترجمه:

زید شحام گفت: شنیدم امام صادق (ع) می فرمودند: «هر کس یکی از امور مردم را به عهده بگیرد و به عدالت رفتار کند، در را به روی مردم بگشاید، پرده را بردارد و به امور مردم رسیدگی کند، حق بر خداوند عزوجل است که او را در روز قیامت از ترس ها ایمن گرداند و وارد بهشتش کند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۳۳ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۳۳۳-۸- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي مَحْمُودٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَقْطِينٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ ع مَا تَقُولُ فِي أَعْمَالِ هَؤُلَاءِ قَالَ إِنْ كُنْتَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَاتَّقِ أَمْوَالَ الشَّيْعَةِ

ص: ۱۹۳

۱- الفقيه ۳- ۱۷۶- ۳۶۶۷.

۲- فی نسخه- داو (هامش المخطوط).

۳- فی نسخه- و إذا نقص عملک فداوه (هامش المخطوط).

۴- المقنع- ۱۲۲.

۵- المقنع- ۱۲۲.

۶- أمالی الصدوق- ۲۰۳- ۲.

۷- الکافی ۵- ۱۱۰- ۳، و التهذيب ۶- ۳۳۵- ۹۲۷.

قَالَ فَأَخْبَرَنِي عَلِيُّ أَنَّهُ كَانَ يَجْبِيهَا مِنَ الشَّيْعَةِ عَلَانِيَةً وَيَرُدُّهَا عَلَيْهِمْ فِي السِّرِّ.

ترجمه:

علی بن یقطین گفت: به امام موسی بن جعفر (ع) گفتم: «نظر شما درباره کارهای این ها چیست؟» امام (ع) فرمودند: «اگر ناچار به انجام کاری هستی، از اموال شیعه بپرهیز.» سپس علی به من خبر داد که او این اموال را از شیعیان علنی جمع آوری می کرد و آن را در خفا به آن ها بازمی گرداند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۳۴ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۳۳۴-۹- (۱) وَعَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْحَسَنِ الْهَاشِمِيِّ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع فَقَالَ لِي يَا زِيَادُ إِنَّكَ لَتَعْمَلُ عَمَلَ السُّلْطَانِ قَالَ قُلْتُ: أَجَلٌ قَالَ لِي وَلِمَ قُلْتُ أَنَا رَجُلٌ لِي مُرُوءَةٌ وَعَلَى عِيَالٍ وَ لَيْسَ وَرَاءَ ظَهْرِي شَيْءٌ فَقَالَ لِي يَا زِيَادُ لَأَنْ أَسْقُطَ مِنْ حَالِقٍ فَاتَّقَطَعَ قِطْعَةً قِطْعَةً أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَوَلَّى لِأَحَدٍ مِنْهُمْ عَمَلًا أَوْ أَطَأَ بِسَاطِ رَجُلٍ مِنْهُمْ إِلَّا لِمَاذَا قُلْتُ لَا أَذْرِي جُعِلْتُ فِدَاكَ قَالَ إِلَّا لِتَفْرِيجَ كُرْبَةٍ عَنْ مُؤْمِنٍ أَوْ فَكِّ أَسْرِهِ أَوْ قَضَاءِ دَيْنِهِ يَا زِيَادُ إِنَّ أَهْوَنَ مَا يَصْنَعُ اللَّهُ جَلَّ وَعَزَّ بِمَنْ تَوَلَّى لَهُمْ عَمَلًا أَنْ يُضْرَبَ عَلَيْهِ سُرَادِقٌ مِنْ نَارٍ إِلَى أَنْ يَفْرُغَ (۲) مِنْ حِسَابِ الْخَلَائِقِ (۳) يَا زِيَادُ فَإِنْ وُلِّيتَ شَيْئًا مِنْ أَعْمَالِهِمْ فَأَحْسِنْ إِلَى إِخْوَانِكَ فَوَاحِدَةٌ بِوَاحِدَةٍ وَاللَّهُ مِنْ وَرَاءِ ذَلِكَ يَا زِيَادُ أَيُّمَا رَجُلٍ مِنْكُمْ تَوَلَّى لِأَحَدٍ مِنْهُمْ عَمَلًا ثُمَّ سَاوَى بَيْنَكُمْ وَ بَيْنَهُ فَقُولُوا لَهُ أَنْتَ مُنْتَحِلٌ كَذَّابٌ يَا زِيَادُ إِذَا ذَكَرْتَ مَقْدَرَتَكَ عَلَى النَّاسِ فَادْكُرْ مَقْدَرَةَ اللَّهِ عَلَيْكَ غَدًا وَ نَفَادَ مَا أَتَيْتَ إِلَيْهِمْ عَنْهُمْ وَ بَقَاءَ مَا أَتَيْتَ (۴) إِلَيْهِمْ عَلَيْكَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۵) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

زیاد بن ابی سلمه گفت: به امام موسی (ع) وارد شدم. او به من گفت: «ای زیاد، تو کار سلطنت را انجام می دهی.» گفتم: «بله.» امام (ع) فرمود: «چرا؟» گفتم: «من مردی هستم با مرؤت و خانواده ام وابسته به من هستند و هیچ چیزی پشت سرم نیست.» امام (ع) فرمود: «ای زیاد، من دوست دارم که از بلندی بیفتم و قطعه قطعه شوم، ولی نمی خواهم که به خاطر یکی از آن ها مسئولیتی بپذیرم یا بر فرش کسی از آن ها پا بگذارم، مگر برای چه؟» گفتم: «نمی دانم، فدای تو شوم.» فرمود: «مگر برای گشایش مشکلی از مؤمنی، یا آزاد کردن اسیر، یا ادای دین او. ای زیاد، کمترین چیزی که خدا (جل جلاله) درباره کسی که کار آن ها را بر عهده می گیرد، انجام می دهد، این است که بر او خیمه ای از آتش برپا می کند تا حساب خلائق تمام شود. ای زیاد، اگر مسئولیتی از کارهای آن ها به تو

واگذار شد، به برادرانت نیکی کن. زیرا نیکی یک به یک است و خدا بالاتر از این است. ای زیاد، هر مردی از شما که مسئولیتی از کارهای آن ها را بپذیرد و بین خود و او برابری کند، به او بگویند: «تو مدعی دروغین هستی.» ای زیاد، وقتی قدرت خود را بر مردم یاد کردی، قدرت خدا را بر خود در روز قیامت فراموش نکن و بقا و زوال آنچه را که به آن ها رسانده ای، به یاد داشته باش.»

ص: ۱۹۴

۱- الکافی ۵- ۱۰۹- ۱.

۲- فی نسخه- یفرغ الله (هامش المخطوط).

۳- فی نسخه- الخلق (هامش المخطوط).

۴- فی التهذیب- أبقیث (هامش المخطوط).

۵- التهذیب ۶- ۳۳۳- ۹۲۴.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۳۵ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۳۳۵- ۱۰- (۱) وَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ حَبِيبٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: ذَكَرَ عِنْدَهُ رَجُلٌ مِنْ هَذِهِ الْعَصَابَةِ قَدْ وُلِّيَ وَلَايَةً فَقَالَ كَيْفَ صَنِعَهُ إِلَى إِخْوَانِهِ قَالَ قُلْتُ: لَيْسَ عِنْدَهُ خَيْرٌ قَالَ أَفَّ يَدْخُلُونَ فِيمَا لَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَلَا يَصْنَعُونَ إِلَى إِخْوَانِهِمْ خَيْرًا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

از ابی بصیر نقل شده است که گفت: از امام صادق (ع) درباره مردی از این گروه (عصابه) که به امری منصوب شده بود، سوال شد. امام (ع) پرسید: «نسبت به برادرانش چگونه است؟» گفتم: «خیر و نیکی از او دیده نمی شود.» امام (ع) فرمود: «اف بر آن ها! وارد کارهایی می شوند که نباید وارد شوند و نسبت به برادرانشان نیکی نمی کنند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٣٦ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢٢٣٣٦- ١١- (٣) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ السَّيَّارِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زَكَرِيَّا الصَّيْدَلَانِيِّ (٤) عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي حَنِيفَةَ مِنْ أَهْلِ بُسْتٍ وَ سَجِسْتَانَ قَالَ: وَافَقْتُ (٥) أَبَا جَعْفَرٍ فِي السَّنَةِ الَّتِي حَجَّ فِيهَا فِي أَوَّلِ خِلَافَةِ الْمُعْتَصِمِ - فَقُلْتُ لَهُ وَ أَنَا مَعَهُ عَلَى الْمَائِدَةِ وَ هُنَاكَ جَمَاعَةٌ مِنْ أَوْلِيَاءِ السُّلْطَانِ إِنَّ وَالَيْنَا جُعِلَتْ فِدَاكَ رَجُلٌ يَتَوَالَاكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُحِبُّكُمْ وَ عَلَى فِي دِيْوَانِهِ خَرَجٌ فَإِنْ رَأَيْتَ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ أَنْ تَكْتُبَ إِلَيْهِ بِالْإِحْسَانِ إِلَيَّ فَقَالَ لِي لَا أَعْرِفُهُ فَقُلْتُ جُعِلَتْ فِدَاكَ إِنَّهُ عَلَى مَا قُلْتُ مِنْ مَحَبَّتِكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ - وَ كِتَابُكَ يَنْفَعُنِي عِنْدَهُ فَأَخَذَ الْقِرْطَاسَ فَكَتَبَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ مُوَصِّلَ كِتَابِي هَذَا ذَكَرَ عَنْكَ مَذْهَبًا جَمِيلًا وَ إِنَّمَا لَكَ مِنْ عَمَلِكَ (٦) مَا أَحْسَنْتَ فِيهِ فَأَحْسِنْ إِلَى إِخْوَانِكَ وَ اعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ سَأَلَكَ عَنْ مَثَاقِيلِ الذَّرِّ وَ الْخَرْدَلِ قَالَ فَلَمَّا وَرَدَتْ سَجِسْتَانَ - سَبَقَ الْخَبَرُ إِلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

ص: ١٩٥

١- الكافي ٥- ١١٠- ٢.

٢- التهذيب ٦- ٣٣٠- ٩١٦.

٣- الكافي ٥- ١١١- ٦.

٤- في نسخة- أحمد بن زكريا الصيدناني (هامش المخطوط).

٥- في نسخة- رافقت (هامش المخطوط).

۶- فی نسخه زیاده- إلا (هامش المخطوط).

النَّيْسَابُورِيُّ وَهُوَ الْوَالِي فَاسْتَقْبَلَنِي عَلَى فَرَسَخَيْنِ مِنَ الْمَدِينَةِ فَدَفَعْتُ إِلَيْهِ الْكِتَابَ فَقَبَّلَهُ وَوَضَعَهُ عَلَى عَيْنَيْهِ وَقَالَ مَا حَاجَّتْكَ فَقُلْتُ خَرَجْتُ عَلَى فَرَسَخَيْنِ فَمَرَّ بِطَرَجِهِ عَنِّي وَقَالَ لَا تُؤَدِّ خَرَجًا مَا دَامَ لِي عَمَلٌ ثُمَّ سَأَلَنِي عَنْ عِيَالِي فَأَخْبَرْتُهُ بِمَبْلَغِهِمْ فَأَمَرَ لِي وَلَهُمْ بِمَا يُقَوُّنَا وَفَضْلًا فَمَا أَدَّيْتُ فِي عَمَلِهِ خَرَجًا مَا دَامَ حَيًّا وَلَا قَطَعَ عَنِّي صَلَاتُهُ حَتَّى مَاتَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ نَحْوَهُ (۱).

ترجمه:

احمد بن زکریا صیدلانی می گوید: مردی از بنی حنیفه از اهل بُست و سجستان به من گفت: در سالی که امام باقر (ع) در آن حج کرد، با او بودم. در آنجا گروهی از اولیای سلطان حضور داشتند. من به امام گفتم: والی ما، که بر من محبت دارد، مردی است که اهل بیت شما را دوست دارد و بر من در دیوانش خراجی هست. اگر ممکن است، برایم نامه ای بنویس که او را به نیکی با من سفارش کند. امام فرمود: او را نمی شناسم. گفتم: فدای تو شوم، او به محبت شما اهل بیت معروف است و نامه ات نزد او مؤثر خواهد بود. امام کاغذی گرفت و نوشت: «بسم الله الرحمن الرحيم. اما بعد، موصل نامه من، درباره تو مذهبی زیبا ذکر کرد. تنها آنچه از عمل تو هست، همان چیزی است که در آن نیکی کرده ای. پس به برادرانت نیکی کن و بدان که خداوند از تو درباره مثقال ها و خردل ها سؤال خواهد کرد.»

سپس، وقتی من به سجستان رسیدم، خبر به حسین بن عبد الله نيسابوري، والی آنجا، رسید. او به استقبال من آمد و در دو فرسخی شهر مرا دید. نامه را به او دادم. او نامه را بوسید و بر چشمش گذاشت و گفت: «نیاز تو چیست؟» گفتم: «خراجی بر من در دیوان تو هست.» او دستور داد آن

خراج را از من برگرداند و گفت: «تا زمانی که برای من کاری وجود دارد، خراجی نپرداز.» سپس درباره خانواده ام از من سؤال کرد و من تعداد آنان را برایش گفتم. او برای من و خانواده ام چیزی فرستاد که ما را تأمین کند و تا زمانی که او زنده بود، هیچ خراجی از من دریافت نکرد و ارتباطش را قطع نکرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٣٧ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢٣٣٧-١٢- (٢) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَارِقِيِّ (٣) عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ (٤) عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ السَّنْدِيِّ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَمَّارٍ (٥) قَالَ: وَصَفْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ يَقُولُ بِهَذَا الْأَمْرِ مِمَّنْ يَعْمَلُ عَمَلِ (٦) السُّلْطَانِ فَقَالَ إِذَا وَلُوكُمْ يُدْخِلُونَ عَلَيْكُمْ الْمِرْفَقَ وَيَنْفَعُونَكُمْ فِي حَوَائِجِكُمْ قَالَ قُلْتُ: مِنْهُمْ مَنْ يَفْعَلُ (٧) وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يَفْعَلُ قَالَ مَنْ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ مِنْهُمْ فَابْرَأُوا مِنْهُ بَرَأَ اللَّهُ مِنْهُ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (٨).

ترجمه:

یونس بن عمار می گوید: من برای امام صادق (ع) توصیف کردم که چه کسانی به این امر (ولایت) می پردازند و کارهای سلطان را انجام می دهند. امام فرمود: «اگر آن ها به شما کمک کنند و در نیازهایتان به شما نفع برسانند، این خوب است.» من گفتم: «برخی از آن ها این کار را انجام می دهند و برخی دیگر این کار را نمی کنند.» امام فرمود: «اگر کسی از آن ها چنین کاری نکرد، از او برائت جوید و خداوند نیز از او برائت می جوید.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٣٨ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢٢٣٣٨-١٣- (٩) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّهَّائِنْدِيِّ عَنْ السَّيَّارِيِّ
عَنْ ابْنِ جُمُهورٍ وَ غَيْرِهِ مِنْ أَصْحَابِنَا قَالَ: كَانَ

ص: ١٩٦

١- التهذيب ٦- ٣٣٤- ٩٢٦.

٢- الكافي ٥- ١٠٩- ١٤.

٣- في المصدر- أحمد بن محمد البرقي.

٤- في التهذيب- أبي علي بن راشد.

٥- في المصدر- يونس بن حماد.

٦- في التهذيب- مع (هامش المخطوط).

٧- في نسخة زيادة- ذلك (هامش المخطوط) و كذلك المصدر.

٨- التهذيب ٦- ٣٣٢- ٩٢٣.

٩- التهذيب ٦- ٣٣٣- ٩٢٥.

النَّجَاشِيُّ وَ هُوَ رَجُلٌ مِنَ الدَّهَاقِينَ عَامِلًا عَلَى الْأَهْوَازِ وَ فَارِسَ - فَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ عَمَلِهِ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ
ع- إِنَّ فِي دِيوَانِ النَّجَاشِيِّ عَلَى خَرَجًا وَ هُوَ مِمَّنْ يَدِينُ بِطَاعَتِكَ فَإِنْ رَأَيْتَ أَنْ تَكْتُبَ لَهُ كِتَابًا قَالَ فَكُتِبَ
إِلَيْهِ كِتَابًا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ سُرَّ أَخَاكَ يَسُرُّكَ اللَّهُ فَلَمَّا وَرَدَ عَلَيْهِ وَ هُوَ فِي مَجْلِسِهِ فَلَمَّا خَلَا
نَاولَهُ الْكِتَابَ وَ قَالَ لَهُ هَذَا كِتَابُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع- فَقَبَّلَهُ وَ وَضَعَهُ عَلَى عَيْنَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا حَاجَتَكَ فَقَالَ
عَلَى خَرَجٍ فِي دِيوَانِكَ قَالَ لَهُ كَمْ هُوَ قُلْتُ هُوَ عَشْرَةُ آلَافٍ دِرْهَمٍ قَالَ فَدَعَا كَاتِبَهُ فَأَمَرَهُ بِأَدَائِهَا عَنْهُ ثُمَّ
أَخْرَجَ مِثْلَهُ فَأَمَرَهُ أَنْ يُثْبِتَهَا لَهُ لِقَابِلٍ ثُمَّ قَالَ هَلْ سَرَرْتُكَ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَمَرَهُ لَهُ بِعَشْرَةِ آلَافٍ دِرْهَمٍ أُخْرَى
فَقَالَ لَهُ هَلْ سَرَرْتُكَ قَالَ نَعَمْ جُعِلَتْ فِدَاكَ فَأَمَرَهُ لَهُ بِمَرْكَبٍ ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِجَارِيَةٍ وَ غُلَامٍ وَ تَخْتٍ ثِيَابٍ فِي
كُلِّ ذَلِكَ يَقُولُ هَلْ سَرَرْتُكَ فَكُلَّمَا قَالَ نَعَمْ زَادَهُ حَتَّى فَرَّغَ قَالَ لَهُ احْمِلْ فَرَسَ هَذَا الْبَيْتِ الَّذِي كُنْتُ
جَالِسًا فِيهِ حِينَ دَفَعْتَ إِلَيَّ كِتَابَ مَوْلَايَ فِيهِ وَ اذْهَبْ إِلَى جَمِيعِ حَوَائِجِكَ قَالَ فَفَعَلَ وَ خَرَجَ الرَّجُلُ

فَصَارَ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع بَعْدَ ذَلِكَ فَحَدَّثَهُ بِالْحَدِيثِ عَلَى وَجْهِهِ فَجَعَلَ يَسْتَبْشِرُ بِمَا فَعَلَ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ - كَأَنَّهُ قَدْ سَرَّكَ مَا فَعَلَ بِي قَالَ إِي وَ اللَّهِ لَقَدْ سَرَّ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ.

ترجمه:

ابن جُمهُور و دیگرانی از اصحاب ما نقل کرده اند که النجاشی، که مردی از دهاقین (زمین داران) و کارگزار بر اهواز و فارس بود. برخی از کارگزاران او به امام صادق (ع) گفتند: «در دیوان النجاشی بر من خراجی است و او کسی است که به طاعت شما ایمان دارد. اگر مایل هستید، نامه ای برای او بنویسید.» امام (ع) نامه ای به او نوشت که در آن نوشته بود: «بسم الله الرحمن الرحيم، برادر تو را شاد کند، خدا تو را شاد کند.»

وقتی نامه به او رسید و او در مجلسش بود، وقتی خلوت شد، نامه را به او داد و گفت: «این نامه ابی عبدالله (ع) است.» او آن را بوسید و روی چشمانش گذاشت و سپس گفت: «حاجت تو چیست؟» او گفت: «بر من خراجی در دیوان تو است.» النجاشی از او پرسید: «چقدر است؟» او گفت: «ده هزار درهم.» النجاشی کاتب خود را فراخواند و به او دستور داد تا آن را از طرف او ادا کند. سپس مقدار مشابهی خارج کرد و به او گفت تا برای پرداخت آن در آینده ثبت کند.

سپس پرسید: «آیا تو را شاد کرده ام؟» او گفت: «بله.» النجاشی سپس برای او ده هزار درهم دیگر نیز درخواست کرد و دوباره پرسید: «آیا تو را شاد کرده ام؟» او پاسخ داد: «بله، فدای تو شوم.» سپس النجاشی برای او یک مرکب (حیوان بارکش) و یک کنیز و لباس هایی فرستاد و در هر کدام از این موارد می پرسید: «آیا تو را شاد کرده ام؟» و هر بار که او می گفت: «بله»، به او چیزی اضافه می کرد تا اینکه کار به پایان رسید.

سپس به او گفت: «این فرش را از این خانه که در آن نشسته بودی، بردار و همه نیازهایت را به من برسان.» او چنین کرد و مرد به نزد امام صادق (ع) بازگشت و ماجرا را به او گفت. امام (ع) از آنچه انجام داده بود، خوشحال و خرسند شد. مرد به امام گفت: «ای پسر رسول خدا، گویا آنچه با من کرد، تو را شاد کرده است.» امام (ع) پاسخ داد: «آری، به خدا سوگند، خدا و رسولش را شاد کرده است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۳۹ - رقم الحديث الباب: ۱۴]

۲۲۳۳۹ - ۱۴ - (۱) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْعُبَيْدِيِّ قَالَ: كَتَبَ أَبُو عُمَرَ الْحَذَاءِ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ ع- وَ قَرَأْتُ الْكِتَابَ وَ الْجَوَابَ بِخَطِّهِ يُعَلِّمُهُ أَنَّهُ كَانَ يَخْتَلِفُ إِلَى بَعْضِ قُضَاةِ هَؤُلَاءِ وَ أَنَّهُ صَيَّرَ إِلَيْهِ وَقُوفًا وَ مَوَارِيثَ بَعْضِ وُلْدِ الْعَبَّاسِ أَحْيَاءَ وَ أَمْوَاتًا وَ أَجْرَى عَلَيْهِ الْأَرْزَاقَ وَ أَنَّهُ كَانَ يُؤَدِّي الْأَمَانَةَ إِلَيْهِمْ ثُمَّ إِنَّهُ بَعْدَ عَاهِدِ اللَّهِ أَنْ لَا يَدْخُلَ لَهُمْ فِي عَمَلٍ وَ عَلَيْهِ مَثُونَةٌ وَ قَدْ تَلَفَ أَكْثَرُ مَا كَانَ فِي يَدِهِ وَ أَخَافُ أَنْ يَنْكَشِفَ عَنْهُ مَا لَا يُحِبُّ أَنْ يَنْكَشِفَ مِنْ

ص: ۱۹۷

۱- التهذيب ۶- ۳۳۶- ۹۳۰.

الْحَالِ فَإِنَّهُ مُنْتَظَرٌ أَمْرَكَ فِي ذَلِكَ فَمَا تَأْمُرُ بِهِ فَكَتَبَ عِ إِلَيْهِ لَا عَلَيْكَ وَ إِنْ دَخَلْتَ مَعَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُ وَ نَحْنُ مَا أَنْتَ عَلَيْهِ.

ترجمه:

محمد بن عیسیٰ العبیدی نقل کرده است که ابوعمر حذّاء نامه ای به امام حسن (ع) نوشت. من نامه و پاسخ امام (ع) را با خط او خواندم. در آن نوشته بود که ابوعمر به برخی از قضات این افراد مراجعه کرده و اموالی و وراثتی از بعضی از فرزندان عباس، چه زنده و چه مرده، به او منتقل شده است و او به آنها ارزاقی پرداخت کرده و امانت ها را به آنها می رسانده است.

سپس ابوعمر پس از آن عهد کرد که به هیچ عنوان در کارهای آنها وارد نشود، حال آنکه او مخارجی دارد و بیشتر آنچه در دستش بوده، از بین رفته است. او می ترسد که چیزی از حال او برملا شود که نمی خواهد نمایان گردد و در این مورد منتظر فرمان شماست.

امام (ع) به او نوشت: «بر تو چیزی نیست، و اگر با آنها در کاری شریک شوی، خدا می داند و ما نیز به آنچه تو در آن هستی، آگاهیم.»

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۳۴۰ - رقم الحدیث الباب: ۱۵]

۲۲۳۴۰ - ۱۵ - (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ أَحْلَلْنَا لَهُ شَيْئًا أَصَابَهُ مِنْ أَعْمَالِ الظَّالِمِينَ فَهُوَ لَهُ حَلَالٌ وَ مَا حَرَّمْنَاهُ مِنْ ذَلِكَ فَهُوَ لَهُ حَرَامٌ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ فِي بَصَائِرِ الدَّرَجَاتِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ نَحْوَهُ (۲).

ترجمه:

از ابی حمزه نقل شده است که از امام باقر (ع) شنیده است که فرمود: «هر چیزی که ما برای او حلال کنیم، اگر از اعمال ظالمین به او برسد، برای او حلال است و هر چیزی که ما آن را حرام کنیم، برای او حرام است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٤١ - رقم الحديث الباب: ١٦]

٢٢٣٤١-١٦- (٣) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَقْطِينٍ أَوْ عَنْ زَيْدٍ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ يَقْطِينٍ أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع أَنَّ قَلْبِي يَضِيقُ مِمَّا أَنَا عَلَيْهِ مِنْ عَمَلِ السُّلْطَانِ وَكَانَ وَزِيرًا لِهَارُونَ- فَإِنْ أَذْنَتْ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ هَرَبْتُ مِنْهُ فَرَجَعَ الْجَوَابُ لَا أَذُنُ لَكَ بِالْخُرُوجِ مِنْ عَمَلِهِمْ وَاتَّقِ اللَّهَ أَوْ كَمَا قَالَ.

ترجمه:

علی بن یقطین به امام موسی (ع) نوشت که قلبم از کاری که در دستگاه سلطنت انجام می دهم تنگ است و او وزیر هارون بوده است. او درخواست کرد که اگر اجازه بدهی، از این کار فرار کنم. جواب برگشت: «به تو اجازه نمی دهم که از کار آنان خارج شوی و از خدا بترس» یا به عبارتی مشابه.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٤٢ - رقم الحديث الباب: ١٧]

٢٢٣٤٢-١٧- (٤) الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ مَرْيَمَ الْكَاتِبِ (٥) قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع وَ قَدْ أُمِرْتُ أَنْ أُخْرِجَ لِبَنِي هَاشِمٍ جَوَائِزَ فَلَمْ أَعْلَمْ إِلَّا وَهُوَ عَلَى رَأْسِي فَوَثَبْتُ إِلَيْهِ فَسَأَلَنِي عَمَّا أُمِرَ لَهُمْ فَنَاقَلْتُهِ الْكِتَابَ فَقَالَ مَا أَرَى لِإِسْمَاعِيلَ هَاهُنَا شَيْئاً فَقُلْتُ هَذَا الَّذِي خَرَجَ

ص: ١٩٨

١- التهذيب ٤- ١٣٨- ٣٨٧.

٢- بصائر الدرجات- ٤٠٤- ٣.

٣- قرب الإسناد- ١٢٦.

۴- تفسیر العیاشی ۲- ۱۶۳- ۷۹.

۵- فی المصدر- المفضل بن مزید الکاتب.

إِنِّي نَأْتِي مَنْ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ قَدْ تَرَى مَكَانِي مِنْ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ فَقَالَ انْظُرْ مَا أَصَبْتَ فَعُدْ بِهِ عَلَى أَصْحَابِكَ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ (۱).

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۲) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳).

ترجمه:

مفضل بن مریم، نویسنده، گفت: «به محضر ابی عبد الله (ع) رفتم و به من دستور داده شده بود که جوایزی برای بنی هاشم تهیه کنم. ناگهان دیدم که او بر روی سر من نشسته است. به سمت او پریدم و از من پرسید که چه چیزی برای آنان آمده است. کتاب را به او دادم. او گفت: "برای اسماعیل چیزی نمی بینم." گفتم: "این چیزی است که به ما رسیده است." سپس گفتم: "جانم فدای شما، مقام من را در میان این قوم می دانی." او گفت: "بین چه به دست آورده ای و آن را به اصحاب خود برگردان؛ زیرا خداوند متعال می فرماید: حسنات، سیئات را می زدایند" (سوره هود، آیه ۱۱۴).

۴۷- بَابُ وَجُوبِ رَدِّ الْمَظَالِمِ إِلَى أَهْلِهَا إِنْ عَرَفَهُمْ وَإِلَّا تَصَدَّقَ بِهَا

اشاره

(۴) ۴۷ بَابُ وَجُوبِ رَدِّ الْمَظَالِمِ إِلَى أَهْلِهَا إِنْ عَرَفَهُمْ وَإِلَّا تَصَدَّقَ بِهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٤٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٤٣-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ: كَانَ لِي صَدِيقٌ مِنْ كُتَّابِ بَنِي أُمَيَّةَ فَقَالَ لِي اسْتَأْذِنْ لِي عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ - فَاسْتَأْذَنْتُ لَهُ (٦) فَأَذِنَ لَهُ فَلَمَّا أَنْ دَخَلَ سَلَّمَ وَجَلَسَ ثُمَّ قَالَ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنِّي كُنْتُ فِي دِيْوَانِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ فَأَصَبْتُ مِنْ دُنْيَاهُمْ مَالًا كَثِيرًا وَأَغْمَضْتُ فِي مَطَالِبِهِ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَوْ لَا أَنَّ بَنِي أُمَيَّةَ وَجَدُوا لَهُمْ مَنْ يَكْتُبُ وَيَجِبِي لَهُمْ الْفَنَى وَ يَقَاتِلُ عَنْهُمْ وَيَشْهَدُ جَمَاعَتَهُمْ لَمَا سَلَبُونَا حَقَّنَا وَلَوْ تَرَكَهُمُ النَّاسُ وَمَا فِي أَيْدِيهِمْ مَا وَجَدُوا شَيْئًا إِلَّا مَا وَقَعَ فِي أَيْدِيهِمْ قَالَ فَقَالَ الْفَتَى جُعِلْتُ فِدَاكَ فَهَلْ لِي مَخْرَجٌ مِنْهُ قَالَ إِنْ قُلْتَ لَكَ تَفْعَلُ قَالَ أَفْعَلُ قَالَ لَهُ فَاخْرُجْ مِنْ جَمِيعِ مَا كَسَبْتَ (٧) فِي دِيْوَانِهِمْ

ص: ١٩٩

١- هود ١١- ١١٤.

٢- تقدم في الحديث ٤ من الباب ٤٤، وفي الحديث ٩ من الباب ٤٥ من هذه الأبواب.

٣- يأتي في الحديث ١ من الباب ٤٨، وفي الحديث ١ من الباب ٤٩ من هذه الأبواب.

٤- الباب ٤٧ فيه حديث واحد.

٥- الكافي ٥- ١٠٦- ٤.

٦- في نسخة- عليه (هامش المخطوط).

٧- في نسخة- اكتسبت (هامش المخطوط).

- فَمَنْ عَرَفَتْ مِنْهُمْ رَدَدَتْ عَلَيْهِ مَالَهُ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ تَصَدَّقَتْ بِهِ وَأَنَا أَضْمَنُ لَكَ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ الْجَنَّةَ- فَأَطْرَقَ الْفَتَى طَوِيلًا ثُمَّ قَالَ لَهُ لَقَدْ فَعَلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ قَالَ ابْنُ أَبِي حَمْزَةَ فَرَجَعَ الْفَتَى مَعَنَا إِلَى الْكُوفَةِ- فَمَا تَرَكَ شَيْئًا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ إِلَّا خَرَجَ مِنْهُ حَتَّى ثِيَابَهُ الَّتِي كَانَتْ عَلَى بَدَنِهِ قَالَ فَقَسَمْتُ

لَهُ قِسْمَةٌ وَ اشْتَرَيْنَا لَهُ ثِيَابًا وَ بَعَثْنَا إِلَيْهِ بِنَفَقَةٍ قَالَ فَمَا أَتَى عَلَيْهِ إِلَّا أَشْهُرٌ قَلِيلٌ حَتَّى مَرَضَ فَكُنَّا نَعُودُهُ قَالَ فَدَخَلْتُ يَوْمًا وَ هُوَ فِي السَّوْقِ (١) قَالَ فَفَتَحَ عَيْنَيْهِ ثُمَّ قَالَ لِي يَا عَلِيُّ وَفَى لِي وَ اللَّهُ صَاحِبُكَ قَالَ ثُمَّ مَاتَ فَتَوَلَّيْنَا أَمْرَهُ فَخَرَجْتُ حَتَّى دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع - فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيَّ قَالَ لِي يَا عَلِيُّ وَفَيْنَا وَ اللَّهُ لِصَاحِبِكَ قَالَ فَقُلْتُ صَدَقْتَ جُعِلَتْ فِدَاكَ هَكَذَا وَ اللَّهُ قَالَ لِي عِنْدَ مَوْتِهِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ نَحْوَهُ (٢) أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي جِهَادِ النَّفْسِ (٣) وَ غَيْرِ ذَلِكَ (٤) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٥).

ترجمه:

علی بن ابی حمزه گفت: «دوستی از نویسندگان بنی امیه داشتم. او به من گفت: "اجازه بده تا بروم به محضر ابی عبد الله (ع)". "من از او اجازه گرفتم و او اجازه داد. وقتی که وارد شد، سلام کرد و نشست. سپس گفت: "جانم فدای شما، من در دیوان این قوم بودم و از دنیای آنان مال زیادی به دست آوردم و در طلب های آنان چشم پوشی کردم." ابی عبد الله (ع) گفت: "اگر بنی امیه کسانی نداشتند که برای آنها بنویسند، خراج آنان را بگیرند، برایشان بجنگند و در جماعت آنان حاضر شوند، حق ما را از ما نمی گرفتند. اگر مردم آنان را رها می کردند و آنچه در دستشان است، به آنان نمی دادند، چیزی جز آنچه در دستشان بود، نمی یافتند."

سپس آن جوان گفت: "جانم فدای شما، آیا برای من راهی از این کار وجود دارد؟" گفت: "اگر بگویم که تو عمل می کنی، آیا عمل می کنی؟" گفت: "عمل می کنم." گفت: "از تمام آنچه در دیوان آنان به دست آورده ای خارج شو. هر چه از آنان شناخته ای به صاحبش برگردان و آنچه را نمی شناسی، صدقه بده و من برای تو نزد خداوند عز و جل بهشت را ضمانت می کنم."

آن جوان مدتی سر به زیر انداخت، سپس گفت: "من این کار را کردم، جانم فدای شما."

ابن ابی حمزه گفت: «آن جوان به همراه ما به کوفه برگشت و هیچ چیزی بر روی زمین نماند، مگر اینکه از آن خارج شد، حتی لباس هایی که بر تن داشت. من برای او بخشی در نظر گرفتم و برایش لباس هایی خریدیم و به او پولی فرستادیم. پس از مدتی کم، او بیمار شد و ما به عیادتش می رفتیم. روزی وارد شدم و او در بازار بود. چشم هایش را باز کرد و گفت: "ای علی، به من وفا کرد، به خدا سوگند، دوست تو (امام صادق علیه السلام به قملش عمل کرد. "سپس او درگذشت و ما به امور او رسیدگی کردیم. به محضر ابی عبد الله (ع) رفتم و وقتی به من نگاه کرد، گفت: "ای علی، به خدا سوگند، برای دوست تو وفا کردیم." من گفتم: "راست می گوئید، جانم فدای شما، به خدا سوگند که او به من همین را گفت در هنگام مرگش."

ص: ۲۰۰

۱- السوق- النزع، كان روح الإنسان تساق لتخرج من بدنه (مجمع البحرين- سوق- ۵- ۱۸۸).

۲- التهذيب ۶- ۳۳۱- ۹۲۰.

۳- تقدم فی الباب ۷۸، و فی الحديثین ۴، ۵ من الباب ۸۷ من أبواب جهاد النفس.

۴- تقدم فی الحديث ۱ من الباب ۵ من أبواب ما يجب فيه الزكاة، و فی الحديث ۶ من الباب ۱، و

الحديث ۹ من الباب ۲، و فی الحديث ۸ من الباب ۴۱ من أبواب الأمر بالمعروف.

۵- يأتي فی الحديث ۵ من الباب ۷۶ من هذه الأبواب، و فی الباب ۱۸ من أبواب اللقطة.

۴۸- بَابُ جَوَازِ قَبُولِ الْوَلَايَةِ مِنْ قَبْلِ الْجَائِرِ مَعَ الضَّرُورَةِ وَ الْخَوْفِ وَ جَوَازِ إِنْفَازِ أَمْرِهِ بِحَسَبِ التَّقْيَةِ إِلَّا فِي الْقَتْلِ الْمُحَرَّمَ

اشاره

(۱) ۴۸ بَابُ جَوَازِ قَبُولِ الْوَلَايَةِ مِنْ قَبْلِ الْجَائِرِ مَعَ الضَّرُورَةِ وَ الْخَوْفِ وَ جَوَازِ إِنْفَازِ أَمْرِهِ بِحَسَبِ التَّقْيَةِ إِلَّا فِي الْقَتْلِ الْمُحَرَّمَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٤٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٤٤-١- (٢) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْأَنْبَارِيِّ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا ع قَالَ: كَتَبْتُ إِلَيْهِ أَرْبَعَ عَشْرَةَ سَنَةً أَسْتَاذُنُهُ فِي عَمَلِ السُّلْطَانِ فَلَمَّا كَانَ فِي آخِرِ كِتَابٍ كَتَبْتُهُ إِلَيْهِ أَذْكُرُ أَنِّي أَخَافُ عَلَى خَيْطِ عُنُقِي وَأَنَّ السُّلْطَانَ يَقُولُ لِي إِنَّكَ رَافِضِيٌّ - وَلَسْنَا نَشْكُ فِي أَنَّكَ تَرَكْتَ الْعَمَلَ لِلْسُّلْطَانِ لِلرَّفْضِ - فَكَتَبَ إِلَيَّ أَبُو الْحَسَنِ ع فَهَمْتُ كِتَابَكَ (٣) وَمَا ذَكَرْتَ مِنَ الْخَوْفِ عَلَى نَفْسِكَ فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّكَ إِذَا وُلِّيتَ عَمِلْتَ فِي عَمَلِكَ بِمَا أَمَرَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ص ثُمَّ تُصَيِّرُ أَغْوَانَكَ وَكُتَّابَكَ أَهْلَ مِلَّتِكَ وَإِذَا صَارَ إِلَيْكَ شَيْءٌ ءِ وَاسَيْتَ بِهِ فَقَرَاءَ الْمُؤْمِنِينَ حَتَّى تَكُونَ وَاحِدًا مِنْهُمْ كَانَ ذَا بَذَا وَإِلَّا فَلَا.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ نَحْوَهُ (٤).

ترجمه:

از حسن بن حسین انباری نقل شده که گفت: به امام رضا (ع) نوشتم و به مدت چهارده سال از ایشان درخواست اجازه برای کار در دستگاه حاکم را داشتم. در آخرین نامه ام نوشتم که از جان خود می ترسم، چون حاکم به من می گوید که تو رافضی هستی و معتقدیم که تو به دلیل رافضی بودن، از کار برای حاکم کناره گیری کرده ای. امام (ع) در پاسخ نوشت: نامه ات و آنچه درباره ترس از جان گفتی را فهمیدم. اگر می دانی که در این مسئولیت، به آنچه پیامبر (ص) دستور داده عمل خواهی کرد، و معاونان و کاتبان از اهل دینت خواهند بود، و اگر مالی به تو رسید آن را بین فقرا

مؤمنان تقسیم خواهی کرد تا خود نیز یکی از آنان باشی، در این صورت اجازه داده می شود؛ در غیر این صورت، نه.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٤٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٣٤٥ - ٢ - (٥) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلْبِيِّ قَالَ: سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَ هُوَ فِي دِيْوَانِ هَؤُلَاءِ وَ هُوَ يُحِبُّ آلَ مُحَمَّدٍ ص - وَ يُخْرِجُ مَعَ هَؤُلَاءِ

ص: ٢٠١

١- الباب ٤٨ فيه ١٠ أحاديث.

٢- الكافي ٥ - ١١١ - ٤.

٣- في نسخة- كتبك (هامش المخطوط).

٤- التهذيب ٦ - ٣٣٥ - ٩٢٨.

٥- التهذيب ٦ - ٣٣٨ - ٩٤٤.

فِي بَعْثِهِمْ فَيَقْتُلُ تَحْتَ رَأْيِهِمْ قَالَ يَبْعَثُهُ اللَّهُ عَلَى نَبِيِّهِ قَالَ وَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ مُسْكِينٍ خَدَمَهُمْ رَجَاءً أَنْ يُصِيبَ مَعَهُمْ شَيْئاً فَيُغْنِيَهُ اللَّهُ بِهِ فَمَاتَ فِي بَعْثِهِمْ قَالَ هُوَ بِمَنْزِلَةِ الْأَجِيرِ إِنَّهُ إِنَّمَا يُعْطَى اللَّهُ الْعِبَادَ عَلَى نِيَّاتِهِمْ.

ترجمه:

از حلبی نقل شده که گفت: از امام صادق (ع) درباره مرد مسلمانی پرسیدند که در دستگاه حاکمان حضور دارد و اهل بیت پیامبر (ص) را دوست دارد، ولی با آن ها در لشکرکشی هایشان شرکت می کند و در زیر پرچم آن ها کشته می شود. امام (ع) فرمودند: خدا او را بر اساس نیتش محشور خواهد کرد. و از ایشان درباره مرد فقیری پرسیدم که به امید اینکه چیزی از آن ها نصیبش شود و خدا او را بی نیاز کند، خدمت آن ها را کرده و در یکی از لشکرکشی هایشان درگذشته است. امام (ع) فرمودند: او مانند یک اجیر است؛ همانا خدا به بندگان بر اساس نیتشان پاداش می دهد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۴۶ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۳۴۶-۳- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُصَدِّقٍ عَنْ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع سِئِلَ عَنْ أَعْمَالِ السُّلْطَانِ يَخْرُجُ فِيهِ الرَّجُلُ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ لَا يَقْدِرَ عَلَى شَيْءٍ يَأْكُلُ وَلَا يَشْرَبُ وَلَا يَقْدِرُ عَلَى حِيلَةٍ فَإِنْ فَعَلَ فَصَارَ فِي يَدِهِ شَيْءٌ فَلْيَبْتَغْ بِخُمْسِهِ إِلَى أَهْلِ الْبَيْتِ.

ترجمه:

عمار نقل کرده که از امام صادق (ع) درباره کار کردن برای حاکمان پرسیدند که آیا جایز است مردی به این کار وارد شود. امام (ع) فرمودند: نه، مگر اینکه نتواند چیزی برای خوردن و آشامیدن پیدا کند و هیچ راه چاره ای نداشته باشد. و اگر وارد شد و مالی به دست آورد، باید خمس آن را به اهل بیت بفرستد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۴۷ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۳۴۷-۴- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْعِلَالِ وَ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنِ الْمُظَفَّرِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُظَفَّرِ الْعَلَوِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْعُودٍ الْعَيَّاشِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ عَنِ الْحَسَنِ

بْنِ مُوسَى قَالَ رَوَى أَصْحَابُنَا عَنِ الرَّضَاعِ أَنَّهُ قَالَ لَهُ رَجُلٌ أَصْلَحَكَ اللَّهُ كَيْفَ صِرْتَ إِلَى مَا صِرْتَ إِلَيْهِ مِنَ الْمَأْمُونِ - فَكَأَنَّهُ أَنْكَرَ ذَلِكَ عَلَيْهِ فَقَالَ لَهُ أَبُو الْحَسَنِ الرَّضَاعُ يَا هَذَا أَيَّمَا أَفْضَلِ النَّبِيِّ أَوْ الْوَصِيِّ فَقَالَ لَا بَلِ النَّبِيُّ فَقَالَ أَيَّمَا أَفْضَلِ مُسْلِمٍ أَوْ مُشْرِكٍ فَقَالَ لَا بَلِ مُسْلِمٍ قَالَ فَإِنَّ الْعَزِيزَ عَزِيزٌ مِصْرَ كَانَ مُشْرِكًا وَكَانَ يُوسُفُ عَ نَبِيًّا وَإِنَّ الْمَأْمُونِ مُسْلِمٌ وَأَنَا وَصِيٌّ وَ يُوسُفُ سَأَلَ الْعَزِيزَ أَنْ يُؤَلِّيَهُ حِينَ قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْمُ (٣) وَأَنَا أُجْبِرْتُ

ص: ٢٠٢

-
- ١- التهذيب ٦ - ٣٣٠ - ٩١٥، وأورده في الحديث ٢ من الباب ١٠ من أبواب ما يجب فيه الخمس.
 - ٢- علل الشرائع - ٢٣٨ - ٢، وعيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢ - ١٣٨ - ١.
 - ٣- يوسف ١٢ - ٥٥.

عَلَى ذَلِكَ الْحَدِيثُ.

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٤٨ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٣٤٨ - ٥ - (١) وَعَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِيَادٍ بْنِ جَعْفَرٍ الْهَمْدَانِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الرَّيَّانِ بْنِ الصَّلْتِ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرَّضَاعِ فَقُلْتُ لَهُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ ص إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ إِنَّكَ قَبِلْتَ وَلَايَةَ الْعَهْدِ مَعَ إِظْهَارِكَ الزُّهْدَ فِي الدُّنْيَا فَقَالَ ع قَدْ عَلِمَ اللَّهُ كَرَاهَتِي لِذَلِكَ فَلَمَّا خُيِّرْتُ بَيْنَ قَبُولِ ذَلِكَ وَبَيْنَ الْقَتْلِ اخْتَرْتُ الْقَبُولَ عَلَى الْقَتْلِ وَيَحْتُمُّ أَمَا عَلِمُوا أَنَّ يُوسُفَ ع كَانَ نَبِيًّا رَسُولًا فَلَمَّا دَفَعَتْهُ الضَّرُورَةُ إِلَى تَوَلَّى خَزَائِنِ الْعَزِيزِ - قَالَ لَهُ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْمُ (٢)

وَدَفَعْتَنِي الصَّرُورَةَ إِلَى قَبُولِ ذَلِكَ عَلَى إِكْرَاهٍ وَاجْبَارٍ بَعْدَ الْإِشْرَافِ عَلَى الْهَلَاكِ عَلَى أَنِّي مَا دَخَلْتُ فِي هَذَا الْأَمْرِ إِلَّا دُخُولَ خَارِجٍ مِنْهُ فَإِلَى اللَّهِ الْمُشْتَكَى وَهُوَ الْمُسْتَعَانُ.

ترجمه:

ریان بن صلت نقل می کند که بر علی بن موسی الرضا (ع) وارد شدم و به ایشان گفتم: «ای فرزند رسول خدا، مردم می گویند که شما ولایت عهدی را پذیرفته اید، در حالی که زهد خود را از دنیا آشکار کرده اید.» امام (ع) فرمودند: «خداوند به کراهت من از این موضوع آگاه است، اما وقتی میان قبول آن و مرگ مخیر شدم، پذیرش را بر کشته شدن ترجیح دادم. وای بر آن ها! آیا نمی دانند که یوسف (ع) پیامبر و رسول بود و وقتی ضرورت او را وادار کرد تا خزانه داری عزیز را بپذیرد، به عزیز گفت: "مرا بر خزانه های زمین بگمار، من نگهبانی دانا هستم" (یوسف: ۵۵). مرا نیز ضرورت به قبول این امر به اجبار و کراهت واداشت، پس از آنکه بر هلاکت مشرف شدم، و جز با نیت خروج از این امر وارد آن نشدم. شکایت به درگاه خدا است و او یاری دهنده است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۴۹ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۳۴۹-۶- (۳) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ تَاتَانَةَ (۴) عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الصَّلْتِ الْهَرَوِيِّ قَالَ: إِنَّ الْمَأْمُونَ قَالَ لِلرِّضَاعِ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ- قَدْ عَرَفْتُ فَضْلَكَ وَعِلْمَكَ وَرُحْدَكَ وَوَرَعَكَ وَعِبَادَتَكَ وَأَرَاكَ أَحَقَّ بِالْخِلَافَةِ مِنِّي فَقَالَ الرِّضَاعُ بِالْعُبُودِيَّةِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَفْتَحِرُ وَبِالزُّهْدِ فِي الدُّنْيَا أَرْجُو النَّجَاةَ مِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَبِالْوَرَعِ عَنِ الْمَحَارِمِ أَرْجُو الْفَوْزَ بِالْمَغَانِمِ وَبِالتَّوَضُّعِ فِي الدُّنْيَا أَرْجُو الرَّفْعَةَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَقَالَ لَهُ الْمَأْمُونُ فَإِنِّي قَدْ رَأَيْتُ أَنَّ أَعْزَلَ نَفْسِي عَنِ الْخِلَافَةِ وَأَجْعَلَهَا لَكَ وَأُبَايِعَكَ فَقَالَ لَهُ الرِّضَاعُ إِنَّ كَانَتْ هَذِهِ الْخِلَافَةُ لَكَ

١- علل الشرائع - ٢٣٩ - ٣، و عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢ - ١٣٩ - ٢، و أمالي الصدوق -

٦٨ - ٢.

٢- يوسف ١٢ - ٥٥.

٣- علل الشرائع - ٢٣٧ - ١، عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢ - ١٣٩ - ٣.

٤- فى العلل - الحسين بن إبراهيم بن ناتانه.

- وَ جَعَلَهَا اللَّهُ لَكَ فَلَا يَجُوزُ أَنْ تَخْلَعَ لِبَاساً أَلْبَسَكَ اللَّهُ وَ تَجْعَلَهُ لِيُغَيِّرَكَ وَ إِنْ كَانَتْ الْخِلَافَةُ لَيْسَتْ لَكَ فَلَا يَجُوزُ لَكَ أَنْ تَجْعَلَ لِي مَا لَيْسَ لَكَ فَقَالَ لَهُ الْمَأْمُونُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ - لَا بُدَّ لَكَ مِنْ قَبُولِ هَذَا الْأَمْرِ فَقَالَ لَسْتُ أَفْعَلُ ذَلِكَ طَائِعاً أَبَداً فَمَا زَالَ يَجْهَدُ بِهِ أَيَّاماً حَتَّى يَيْئَسَ مِنْ قَبُولِهِ فَقَالَ لَهُ إِنْ لَمْ تَقْبَلِ الْخِلَافَةَ وَ لَمْ تُحِبِّ مُبَايَعَتِي لَكَ فَكُنْ وَلِيَّ عَهْدِي لِتَكُونَ لَكَ الْخِلَافَةُ بَعْدِي فَقَالَ الرِّضَاعُ وَ اللَّهُ لَقَدْ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص - أَنِّي أَخْرَجُ مِنَ الدُّنْيَا قَبْلَكَ مَقْتُولاً بِالسَّيِّمِ مَظْلُوماً تَبْكِي عَلَى مَلَائِكَةِ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ أُذْفَنُ فِي أَرْضٍ غُرْبَةٍ إِلَى جَنْبِ هَارُونَ الرَّشِيدِ - فَبَكَى الْمَأْمُونُ وَقَالَ لَهُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ وَ مَنْ الَّذِي يَقْتُلُكَ أَوْ يَقْدِرُ عَلَى الْإِسَاءَةِ إِلَيْكَ وَ أَنَا حَتَّى فَقَالَ الرِّضَاعُ أَمَا إِنِّي لَوْ أَشَاءُ أَنْ أَقُولَ مَنْ الَّذِي يَقْتُلُنِي لَقُلْتُ فَقَالَ الْمَأْمُونُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ - إِنَّمَا تُرِيدُ بِقَوْلِكَ هَذَا التَّخْفِيفَ عَنْ نَفْسِكَ وَ دَفَعَ هَذَا الْأَمْرَ عَنْكَ لِيَقُولَ النَّاسُ إِنَّكَ زَاهِدٌ فِي الدُّنْيَا فَقَالَ لَهُ الرِّضَاعُ وَ اللَّهُ مَا كَذَبْتُ مِنْذُ خَلَقَنِي اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَا زَهَدْتُ فِي الدُّنْيَا لِلدُّنْيَا وَ إِنِّي لَا أَعْلَمُ مَا تُرِيدُ فَقَالَ الْمَأْمُونُ وَ مَا أُرِيدُ قَالَ الْأَمَانُ عَلَى الصَّدِّيقِ قَالَ لَكَ الْأَمَانُ قَالَ تُرِيدُ أَنْ يَقُولَ النَّاسُ إِنَّ عَلَى بَنِي مُوسَى الرِّضَاعَ لَمْ يَزْهَدْ فِي الدُّنْيَا بَلْ زَهَدَتْ الدُّنْيَا فِيهِ أَمَا تَرَوْنَ كَيْفَ قَبِلَ وَلَايَةَ الْعَهْدِ طَمَعاً فِي الْخِلَافَةِ قَالَ فَغَضِبَ الْمَأْمُونُ - ثُمَّ قَالَ إِنَّكَ تَتَلَقَّانِي أَبَداً بِمَا أَكْرَهُهُ وَ قَدْ أَمِنْتَ سَطَوَتِي فَبِاللَّهِ أَقْسِمُ لَنْ قَبِلْتُ وَلَايَةَ الْعَهْدِ وَ إِلَّا أَجْبَرْتُكَ عَلَى ذَلِكَ فَإِنْ فَعَلْتَ وَ إِلَّا ضَرَبْتُ عُنُقَكَ فَقَالَ الرِّضَاعُ قَدْ نَهَانِي اللَّهُ أَنْ أُلْقِيَ بِيَدِي إِلَى التَّهْلُكَةِ فَإِنْ كَانَ الْأَمْرُ عَلَى هَذَا فَافْعَلْ مَا بَدَأَ لَكَ وَ أَنَا أَقْبَلُ ذَلِكَ عَلَى أَنْ لَا أُولَى أَحَداً وَ لَا أَعَزُّ أَحَداً وَ لَا أَنْقُضَ رَسْماً وَ لَا سُنَّةً وَ أَكُونُ فِي الْأَمْرِ مِنْ بَعِيدٍ مُشِيراً فَرَضِي بِذَلِكَ مِنْهُ وَ جَعَلَهُ وَلِيَّ عَهْدِهِ عَلَى كَرَاهِيَةٍ مِنْهُ ع لِذَلِكَ.

وَفِي كِتَابِ الْمَجَالِسِ بِهَذَا السَّنَدِ مِثْلُهُ (۱) وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

ابوصلت هروی نقل می کند که مأمون به امام رضا (ع) گفت: «ای فرزند رسول خدا، من به فضیلت، علم، زهد، ورع و عبادت تو آگاهی دارم و تو را از خودم برای خلافت شایسته تر می دانم.» امام رضا (ع) فرمودند: «به بندگی خدا افتخار می کنم، و امید دارم با زهد در دنیا از شر آن نجات یابم، و با پرهیز از محرمات به رستگاری برسم، و با فروتنی در دنیا، نزد خداوند متعال رفعت یابم.» مأمون گفت: «من تصمیم گرفته ام خلافت را به تو واگذار کنم و با تو بیعت کنم.» امام (ع) فرمودند: «اگر این خلافت از آن توست و خدا آن را برای تو قرار داده، روا نیست لباسی که خدا بر تن تو پوشانده، از تن درآوری و به دیگری بسپاری. و اگر خلافت از آن تو نیست، جایز نیست چیزی که برای تو نیست به من بدهی.»

مأمون گفت: «ای فرزند رسول خدا، چاره ای نیست جز اینکه این امر را بپذیری.» امام (ع) فرمودند: «هرگز از روی اختیار این را نمی پذیرم.» مأمون چندین روز اصرار کرد و ناامید شد. پس گفت: «اگر خلافت را نمی پذیری، ولیعهدی من را قبول کن تا پس از من به خلافت برسی.» امام (ع) فرمودند: «به خدا قسم، پدرم از پدرانش و آن ها از امیرالمؤمنین علی (ع) و او از رسول خدا (ص) به من خبر دادند که من از دنیا خارج می شوم، در حالی که مظلومانه با سم کشته خواهم شد و فرشتگان آسمان و زمین بر من گریه خواهند کرد و در سرزمین غربت، کنار هارون الرشید دفن خواهم شد.» مأمون گریست و گفت: «ای فرزند رسول خدا، چه کسی تو را خواهد کشت و چه کسی می تواند به تو آسیب برساند در حالی که من زنده ام؟» امام (ع) فرمودند: «اگر بخواهم بگویم چه کسی مرا خواهد کشت، می گویم.» مأمون گفت: «این حرف ها را برای سبک کردن خودت می گویی تا مردم بگویند

تو نسبت به دنیا زاهدی.» امام (ع) فرمودند: «به خدا قسم، از وقتی خداوند مرا آفریده، دروغ نگفته ام و از دنیا رویگردان نبوده ام برای دنیا، بلکه می دانم چه منظوری داری.» مأمون گفت: «منظور من چیست؟» امام (ع) فرمودند: «امان می دهی اگر راست بگویم؟» مأمون گفت: «امانت دارم.» امام فرمودند: «می خواهی مردم بگویند علی بن موسی الرضا (ع) زاهد در دنیا نبود، بلکه دنیا از او رو گرداند و ببیند چگونه ولایت عهدی را برای طمع به خلافت پذیرفت.» مأمون خشمگین شد و گفت: «تو همیشه با من برخوردی می کنی که خوشایند من نیست و از خشم من ایمن شده ای. به خدا قسم اگر ولایت عهدی را قبول نکنی، تو را مجبور خواهم کرد و اگر نپذیری، گردنت را خواهم زد.» امام (ع) فرمودند: «خداوند مرا نهی کرده که خود را به هلاکت اندازم، پس اگر چنین است، هرچه می خواهی بکن. من قبول می کنم به شرطی که کسی را منصوب نکنم و کسی را برکنار نکنم و رسم و سنتی را تغییر ندهم و در امور از دور نظر بدهم.» مأمون پذیرفت و امام (ع) را به اکراه ولیعهد خود قرار داد.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۳۵۰ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۲۳۵۰ - ۷ - (۲) وَفِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ الدَّقَاقِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْبَرْمَكِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَرْفَةَ قَالَ: قُلْتُ لِلرَّضَا ع يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ - مَا حَمَلَكَ عَلَى الدُّخُولِ فِي وَلَايَةِ الْعَهْدِ قَالَ مَا حَمَلَ جَدِّي أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع - عَلَى الدُّخُولِ فِي الشُّورَى.

ترجمه:

محمد بن عرفه نقل می کند که به امام رضا (ع) گفتم: «ای فرزند رسول خدا، چه چیزی شما را وادار به پذیرش ولایت عهدی کرد؟» امام (ع) فرمودند: «همان چیزی که جدم امیرالمؤمنین علی (ع) را وادار به ورود در شورا کرد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٥١ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٣٥١ - ٨ - (٣) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْوَرَّاقِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ صَالِحِ الْهَرَوِيِّ قَالَ: وَ اللَّهُ مَا دَخَلَ الرَّضَاعُ فِي هَذَا الْأَمْرِ طَائِعًا وَ لَقَدْ حُمِلَ إِلَى الْكُوفَةِ مُكْرَهَا ثُمَّ أُشْخِصَ مِنْهَا عَلَى طَرِيقِ الْبَصْرَةِ إِلَى فَارِسَ ثُمَّ إِلَى مَرْوَ (٤).

ترجمه:

عبدالسلام بن صالح هروی روایت می کند: «به خدا قسم، امام رضا (ع) با رضایت وارد این امر نشدند، بلکه ایشان به اجبار به کوفه برده شدند و سپس از آنجا از مسیر بصره به فارس و سپس به مرو فرستاده شدند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٥٢ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٣٥٢ - ٩ - (٥) وَ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ يَحْيَى الْحُسَيْنِيِّ عَنْ جَدِّهِ يَحْيَى بْنِ الْحَسَنِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ مُوسَى بْنِ سَلَمَةَ أَنَّ ذَا الرَّئَاسَتَيْنِ الْفَضْلَ بْنَ سَهْلٍ خَرَجَ ذَاتَ يَوْمٍ وَ هُوَ يَقُولُ وَاعَجَبًا لَقَدْ رَأَيْتُ عَجَبًا سَلَوْنِي مَا رَأَيْتُ قَالُوا وَ مَا رَأَيْتُ أَصْلَحَكَ اللَّهُ قَالَ رَأَيْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ يَقُولُ لِعَلِيِّ بْنِ مُوسَى - قَدْ رَأَيْتُ أَنَّ أَقْلَدَكَ أَمْرَ الْمُسْلِمِينَ وَ أَفْسَخَ مَا فِي رَقَبَتِي وَ أَجْعَلُهُ فِي رَقَبَتِكَ وَ رَأَيْتُ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى يَقُولُ لَهُ اللَّهُ اللَّهُ لَا طَاقَةَ لِي بِذَلِكَ وَ لَا قُوَّةَ فَمَا رَأَيْتُ خِلَافَةً كَانَتْ أَضِيعَ مِنْهَا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ يَنْفُضُ (٦) مِنْهَا وَ يَعْزِضُهَا عَلَى

ص: ٢٠٥

۲- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۱۴۰- ۴.

۳- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۱۴۱- ۵.

۴- فيه أنه (علیه السلام) حمل إلى مرو مكرها وقد مر في صلاة المسافر أنه كان يقصر في الطريق، (منه قده).

۵- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۱۴۱- ۶.

۶- فی المصدر- يتفصی.

عَلِيٌّ بْنُ مُوسَى - وَ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى يَرْفُضُهَا وَيَأْبَى.

ترجمه:

موسی بن سلمه روایت کرده که فضل بن سهل، ملقب به «ذو الرئاستین»، یک روز در حال تعجب و با شگفتی می گفت: «به راستی که مطلب عجیب دیدم! از من بپرسید چه دیدم!» به او گفتند: «چه دیدی، خداوند تو را به صلاح آورد!» او گفت: «دیدم که مأمون به علی بن موسی (ع) گفت که من قصد دارم امر مسلمانان را به تو واگذار کنم و مسئولیت خلافت را از گردن خود بردارم و به گردن تو بگذارم. و دیدم که علی بن موسی (ع) به او پاسخ داد: به خدا قسم، من توان و قدرت تحمل چنین مسئولیتی را ندارم. هرگز ندیده ام که خلافتی این گونه بی توجه رها شود؛ امیرالمؤمنین (مأمون) آن را ترک می کند و به علی بن موسی (ع) پیشنهاد می دهد، و علی بن موسی (ع) آن را رد می کند و نمی پذیرد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۵۳ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۳۵۳- ۱۰- (۱) سَعِيدُ بْنُ هَبَةَ اللَّهِ الرَّائِدِيُّ فِي الْخَرَائِجِ وَ الْجَرَائِجِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ الرَّزَامِيِّ
(۲) عَنِ الرَّضَاعِ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْخَوَارِجِ قَالَ لَهُ أَخْبِرْنِي عَنْ دُخُولِكَ لِهَذَا الطَّاغِيَةِ فِيمَا دَخَلْتَ لَهُ وَ هُمْ

عِنْدَكَ كُفَّارٌ وَأَنْتَ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ- فَمَا حَمَلَكَ عَلَى هَذَا فَقَالَ لَهُ أَبُو الْحَسَنِ عَ أَرَأَيْتَكَ هَؤُلَاءِ أَكْفَرُ عِنْدَكَ أَمْ عَزِيزُ مِصْرَ وَأَهْلُ مَمْلَكَتِهِ أَلَيْسَ هَؤُلَاءِ عَلَى حَالٍ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ مُوحِّدُونَ وَأُولَئِكَ لَمْ يُوحِّدُوا اللَّهَ وَلَمْ يَعْرِفُوهُ وَيُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ نَبِيُّ ابْنِ نَبِيِّ ابْنِ نَبِيِّ فَسَأَلَ الْعَزِيزَ وَهُوَ كَافِرٌ فَقَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ (٣) وَكَانَ يَجْلِسُ مَجْلِسَ الْفِرَاعِنَةِ- وَإِنَّمَا أَنَا رَجُلٌ مِنْ وَلَدِ رَسُولِ اللَّهِ- أَجْبَرَنِي عَلَى هَذَا الْأَمْرِ وَأَكْرَهَنِي عَلَيْهِ مَا الَّذِي أَتَكَرَّرْتَ وَنَقَمْتَ عَلَيَّ فَقَالَ لَا عَتَبَ عَلَيْكَ أَشْهَدُ أَنَّكَ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ- وَأَنْتَ صَادِقٌ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤) وَعَلَى وُجُوبِ التَّقِيَّةِ عُمُومًا (٥) وَتَحْرِيمِهَا فِي الْقَتْلِ (٦).

ترجمه:

محمد بن زید رزامی از امام رضا (ع) نقل می کند که مردی از خوارج به ایشان گفت: «به من بگو که چرا نزد این طاغوت (حاکم ستمگر) می روی، در حالی که آنان را کافر می دانی و تو فرزند پیامبر خدا هستی. چه چیزی تو را به این کار واداشته است؟»

امام رضا (ع) به او فرمودند: «آیا به نظر تو اینها کافرترند یا عزیز مصر و اهل مملکت او؟ مگر نه این است که اینها ادعا می کنند که یگانه پرست اند، در حالی که آنان خدا را یگانه نمی دانستند و او را نمی شناختند؟ یوسف بن یعقوب که پیامبر، فرزند پیامبر، فرزند پیامبر بود، از عزیز که کافر بود خواست و گفت: "مرا بر خزائن زمین بگمار که من نگهدار و دانا هستم." (سوره یوسف، آیه ٥٥) و او بر مسند فرعون ها می نشست. من هم مردی از فرزندان پیامبر خدا هستم. این کار به من تحمیل و مرا به آن مجبور کردند. تو چه چیزی را بر من عیب گرفتی و از من کینه به دل گرفتی؟»

مرد گفت: «هیچ سرزنشی بر تو نیست. شهادت می دهم که تو فرزند پیامبر خدا و راستگویی.»

١- الخرائج و الجرائح - ٢٠١.

٢- فى المصدر- محمد بن يزيد الرزامى.

٣- يوسف ١٢- ٥٥.

٤- تقدم فى الحديث ١ من الباب ٢، وفى الحديثين ٩، ١٠ من الباب ٤٥ من هذه الأبواب.

٥- تقدم فى الأبواب ٢٤، ٢٥، ٢٨ من أبواب الأمر و النهى.

٦- تقدم فى الباب ٣١ من أبواب الأمر و النهى.

٤٩- بَابُ مَا يَنْبَغِي لِلْوَالِي الْعَمَلُ بِهِ فِي نَفْسِهِ وَمَعَ أَصْحَابِهِ وَمَعَ رَعِيَّتِهِ

إشارة

(١) ٤٩ بَابُ مَا يَنْبَغِي لِلْوَالِي الْعَمَلُ بِهِ فِي نَفْسِهِ وَمَعَ أَصْحَابِهِ وَمَعَ رَعِيَّتِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٥٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٥٤-١- (٢) رَوَى الشَّهِيدُ الثَّانِي الشَّيْخُ زَيْنُ الدِّينِ فِي رِسَالَةِ الْغَيْبَةِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الشَّيْخِ الطُّوسِيِّ عَنِ الْمُفِيدِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ قُولَوَيْهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِيهِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى الْأَشْعَرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ النَّوْفَلِيِّ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ عَ إِذَا بِمَوْلَى لِعَبْدِ اللَّهِ النَّجَاشِيِّ - قَدْ وَرَدَ عَلَيْهِ فَسَلَّمَ وَأَوْصَلَ إِلَيْهِ كِتَابَهُ فَفَضَّهَ وَقَرَّاهُ وَإِذَا أَوَّلَ سَطْرٍ فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِلَى أَنْ قَالَ إِنِّي بُلِيتُ بِوَلَايَةِ الْأَهْوَازِ - فَإِنْ رَأَى سَيِّدِي وَ مَوْلَايَ أَنْ يَحْدُثَ لِي حَدًّا أَوْ يُمَثِّلَ لِي مِثْلًا لِأَسْتَدِلَّ بِهِ عَلَى مَا يَقْرُبُنِي إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِلَى رَسُولِهِ - وَ يُلَخِّصَ لِي فِي كِتَابِهِ مَا يَرَى لِي الْعَمَلُ بِهِ وَ فِيمَا أَبْتَدِلُهُ وَ أَتَيْنَ أَضْعُ زَكَاتِي وَ فِيمَنْ أَصْرَفُهَا وَ بِمَنْ أَنَسَ

وَالِي مَنْ أَسْتَرِيحُ وَبِمَنْ أَثِقُ وَآمَنُ وَالْجَأُ إِلَيْهِ فِي سِرِّي فَعَسَى أَنْ يُخَلِّصَنِي اللَّهُ بِهَدَايَتِكَ فَإِنَّكَ حُجَّةُ
 اللَّهُ عَلَى خَلْقِهِ وَآمِينُهُ فِي بِلَادِهِ لَا زَالَتْ نِعْمَتُهُ عَلَيْكَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ فَأَجَابَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع-
 بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ حَاطَكَ اللَّهُ بِصُنْعِهِ وَلَطَفَ بِكَ بِمَنِّهِ وَكَلَّاكَ بِرِعَايَتِهِ فَإِنَّهُ وَلِيُّ ذَلِكَ أَمَّا بَعْدُ
 فَقَدْ جَاءَنِي رَسُولُكَ بِكِتَابِكَ فَقَرَأْتُهُ وَفَهِمْتُ جَمِيعَ مَا ذَكَرْتَ وَسَأَلْتُهُ (٣) عَنْهُ وَزَعَمْتَ أَنَّكَ بُلِيتَ
 بِوَلَايَةِ الْأَهْوَازِ- فَسَرَّنِي ذَلِكَ وَسَاءَنِي وَسَأَخْبِرُكَ بِمَا سَاءَنِي مِنْ ذَلِكَ وَ مَا سَرَّنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَأَمَّا
 سُورِي

ص: ٢٠٧

١- الباب ٤٩ فيه حديث واحد.

٢- كشف الريبة- ١٢٢- ١٠. و تقدم وجوب العدل في الباب ٣٨ من أبواب جهاد النفس و تحریم
 طلب الرئاسة في الباب ٥٠ منها. و يأتي في الأبواب ١ و ٢ و ٩ و ١٢ من آداب القاضي.
 ٣- في المصدر- و سالت.

بِوَلَايَتِكَ فَقُلْتُ عَسَى أَنْ يُغِيثَ اللَّهُ بِكَ مَلْهُوفاً خَائِفاً مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ ع- وَ يُعِزَّ بِكَ ذَلِيلَهُمْ وَيَكْسُو بِكَ
 عَارِيَهُمْ وَيَقْوَى بِكَ ضَعِيفَهُمْ وَيُطْفِئَ بِكَ نَارَ الْمُخَالِفِينَ عَنْهُمْ وَ أَمَّا الَّذِي سَاءَنِي مِنْ ذَلِكَ فَإِنَّ أَدْنَى
 مَا أَخَافُ عَلَيْكَ أَنْ تَعُثَّرَ بَوْلِي لَنَا فَلَا تَشَمَّ حَظِيرَةَ الْقُدُسِ- فَإِنِّي مُلَخِّصٌ لَكَ جَمِيعَ مَا سَأَلْتُ عَنْهُ إِنْ
 أَنْتَ عَمِلْتَ بِهِ وَ لَمْ تُجَاوِزْهُ رَجَوْتُ أَنْ تَسْلَمَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَخْبَرَنِي يَا عَبْدَ اللَّهِ أَبِي عَنْ آبَائِهِ- عَنْ عَلِيِّ
 بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص- أَنَّهُ قَالَ مَنْ اسْتَشَارَهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فَلَمْ يَمَحْضُهُ النَّصِيحَةَ سَلَبَهُ
 اللَّهُ لُبَّهُ وَ اعْلَمْ أَنِّي سَأَشِيرُ عَلَيْكَ بِرَأْيٍ إِنْ أَنْتَ عَمِلْتَ بِهِ تَخَلَّصْتَ مِمَّا أَنْتَ مُتَخَوِّفُهُ وَ اعْلَمْ أَنَّ
 خَلَاصَكَ مِمَّا بِكَ مِنْ حَقَنِ الدِّمَاءِ وَ كَفِّ الْأَذَى عَنْ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ وَ الرَّفْقِ بِالرَّعِيَّةِ وَ التَّائِي وَ حُسْنِ
 الْمَعَاشَرَةِ مَعَ لَيْنٍ فِي غَيْرِ ضَعْفٍ وَ شِدَّةٍ فِي غَيْرِ عُنْفٍ وَ مَدَارَةَ صَاحِبِكَ وَ مَنْ يَرِدُ عَلَيْكَ مِنْ رُسُلِهِ وَ
 ارْتُقَ فَتَقَرَّعِيَّتِكَ بَأَنْ تُوقِفَهُمْ عَلَى مَا وَافَقَ الْحَقَّ وَ الْعَدْلَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ وَ إِيَّاكَ وَ السُّعَاةَ وَ أَهْلَ التَّمَائِمِ
 فَلَا يَلْتَزِقَنَّ بِكَ أَحَدٌ مِنْهُمْ وَ لَا يَرَاكَ اللَّهُ يَوْمًا وَ لَيْلَةً وَ أَنْتَ تَقْبَلُ مِنْهُمْ صَرْفاً وَ لَا عَدَلاً فَيَسْخَطَ اللَّهُ

عَلَيْكَ وَ يَهْتِكَ سِتْرَكَ وَ اخْذَرْ مَكْرَ خُوزِ الْاَهْوَاكِ فَإِنَّ أَبِي أَخْبَرَنِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع- أَنَّهُ قَالَ إِنَّ الْإِيمَانَ لَا يَثْبُتُ فِي قَلْبِ يَهُودِيٍّ- وَ لَا خُوزِيٍّ أَبَدًا فَأَمَّا مَنْ تَأَنَسَّ بِهِ وَ تَسْتَرِيحُ إِلَيْهِ وَ تُلْجِي أُمُورَكَ إِلَيْهِ فَذَلِكَ الرَّجُلُ الْمُمْتَحَنُ الْمُسْتَبْصِرُ الْأَمِينُ الْمُوَافِقُ لَكَ عَلَى دِينِكَ وَ مَيِّزُ عَوَامِكَ وَ جَرِّبِ الْفَرِيقَيْنِ فَإِنْ رَأَيْتَ هُنَاكَ رُشْدًا فَشَانِكَ وَ إِيَّاهُ وَ إِيَّاكَ أَنْ تُعْطِيَ دِرْهَمًا أَوْ تَخْلَعَ ثَوْبًا أَوْ تَحْمِلَ عَلَى دَابَّةٍ فِي غَيْرِ ذَاتِ اللَّهِ لَشَاعِرٍ أَوْ مُضْحِكٍ أَوْ مُمْتَرِحٍ إِلَّا أَعْطَيْتَ مِثْلَهُ فِي ذَاتِ اللَّهِ وَ لَتَكُنْ جَوَائِزَكَ وَ عَطَايَاكَ وَ خِلْعَكَ لِلْقَوَادِ وَ الرُّسُلِ وَ الْأَجْنَادِ وَ أَصْحَابِ الرِّسَائِلِ وَ أَصْحَابِ الشُّرْطِ وَ الْأَخْمَاسِ وَ مَا أَرَدْتَ أَنْ تُصْرِفَهُ فِي وُجُوهِ الْبِرِّ وَ النَّجَاحِ وَ الْفُتُوَّةِ وَ الصَّدَقَةِ وَ الْحَجِّ وَ الْمَشْرَبِ وَ الْكِسْوَةِ الَّتِي تُصَلِّي فِيهَا وَ تَصِلُ بِهَا وَ الْهَدِيَّةِ الَّتِي تُهْدِيهَا إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِلَى رَسُولِهِ ص

ص: ٢٠٨

مِنْ أَطِيبِ كَسْبِكَ يَا عَبْدَ اللَّهِ اجْهَدْ أَنْ لَا تَكْنَزَ ذَهَبًا وَ لَا فِضَّةً فَتَكُونَ مِنْ أَهْلِ هَذِهِ الْآيَةِ الَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّةَ وَ لَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ (١) وَ لَا تَسْتَصْغِرَنَّ مِنْ حُلُوِّ وَ لَا مِنْ فَضْلِ طَعَامٍ تُصْرِفُهُ فِي بُطُونِ خَالِيَةٍ تُسَكِّنُ بِهَا غَضَبَ الرَّبِّ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى وَ اعْلَمْ أَنِّي سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع- أَنَّهُ سَمِعَ عَنِ النَّبِيِّ ص- يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ يَوْمًا مَا آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ مَنْ بَاتَ شَبَعَانًا [شَبَعَان] وَ جَارُهُ جَائِعٌ فَقُلْنَا هَلَكْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ مِنْ فَضْلِ طَعَامِكُمْ وَ مِنْ فَضْلِ تَمَرِكُمْ وَ رِزْقِكُمْ وَ خَلْقِكُمْ وَ خَرَقِكُمْ تُطْفِئُونَ بِهَا غَضَبَ الرَّبِّ وَ سَأُنَبِّئُكَ بِهَوَانِ الدُّنْيَا وَ هَوَانِ شَرْفِهَا عَلَى مَنْ مَضَى مِنَ السَّلَفِ وَ التَّابِعِينَ ثُمَّ ذَكَرَ حَدِيثَ زُهْدِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع فِي الدُّنْيَا وَ طَلَاقِهِ لَهَا إِلَى أَنْ قَالَ وَ قَدْ وَجَّهْتُ إِلَيْكَ بِمَكَارِمِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ عَنِ الصَّادِقِ الْمُصَدِّقِ رَسُولِ اللَّهِ ص- فَإِنْ أَنْتَ عَمِلْتَ بِمَا نَصَحْتُ لَكَ فِي كِتَابِي هَذَا ثُمَّ كَانَتْ عَلَيْكَ مِنَ الذُّنُوبِ وَ الْخَطَايَا كَمِثْلِ أَوْزَانِ الْجِبَالِ وَ أَمْوَاجِ الْبِحَارِ رَجَوْتُ اللَّهُ أَنْ يَتَجَاوَى عَنْكَ جَلٌّ وَ عَزٌّ بِقُدْرَتِهِ- يَا عَبْدَ اللَّهِ إِيَّاكَ أَنْ تُخِيفَ مُؤْمِنًا فَإِنَّ أَبِي مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ حَدَّثَنِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ مَنْ نَظَرَ إِلَى مُؤْمِنٍ نَظْرَةً لِيُخِيفَهُ بِهَا أَخَافَهُ اللَّهُ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ وَ حَشَرَهُ فِي صُورَةِ الذَّرِّ لَحْمَهُ وَ جَسَدَهُ وَ

جَمِيعَ أَعْضَائِهِ حَتَّى يُورِدَهُ مَوْرِدَهُ وَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ عَ عَنِ النَّبِيِّ ص قَالَ مَنْ أَغَاثَ لَهْفَانًا
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَغَاثَهُ اللَّهُ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ-

ص: ٢٠٩

١- التوبة ٩ - ٣٤.

وَأَمَنَهُ يَوْمَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ وَ آمَنَهُ مِنْ سُوءِ الْمُنْقَلَبِ وَ مَنْ قَضَى لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ حَاجَةً قَضَى اللَّهُ لَهُ حَوَائِجَ
كَثِيرَةً مِنْ إِحْدَاهَا الْجَنَّةُ- وَ مَنْ كَسَا أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عُرِي كَسَاهُ اللَّهُ مِنْ سُندُسِ الْجَنَّةِ- وَ اسْتَبْرَقَهَا وَ
حَرِيرَهَا وَ لَمْ يَزَلْ يَخُوضُ فِي رِضْوَانِ اللَّهِ مَا دَامَ عَلَى الْمَكْسُوفِ مِنْهُ سِلْكٌ وَ مَنْ أَطْعَمَ أَخَاهُ مِنْ جُوعٍ
أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ طَيِّبَاتِ الْجَنَّةِ- وَ مَنْ سَقَاهُ مِنْ ظَمٍّ سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ رِيَّةً وَ مَنْ أَخْدَمَ أَخَاهُ
أَخْدَمَهُ اللَّهُ مِنَ الْوِلْدَانِ الْمُخَلَّدِينَ وَ أَسْكَنَهُ مَعَ أَوْلِيَائِهِ الطَّاهِرِينَ وَ مَنْ حَمَلَ أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ مِنْ رُجُلَةٍ
حَمَلَهُ اللَّهُ عَلَى نَاقَةٍ مِنْ نُوقِ الْجَنَّةِ- وَ بَاهَى بِهِ الْمَلَائِكَةَ الْمُقَرَّبِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- وَ مَنْ زَوَّجَ أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ
امْرَأَةً يَأْنُسُ بِهَا وَ تَشُدُّ عَضُدَهُ وَ يَسْتَرِيحُ إِلَيْهَا زَوْجَهُ اللَّهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ وَ أَنْسَهُ بِمَنْ أَحَبَّهُ مِنْ
الصَّدِّيقِينَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّهِ وَ إِخْوَانِهِ وَ أَنْسَهُمْ بِهِ وَ مَنْ أَعَانَ أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ عَلَى سُلْطَانٍ جَائِرٍ أَعَانَهُ اللَّهُ
عَلَى إِجَارَةِ الصِّرَاطِ عِنْدَ زَلَّةِ الْأَقْدَامِ وَ مَنْ زَارَ أَخَاهُ إِلَى مَنْزِلِهِ لَا لِحَاجَةٍ مِنْهُ إِلَيْهِ كُتِبَ مِنْ زُورِ اللَّهِ وَ
كَانَ حَقِيقًا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكْرِمَ زَائِرَهُ يَا عَبْدَ اللَّهِ وَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع- أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ
ص يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ يَوْمًا مَعَاشِرَ النَّاسِ إِنَّهُ لَيْسَ بِمُؤْمِنٍ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَ لَمْ يُؤْمِنْ بِقَلْبِهِ فَلَا تَتَّبِعُوا
عَثَرَاتِ الْمُؤْمِنِينَ فَإِنَّهُ مَنْ تَتَّبَعَ عَثْرَةَ مُؤْمِنٍ اتَّبَعَ اللَّهُ عَثْرَاتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- وَ فَضَحَهُ فِي جَوْفِ بَيْتِهِ وَ حَدَّثَنِي
أَبِي عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع أَنَّهُ قَالَ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الْمُؤْمِنِ أَنْ لَا يُصَدَّقَ فِي مَقَالَتِهِ وَ لَا يُنْتَصَفَ مِنْ عَدُوِّهِ
وَ عَلَى أَنْ لَا يَشْفِيَ غَيْظَهُ إِلَّا بِفَضِيحَةٍ نَفْسِهِ لِأَنَّ كُلَّ مُؤْمِنٍ مُلْجَمٌ وَ ذَلِكَ لِغَايَةِ قَصِيرَةٍ وَ رَاحَةٍ طَوِيلَةٍ وَ
أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الْمُؤْمِنِ عَلَى أَشْيَاءَ أَيْسَرُهَا عَلَيْهِ مُؤْمِنٌ مِثْلُهُ يَقُولُ بِمَقَالَتِهِ يَبْغِيهِ وَ يَحْسُدُهُ وَ الشَّيْطَانُ
يُغْوِيهِ وَ يُضِلُّهُ وَ السُّلْطَانُ يَقْفُو أَثَرَهُ وَ يَتَّبِعُ عَثْرَاتِهِ وَ كَافِرٌ بِاللَّهِ الَّذِي هُوَ مُؤْمِنٌ بِهِ يَرَى سَفْكَ دَمِهِ دِينًا وَ
إِبَاحَةَ حَرِيمِهِ غُنْمًا فَمَا بَقَاءُ الْمُؤْمِنِ بَعْدَ هَذَا-

يَا عَبْدَ اللَّهِ وَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ آبَائِهِ - عَنْ عَلِيٍّ عَنِ النَّبِيِّ ص قَالَ نَزَلَ عَلَيَّ جَبْرَائِيلُ ع فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللَّهَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ اسْتَقْبَلْتُ لِمُؤْمِنٍ اسْمًا مِنْ أَسْمَائِي سَمَّيْتُهُ مُؤْمِنًا فَالْمُؤْمِنُ مِنِّي وَ أَنَا مِنْهُ مَنْ اسْتَهَانَ مُؤْمِنًا فَقَدْ اسْتَقْبَلَنِي بِالْمُحَارَبَةِ يَا عَبْدَ اللَّهِ وَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع - عَنْ النَّبِيِّ ص قَالَ يَوْمًا يَا عَلِيُّ لَا تُنَاطِرُ رَجُلًا حَتَّى تَنْظُرَ فِي سَرِيرَتِهِ فَإِنْ كَانَتْ سَرِيرَتُهُ حَسَنَةً فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ يَكُنْ لِيُخْذَلْ وَلِيَهُ فَإِنْ تَكُنْ سَرِيرَتُهُ رَدِيَّةً فَقَدْ يَكْفِيهِ مَسَاوِيهِ فَلَوْ جَهَدْتَ أَنْ تَعْمَلَ بِهِ أَكْثَرَ مِمَّا عَمِلَ مِنْ مَعَاصِي اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَا قَدَرْتَ عَلَيْهِ يَا عَبْدَ اللَّهِ وَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع - عَنْ النَّبِيِّ ص أَنَّهُ قَالَ أَدْنَى الْكُفْرِ أَنْ يَسْمَعَ الرَّجُلُ مِنْ أَخِيهِ الْكَلِمَةَ فَيَحْفَظَهَا عَلَيْهِ يُرِيدُ أَنْ يَفْضَحَهَا بِهَا أَوْلَيْكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ (١) يَا عَبْدَ اللَّهِ وَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع أَنَّهُ قَالَ مَنْ قَالَ فِي مُؤْمِنٍ مَا رَأَتْ عَيْنَاهُ وَ سَمِعَتْ أُذُنَاهُ مَا يَشِينُهُ وَ يَهْدِمُ مُرُوءَتَهُ فَهُوَ مِنَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (٢) يَا عَبْدَ اللَّهِ وَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ مَنْ رَوَى عَنْ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ رَوَايَةً يُرِيدُ بِهَا هَدْمَ مُرُوءَتِهِ وَ ثَلْبَهُ أَوْ بَقْعَهُ اللَّهُ بِخَطِيئَتِهِ حَتَّى يَأْتِيَ بِمَخْرَجٍ مِمَّا قَالَ وَ لَنْ يَأْتِيَ بِالْمَخْرَجِ مِنْهُ أَبَدًا وَ مَنْ أَدْخَلَ عَلَى أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ سُورًا فَقَدْ أَدْخَلَ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ سُورًا وَ مَنْ أَدْخَلَ عَلَى

١- آل عمران ٣- ٧٧.

٢- النور ٢٤- ١٩.

أَهْلِ الْبَيْتِ سُورًا فَقَدْ أَدْخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص سُورًا وَ مَنْ أَدْخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص سُورًا فَقَدْ سَرَّ اللَّهُ وَ مَنْ سَرَّ اللَّهَ فَحَقِيقٌ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يُدْخِلَهُ جَنَّتَهُ - ثُمَّ إِنِّي أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ إِثَارِ طَاعَتِهِ وَ الْإِعْتِصَامِ بِحَبْلِهِ فَإِنَّهُ مَنْ اعْتَصَمَ بِحَبْلِ اللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ فَاتَّقِ اللَّهَ وَ لَا تُؤْثِرْ

أَحَدًا عَلَى رِضَاهُ وَ هَوَاهُ فَإِنَّهُ وَصِيَّةُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى خَلْقِهِ لَا يَقْبَلُ مِنْهُمْ غَيْرَهَا وَ لَا يُعْظَمُ سِوَاهَا وَ اعْلَمْ أَنَّ الْخَلَائِقَ لَمْ يُؤْكَلُوا بِشَيْءٍ أَعْظَمَ مِنَ التَّقْوَى فَإِنَّهُ وَصِيَّتُنَا أَهْلَ الْبَيْتِ - فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا تَنَالَ مِنَ الدُّنْيَا شَيْئًا تُسْأَلُ عَنْهُ غَدًا فَافْعَلْ - قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ فَلَمَّا وَصَلَ كِتَابُ الصَّادِقِ ع - إِلَى النَّجَاشِيِّ نَظَرَ فِيهِ وَ قَالَ صَدَقَ وَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ مَوْلَايَ فَمَا عَمِلَ أَحَدٌ بِمَا فِي هَذَا الْكِتَابِ إِلَّا نَجَا فَلَمْ يَزَلْ عَبْدُ اللَّهِ يَعْمَلُ بِهِ أَيَّامَ حَيَاتِهِ.

ترجمه:

عبدالله بن سلیمان نوفلی گفت: نزد جعفر بن محمد صادق (ع) بودم که ناگهان خدمتکاری از طرف عبدالله نجاشی وارد شد و سلام کرد و نامه اش را به او رساند. امام نامه را باز کرد و خواند، و دید که اولین خط آن با عبارت "بسم الله الرحمن الرحيم" آغاز می شود، و تا اینجا که گفت: من به ولایت اهواز گرفتار شده ام. اگر آقایم و مولایم اجازه دهد و برای من حدی تعیین کند یا الگویی نشان دهد که بتوانم به آن استدلال کنم و از آن برای نزدیکی به خداوند عزّ و جلّ و رسولش استفاده کنم. و در نامه اش به طور خلاصه به من بگوید که چه عملی را باید انجام دهم و چه کارهایی را نباید بکنم، و زکاتم را کجا بگذارم، و آن را به چه کسی بدهم، و با چه کسی مأنوس شوم، و به چه کسی اعتماد کنم و در رازهایم به او پناه ببرم؛ شاید خداوند با هدایت شما مرا نجات دهد، زیرا شما حجت خدا بر خلقش هستید و امین او در سرزمین هایش. نعمات خدا بر شما باد.

عبدالله بن سلیمان گفت: امام صادق (ع) در جواب نوشت: بسم الله الرحمن الرحيم، خداوند تو را با تدبیر خود حفظ کند و به لطفش تو را نیکویی بخشد و تو را تحت حمایت خود قرار دهد، زیرا او ولی این کار است. اما بعد، فرستاده ات با نامه ات به نزد من آمد. نامه ات را خواندم و همه آنچه را که در آن ذکر کرده بودی و خواسته بودی، فهمیدم. و بیان کرده بودی که به ولایت اهواز گرفتار شده ای. این موضوع هم مرا خوشحال کرد و هم ناراحت، و درباره آنچه که باعث ناراحتی و

خوشحالی من شد به تو خبر خواهم داد، ان شاءالله. «اما آنچه از ولایت تو مرا خوشحال می کند، این است که گفتم: امید است خداوند به وسیله تو، فریادرس ستمدیده ای از آل محمد (ع) باشد و خوار آنان را به دست تو عزت بخشد، برهنه آنان را به تو بپوشاند، و ضعیف آنان را به وسیله تو قوت دهد، و آتش دشمنانشان را به وسیله تو خاموش کند. و اما آنچه که از این کار مرا ناراحت کرد، این است که کوچک ترین چیزی که بر تو می ترسم، آن است که با یکی از دوستان ما برخورد کنی و از این کار محروم شوی که هرگز به حظیره قدس (بهشت) راه پیدا نکنی.

من همه آنچه که خواستی، برایت خلاصه می کنم. اگر به آن عمل کردی و از آن فراتر نرفتی، امید دارم که ان شاءالله سالم بمانی. عبدالله! پدرم از پدران و آنان از علی بن ابی طالب (ع) و او از رسول خدا (ص) برایم خبر دادند که ایشان فرمودند: کسی که برادر مؤمنش از او مشورت بخواهد و او از خالصانه دادن نصیحت کوتاهی کند، خدا عقلش را از او می گیرد. بدان که من به تو رایی خواهم داد که اگر به آن عمل کنی، از آنچه که از آن می ترسی، نجات پیدا خواهی کرد. بدان که نجات تو از آنچه که بر تو آمده، با حفظ خون ها و جلوگیری از اذیت به دوستان خدا، و مدارا با رعیت و تأنی و حسن معاشرت همراه با ملایمت بدون ضعف، و سختی بدون خشونت، و مدارا با صاحب امر تو و کسانی که از جانب او نزد تو می آیند، و اینکه کار رعیت را با آنچه که موافق حق و عدالت است، اصلاح کنی، خواهد بود.

و پرهیز از جاسوسان و اهل نمایی و خبرچینی، که نباید هیچ یک از آنان به تو نزدیک شوند و خدا تو را هیچ شب و روزی نبیند که از آنان چیزی بپذیری، که اگر چنین کنی، خدا بر تو خشم می گیرد و پرده ات را می درد. از مکر خوزیان اهواز نیز حذر کن؛ زیرا پدرم از پدران و آنان از امیرالمؤمنین (ع) روایت کردند که فرمود: ایمان هرگز در قلب یهودی یا خوزی ثابت نمی شود.

اما کسی که باید به او مأنوس شوی و به او اعتماد کنی و کارهایت را به او بسپاری، مردی است که امتحان شده، بینا، امین، و موافق با دین تو باشد. عوام خود را از خاص جدا کن و دو گروه را آزمایش کن؛ اگر در آن رشد و خیر دیدی، با او همراه شو. و پرهیز از اینکه درهمی بدهی یا جامه ای ببخشی

یا کسی را سوار مرکبی کنی برای کسی جز خدا، مانند شاعر یا دلچک یا کسی که برای تفریح می باشد، مگر آنکه هم وزن آن را برای خدا بدهی.

جوایز و عطاها و خلعت هایت باید برای سرداران، سفیران، سپاهیان، و مأموران پیام ها و سرپرستان و اهل خمس باشد و هر چیزی که بخواهی در راه خیر و موفقیت و فتوت و صدقه و حج و نوشیدن و لباسی که در آن نماز می کنی و با آن پیوند می دهی و هدیه ای که به خداوند عز و جل و رسولش (ص) هدیه می کنی، سعی کن که از پاک ترین دارایی خود باشد و بکوش که طلا و نقره ای ذخیره نکنی؛ مبادا از کسانی باشی که خداوند درباره شان فرمود: "کسانی که طلا و نقره را گنجینه می کنند و آن را در راه خدا انفاق نمی کنند، آنان را به عذابی دردناک بشارت بده". (توبه: ۳۴)

از بخشیدن کوچک ترین شیرینی و غذای اضافی به کسانی که شکمشان خالی است، دریغ نکن؛ زیرا با این کار، خشم خداوند تبارک و تعالی را فرو می نشانی. بدان که از پدرم شنیدم که از پدراناش روایت کرد که امیرالمؤمنین (ع) از پیامبر (ص) شنید که روزی به اصحابش فرمود: "کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد، نمی تواند سیر بخوابد در حالی که همسایه اش گرسنه است." اصحاب گفتند: ای رسول خدا، پس ما هلاک شده ایم. پیامبر فرمود: "از غذای اضافی تان، از خرما و رزق و لباس اضافی خود، به نیازمندان بدهید و با این کار، خشم خدا را فرو بنشانید."

سپس امام صادق (ع) می فرمایند: من حکمت دنیای زودگذر و بی ارزشی شرف آن برای گذشتگان و تابعین را به تو می گویم و اشاره به زهد و ترک دنیا توسط امیرالمؤمنین (ع) و جدایی او از دنیا کرده و این که در پایان نامه اش می فرماید: ای عبدالله، من از تو می خواهم که مؤمنی را نترسانی؛ زیرا پدرم از پدراناش از امیرالمؤمنین (ع) نقل کرده که فرمود: "هر کس مؤمنی را با نگاهی ترسانند، خداوند او را در روزی که هیچ سایه ای جز سایه او نیست، می ترساند و او را به شکل مورچه محشور می کند و در همان حال، او را به جایگاه هلاکتش می برد."

همچنین پدرم از پدرانیش از امیرالمؤمنین (ع) و او از پیامبر (ص) نقل کرده که فرمود: "هر کس به فریاد مؤمنی که گرفتار و مضطر است، پاسخ دهد، خداوند او را در روزی که هیچ سایه ای جز سایه او نیست، یاری می کند و او را از وحشت بزرگ و از بدی عاقبت در امان می دارد. ۲. هر کس برای رفع نیاز برادر مؤمن خود بکوشد، خداوند نیازهای بسیاری از او را برآورده می کند که یکی از آنها بهشت است. ۳. کسی که برادر مؤمن خود را از برهنگی بپوشاند، خداوند او را از لباس های بهشتی پوشانده و رضای خود را شامل حال او می کند. ۴. کسی که به مؤمنی که گرسنه است غذا دهد، خداوند او را از خوراک های پاکیزه بهشتی اطعام می کند. ۵. هر که برادر مؤمنش را از تشنگی نجات دهد، خداوند او را از «رَحِیقِ مَخْتوم» در بهشت سیراب می سازد. ۶. کسی که برادر مؤمنش را خدمت رسانی کند، خداوند برای او خدمتگزاران بهشتی فراهم می آورد. ۷. اگر برادر مؤمنش را در شرایطی که نیاز به حمل و نقل دارد کمک کند، خداوند او را در قیامت بر شتران بهشتی سوار می گرداند و در حضور ملائکه او را ارجمند می کند. ۸. کسی که به برادر مؤمنش کمک کند تا ازدواج کند، خداوند او را به همسران بهشتی می رساند. ۹. کسی که برادر مؤمن خود را در برابر ظالمی یاری کند، خداوند او را در عبور از صراط در روز قیامت یاری می کند. ۱۰. اگر مؤمنی بدون هیچ نیازی تنها برای دیدار برادر خود به خانه او برود، گویا از زائران خداوند است و خداوند نیز زائرانش را گرامی می دارد.

امام صادق (ع) سپس از قول پیامبر (ص) نقل می کند که فرموده اند: «ای مردم! کسی که تنها به زبان ایمان دارد و ایمان قلبی ندارد، مؤمن نیست. بنابراین، عیب های مؤمنین را دنبال نکنید؛ زیرا هر که به دنبال عیوب مؤمنی بگردد، خداوند نیز در روز قیامت به عیوب او رسیدگی کرده و او را در خانه اش رسوا می کند.»

همچنین امام علی (ع) در ادامه فرمودند که خداوند از مؤمن پیمان گرفته که سخنش به راحتی پذیرفته نشود، از دشمنش به آسانی انتقام نگیرد، و غیظش را جز با فرو خوردن آن آرام نکند. این پیمان ها برای دوره ای کوتاه و راحتی طولانی به او داده شده است. مؤمن باید صبور باشد، چرا که

هر مؤمنی در دنیا به مصائب و آزمون ها مبتلا می شود، ولی در ازای این صبر، پاداش جاودان در آخرت نصیبش می شود. ۱. جبرئیل بر پیامبر نازل شد و گفت: ای محمد، خداوند بر تو سلام می فرستد و می گوید من نامی از نام های خود را برای مؤمن برگزیدم و او را مؤمن نامیدم. بنابراین مؤمن از من است و من از اویم. هر کس مؤمنی را خوار کند، به جنگ با من برخاسته است.

۲. پیامبر (ص) به علی (ع) فرمود: ای علی، با کسی مناظره مکن مگر آنکه از نیکو بودن باطنش اطمینان یابی. اگر باطن او نیکو باشد، خداوند او را خوار نخواهد کرد. و اگر باطنش بد باشد، خود بدی های او برایش کافی است. حتی اگر تو بخواهی بیشتر از او در گناه بکوشی، نمی توانی به اندازه او گناه مرتکب شوی.

۳. پیامبر (ص) فرمودند: پایین ترین درجه کفر آن است که شخصی از برادرش کلامی بشنود و آن را نگه دارد تا او را با آن رسوا کند. آنان در روز قیامت هیچ بهره ای نخواهند داشت.

۴. امام علی (ع) فرمودند: هر کس درباره برادر مؤمن خود چیزی بگوید که دیده یا شنیده و باعث بدنامی او شود، از کسانی است که خداوند درباره آنان فرموده: «آنان که دوست دارند زشتی ها در میان مؤمنان پخش شود، برایشان عذابی دردناک خواهد بود.»

۵. هر کس از برادر مؤمن خود سخنی نقل کند که هدفش تخریب شخصیت او باشد، خداوند او را به سبب آن گناه نابود خواهد کرد و راه گریزی از آن سخن نخواهد یافت.

۶. هر کس برادر مؤمن خود را خوشحال کند، گویا اهل بیت را شاد کرده و هر کس اهل بیت را شاد کند، پیامبر را شاد کرده است. و کسی که پیامبر را شاد کند، خدا را شاد کرده و خداوند برای او بهشت را مقرر خواهد کرد.

پس تو را به تقوای الهی، برگزیدن طاعت او، و چنگ زدن به ریسمان او توصیه می کنم. هر که به ریسمان خدا چنگ زند، به راهی راست هدایت شده است. از خدا بترس و هیچ چیز را بر رضای او

و خواست او ترجیح مده؛ چرا که این وصیت خداوند به آفریدگانش است و چیزی جز آن را از آنان نمی پذیرد و بزرگ نمی دارد. بدان که بندگان به چیزی بزرگ تر از تقوا مکلف نشده اند، چرا که این وصیت ما اهل بیت است. اگر می توانی کاری کنی که هیچ چیز از دنیا نصیب تو نشود که فردا درباره اش بازخواست شوی، چنین کن.»

عبدالله بن سلیمان گفت: «وقتی نامه امام صادق (ع) به نجاشی رسید، آن را خواند و گفت: "به خدا قسم، سرورم راست گفته است، و هیچ کس به این نامه عمل نکند مگر آنکه نجات یابد." و عبدالله تا پایان عمر به آن عمل می کرد.

۵۰- بَابُ عَدَمِ جَوَازِ التَّصَدُّقِ بِالْمَالِ الْحَرَامِ إِذَا عُرِفَ أَزْبَابُهُ

اشاره

(۱) ۵۰ بَابُ عَدَمِ جَوَازِ التَّصَدُّقِ بِالْمَالِ الْحَرَامِ إِذَا عُرِفَ أَزْبَابُهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۵۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۳۵۵-۱- (۲) الْفَضْلُ بْنُ الْحَسَنِ الطَّبْرِسِيُّ فِي مَجْمَعِ الْبَيَانِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِهِ تَعَالَى وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ (۳) أَنَّهَا نَزَلَتْ فِي أَقْوَامٍ لَهُمْ أَمْوَالٌ مِنْ رَبِّ الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانُوا يَتَصَدَّقُونَ مِنْهَا فَهَاجَهُمُ اللَّهُ عَنْ ذَلِكَ وَآمَرَ بِالصَّدَقَةِ مِنَ الْحَلَالِ الطَّيِّبِ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يُدَلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (۴) وَفِي الصَّدَقَةِ (۵).

ترجمه:

فضل بن حسن طبرسی در کتاب مجمع البیان از امام صادق (ع) نقل می کند که در تفسیر آیه "وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ" (بقره، آیه ۲۶۷) فرموده اند این آیه در مورد گروهی نازل شد که اموالی از ربا در دوران جاهلیت داشتند و از آن اموال صدقه می دادند. خداوند آن ها را از این کار نهی کرد و به صدقه دادن از مال حلال و پاک دستور داد.

ص: ۲۱۲

۱- الباب ۵۰ فيه حديث واحد.

۲- مجمع البیان ۱- ۳۸۰.

۳- البقرة ۲- ۲۶۷.

۴- تقدم فی الباب ۴ من هذه الأبواب.

۵- تقدم فی الباب ۴۶ من أبواب الصدقة. و فی الحديثین ۵ و ۶ من الباب ۵۲ من أبواب وجوب الحج.

۵۱- بَابُ أَنَّ جَوَائِزَ الظَّالِمِ وَ طَعَامَهُ حَلَالٌ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَكْسَبٌ إِلَّا مِنَ الْوَلَايَةِ إِلَّا أَنْ يَعْلَمَ حَرَاماً بِعَيْنِهِ وَأَنَّهُ يُسْتَحَبُّ الْاجْتِنَابُ وَ حُكْمُ وَكِيلِ الْوَقْفِ الْمُسْتَحِلِّ لَهُ

اشاره

(۱) ۵۱ بَابُ أَنَّ جَوَائِزَ الظَّالِمِ وَ طَعَامَهُ حَلَالٌ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَكْسَبٌ إِلَّا مِنَ الْوَلَايَةِ إِلَّا أَنْ يَعْلَمَ حَرَاماً بِعَيْنِهِ وَأَنَّهُ يُسْتَحَبُّ الْاجْتِنَابُ وَ حُكْمُ وَكِيلِ الْوَقْفِ الْمُسْتَحِلِّ لَهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٥٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٥٦ - ١ - (٢) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي وَلاَدٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ مَا تَرَى فِي رَجُلٍ يَلِي أَعْمَالَ السُّلْطَانِ لَيْسَ لَهُ مَكْسَبٌ إِلَّا مِنْ أَعْمَالِهِمْ وَأَنَا أُمَرُّ بِهِ فَأَنْزِلُ عَلَيْهِ فَيُضِيفُنِي وَيُحْسِنُ إِلَيَّ وَرُبَّمَا أَمَرَ لِي بِالذَّرْهِمِ وَ الْكِسْوَةِ وَقَدْ ضَاقَ صَدْرِي مِنْ ذَلِكَ فَقَالَ لِي كُلْ وَ خُذْ مِنْهُ فَلَكَ الْمَهْنَةُ (٣) وَ عَلَيْهِ الْوِزْرُ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ أَيْضاً بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

ابوولاد نقل می کند که به امام صادق (ع) گفتم: نظرتان در مورد کسی که مسئولیت هایی از جانب حاکمان را به عهده دارد و درآمدی جز از این مسئولیت ها ندارد، چیست؟ من از نزد او می گذرم و به خانه اش وارد می شوم، او از من پذیرایی می کند و به من نیکی می کند، و گاهی برای من پول و لباسی می فرستد؛ اما این موضوع باعث تنگی خاطر من شده است. امام صادق (ع) فرمودند: از او بخور و بگیر، پس بهره اش برای توست و گناه بر عهده اوست.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٥٧ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٣٥٧ - ٢ - (٥) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ وَأَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ أَصْلَحَكَ اللَّهُ أُمَرُّ بِالْعَامِلِ فَيُجِيزُنِي بِالذَّرْهِمِ آخِذُهَا قَالَ نَعَمْ قُلْتُ وَ أَحْجُ بِهَا قَالَ نَعَمْ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ أَبِي الْمَغْرَاءِ مِثْلَهُ وَ زَادَ قَالَ نَعَمْ وَ حُجَّ بِهَا (٦)

ترجمه:

ابوالمغرا می گوید: مردی در حضور من از امام صادق (ع) پرسید: خدا شما را اصلاح کند، من از نزد مأمور حکومتی می گذرم و او به من درهم هایی می دهد، آیا می توانم آنها را بگیرم؟ امام فرمودند: بله. سپس آن مرد پرسید: آیا می توانم با این پول به حج بروم؟ امام فرمودند: بله.

ص: ۲۱۳

۱- الباب ۵۱ فيه ۱۶ حديثاً.

۲- التهذيب ۶- ۳۳۸- ۹۴۰.

۳- في نسخة من الفقيه- الحظ (هامش المخطوط).

۴- الفقيه ۳- ۱۷۵- ۳۶۶۲.

۵- التهذيب ۶- ۳۳۸- ۹۴۲.

۶- الفقيه ۳- ۱۷۵- ۳۶۶۳.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۵۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۳۵۸-۳- (۱) وَ عَنْهُ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هِشَامٍ أَوْ غَيْرِهِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ أَمْرٌ بِالْعَامِلِ فَيَصِلُنِي بِالصَّلَةِ أَقْبَلُهَا قَالَ نَعَمْ قُلْتُ وَ أَحُجُّ مِنْهَا قَالَ نَعَمْ وَ حُجَّ مِنْهَا.

ترجمه:

محمد بن هشام یا شخص دیگری نقل می کند: به امام صادق (ع) عرض کردم که از نزد مأمور حکومتی عبور می کنم و او به من هدیه ای می دهد. آیا می توانم آن را بپذیرم؟ امام فرمودند: بله. پرسیدم: آیا می توانم با آن پول به حج بروم؟ امام فرمودند: بله، با آن به حج برو.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۵۹ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۳۵۹ - ۴ - (۲) وَ عَنْهُ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ أَبَانَ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ أَبِيهِ أَنَّ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ عَ كَانَا يَقْبَلَانِ جَوَائِزَ مُعَاوِيَةَ.

ترجمه:

یحیی بن ابی علاء از امام صادق (ع) از پدرشان نقل می کند که امام حسن و امام حسین (ع) هدایا و جوایزی که از طرف معاویه به آنها داده می شد را می پذیرفتند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۶۰ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۳۶۰ - ۵ - (۳) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ السَّنْدِيِّ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَ زُرَّارَةَ قَالَا سَمِعْنَاهُ يَقُولُ جَوَائِزُ الْعُمَالِ لَيْسَ بِهَا بَأْسٌ.

ترجمه:

محمد بن مسلم و زراره روایت کرده اند که از امام شنیدند که می فرمود: «پذیرفتن هدایای کارگزاران (حکومت) اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۶۱ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۳۶۱-۶- (۴) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْحَضْرَمِيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع وَ عِنْدَهُ إِسْمَاعِيلُ ابْنُهُ فَقَالَ مَا يَمْنَعُ ابْنَ أَبِي السَّمَّالِ- (۵) أَنْ يُخْرِجَ شَبَابَ الشَّيْعَةِ- فَيَكْفُونَهُ مَا يَكْفِيهِ النَّاسُ وَ يُعْطِيَهُمْ مَا يُعْطَى النَّاسُ ثُمَّ قَالَ لِي لِمَ تَرَكْتَ عَطَاءَكَ قَالَ مَخَافَةً عَلَى دِينِي قَالَ مَا مَنَعَ ابْنَ أَبِي السَّمَّالِ- (۶) أَنْ يَبْعَثَ إِلَيْكَ بِعَطَائِكَ أَمَا عَلِمَ أَنَّ لَكَ فِي بَيْتِ الْمَالِ نَصِيبًا.

ترجمه:

ابوبکر حضرمی روایت می کند که وارد بر امام صادق علیه السلام شدم، در حالی که پسرش اسماعیل نیز نزد او بود. امام فرمود: «چه چیزی مانع شده که پسر ابی السمال، جوانان شیعه را به کار گیرد، تا آنان نیز همان کارهایی که دیگران انجام می دهند، برایش انجام دهند و همان حقوقی را که به دیگران می دهد، به آنها نیز بدهد؟» سپس به من فرمود: «چرا از گرفتن سهم خودت (از بیت المال) دست کشیده ای؟» گفتم: «به خاطر نگرانی از دینم.» امام فرمود: «چه چیزی مانع شده که پسر ابی السمال سهم تو را بفرستد؟ آیا نمی داند که در بیت المال، تو نیز سهمی داری؟»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۶۲ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۳۶۲-۷- (۷) وَ عَنْهُ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ رَزِينٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي

ص: ۲۱۴

۱- التهذيب ۶- ۳۳۸- ۹۴۳.

۲- التهذيب ۶- ۳۳۷- ۹۳۵.

۳- التهذيب ۶- ۳۳۶- ۹۳۱.

۴- التهذيب ۶- ۳۳۶- ۹۳۳.

۵- فی نسخة- ابن أبی السماک، وفی أخرى- ابن أبی الشمال، (هامش المخطوط) وفی المصدر- ابن أبی السماک، فی الموضعین.

۶- فی نسخة- ابن أبی السماک، وفی أخرى- ابن أبی الشمال، (هامش المخطوط) وفی المصدر- ابن أبی السماک، فی الموضعین.

۷- التهذيب ۶- ۳۳۸- ۹۳۹، و أورده فی الحديث ۱ من الباب ۸۳ من هذه الأبواب.

الْحَسَنُ عِإْنِي أَخَالِطُ السُّلْطَانَ فَتَكُونُ عِنْدِي الْجَارِيَةُ فَيَأْخُذُونَهَا أَوِ الدَّابَّةُ الْفَارِهَةُ فَيَبْعَثُونَ فَيَأْخُذُونَهَا
ثُمَّ يَقَعُ لَهُمْ عِنْدِي الْمَالُ فَلِي أَنْ أَخُذَهُ قَالَ خُذْ مِثْلَ ذَلِكَ وَلَا تَرُدَّ عَلَيْهِ.

وَبِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ رَزِينَ (۱)

مِثْلَهُ.

ترجمه:

داوود بن رزین می گوید: به امام کاظم علیه السلام عرض کردم: «من با حکومت در ارتباط هستم. گاهی اوقات، کنیزی نزد من است که آنها (افراد حکومت) آن را می گیرند یا حیوان زیبایی دارم که آنها می فرستند و آن را می گیرند. سپس مالی از آنها نزد من می آید. آیا اجازه دارم آن مال را بگیرم؟» امام فرمودند: «به همان اندازه ای که از تو گرفته اند، بگیر و بیشتر از آن نگیری.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۶۳ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۳۶۳- ۸- (۲) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ
الْحَمِيدِ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ عُمَرَ أَخِي عُدَاوِيٍّ قَالَ: دَفَعَ إِلَيَّ إِنْسَانٌ سِتْمِائَةَ دِرْهَمٍ أَوْ سَبْعِمِائَةَ دِرْهَمٍ

لَأَبَى عَبْدِ اللَّهِ ع- فَكَانَتْ فِي جُوالِقَى فَلَمَّا انْتَهَيْتُ إِلَى الْحَفِيرَةِ شُقَّ جُوالِقَى وَذُهِبَ بِجَمِيعِ مَا فِيهِ وَ
وَأَفْقْتُ عَامِلَ الْمَدِينَةِ بِهَا فَقَالَ أَنْتَ الَّذِي شُقَّ جُوالِقَكَ فَذُهِبَ بِمَتَاعِكَ فَقُلْتُ نَعَمْ قَالَ إِذَا قَدِمْنَا
الْمَدِينَةَ فَائْتِنَا حَتَّى نَعُوْضَكَ قَالَ فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ- دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ يَا عُمَرُ
شُقَّتْ زَامِلَتُكَ وَذُهِبَ بِمَتَاعِكَ فَقُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ مَا أَعْطَاكَ اللَّهُ خَيْرٌ مِمَّا أَخَذَ مِنْكَ إِلَى أَنْ قَالَ فَائْتِ
عَامِلَ الْمَدِينَةِ- فَتَجَزَّ مِنْهُ مَا وَعَدَكَ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْءٌ دَعَاكَ اللَّهُ إِلَيْهِ لَمْ تَطْلُبْهُ مِنْهُ.

ترجمه:

عمر، برادر عذافر، می گوید: فردی ششصد یا هفتصد درهم به من سپرد تا به امام صادق علیه السلام
برسانم و آن پول ها را در کیسه ام گذاشتم. وقتی به محلی به نام حفیره رسیدم، کیسه ام شکافته شد
و تمام پول ها به سرقت رفت. در همانجا با یکی از مسئولان مدینه برخورد کردم. او به من گفت:
«آیا تو همان کسی هستی که کیسه ات شکافته شد و اموالت به سرقت رفت؟» گفتم: «بله.» گفت:
«وقتی به مدینه رسیدیم، نزد ما بیا تا به تو جبران کنیم.»

وقتی به مدینه رسیدم، نزد امام صادق علیه السلام رفتم. امام به من فرمودند: «ای عمر، کیسه ات
شکافته شده و اموالت از دست رفته است؟» گفتم: «بله.» امام فرمودند: «آنچه خداوند به تو خواهد
داد، بهتر از چیزی است که از دست داده ای.» سپس فرمودند: «به نزد عامل مدینه برو و آنچه را که
وعده داده، از او بگیر؛ چرا که این چیزی است که خداوند تو را به آن دعوت کرده و تو خود به دنبال
آن نرفته ای.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٦٤ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٣٦٤-٩- (٣) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الْعَبَّاسِ
بْنِ عَامِرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الصَّيْرَفِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ بْنِ رُمَّانَةَ (٤) قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ

اللَّهِ عَ فَذَكَرْتُ لَهُ بَعْضَ حَالِي فَقَالَ يَا جَارِيَّةُ هَاتِي ذَلِكَ الْكِيسَ هَذِهِ أَرْبَعُمِائَةِ دِينَارٍ وَصَلَنِي بِهَا أَبُو جَعْفَرٍ فَخُذْهَا وَتَفَرَّجْ بِهَا الْحَدِيثَ.

ترجمه:

محمد بن قیس بن رمانه می گوید: به خدمت امام صادق علیه السلام رفتم و برخی از مشکلات خود را با ایشان در میان گذاشتم. امام به خدمتکار خود فرمودند: «ای کنیز، آن کیسه را بیاور.» سپس فرمودند: «این چهارصد دینار است که از سوی ابو جعفر (حاکم مدینه) به من رسیده. آن را بگیر و با آن مشکلات را برطرف کن.»

ص: ۲۱۵

۱- فی المصدر- زربی.

۲- الکافی ۸- ۲۲۱- ۲۷۸.

۳- الکافی ۴- ۲۱- ۷، و آورده فی الحدیث ۱ من الباب ۳۴ من أبواب الصدقة.

۴- فی المصدر- مفضل بن قیس بن رمانه.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۳۶۵ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۲۳۶۵- ۱۰- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِيَادٍ بْنِ جَعْفَرٍ الْهَمْدَانِيِّ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ صَاحِبِ الْفَضْلِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ الْفَضْلِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ فِي حَدِيثٍ أَنَّ الرَّشِيدَ بَعَثَ إِلَيْهِ بِخَلْعٍ وَحُمَلَانٍ وَ مَالٍ فَقَالَ لَا حَاجَةَ لِي بِالْخَلْعِ وَ الْحُمَلَانِ وَ الْمَالِ إِذَا كَانَ فِيهِ حُقُوقُ الْأُمَّةِ فَقُلْتُ نَاشَدْتُكَ بِاللَّهِ أَنْ لَا تَرُدَّهُ فَيَغْتَاطَ قَالَ اعْمَلْ بِهِ مَا أَحْبَبْتَ.

ترجمه:

از فضل بن ربیع روایت شده که امام موسی بن جعفر علیه السلام در گفت و گویی فرمودند: هارون الرشید برای امام خلعت ها، مرکب ها و مالی فرستاد. امام فرمودند: «من به این خلعت ها، مرکب ها و مال نیازی ندارم، چون در آن حقوقی از مردم است.» فضل گفت: «تو را به خدا سوگند می دهم که آن را رد نکنید، چون ممکن است خشمگین شود.» امام فرمودند: «پس خودت با آن عمل کن و از آن بهره ببر.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۶۶ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۲۳۶۶-۱۱-(۲) وَعَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمَدَنِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ عَنْ أَبِيهِ فِي حَدِيثٍ أَنَّ الرَّشِيدَ أَمَرَ بِإِحْضَارِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ يَوْمًا فَأَكْرَمَهُ وَآتَى بِهَا بِحَقَّةِ الْغَالِيَةِ فَفَتَحَهَا بِيَدِهِ فَعَلَفَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ أَمَرَ أَنْ يُحْمَلَ بَيْنَ يَدَيْهِ خَلْعٌ وَبَدْرَتَانِ دَنَانِيرُ فَقَالَ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ - وَ اللَّهِ لَوْ لَا أَنِّي أَرَى مَنْ أَرْوَجُهُ بِهَا مِنْ عُرَابِ بَنِي أَبِي طَالِبٍ لِنَلَّا يَنْقَطِعَ نَسْلُهُ مَا قَبْلُهَا أَبَدًا.

ترجمه:

از عبدالله بن فضل، از پدرش نقل شده که روزی هارون الرشید دستور داد امام موسی بن جعفر علیه السلام را احضار کنند. وقتی امام حضور یافت، هارون با احترام با او برخورد کرد و ظرفی از عطر غالیه را به دست خود باز کرد و به دست امام مالید. سپس دستور داد خلعت هایی و دو کیسه دینار را پیش روی امام بگذارند. امام موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: «به خدا سوگند، اگر این نیاز را نمی دیدم که جوانان بی همسر از فرزندان ابوطالب را به وسیله این اموال تزویج کنم تا نسل آنان قطع نشود، هرگز آن را نمی پذیرفتم.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٦٧ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢٣٦٧-١٢- (٣) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْوَرَّاقِ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْتَبِ وَ أَحْمَدَ بْنِ زِيَادِ بْنِ جَعْفَرٍ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ تَاتَانَةَ وَ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ مَاجِيلَوِيَّهِ وَ مُحَمَّدَ بْنَ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ كُلِّهِمْ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سُفْيَانَ بْنِ نَزَارٍ فِي حَدِيثٍ أَنَّ الْمَأْمُونَ حَكَى عَنِ الرَّشِيدِ أَنَّ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ دَخَلَ عَلَيْهِ يَوْمًا فَأَكْرَمَهُ ثُمَّ ذَكَرَ أَنَّهُ أَرْسَلَ إِلَيْهِ مِائَتَى دِينَارٍ.

ترجمه:

از سفیان بن نزار نقل شده که مأمون در حدیثی از هارون الرشید حکایت کرد که روزی امام موسی بن جعفر علیه السلام بر او وارد شد. هارون امام را مورد احترام قرار داد و یادآوری کرد که او دوپست دینار برای امام فرستاده است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٦٨ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢٢٣٦٨-١٣- (٤) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ

ص: ٢١٦

١- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ١- ٧٥- ٤.

٢- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ١- ٧٧- ٥.

٣- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ١- ٩١- ١١.

٤- قرب الإسناد- ٤٥.

الْحَسَنُ بْنُ ظَرِيفٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع أَنَّ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ ع كَانَا يَغْمِزَانِ مُعَاوِيَةَ- وَ يَقَعَانِ فِيهِ وَ يَقْبَلَانِ جَوَائِزَهُ.

ترجمه:

از حسین بن علوان از امام جعفر صادق علیه السلام از پدرش نقل شده که امام حسن و امام حسین علیهما السلام به معاویه انتقاد می کردند و از او بدگویی می نمودند، اما هدایا و جوایزی را که او می فرستاد می پذیرفتند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٦٩ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢٢٣٦٩- ١٤- (١) أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ الطَّبْرِسِيُّ فِي الْإِحْتِجَاجِ عَنِ الْحُسَيْنِ ع أَنَّهُ كَتَبَ كِتَابًا إِلَى مُعَاوِيَةَ- وَ ذَكَرَ الْكِتَابَ وَ فِيهِ تَقْرِيعٌ عَظِيمٌ وَ تَوْبِيخٌ بَلِيغٌ قَالَ فَمَا كَتَبَ إِلَيْهِ مُعَاوِيَةُ بِشَيْءٍ يَسُوؤُهُ وَ كَانَ يَبْعَثُ إِلَيْهِ فِي كُلِّ سَنَةٍ أَلْفَ أَلْفٍ دِرْهَمٍ سِوَى عُرُوضٍ وَ هَدَايَا مِنْ كُلِّ ضَرْبٍ.

ترجمه:

احمد بن علی بن ابی طالب طبرسی در کتاب الاحتجاج از امام حسین علیه السلام نقل کرده که ایشان نامه ای به معاویه نوشتند که حاوی سرزنش و نکوهش شدید بود. اما معاویه هیچ پاسخ ناگواری برای او نفرستاد و هر سال یک میلیون درهم به همراه انواع هدایا و کالاهای گوناگون برای امام حسین علیه السلام ارسال می کرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٧٠ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢٢٣٧٠-١٥- (٢) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ الْحَمِيرِيِّ أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى صَاحِبِ الزَّمَانِ ع- يَسْأَلُهُ عَنِ الرَّجُلِ مِنْ وَكَلَاءِ الْوَقْفِ مُسْتَحِلٌّ لِمَا فِي يَدِهِ لَا يَرِيعُ عَنْ أَخْذِ مَالِهِ رَبَّمَا نَزَلَتْ فِي قَرِيَّتِهِ وَهُوَ فِيهَا أَوْ أَذْخَلَ مَنْزِلَهُ وَقَدْ حَضَرَ طَعَامُهُ فَيَدْعُونِي إِلَيْهِ فَإِنْ لَمْ أَكُلْ مِنْ طَعَامِهِ عَادَانِي عَلَيْهِ فَهَلْ يَجُوزُ لِي أَنْ أَكُلَ مِنْ طَعَامِهِ وَ أَتَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ وَ كَمْ مِقْدَارُ الصَّدَقَةِ وَإِنْ أَهْدَى هَذَا الْوَكِيلُ هَدِيَّةً إِلَى رَجُلٍ آخَرَ فَيَدْعُونِي إِلَى أَنْ أَتَالَ مِنْهَا وَأَنَا أَعْلَمُ أَنَّ الْوَكِيلَ لَا يَتَوَرَّعُ عَنْ أَخْذِ مَا فِي يَدِهِ فَهَلْ عَلَى فِيهِ شَيْءٌ إِنْ أَنَا نَلْتُ مِنْهَا الْجَوَابُ إِنْ كَانَ لِهَذَا الرَّجُلِ مَالٌ أَوْ مَعَاشٌ غَيْرُ مَا فِي يَدِهِ فَكُلْ طَعَامَهُ وَ اقْبَلْ بَرَّهُ وَ إِلَّا فَلَا (٣).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ فِي كِتَابِ الْغَيْبَةِ (٤) بِالإِسْنَادِ الْآتِي (٥)

ص: ٢١٧

١- الاحتجاج - ٢٩٨.

٢- الاحتجاج - ٤٨٥.

٣- الحديث الأخير لا ينافي الحديث الأول، لأن الأخير مخصوص بالوقف الذي لا يدفع حاصله الى الموقوف عليه، و الأول بعمل السلطان الذي فيه ما هو ملك جميع المسلمين، مثل حاصل الأرض المفتوحة عنوة، وغيرها، و منها ما هو ملك الامام و هو الأنفال، و فيه رخصة للشيعه كما مر (منه. قده).

٤- غيبة الطوسي - ٢٣٥.

٥- يأتي في الفائدة الثانية- من الخاتمة برقم (٤٨).

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (١) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٢) وَ لَا يَخْفَى أَنَّ الْمَفْرُوضَ فِي الْأَخِيرِ الْعِلْمُ بِكَوْنِ الْجَمِيعِ حَرَاماً وَ اشْتِرَاطُ احْتِمَالِ الْإِبَاحَةِ لِيُمْكِنَ الْحُكْمُ بِهَا حَيْثُ إِنَّ مَا فِي يَدِهِ وَقَفٌ عَلَى الْغَيْرِ

وَالْمَفْرُوضُ فِي الْأَوَّلِ كَوْنُهُ مِنْ عَمَلِ السُّلْطَانِ وَ مَعْلُومٌ أَنَّ فِيهِ كَثِيرًا مِنَ الْأَقْسَامِ الْمُبَاحَةِ مُشْتَرَكٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ وَ يَحْتَمِلُ الْكَرَاهَةَ فَلَا مُنَافَاةَ.

ترجمه:

در این حدیث، محمد بن عبدالله بن جعفر حمیری از صاحب الزمان (علیه السلام) می پرسد که درباره ی فردی که از وکلای وقف است و از مال وقف سوء استفاده می کند، چه حکمی وجود دارد. او می گوید که اگر وارد خانه یا دهکده ای شوم که این شخص در آنجا زندگی می کند و دعوت به غذا کند، آیا می توانم از غذای او بخورم یا خیر؟ همچنین اگر این شخص هدایایی به دیگران بدهد و من بدانم که او از مال حلال خود استفاده نمی کند، آیا جایز است که از آن هدایا بهره ببرم یا خیر؟

پاسخ امام (علیه السلام) این است که اگر این شخص دارای مال و معیشتی غیر از مال وقف باشد، می توان از غذای او خورد و از مهربانی او بهره برد. اما اگر تنها مال او همان مال وقف باشد که به نفع مردم مصرف نمی شود، در این صورت جایز نیست که از آن استفاده کرد. { این حدیث با حدیث قبلی که مربوط به حکم استفاده از مال عمومی است، تناقضی ندارد، زیرا حدیث اول به مال عمومی و زمین های مفتوحه اشاره دارد که مربوط به حقوق عمومی مسلمانان است، در حالی که این حدیث مخصوص به مال وقف است که اگر به درستی به افراد نیازمند تعلق نگیرد، استفاده از آن جایز نیست. }

می گویم:

که موضوع پیش گفته و آنچه بعداً خواهد آمد به روشنی نشان می دهد که شرایط و نوع مال در دو حدیث متفاوت است. در حدیث آخر، فرض بر این است که شخص به طور قطعی می داند که تمام مال این فرد حرام است (زیرا مال وقف برای افراد دیگری است و نباید به نفع شخصی استفاده شود).

شرط لازم برای امکان حکم به جواز استفاده، این است که احتمال وجود مال حلال نیز مطرح باشد تا بتوان از آن استفاده کرد.

در حدیث اول اما، بحث درباره اموالی است که از طریق کار برای سلطان به دست آمده اند. اموال عمومی و مالی که حاصل از املاک عمومی است، مانند زمین های مفتوحه، شامل انواع زیادی از دارایی هاست که برای عموم مسلمانان مباح است. بنابراین احتمال مشروعیت و یا مکروه بودن وجود دارد و این تفاوت ها سبب می شود که این دو حدیث با یکدیگر تناقضی نداشته باشند.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۳۷۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۶]

۲۲۳۷۱-۱۶- (۳) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى فِي نَوَادِرِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: لَا بَأْسَ بِجَوَائِزِ السُّلْطَانِ.

ترجمه:

در این روایت، امام باقر (ع) می فرمایند که گرفتن جوایز و هدایای حکومتی اشکالی ندارد.

۵۲- بَابُ جَوَازِ شِرَاءِ مَا يَأْخُذُهُ الظَّالِمُ مِنَ الْغَلَّاتِ بِاسْمِ الْمُقَاسَمَةِ وَ مِنَ الْأَمْوَالِ بِاسْمِ الْخَرَاجِ وَ مِنَ الْأَنْعَامِ بِاسْمِ الزَّكَاةِ

اشاره

(۴) ۵۲ بَابُ جَوَازِ شِرَاءِ مَا يَأْخُذُهُ الظَّالِمُ مِنَ الْغَلَّاتِ بِاسْمِ الْمُقَاسَمَةِ وَ مِنَ الْأَمْوَالِ بِاسْمِ الْخَرَاجِ وَ مِنَ الْأَنْعَامِ بِاسْمِ الزَّكَاةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٧٢ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٧٢-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى ع مَا لَكَ لَا تَدْخُلُ مَعَ عَلِيٍّ فِي شِرَاءِ الطَّعَامِ إِنِّي أَظُنُّكَ ضَيِّقًا قَالَ قُلْتُ: نَعَمْ فَإِنْ شِئْتَ وَسَّعْتَ عَلَيَّ قَالَ اشْتَرِهِ.

ترجمه:

امام موسی کاظم (ع) از عبدالرحمن بن حجاج می پرسند که چرا با علی (احتمالاً شریک تجاری او) در خرید طعام همکاری نمی کنی؟ امام می فرمایند که به نظر می رسد تو در تنگنای مالی هستی. عبدالرحمن پاسخ می دهد که بله، و اگر شما بخواهی می توانید وضعیت مرا بهتر کنید. امام به او می گویند که طعام را خریداری کند،

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٧٣ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٣٧٣-٢- (٦) وَ عَنْهُ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ زُرَّارَةَ

ص: ٢١٨

-
- ١- تقدم ما يدلّ على بعض المقصود في الحديثين ١ و ٢ من الباب ٤٥، وفي الحديث ١٧ من الباب ٤٦ من هذه الأبواب، وفي الحديث ٦ من الباب ٥٠ من أبواب وجوب الحجّ.
- ٢- يأتي في الحديث ٥ من الباب ٩٠، وفي الباب ٥٢ من هذه الأبواب، وفي الحديث ٤ من الباب ١ من أبواب عقد البيع.

۳- نوادر أحمد بن محمد بن عيسى - ۱۶۳.

۴- الباب ۵۲ فيه ۶ أحاديث.

۵- التهذيب ۶- ۳۳۶- ۹۳۲.

۶- التهذيب ۶- ۳۳۷- ۹۳۶.

قَالَ: اشْتَرَى ضُرَيْسُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ وَ أَخُوهُ مِنْ هُبَيْرَةَ أَرْزًا بِثَلَاثِمِائَةِ أَلْفٍ قَالَ فَقُلْتُ لَهُ وَيْلَكَ أَوْ وَيْحَكَ
انْظُرْ إِلَى خُمْسِ هَذَا الْمَالِ فَأَبْعَثْ بِهِ إِلَيْهِ وَ احْتَبِسِ الْبَاقِيَ فَأَبَى عَلَيَّ قَالَ فَأَدَّى الْمَالَ وَ قَدِمَ هَؤُلَاءِ
فَذَهَبَ أَمْرُ بَنِي أُمَيَّةَ - قَالَ فَقُلْتُ ذَلِكَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ مُبَادِرًا لِلْجَوَابِ هُوَ لَهُ هُوَ لَهُ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّهُ
قَدْ أَدَّاهَا فَعَضَّ عَلَى إصْبَعِهِ.

ترجمه:

زراره گفت: ضریس بن عبدالملک و برادرش از هبیره برنجی به قیمت سیصد هزار خریدند. به او
گفتم: وای بر تو! به خمس این مال نگاه کن و آن را برای او (امام) بفرست و بقیه را نزد خود نگه دار.
ولی او از این کار امتناع کرد. سپس کل مبلغ را پرداخت و آنها آمدند و کار بنی امیه تمام شد. این
موضوع را به امام صادق علیه السلام گفتم و ایشان با شتاب پاسخ داد: مال برای او (خریدار) است،
مال برای اوست. به امام گفتم: او آن (خمس) را پرداخت کرده است. امام انگشتش را به دندان
گرفت.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۷۴ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۳۷۴-۳- (۱) وَ عَنْهُ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ رَجُلٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ
اللَّهِ ع أَشْتَرِي الطَّعَامَ فَيَجِئَنِي مَنْ يَتَظَلَّمُ وَيَقُولُ ظَلَمَنِي فَقَالَ اشْتَرِهِ.

وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

از محمد بن ابی حمزه از مردی نقل شده که گفت: به امام صادق علیه السلام گفتم: غذایی می خرم و کسی نزد من می آید و شکایت می کند و می گوید که (ازطرف فروشنده) به من ظلم شده است. امام فرمود: آن را بخر (به ادعای اواعتنا نکن).

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٧٥ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٣٧٥ - ٤ - (٣) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهَبٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ اشْتَرَيْتُ مِنَ الْعَامِلِ الشَّيْءَ وَ أَنَا أَعْلَمُ أَنَّهُ يَظْلِمُ فَقَالَ اشْتَرِ مِنْهُ.

ترجمه:

از معاویه بن وهب نقل شده که گفت: به امام صادق علیه السلام گفتم: از کارگزاری چیزی می خرم و می دانم که او ظلم می کند. امام فرمود: از او بخر.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٧٦ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٣٧٦ - ٥ - (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ مِمَّا يَشْتَرِي مِنَ السُّلْطَانِ مِنَ الْإِبِلِ الصَّدَقَةِ وَ غَنَمِ الصَّدَقَةِ وَ هُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَأْخُذُونَ مِنْهُمْ أَكْثَرَ مِنَ الْحَقِّ الَّذِي يَجِبُ عَلَيْهِمْ قَالَ فَقَالَ مَا الْإِبِلُ إِلَّا مِثْلُ الْحِنْطَةِ وَ الشَّعِيرِ وَ غَيْرِ ذَلِكَ لَا بَأْسَ بِهِ حَتَّى تَعْرِفَ الْحَرَامَ بَعَيْنِهِ

۱- التهذيب ۶- ۳۳۷- ۹۳۷.

۲- لم نعر عليه في التهذيب المطبوع.

۳- التهذيب ۶- ۳۳۷- ۹۳۸.

۴- الكافي ۵- ۲۲۸- ۲.

قِيلَ لَهُ فَمَا تَرَى فِي مُصَدَّقٍ يَجِئُنَا فَيَأْخُذُ مِنَّا صَدَقَاتِ أَغْنَامِنَا فَنَقُولُ بَعْنَاهَا فَيَبِيعُهَا فَمَا تَقُولُ فِي شِرَائِهَا مِنْهُ فَقَالَ إِنْ كَانَ قَدْ أَخَذَهَا وَعَزَلَهَا فَلَا بَأْسَ قِيلَ لَهُ فَمَا تَرَى فِي الْحِنْطَةِ وَالشَّعِيرِ يَجِئُنَا الْقَاسِمُ فَيَقْسِمُ لَنَا حَظَّنَا وَيَأْخُذُ حَظَّهُ فَيَعْزِلُهُ بِكَيْلٍ فَمَا تَرَى فِي شِرَاءِ ذَلِكَ الطَّعَامِ مِنْهُ فَقَالَ إِنْ كَانَ قَبَضَهُ بِكَيْلٍ وَأَنْتُمْ حُضُورُ ذَلِكَ فَلَا بَأْسَ بِشِرَائِهِ مِنْهُ مِنْ غَيْرِ كَيْلٍ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

از ابو عبیده از امام باقر علیه السلام نقل شده که گفت: از ایشان درباره مردی از ما پرسیدم که از سلطان شترهای زکاتی یا گوسفندان زکاتی می خرد، و می داند که آنها بیش از حق واجب از مردم می گیرند. امام فرمود: این شترها مثل گندم و جو و دیگر چیزها هستند و ایرادی ندارد مگر اینکه حرام را به طور مشخص بشناسی.

به ایشان گفته شد: نظر شما چیست درباره مأمور زکاتی که نزد ما می آید و از ما زکات گوسفندان مان را می گیرد، پس به او می گوییم آنها را بفروش، و او هم به ما می فروشد؟ نظر شما درباره خرید آنها از او چیست؟ امام فرمود: اگر آنها را گرفته و جدا کرده باشد، اشکالی ندارد.

به ایشان گفته شد: نظرتان درباره گندم و جویی که مأمور تقسیم نزد ما می آید و سهم ما را جدا می کند و سهم خودش را می گیرد و آن را با پیمانۀ جدا می کند، چیست؟ امام فرمود: اگر آن را با پیمانۀ گرفته باشد و شما در آن حضور داشته اید، خرید آن از او بدون پیمانۀ ایرادی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٧٧ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٣٧٧-٦- (٢) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى فِي نَوَادِرِهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ شِرَاءِ الْخِيَانَةِ وَالسَّرِقَةِ قَالَ إِذَا عَرَفْتَ ذَلِكَ فَلَا تَشْتَرِهِ إِلَّا مِنَ الْعُمَّالِ.
أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

احمد بن محمد بن عیسی در کتاب نوادر خود از پدرش نقل می کند که از امام صادق علیه السلام درباره خرید کالای دزدی و خیانت آمیز پرسیده شد. امام فرمود: اگر این را می دانی، آن را نخر مگر از کارگزاران (دولتی).

٥٣- بَابُ جَوَازِ الشِّرَاءِ مِنْ غَلَّاتِ الظَّالِمِ إِذَا لَمْ تُعْلَمْ بِعَيْنِهَا حَرَامًا وَ جَوَازِ أَكْلِ الْمَارِّ مِنَ الثَّمَارِ مَا لَمْ يَقْصِدْ أَوْ يُفْسِدْ أَوْ يَحْمِلْ

اشاره

(٥) ٥٣ بَابُ جَوَازِ الشِّرَاءِ مِنْ غَلَّاتِ الظَّالِمِ إِذَا لَمْ تُعْلَمْ بِعَيْنِهَا حَرَامًا وَ جَوَازِ أَكْلِ الْمَارِّ مِنَ الثَّمَارِ مَا لَمْ يَقْصِدْ أَوْ يُفْسِدْ أَوْ يَحْمِلْ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٧٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٧٨-١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ قَالَ: أَرَادُوا بَيْعَ تَمْرِ عَيْنِ أَبِي ابْنِ

ص: ٢٢٠

١- التهذيب ٦- ٣٧٥- ١٠٩٤.

٢- نوادر أحمد بن محمد بن عيسى - ١٦٢.

٣- تقدم فى الباب ٥١ من هذه الأبواب.

٤- يأتى فى الباب ٥٣ من هذه الأبواب.

٥- الباب ٥٣ فيه ٣ أحاديث.

٦- التهذيب ٦- ٣٧٥- ١٠٩٢، الكافى ٥- ٢٢٩- ٥.

زِيَادٍ- (١) فَأَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِيَهُ فَقُلْتُ حَتَّى أَسْتَأْذِنَ (٢) أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع- فَأَمَرْتُ مُصَادِفًا فَسَأَلَهُ فَقَالَ لَهُ قُلْ لَهُ فَلْيَشْتَرِهِ فَإِنَّهُ إِنْ لَمْ يَشْتَرِهِ اشْتَرَاهُ غَيْرُهُ.

ترجمه:

از جمیل بن صالح نقل شده که گفت: تصمیم داشتند خرماى چشمه ابی ابن زیاد را بفروشند و من می خواستم آن را بخرم. پس گفتم باید از امام صادق علیه السلام اجازه بگیرم. به مصادف گفتم که از ایشان بپرسد. امام به او فرمود: به او بگو که آن را بخرد؛ زیرا اگر او نخرد، دیگری آن را می خرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٧٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٣٧٩ - ٢ - (٣) وَ عَنْهُ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبَانَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَشْتَرِي مِنَ الْعَامِلِ وَ هُوَ يَظْلِمُ قَالَ يَشْتَرِي مِنْهُ مَا لَمْ يَعْلَمْ أَنَّهُ ظَلَمَ فِيهِ أَحَدًا.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (٤)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

از اسحاق بن عمار نقل شده که گفت: از امام پرسیدم درباره مردی که از کارگزاری خرید می کند و آن کارگزار ظلم می کند. امام فرمود: از او خرید کند مادامی که نداند در آن خرید به کسی ظلم شده است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٨٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٣٨٠ - ٣ - (٥) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ أَيْشْتَرِي مِنَ الْعَامِلِ وَ هُوَ يَظْلِمُ فَقَالَ يَشْتَرِي مِنْهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (٦) وَ عَلَى الْحُكْمِ الثَّانِي فِي زَكَاةِ الْغَلَّاتِ (٧) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ فِي بَيْعِ الثَّمَارِ (٨) وَ الْأَطْعِمَةِ (٩).

ترجمه:

از عبدالرحمن بن ابی عبدالله نقل شده که گفت: از امام پرسیدم درباره مردی که از کارگزاری خرید می کند و آن کارگزار ظلم می کند. امام فرمود: از او خرید کند.

ص: ۲۲۱

-
- ۱- کتب المصنّف - کذا فی الفقیه (هامش المخطوط) و فی المصدّرين - أبی زیاد.
 - ۲- فی نسخة - أستمّر (هامش المخطوط).
 - ۳- التهذیب ۶ - ۳۷۵ - ۱۰۹۳ و التهذیب ۷ - ۱۳۱ - ۵۷۷، و آورده فی الحدیث ۲ من الباب ۸ من أبواب الغصب.
 - ۴- الکافی ۵ - ۲۲۸ - ۳.
 - ۵- التهذیب ۷ - ۱۳۲ - ۵۸۲.
 - ۶- تقدّم ما يدلّ علی بعض المقصود فی الباب ۵۲ من هذه الأبواب.
 - ۷- تقدّم فی الباب ۱۷ من أبواب زكاة الغلات.
 - ۸- یأتی فی الباب ۸ من أبواب بیع الثمار.
 - ۹- یأتی فی الباب ۸۱ من أبواب الأطعمة المباحة، و فی الحدیث ۵ من الباب ۶۸ من أبواب جهاد العدو.

۵۴- بَابُ جَوَازِ النَّزُولِ عَلَى أَهْلِ الذِّمَّةِ وَأَهْلِ الْخَرَاجِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَا يُنْزَلُ عَلَى الْمُسْلِمِ إِلَّا بِإِذْنِهِ

اشاره

(۱) ۵۴ بَابُ جَوَازِ النَّزُولِ عَلَى أَهْلِ الذِّمَّةِ وَأَهْلِ الْخَرَاجِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَا يُنْزَلُ عَلَى الْمُسْلِمِ إِلَّا بِإِذْنِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٨١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٨١-١- (٢) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ ع أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص أَمَرَ بِالنُّزُولِ عَلَى أَهْلِ الذِّمَّةِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَ قَالَ إِذَا قَامَ قَائِمُنَا- اُضْمَحَلَّتِ الْقَطَائِعُ فَلَا قَطَائِعَ (وَقَالَ إِنَّ لِي أَرْضَ خَرَجٍ وَقَدْ ضِفْتُ بِهَا) (٣).

ترجمه:

از مسعدة بن زیاد از امام جعفر علیه السلام از پدرشان نقل شده که رسول خدا صلی الله علیه وآله دستور داد که به اهل ذمه تا سه روز اجازه میزبانی داده شود و فرمود: هنگامی که قائم ما قیام کند، تقسیم بندی ها (به صورت املاک خاص) از بین می روند و دیگر تقسیم بندی ای نخواهد بود. (و فرمود: «برای من زمینی با خراج است و از آن به تنگ آمده ام.»)

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٨٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٣٨٢-٢- (٤) وَ عَنِ السَّنَدِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: يَنْزِلُ الْمُسْلِمُونَ عَلَى أَهْلِ الذِّمَّةِ- وَلَا يَنْزِلُ الْمُسْلِمُ عَلَى الْمُسْلِمِ إِلَّا بِإِذْنِهِ. أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْمُرَارَعَةِ (٥) وَ غَيْرِهَا (٦).

ترجمه:

از ابی البختری از امام جعفر علیه السلام از پدرشان نقل شده که فرمود: مسلمانان می توانند بر اهل ذمه (برای میزبانی) وارد شوند، ولی مسلمان بر مسلمان وارد نمی شود مگر با اجازه او.

- ١- الباب ٥٤ فيه حديثان.
- ٢- قرب الإسناد- ٣٩.
- ٣- ليس فى المصدر.
- ٤- قرب الإسناد- ٦٢.
- ٥- يأتى فى الباب ٢١ من أبواب المزارعة.
- ٦- يأتى ما يدل على بعض المقصود فى الباب ٦٣ من أبواب الاطعمة المحرمة، وفى الحديث ٣ من الباب ٣٦ من أبواب آداب المائدة. و يأتى ما يدل على جواز النزول على الغريم و الأكل من طعامه ثلاثة أيام، فى الحديثين ٣، ٤ من الباب ١٨ من أبواب الدين.

٥٥- بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْخَمْرِ وَ شِرَائِهَا وَ حَمْلِهَا وَ الْمُسَاعَدَةِ عَلَى شُرْبِهَا فَإِنْ بَاعَ تَصَدَّقَ بِالثَّمَنِ

اشارة

(١) ٥٥ بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْخَمْرِ وَ شِرَائِهَا وَ حَمْلِهَا وَ الْمُسَاعَدَةِ عَلَى شُرْبِهَا فَإِنْ بَاعَ تَصَدَّقَ بِالثَّمَنِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٨٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٨٣-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي رَجُلٍ تَرَكَ غُلَامًا لَهُ فِي كَرِّمٍ لَهُ يَبِيعُهُ عِنَبًا أَوْ عَصِيرًا فَاَنْطَلَقَ الْغُلَامُ فَعَصَرَ خَمْرًا ثُمَّ بَاعَهُ قَالَ لَا يَصْلُحُ ثَمَنُهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ رَجُلًا مِنْ ثَقِيفٍ - أَهْدَى إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ص

رَأَوَيْتَيْنِ مِنْ خَمْرٍ فَأَمَرَ بِهِمَا رَسُولُ اللَّهِ ص فَأَهْرَيْقَتَا وَقَالَ إِنَّ الَّذِي حَرَّمَ شُرْبَهَا حَرَّمَ ثَمَنَهَا ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ أَفْضَلَ خِصَالِ هَذِهِ الَّتِي بَاعَهَا الْغُلَامُ أَنْ يُتَصَدَّقَ بِثَمَنِهَا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع وَ عَنْ صَفْوَانَ وَ فَضَالَه عَنْ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

از محمد بن مسلم نقل شده که گفت: از امام صادق علیه السلام درباره مردی که غلامش را در باغ خود برای فروش انگور یا عصیر (آب انگور) گذاشته بود و غلام، شراب درست کرده و آن را فروخته بود، پرسیدم. امام فرمود: ثمن آن (پولش) صحیح نیست. سپس امام افزود: مردی از قبیله ثقیف، دو ظرف شراب را به رسول خدا صلی الله علیه وآله هدیه داده بود و پیامبر صلی الله علیه وآله دستور داد تا آنها را بریزند و فرمود: همان طور که نوشیدن آن را حرام کرده است، قیمت آن هم حرام است. سپس امام صادق علیه السلام فرمود: بهترین راهی که برای قیمت آن (پول) می توان عمل کرد، این است که آن را صدقه بدهند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۸۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۳۸۴ - ۲ - (۴) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبَانَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع

ص: ۲۲۳

۲- الکافی ۵- ۲۳۰- ۲.

۳- التهذیب ۷- ۱۳۶- ۶۰۱.

۴- الکافی ۵- ۲۳۱- ۷.

رَجُلٌ أَمَرَ غُلَامَهُ أَنْ يَبِيعَ كَرْمَهُ عَصِيراً فَبَاعَهُ خَمِراً ثُمَّ أَتَاهُ بِثَمَنِهِ فَقَالَ إِنَّ أَحَبَّ الْأَشْيَاءِ إِلَيَّ أَنْ يُتَصَدَّقَ بِثَمَنِهِ.

ترجمه:

از ابی ایوب نقل شده که گفت: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: مردی به غلامش دستور داده بود که انگورش را به صورت عصیر (آب انگور) بفروشد، ولی غلام آن را به صورت شراب فروخته و بهای آن را نزد او آورده است. امام فرمود: محبوب ترین کار برای من این است که آن پول به صدقه داده شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۸۵ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۳۸۵-۳- (۱) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ عَنْ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ آبَائِهِ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْخَمْرَ وَ عَاصِرَهَا وَ مُعْتَصِرَهَا وَ بَائِعَهَا وَ مُشْتَرِيَهَا وَ سَاقِيَهَا وَ آكِلَ ثَمَنِهَا وَ شَارِبَهَا وَ حَامِلَهَا وَ الْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ.

ترجمه:

از زید بن علی از پدران‌شان علیهم‌السلام نقل شده که فرمود: رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌شرب، تولیدکننده‌آن، کسی که برایش تولید می‌کند، فروشنده، خریدار، ساقی، کسی که پول آن را می‌خورد، نوشنده، حمل‌کننده و کسی که برایش حمل می‌شود را لعنت کرده است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۸۶ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۳۸۶ - ۴ - (۲) وَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرِ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ص فِي الْخَمْرِ عَشْرَةَ غَارِسَهَا وَ حَارِسَهَا وَ عَاصِرَهَا وَ شَارِبَهَا وَ سَاقِيَهَا وَ حَامِلَهَا وَ الْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ وَ بَائِعَهَا وَ مُشْتَرِيَهَا وَ آكِلَ ثَمَنِهَا.

ترجمه:

از جابر از امام باقر علیه‌السلام نقل شده که فرمود: رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌شرب، ده نفر را لعنت کرده است: کسی که درخت انگور آن را می‌کارد، نگهبان آن، تولیدکننده آن، نوشنده، ساقی، حمل‌کننده، کسی که برایش حمل می‌شود، فروشنده، خریدار و کسی که پول آن را می‌خورد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۸۷ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۳۸۷ - ۵ - (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَاقِدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنِ آبَائِهِ ع فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص نَهَى أَنْ يُشْتَرَى الْخَمْرُ وَ أَنْ يُسْقَى الْخَمْرُ وَ قَالَ لَعَنَ اللَّهُ الْخَمْرَ وَ غَارِسَهَا وَ عَاصِرَهَا وَ شَارِبَهَا وَ سَاقِيَهَا وَ بَائِعَهَا وَ مُشْتَرِيَهَا وَ آكِلَ ثَمَنِهَا وَ حَامِلَهَا وَ الْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ.

وَ رَوَاهُ أَيْضاً مُرْسَلًا مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

از حسین بن زید از امام صادق علیه السلام از پدرانشان نقل شده که در حدیثی از نهی ها فرمود: رسول خدا صلی الله علیه وآله نهی کرده است از خرید و نوشاندن شراب، و فرمود: خداوند شراب، کشت کننده، تولیدکننده، نوشنده، ساقی، فروشنده، خریدار، کسی که پول آن را می خورد، حمل کننده و کسی که برایش حمل می شود را لعنت کرده است.

ص: ۲۲۴

-
- ۱- الکافی ۶- ۳۹۸- ۱۰، و آورده فی الحدیث ۲ من الباب ۳۴ من أبواب الأطعمة المحرمة.
 - ۲- الکافی ۶- ۴۲۹- ۴، و آورده فی الحدیث ۱ من الباب ۳۴ من أبواب الأشربة المحرمة.
 - ۳- الفقیه ۴- ۸- ۴۹۶۸، و آورده فی الحدیث ۴ من الباب ۳۴ من أبواب الأشربة المحرمة.
 - ۴- الفقیه ۴- ۵۶- ۴۹۶۸.

[رقم الحدیث الکلّی: ۲۲۳۸۸ - رقم الحدیث الباب: ۶]

۲۲۳۸۸-۶- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ ثَمَنِ الْخَمْرِ قَالَ أَهْدَى إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ص رَاوِيَةٌ خَمْرٍ بَعْدَ مَا حُرِّمَتِ الْخَمْرُ فَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُبَاعَ فَلَمَّا أَنْ مَرَّ بِهَا الَّذِي يَبِيعُهَا نَادَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ص مِنْ خَلْفِهِ يَا صَاحِبَ الرَّاوِيَةِ إِنَّ الَّذِي حَرَّمَ شُرْبَهَا فَقَدْ حَرَّمَ ثَمَنَهَا فَأَمَرَ بِهَا فَصُبَّتْ فِي الصَّعِيدِ فَقَالَ ثَمَنُ الْخَمْرِ وَ مَهْرُ الْبَغِيِّ وَ ثَمَنُ الْكَلْبِ الَّذِي لَا يَصْطَادُ مِنَ السُّحْتِ (۲).

ترجمه:

از ابی بصیر از امام صادق علیه السلام نقل شده که گفت: از ایشان درباره بهای شراب پرسیدم. امام فرمود: ظرفی شراب به پیامبر خدا صلی الله علیه وآله هدیه شد، پس از آنکه شراب حرام شده بود. پیامبر دستور داد آن را بفروشند. هنگامی که فروشنده قصد فروش داشت، پیامبر از پشت سر او را صدا زد و فرمود: «ای صاحب ظرف شراب! همان که نوشیدن آن را حرام کرده است، بهای آن را نیز حرام کرده است.» پس دستور داد آن را بر زمین بریزند. سپس فرمود: بهای شراب، مزد زن بدکار، و بهای سگی که شکار نمی کند، از درآمدهای ناپاک هستند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۸۹ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۳۸۹-۷- (۳) وَ عَنْهُ عَنِ النَّضْرِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ جَرَّاحِ الْمَدَائِنِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مِنْ أَكْلِ السُّحْتِ ثَمَنُ الْخَمْرِ وَ نَهَى عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۴) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ هُنَا (۵) وَ فِي الْأَطْعِمَةِ وَ الْأَشْرِبَةِ (۶) إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

ترجمه:

از جراح مدائنی نقل شده که امام صادق علیه السلام فرمود: از مصادیق درآمدهای ناپاک (سُحْت) بهای شراب است، و از دریافت بهای سگ نهی کردند.

۵۶- بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْفُقَّاعِ

اشاره

(٧) ٥٦ بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْفُقَّاعِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٩٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٩٠-١- (٨) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى وَغَيْرِهِ عَنْ

ص: ٢٢٥

١- التهذيب ٧- ١٣٥- ٥٩٩، و أورد ذيله فى الحديث ٧ من الباب ٥، وفى الحديث ٦ من الباب ١٤ من هذه الأبواب.

٢- فيه النسخ قبل الفعل (منه قده).

٣- التهذيب ٧- ١٣٦- ٦٠٠، و أوردته فى الحديث ٤ من الباب ١٤ من هذه الأبواب.

٤- تقدم فى الحديث ١ من الباب ٢، وفى الباب ٥ من هذه الأبواب.

٥- يأتى فى البابين ٥٦، ٥٧، وفى الحديثين ٢، ٦ من الباب ٥٩ من هذه الأبواب.

٦- يأتى فى الباب ٢٨، وفى الحديثين ٣، ٥ من الباب ٣٤ من أبواب الأشربة المحرمة.

٧- الباب ٥٦ فيه حديثان.

٨- الكافى ٦- ٤٢٣- ١٠، و أوردته فى الحديث ٢ من الباب ٢٨ من أبواب الأشربة المحرمة.

مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا مَا تَقُولُ فِي شُرْبِ الْفُقَّاعِ فَقَالَ خَمْرٌ مَجْهُولٌ يَا سُلَيْمَانُ فَلَا تَشْرِبْهُ أَمَا يَا سُلَيْمَانُ لَوْ كَانَ الْحُكْمُ لِي وَالدَّارُ لِي لَجَلَدْتُ شَارِبَهُ وَ لَقَتَلْتُ بِأَيْعَهُ.

وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ نَحْوُهُ (١).

ترجمه:

سلیمان بن جعفر نقل کرده که به امام رضا علیه السلام گفتم: نظر شما درباره نوشیدن فقاچ چیست؟ امام فرمودند: «ای سلیمان، این شرابی ناشناخته است، پس آن را ننوش. ای سلیمان، اگر حکم و حکومت در دست من بود، نوشنده آن را تازیانه می زدم و فروشنده آن را می کشتم.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٩١ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٣٩١-٢- (٢) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُصَدِّقِ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَى قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْفُقَّاعِ فَقَالَ هُوَ خَمْرٌ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يُدَلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي مَحَلِّهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ (٣).

ترجمه:

عمار بن موسی نقل کرده که از امام صادق علیه السلام درباره فقاچ پرسیدم. امام فرمودند: «این، شراب است.»

٥٧- بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْخِنْزِيرِ وَ حُكْمِ مَنْ أَسْلَمَ وَ لَهُ خَمْرٌ أَوْ خِنْزِيرٌ فَمَاتَ وَ عَلَيْهِ دَيْنٌ

اشاره

(٤) ٥٧ بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الْخِنْزِيرِ وَ حُكْمِ مَنْ أَسْلَمَ وَ لَهُ خَمْرٌ أَوْ خِنْزِيرٌ فَمَاتَ وَ عَلَيْهِ دَيْنٌ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٩٢ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٩٢-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ (٦) عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنِ الرِّضَاعِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ نَصْرَانِيٍّ أَسْلَمَ وَعِنْدَهُ خَمْرٌ وَخَنَازِيرٌ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ هَلْ

ص: ٢٢٦

١- الكافي ٦- ٤٢٢- ١.

٢- الكافي ٦- ٤٢٢- ٢، و أوردته في الحديث ٤ من الباب ٢٧ من أبواب الأشربة المحرمة.

٣- يأتي في الحديث ١ من الباب ٢٨ من أبواب الأشربة المحرمة. و تقدم ما يدلّ عليه في الحديث ١ من الباب ٢ من هذه الأبواب.

٤- الباب ٥٧ فيه حديثان.

٥- الكافي ٥- ٢٣٢- ١٤.

٦- في المصدر- ابن أبي عمير.

يَبِيعُ خَمْرَهُ وَ خَنَازِيرَهُ وَ يَقْضِي دَيْنَهُ قَالَ لَا.

وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ نَجْرَانَ (١) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ سَعِيدٍ (٢) عَنِ الرِّضَاعِ (٣)

مِثْلُهُ.

ترجمه:

از ابن ابی نجران از برخی از اصحاب ما نقل شده که از امام رضا علیه السلام پرسیدم: نصرانی ای که اسلام آورده و نزد او شراب و خوک ها است و بدهی دارد، آیا می تواند شراب و خوک هایش را بفروشد و بدهی خود را بپردازد؟ امام فرمودند: «نه».

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۹۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۳۹۳-۲- (۴) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مَرَّارٍ عَنْ يُونُسَ فِي مَجُوسِيٍّ بَاعَ خَمْرًا أَوْ خَنَازِيرَ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ أَسْلَمَ - قَبْلَ أَنْ يَحِلَّ الْمَالُ قَالَ لَهُ دَرَاهِمُهُ وَقَالَ أَسْلَمَ رَجُلٌ وَ لَهُ خَمْرٌ وَ خَنَازِيرُ ثُمَّ مَاتَ وَ هِيَ فِي مِلْكِهِ وَ عَلَيْهِ دَيْنٌ قَالَ يَبِيعُ دِيَانَهُ أَوْ وَلِيُّ لَهُ غَيْرُ مُسْلِمٍ خَمْرَهُ وَ خَنَازِيرَهُ وَ يَقْضِي دَيْنَهُ وَ لَيْسَ لَهُ أَنْ يَبِيعَهُ وَ هُوَ حَيٌّ وَ لَا يُمَسِّكُهُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (۵)

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۶).

ترجمه:

از یونس نقل شده درباره مجوسی ای که شراب یا خوک هایی را به مدت مشخصی به فروش رسانده و سپس قبل از سررسید آن موعد، اسلام آورده است. امام فرمودند: «درهم هایش (بهای فروش) برای او حلال است.» و همچنین درباره شخصی که اسلام آورده و مالک شراب و خوک هایی بوده، اما فوت کرده و این اموال در ملک او باقی است و او بدهی دارد، امام فرمودند: «طلبکاران یا ولی غیرمسلمان او می توانند شراب و خوک های او را بفروشند و بدهی او را بپردازند، اما تا زمانی که او زنده است، نه اجازه فروش آن را دارد و نه می تواند آن ها را نگه دارد.»

٥٨- بَابُ حُكْمِ الْعَمَلِ بِشَعْرِ الْخِنْزِيرِ

إشارة

(٧) ٥٨ بَابُ حُكْمِ الْعَمَلِ بِشَعْرِ الْخِنْزِيرِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٩٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٣٩٤-١- (٨) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى

ص: ٢٢٧

١- فى نسخة- ابن أبى عمير (هامش المخطوط).

٢- فى المصدر- محمد بن سنان، عن معاوية بن سعد.

٣- الكافى ٥- ٢٣١- ٥.

٤- الكافى ٥- ٢٣٢- ١٣.

٥- التهذيب ٧- ١٣٨- ٦١٢.

٦- يأتى فى الباب ٦٠ من هذه الأبواب، وفى الباب ٢٨ من أبواب الدين.

٧- الباب ٥٨ فيه ٤ أحاديث.

٨- التهذيب ٦- ٣٨٢- ١١٢٩.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ نُوحٍ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ سَيْفِ التَّمَارِ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: قُلْتُ لَهُ إِنَّ رَجُلًا مِنْ مَوَالِيكَ يَعْمَلُ الْحَمَائِلَ (١) بِشَعْرِ الْخِنْزِيرِ قَالَ إِذَا فَرَّغَ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ.

ترجمه:

از زرارہ نقل شده که از امام محمد باقر (ع) پرسید: «مردی از موالی شما با موهای خوک حمائل (پیش بند یا کمر بند) درست می کند.» امام (ع) پاسخ دادند: «وقتی کارش تمام شد، باید دست هایش را بشوید.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۹۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۳۹۵-۲- (۲) وَ عَنْهُ عَنْ عِمْرَانَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ بُرْدِ الْأَسْكَافِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ شَعْرِ الْخِنْزِيرِ يُعْمَلُ بِهِ قَالَ خُذْ مِنْهُ فَأَغْسِلْهُ بِالْمَاءِ حَتَّى يَذْهَبَ ثُلُثُ الْمَاءِ وَ يَبْقَى ثُلَاثُهُ ثُمَّ اجْعَلْهُ فِي فَخَّارَةٍ جَدِيدَةٍ لَيْلَةً بَارِدَةً فَإِنْ جَمَدَ فَلَا تَعْمَلْ بِهِ وَ إِنْ لَمْ يَجْمُدْ فَلَيْسَ لَهُ دَسَمٌ فَأَعْمَلْ بِهِ وَ اغْسِلْ يَدَكَ إِذَا مَسِسْتَهُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ قُلْتُ وَ وُضُوءٍ قَالَ لَا اغْسِلْ يَدَكَ كَمَا تَمَسُّ الْكَلْبَ.

ترجمه:

براء بن اسکاف نقل می کند که از امام صادق (ع) پرسیدم درباره استفاده از موهای خوک. امام (ع) فرمودند: «اگر از آن استفاده می کنی، ابتدا آن را با آب بشوی تا یک سوم آب برود و دو سوم باقی بماند، سپس آن را در یک ظرف سفالی جدید در شب سرد بگذار. اگر مایع داخل آن ظرف جامد شد، دیگر از آن استفاده نکن، اما اگر جامد نشد، به این معناست که دسم (چربی) ندارد و می توانی از آن استفاده کنی. ولی حتماً دست های خود را بعد از هر بار لمس کردن آن، قبل از هر نماز بشوی. گفتیم: و آیا باید وضو بگیرم؟ امام (ع) فرمودند: نه، فقط دست هایت را بشوی همانطور که برای لمس کردن سگ باید بشویی.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٩٦ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٣٩٦ - ٣ - (٣) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ عَنْ بُرْدٍ الْإِسْكَافِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ إِنِّي رَجُلٌ خَرَّازٌ وَلَا يَسْتَقِيمُ عَمَلُنَا إِلَّا بِشَعْرِ الْخِنْزِيرِ نَخْرُزُ بِهِ قَالَ خُذْ مِنْهُ وَبَرَةً فَاجْعَلْهَا فِي فَخَّارَةٍ ثُمَّ أَوْقَدْ تَحْتَهَا حَتَّى يَذْهَبَ دَسْمُهَا ثُمَّ اْعْمَلْ بِهِ.

ترجمه:

براء بن اسکاف از امام صادق (ع) نقل می کند که او از امام (ع) پرسید: «من یک خرازی (آماده سازی چرم) هستم و کار ما به موهای خوک نیاز دارد. آیا می توانم از آن استفاده کنم؟» امام (ع) فرمودند: «موهای خوک را بگیر و آن را در یک ظرف سفالی بگذار، سپس زیر آن آتش روشن کن تا چربی آن برود. بعد از این که چربی اش رفت، می توانی از آن استفاده کنی.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٣٩٧ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٣٩٧ - ٤ - (٤) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ بُرْدٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ جُعِلَتْ فِدَاكَ إِنَّا نَعْمَلُ بِشَعْرِ الْخِنْزِيرِ قُرْبَمَا نَسَى الرَّجُلُ فَصَلَّى وَفِي يَدِهِ مِنْهُ شَيْءٌ فَقَالَ لَا يَنْبَغِي أَنْ يُصَلِّيَ وَفِي يَدِهِ مِنْهُ شَيْءٌ فَقَالَ خُذُوهُ فَاغْسِلُوهُ فَمَا كَانَ لَهُ دَسْمٌ فَلَا تَعْمَلُوا بِهِ وَمَا لَمْ يَكُنْ

ص: ٢٢٨

١- الحمائل - جمع حمالة و هی خیط مضفور یحمل به السیف، انظر (مجمع البحرين - حمل - ٥ - ٣٥٨).

٢- التهذيب ٦ - ٣٨٢ - ١١٣٠.

۳- الفقيه ۳- ۳۴۸- ۴۲۲۴، و آورده فی الحديث ۱ من الباب ۶۵ من أبواب الأطعمة المحرمة.

۴- الفقيه ۳- ۳۴۹- ۴۲۲۵، و آورده فی الحديث ۲ من الباب ۶۵ من أبواب الأطعمة المحرمة.

لَهُ دَسَمٌ فَأَعْمَلُوا بِهِ وَ اغْسِلُوا أَيْدِيَكُمْ مِنْهُ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۱).

ترجمه:

در این روایت، براء بن اسکاف از امام صادق (ع) نقل می کند که از ایشان درباره استفاده از موهای خوک پرسید. امام (ع) فرمودند که اگر کسی در حین نماز موهایی از خوک در دستش باشد، نباید نماز بخواند. سپس فرمودند که باید آن را بردارند و بشویند. اگر موها چربی نداشته باشند، می توانند از آن استفاده کنند، اما اگر چربی داشته باشند، نباید از آن استفاده کرد و باید دست ها را از آن شست.

۵۹- بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْعَصِيرِ وَالْعَنْبِ وَ التَّمْرِ مِمَّنْ يَعْمَلُ خَمْرًا وَ كَرَاهَةِ بَيْعِ الْعَصِيرِ نَسِيئَةً وَ تَحْرِيمِ بَيْعِهِ بَعْدَ أَنْ يَغْلَى قَبْلَ ذَهَابِ ثُلُثِيهِ

اشاره

(۲) ۵۹ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْعَصِيرِ وَالْعَنْبِ وَ التَّمْرِ مِمَّنْ يَعْمَلُ خَمْرًا وَ كَرَاهَةِ بَيْعِ الْعَصِيرِ نَسِيئَةً وَ تَحْرِيمِ بَيْعِهِ بَعْدَ أَنْ يَغْلَى قَبْلَ ذَهَابِ ثُلُثِيهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۹۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۳۹۸-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى جَمِيعاً عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَ عَنْ بَيْعِ الْعَصِيرِ فَيَصِيرُ خَمِراً قَبْلَ أَنْ يُقْبَضَ الثَّمَنُ فَقَالَ لَوْ بَاعَ ثَمَرَتَهُ مِمَّنْ يَعْلَمُ أَنَّهُ يَجْعَلُهُ حَرَاماً لَمْ يَكُنْ بِذَلِكَ بَأْسٌ فَأَمَّا إِذَا كَانَ عَصِيراً فَلَا يُبَاعُ إِلَّا بِالنَّقْدِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ يَعْلَمُ أَنَّهُ يَجْعَلُهُ خَمِراً حَرَاماً (۴)

ترجمه:

در این روایت، احمد بن محمد بن ابی نصر به امام علی بن موسی الرضا (ع) درباره فروش عصیر (آب میوه) که ممکن است تبدیل به شراب شود، سوال کرده است. امام (ع) فرمودند که اگر فروشنده عصیر، میوه خود را به کسی بفروشد که می داند آن شخص عصیر را به شراب تبدیل خواهد کرد، در این صورت فروش آن مشکلی ندارد. اما اگر عصیر هنوز به شراب تبدیل نشده باشد، نباید آن را به صورت قرض یا تعویق به فروش رساند و باید فقط به نقد فروخته شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۳۹۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۳۹۹-۲- (۵) وَعَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ ثَمَنِ الْعَصِيرِ قَبْلَ أَنْ يَغْلَى لِمَنْ يَتَبَاعُهُ لِيُطْبَخَهُ أَوْ يَجْعَلَهُ خَمِراً قَالَ إِذَا بَعْتَهُ قَبْلَ أَنْ يَكُونَ خَمِراً وَهُوَ حَالَالٌ فَلَا بَأْسَ.

ص: ۲۲۹

۲- الباب ۵۹ فيه ۱۰ أحاديث.

۳- الكافي ۵- ۲۳۰- ۱.

۴- التهذيب ۷- ۱۳۸- ۶۱۱، والاستبصار ۳- ۱۰۶- ۳۷۴.

۵- الكافي ۵- ۲۳۱- ۳.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

ابوبصیر گفت: از امام صادق (ع) درباره قیمت عصیر (آب انگور) قبل از آنکه بجوشد، برای کسی که آن را خریداری می کند تا بپزد یا شراب کند، پرسیدم.

فرمودند: «هنگامی که آن را قبل از آنکه شراب شود و در حال حلال بودن بفروشی، اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۰۰ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۴۰۰- ۳- (۲) وَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ خَلِيفَةَ قَالَ: كَرِهَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ بَيْعَ الْعَصِيرِ بِتَأْخِيرٍ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ يَزِيدَ بْنِ خَلِيفَةَ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

ابن مسکان از یزید بن خلیفه نقل کرده است که امام صادق (ع) از فروش عصیر (آب انگور) به صورت نسیه کراهت داشتند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۰۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۴۰۱ - ۴ - (۴) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُحَمَّدٍ الْحَلَبِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ بَيْعِ عَصِيرِ الْعِنَبِ مِمَّنْ يَجْعَلُهُ حَرَامًا فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهِ تَبِيعُهُ حَلَالًا لِيَجْعَلَهُ حَرَامًا فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَأَسْحَقَهُ. وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ صَفْوَانَ مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

محمد حلبی گفت: از امام صادق (ع) درباره فروش عصیر انگور به کسی که آن را حرام می کند (شراب می سازد) پرسیدم.

فرمودند: «اشکالی ندارد که آن را در حالت حلال بفروشی، اگر او آن را حرام کند، خدا او را دور و نابود گرداند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۰۲ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۴۰۲ - ۵ - (۶) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ أَسْأَلُهُ عَنْ رَجُلٍ لَهُ كَرْمٌ أَيْبَعُ الْعِنَبَ وَ التَّمَرَ مِمَّنْ يَعْلَمُ أَنَّهُ يَجْعَلُهُ خَمْرًا أَوْ سَكْرًا فَقَالَ إِنَّمَا بَاعَهُ حَلَالًا فِي الْإِبَّانِ الَّذِي يَحِلُّ شُرْبُهُ أَوْ أَكْلُهُ فَلَا بَأْسَ بِبَيْعِهِ.

ترجمه:

عمر بن اُذینه گفت: به امام صادق (ع) نامه نوشتم و از ایشان درباره مردی پرسیدم که تاکستانی دارد؛ آیا می تواند انگور و خرما را به کسی بفروشد که می داند آن ها را شراب یا مسکر می کند؟ فرمودند: «او آن را در حالتی که حلال است و در زمانی که خوردن یا نوشیدن آن حلال است، فروخته است؛ پس فروش آن اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٠٣ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٤٠٣-٦- (٧) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى (٨) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ

ص: ٢٣٠

١- التهذيب ٧- ١٣٦- ٦٠٢، والاستبصار ٣- ١٠٥- ٣٦٩.

٢- الكافي ٥- ٢٣١- ٤.

٣- التهذيب ٧- ١٣٧- ٦٠٩، والاستبصار ٣- ١٠٥- ٣٧٢.

٤- الكافي ٥- ٢٣١- ٦.

٥- التهذيب ٧- ١٣٦- ٦٠٤، والاستبصار ٣- ١٠٥- ٣٧١.

٦- الكافي ٥- ٢٣١- ٨.

٧- الكافي ٥- ٢٣٢- ١٢.

٨- فى المصدر زيادة- عن أحمد بن محمد.

بَزِيعٍ عَنْ حَنَانٍ عَنْ أَبِي كَهْمَسٍ قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْعَصِيرِ فَقَالَ لِي كَرُمٌ وَ أَنَا أَعْصِرُهُ كُلَّ سَنَةٍ وَ أَجْعَلُهُ فِي الدَّنَانِ (١) وَ أَبِيعُهُ قَبْلَ أَنْ يَغْلَى قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ وَ إِنِ غَلَى فَلَا يَحِلُّ بَيْعُهُ ثُمَّ قَالَ هُوَ ذَا نَحْنُ نَبِيعُ تَمْرِنَا مِمَّنْ نَعْلَمُ أَنَّهُ يَصْنَعُهُ خَمْرًا.

ترجمه:

ابو کهمس گفت: مردی از امام صادق (ع) درباره عصیر (آب انگور) پرسید. گفت: «تا کستانی دارم و هر سال آن را می فشارم و در خمره ها می ریزم و قبل از آنکه بجوشد، می فروشم.»

فرمودند: «اشکالی ندارد، اما اگر جوشید، فروش آن حلال نیست.» سپس فرمودند: «ما نیز خرما می خود را به کسانی می فروشیم که می دانیم از آن شراب می سازند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۰۴ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۴۰۴ - ۷ - (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ قَالَ: سَأَلَ يَعْقُوبُ الْأَحْمَرُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ وَ أَنَا حَاضِرٌ فَقَالَ إِنَّهُ كَانَ لِي أَخٌ وَ هَلَكَ وَ تَرَكَ فِي حَجْرِي يَتِيمًا وَ لِي أَخٌ يَلِي ضِيْعَةً لَنَا هُوَ يَبِيعُ الْعَصِيرَ مِمَّنْ يَصْنَعُهُ خَمْرًا وَ يُؤَاجِرُ الْأَرْضَ بِالطَّعَامِ إِلَى أَنْ قَالَ فَقَالَ أَمَّا يَبِيعُ الْعَصِيرَ مِمَّنْ يَصْنَعُهُ خَمْرًا فَلَا بَأْسَ خُذْ نَصِيبَ الْيَتِيمِ مِنْهُ.

ترجمه:

ابوالمغراء گفت: یعقوب احمر در حضور من از امام صادق (ع) پرسید و گفت: «برادری داشتم که از دنیا رفت و کودکی یتیم را نزد من گذاشت. برادری هم دارم که زمین ما را اداره می کند و عصیر (آب انگور) را به کسی می فروشد که از آن شراب می سازد، و زمین را با شرط گرفتن غذا اجاره می دهد.»

سپس امام (ع) فرمودند: «اما فروش عصیر به کسی که از آن شراب می سازد، اشکالی ندارد؛ سهم یتیم را از آن بگیر.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۰۵ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۴۰۵-۸-(۳) وَ عَنْهُ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ مُوسَى قَالَ: سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ وَ أَنَا حَاضِرٌ عَنْ بَيْعِ الْعَصِيرِ مِمَّنْ يُخَمِّرُهُ قَالَ حَلَالٌ أَلَسْنَا نَبِيعُ تَمْرَنَا مِمَّنْ يَجْعَلُهُ شَرَاباً خَيْثاً.

ترجمه:

رِفَاعَةَ بْنُ مُوسَى می گوید از حضرت صادق علیه السلام سوال شد و منهم حاضر بودم در مودر فروش آب انگور به کسیکه آنرا تبدیل به مشروب می کند فرمودند: حلال است مگر ما خرماهای خود را نمی فروشیم به کسیکه آنرا به مشروب پلید تبدیل می کند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۰۶ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۴۰۶-۹-(۴) وَ عَنْهُ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ بَيْعِ الْعَصِيرِ مِمَّنْ يَصْنَعُهُ خَمراً فَقَالَ بَعُهُ مِمَّنْ يَطْبُخُهُ أَوْ يَصْنَعُهُ خَلاً أَحَبُّ إِلَيَّ وَ لَا أَرَى بِالْأَوَّلِ بَأْساً.

ترجمه:

حلبی از امام صادق (ع) نقل کرده است که از ایشان درباره فروش عصیر (آب انگور) به کسی که از آن شراب می سازد، سؤال شد.

فرمودند: «فروش آن به کسی که آن را می پزد یا سرکه می سازد، نزد من محبوب تر است، اما در اولی (فروش به کسی که شراب می سازد) نیز اشکالی نمی بینم.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۰۷ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۴۰۷-۱۰- (۵) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ خَلِيفَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلَهُ رَجُلٌ وَ أَنَا حَاضِرٌ قَالَ إِنَّ لِي الْكَرْمَ قَالَ تَبِعْهُ عِنْبًا قَالَ فَإِنَّهُ يَشْتَرِيهِ مَنْ يَجْعَلُهُ خَمْرًا قَالَ فَبِعْهُ إِذَا عَصِيرًا قَالَ فَإِنَّهُ يَشْتَرِيهِ مَنْ عَصِيرًا فَيَجْعَلُهُ خَمْرًا فِي

ص: ۲۳۱

۱- الدنان - جمع دن و هو الحب (مجمع البحرين - دنن - ۶ - ۲۴۸).

۲- التهذيب ۷- ۱۹۶- ۸۶۶، و أورده فی الحديث ۷ من الباب ۱۶ من أبواب المزارعة.

۳- التهذيب ۷- ۱۳۶- ۶۰۳، و الاستبصار ۳- ۱۰۵- ۳۷۰.

۴- التهذيب ۷- ۱۳۷- ۶۰۵، و الاستبصار ۳- ۱۰۶- ۳۷۵.

۵- التهذيب ۷- ۱۳۸- ۶۱۰، و الاستبصار ۳- ۱۰۶- ۳۷۳.

قَرِيتِي قَالَ بَعْتُهُ حَلَالًا فَجَعَلَهُ حَرَامًا فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ ثُمَّ سَكَتَ هُنَيْهَةً ثُمَّ قَالَ لَا تَذَرَنَّ ثَمَنَهُ عَلَيْهِ حَتَّى يَصِيرَ خَمْرًا فَتَكُونَ تَأْخُذُ ثَمَنَ الْخَمْرِ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۱).

ترجمه:

یزید بن خلیفه از امام صادق (ع) نقل کرده است که مردی در حضور من از ایشان پرسید و گفت: «تاکستانی دارم.» امام فرمودند: «آن را به صورت انگور بفروش.»

گفت: «اما آن را کسی می خرد که از آن شراب می سازد.»

امام فرمودند: «پس به صورت عصیر (آب انگور) بفروش.»

مرد گفت: «او آن را از من به صورت عصیر می خرد و سپس در خمره ام شراب می کند.»

امام فرمودند: «تو آن را در حال حلال فروختی و او آن را حرام کرد؛ خدا او را دور گرداند.» سپس اندکی سکوت کردند و فرمودند: «مبادا قیمتش را به او بدهی تا زمانی که شراب شود و پول شراب را گرفته باشی.»

۶۰- بَابُ أَنَّ الدِّمِّيَّ إِذَا بَاعَ خَمْرًا وَ خِنْزِيرًا جَازَ لِلْمُسْلِمِ قَبْضُ ثَمَنِهِ مِنْهُ مِنْ دَيْنٍ وَ نَحْوِهِ

اشاره

(۲) ۶۰ بَابُ أَنَّ الدِّمِّيَّ إِذَا بَاعَ خَمْرًا وَ خِنْزِيرًا جَازَ لِلْمُسْلِمِ قَبْضُ ثَمَنِهِ مِنْهُ مِنْ دَيْنٍ وَ نَحْوِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۰۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۴۰۸-۱- (۳) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ فَضَالٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ مَنْصُورٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع لِي عَلَى رَجُلٍ ذِمِّيٌّ دَرَاهِمُ فَيَبِيعُ الْخَمْرَ وَ الْخِنْزِيرَ وَ أَنَا حَاضِرٌ فَيَحِلُّ لِي أَخْذُهَا فَقَالَ إِنَّمَا لَكَ عَلَيْهِ دَرَاهِمُ فَقَضَاكَ دَرَاهِمَكَ.

ترجمه:

منصور گفت: به امام صادق (ع) عرض کردم که از مردی ذمی (غیرمسلمان) مقداری درهم طلب دارم. او شراب و خوک می فروشد و من در هنگام فروش حاضر هستم؛ آیا برای من گرفتن آن درهم ها حلال است؟

امام فرمودند: «آنچه تو بر او طلب داری درهم است، و او درهم هایت را به تو می پردازد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٠٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٤٠٩ - ٢ - (٤) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ فِي رَجُلٍ كَانَ لَهُ عَلَى رَجُلٍ ذَرَاهِمُ فَبَاعَ خَمْرًا وَ خَنَازِيرَ وَ هُوَ يَنْظُرُ فَقَضَاهُ فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهِ أَمَّا لِلْمُقْتَضَى فَحَلَالٌ وَ أَمَّا لِلْبَائِعِ فَحَرَامٌ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ صَفْوَانَ وَ فَضَالَةَ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ (٥)

ص: ٢٣٢

١- یأتی ما يدلّ علی بعض المقصود فی الحديث ٢ من الباب ٣٨ من أبواب الأشرية المحرمة.

٢- الباب ٦٠ فيه ٥ أحاديث.

٣- الكافي ٥ - ٢٣٢ - ١٠.

٤- الكافي ٥ - ٢٣١ - ٩.

٥- التهذيب ٧ - ١٣٧ - ٦٠٦.

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى أَنَّ الْبَائِعَ ذِمِّيٌّ لِمَا مَرَّ (١).

ترجمه:

در این روایت، محمد بن مسلم از امام باقر (ع) درباره شخصی که از کسی طلبکار است و آن فرد، بدهی خود را از طریق فروش شراب و خوک تأمین کرده و پرداخت می کند، پرسشی مطرح می کند.

امام (ع) در پاسخ می فرمایند که برای طلبکار ایرادی ندارد (حلال است)، اما برای فروشنده (بدهکار) حرام است.

می گویم:

این حکم در صورتی است که فروشنده، فردی غیرمسلمان (ذمی) باشد؛

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤١٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٤١٠ - ٣ - (٢) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ ابْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي الرَّجُلِ يَكُونُ لِي عَلَيْهِ الدَّرَاهِمُ فَيَبِيعُ بِهَا خَمْرًا وَ خَنزِيرًا ثُمَّ يَقْضِي مِنْهَا قَالَ لَا بَأْسَ أَوْ قَالَ خُذْهَا. أَقُولُ: تَقَدَّمَ وَجْهُهُ وَ يَحْتَمِلُ الْحَمْلُ عَلَى عَدَمِ الْعِلْمِ (٣).

ترجمه:

در این روایت، زرارہ از امام صادق (ع) می پرسد که اگر شخصی که به دیگری بدهکار است، بدهی خود را با پولی که از فروش شراب و خوک به دست آورده بپردازد، آیا دریافت آن برای طلبکار جایز است؟ امام (ع) در پاسخ می فرمایند که ایرادی ندارد یا به او می گویند که آن را بگیرد.

می گویم: قبلاً توضیح داده شده و این حکم می تواند بر عدم علم (ندانستن) طلبکار از نحوه کسب پول توسط بدهکار حمل شود.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤١١ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۲۴۱۱- ۴- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْخَثْعَمِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ لَنَا عَلَيْهِ الدَّيْنُ فَيَبِيعُ الْخَمْرَ وَالْخَنَازِيرَ فَيَقْضِينَا فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهِ لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ.

ترجمه:

از محمد بن یحیی خثعمی نقل شده است که گفت: از اباعبدالله (علیه السلام) درباره مردی پرسیدم که بر ما دین دارد و شراب و خوک می فروشد تا بدهی اش را پرداخت کند. حضرت فرمودند: "مشکلی ندارد، بر تو چیزی از این بابت نیست."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۱۲ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۴۱۲- ۵- (۵) وَعَنْهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَحْرٍ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ لَهُ عَلَى الرَّجُلِ مَالٌ فَيَبِيعُ بَيْنَ يَدَيْهِ خَمْرًا وَخَنَازِيرَ يَأْخُذُ ثَمَنَهُ قَالَ لَا بَأْسَ. أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي أَحَادِيثِ الْجَزِيَةِ (۶) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ فِي الدَّيْنِ (۷).

ترجمه:

از ابوبصیر نقل شده است که گفت: از اباعبدالله (علیه السلام) درباره مردی پرسیدم که بر مرد دیگری مالی دارد و او در برابرش شراب و خوک می فروشد و بهای آن را می گیرد. حضرت فرمودند: "مشکلی ندارد."

ص: ۲۳۳

١- مر فى الحديث ١ من هذا الباب.

٢- الكافى ٥- ٢٣٢- ١١.

٣- تقدم فى الحديث ٢ من هذا الباب.

٤- التهذيب ٧- ١٣٧- ٦٠٧.

٥- التهذيب ٧- ١٣٧- ٦٠٨.

٦- تقدم فى الباب ٧٠ من أبواب جهاد العدو.

٧- يأتى فى الباب ٢٨ من أبواب الدين.

٦١- بَابُ أَنَّ الدِّمِّيَّ إِذَا بَاعَ خَمْرًا أَوْ خِنْزِيرًا فَأَسْلَمَ جَازَ لَهُ قَبْضُ الثَّمَنِ

إشارة

(١) ٦١ بَابُ أَنَّ الدِّمِّيَّ إِذَا بَاعَ خَمْرًا أَوْ خِنْزِيرًا فَأَسْلَمَ جَازَ لَهُ قَبْضُ الثَّمَنِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤١٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤١٣- ١- (٢) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلَيْنِ نَصْرَانِيَيْنِ - بَاعَ أَحَدُهُمَا خَمْرًا أَوْ خِنْزِيرًا إِلَى أَجَلٍ - فَأَسْلَمَا قَبْلَ أَنْ يَقْبِضَا الثَّمَنَ هَلْ يَحِلُّ لَهُمَا ثَمَنُهُ بَعْدَ الْإِسْلَامِ - قَالَ إِنَّمَا لَهُ الثَّمَنُ فَلَا بَأْسَ أَنْ يَأْخُذَهُ.

وَرَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ (٣)

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

از علی بن جعفر از برادرش موسی بن جعفر (علیه السلام) نقل شده است که گفت: از ایشان درباره دو مرد نصرانی پرسیدم که یکی از آنها شراب یا خوک را به مدت معینی فروخته است و پیش از دریافت بهای آن، مسلمان شده اند. آیا پس از اسلام، دریافت بهای آن برایشان جایز است؟ حضرت فرمودند: "تنها بهای آن به او تعلق دارد؛ بنابراین، اشکالی ندارد که آن را بگیرد."

٦٢- بَابُ اسْتِخْرَاجِ الْفِضَّةِ مِنَ النَّحَاسِ

اشارة

(٥) ٦٢ بَابُ اسْتِخْرَاجِ الْفِضَّةِ مِنَ النَّحَاسِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤١٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤١٤ - ١ - (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ يَحْيَى الْحَلَبِيِّ عَنِ الثَّمَالِيِّ قَالَ: مَرَرْتُ مَعَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي سُوقِ النَّحَاسِ فَقُلْتُ جُعِلَتْ فِدَاكَ هَذَا النَّحَاسُ أَيْشٍ (٧) أَصْلُهُ فَقَالَ فِضَّةٌ إِلَّا أَنَّ الْأَرْضَ أَفْسَدَتْهَا فَمَنْ قَدَرَ عَلَى أَنْ يُخْرِجَ الْفَسَادَ مِنْهَا انْتَفَعَ بِهَا.

ترجمه:

از ثمالی نقل شده است که گفت: همراه با اباعبدالله (علیه السلام) از بازار مس فروشان عبور می کردیم. به ایشان عرض کردم: فدایت شوم، اصل این مس چیست؟ حضرت فرمودند: "نقره است، جز اینکه زمین آن را فاسد کرده است. پس هرکس بتواند فساد را از آن خارج کند، از آن بهره مند می شود."

ص: ۲۳۴

۱- الباب ۶۱ فيه حديث واحد.

۲- قرب الإسناد- ۱۱۵.

۳- مسائل علی بن جعفر- ۱۳۴.

۴- تقدم فی الحديث ۲ من الباب ۵۷ من هذه الأبواب.

۵- الباب ۶۲ فيه حديث واحد.

۶- الکافی ۵- ۳۰۷- ۱۵.

۷- فی نسخة- أى شیء (هامش المخطوط)، وكذلك فی المصدر.

۶۳- بَابُ أَنَّهُ يُكْرَهُ أَنْ يُنْزَى حِمَارٌ عَلَى عَتِيقَةٍ وَلَا يَحْرُمُ ذَلِكَ وَيُكْرَهُ أَنْ تُضْرَبَ النَّاقَةُ وَلَدُهَا طِفْلٌ إِلَّا أَنْ يُتَصَدَّقَ بِهِ أَوْ يُذْبَحَ وَحُكْمُ إِخْصَاءِ الْحَيَوَانِ

اشاره

(۱) ۶۳ بَابُ أَنَّهُ يُكْرَهُ أَنْ يُنْزَى حِمَارٌ عَلَى عَتِيقَةٍ وَلَا يَحْرُمُ ذَلِكَ وَيُكْرَهُ أَنْ تُضْرَبَ النَّاقَةُ وَلَدُهَا طِفْلٌ إِلَّا أَنْ يُتَصَدَّقَ بِهِ أَوْ يُذْبَحَ وَحُكْمُ إِخْصَاءِ الْحَيَوَانِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤١٥ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤١٥-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنِ الْكُشُوفِ وَهُوَ أَنْ تُضْرَبَ (٣) النَّاقَةُ وَلَدُهَا طِفْلٌ إِلَّا أَنْ يُتَصَدَّقَ بِوَلَدِهَا أَوْ يُذْبَحَ وَنَهَى أَنْ يُنْزَى حِمَارٌ عَلَى عَتِيقَةٍ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ يَزِيدَ النَّوْفَلِيِّ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ ع مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

از سکونی از اباعبدالله (علیه السلام) نقل شده است که فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه و آله) از «کشف» نهی فرمودند و آن این است که شتر در حالی که بچه اش شیرخوار است برای جفتگیری آماده کنند، مگر آنکه بچه اش صدقه داده شود یا ذبح گردد. همچنین از جفت گیری الاغ با ماده ی پیر نهی فرمودند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤١٦ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٤١٦-٢- (٥) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبَّادِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الرِّضَاعِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْحَمِيرِ تُنْزِيهَا عَلَى الرَّمَكِ (٦) لِيُتَنَجَّ الْبَغَالُ أَيْحُلَّ ذَلِكَ قَالَ نَعَمْ أَنْزَهَا.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (٧) وَ عَلَى إِخْصَاءِ

-
- ۱- الباب ۶۳ فيه حديثان.
 - ۲- الكافي ۵- ۳۰۹- ۲۴.
 - ۳- تضرب- يحمل عليها الفحل (الصباح- ضرب- ۱- ۱۶۸).
 - ۴- التهذيب ۶- ۳۷۷- ۱۱۰۵، والاستبصار ۳- ۵۷- ۱۸۴.
 - ۵- التهذيب ۶- ۳۸۴- ۱۱۳۷، والاستبصار ۳- ۵۷- ۱۸۵.
 - ۶- الرمك- جمع رمكة، وهي الأنثى من الخيل (القاموس المحيط- رمك- ۳- ۳۰۴).
 - ۷- تقدم في الحديث ۴ من الباب ۵۴ من أبواب الوضوء.

الْحَيَوَانِ فِي أَحْكَامِ الدَّوَابِّ (۱).

ترجمه:

از هشام بن ابراهيم نقل شده است كه گفت: از امام رضا (عليه السلام) درباره جفت گيري الاغ ها با ماديان ها براي توليد قاطر پرسيدم. آيا اين كار جايز است؟ حضرت فرمودند: "بله، جفت گيري كن."

۶۴- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْغَزْلِ لِلْمَرْأَةِ

اشاره

(۲) ۶۴ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْغَزْلِ لِلْمَرْأَةِ

ترجمہ:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۱۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۴۱۷-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي زُهْرَةَ عَنْ أُمِّ الْحَسَنِ النَّخَعِيَّةِ قَالَتْ مَرَّ بِي أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ تَصْنَعِينَ يَا أُمَّ الْحَسَنِ - قُلْتُ أَغْزِلُ قَالَتْ فَقَالَ أَمَا إِنَّهُ أَحَلُّ الْكَسْبِ. مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ أَمَا إِنَّهُ أَحَلُّ الْكَسْبِ أَوْ مِنْ أَحَلِّ الْكَسْبِ (۴)

ترجمہ:

از ام الحسن نخعی نقل شدہ است کہ گفت: امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (علیہ السلام) از کنار من گذشت و فرمود: "ای ام الحسن، چہ کاری انجام می دہی؟" گفتیم: "نخ می ریسیم." ایشان فرمودند: "بدان کہ این حلال ترین کسب ہاست."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۱۸ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۴۱۸-۲- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْعِلَلِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَصْبَاطٍ عَنْ عَمِّهِ يَعْقُوبَ رَفَعَ الْحَدِيثَ إِلَى عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص فِي كَلَامٍ

ص: ۲۳۶

۱- تقدم فی الأحادیث ۲، ۳، ۶ من الباب ۳۶ من أبواب أحكام الدواب.

۲- الباب ۶۴ فيه ۳ أحادیث.

۳- التهذیب ۶- ۳۸۲- ۱۱۲۷.

۴- الکافی ۵- ۳۱۱- ۳۲.

۵- علل الشرائع - ۵۸۲- ۲۳، و أورد قطعات منه فی الحديث ۱ من الباب ۶۷ من أبواب أحكام الملابس، و فی الحديث ۳ من الباب ۱۰، و فی الحديث ۸ من الباب ۱۹، و فی الحديث ۴ من الباب ۲۶ من أبواب أحكام المساكن، و فی الحديث ۳ من الباب ۱۹ من أبواب أحكام الدواب، و فی الحديث ۴ من الباب ۸۳ من أبواب الأطعمة المباحة.

كَثِيرٍ وَ نِعَمَ اللَّهُ الْمَغْزَلُ لِلْمَرْأَةِ الصَّالِحَةِ.

ترجمه:

از علی بن اسباط از عمویش یعقوب نقل شده که حدیث را به علی بن ابی طالب (علیه السلام) رسانده است که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در سخنان بسیاری فرمودند: "و چه نیکو سرگرمی است ریسندگی برای زن صالح."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۱۹ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۴۱۹-۳- (۱) الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الصَّبِيِّ قَالَ: مَرَّ إِبْرَاهِيمُ النَّخَعِيُّ عَلَى امْرَأَةٍ وَ هِيَ جَالِسَةٌ عَلَى بَابِ دَارِهَا بُكْرَةً وَ كَانَ يُقَالُ لَهَا أُمُّ بَكْرٍ - وَ فِي يَدِهَا مِغْزَلٌ تَغْزِلُ بِهِ فَقَالَ لَهَا يَا أُمَّ بَكْرٍ - أَمَا كَبُرَتْ أَمَا أَنْ لَكَ أَنْ تَضَعِي هَذَا الْمِغْزَلَ فَقَالَتْ وَ كَيْفَ أَضَعُهُ وَ قَدْ سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ع - يَقُولُ هُوَ مِنْ طَيِّبَاتِ الْكَسْبِ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي النِّكَاحِ (۲).

ترجمه:

از محمد بن خالد ضبی نقل شده است که گفت: ابراهیم نخعی صبحگاهی از کنار زنی گذشت که جلوی در خانه اش نشسته بود. او را ام بکر می نامیدند و در دستش دوک بود که با آن نخ می ریسید. ابراهیم به او گفت: "ای ام بکر، آیا پیر نشده ای؟ آیا وقت آن نرسیده که این دوک را کنار بگذاری؟" ام بکر پاسخ داد: "چگونه آن را کنار بگذارم، در حالی که از علی بن ابی طالب (علیه السلام) شنیدم که می فرمود این از کسب های پاک و حلال است."

۶۵- بَابُ أَنَّ الرَّجُلَ إِذَا صَادَقَتْهُ امْرَأَةٌ وَ دَفَعَتْ إِلَيْهِ مَالًا يَأْكُلُ رِبْحَهُ مَا دَامَ صَدِيقَهَا ثُمَّ تَابَ رَدَّ الْمَالِ وَ كَانَ الرَّبْحُ لَهُ حَلَالًا

اشاره

(۳) ۶۵ بَابُ أَنَّ الرَّجُلَ إِذَا صَادَقَتْهُ امْرَأَةٌ وَ دَفَعَتْ إِلَيْهِ مَالًا يَأْكُلُ رِبْحَهُ مَا دَامَ صَدِيقَهَا ثُمَّ تَابَ رَدَّ الْمَالِ وَ كَانَ الرَّبْحُ لَهُ حَلَالًا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۲۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۴۲۰-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الرَّبَاطِيِّ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ مَوْلَى بَسَّامٍ (۵) عَنْ صَابِرٍ (۶) قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ رَجُلٍ صَادَقَتْهُ امْرَأَةٌ فَأَعْطَتْهُ مَالًا فَمَكَثَ فِي يَدِهِ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ إِنَّهُ بَعْدُ خَرَجَ مِنْهُ قَالَ يَرُدُّ عَلَيْهَا مَا أَخَذَ مِنْهَا وَ إِن كَانَ لَهُ فَضْلٌ فَلَهُ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ

ص: ٢٣٧

١- تفسیر العیاشی ١- ١٥٠- ٤٩٤.

٢- یأتی فی الحدیث ١ من الباب ٩٢ من أبواب مقدمات النکاح.

٣- الباب ٦٥ فی حدیث واحد.

٤- التهذیب ٦- ٣٨٢- ١١٢٦.

٥- فی الکافی - مولی آل سام.

٦- فی التهذیب و الکافی - جابر.

مَحْبُوب (١)

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْمُضَارَبَةِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ (٢).

ترجمه:

از صابر نقل شده است که گفت: از امام صادق (علیه السلام) درباره مردی پرسیدم که با زنی دوستی کرده و او به او مالی داده است. این مال مدتی نزد او باقی مانده و سپس از آن استفاده کرده است. حضرت فرمودند: "آنچه را از او گرفته، باید به او بازگرداند؛ و اگر چیزی اضافه باقی مانده باشد، آن برای او (مرد) است."

٦٦- بَابُ كَرَاهَةِ إِجَارَةِ الْإِنْسَانِ نَفْسَهُ وَ عَدَمِ تَحْرِيمِهَا وَ أَنَّ لِلْأَجِيرِ أَنْ يَعْمَلَ لغيرِهِ مِنْ اسْتَأْجَرَهُ

بِإِذْنِهِ

اشاره

(۳) ۶۶ بَابُ كَرَاهَةِ إِجَارَةِ الْإِنْسَانِ نَفْسَهُ وَعَدَمِ تَحْرِيمِهَا وَأَنَّ لِلْأَجِيرِ أَنْ يَعْمَلَ لِغَيْرِهِ مِنْ اسْتَأْجَرَهُ بِإِذْنِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۲۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۴۲۱-۱- (۴) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَنْ آجَرَ نَفْسَهُ فَقَدْ حَظَرَ نَفْسَهُ الرِّزْقَ.

قَالَ وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى وَكَيْفَ لَا يَحْظُرُهُ وَ مَا أَصَابَ فِيهِ فَهُوَ لِرَبِّهِ الَّذِي آجَرَهُ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۵).

ترجمه:

از مفضل بن عمر نقل شده است که گفت: از اباعبدالله (علیه السلام) شنیدم که فرمودند: "هرکس خود را اجیر کند، رزق خود را از خود محروم کرده است." در روایت دیگری فرمودند: "چگونه رزق خود را محروم کند، در حالی که هر چیزی که در آن به دست می آورد، متعلق به پروردگار اوست که او را اجیر کرده است."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۲۲ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۴۲۲-۲- (۶) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْإِجَارَةِ فَقَالَ صَالِحٌ لَا بَأْسَ بِهِ (۷) إِذَا نَصَحَ قَدْرَ طَاقَتِهِ فَقَدْ آجَرَ مُوسَى ع نَفْسَهُ وَ اشْتَرَطَ فَقَالَ إِنْ شِئْتُ ثَمَانِي (۸) وَإِنْ شِئْتُ عَشْرًا

ص: ۲۳۸

۱- الکافی ۵- ۳۰۷- ۱۳.

۲- یأتی فی الباب ۹ من أبواب المضاربة.

۳- الباب ۶۶ فيه ۵ أحاديث.

۴- الکافی ۵- ۹۰- ۱، و أورده فی الحديث ۱ من الباب ۲ من أبواب الاجارة.

۵- لم نعر عليه فی الفقیه المطبوع.

۶- الکافی ۵- ۹۰- ۲، التهذيب ۶- ۳۵۳- ۱۰۰۳، والاستبصار ۳- ۵۵- ۱۷۸.

۷- فی الفقیه- بها (هامش المخطوط).

۸- فی الفقیه و نسخة من التهذيب- ثمانيا (هامش المخطوط) و فی التهذيب- ثمانا.

فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهِ أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِي حَبْجٍ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ (۱).

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدِ الْبَرْقِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ ع مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

از ابن سنان از امام کاظم (علیه السلام) نقل شده است که گفت: درباره اجاره (اجیر شدن) از ایشان پرسیدم. حضرت فرمودند: "کار خوبی است، مشکلی ندارد، به شرط آنکه تا حد توان خود در آن

خیرخواهی کند. موسی (علیه السلام) خود را اجیر کرد و شرط کرد که اگر بخواهد، هشت سال باشد و اگر بخواهد، ده سال. خداوند متعال درباره آن فرمود: «هشت سال مرا اجیر کن، و اگر ده سال را کامل کنی، این از جانب توست.» (قصص، ۲۷: ۲۸).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۲۳ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۴۲۳-۳- (۳) وَعَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ عَمَّارِ السَّابَّاطِيِّ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع الرَّجُلُ يَتَجَرُّ فَإِنْ هُوَ آجَرَ نَفْسَهُ أُعْطِيَ مَا يُصِيبُ فِي تِجَارَتِهِ فَقَالَ لَا يُؤَاجِرُ نَفْسَهُ وَلَكِنْ يَسْتَرْزُقُ اللَّهَ جَلَّ وَعَزَّ وَ يَتَجَرُّ فَإِنَّهُ إِذَا آجَرَ نَفْسَهُ فَقَدْ (۴) حَظَرَ عَلَى نَفْسِهِ الرِّزْقَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ أَبِي الْمُقْدَامِ عَنْ عَمَّارِ السَّابَّاطِيِّ (۵)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ (۶)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

از عمار ساباطی نقل شده است که گفت: به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: مردی تجارت می کند، اما اگر خود را اجیر کند، به همان اندازه که در تجارت به دست می آورد، به او پرداخت می شود. حضرت فرمودند: "نباید خود را اجیر کند، بلکه باید از خداوند جل و عز روزی بخواهد و تجارت کند؛ زیرا اگر خود را اجیر کند، رزق را بر خود محدود کرده است."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۲۴ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۴۲۴-۴- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: مَنْ آجَرَ نَفْسَهُ فَقَدْ حَظَرَ عَلَيْهَا الرِّزْقَ وَ كَيْفَ لَا يَحْظَرُ عَلَيْهَا الرِّزْقُ وَ مَا أَصَابَهُ فَهُوَ لِرَبِّ آجَرَةٍ.

ترجمه:

از عبدالله بن محمد جعفی از امام باقر (علیه السلام) نقل شده است که فرمودند: "هرکس خود را اجیر کند، رزق را بر خود محدود کرده است. و چگونه رزق را بر خود محدود نکند، در حالی که هر چیزی که به دست می آورد، متعلق به صاحب کاری است که او را اجیر کرده است."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۲۵ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۴۲۵-۵- (۸) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ

ص: ۲۳۹

۱- القصص ۲۸-۲۷.

۲- الفقيه ۳-۱۷۳-۳۶۵۵.

۳- الکافی ۵-۹۰-۳.

۴- "فقد" ليس فى التهذيب ولا الفقيه (هامش المخطوط).

۵- الفقيه ۳-۱۷۴-۳۶۵۶.

۶- التهذيب ۶-۳۵۳-۱۰۰۲، والاستبصار ۳-۵۵-۱۷۷.

۷- الفقيه ۳-۱۷۴-۳۶۵۷.

۸- التهذيب ۶-۳۸۱-۱۱۲۵، وأورده فى الحديث ۱ من الباب ۹ من أبواب الاجارة.

عَنْ ابْنِ رِبَاطٍ وَ ابْنِ جَبَلَةَ وَ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى جَمِيعاً عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الْعَبْدِ الصَّالِحِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَسْتَأْجِرُ الرَّجُلَ بِأَجْرٍ مَعْلُومٍ فَيَبْعُهُ فِي صَنِيعَتِهِ فَيُعْطِيهِ رَجُلٌ آخَرَ دَرَاهِمَ فَيَقُولُ اشْتَرِ لِي كَذَا وَ كَذَا وَ مَا رَبَحْتَ فَبَيْنِي وَ بَيْنَكَ قَالَ إِذَا أَذِنَ لَهُ الَّذِي اسْتَأْجَرَهُ فَلَيْسَ بِهِ بَأْسٌ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ (١).

ترجمه:

از اسحاق بن عمار از امام کاظم (علیه السلام) نقل شده است که گفت: از ایشان درباره مردی پرسیدم که شخصی را با اجرت معینی اجیر می کند و او را به زمین زراعی خود می فرستد. در این میان، فرد دیگری به او درهم هایی می دهد و می گوید: "برای من فلان چیز را بخر و هرچه سود کردی، بین من و تو تقسیم شود." امام فرمودند: "اگر کسی که او را اجیر کرده به او اجازه دهد، اشکالی ندارد."

٦٧- بَابُ كَرَاهَةِ رُكُوبِ الْبَحْرِ لِلتَّجَارَةِ

اشاره

(٢) ٦٧ بَابُ كَرَاهَةِ رُكُوبِ الْبَحْرِ لِلتَّجَارَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٢٦ - رقم الحديث الباب: ١]

۲۲۴۲۶-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ وَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ أَنَّهُمَا كَرِهَا رُكُوبَ الْبَحْرِ لِلتَّجَارَةِ. وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

از محمد بن مسلم از امام باقر و امام صادق (علیهما السلام) نقل شده است که هر دو، سفر دریایی برای تجارت را ناخوش داشتند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۲۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۴۲۷-۲- (۵) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَ أَنَّهُ قَالَ فِي رُكُوبِ الْبَحْرِ لِلتَّجَارَةِ يُغَرِّرُ الرَّجُلُ بِدِينِهِ. وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ مِثْلَهُ (۶).

ترجمه:

از محمد بن مسلم از امام باقر (علیه السلام) نقل شده است که فرمودند: "در سفر دریایی برای تجارت، انسان دین خود را به خطر می اندازد."

ص: ۲۴۰

۱- یأتی فی الحدیثین ۲، ۳ من الباب ۲، و فی الباب ۹ من أبواب الاجارة.

۲- الباب ۶۷ فيه ۷ أحاديث.

۳- التهذيب ۶- ۳۸۸- ۱۱۵۸.

۴- الكافي ۵- ۲۵۶- ۱.

۵- التهذيب ۶- ۳۸۸- ۱۱۵۹.

۶- الكافي ۵- ۲۵۷- ۴.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۲۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۴۲۸-۳- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ مُعَلَّى أَبِي عُمَانَ عَنْ مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّجُلِ يُسَافِرُ فَيَرْكَبُ الْبَحْرَ فَقَالَ إِنَّ أَبِي كَانَ يَقُولُ إِنَّهُ يُضَرُّ بِدِينِكَ هُوَ ذَا النَّاسِ يُصِيبُونَ أَرْزَاقَهُمْ وَ مَعِيشَتَهُمْ.

وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى نَحْوَهُ (۲) وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

از معلى بن خنيس نقل شده است كه گفت: از امام صادق (عليه السلام) درباره مردى كه براى سفر، سوار بر كشتى مى شود، پرسيدم. حضرت فرمودند: "پدرم مى فرمود كه اين كار به دينت آسيب مى زند، در حالى كه مردم (در خشكى) رزق و معاش خود را به دست مى آورند."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۲۹ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۴۲۹-۴- (۴) وَ عَنْهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ عُبَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كَانَ أَبِي يَكْرَهُ رُكُوبَ الْبَحْرِ لِلتَّجَارَةِ.

ترجمه:

از عبید نقل شده است که امام صادق (علیه السلام) فرمودند: "پدرم سفر دریایی برای تجارت را ناخوش می داشت."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۳۰ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۴۳۰-۵- (۵) وَ عَنْهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ وَ مُحَمَّدٍ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَرِهَ رُكُوبَ الْبَحْرِ لِلتَّجَارَةِ.
وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ مِثْلَهُ (۶).

ترجمه:

از محمد بن مسلم از امام باقر (علیه السلام) نقل شده است که ایشان سفر دریایی برای تجارت را ناخوش داشتند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۳۱ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۴۳۱-۶- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ ع مَا أَجْمَلَ فِي الطَّلَبِ مَنْ رَكِبَ الْبَحْرَ لِلتَّجَارَةِ.

ترجمه:

از علی بن ابراهیم نقل شده که امام علی (علیه السلام) فرمودند: "چه نیکوست در طلب [روزی] کسی که برای تجارت، سفر دریایی می کند."

ص: ۲۴۱

۱- التهذیب ۶- ۳۸۸- ۱۱۶۰.

۲- التهذیب ۶- ۳۸۰- ۱۱۱۹.

۳- الکافی ۵- ۲۵۷- ۵.

۴- التهذیب ۶- ۳۸۱- ۱۱۲۰، و آورد مثله عن الفقیه فی الحدیث ۱ من الباب ۶۰ من أبواب آداب السفر.

۵- التهذیب ۶- ۳۸۰- ۱۱۱۸.

۶- الفقیه ۱- ۴۵۹- ۱۳۳۰.

۷- الکافی ۵- ۲۵۶- ۲.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۴۳۲ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۲۴۳۲- ۷- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ قَالَ: حَمَلْتُ مَعِيَ مَتَاعاً إِلَى مَكَّةَ فَبَارَ عَلِيٌّ فَدَخَلْتُ بِهِ الْمَدِينَةَ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَاعِ - وَقُلْتُ لَهُ إِنِّي حَمَلْتُ مَتَاعاً قَدْ بَارَ عَلِيٌّ وَقَدْ عَزَمْتُ أَنْ أَصِيرَ إِلَى مِصْرَ - فَأَرْكَبَ بَرّاً أَوْ بَحْراً فَقَالَ مِصْرُ الْحُتُوفِ يُقَيِّضُ لَهَا أَقْصَرَ النَّاسِ أَعْمَاراً.

وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَا أَجْمَلَ فِي الطَّلَبِ مَنْ رَكِبَ الْبَحْرَ الْحَدِيثَ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي آدَابِ السَّفَرِ (٢).

ترجمه:

از علی بن اسباط نقل شده است که گفت: "من متاعی را به مکه بردم و در راه متاع بر من سنگینی کرد. بنابراین وارد مدینه شدم و به دیدار امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) رفتم. به او گفتم: 'متاعی را حمل کرده ام که بر من سنگین شده است و تصمیم دارم به مصر بروم و از طریق دریا یا خشکی سفر کنم.' امام فرمودند: 'مصر، سرزمین بلا است و کسانی که به آنجا می روند، معمولاً کم عمرتر هستند.' سپس پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) فرمودند: 'چه خوب است که کسی که برای طلب روزی به دریا می رود.'

٦٨- بَابُ كَرَاهَةِ التَّجَارَةِ فِي أَرْضٍ لَا يُصَلَّى فِيهَا إِلَّا عَلَى الثَّلَجِ

اشاره

(٣) ٦٨ بَابُ كَرَاهَةِ التَّجَارَةِ فِي أَرْضٍ لَا يُصَلَّى فِيهَا إِلَّا عَلَى الثَّلَجِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٣٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤٣٣-١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّ رَجُلًا أَتَى أَبَا جَعْفَرٍ فَقَالَ أَصْلَحَكَ اللَّهُ إِنَّا نَتَجَرُّ

إِلَى هَذِهِ الْجِبَالِ فَنَأْتِي مِنْهَا عَلَى أَمْكِنَةٍ لَا نَقْدِرُ أَنْ نُصَلِّيَ إِلَّا عَلَى الثَّلْجِ فَقَالَ أَفَلَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ
مِثْلَ فَلَانٍ يَرْضَى بِالْدُّونِ ثُمَّ قَالَ لَا تَطْلُبِ التَّجَارَةَ فِي أَرْضٍ لَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تُصَلِّيَ إِلَّا عَلَى الثَّلْجِ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ

ص: ٢٤٢

١- الكافي ٥-٢٥٦-٣، و أورد نحوه في الحديث ٥ من الباب ١ من أبواب صلاة الاستخارة، وقطعة
منه عن قرب الإسناد في الحديث ٨ من الباب ٢٠، و اخرى في الحديث ٧ من الباب ٦٠ من أبواب
آداب السفر.

٢- تقدم في الباب ٦٠ من أبواب آداب السفر.

٣- الباب ٦٨ فيه حديث واحد.

٤- التهذيب ٦-٣٨١-١١٢١.

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي هَاشِمٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع
نَحْوَهُ (١).

ترجمه:

از حسین بن ابی العلاء نقل شده است که گفت: "مردی به امام محمد باقر (علیه السلام) آمد و
گفت: 'خداوند تو را اصلاح کند، ما برای تجارت به این کوه ها می رویم و در آنجا به مکان هایی
می رسیم که جز بر برف نمی توانیم نماز بخوانیم.' امام فرمودند: 'آیا راضی نیستی که مانند فلانی
باشی که با کمترین چیز راضی است؟' سپس امام فرمودند: 'در جایی که نتوانی نماز را جز بر برف
بخوانی، تجارت نکن.'"

٦٩- بَابُ اسْتِحْبَابِ اخْتِيَارِ الْإِنْسَانِ التَّجَارَةَ وَ طَلَبِ الْمَعِيشَةِ فِي بَلَدِهِ إِنْ أُمِكنَ

اشاره

(٢) ٦٩ بَابُ اسْتِحْبَابِ اخْتِيَارِ الْإِنْسَانِ التَّجَارَةَ وَ طَلَبِ الْمَعِيشَةِ فِي بَلَدِهِ إِنْ أُمِكنَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٣٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤٣٤-١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع إِنَّ مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ مَتَجِرُهُ فِي بِلَادِهِ وَ يَكُونَ خُلَطَاؤُهُ صَالِحِينَ وَ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ يَسْتَعِينُ بِهِمْ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٤).

ترجمه:

از ابن مسكان نقل شده است كه يكي از اصحابش گفت: امام على بن حسين (عليه السلام) فرمودند: "از سعادت انسان اين است كه تجارت او در سرزمين خود باشد، و هم نشينان او صالح باشند، و فرزندانى داشته باشد كه با آنها كمك گيرد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٣٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

۲۲۴۳۵-۲- (۵) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى مِثْلَهُ
وَزَادَ وَمِنْ شَقَاءِ الْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ عِنْدَهُ امْرَأَةٌ هُوَ مُعْجَبٌ بِهَا وَ هِيَ تَخُونُهُ.

ترجمه:

ز عثمان بن عیسی نقل شده است که گفت: "از شقاوت انسان این است که همسر خوبی داشته باشد
که او را مجذوب خود کرده، ولی او خیانت کند."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۳۶ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۴۳۶-۳- (۶) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ

ص: ۲۴۳

۱- الکافی ۵-۲۵۷-۶.

۲- الباب ۶۹ فيه ۴ أحاديث.

۳- الکافی ۵-۲۵۷-۱، و آورده فی الحديث ۷ من الباب ۱ من أبواب أحكام الأولاد، و عن الفقيه
و الخصال فی الحديث ۱ من الباب ۵۹ من أبواب آداب التجارة.

۴- الفقيه ۳-۱۶۴-۳۵۹۸.

۵- الکافی ۵-۲۵۸-۳.

۶- الکافی ۵-۲۵۸-۲.

التَّيْمِيُّ (١) عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَكْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَهْلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْكَرِيمِ (٢) قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع ثَلَاثَةٌ مِنَ السَّعَادَةِ الزَّوْجَةُ الْمُوَاتِيَّةُ وَالْأَوْلَادُ الْبَارُونَ وَالرَّجُلُ يُرْزَقُ مَعِيشَتَهُ بِبَلَدِهِ يَغْدُو إِلَى أَهْلِهِ وَيَرْوَحُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ نَحْوَهُ (٣).

ترجمه:

از عبدالله بن عبدالعزيز نقل شده است که گفت: امام ابو عبدالله (علیه السلام) فرمودند: "سه چیز از سعادت انسان است: همسر موافق و مطیع، فرزندان نیکوکار، و مردی که رزق خود را در سرزمین خود به دست آورد و صبح و عصر به نزد خانواده اش برگردد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٣٧ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٤٣٧ - ٤ - (٤) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ عَوَاضٍ الطَّائِي قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّي اتَّخَذْتُ رَحَى فِيهَا مَجْلِسِي وَ يَجْلِسُ إِلَيَّ فِيهَا أَصْحَابِي فَقَالَ ذَاكَ رَفْقُ اللَّهِ.

ترجمه:

عبدالحمید بن عواض طائی نقل کرده است که گفت: به امام ابو عبدالله (علیه السلام) گفتم: "من یک آسیا برای خودم ساخته ام که در آنجا می نشینم و دوستانم به نزد من می آیند و در آنجا می نشینند." امام (علیه السلام) فرمودند: "این رفق و مهربانی خداوند است."

٧٠- بَابُ تَحْرِيمِ أَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ ظُلْمًا

إشارة

(٥) ٧٠ بَابُ تَحْرِيمِ أَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ ظُلْمًا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٣٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤٣٨ - ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ عَجَلَانَ أَبِي صَالِحٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ أَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ فَقَالَ هُوَ كَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّهُمْ يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَ سَيَصْلُونَ سَعِيرًا (٧) ثُمَّ قَالَ مِنْ غَيْرِ أَنْ أَسْأَلَهُ مَنْ عَالَ يَتِيمًا حَتَّى يَنْقَطِعَ يَتْمُهُ أَوْ يَسْتَغْنَى بِنَفْسِهِ أَوْجَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ الْجَنَّةَ - كَمَا أَوْجَبَ النَّارَ لِمَنْ أَكَلَ

ص: ٢٤٤

١- فى المصدر- على بن الحسين التيمى.

٢- فى نسخة- حماد، عن عبد الكريم (هامش المخطوط) وكذا فى التهذيب.

٣- التهذيب ٧- ٢٣٦- ١٠٣٢.

٤- الكافى ٥- ٣١٠- ٢٦.

٥- الباب ٧٠ فيه ٨ أحاديث.

٦- الكافى ٥- ١٢٨- ٢.

مَالِ الْيَتِيمِ.

ترجمه:

عجلان ابی صالح نقل کرده است که از امام ابو عبدالله (علیه السلام) پرسیدم درباره خوردن مال یتیم. امام فرمودند: "آنچه که خداوند عز و جل در قرآن می فرماید، حقیقت دارد: 'آنهايي که اموال یتیمان را به ظلم می خورند، تنها آتش می خورند و به زودی در جهنم خواهند سوخت.' (نساء، ۱۰: ۴). سپس امام (علیه السلام) ادامه داد: 'و کسی که یتیمی را نگه داری کند تا زمانی که یتیم از یتیمی خارج شود یا مستقل شود، خداوند عز و جل به او بهشت را واجب می کند، همان طور که برای کسانی که مال یتیم را می خورند، آتش را واجب کرده است.'

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۳۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۴۳۹-۲- (۱) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَوْعَدَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِي أَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ بِعُقُوبَتَيْنِ إِحْدَاهُمَا عُقُوبَةُ الْآخِرَةِ النَّارُ - وَ أَمَّا عُقُوبَةُ الدُّنْيَا فَقَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لِيُخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ (۲) الْآيَةُ يَعْنِي لِيُخْشَ أَنْ أَخْلَفَهُ فِي ذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَنَعَ بِهِؤُلَاءِ الْيَتَامَى.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ زُرْعَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ سَمَاعَةَ (۳)

وَرَوَاهُ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَخِيهِ الْحَسَنِ عَنْ زُرْعَةَ (۴)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

سَمَاعَةَ نقل کرده است که امام ابو عبدالله (علیه السلام) فرمودند: "خداوند عز و جل برای خوردن مال یتیم دو نوع عذاب وعده داده است. یکی عذاب آخرت است که آتش جهنم است، و دیگری عذاب دنیوی که در آیه قرآن آمده است: 'و باید کسانی که اگر از خود فرزندان ضعیف به جا می گذاشتند، از آنها می ترسیدند، خود را بترسانند' (نساء، ۹: ۴). امام (علیه السلام) فرمود: این یعنی باید بترسند که همانطور که نسبت به یتیمان ظلم کرده اند، در آینده درباره فرزندان خود چنین ظلمی را نینند."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۴۰ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۴۴۰ - ۳ - (۶) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ مِنْ أَلْفَاظِ رَسُولِ اللَّهِ ص شَرُّ الْمَاكِلِ أَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ ظُلْمًا.

ترجمه:

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ (علیه السلام) نقل کرده اند که از جمله ی سخنان رسول الله (صلی الله علیه وآله) این است: "بدترین نوع خوراک، خوردن مال یتیم به ظلم است."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۴۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۴۴۱ - ۴ - (۷) قَالَ وَقَالَ الصَّادِقُ ع إِنَّ آكِلَ مَالِ الْيَتِيمِ يَخْلُفُهُ (۸) وَبَالَ ذَلِكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ أَمَّا فِي الدُّنْيَا فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ -

- ١- الكافي ٥- ١٢٨- ١، و أورده فی الحديث ١ من الباب ٤ من أبواب الغصب.
- ٢- النساء ٤- ٩.
- ٣- الفقيه ٣- ٥٦٩- ٤٩٤٥.
- ٤- عقاب الأعمال- ٢٧٨- ٢.
- ٥- لم نعر عليه فی التهذيب المطبوع.
- ٦- الفقيه ٤- ٣٧٧- ٥٧٧٦.
- ٧- الفقيه ٣- ١٧٣- ٣٦٥٢.
- ٨- فی المصدر- سيلحقه.

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ (١) وَ أَمَّا فِي الْآخِرَةِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَ سَيَصْلُونَ سَعِيرًا (٢).

ترجمه:

امام جعفر صادق (عليه السلام) فرموده اند: "أَكِلَ مَالِ يَتِيمٍ بِهِ ظَلَمٌ، عَوَاقِبُ وَ پیامدهای سنگینی در دنیا و آخرت خواهد داشت. اما در دنیا، خداوند تبارک و تعالی می فرماید: وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ (نساء ٩: ٤). و در آخرت نیز خداوند می فرماید: إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَ سَيَصْلُونَ سَعِيرًا (نساء ١٠: ٤)." .

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٤٢ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٤٤٢ - ٥ - (٣) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عَ فِيمَا كَتَبَ إِلَيْهِ مِنْ جَوَابِ مَسَائِلِهِ وَحَرَّمَ اللَّهُ أَكْلَ مَالِ الْيَتِيمِ ظُلْمًا لِعِلَلٍ كَثِيرَةٍ مِنْ وُجُوهِ الْفَسَادِ أَوَّلُ ذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا أَكَلَ الْإِنْسَانُ مَالِ الْيَتِيمِ ظُلْمًا فَقَدْ أَعَانَ عَلَى قَتْلِهِ إِذِ الْيَتِيمُ غَيْرُ مُسْتَغْنٍ وَلَا مُحْتَمِلٍ لِنَفْسِهِ وَلَا قَائِمٍ (٤) بِشَأْنِهِ وَلَا لَهُ مَنْ يَقُومُ عَلَيْهِ وَيَكْفِيهِ كَقِيَامِ وَالِدَيْهِ فَإِذَا أَكَلَ مَالَهُ فَكَأَنَّهُ قَتَلَهُ وَصَيَّرَهُ إِلَى الْفَقْرِ وَالْفَاقَةِ مَعَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَجَعَلَ لَهُ مِنَ الْعُقُوبَةِ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلِيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ (٦) وَلِقَوْلِ أَبِي جَعْفَرٍ إِنَّ اللَّهَ أَوْعَدَ فِي أَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ عُقُوبَتَيْنِ عُقُوبَةٌ فِي الدُّنْيَا وَعُقُوبَةٌ فِي الْآخِرَةِ فَفِي تَحْرِيمِ مَالِ الْيَتِيمِ اسْتِبْقَاءُ (٧) الْيَتِيمِ وَاسْتِقْلَالُهُ بِنَفْسِهِ وَالسَّلَامَةُ لِلْعَقَبِ أَنْ يُصِيبَهُمْ مَا أَصَابَهُ لِمَا أَوْعَدَ اللَّهُ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَعَ مَا فِي ذَلِكَ مِنْ طَلَبِ الْيَتِيمِ بِثَأْرِهِ إِذَا أَدْرَكَ وَوُقُوعِ الشَّحْنَاءِ وَالْعَدَاوَةِ وَالْبَغْضَاءِ حَتَّى يَتَفَانَوْا.

وَرَوَاهُ فِي الْعِلَلِ وَغُيُونِ الْأَخْبَارِ بِإِسْنَادٍ تَأْتِي فِي آخِرِ

ص: ٢٤٦

١- النساء ٤ - ٩.

٢- النساء ٤ - ١٠.

٣- الفقيه ٣ - ٥٦٥ - ٤٩٣٤.

٤- في عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ولا عليم (هامش المخطوط).

٥- في العلل - ما خوف (هامش المخطوط).

٦- النساء ٤ - ٩.

٧- في العيون - استغناء (هامش المخطوط).

الْكِتَابُ (١).

ترجمه:

امام رضا علیه السلام در پاسخ به سوالات محمد بن سنان نوشتند: خداوند خوردن مال یتیم را به ناحق به علت های فراوانی از وجوه فساد حرام کرده است. اولین دلیل این است که اگر انسانی مال یتیم را به ظلم بخورد، گویا در قتل او دست داشته است، زیرا یتیم به خودی خود توانایی و استقلال ندارد و نمی تواند امور زندگی اش را انجام دهد و کسی هم ندارد که مانند والدینش از او مراقبت و کفایت کند. پس وقتی مال او را می خورد، گویی او را به سوی فقر و نیازمندی سوق داده است، همراه با این که خداوند نیز چنین کاری را بر او حرام کرده و برایش عقوبت قرار داده است. خداوند می فرماید: «کسانی که اگر فرزندان ضعیف و ناتوان از خود باقی بگذارند، از آینده ی آن ها می ترسند، باید از خدا بترسند» (نساء: ۹).

امام باقر علیه السلام نیز فرمودند که خداوند برای خوردن مال یتیم دو عقوبت وعده داده است: یکی در دنیا و دیگری در آخرت. پس در حرام کردن مال یتیم، هدف حفظ و استقلال یتیم و همچنین سلامت نسل های آینده است تا آن ها دچار آن عقوبتی که خداوند وعده داده نشوند. این کار همچنین برای جلوگیری از آن است که یتیم وقتی به سن بلوغ برسد، به خونخواهی و انتقام برنخیزد و باعث بروز دشمنی و کینه و نفرت نشود تا آنجا که به نابودی یکدیگر منجر نشود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۴۳ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۴۴۳-۶- (۲) وَفِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَمِيرِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَائٍ عَنْ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ إِنَّ فِي كِتَابِ عَلِيٍّ ع أَنْ آكَلَ مَالِ الْيَتِيمِ سَيُذَرِّكُهُ (۳) ذَلِكَ فِي عَقَبِهِ مِنْ بَعْدِهِ فِي الدُّنْيَا وَيُلْحَقُهُ وَبَالَ ذَلِكَ فِي الْآخِرَةِ أَمَّا فِي الدُّنْيَا فَإِنَّ اللَّهَ يَقُولُ وَلِيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَ لْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيداً (۴) وَ أَمَّا فِي الْآخِرَةِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَ سَيَصْلُونَ سَعِيرًا (۵).

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند: در کتاب علی علیه السلام آمده است که کسی که مال یتیم را بخورد، این کار در نسل های بعد از او در دنیا به او خواهد رسید و اثر آن در آخرت نیز دامن گیرش خواهد شد. اما در دنیا، خداوند می فرماید: «کسانی که اگر فرزندان ضعیف و ناتوان از خود باقی بگذارند، از آینده ی آن ها می ترسند، باید از خدا بترسند و سخنی درست بگویند» (نساء: ۹). و اما در آخرت، خداوند عزیز و جلیل می فرماید: «کسانی که اموال یتیمان را به ظلم می خورند، در حقیقت، آتشی در شکم خود می ریزند و به زودی در آتش فرو خواهند رفت» (نساء: ۱۰).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۴۴ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۴۴۴ - ۷ - (۶) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عَامِرِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَكَلَ مَالَ الْيَتِيمِ سَلَطَ اللَّهُ عَلَيْهِ مَنْ يَظْلِمُهُ أَوْ عَلَى عَقِبِهِ فَإِنَّ اللَّهَ يَقُولُ فِي كِتَابِهِ وَ لِيُخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَ لْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيداً (۷).

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند: کسی که مال یتیم را بخورد، خداوند کسی را بر او یا بر نسل او مسلط می سازد که به او ظلم کند؛ زیرا خداوند در کتاب خود می فرماید: «کسانی که اگر فرزندان ضعیف و ناتوان از خود باقی بگذارند، از آینده ی آن ها می ترسند، باید از خدا بترسند و سخنی درست بگویند» (نساء: ۹).

- ۱- علل الشرائع - ۴۸۰ - ۱ و عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲ - ۹۲ و تاتی أسانیده فی الفائدة الأولى - ۳۸۲ من الخاتمة.
- ۲- عقاب الأعمال - ۲۷۷ - ۱.
- ۳- فی المصدر زیادة - و بال.
- ۴- النساء ۴ - ۹.
- ۵- النساء ۴ - ۱۰.
- ۶- عقاب الأعمال - ۲۷۸ - ۳.
- ۷- النساء ۴ - ۹.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۴۵ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۴۴۵ - ۸ - (۱) عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَمَّا أُسْرِى بِي إِلَى السَّمَاءِ رَأَيْتُ قَوْمًا تُقَذَّفُ فِي أَجْوَافِهِمُ النَّارُ - وَ تَخْرُجُ مِنْ أَدْبَارِهِمْ فَقُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جَبْرِئِيلُ فَقَالَ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا.

و رَوَى الْعِيَّاشِيُّ أَحَادِيثَ كَثِيرَةً فِي هَذَا الْمَعْنَى (۲) أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۳) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۴).

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: هنگامی که به آسمان برده شدم، گروهی را دیدم که آتش درون شکم هایشان ریخته می شد و از پشت آن ها خارج می

گشت. گفتم: ای جبرئیل، اینان چه کسانی هستند؟ جبرئیل پاسخ داد: این ها کسانی هستند که به ناحق اموال یتیمان را می خورند.

٧١- بَابُ جَوَازِ الْأَكْلِ مِنْ طَعَامِ الْيَتِيمِ إِذَا كَانَ فِي مُقَابِلِهِ نَفْعٌ لَهُ بِقَدَرِهِ أَوْ يُطْعِمُهُ عِوَضَهُ كَذَلِكَ

اشاره

(٥) ٧١ بَابُ جَوَازِ الْأَكْلِ مِنْ طَعَامِ الْيَتِيمِ إِذَا كَانَ فِي مُقَابِلِهِ نَفْعٌ لَهُ بِقَدَرِهِ أَوْ يُطْعِمُهُ عِوَضَهُ كَذَلِكَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٤٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤٤٦-١- (٦) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَحْيَى الْكَاهِلِيِّ قَالَ: قِيلَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّا نَدْخُلُ عَلَى أَخٍ لَنَا فِي بَيْتِ أَيْتَامٍ

ص: ٢٤٨

١- تفسير القمّي ١- ١٣٢.

٢- راجع العیاشی ١- ٢٢٣- ٢٢٥.

٣- تقدم فی الحديثین ١ و ٣ من الباب ٥ من هذه الأبواب، وفي الحديث ١٤ من الباب ٢ من أبواب مقدّمة العبادات، وفي الحديثین ٤، ٥ من الباب ٢ من أبواب الأنفال، وفي الباب ٤٦، وفي الحديث ٨ من الباب ٧٧ من أبواب جهاد النفس، وفي الحديثین ٦، ٨ من الباب ٤١ من أبواب الأمر والنهی. ٤- يأتي فی الحديث ١ من الباب ٧١، وفي الأحاديث ٢، ٣، ٤، ٥ من الباب ٧٦ من هذه الأبواب، وفي الحديث ٢ من الباب ١١ من أبواب كيفية الحكم، وفي الباب ٥ من أبواب بقية الحدود.

۵- الباب ۷۱ فيه حديثان.

۶- الكافي ۵- ۱۲۹- ۴.

وَمَعَهُ (۱) خَادِمٌ لَهُمْ فَتَقَعْدُ عَلَى بَسَاطِهِمْ وَنَشْرَبُ مِنْ مَائِهِمْ وَيَخْدُمُنَا خَادِمُهُمْ وَرُبَّمَا طَعِمْنَا فِيهِ الطَّعَامَ مِنْ عِنْدِ صَاحِبِنَا وَفِيهِ مِنْ طَعَامِهِمْ فَمَا تَرَى فِي ذَلِكَ فَقَالَ إِنْ كَانَ فِي دُخُولِكُمْ عَلَيْهِمْ مَنَفْعَةٌ لَهُمْ فَلَا بَأْسَ وَإِنْ كَانَ فِيهِ ضَرَرٌ فَلَا وَقَالَ ع بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ (۲) فَأَنْتُمْ لَا يَخْفَى عَلَيْكُمْ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ (۳).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

عبدالله بن یحیی کاهلی گفت: به امام صادق علیه السلام عرض شد که ما نزد برادری از خود وارد می شویم که در خانه ای متعلق به یتیمان زندگی می کند، و همراه او خادمی است که به این یتیمان خدمت می کند. ما روی فرش آن ها می نشینیم، از آب آن ها می نوشیم، خادمشان به ما خدمت می کند، و گاهی از غذایی که نزد برادرمان هست می خوریم که در آن مقداری از غذای یتیمان نیز هست. نظر شما در این باره چیست؟

امام فرمودند: اگر ورود شما به نفع یتیمان باشد، اشکالی ندارد، ولی اگر در آن ضرری برای آن ها باشد، جایز نیست. سپس فرمودند: «بلکه انسان بر خود آگاه است» (قیامت: ۱۴)، و شما بر خود پوشیده ندارید (که آیا به نفع یا ضرر آن هاست). همچنین خداوند عز و جل فرموده است: «و خداوند مفسد را از مصلح بازمی شناسد» (بقره: ۲۲۰).

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۴۴۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

٢٢٤٤٧-٢- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ ذُبْيَانَ بْنِ حَكِيمٍ الْأَوْدِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمُغِيرَةِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ لِي ابْنَةً أَخَ يَتِيمَةً فَرُبَّمَا أُهْدَى لَهَا الشَّيْءُ فَأَكُلُ مِنْهُ ثُمَّ أُطْعِمُهَا بَعْدَ ذَلِكَ الشَّيْءَ مِنْ مَالِي فَأَقُولُ يَا رَبِّ هَذَا بِذَا فَقَالَ ع لَا بَأْسَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٦) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٧).

ترجمه:

علی بن مغیره گفت: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: دختری یتیم، دختر برادرم، نزد من است. گاهی چیزی به او هدیه داده می شود و من از آن می خورم، سپس از مال خودم چیزی به او می دهم و می گویم: «خدایا، این به جای آن است.» امام فرمودند: اشکالی ندارد.

ص: ٢٤٩

١- فی المصدر- و معهم.

٢- القيامة ٧٥- ١٤.

٣- البقرة ٢- ٢٢٠.

٤- التهذيب ٦- ٣٣٩- ٩٤٧.

٥- الكافي ٥- ١٢٩- ٥.

٦- تقدم ما يدل على تحريم أكل مال اليتيم ظلما في الباب ٧٠ من هذه الأبواب.

٧- يأتي في الحديث ٤ من الباب ٧٣ من هذه الأبواب.

٧٢- بَابُ أَنَّهُ يَجُوزُ لِقِيَمِ مَالِ الْيَتِيمِ وَ الْوَصِيِّ أَنْ يَتَنَاوَلَ مِنْهُ أَجْرَةً مِثْلَهُ مَعَ الْحَاجَةِ

اشاره

(۱) ۷۲ بَابُ أَنَّهُ يَجُوزُ لِقِيَمِ مَالِ الْيَتِيمِ وَ الْوَصِيِّ أَنْ يَتَنَاوَلَ مِنْهُ أَجْرَةَ مِثْلِهِ مَعَ الْحَاجَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۴۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۴۴۸-۱- (۲) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ (۳) قَالَ الْمَعْرُوفُ هُوَ الْقُوتُ وَ إِنَّمَا عَنِ الْوَصِيِّ أَوْ الْقِيَمِ فِي أَمْوَالِهِمْ وَ مَا يُصْلِحُهُمْ.

ترجمه:

عبدالله بن سنان از امام صادق علیه السلام در مورد آیه «پس [ولای یتیم] به طور شایسته بخورد» (نساء: ۶) روایت کرده است. امام فرمودند: «معروف» در اینجا به معنای خوراک به اندازه نیاز است، و منظور از آن، وصی یا سرپرست یتیمان است که باید از اموال آن ها به اندازه ای استفاده کند که نیازهایشان را تأمین و کارشان را اصلاح کند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۴۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۴۴۹-۲- (۴) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع سَأَلَنِي عِيسَى بْنُ مُوسَى عَنِ الْقِيَمِ لِلْأَيْتَامِ فِي الْإِبِلِ وَ مَا يَحِلُّ لَهُ مِنْهَا

فَقُلْتُ لَهُ إِذَا لَاطَ حَوْضُهَا وَ طَلَبَ ضَالَّتْهَا وَ هُنَا (٥) جَرَبَاهَا فَلَهُ أَنْ يُصِيبَ مِنْ لَبْنِهَا فِي غَيْرِ نَهْكِ
لِضَرْعٍ وَ لَا فَسَادٍ لِنَسْلِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (٦)

وَ الَّذِي قَبْلَهُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ وَ رَوَاهُ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ
وَ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ حَنَّانِ بْنِ سَدِيرٍ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ نَقَلَ

ص: ٢٥٠

١- الباب ٧٢ فيه ١١ حديثاً.

٢- الكافي ٥ - ١٣٠ - ٣، التهذيب ٦ - ٣٤٠ - ٩٥٠.

٣- النساء ٤ - ٦.

٤- الكافي ٥ - ١٣٠ - ٤.

٥- هنات البعير - إذا طليته بالقطران و القطران دواء للجرب. (الصحيح - هنا - ١ - ٨٤).

٦- التهذيب ٦ - ٣٤٠ - ٩٥١.

الْجَوَابَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (١).

ترجمه:

حنان بن سدير گفت: امام صادق عليه السلام فرمودند: عیسی بن موسی از من درباره سرپرست یتیمان نسبت به شترهای آنان و آنچه که برای او حلال است، سوال کرد. من به او گفتم: اگر سرپرست

آبشخور شترها را آماده کند، شترهای گمشده را جستجو نماید و شترهای بیمار را درمان کند، او می تواند از شیر آن ها بهره ببرد؛ به شرطی که به پستان شترها آسیبی نزنند و نسل آن ها را فاسد نکند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٥٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٤٥٠ - ٣ - (٢) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ الْكِنَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ (٣) فَقَالَ ذَلِكَ رَجُلٌ يَحْبِسُ نَفْسَهُ عَنِ الْمَعِيشَةِ فَلَا بَأْسَ أَنْ يَأْكُلَ بِالْمَعْرُوفِ إِذَا كَانَ يُصْلِحُ لَهُمْ أَمْوَالَهُمْ فَإِنْ كَانَ الْمَالُ قَلِيلًا فَلَا يَأْكُلُ مِنْهُ شَيْئًا الْحَدِيثُ.

ترجمه:

ابوصباح کنانی از امام صادق علیه السلام در مورد آیه «و هر کس که نیازمند است، به طور شایسته از آن [مال] بخورد» (نساء: ٦) روایت کرده است. امام فرمودند: این آیه درباره کسی است که به خاطر رسیدگی به اموال یتیمان خود را از کسب و کار باز می دارد؛ بنابراین، اگر اموال یتیمان را اصلاح و حفظ کند، اشکالی ندارد که به اندازه ی معقول از آن بهره مند شود. اما اگر مال یتیمان اندک باشد، نباید چیزی از آن بخورد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٥١ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٤٥١ - ٤ - (٤) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ (٥) قَالَ مَنْ كَانَ يَلِي شَيْئًا لِلْيَتَامَى وَ هُوَ مُحْتَاجٌ لَيْسَ لَهُ مَا يَقِيمُهُ فَهُوَ يَتَقاضَى أَمْوَالَهُمْ وَ يَقُومُ فِي ضَيْعَتِهِمْ فَلْيَأْكُلْ بِقَدَرٍ وَ لَا يُسْرِفْ فَإِنْ كَانَتْ ضَيْعَتُهُمْ لَا تَشْغُلُهُ عَمَّا يُعَالِجُ بِنَفْسِهِ فَلَا يَرْزَأَنَّ مِنْ أَمْوَالِهِمْ شَيْئًا.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٦) وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

سماعه از امام صادق علیه السلام درباره آیه «و هر کس که نیازمند است، به طور شایسته از آن [مال] بخورد» (نساء: ٦) روایت کرده است. امام فرمودند: کسی که سرپرستی اموال یتیمان را بر عهده دارد و خود نیازمند است و چیزی ندارد که زندگی اش را تامین کند، و در عین حال به اموال یتیمان رسیدگی می کند، می تواند به اندازه ی لازم از آن بخورد، اما نباید زیاده روی کند. اما اگر رسیدگی به اموال یتیمان او را از کاری که خودش می تواند انجام دهد و معاشش را تامین کند باز ندارد، نباید چیزی از اموال یتیمان مصرف کند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٥٢ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٤٥٢ - ٥ - (٧) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ السِّنْدِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَمَّنْ تَوَلَّى مَالَ الْيَتِيمِ مَا لَهُ أَنْ يَأْكُلَ مِنْهُ فَقَالَ يَنْظُرُ إِلَى مَا كَانَ غَيْرُهُ يَقُومُ بِهِ مِنَ الْأَجْرِ لَهُمْ فَلْيَأْكُلْ بِقَدْرِ ذَلِكَ.

ترجمه:

هشام بن حکم گفت: از امام صادق علیه السلام در مورد کسی که مسئولیت اموال یتیمان را به عهده دارد پرسیدم که آیا می تواند از آن بخورد. امام فرمودند: باید توجه کند که چه کسی دیگر می تواند به جای او مسئولیت رسیدگی به این اموال را انجام دهد. او می تواند به اندازه ی آنچه که دیگران انجام می دهند و در برابر آن مسئولیت پذیر هستند، از آن بخورد.

-
- ۱- قرب الإسناد- ۴۷.
- ۲- الکافی ۵- ۱۳۰- ۵، و التهذيب ۶- ۳۴۱- ۹۵۲، و أورد ذيله في الحديث ۱ من الباب ۷۳ من هذه الأبواب.
- ۳- النساء ۴- ۶.
- ۴- الکافی ۵- ۱۲۹- ۱.
- ۵- النساء ۴- ۶.
- ۶- التهذيب ۶- ۳۴۰- ۹۴۸.
- ۷- التهذيب ۶- ۳۴۳- ۹۶۰.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۵۳ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۴۵۳-۶- (۱) الْفَضْلُ بْنُ الْحَسَنِ الطَّبْرَسِيُّ فِي مَجْمَعِ الْبَيَانِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا
ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ بِيَدِهِ مَاشِيَةٌ لِابْنِ أَخٍ لَهُ يَتِيمٌ فِي حَجَرِهِ أَيْخُلُطُ أَمْرَهَا بِأَمْرِ مَاشِيَّتِهِ قَالَ إِنْ كَانَ
يَلِيْطُ حَوْضَهَا وَيَقُومُ عَلَى مِهْنَتِهَا وَيَرُدُّ نَادَتَهَا (۲) فَيَشْرَبُ مِنَ اللَّبَانِهَا غَيْرَ مُنْهَكٍ لِلْحَلَابِ وَلَا مُضِرٍّ
بِالْوَلَدِ.

ترجمه:

محمد بن مسلم از یکی از امامان علیهما السلام پرسید: درباره مردی که شترهای یتیمی از برادرزاده اش در اختیار دارد، آیا می تواند امور آن ها را با امور شترهای خود مخلوط کند؟ امام فرمودند: اگر

او آبشخور شترها را آماده می کند، از آن ها مراقبت می کند و شترهای گمشده را جستجو می کند، می تواند از شیر آن ها بنوشد، به شرطی که به پستان ها آسیبی نزنند و به بچه های شتر آسیب نرسانند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٥٤ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٤٥٤ - ٧ - (٣) قَالَ الطَّبْرِسِيُّ وَ مَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ (٤) مَعْنَاهُ مَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْخُذْ مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ قَدْرَ الْحَاجَةِ مِنَ الْكِفَايَةِ عَلَى جِهَةِ الْقَرْضِ ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيْهِ مَا أَخَذَ إِذَا وَجَدَ وَ هُوَ الْمَرْوِيُّ عَنِ الْبَاقِرِ ع.

ترجمه:

طبرسی در تفسیر آیه «و هر کس که نیازمند است، به طور شایسته از آن [مال] بخورد» (نساء: ٦) می فرماید: منظور این است که فرد فقیر می تواند به اندازه ی نیاز ضروری خود از مال یتیم بگیرد، به عنوان قرض. سپس باید آنچه را که گرفته است، زمانی که توانست، به یتیم بازگرداند. این معنا از امام محمد بن علی باقر علیه السلام نقل شده است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٥٥ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٤٥٥ - ٨ - (٥) وَ الظَّاهِرُ مِنْ رِوَايَاتِ أَصْحَابِنَا أَنَّ لَهُ أَجْرَةَ الْمِثْلِ سَوَاءً كَانَ قَدْرَ الْكِفَايَةِ أَوْ لَمْ يَكُنْ. مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ نَحْوَهُ (٦) وَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع نَحْوَهُ (٧).

ترجمه:

ظاهر از روایات اصحاب ما این است که [سرپرست یتیم] اجرت المثل دارد، چه مقدار آن به اندازه نیاز باشد و چه نباشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٥٦ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٤٥٦-٩- (٨) وَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ وَ مَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَ مَنْ كَانَ فَقِيرًا

ص: ٢٥٢

١- مجمع البيان ٩-٢.

٢- النادة- الشاردة. (الصاحح- ندد- ٢- ٥٤٣).

٣- مجمع البيان ٩-٢.

٤- النساء ٦-٤.

٥- مجمع البيان ١٠-٢.

٦- تفسير العياشي ١- ٢٢١- ٢٨.

٧- لم نعثر عليه في تفسير العياشي المطبوع.

٨- تفسير العياشي ١- ٢٢٢- ٣١.

فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ (١) فَقَالَ هَذَا رَجُلٌ يَحْبِسُ نَفْسَهُ لِلْيَتِيمِ عَلَى حَزْثٍ أَوْ مَاشِيَةٍ وَ يَشْغُلُ فِيهَا نَفْسَهُ فَلْيَأْكُلْ مِنْهُ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَيْسَ لَهُ ذَلِكَ فِي الدَّانِيَةِ وَ الدَّرَاهِمِ الَّتِي عِنْدَهُ مَوْضُوعَةٌ.

ترجمه:

از ابو بصیر از امام صادق (علیه السلام) درباره ی سخن خداوند «و هر کس که بی نیاز است، خودداری کند و هر کس که نیازمند است، به طور شایسته از آن بخورد» (نساء: ۶) نقل شده که فرمودند: این درباره ی کسی است که خود را برای سرپرستی یتیم در کار کشاورزی یا نگهداری دام وقف کرده و خود را در این کارها مشغول می سازد، پس او می تواند به طور شایسته از آن مال استفاده کند؛ اما این اجازه را در دنایر و دراهمی که نزد او به صورت نقد قرار دارد، ندارد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۴۵۷ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۴۵۷ - ۱۰ - (۲) وَ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ وَ مَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ (۳) قَالَ ذَلِكَ إِذَا حَبَسَ نَفْسَهُ فِي أَمْوَالِهِمْ فَلَا يَحْتَرِفُ لِنَفْسِهِ فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ مِنْ مَالِهِمْ.

ترجمه:

از زراره از امام باقر (علیه السلام) نقل شده که پرسیدم از سخن خداوند «و هر کس که نیازمند است، به طور شایسته از آن بخورد» (نساء: ۶). فرمودند: این درباره ی کسی است که خود را در اموال یتیمان مشغول کرده و برای خود کاری انجام نمی دهد، پس او می تواند به طور شایسته از اموال آن ها مصرف کند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۴۵۸ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۲۴۵۸ - ۱۱ - (۴) وَ عَنْ رِفَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِهِ فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ (۵) قَالَ كَانَ أَبِي يَقُولُ إِنَّهَا مَنْسُوخَةٌ.

أَقُولُ: النَّسْخُ هُنَا بِمَعْنَى التَّخْصِصِ وَ لَهُ نَظَائِرُ كَثِيرَةٌ فِي الْأَحَادِيثِ (٦) يَعْنِي أَنَّهَا مَخْصُوصَةٌ بِمَا إِذَا عَمِلَ لَهُمْ عَمَلًا فَيَأْخُذُ أَجْرَتَهُ لِمَا مَرَّ (٧) أَوْ الْإِبَاحَةَ مَنْسُوخَةً بِمَا دَلَّ عَلَى الْكَرَاهَةِ دُونَ التَّحْرِيمِ وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٨).

ترجمه:

از رفاعه از امام صادق (علیه السلام) در مورد سخن خداوند «پس به طور شایسته از آن بخورد» (نساء: ۶) نقل شده است که پدرم (امام باقر) می فرمود این آیه نسخ شده است.

می گویم : نسخ در اینجا به معنای تخصیص است و موارد مشابه زیادی در احادیث دارد. یعنی اینکه آیه اختصاص دارد به مواردی که شخص برای یتیمان کاری انجام دهد و به اندازه ی آن کار، اجرت بگیرد، یا اینکه اباحه (اجازه) در این مورد به دلیل کراهت (و نه تحریم) نسخ شده است. و قبلاً هم به شواهدی که این را نشان می دهد، اشاره شده است.

ص: ۲۵۳

۱- النساء ۴- ۶.

۲- تفسیر العیاشی ۱- ۲۲۲- ۳۳.

۳- النساء ۴- ۶.

۴- تفسیر العیاشی ۱- ۲۲۲- ۳۳.

۵- النساء ۴- ۶.

۶- له نظائر كثيرة فی الحديث ۴ من الباب ۹، و فی الحديث ۲۳ من الباب ۱۳، و فی الحديثین ۱، ۳ من الباب ۱۴ من أبواب صفات القاضی.

٧- مر فى أحاديث نفس الباب.

٨- تقدم فى الباب ٧١ من هذه الأبواب. و يأتى ما يدلّ عليه فى الحديث ٥ من الباب ٧٥ من هذه الأبواب.

٧٣- بَابُ جَوَازِ مُخَالَطَةِ الْيَتِيمِ وَ مُوَآكَلَتِهِ إِذَا لَمْ تَسْتَزِمِ أَكْلَ مَالِهِ بِغَيْرِ عَوَضٍ

إشارة

(١) ٧٣ بَابُ جَوَازِ مُخَالَطَةِ الْيَتِيمِ وَ مُوَآكَلَتِهِ إِذَا لَمْ تَسْتَزِمِ أَكْلَ مَالِهِ بِغَيْرِ عَوَضٍ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٥٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤٥٩ - ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ الْكِنَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: قُلْتُ أَرَأَيْتَ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِنْ تَخَالَطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ (٣) قَالَ تُخْرِجُ مِنْ أَمْوَالِهِمْ قَدْرَ مَا يَكْفِيهِمْ وَ تُخْرِجُ مِنْ مَالِكَ قَدْرَ مَا يَكْفِيكَ ثُمَّ تُنْفِقُهُ قُلْتُ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانُوا يَتَامَى صِغَارًا وَ كِبَارًا وَ بَعْضُهُمْ أَعْلَى كِسْوَةٍ مِنْ بَعْضٍ وَ بَعْضُهُمْ أَكَلُ مِنْ بَعْضٍ وَ مَالُهُمْ جَمِيعًا فَقَالَ أَمَّا الْكِسْوَةُ فَعَلَى كُلِّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ ثَمَنُ كِسْوَتِهِ وَ أَمَّا الطَّعَامُ فَاجْعَلُوهُ جَمِيعًا فَإِنَّ الصَّغِيرَ يُوشِكُ أَنْ يَأْكُلَ مِثْلَ الْكَبِيرِ.

وَ رَوَاهُ الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع مِثْلَهُ (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ

ع

وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع مِثْلَهُ إِلَى قَوْلِهِ ع ثُمَّ تُنْفِقُهُ (٥)

ترجمه:

از ابی صباح کنانی نقل شده که به امام صادق (علیه السلام) گفتم: نظرتان درباره ی سخن خداوند «و اگر با آنها (یتیمان) آمیزش کنید، پس آنان برادران شما هستند» (بقره: ۲۲۰) چیست؟ امام فرمودند: از اموال یتیمان به اندازه ای که کفایتشان کند، و از مال خودت به اندازه ای که برایت کافی باشد، بردار و سپس همه را برای مخارجشان هزینه کن.

گفتم: اگر برخی از یتیمان کوچک و برخی بزرگسال باشند و برخی نیاز به لباس بیشتری داشته و برخی غذا بیشتر بخورند، در حالی که مال آنها یکجا باشد، چه باید کرد؟ امام فرمودند: اما در مورد لباس، به هر کس به اندازه هزینه لباسش بده، ولی برای غذا آن را به صورت مشترک قرار دهید، زیرا کوچک گاهی به اندازه بزرگتر خواهد خورد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۶۰ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۴۶۰-۲- (۶) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ

ص: ۲۵۴

۱- الباب ۷۳ فيه ۶ أحاديث.

۲- الكافي ۵- ۱۳۰- ۵، التهذيب ۶- ۳۴۱- ۹۵۲، و آورد صدره فی الحديث ۳ من الباب ۷۲ من هذه الأبواب.

۳- البقرة ۲- ۲۲۰.

۴- تفسیر العیاشی ۱- ۱۰۷- ۳۱۸.

۵- تفسیر العیاشی ۱- ۱۰۸- ۳۲۲ و ۳۲۳.

سَمَاعَةَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِنَّ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ (۱) فَقَالَ يَعْنِي الْيَتَامَى إِذَا كَانَ الرَّجُلُ يَلِي لِإِيْتَامٍ فِي حَجَرِهِ فَلْيُخْرِجْ مِنْ مَالِهِ عَلَى قَدَرِ مَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ عَلَى قَدَرِ مَا يُخْرِجُهُ لِكُلِّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ فَيُخَالِطُوهُمْ وَ يَأْكُلُونَ جَمِيعاً وَ لَا يَرْزَأَنَّ مِنْ أَمْوَالِهِمْ شَيْئاً إِنَّمَا هِيَ النَّارُ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ نَحْوَهُ (۲) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

سماعه می گوید از امام صادق (علیه السلام) درباره ی آیه ی «و اگر با آنها (یتیمان) آمیزش کنید، پس آنان برادران شما هستند» (بقره: ۲۲۰) پرسیدم. امام فرمودند: منظور یتیمانی است که مرد سرپرستی آنها را بر عهده دارد. پس او باید به اندازه نیازش از مال خود هزینه کند، به همان اندازه که برای هر یک از آنها خرج می کند، تا در کنار آنها باشد و همه با هم غذا بخورند، ولی نباید از اموال آنها چیزی برای خود بردارد، زیرا این کار تنها موجب عذاب آتش است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۶۱ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۴۶۱- ۳- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْعَيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ فِي الْيَتَامَى وَ إِنَّ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ (۴) قَالَ يَكُونُ لَهُمُ التَّمَرُّ وَ اللَّبَنُ وَ يَكُونُ لَكَ مِثْلُهُ عَلَى قَدَرِ مَا يَكْفِيكَ وَ يَكْفِيهِمْ وَ لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ الْمُفْسِدُ مِنَ الْمُصْلِحِ.

ترجمه:

علی از امام صادق (علیه السلام) درباره ی آیه ی «و اگر با آنها (یتیمان) آمیزش کنید، پس آنان برادران شما هستند» (بقره: ۲۲۰) پرسید. امام فرمودند: برای آنها خرما و شیر باشد، و برای تو نیز همانند آن به اندازه ای که نیاز تو و آنها را برآورده کند. و بر خدا پوشیده نیست که چه کسی فسادگر است و چه کسی اصلاح گر.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۶۲ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۴۶۲ - ۴ - (۵) وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ يَكُونُ لِلْيَتِيمِ عِنْدِي الشَّيْءُ وَهُوَ فِي حَجْرِي أَنْفَقَ عَلَيْهِ مِنْهُ وَرُبَّمَا أُصِيبَ مِمَّا يَكُونُ لَهُ مِنَ الطَّعَامِ وَ مَا يَكُونُ مِنِّي إِلَيْهِ أَكْثَرُ قَالَ لَا بَأْسَ بِذَلِكَ (۶).

ترجمه:

عبدالرحمن بن حجاج از امام موسی کاظم (علیه السلام) نقل می کند که به ایشان گفتم: گاهی مالی از یتیم نزد من است و او تحت سرپرستی من می باشد؛ از همان مال برای او خرج می کنم و گاهی از غذای او می خورم، در حالی که آنچه از من برای او صرف می شود بیشتر است. امام فرمودند: در این کار ایرادی نیست.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۶۳ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۴۶۳ - ۵ - (۷) عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي التَّفْسِيرِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَ سَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا (۸)

ص: ۲۵۵

- ۱- البقرة ۲- ۲۲۰.
- ۲- التهذيب ۶- ۳۴۰- ۹۴۹.
- ۳- تفسير العیاشی ۱- ۱۰۸- ۳۲۴.
- ۴- البقرة ۲- ۲۲۰.
- ۵- تفسير العیاشی ۱- ۱۰۸- ۳۲۵.
- ۶- فی المصدر زیادة: إن الله یعلم من المفسد من المصلح ..
- ۷- تفسير علی بن إبراهیم ۱- ۷۲.
- ۸- النساء ۴- ۱۰.

أَخْرَجَ كُلُّ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ يَتِيمٌ وَ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ ص فِي إِخْرَاجِهِمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ وَ يَسْتَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَ إِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَ اللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ (۱).

ترجمه:

ابن مسكان از امام صادق (عليه السلام) نقل می کند که فرمودند: وقتی آیه «إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَ سَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا» (نساء ۱۰: ۴) نازل شد، همه کسانی که نزدشان یتیمی داشتند [اموال آنها را] بیرون آوردند و از پیامبر خدا (ص) درباره خارج کردن آنها پرسیدند. پس خداوند این آیه را نازل کرد: «و يَسْتَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَ إِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَ اللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ» (بقره ۲: ۲۲۰).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۶۴ - رقم الحديث الباب: ۶]

٢٢٤٦٤-٦- (٢) قَالَ وَقَالَ الصَّادِقُ ع لَا بَأْسَ بِأَنْ تَخْلِطَ طَعَامَكَ بِطَعَامِ الْيَتِيمِ فَإِنَّ الصَّغِيرَ يُوشِكُ أَنْ يَأْكُلَ كَمَا يَأْكُلُ الْكَبِيرُ وَأَمَّا الْكِسْوَةُ وَغَيْرُهَا فَيَحْسَبُ عَلَى كُلِّ رَأْسٍ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ كَمَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ. أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمودند: ایرادی ندارد که غذای خود را با غذای یتیم مخلوط کنی، چرا که کوچک ممکن است به زودی مانند بزرگ بخورد. اما لباس و موارد دیگر، باید بر اساس نیاز هر فرد، چه کوچک و چه بزرگ، محاسبه شود.

٧٤- بَابُ أَنَّهُ لَا يَلْزَمُ التَّقْيِيرُ فِي الْإِنْفَاقِ عَلَى الْيَتِيمِ مِنْ مَالِهِ بَلْ تَجُوزُ التَّوَسُّعُ عَلَيْهِ وَاسْتِحْبَابُ التَّبَرُّعِ بِنَفَقَتِهِ

اشاره

(٥) ٧٤ بَابُ أَنَّهُ لَا يَلْزَمُ التَّقْيِيرُ فِي الْإِنْفَاقِ عَلَى الْيَتِيمِ مِنْ مَالِهِ بَلْ تَجُوزُ التَّوَسُّعُ عَلَيْهِ وَاسْتِحْبَابُ التَّبَرُّعِ بِنَفَقَتِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٦٥ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤٦٥-١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ عِيصِ بْنِ الْقَاسِمِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْيَتِيمِ تَكُونُ غَلَّتُهُ فِي الشَّهْرِ عَشْرِينَ دِرْهَمًا كَيْفَ يُنْفَقُ عَلَيْهِ مِنْهَا قَالَ قُوَّتُهُ مِنَ الطَّعَامِ وَالتَّمْرِ وَسَأَلَتْهُ أَنْفَقُ عَلَيْهِ ثُلُثَهَا قَالَ نَعَمْ وَنِصْفَهَا.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ هُنَا (٧) وَفِي فِعْلِ الْمَعْرُوفِ (٨).

ترجمه:

عیسی بن قاسم نقل می کند که از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم درباره یتیمی که درآمدش در ماه بیست درهم است، چگونه باید از آن برای او هزینه کرد؟ امام فرمودند: غذای او از خرما و مواد غذایی معمولی باید تأمین شود. سپس از ایشان پرسیدم که آیا می توانم یک سوم از آن را برای او خرج کنم؟ امام پاسخ دادند: بله، حتی می توانی نیمی از آن را نیز خرج کنی.

ص: ٢٥٦

١- البقرة ٢- ٢٢٠.

٢- تفسیر علی بن ابراهیم ١- ٧٢.

٣- تقدم ما يدل على بعض المقصود في البابین ٧٠، ٧١ من هذه الأبواب.

٤- يأتي ما يدل على بعض المقصود في الباب ٧٦ من هذه الأبواب.

٥- الباب ٧٤ فيه حديث واحد.

٦- الكافي ٥- ١٣٠- ٦.

٧- تقدم في الباب ٧٣ من هذه الأبواب.

٨- يأتي في الأحاديث ١، ٢، ٤ من الباب ١٩ من أبواب فعل المعروف.

۷۵- بَابُ جَوَازِ التَّجَارَةِ بِمَالِ الْيَتِيمِ مَعَ كَوْنِ التَّاجِرِ وَلِيًّا مَلِيًّا وَوُجُودِ الْمَصْلَحَةِ وَحُكْمِ الرَّبْحِ وَ الزَّكَاةِ

اشاره

(۱) ۷۵ بَابُ جَوَازِ التَّجَارَةِ بِمَالِ الْيَتِيمِ مَعَ كَوْنِ التَّاجِرِ وَلِيًّا مَلِيًّا وَوُجُودِ الْمَصْلَحَةِ وَحُكْمِ الرَّبْحِ وَ الزَّكَاةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۶۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۴۶۶-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَسْبَاطِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع كَانَ لِي أَخٌ هَلَكَ فَأَوْصَى (۳) إِلَى أَخٍ أَكْبَرَ مِنِّي وَ أَذْخَلَنِي مَعَهُ فِي الْوَصِيَّةِ وَ تَرَكَ ابْنًا لَهُ صَغِيرًا وَ لَهُ مَالٌ أَفْيَضْرِبُ بِهِ أَخِي فَمَا كَانَ مِنْ فَضْلٍ سَلَّمَهُ لِلْيَتِيمِ وَ ضَمِنَ لَهُ مَالَهُ فَقَالَ إِنْ كَانَ لِأَخِيكَ مَالٌ يُحِيطُ بِمَالِ الْيَتِيمِ إِنْ تَلَفَ فَلَا بَأْسَ بِهِ وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَالٌ فَلَا يَعْزِضُ لِمَالِ الْيَتِيمِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

اسباط بن سالم نقل می کند که به امام صادق (علیه السلام) گفتم: برادری داشتم که درگذشت و وصیت کرد که من با برادر بزرگترم از خودم در وصیت شریک شوم، و او پسری یتیم به جا گذاشت

و مالی داشت. آیا من می توانم از مال او استفاده کنم و آن را به یتیم بدهم؟ امام فرمودند: اگر مال برادرت به اندازه ای است که می تواند خسارت احتمالی یتیم را جبران کند، اشکالی ندارد. اما اگر مال او کافی نیست، نباید از مال یتیم برای جبران استفاده کنید.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۶۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۴۶۷-۲- (۵) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي مَالِ الْيَتِيمِ قَالَ الْعَامِلُ بِهِ ضَامِنٌ وَلِلْيَتِيمِ الرَّبْحُ إِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْعَامِلِ مَالٌ وَقَالَ إِنَّ عَطَبَ آدَاهُ.

ترجمه:

محمد بن مسلم نقل می کند که از امام صادق (علیه السلام) در مورد مال یتیم پرسیدم. ایشان فرمودند: کسی که از مال یتیم استفاده می کند (عامل بر آن)، مسئول است و باید در صورت بروز خسارت، مال یتیم را جبران کند. اما اگر به مال یتیم سودی برسد، این سود برای یتیم است، به شرط اینکه عامل مال خود را نداشته باشد. امام همچنین فرمودند که اگر مال یتیم آسیب ببیند یا نابود شود، عامل باید آن را جبران کند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۶۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۴۶۸-۳- (۶) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ (۷) عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ رَبِيعٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: فِي رَجُلٍ عِنْدَهُ مَالٌ الْيَتِيمِ فَقَالَ إِنْ كَانَ مُحْتَاجاً وَ لَيْسَ لَهُ مَالٌ فَلَا

ص: ۲۵۷

۱- الباب ۷۵ فيه ۵ أحاديث.

۲- الكافي ۵- ۱۳۱- ۱.

۳- في نسخة- فوصى (هامش المخطوط).

۴- التهذيب ۶- ۳۴۲- ۹۵۷.

۵- الكافي ۵- ۱۳۱- ۲، التهذيب ۶- ۳۴۲- ۹۵۶.

۶- الكافي ۵- ۱۳۱- ۳، التهذيب ۶- ۳۴۱- ۹۵۵.

۷- كان في الأصل- إسماعيل بن شاذان.

يَمَسُّ مَالَهُ وَإِنْ هُوَ اتَّجَرَ بِهِ فَالرَّبْحُ لِلْيَتِيمِ وَهُوَ ضَامِنٌ.

ترجمه:

ربعی بن عبد الله از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که درباره مردی که مال یتیم در دستش است، پرسیدم. امام فرمودند: اگر او نیازمند باشد و مال خود را نداشته باشد، نباید به مال یتیم دست بزند. اما اگر با آن مال تجارت کند، سود آن برای یتیم است و او مسئول است که در صورت ضرر یا خسارت، مال یتیم را جبران کند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۶۹ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۴۶۹- ۴- (۱) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَصْبَاطٍ عَنْ أَصْبَاطِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع فَقُلْتُ أَخِي أَمَرَنِي أَنْ أَسْأَلَكَ عَنْ مَالِ الْيَتِيمِ فِي حَجَرِهِ يَتَّجَرُ بِهِ فَقَالَ إِنْ كَانَ لِأَخِيكَ مَالٌ يُحِيطُ بِمَالِ الْيَتِيمِ إِنْ تَلَفَ أَوْ أَصَابَهُ شَيْءٌ غَرِمَهُ لَهُ وَإِلَّا فَلَا يَتَعَرَّضُ لِمَالِ الْيَتِيمِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (۲)

وَكَذَا الْحَدِيثَانِ قَبْلَهُ.

ترجمه:

از اسباط بن سالم نقل شده که از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم برادرم از من خواسته از شما درباره مال یتیم که در دست اوست که می خواهد با آن تجارت کند بپرسم . امام (علیه السلام) فرمودند: اگر برای برادر تو مالی وجود داشته باشد که بتواند تمام مال یتیم را در بر گیرد و اگر آسیبی به آن مال رسید یا خسارتی به بار آورد، او آن را جبران کند. در غیر این صورت، نباید به مال یتیم دست بزنند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٧٠ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٤٧٠ - ٥ - (٣) الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ زُرَّارَةَ وَ مُحَمَّدٍ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَالُ الْيَتِيمِ إِنْ عَمِلَ بِهِ الَّذِي وُضِعَ عَلَى يَدَيْهِ ضَمَنَ وَ لِلْيَتِيمِ رِبْحُهُ قَالَا قُلْنَا لَهُ قَوْلُهُ وَ مَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ (٤) قَالَ إِنَّمَا ذَلِكَ إِذَا حَبَسَ نَفْسُهُ عَلَيْهِمْ فِي أَمْوَالِهِمْ فَلَمْ يَجِدْ لِنَفْسِهِ فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ مِنْ مَالِهِمْ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الرِّكَاعَةِ (٥).

ترجمه:

محمد بن مسلم از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که فرمودند: مال یتیم، اگر کسی با آن کار کند و آن را اداره نماید، ضامن است و سود آن مال برای یتیم خواهد بود. سپس از امام (علیه السلام) در مورد آیه "وَ مَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ" (نساء ٦: ٤) سوال شد. امام پاسخ دادند که این حکم

زمانی است که کسی خود را مشغول به کار در اموال یتیم کند و نتواند برای خود درآمدی پیدا کند، در این صورت می تواند به مقدار نیاز از مال یتیم به طور شایسته استفاده کند.

۷۶- بَابُ جَوَازِ الْقَرْضِ مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ بِنِيَّةِ الْأَدَاءِ مَعَ ضَرُورَةِ الْمُقْتَرِضِ أَوْ مَصْلَحَةِ الْيَتِيمِ

اشاره

(۶) ۷۶ بَابُ جَوَازِ الْقَرْضِ مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ بِنِيَّةِ الْأَدَاءِ مَعَ ضَرُورَةِ الْمُقْتَرِضِ أَوْ مَصْلَحَةِ الْيَتِيمِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۷۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۴۷۱-۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ

ص: ۲۵۸

۱- الكافي ۵- ۱۳۱- ۴.

۲- التهذيب ۶- ۳۴۱- ۹۵۴.

۳- تفسير العياشي ۱- ۲۲۴- ۴۳.

۴- النساء ۴- ۶.

۵- تقدم في الباب ۲ من أبواب من تجب عليه الزكاة. ويأتي ما يدل على بعض المقصود في الحديث

۵ من الباب ۳۶ من أبواب الوصايا.

۶- الباب ۷۶ فيه ۵ أحاديث.

۷- الكافي ۵- ۱۳۱- ۵.

عَبْدُ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي رَجُلٍ وُلِّيَ مَالَ يَتِيمٍ أَسْتَقْرَضَ مِنْهُ فَقَالَ إِنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ ع قَدْ كَانَ يَسْتَقْرِضُ مِنْ مَالِ أَيْتَامٍ كَانُوا فِي حَاجَتِهِ فَلَا بَأْسَ بِذَلِكَ.

وَعَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ نَحْوَهُ (١) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع نَحْوَهُ (٢) وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

منصور بن حازم از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که در مورد مردی که مسئولیت مال یتیمی را بر عهده دارد و از مال یتیم قرض می گیرد، امام (علیه السلام) فرمودند: "علی بن حسین (علیه السلام) از مال یتیمانی که در حضانت ایشان بودند قرض می گرفتند و هیچ اشکالی در این کار وجود ندارد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٧٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٤٧٢ - ٢ - (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ ع عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ فِي يَدِهِ مَالٌ لِأَيْتَامٍ فَيَحْتَاجُ إِلَيْهِ فَيَمُدُّ يَدَهُ فَيَأْخُذُهُ وَيَتَوَى أَنْ يَرُدَّهُ فَقَالَ لَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَأْكُلَ إِلَّا الْقَصْدَ وَلَا يُسْرِفُ فَإِنْ كَانَ مِنْ نِيَّتِهِ أَنْ لَا يَرُدَّهُ عَلَيْهِمْ فَهُوَ بِالْمَنْزِلِ الَّذِي قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا (٥).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

احمد بن محمد بن ابی نصر نقل می کند که از امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) پرسیدم که اگر کسی مسئولیت مال یتیم را بر عهده دارد و به آن نیاز دارد، آیا می تواند از آن مال بردارد و نیت کند که آن را پس بدهد؟ امام (علیه السلام) فرمودند: "نباید او چیزی بیش از نیاز خود بردارد و نباید اسراف کند. اگر نیت او این باشد که مال را باز نخواهد گرداند، در این صورت او در همان موقعیتی قرار دارد که خداوند در قرآن می فرماید: 'کسانی که اموال یتیمان را به ظلم می خورند...' (آیه ۱۰ سوره النساء).

ص: ۲۵۹

۱- الکافی ۵- ۱۳۱- ۶.

۲- الکافی ۵- ۱۳۲- ۸.

۳- التهذیب ۶- ۳۴۱- ۹۵۳.

۴- الکافی ۵- ۱۲۸- ۳.

۵- النساء ۴- ۱۰.

۶- التهذیب ۶- ۳۳۹- ۹۴۶.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۷۳ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۴۷۳-۳- (۱) الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ وَزَادَ قَالَ قُلْتُ: لَهُ كَمْ أَذْنَى مَا يَكُونُ مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ إِذَا هُوَ أَكَلَهُ وَهُوَ لَا يَنْوِي رَدَّهُ حَتَّى يَكُونَ يَأْكُلُ فِي بَطْنِهِ نَارًا قَالَ قَلِيلُهُ وَكَثِيرُهُ وَاحِدٌ إِذَا كَانَ مِنْ نَيْتِهِ أَنْ لَا يَرُدَّهُ إِلَيْهِمْ.

ترجمه:

أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ مِثْلَ هَمِينَ رَوَيْتَ رَأَيْتَ نَقْلَ كَرْدَه وَاضَافَه كَرْدَه كَه پَرَسِيدَم: حَدَاقِلْ مِيزَانِ اَز مَالِ يَتِيمِ كَه اِگَر كَسِي اَن رَا بِخُورِد وَ قَصْدِ بَازْكَرْدَانْدَن اَن رَا نِدَاشْتَه بَاشَد تَا اِيْنَكِه دَر شَكَمِ اَوْ آتَشِ بِخُورِد، چَقْدَر اِسْت؟ فَرْمُود: مَقْدَارِ كَم وَ زِيَادِ اَن يَكْسَانِ اِسْت اِگَر نِيْتَشِ اِيْن بَاشَد كَه اَن رَا بَه اَنَانِ بَازْكَرْدَانْد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٧٤ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٤٧٤ - ٤ - (٢) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ فِي كَمْ يَجِبُ لِأَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ النَّارُ قَالَ فِي دَرَهْمَيْنِ.

أَقُولُ: هَذَا كِنَايَةٌ عَنِ الْقِلَّةِ وَ مَفْهُومُهُ غَيْرُ مُرَادٍ لِمَا مَرَّ (٣) أَوْ تَحْدِيدٌ لِمَا يُوجِبُ النَّارَ وَ يَكُونُ مِنَ الْكَبَائِرِ فَلَعَلَّ مَا دُونَهُ مِنَ الصَّغَائِرِ.

ترجمه:

از محمد بن مسلم از یکی از آن دو (امام باقر یا امام صادق علیهما السلام) روایت شده که گفت: از او پرسیدم: در چه مقدار از مال یتیم، آتش (عذاب) واجب می شود؟ فرمود: در دو درهم.

می گویم:

این (دو درهم) کنایه از مقدار کم است و مفهوم مخالف آن (یعنی کمتر از دو درهم موجب عذاب نمی شود) مورد نظر نیست، به دلیل آنچه پیشتر گفته شد. یا ممکن است مقصود تعیین حدی برای آن چیزی باشد که موجب آتش و از گناهان کبیره است، و شاید کمتر از این مقدار از گناهان صغیره باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٧٥ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٤٧٥ - ٥ - (٤) وَ عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ أَوْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ أَكَلَ مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ هَلْ لَهُ تَوْبَةٌ قَالَ يَرُدُّ إِلَى أَهْلِهِ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يَقُولُ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا (٥) الْآيَةَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٦) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ عُمُومًا فِي الْوَدِيعَةِ (٧).

ترجمه:

از سماعه از امام صادق یا امام کاظم (علیهما السلام) روایت شده که گفت: از ایشان پرسیدم درباره مردی که از مال یتیم خورده است؛ آیا برای او توبه ای هست؟ فرمود: آن مال را به صاحبانش بازگرداند، زیرا خداوند می فرماید: «کسانی که اموال یتیمان را به ستم می خورند...» (سوره نساء، آیه ۱۰).

ص: ۲۶۰

۱- تفسیر العیاشی ۱- ۲۲۴- ۴۲.

۲- تفسیر العیاشی ۱- ۲۲۳- ۴۰.

۳- مر فی الحدیث ۳ من هذا الباب.

۴- تفسیر العیاشی ۱- ۲۲۴- ۴۱.

۵- النساء ۴- ۱۰.

۶- تقدم فی الباب ۷۱، وفی الحدیث ۷ من الباب ۷۲، وفی الحدیث ۵ من الباب ۷۳، وفی الباب ۷۵ من هذه الأبواب.

٧- يأتى فى الباب ٨ من أبواب الوديعة، و يأتى ما يدلّ عليه فى الحديث ١ من الباب ٧٧ من هذه الأبواب، وفى الحديث ٢ من الباب ١١ من أبواب القرض.

٧٧- بَابُ أَنَّ مَنْ أَخَذَ مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ شَيْئًا ثُمَّ أَدْرَكَ الْيَتِيمَ جَازَ لَهُ دَفْعُهُ إِلَيْهِ وَإِلَى الْوَلِيِّ وَ يُجْزِيهِ إِيصَالُهُ إِلَى الْيَتِيمِ عَلَى وَجْهِ الصَّلَةِ وَ عَلَى أَى وَجْهِ كَانَ فَإِنْ مَاتَ أَوْصَلَهُ إِلَى

إشارة

(١) ٧٧ بَابُ أَنَّ مَنْ أَخَذَ مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ شَيْئًا ثُمَّ أَدْرَكَ الْيَتِيمَ جَازَ لَهُ دَفْعُهُ إِلَيْهِ وَإِلَى الْوَلِيِّ وَ يُجْزِيهِ إِيصَالُهُ إِلَى الْيَتِيمِ عَلَى وَجْهِ الصَّلَةِ وَ عَلَى أَى وَجْهِ كَانَ فَإِنْ مَاتَ أَوْصَلَهُ إِلَى وَارِثِهِ أَوْ وَكِيلِهِ أَوْ صَالِحِهِ عَلَيْهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٧٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤٧٦-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ وَ صَفْوَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع فِي الرَّجُلِ يَكُونُ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ بَيْتِهِ الْمَالُ لِأَيْتَامٍ فَيَدْفَعُهُ إِلَيْهِ فَيَأْخُذُ مِنْهُ دَرَاهِمَ يَحْتَاجُ إِلَيْهَا وَ لَا يَعْلَمُ الَّذِي كَانَ عِنْدَهُ الْمَالُ لِأَيْتَامٍ أَنَّهُ أَخَذَ مِنْ أَمْوَالِهِمْ شَيْئًا ثُمَّ يُبَسِّرُ بَعْدَ ذَلِكَ أَى ذَلِكَ خَيْرٌ لَهُ أَوْ يُعْطِيهِ الَّذِي كَانَ فِي يَدِهِ أَمْ يَدْفَعُ إِلَى الْيَتِيمِ وَقَدْ بَلَغَ وَ هَلْ يُجْزِيهِ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى صَاحِبِهِ عَلَى وَجْهِ الصَّلَةِ وَ لَا يُعْلِمُهُ أَنَّهُ أَخَذَ لَهُ مَالًا فَقَالَ يُجْزِيهِ أَى ذَلِكَ فَعَلَ إِذَا أَوْصَلَهُ إِلَى صَاحِبِهِ فَإِنَّ هَذَا مِنَ السَّرَائِرِ إِذَا كَانَ مِنْ نِيَّتِهِ أَنْ شَاءَ رَدَّهُ إِلَى الْيَتِيمِ إِنْ كَانَ قَدْ بَلَغَ عَلَى أَى وَجْهِ شَاءَ وَ إِنْ لَمْ يُعْلِمُهُ أَنَّهُ كَانَ قَبْضَ لَهُ شَيْئًا وَ إِنْ شَاءَ رَدَّهُ إِلَى الَّذِي كَانَ فِي يَدِهِ وَقَالَ إِذَا كَانَ صَاحِبُ الْمَالِ غَائِبًا فَلْيَدْفَعُهُ إِلَى الَّذِي كَانَ الْمَالُ فِي يَدِهِ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

این روایت از امام کاظم (علیه السلام) درباره شخصی است که از مال یتیمان، که نزد برخی از اعضای خانواده اش بوده، مقداری پول برداشته و به آن نیاز داشته است. آن فردی که مال یتیمان نزد او بوده، از این برداشت آگاهی ندارد. سپس وقتی شرایط مالی فرد بهتر می شود و توانایی بازپرداخت دارد، پرسیده می شود که آیا بهتر است آن پول را به همان فردی که نزد او بوده بازگرداند یا آن را به خود یتیم، که اکنون بالغ شده است، بدهد؟ و آیا این بازپرداخت می تواند به صورت هدیه باشد، بدون آنکه به آن ها اطلاع دهد که این پول متعلق به یتیمان بوده است؟

امام (علیه السلام) پاسخ می دهند که هر کدام از این روش ها را که انجام دهد (یعنی چه به آن فردی که پول در ابتدا نزد او بوده برگرداند، و چه به خود یتیم بالغ) کافی است، به شرط اینکه پول به صاحب اصلی اش برسد. همچنین، امام تأکید می کنند که این موضوع از مسائل مخفی است و می تواند بدون اطلاع دادن به اینکه در ابتدا مقداری از مال آن ها را برداشته، آن را بازگرداند. اگر صاحب مال (یتیم) غایب باشد، باید آن را به فردی که در ابتدا مال نزد او بوده تحویل دهد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۷۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۴۷۷-۲- (۴) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ مَنْدَلٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

ص: ۲۶۱

۱- الباب ۷۷ فيه ۳ أحاديث.

۲- الكافي ۵- ۱۳۲- ۷.

۳- التهذيب ۶- ۳۴۲- ۹۵۸.

۴- التهذيب ۶- ۳۴۳- ۹۵۹، و أوردته في الحديث ۱ من الباب ۶ من أبواب الصلح.

بْنِ الْحَجَّاجِ وَ دَاوُدَ بْنِ فَرْقَدٍ جَمِيعاً عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَأَلْنَاهُ عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ عِنْدَهُ الْمَالُ لِأَيْتَامٍ فَلَا يُعْطِيهِمْ حَتَّى يَهْلِكُوا فَيَأْتِيَهُ وَارِثُهُمْ أَوْ وَكِيلُهُمْ فَيُصَالِحُهُ عَلَى أَنْ يَأْخُذَ بَعْضاً وَيَدَعَ بَعْضاً وَ يُبْرِئُهُ مِمَّا كَانَ أَيْبَرَأُ مِنْهُ قَالَ نَعَمْ.

ترجمه:

این روایت از امام صادق (علیه السلام) است که در آن داوود بن فرقید و دیگران از ایشان سوال می کنند: اگر شخصی مالی از یتیمان نزد او باشد ولی آن را به یتیمان ندهد تا آن ها فوت کنند، سپس وارث یا وکیل یتیمان بیاید و با او مصالحه کند که بخشی از مال را بگیرد و بخشی را باقی بگذارد و او را از بقیه بدهی مبری سازد، آیا این مصالحه، موجب براءت او می شود؟

امام (علیه السلام) پاسخ می دهند: بله، براءت حاصل می شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۷۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۴۷۸- ۳- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ظَرِيفٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ وَ زَادَ وَ عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ لِلرَّجُلِ عِنْدَهُ الْمَالُ إِمَّا بَيْعٌ وَ إِمَّا قَرْضٌ فَيَمُوتُ وَ لَمْ يَقْضِهِ إِيَّاهُ فَيَتْرُكْ أَيْتَاماً صِغَاراً فَيَبْقَى لَهُمْ عَلَيْهِ لَا يَقْضِيهِمْ أَيْ كُونَ مِمَّنْ يَأْكُلُ أَمْوَالَ الْيَتَامَى قَالَ لَا إِذَا كَانَ نَوَى أَنْ يُؤَدَّى إِلَيْهِمْ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ (٢).

ترجمه:

این روایت از امام صادق (علیه السلام) است که عبدالرحمن بن حجاج نقل می کند. در این روایت آمده است که اگر شخصی مالی (به صورت معامله یا قرض) نزد فردی داشته باشد و آن شخص فوت کند بدون اینکه بدهی خود را بپردازد و یتیمانی خردسال از خود به جا بگذارد، آیا آن فرد که هنوز بدهی را به یتیمان نپرداخته، از کسانی است که مال یتیمان را می خورد؟

امام (علیه السلام) پاسخ می دهند: خیر، به شرط اینکه نیت داشته باشد مال را به آن ها بازگرداند.

٢٨- بَابُ حُكْمِ الْأَخْذِ مِنْ مَالِ الْوَلَدِ وَالْأَبِ

اشاره

(٣) ٧٨ بَابُ حُكْمِ الْأَخْذِ مِنْ مَالِ الْوَلَدِ وَالْأَبِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٧٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤٧٩-١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَحْتَاجُ إِلَى مَالِ ابْنِهِ قَالَ يَأْكُلُ مِنْهُ مَا شَاءَ مِنْ غَيْرِ سَرَفٍ وَقَالَ فِي كِتَابِ عَلِيٍّ ع أَنَّ الْوَلَدَ لَا يَأْخُذُ مِنْ مَالِ وَالِدِهِ شَيْئاً إِلَّا بِإِذْنِهِ وَالْوَالِدُ يَأْخُذُ مِنْ مَالِ ابْنِهِ مَا شَاءَ وَلَهُ أَنْ يَقَعَ عَلَى جَارِيَةِ ابْنِهِ إِذَا لَمْ يَكُنِ الْإِبْنُ وَقَعَ عَلَيْهَا وَذَكَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ

۱- التهذيب ۶- ۳۸۴- ۱۱۳۶.

۲- يأتي في الحديث ۲ من الباب ۳، وفي الحديث ۳ من الباب ۵، وفي الباب ۶ من أبواب الصلح.

۳- الباب ۷۸ فيه ۱۰ أحاديث.

۴- التهذيب ۶- ۳۴۳- ۹۶۱، والاستبصار ۳- ۴۸- ۱۵۷، والكافي ۵- ۱۳۵- ۵، وأورد نحوه عن الفقيه في الحديث ۶ من الباب ۴۰ من أبواب نكاح العبد والإماء.

لِرَجُلٍ أَنْتَ وَ مَالِكَ لِأَيِّكَ.

ترجمه:

محمد بن مسلم از امام صادق (علیه السلام) روایت می کند که از ایشان پرسیدم درباره مردی که به مال فرزندش نیاز دارد. امام فرمودند: می تواند به اندازه نیاز از آن مال بردارد، به شرطی که اسراف نکند. سپس فرمودند در کتاب علی (علیه السلام) آمده است که فرزند نمی تواند از مال پدرش چیزی بردارد مگر با اجازه او، اما پدر می تواند به هر اندازه که بخواهد از مال فرزندش بردارد. همچنین پدر می تواند با کنیز فرزندش رابطه داشته باشد، به شرطی که فرزند با او رابطه نداشته باشد. و ذکر کردند که پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: تو و مالت متعلق به پدرت هستی.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۸۰ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۴۸۰-۲- (۱) وَعَنْهُ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثَّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ لِرَجُلٍ أَنْتَ وَ مَالِكَ لِأَيِّكَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ مَا أَحَبُّ (۲) أَنْ يَأْخُذَ مِنْ مَالِ ابْنِهِ إِلَّا مَا احتَاجَ إِلَيْهِ مِمَّا لَا بُدَّ مِنْهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ (۳).

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ (٤)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

ابوحمره ثمالی از امام باقر (علیه السلام) روایت می کند که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به مردی فرمودند: «تو و مالت متعلق به پدرت هستی.» سپس امام باقر (علیه السلام) فرمودند: من دوست ندارم که پدر از مال فرزندش بردارد مگر به اندازه نیازش، آنچه که ناگزیر به آن نیاز دارد؛ چرا که خداوند فساد را دوست ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٨١ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٤٨١-٣- (٥) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ (الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ حَمَّادٍ) (٦) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ ابْنِ سِنَانٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ يَعْنِي أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ مَاذَا يَحِلُّ لِلْوَالِدِ مِنْ مَالِ وَلَدِهِ قَالَ أَمَّا إِذَا أَنْفَقَ عَلَيْهِ وَلَدُهُ بِأَحْسَنِ النَّفَقَةِ فَلَيْسَ لَهُ أَنْ يَأْخُذَ مِنْ مَالِهِ شَيْئاً وَإِنْ كَانَ لَوَالِدِهِ جَارِيَةٌ لِلْوَلَدِ فِيهَا نَصِيبٌ فَلَيْسَ لَهُ أَنْ يَطَّأَهَا إِلَّا أَنْ يَقُومَهَا قِيمَةً تَصِيرُ لَوَلَدِهِ قِيمَتُهَا عَلَيْهِ قَالَ وَ يُعْلِنُ ذَلِكَ قَالَ وَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْوَالِدِ أَيْرِزاً (٧) مِنْ مَالِ وَلَدِهِ شَيْئاً قَالَ نَعَمْ وَ لَا يَرِزُ الْوَلَدُ مِنْ مَالِ وَالِدِهِ شَيْئاً إِلَّا بِإِذْنِهِ فَإِنْ كَانَ لِلرَّجُلِ وَلَدٌ صِغَارٌ لَهُمْ جَارِيَةٌ فَأَحَبُّ أَنْ

ص: ٢٦٣

١- التهذيب ٦- ٣٤٣- ٩٦٢، الاستبصار ٣- ٤٨- ١٥٨.

٢- فى نسخة- لا نحب (هامش المخطوط).

۳- یأتی فی النکاح فی ترجیح ولایة الجد علی ولایة الأب، حدیث فیہ تاویل حسن لحدیث انت و مالک لأبیک. (منه. قده).

۴- الکافی ۵- ۱۳۵- ۳.

۵- التهذیب ۶- ۳۴۵- ۹۶۸، والاستبصار ۳- ۵۰- ۱۶۳.

۶- فی التهذیب- الحسین بن حماد.

۷- رزاه ماله- کجعلہ و علمہ رزاه بالضم أصاب منه شیئا کارتزا ماله و رزاه رزاه و مرزئة، أصاب منه خیر (القاموس المحيط- رزاه- ۱- ۱۶).

يُقْتَضِيهَا (۱) فَلْيُقَوِّمَهَا عَلَى نَفْسِهِ قِيَمَةً ثُمَّ لِيَصْنَعْ بِهَا مَا شَاءَ إِنْ شَاءَ وَطِئَ وَإِنْ شَاءَ بَاعَ.

ترجمه:

ابن سنان می گوید که از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم: پدر تا چه حد مجاز است از مال فرزندش استفاده کند؟ امام فرمودند: اگر فرزند به بهترین شکل خرج پدر را بپردازد، پدر نمی تواند چیزی از مال او بردارد. اگر پدر کنیزی داشته باشد که فرزند نیز در آن سهمی دارد، نمی تواند با او نزدیکی کند، مگر آنکه آن کنیز را به قیمتی مشخص برای خود بردارد و قیمت آن را به فرزند بپردازد و باید این موضوع را به طور علنی اعلام کند.

ابن سنان ادامه می دهد که از امام پرسیدم آیا پدر می تواند از مال فرزندش چیزی بردارد؟ امام فرمودند: بله، اما فرزند نمی تواند از مال پدر چیزی بردارد مگر با اجازه او. اگر مردی فرزندان خردسال داشته باشد که مالک کنیزی باشند و بخواهد از آن استفاده کند، باید کنیز را به قیمت مشخص برای خود بردارد و سپس با او هر چه می خواهد انجام دهد؛ اگر بخواهد می تواند با او نزدیکی کند و یا او را بفروشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٨٢ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٤٨٢ - ٤ - (٢) وَ عَنْهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ أَيْحُجُّ الرَّجُلُ مِنْ مَالِ ابْنِهِ وَ هُوَ صَغِيرٌ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ يَحُجُّ حَجَّةَ الْإِسْلَامِ وَ يُنْفِقُ مِنْهُ قَالَ نَعَمْ بِالْمَعْرُوفِ ثُمَّ قَالَ نَعَمْ يَحُجُّ مِنْهُ وَ يُنْفِقُ مِنْهُ إِنَّ مَالَ الْوَلَدِ لِلْوَالِدِ وَ لَيْسَ لِلْوَلَدِ أَنْ يَأْخُذَ مِنْ مَالِ وَالِدِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ.

أَقُولُ: تَجْوِيزُ أَخْذِ نَفَقَةِ الْحَجِّ مَحْمُولٌ عَلَى أَخْذِهَا قَرْضاً أَوْ تَسَاوَى نَفَقَةِ السَّفَرِ وَ الْحَضَرِ مَعَ وَجُوبِ نَفَقَتِهِ عَلَى الْوَلَدِ وَ اسْتِقْرَارِ الْحَجِّ فِي ذِمَّتِهِ.

ترجمه:

سعید بن یسار می گوید: به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: آیا پدر می تواند از مال فرزند خردسالش برای حج استفاده کند؟ امام فرمودند: بله. عرض کردم: آیا می تواند حج واجب اسلام را انجام دهد و از مال او خرج کند؟ امام فرمودند: بله، به اندازه متعارف. سپس امام تأکید کردند: بله، می تواند از مال فرزندش حج کند و از آن خرج کند؛ زیرا مال فرزند متعلق به پدر است، ولی فرزند نمی تواند از مال پدرش چیزی بردارد مگر با اجازه او.

می گویم: مجاز بودن برداشت هزینه حج از مال فرزند، یا به عنوان قرض در نظر گرفته شده یا در صورتی است که مخارج سفر با مخارج معمولی تفاوت نداشته باشد، با توجه به اینکه تأمین هزینه های پدر بر فرزند واجب است و فریضه حج بر ذمه او قرار دارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٨٣ - رقم الحديث الباب: ٥]

۲۲۴۸۳-۵- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ لِابْنِهِ مَالٌ فَيَحْتَاجُ الْأَبُ إِلَيْهِ قَالَ يَأْكُلُ مِنْهُ فَأَمَّا الْأُمُّ فَلَا تَأْكُلُ مِنْهُ إِلَّا قَرْضاً عَلَى نَفْسِهَا.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَرِيزٍ (۴)

أَقُولُ: حُكْمُ الْأُمِّ مُحْمُولٌ عَلَى وُجُودِ زَوْجِهَا فَتَجِبُ نَفَقَتُهَا عَلَيْهِ لَا عَلَى وَلَدِهَا.

ترجمه:

محمد بن مسلم از امام صادق (علیه السلام) روایت می کند که از ایشان پرسیدم: مردی که فرزندش مالی دارد و پدر به آن نیازمند می شود، آیا می تواند از آن استفاده کند؟ امام فرمودند: بله، پدر می تواند از آن استفاده کند، اما مادر نمی تواند مگر به صورت قرض بر عهده خود.

می گویم: حکم مادر به این شرط است که همسرش (پدر فرزند) زنده باشد چون مخارج او بر عهده شوهرش می باشد، نه بر عهده فرزندش.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۸۴ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۴۸۴-۶- (۵) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ

ص: ۲۶۴

۲- التهذيب ۶- ۳۴۵- ۹۶۷، الاستبصار ۳- ۵۰- ۱۶۵، و آورده مع اختلاف، فی الحديث ۱ من الباب ۳۶ من أبواب وجوب الحج.

۳- الكافي ۵- ۱۳۵- ۱، و التهذيب ۶- ۳۴۴- ۹۶۴، و الاستبصار ۳- ۴۹- ۱۶۰.

۴- الفقيه ۳- ۱۷۶- ۳۶۶۸.

۵- الكافي ۵- ۱۳۵- ۲، و التهذيب ۶- ۳۴۴- ۹۶۳، و الاستبصار ۳- ۴۸- ۱۵۹.

عَنِ الرَّجُلِ يَأْكُلُ مِنْ مَالِ وَلَدِهِ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ يُضْطَرَّ إِلَيْهِ فَيَأْكُلَ مِنْهُ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا يَصْلَحُ لِلْوَلَدِ أَنْ يَأْخُذَ مِنْ مَالِ وَالِدِهِ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ وَالِدِهِ.

وَرَوَاهُ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: لَا إِلَّا بِإِذْنِهِ أَوْ يُضْطَرَّ فَيَأْكُلَ بِالْمَعْرُوفِ أَوْ يَسْتَقْرِضُ مِنْهُ حَتَّى يُعْطِيَهُ إِذَا أَيْسَرَ (۱)

ترجمه:

علی بن جعفر از امام کاظم (علیه السلام) نقل می کند که پرسیدم: آیا مرد می تواند از مال فرزندش استفاده کند؟ امام فرمودند: خیر، مگر در صورت اضطرار که می تواند به مقدار متعارف از آن استفاده کند. همچنین فرمودند که فرزند نیز نمی تواند از مال پدرش چیزی بردارد، مگر با اجازه او.

این روایت را حمیری در کتاب «قرب الاسناد» از عبدالله بن حسن از جدش علی بن جعفر نقل کرده است، با این تفاوت که آمده است: «خیر، مگر با اجازه او یا در صورت اضطرار، که می تواند به مقدار متعارف از آن استفاده کند، یا به عنوان قرض بردارد تا زمانی که توان مالی پیدا کند، آن را بازگرداند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۸۵ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۴۸۵-۷- (۲) وَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ عُبَيْسِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ عَنْ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي الرَّجُلِ يَكُونُ لَوْلَدِهِ مَالٌ فَأَحَبُّ أَنْ يَأْخُذَ مِنْهُ قَالَ فَلْيَأْخُذْ وَإِنْ كَانَتْ أُمُّهُ حَيَّةً فَمَا أَحَبُّ أَنْ تَأْخُذَ مِنْهُ شَيْئاً إِلَّا قَرْضاً عَلَى نَفْسِهَا.

ترجمه:

ابن ابی یعفور از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که درباره مردی که فرزندش مالی دارد و او می خواهد از آن استفاده کند، فرمودند: می تواند از آن مال بردارد. اما اگر مادر او زنده باشد، دوست ندارم که او چیزی از آن مال بردارد، مگر به عنوان قرض بر عهده خودش.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۸۶ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۴۸۶-۸- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ الْحَكَمِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ مِنْ مَالٍ وَلَدِهِ قَالَ قُوَّتُهُ (۴) بغير سرفِ إِذَا اضْطُرَّ إِلَيْهِ قَالَ فَقُلْتُ لَهُ فَقَوْلُ رَسُولِ اللَّهِ ص لِلرَّجُلِ الَّذِي آتَاهُ فَقَدَّمَ أَبَاهُ فَقَالَ لَهُ أَنْتَ وَ مَالُكَ لِأَبِيكَ فَقَالَ إِنَّمَا جَاءَ بِأَبِيهِ إِلَى النَّبِيِّ ص فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا أَبِي وَقَدْ ظَلَمَنِي مِيرَاثِي مِنْ أُمِّي فَأَخْبَرَهُ الْأَبُ أَنَّهُ قَدْ أَنْفَقَهُ عَلَيْهِ وَ عَلَى نَفْسِهِ وَ قَالَ أَنْتَ وَ مَالُكَ لِأَبِيكَ وَ لَمْ يَكُنْ عِنْدَ الرَّجُلِ شَيْءٌ أَوْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَحْبِسُ الْأَبَ لِلْأَبْنِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ (۵)

ص: ۲۶۵

۲- الکافی ۵- ۱۳۵- ۴، و التهذيب ۶- ۳۴۴- ۹۶۵، و الاستبصار ۳- ۴۹- ۱۶۱.

۳- الکافی ۵- ۱۳۶- ۶.

۴- فی نسخه- قوت (هامش المخطوط).

۵- الفقيه ۳- ۱۷۷- ۳۶۶۹.

وَرَوَاهُ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ (۱)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (۲)

وَكَذَا كُلُّ مَا قَبْلَهُ.

ترجمه:

حسین بن ابی علاء می گوید: به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: چه چیزی از مال فرزند برای پدر حلال است؟ فرمودند: خوراکش به مقدار متعارف و بدون اسراف، در صورتی که به آن نیازمند باشد. گفتم: پس معنای سخن پیامبر (ص) چیست که به مردی فرمود «تو و مالت برای پدرت هستید»؟ امام فرمودند: آن مرد، پدرش را نزد پیامبر (ص) آورد و گفت: ای رسول خدا، این پدر من است و میراثم از مادرم را از من گرفته است. پدرش به پیامبر (ص) خبر داد که آن مال را برای هزینه خود و فرزندش خرج کرده است. پس پیامبر (ص) فرمودند: «تو و مالت برای پدرت هستید»، و در آن زمان آن مرد مالی نداشت. و پیامبر (ص) پدری را به خاطر فرزند، در بند نمی کرد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۸۷ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۴۸۷-۹- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ وَفِي الْعِلَالِ بِأَسَانِيدَ تَأْتِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ (۴) أَنَّ الرِّضَاعَ كَتَبَ إِلَيْهِ فِيمَا كَتَبَ مِنْ جَوَابِ مَسَائِلِهِ وَ عَلَهُ تَحْلِيلِ مَالِ الْوَلَدِ لِوَالِدِهِ بِغَيْرِ إِذْنِهِ وَ لَيْسَ ذَلِكَ لِلْوَلَدِ لِأَنَّ الْوَلَدَ مَوْهُوبٌ لِلْوَالِدِ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنْ شَاءَ إِنْ شَاءَ الذُّكُورَ (۵) مَعَ أَنَّهُ الْمَأْخُودُ بِمَوْتِهِ صَغِيرًا وَ كَبِيرًا وَ الْمَنْسُوبُ إِلَيْهِ وَ الْمَدْعُوعُ لَهُ لِقَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ (۶) وَ لِقَوْلِ النَّبِيِّ ص - أَنْتَ وَ مَالُكَ لِأَبِيكَ وَ لَيْسَ لِلْوَالِدَةِ مِثْلُ ذَلِكَ لَا تَأْخُذُ مِنْ مَالِهِ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِهِ أَوْ بِإِذْنِ الْأَبِ وَ لِأَنَّ الْوَالِدَ مَأْخُودٌ بِنَفَقَةِ الْوَلَدِ وَ لَا تُؤْخَذُ الْمَرْأَةُ بِنَفَقَةِ وَلَدِهَا.

ترجمه:

محمد بن سنان روایت می کند که امام رضا (علیه السلام) در پاسخ به پرسش های او نوشتند: علت حلال بودن مال فرزند برای پدرش بدون اجازه فرزند، و اینکه چنین حقی برای فرزند نسبت به مال پدر وجود ندارد، این است که فرزند از جانب خداوند به پدر بخشیده شده است، همان طور که خداوند فرموده است: «برای هر کس بخواهد، دختران می بخشد و برای هر کس بخواهد، پسران» (شوری، ۴۹).

علاوه بر این، پدر موظف به تأمین هزینه های فرزند خود در کودکی و بزرگسالی است و فرزند به او منسوب می شود و با نام او شناخته می شود، چنان که خداوند فرموده است: «آن ها را به نام پدرانشان بخوانید؛ این در نزد خدا عادلانه تر است» (احزاب، ۵). همچنین پیامبر (ص) فرمودند: «تو و مالت برای پدرت هستی».

اما مادر چنین حقی ندارد و نمی تواند از مال فرزند چیزی بدون اجازه فرزند یا پدر او بگیرد، زیرا پدر موظف به تأمین هزینه فرزند است، در حالی که این مسئولیت بر عهده مادر نیست.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٨٨ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢٤٨٨-١٠- (٧) عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ لَوْلَدِهِ الْجَارِيَةُ أَوْ يَطُوقُهَا قَالَ: إِنْ أَحَبَّ وَإِنْ كَانَ لَوْلَدِهِ مَالٌ وَأَحَبَّ أَنْ يَأْخُذَ مِنْهُ فَلْيَأْخُذْ وَإِنْ كَانَتْ الْأُمُّ حَيَّةً فَلَا أَحَبَّ أَنْ تَأْخُذَ مِنْهُ شَيْئًا إِلَّا قَرْضًا.

ص: ٢٦٦

١- معانى الأخبار - ١٥٥ - ١.

٢- التهذيب ٦ - ٣٤٤ - ٩٦٦، والاستبصار ٣ - ٤٩ - ١٦٢.

٣- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢ - ٩٦، علل الشرائع - ٥٢٤ - ١.

٤- تاتى فى الفائدة الأولى - ٣٨٢ من الخاتمة.

٥- الشورى ٤٢ - ٤٩.

٦- الأحزاب ٣٣ - ٥.

٧- مسائل على بن جعفر - ١٤٢ - ١٦٣.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (١) وَفِي النِّكَاحِ (٢) ثُمَّ إِنَّ مَا تَضَمَّنَ جَوَازَ أَخْذِ الْآبِ مِنْ مَالِ الْوَلَدِ مَحْمُولٌ إِمَّا عَلَى قَدْرِ النَّفَقَةِ الْوَاجِبَةِ عَلَيْهِ مَعَ الْحَاجَةِ أَوْ عَلَى الْأَخْذِ عَلَى وَجْهِ الْقَرْضِ أَوْ عَلَى الْإِسْتِحْبَابِ بِالنَّسْبَةِ إِلَى الْوَلَدِ وَ مَا تَضَمَّنَ مَنَعَ الْوَلَدِ مَحْمُولٌ عَلَى عَدَمِ الْحَاجَةِ أَوْ عَلَى كَوْنِ الْأَخْذِ لِغَيْرِ النَّفَقَةِ الْوَاجِبَةِ وَ كَذَا مَا تَضَمَّنَ مَنَعَ الْأُمِّ ذَكَرَ ذَلِكَ بَعْضُ الْأَصْحَابِ (٣) لِمَا مَرَّ (٤) وَلِمَا يَأْتِي فِي النَّفَقَاتِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ (٥).

ترجمه:

علی بن جعفر در کتابش از برادرش موسی بن جعفر (علیهما السلام) روایت کرده که ایشان فرمودند: از او درباره مردی پرسیدم که فرزندش دارای کنیز است، آیا می تواند با او همبستر شود؟ حضرت فرمودند: اگر بخواهد، می تواند. و اگر فرزندش مالی داشته باشد و او بخواهد از آن مالی بردارد، می تواند بردارد. اما اگر مادر زنده باشد، دوست ندارم چیزی از آن بگیرد مگر به عنوان قرض.

می گویم: شواهدی که این حکم را تأیید می کنند در همین بخش و بخش نکاح آمده است. همچنین، جواز برداشتن پدر از مال فرزند یا به اندازه ی هزینه های واجب با وجود نیاز او تفسیر شده است، یا به عنوان قرض، یا با در نظر گرفتن مستحب بودن آن نسبت به فرزند. و در مواردی که مانع گرفتن مال توسط فرزند شده، تفسیر آن به نبود نیاز یا گرفتن مال برای غیر هزینه های واجب بازمی گردد. همچنین، منع مادر از گرفتن مال نیز به همین صورت است. برخی از اصحاب این موارد را بیان کرده اند.

۷۹- بَابُ جَوَازِ تَقْوِيمِ الْأَبِ جَارِيَةَ الْبُنْتِ وَالْإِبْنِ الصَّغِيرَيْنِ وَوَطْنَهَا بِالْمَلِكِ إِذَا لَمْ يَكُنْ وَطْنَهَا الْإِبْنُ

اشاره

(۶) ۷۹ بَابُ جَوَازِ تَقْوِيمِ الْأَبِ جَارِيَةَ الْبُنْتِ وَالْإِبْنِ الصَّغِيرَيْنِ وَوَطْنَهَا بِالْمَلِكِ إِذَا لَمْ يَكُنْ وَطْنَهَا الْإِبْنُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۸۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۴۸۹-۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَاعِ- إِنِّي كُنْتُ وَهَبْتُ لِابْنَةِ لِي جَارِيَةً حَيْثُ زَوَّجْتُهَا فَلَمْ تَزَلْ عِنْدَهَا وَفِي بَيْتِ زَوْجِهَا حَتَّى مَاتَ زَوْجُهَا فَرَجَعْتُ إِلَى هِيَ وَ الْجَارِيَةُ أَفِيحِلُّ لِي أَنْ أَطَأَ الْجَارِيَةَ قَالَ قَوْمُهَا قِيَمَةً عَادِلَةً وَأَشْهَدُ عَلَى ذَلِكَ ثُمَّ إِنْ شِئْتَ فَطَاهَا.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ

ص: ۲۶۷

-
- ۱- یأتی فی الباب ۷۹ من هذه الأبواب.
 - ۲- یأتی فی الحدیثین ۲، ۵ من الباب ۵ من أبواب ما یحرم بالمصاهرة، و فی الباب ۴۰ من أبواب نکاح العبد و الإماء.
 - ۳- المختلف- ۳۴۴، و الاستبصار ۳- ۵۱، و الکافی ۸- ۵۰۶ و مفتاح الکرامة ۴- ۱۲۸.
 - ۴- مر فی الأحادیث ۲، ۳، ۶، ۸ من هذا الباب.
 - ۵- یأتی فی الباب ۱۱ من أبواب النفقات.
 - ۶- الباب ۷۹ فيه حدیثان.
 - ۷- التهذیب ۶- ۳۴۵- ۹۷۰.

عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

حسن بن محبوب می گوید: به امام رضا (علیه السلام) نوشتم که دختری دارم که هنگام ازدواجش به او کنیزی بخشیدم. آن کنیز همچنان نزد او و در خانه ی شوهرش بود تا زمانی که شوهرش فوت

کرد و سپس دخترم و آن کنیز نزد من بازگشتند. آیا برای من جایز است که با آن کنیز همبستر شوم؟
امام فرمودند: کنیز را به قیمتی عادلانه ارزیابی کن و شاهد بر آن بگیر، سپس اگر خواستی می توانی
با او همبستر شوی.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٩٠ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٤٩٠-٢- (٢) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ (٣) عَنْ فَضَالَةَ عَنْ أَبَانَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ
أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْوَالِدِ يَحِلُّ لَهُ مِنْ مَالٍ وَلَدِهِ إِذَا احتَاجَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ وَإِنْ كَانَ لَهُ جَارِيَةٌ
فَأَرَادَ أَنْ يَنْكِحَهَا قَوْمَهَا عَلَى نَفْسِهِ وَ يُعْلِنُ ذَلِكَ قَالَ وَ إِنْ كَانَ لِلرَّجُلِ جَارِيَةٌ فَأَبْوَهُ أَمْلَكَ بِهَا أَنْ يَقَعَ
عَلَيْهَا مَا لَمْ يَمْسَسَهَا الْإِبْنُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ فِي النِّكَاحِ (٥) ثُمَّ إِنَّ بَعْضَ الْأَصْحَابِ حَمَلَ
حَدِيثَ ابْنِ مُحَبُّوبٍ عَلَى حُصُولِ الرِّضَا مِنَ الْبِنْتِ وَ بَقِيَّةَ الْأَحَادِيثِ عَلَى عَدَمِ بُلُوغِ الْوَلَدِ فَإِنَّ الْوَالِدَ
وَلِيُّهُ وَ وَكِيلُهُ وَ هُوَ الْأَخْوَطُ (٦).

ترجمه:

اسحاق بن عمار روایت می کند که از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم: آیا برای پدر جایز است که
در صورت نیاز از مال فرزند خود استفاده کند؟ امام فرمودند: بله، و اگر پدر بخواهد با کنیز پسرش
ازدواج کند، باید ابتدا آن کنیز را بر خود قیمت گذاری کند و این موضوع را به طور آشکار اعلام
نماید. همچنین اگر مردی کنیزی داشته باشد، پدرش مالک تر از اوست که با آن کنیز همبستر شود،
مشروط بر اینکه پسر با او همبستر نشده باشد.

می گویم: برخی از اصحاب، حدیث ابن محبوب را به رضایت دختر نسبت داده اند و دیگر احادیث را به عدم بلوغ فرزند مرتبط کرده اند، چراکه پدر ولی و نماینده فرزند است و رعایت این احتیاط بهتر است.

۸۰- بَابُ جَوَازِ إِنْثَاقِ الزَّوْجِ مِنْ مَالِ زَوْجَتِهِ بِإِذْنِهَا وَطَيِّبَةِ نَفْسِهَا

اشاره

(۷) ۸۰ بَابُ جَوَازِ إِنْثَاقِ الزَّوْجِ مِنْ مَالِ زَوْجَتِهِ بِإِذْنِهَا وَطَيِّبَةِ نَفْسِهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۹۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۴۹۱-۱- (۸) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع جُعِلْتُ فِدَاكَ امْرَأَةً دَفَعَتْ إِلَى

ص: ۲۶۸

۱- الكافي ۵- ۴۷۱- ۵.

۲- التهذيب ۶- ۳۴۵- ۹۶۹، والاستبصار ۳- ۵۰- ۱۶۴.

۳- فى التهذيب- الحسين بن حماد.

۴- تقدم فى الحديث ۳ من الباب ۷۸ من هذه الأبواب.

۵- يأتى فى الحديث ۵ من الباب ۵ من أبواب ما يحرم بالمصاهرة، وفى الأحاديث ۱، ۲، ۳، ۴ من

الباب ۴۰ من أبواب نكاح العبيد والإماء.

۶- السرائر - ۲۰۵.

۷- الباب ۸۰ فيه حديثان.

۸- الكافي ۵- ۱۳۶- ۱.

زَوْجَهَا مَالًا مِنْ مَالِهَا لِيَعْمَلَ بِهِ وَقَالَتْ لَهُ حِينَ دَفَعَتْهُ إِلَيْهِ أَنْفَقُ مِنْهُ فَإِنْ حَدَثَ بِكَ حَدَثٌ فَمَا أَنْفَقْتَ مِنْهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَإِنْ حَدَثَ بِي حَدَثٌ فَمَا أَنْفَقْتَ مِنْهُ فَهُوَ حَلَالٌ طَيِّبٌ فَقَالَ أَعِدْ عَلَيَّ يَا سَعِيدُ الْمَسْأَلَةَ فَلَمَّا ذَهَبْتُ أُعِيدُ عَلَيْهِ الْمَسْأَلَةَ عَرَضَ فِيهَا صَاحِبُهَا وَكَانَ مَعِيَ حَاضِرًا فَأَعَادَ عَلَيْهِ مِثْلَ ذَلِكَ فَلَمَّا فَرَغَ أَشَارَ بِإِصْبَعِهِ إِلَى صَاحِبِ الْمَسْأَلَةِ فَقَالَ يَا هَذَا إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهَا قَدْ أَفْضَتْ بِذَلِكَ إِلَيْكَ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ فَحَلَالَ طَيِّبٌ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ يَقُولُ اللَّهُ جَلَّ اسْمُهُ فِي كِتَابِهِ فَإِنْ طُبِنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا (۱).

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

سعید بن یسار روایت می کند که به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: فدایت شوم! زنی مقداری از مال خود را به همسرش داده تا با آن کار کند و هنگام دادن مال به او گفت: «از آن خرج کن؛ اگر برای تو اتفاقی افتاد، هرچه از آن خرج کرده ای حلال و پاک است، و اگر برای من اتفاقی افتاد، هرچه از آن خرج کرده ای حلال و پاک است.» امام (علیه السلام) فرمودند: «ای سعید، مسئله را دوباره بگو.» وقتی خواستم مسئله را تکرار کنم، صاحب مسئله که همراه من بود، خودش مسئله را به همان شکل تکرار کرد. وقتی او مسئله را به پایان رساند، امام با انگشت به صاحب مسئله اشاره کرده و فرمودند: «ای مرد، اگر یقین داری که او در حضور خداوند این را به تو واگذار کرده، پس حلال و پاک است.» این جمله را سه بار تکرار کردند و سپس فرمودند: «خداوند متعال در کتابش می فرماید: اگر با رضایت کامل چیزی از مال شان به شما بخشیدند، پس آن را با آسودگی و لذت بخورید.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٩٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٤٩٢ - ٢ - (٣) وَعَنْهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَإِنْ طِبَّنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا (٤) قَالَ يَعْنِي بِذَلِكَ أَمْوَالَهُنَّ الَّتِي فِي أَيْدِيهِنَّ مِمَّا يَمْلِكُنَّ. أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ عُمُومًا (٥) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٦).

ترجمه:

سماعه روایت می کند که از امام درباره آیه «فَإِنْ طِبَّنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا» (سوره نساء، آیه ٤) پرسیدم. امام فرمودند: منظور از این آیه، اموالی است که زنان در اختیار دارند و مالک آن هستند.

٨١- بَابُ أَنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا أَذْنَتْ لِرَوْحِهَا فِي الْإِنْفَاقِ مِنْ مَالِهَا لَمْ يَجْزُ لَهُ أَنْ يَشْتَرِيَ مِنْهُ جَارِيَةً يَطْوُهَا

اشاره

(٧) ٨١ بَابُ أَنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا أَذْنَتْ لِرَوْحِهَا فِي الْإِنْفَاقِ مِنْ مَالِهَا لَمْ يَجْزُ لَهُ أَنْ يَشْتَرِيَ مِنْهُ جَارِيَةً يَطْوُهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٩٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٤٩٣ - ١ - (٨) مُحَمَّدٌ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ

ص: ٢٦٩

۱- النساء ۴- ۴.

۲- التهذيب ۶- ۳۴۶- ۹۷۱.

۳- التهذيب ۶- ۳۴۶- ۹۷۲.

۴- النساء ۴- ۴.

۵- تقدم في الحديث ۱ من الباب ۲ من هذه الأبواب.

۶- يأتي في الباب ۸۱ من هذه الأبواب.

۷- الباب ۸۱ فيه حديثان.

۸- التهذيب ۶- ۳۴۶- ۹۷۵.

ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامٍ وَغَيْرِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي الرَّجُلِ تَدْفَعُ إِلَيْهِ امْرَأَتُهُ الْمَالَ فَتَقُولُ لَهُ اعْمَلْ بِهِ وَاصْنَعْ بِهِ مَا شِئْتَ أَلَهُ أَنْ يَشْتَرِيَ الْجَارِيَةَ يَطُوهَا قَالَ لَا لَيْسَ لَهُ ذَلِكَ.

ترجمه:

هشام و دیگران از امام صادق (ع) روایت کرده اند که از ایشان درباره مردی پرسیدند که همسرش به او مالی می دهد و می گوید با آن هر کاری که می خواهی انجام بده. آیا او اجازه دارد که با آن پول کنیزی بخرد و با او همبستر شود؟ امام (ع) فرمودند: خیر، چنین حقی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۹۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۴۹۴-۲- (۱) وَعَنْهُ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُنْذِرِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع دَفَعْتُ إِلَيَّ امْرَأَتِي مَالًا أَعْمَلُ بِهِ فَأَشْتَرِي مِنْ مَالِهَا الْجَارِيَةَ أَطُوهَا قَالَ فَقَالَ أَرَادَتْ أَنْ تُفَرَّ عَيْنَكَ وَتُسَخِّنَ عَيْنَهَا.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبُخْتَرِيِّ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: اْعْمَلْ بِهِ مَا شِئْتَ إِلَى أَنْ قَالَ فَقَالَ لَا إِنَّهَا دَفَعَتْ إِلَيْكَ لِتُقَرَّرَ عَيْنُهَا وَأَنْتَ تُرِيدُ أَنْ تُسَخِّنَ عَيْنَهَا (٢)

ترجمه:

حسین بن منذر از امام صادق (ع) نقل می کند که به ایشان گفتم: همسرم مالی به من داده است تا با آن کار کنم. آیا می توانم از مال او کنیزی بخرم و با او همبستر شوم؟ امام (ع) فرمودند: او (همسر) می خواهد چشم تو را روشن کند و چشم خود را در این باره سرد کند (یعنی تو را خوشحال کند اما خود ناراحت شود).

۸۲- بَابُ عَدَمِ جَوَازِ صَدَقَةِ الْمَرْأَةِ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ كَذَا الْمَمْلُوكُ مِنْ مَالِ سَيِّدِهِ

اشاره

(٣) ۸۲ بَابُ عَدَمِ جَوَازِ صَدَقَةِ الْمَرْأَةِ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ كَذَا الْمَمْلُوكُ مِنْ مَالِ سَيِّدِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۹۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۴۹۵-۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ أَنَّهُ سَأَلَ أَخَاهُ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ عَنْ الْمَرْأَةِ لَهَا أَنْ تُعْطِيَ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا بَعِيرٍ إِذْنَهُ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ يُحْلَلَهَا.

وَرَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ (٥).

ترجمہ:

علی بن جعفر از برادرش موسی بن جعفر (ع) سؤال کرد کہ آیا یک زن می تواند از مال شوهرش بدون اجازه او چیزی بدهد؟ امام موسی بن جعفر (ع) پاسخ دادند: نه، مگر اینکه شوهر او را حلال کند (اجازه دهد).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۹۶ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۴۹۶-۲- (۶) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ابْنِ

ص: ۲۷۰

۱- التهذيب ۶- ۳۴۷- ۹۷۶.

۲- الفقيه ۳- ۱۹۵- ۳۷۳۲.

۳- الباب ۸۲ فيه ۴ أحاديث.

۴- التهذيب ۶- ۳۴۶- ۹۷۴.

۵- مسائل علی بن جعفر ۱۵۸- ۲۳۱.

۶- التهذيب ۶- ۳۴۶- ۹۷۳.

بُكَيرٌ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ مَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصَدَّقَ مِنْ مَالِ (۱) زَوْجِهَا بِغَيْرِ إِذْنِهِ قَالَ الْمَأْدُومُ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۲)

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى حُصُولِ الرِّضَا وَإِنْ لَمْ يُصَرِّحْ بِالِإِذْنِ لِمَا مَرَّ (۳).

ترجمه:

ابن بکری از امام صادق (ع) پرسید که چه چیزی برای زن جایز است که از مال شوهرش بدون اجازه او صدقه دهد؟ امام صادق (ع) پاسخ دادند: «مأدوم» (یعنی غذای روزمره یا نیازهای ابتدایی).

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٩٧ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٤٩٧ - ٣ - (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيِّ ع قَالَ: يَا عَلِيُّ لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ جُمُعَةٌ إِلَّا أَنْ قَالَ وَلَا تُعْطَى مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا شَيْئاً بغيرِ إِذْنِهِ.

ترجمه:

از انس بن محمد، از پدرش، از جعفر بن محمد، از پدرانش (علیهم السلام) در وصیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) به علی (علیه السلام) آمده است که فرمود: ای علی، بر زنان نماز جمعه واجب نیست... تا اینکه فرمود: و نباید از خانه شوهرش چیزی بدون اجازه او بدهد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٤٩٨ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٤٩٨ - ٤ - (٥) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْحَجَّالِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحُسَيْنِ اللَّؤْلُؤِيِّ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْبُسْتَانِ يَكُونُ عَلَيْهِ الْمَمْلُوكُ أَوْ أَجِيرٌ لَيْسَ لَهُ مِنَ الْبُسْتَانِ شَيْءٌ فَتَتَاوَلَ الرَّجُلُ مِنْ بُسْتَانِهِ فَقَالَ إِنْ كَانَ بِهَذِهِ الْمَنْزِلَةِ لَا يَمْلِكُ مِنَ الْبُسْتَانِ شَيْئاً فَمَا أَحَبُّ أَنْ يَأْخُذَ مِنْهُ شَيْئاً.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْأَطْعِمَةِ (٦).

ترجمه:

از محمد بن علی حلبی، از امام صادق (علیه السلام) که فرمود: از او درباره باغی که بر آن یک بنده یا کارگر باشد، پرسیدم که هیچ بهره ای از باغ ندارد و مردی از آن باغ چیزی برمی دارد. حضرت فرمود: اگر در چنین حالتی باشد که مالک هیچ چیز از باغ نیست، دوست ندارم که چیزی از آن بردارد.

ص: ۲۷۱

۱- فی الکافی - بیت (هامش المخطوط).

۲- الکافی ۵- ۱۳۷- ۲.

۳- مر فی الحدیث ۱ من هذا الباب.

۴- الفقیه ۳۶۴- ۳- ۵۷۶۲.

۵- التهذیب ۶- ۳۸۰- ۱۱۱۷.

۶- یأتی فی الحدیث ۳ من الباب ۶۳ من أبواب الاطعمة المحرمة، ویأتی ما ینافیہ فی الحدیث ۳ من الباب ۲۴ من أبواب آداب المائدة.

۸۳- بَابُ جَوَازِ اسْتِيفَاءِ الدَّيْنِ مِنْ مَالِ الْغَرِيمِ الْمُتَمَتِّعِ مِنَ الْأَدَاءِ بِغَيْرِ إِذْنِهِ وَ لَوْ مِنَ الْوَدِيعَةِ إِذَا لَمْ يَسْتَخْلِفْهُ

اشاره

(۱) ۸۳ بَابُ جَوَازِ اسْتِيفَاءِ الدَّيْنِ مِنْ مَالِ الْغَرِيمِ الْمُتَمَتِّعِ مِنَ الْأَدَاءِ بِغَيْرِ إِذْنِهِ وَ لَوْ مِنَ الْوَدِيعَةِ إِذَا لَمْ يَسْتَحْلِفْهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۴۹۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۴۹۹-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ (۳) عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ رَزِينَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع إِنِّي أَخَالَطُ السُّلْطَانَ فَتَكُونُ عِنْدِي الْجَارِيَةُ فَيَأْخُذُونَهَا وَ الدَّابَّةُ الْفَارِهَةُ فَيَبْعَثُونَ فَيَأْخُذُونَهَا ثُمَّ يَقَعُ لَهُمْ عِنْدِي الْمَالُ فَلِي أَنْ أَخْذَهُ قَالَ خُذْ مِثْلَ ذَلِكَ وَ لَا تَزِدْ عَلَيْهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ إِنِّي أَعَامِلُ قَوْمًا (۵).

وَ عَنْهُ عَنْ دَاوُدَ بْنِ زُرَيْبٍ مِثْلَهُ (۶).

ترجمه:

از داوود بن رزین روایت شده است که گفت: به امام کاظم (علیه السلام) عرض کردم: من با سلطان ارتباط دارم، و کنیز نزد من است که آنان (سلطان) آن را می گیرند و چهارپای زیبایی که آنان می فرستند و آن را می گیرند. سپس مالی از آنها نزد من به دستم می رسد؛ آیا من می توانم آن را بگیرم؟ فرمود: مانند آن را بگیر و بیشتر از آن نگیر.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۰۰ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۵۰۰-۲- (۷) وَ عَنْهُ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ الْبُقْبَاقِ أَنَّ شَهَابًا مَرَّاهُ فِي رَجُلٍ
ذَهَبَ لَهُ بِأَلْفٍ دِرْهَمٍ وَ اسْتَوْدَعَهُ بَعْدَ ذَلِكَ أَلْفَ دِرْهَمٍ قَالَ أَبُو الْعَبَّاسِ فَقُلْتُ لَهُ خُذْهَا مَكَانَ الْأَلْفِ
الَّتِي أَخَذَ مِنْكَ فَأَبَى شَهَابٌ قَالَ فَدَخَلَ شَهَابٌ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع- فَذَكَرَ لَهُ

ص: ۲۷۲

۱- الباب ۸۳ فيه ۱۳ حديثا.

۲- التهذيب ۶- ۳۳۸- ۹۳۹.

۳- في المصدر- أحمد بن محمد بن عيسى، وفي الموضع الثاني من التهذيب- الحسين بن سعيد،
عن داود.

۴- في الموضع الثاني من التهذيب وفي الفقيه- داود بن زربي.

۵- الفقيه ۳- ۱۸۷- ۳۷۰۳.

۶- التهذيب ۶- ۳۴۷- ۹۷۸.

۷- التهذيب ۶- ۳۴۷- ۹۷۹، والاستبصار ۳- ۵۳- ۱۷۴.

ذَلِكَ فَقَالَ أَمَّا أَنَا فَأَحِبُّ أَنْ تَأْخُذَ وَ تَحْلِفَ.

ترجمه:

از ابن مسکان، از ابوالعباس بقباک نقل شده است که شهاب با او در مورد مردی که هزار درهم از او
برده بود و پس از آن هزار درهم نزد او به امانت گذاشت، بحث می کرد. ابوالعباس گفت: به او گفتم
آن را به جای هزار درهمی که از تو گرفته بود، بردار. اما شهاب نپذیرفت. سپس شهاب نزد امام صادق

(علیه السلام) رفت و موضوع را برای ایشان ذکر کرد. حضرت فرمود: من دوست دارم که آن را بگیری و سوگند بخوری. (که همان مقدار بدهکار بوده)

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۰۱ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۵۰۱-۳-(۱) وَ عَنْهُ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أَخِي الْفُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع وَ دَخَلَتْ امْرَأَةٌ وَ كُنْتُ أَقْرَبَ الْقَوْمِ إِلَيْهَا فَقَالَتْ لِي اسْأَلُهُ فَقُلْتُ عَمَّا ذَا فَقَالَتْ إِنَّ ابْنِي مَاتَ وَ تَرَكَ مَالًا كَانَ فِي يَدِ أَخِي فَاتْلَفَهُ ثُمَّ أَفَادَ مَالًا فَأَوْدَعْنِيهِ فَلِي أَنْ أَخْذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَا أَتْلَفَ مِنْ شَيْءٍ فَأَخْبَرْتُهُ بِذَلِكَ فَقَالَ لَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص - أَدِّ الْأَمَانَةَ إِلَى مَنْ ائْتَمَنَكَ وَ لَا تَخُنْ مَنْ خَانَكَ.

أَقُولُ: حَمَلَهُ الشَّيْخُ عَلَى مَنْ اسْتَحْلَفَ الْمُنْكَرَ قَالَ لِمَا

رَوَى عَنِ النَّبِيِّ ص أَنَّهُ قَالَ: مَنْ حَلَفَ فَلْيَصْدُقْ وَ مَنْ حَلَفَ لَهُ فَلْيَرْضَ وَ مَنْ لَمْ يَرْضَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ.

وَ حَمَلَ بَقِيَّةَ الْأَحَادِيثِ عَلَى مَنْ لَمْ يَسْتَحْلِفْ غَرِيمَهُ وَ حَمَلَ الْمَنْعَ مِنْ أَخْذِ الْوَدِيعَةِ عَلَى الْكَرَاهَةِ (۲) وَ نَحْوَهُ قَالَ الصَّدُوقُ (۳).

ترجمه:

از برادرزاده فضل بن یسار روایت شده که گفت: نزد امام صادق (علیه السلام) بودم و زنی وارد شد و من از همه به او نزدیک تر بودم. زن به من گفت: از او پرس. گفتم: درباره چه چیزی؟ گفت: پسرم فوت کرد و مالی از خود به جا گذاشت که در دست برادرم بود و او آن را تلف کرد. سپس مالی به دست آورد و به من سپرد؛ آیا می توانم به اندازه آنچه تلف کرده، از او بردارم؟ این موضوع را به امام

صادق (علیه السلام) گفتم. فرمود: نه. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود: امانت را به کسی که به تو اعتماد کرده بازگردان و به کسی که به تو خیانت کرده، خیانت نکن.

می گویم: مرحوم شیخ این را درباره کسی حمل کرده که طرف مقابل را به قسم واداشته باشد، و این به سبب روایت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است که فرمود: هر که قسم خورد، باید راست بگوید؛ و هر که به نفعش قسم خوردند، باید بپذیرد؛ و هر که نپذیرد، بهره ای از جانب خدا ندارد. و دیگر احادیث را حمل کرده بر کسی که طلبکارش را به قسم وادار نکرده و منع از گرفتن امانت را بر کراهت حمل کرده است؛ و صدوق نیز چنین گفته است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۵۰۲ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۵۰۲ - ۴ - (۴) وَ عَنْهُ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ قَالَ: قُلْتُ لَهُ رَجُلٌ لِي عَلَيْهِ دَرَاهِمٌ فَجَحَدَنِي وَ حَلَفَ عَلَيْهَا أَيْجُوزٌ لِي إِنْ وَقَعَ لَهُ قِبَلِي دَرَاهِمٌ أَنْ أَخْذَ مِنْهُ بِقَدْرِ حَقِّي قَالَ فَقَالَ نَعَمْ وَ لَكِنْ لِهَذَا كَلَامٌ قُلْتُ وَ مَا هُوَ قَالَ تَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي لَا أَخْذُهُ (۵) ظُلْمًا وَ لَا خِيَانَةً وَ إِنَّمَا أَخَذْتُهُ مَكَانَ مَالِي الَّذِي أَخَذَ مِنِّي لَمْ أَرَدْ عَلَيْهِ شَيْئًا.

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى مَنْ حَلَفَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُسْتَحْلَفَ.

ترجمه:

از ابوبکر روایت شده که گفت: به او (امام) عرض کردم: مردی از من درهم هایی طلبکار است، اما آن را انکار کرد و برای آن قسم خورد. آیا برای من جایز است که اگر درهم هایی نزد من داشت، به اندازه حقم از او بگیرم؟ فرمود: بله، اما برای این کار سخنی لازم است. گفتم: آن چیست؟ فرمود: بگو: «خدایا، من آن را نه به ظلم و نه به خیانت می گیرم؛ بلکه آن را به جای مال خود که او از من گرفته است، برمی دارم و چیزی بیش از حقم برنمی دارم.»

می گویم: این حکم برای کسی است که بدون واداشتن طرف مقابل به قسم، قسم خورده باشد.

ص: ۲۷۳

۱- التهذيب ۶- ۳۴۸- ۹۸۱، والاستبصار ۳- ۱۷۲، و أورد نحوه في الحديث ۱ من الباب ۶ من أبواب الايمان.

۲- راجع التهذيب ۶- ۳۴۹، والاستبصار ۳- ۵۴.

۳- راجع الفقيه ۳- ۱۸۷- ۳۷۰۲.

۴- التهذيب ۶- ۳۴۸- ۹۸۲، والاستبصار ۳- ۵۲- ۱۶۸، والفقيه ۳- ۱۸۶- ۳۶۹۹.

۵- في نسخة- لم أخذه، وفي أخرى- لن أخذه (هامش المخطوط).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۰۳ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۵۰۳- ۵- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ رَجُلٌ كَانَ لَهُ عَلَى رَجُلٍ مَالٌ فَجَحَدَهُ إِيَّاهُ وَ ذَهَبَ بِهِ ثُمَّ صَارَ بَعْدَ ذَلِكَ لِلرَّجُلِ الَّذِي ذَهَبَ بِمَالِهِ مَالٌ قَبْلَهُ أَيْ أَخْذُهُ مَكَانَ مَالِهِ الَّذِي ذَهَبَ بِهِ مِنْهُ ذَلِكَ الرَّجُلُ قَالَ نَعَمْ وَ لَكِنْ لِهَذَا كَلَامٌ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَخْذُ هَذَا الْمَالَ مَكَانَ مَالِي الَّذِي أَخْذَهُ مِنِّي وَ إِنِّي لَمْ أَخْذِ الَّذِي أَخْذْتُهُ خِيَانَةً وَ لَا ظُلْمًا.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ (۲)

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْحَضْرَمِيِّ نَحْوَهُ (۳) وَ الَّذِي قَبْلَهُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْحَضْرَمِيِّ نَحْوَهُ.

ترجمه:

از ابوبکر حضرمی، از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که گفت: به او عرض کردم: مردی مالی نزد مردی دیگر داشت و او آن را انکار کرد و برد. سپس پس از آن، مالی نزد آن مردی که مال او را برده بود، به دست آمد. آیا می تواند آن مال را به جای مال خود که آن مرد برده، بگیرد؟ فرمود: بله، اما برای این کار سخنی لازم است؛ بگوید: «خدایا، این مال را به جای مال خود که او از من گرفته است، می گیرم و آنچه را که گرفتم، نه به خیانت و نه به ظلم برمی دارم.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٠٤ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٥٠٤ - ٦ - (٤) وَ زَادَ وَ فِي خَبَرٍ آخَرَ إِنِ اسْتَحْلَفَهُ عَلَى مَا أَخَذَ مِنْهُ فَجَائِزٌ أَنْ يَحْلِفَ إِذَا قَالَ هَذِهِ الْكَلِمَةُ.

ترجمه:

و در خبر دیگری اضافه شده است: اگر او را (طرف مقابل را) بر آنچه از او گرفته، به قسم وادارد، جایز است که سوگند یاد کند، به شرط اینکه این عبارت را بگوید.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٠٥ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٥٠٥ - ٧ - (٥) وَ عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاطٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّجُلِ وَقَعَ لِي عِنْدَهُ مَالٌ فَكَابَرَنِي عَلَيْهِ وَ حَلَفَ ثُمَّ وَقَعَ لَهُ عِنْدِي مَالٌ أَخَذَهُ (٦) لِمَكَانٍ مَالِي الَّذِي أَخَذَهُ وَ أَجْحَدُهُ وَ أَحْلَفُ عَلَيْهِ كَمَا صَنَعَ قَالَ إِنْ خَانَكَ فَلَا تَخُنْهُ وَ لَا تَدْخُلْ فِيْمَا عِبْتَهُ عَلَيْهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاطٍ (٧)

۱- التهذيب ۶- ۱۹۷- ۴۳۹، والاستبصار ۳- ۵۲- ۱۶۹.

۲- الكافي ۵- ۹۸- ۳.

۳- الفقيه ۳- ۱۱۴- ۳۷۰۰.

۴- الفقيه ۳- ۱۸۶- ۳۷۰۱.

۵- التهذيب ۶- ۳۴۸- ۹۸۰، والاستبصار ۳- ۵۲- ۱۷۱.

۶- فی نسخه- فاخذه (هامش المخطوط).

۷- الفقيه ۳- ۱۸۵- ۳۶۹۶.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَجْبُوبٍ (۱).

ترجمه:

از سلیمان بن خالد روایت شده که گفت: از امام صادق (علیه السلام) درباره مردی که مالی نزد او دارم، پرسیدم. او به زور آن را از من انکار کرد و قسم خورد. سپس مالی از او نزد من به دستم آمد؛ آیا می توانم آن را به جای مال خود که او گرفته، بگیرم و آن را انکار کنم و مانند او سوگند بخورم؟ فرمود: اگر او به تو خیانت کرد، تو به او خیانت نکن و وارد کاری که او را به خاطرش نکوهش می کنی، نشو.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۰۶ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۵۰۶- ۸- (۲) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ أَنَّ مُوسَى بْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ كَتَبَ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ ع- يَسْأَلُهُ عَنْ

رَجُلٌ دَفَعَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مَالًا لِيَصْرِفَهُ فِي بَعْضِ وُجُوهِ الْبِرِّ فَلَمْ يُمْكِنَهُ صَرْفُ الْمَالِ فِي الْوَجْهِ الَّذِي أَمَرَهُ بِهِ
وَقَدْ كَانَ لَهُ عَلَيْهِ مَالٌ بِقَدَرِ هَذَا الْمَالِ فَسَأَلَ هَلْ يَجُوزُ لِي أَنْ أَقْبِضَ مَالِي أَوْ أَرُدَّهُ عَلَيْهِ فَكَتَبَ أَقْبِضْ
مَالَكَ مِمَّا فِي يَدِكَ.

ترجمه:

از اسحاق بن ابراهیم روایت شده که موسی بن عبدالملک به امام باقر (علیه السلام) نامه ای نوشت
و از او پرسید: مردی مالی به او داده تا آن را در برخی از امور خیر صرف کند، اما امکان صرف آن
مال در همان موردی که به او دستور داده شده بود، برایش فراهم نشد. و او به همان اندازه طلبی از
آن شخص دارد. پرسید: آیا جایز است که طلب خود را از آن مال بگیرد یا آن را به او بازگرداند؟ امام
(علیه السلام) نوشت: طلبت را از آنچه در دست داری، بگیر.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۰۷ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۵۰۷ - ۹ - (۳) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى (۴) عَنْ عَلِيِّ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَيْهِ رَجُلٌ غَضِبَ
مَالًا أَوْ جَارِيَةً ثُمَّ وَقَعَ عِنْدَهُ مَالٌ بِسَبَبِ وَدِيعَةٍ أَوْ قَرْضٍ مِثْلُ خِيَانَةٍ أَوْ غَضَبٍ (۵) أَيْحِلُّ لَهُ حَبْسُهُ عَلَيْهِ
أَمْ لَا فَكَتَبَ نَعَمْ يَحِلُّ لَهُ ذَلِكَ إِنْ كَانَ بِقَدَرِ حَقِّهِ وَإِنْ كَانَ أَكْثَرَ فَيَأْخُذُ مِنْهُ مَا كَانَ عَلَيْهِ وَيُسَلِّمُ الْبَاقِيَ
إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

ترجمه:

از علی بن سلیمان روایت شده که گفت: من به امام (علیه السلام) نوشتم: مردی مالی یا کنیزی از
او غصب شده بود، سپس مالی به دستش آمد به دلیل وام یا امانتی، آیا برای او جایز است که این مال

را نزد خود نگه دارد یا نه؟ امام (علیه السلام) نوشت: بله، برای او جایز است که مال را نگه دارد اگر به اندازه حق خود باشد، و اگر بیشتر از حقش باشد، باید آنچه را که به او تعلق دارد بردارد و باقی مانده را به صاحبش برگرداند، ان شاء الله.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۰۸ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۵۰۸ - ۱۰ - (۶) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَدِيدٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ لَهُ عَلَى الرَّجُلِ الدَّيْنُ فَيَجْحَدُهُ فَيُظْفَرُ مِنْ مَالِهِ بِقَدْرِ الَّذِي جَحَدَهُ أَوْ يَأْخُذُهُ وَإِنْ لَمْ يَعْلَمْ الْجَا حِدُ بِذَلِكَ قَالَ نَعَمْ.

ترجمه:

از جمیل بن دراج روایت شده که گفت: از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم درباره مردی که بر دیگری دینی دارد، اما آن را انکار می کند و سپس از مال او به اندازه همان مقداری که انکار کرده، به دست می آورد. آیا می تواند آن را بگیرد، حتی اگر شخص انکارکننده از آن آگاه نباشد؟ امام (علیه السلام) فرمود: بله، می تواند آن را بگیرد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۰۹ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۲۵۰۹ - ۱۱ - (۷) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ

ص: ۲۷۵

۱- الکافی ۵- ۹۸- ۱.

۲- التهذيب ۶- ۳۴۸- ۹۸۴، والاستبصار ۳- ۵۲- ۱۷۰.

۳- التهذيب ۶- ۳۴۹- ۹۸۵، والاستبصار ۳- ۵۳- ۱۷۳.

۴- فی الاستبصار- محمد بن یحیی.

۵- فی الاستبصار- مثل ما خانه أو غصبه (هامش المخطوط).

۶- التهذيب ۶- ۳۴۹- ۹۸۶، والاستبصار ۳- ۵۱- ۱۶۷.

۷- الفقيه ۳- ۱۸۶- ۳۶۹۷.

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ الرَّجُلُ يَكُونُ لِي عَلَيْهِ حَقٌّ فَيَجْحَدُنِيهِ ثُمَّ يَسْتَوْدِعُنِي مَالًا أَلِيَّ أَنْ أَخْذَ مَا لِي عِنْدَهُ قَالَ لَا هَذِهِ الْخِيَانَةُ.

وَرَوَاهُ الْكَلَيْنِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ (۱)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ (۲)

أَقُولُ: تَقَدَّمَ وَجْهُهُ (۳).

ترجمه:

از معاویه بن عمار روایت شده که گفت: از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم: مردی حق بر گردن من دارد، اما آن را انکار می کند، سپس مالی را به امانت به من می سپارد. آیا جایز است که مال خود را از آنچه به امانت نزد من دارد، بگیرم؟ امام (علیه السلام) فرمود: نه، این خیانت است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۱۰ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۲۵۱۰- ۱۲- (۴) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ زَيْدِ الشَّحَّامِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنِ اتَّيَمَّنَكَ بِأَمَانَةٍ فَأَدَّهَا إِلَيْهِ وَ مَنِ خَانَكَ فَلَا تَخُنْهُ.

ترجمه:

از زید شحام روایت شده که گفت: امام صادق (علیه السلام) به من فرمود: هر کسی که تو را به امانتی امین دانست، آن امانت را به او بازگردان و هر کسی که به تو خیانت کرد، توبه او خیانت نکن.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥١١ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢٢٥١١ - ١٣ - (٥) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ الْجَحُودِ أَيْحِلُّ أَنْ أَجْحَدَهُ مِثْلَ مَا جَحَدَ قَالَ نَعَمْ وَلَا تَزْدَادُ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْأَيْمَانِ (٦) وَفِي الْقَضَاءِ (٧) وَفِي الشَّرَكَةِ (٨).

ترجمه:

از علی بن جعفر روایت شده که گفت: از برادرم امام موسی بن جعفر (علیه السلام) پرسیدم درباره مردی که انکار کرده است، آیا جایز است که همان طور که او انکار کرده، من هم انکار کنم؟ امام (علیه السلام) فرمود: بله، ولی نباید بیشتر از آنچه او انکار کرده، انکار کنی.

ص: ٢٧٦

٣- تقدم فى الحديث ٣ من هذا الباب.

٤- الفقيه ٣- ١٨٦- ٣٦٩٨.

٥- قرب الإسناد- ١١٣.

٦- يأتى فى الباب ٤٧، وفى الحديث ٤ من الباب ٤٨ من أبواب الأيمان.

٧- يأتى فى الحديث ٢ من الباب ١٠ من أبواب أحكام الدعوى.

٨- يأتى فى الباب ٥ من أبواب الشركة، وفى الحديث ١ من الباب ٩٣ من أبواب الوصايا.

**٨٤- بَابُ أَنْ مَنْ دَفَعَ إِلَيْهِ مَالٌ يُفَرِّقُهُ فِي الْمَحَاوِجِ وَكَانَ مِنْهُمْ جَازٍ أَنْ يَأْخُذَ لِنَفْسِهِ كَأَحَدِهِمْ وَ
أَنْ يُعْطَى عِيَالَهُ إِنْ كَانُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُعَيَّنَ لَهُ أَشْخَاصًا**

إشارة

(١) ٨٤ بَابُ أَنْ مَنْ دَفَعَ إِلَيْهِ مَالٌ يُفَرِّقُهُ فِي الْمَحَاوِجِ وَكَانَ مِنْهُمْ جَازٍ أَنْ يَأْخُذَ لِنَفْسِهِ كَأَحَدِهِمْ وَ أَنْ
يُعْطَى عِيَالَهُ إِنْ كَانُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُعَيَّنَ لَهُ أَشْخَاصًا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥١٢ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٥١٢- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ
عَنْ أَبَانَ بْنِ عُمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع الرَّجُلُ يُعْطَى الزَّكَاةَ فَيَقْسِمُهَا فِي
أَصْحَابِهِ أَيَأْخُذُ مِنْهَا شَيْئًا قَالَ نَعَمْ.

ترجمه:

از سعید بن یسار نقل شده که گفت: به امام صادق (ع) عرض کردم: مردی که زکات را دریافت می کند و آن را میان یارانش تقسیم می نماید، آیا او می تواند چیزی از آن را برای خود بردارد؟ امام فرمودند: بله.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥١٣ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٥١٣ - ٢ - (٣) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يَعْنِي ابْنَ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي رَجُلٍ أَعْطَاهُ رَجُلٌ مَالًا لِيَقْسِمَهُ فِي الْمَسَاكِينِ وَلَهُ عِيَالٌ مُحْتَاجُونَ أَعْطَاهُمْ مِنْهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَسْتَأْذِنَ (٤) صَاحِبُهُ قَالَ نَعَمْ.

ترجمه:

از عبدالرحمن، یعنی ابن حجاج، روایت شده که از امام صادق (علیه السلام) درباره مردی پرسید که شخصی به او مالی داده تا آن را بین نیازمندان تقسیم کند و خود او نیز خانواده نیازمندی دارد؛ آیا می تواند بدون اجازه صاحب مال، به خانواده خود از آن مال بدهد؟ امام (علیه السلام) فرمود: بله.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥١٤ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٥١٤ - ٣ - (٥) وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ أَعْطَاهُ رَجُلٌ مَالًا لِيَقْسِمَهُ فِي مَحَاوِيجِ أَوْ فِي مَسَاكِينٍ وَهُوَ مُحْتَاجٌ أَوْ يَأْخُذُ مِنْهُ لِنَفْسِهِ وَلَا يُعْلِمُهُ قَالَ لَا يَأْخُذُ مِنْهُ شَيْئًا حَتَّى يَأْذَنَ لَهُ صَاحِبُهُ.

أَقُولُ: جَوَزَ الشَّيْخُ حَمَلَهُ عَلَى الْكَرَاهَةِ وَعَلَى أَخْذِ أَكْثَرِ مِمَّا يُعْطَى غَيْرَهُ وَيُمْكِنُ الْحَمْلُ عَلَى مَنْ عُنِيَ لَهُ أَشْخَاصٌ فَلَا يَجُوزُ أَنْ يَتَعَدَّاهُمْ وَقَدْ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الزَّكَاةِ (٦).

ترجمه:

از عبدالرحمن بن حجاج روایت شده که گفت: از امام (علیه السلام) پرسیدم درباره مردی که مالی به او داده شده تا آن را بین نیازمندان یا مساکین تقسیم کند، و خودش نیز نیازمند است؛ آیا می تواند بدون اطلاع صاحب مال، چیزی از آن را برای خود بردارد؟ امام (علیه السلام) فرمود: نباید چیزی از آن را بردارد، مگر اینکه صاحب مال به او اجازه دهد.

می گویم: مرحوم شیخ اجازه داده که این روایت بر کراهت حمل شود یا بر این حمل شود که اگر بیشتر از آنچه به دیگران می دهد برای خود بردارد. همچنین ممکن است این روایت بر موردی حمل شود که افراد خاصی برای دریافت تعیین شده اند و نباید از آن ها تجاوز کند.

ص: ۲۷۷

۱- الباب ۸۴ فیہ ۳ أحادیث.

۲- الکافی ۳- ۵۵۵- ۱، و آورده فی الحدیث ۱ من الباب ۴۰ من أبواب المستحقين للزكاة.

۳- التهذيب ۶- ۳۵۲- ۱۰۰۱.

۴- فی نسخة- يستامر (هامش المخطوط).

۵- التهذيب ۶- ۳۵۲- ۱۰۰۰، والاستبصار ۳- ۵۴- ۱۷۶.

۶- تقدم فی الحدیثین ۲، ۳ من الباب ۴۰ من أبواب المستحقين للزكاة.

۸۵- بَابُ جَوَازِ اخْتِذِ الْجُعْلِ عَلَى مُعَالَجَةِ الدَّوَاءِ وَ عَلَى التَّحَوُّلِ مِنَ الْمَسْكَنِ لِيَسْكُنَهُ غَيْرُهُ وَ عَلَى شِرَاءِ الْأَشْيَاءِ

اشاره

(۱) ۸۵ بابُ جَوَازِ أَخْذِ الْجُعْلِ عَلَى مُعَالَجَةِ الدَّوَاءِ وَ عَلَى التَّحَوُّلِ مِنَ الْمَسْكَنِ لِيَسْكُنَهُ غَيْرُهُ وَ عَلَى شِرَاءِ الْأَشْيَاءِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۱۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۵۱۵ - ۱ - (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يُعَالِجُ الدَّوَاءَ لِلنَّاسِ فَيَأْخُذُ عَلَيْهِ جُعْلًا فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

از محمد بن مسلم از امام باقر (علیه السلام) روایت شده که گفت: از امام درباره مردی که به درمان دارویی مردم می پردازد و در ازای آن مزدی تعیین می کند، پرسیدم. امام فرمود: اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۱۶ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۵۱۶ - ۲ - (۴) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّجُلِ يَرْشُو الرَّجُلَ الرِّشْوَةَ عَلَى أَنْ يَتَحَوَّلَ مِنْ مَنْزِلِهِ فَيَسْكُنَهُ قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ.

أَقُولُ: الظَّاهِرُ أَنَّ الْمُرَادَ الْمَنْزِلَ الْمُشْتَرَكَ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ كَالْأَرْضِ الْمَفْتُوحَةِ عَنْوَةً أَوِ الْمَوْقُوفَةِ عَلَى قَبِيلٍ وَ هُمَا مِنْهُ.

ترجمه:

از محمد بن مسلم روایت شده که گفت: از امام صادق (علیه السلام) درباره مردی که به مرد دیگری رشوه می دهد تا او از منزلش منتقل شود و خودش در آن ساکن شود، پرسیدم. امام فرمود: اشکالی ندارد.

می گویم : ظاهراً مقصود خانه ای است که در مالکیت عمومی مسلمانان یا مانند آن باشد، مانند زمینی که با فتح جنگی به دست آمده یا وقفی که برای قبیله ای خاص اختصاص یافته و در نتیجه شامل آن می شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۱۷ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۵۱۷-۳- (۵) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ الْعَمْرِيِّ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مَطَرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يُرِيدُ أَنْ يَشْتَرِيَ دَارًا أَوْ أَرْضًا أَوْ خَادِمًا وَ يَجْعَلُ لَهُ جُعْلًا قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ.

ترجمه:

از عبدالله بن سنان روایت شده که گفت: از امام صادق (علیه السلام) درباره مردی که می خواهد خانه، زمین یا خادمی بخرد و برای این کار، مزدی (به عنوان اجرت) تعیین می کند، پرسیدم. امام فرمودند: اشکالی ندارد.

ص: ۲۷۸

۱- الباب ۸۵ فيه ۴ أحاديث.

۲- التهذيب ۶- ۳۷۵- ۱۰۹۶.

۳- الفقيه ۳- ۱۷۵- ۳۶۶۰.

۴- التهذيب ۶- ۳۷۵- ۱۰۹۵.

۵- التهذيب ۶- ۳۸۵- ۱۱۴۵.

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۵۱۸ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۵۱۸- ۴- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ
أَوْ غَيْرِهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ: سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع وَ أَنَا أَسْمَعُ فَقِيلَ لَهُ إِنَّا نَأْمُرُ الرَّجُلَ فَيَشْتَرِي لَنَا
الْأَرْضَ وَالْغُلَامَ وَالْجَارِيَةَ وَ نَجْعَلُ لَهُ جُعْلًا قَالَ لَا بَأْسَ بِذَلِكَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۲)

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي أَحْكَامِ الْعُقُودِ (۳) وَ غَيْرِهَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ (۴).

ترجمه:

عبدالله بن سنان روایت می کند که گفت: امام صادق (علیه السلام) در حالی که من حضور داشتم،
مورد سؤال قرار گرفت. به ایشان گفته شد: ما به مردی دستور می دهیم که برای ما زمین، غلام یا
کنیزی بخرد و برای او مزدی قرار می دهیم. امام فرمودند: اشکالی ندارد.

۸۶- بَابُ نَهْيِ الْغَشِّ بِمَا يَخْفَى كَشُوبِ اللَّبَنِ بِالْمَاءِ

اشاره

(٥) ٨٦ بَابُ تَحْرِيمِ الْغَشِّ بِمَا يَخْفَى كَشَوْبِ اللَّبَنِ بِالْمَاءِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥١٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٥١٩-١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ غَشَّنَا.

ترجمه:

هشام بن سالم از امام صادق (عليه السلام) روایت می کند که فرمودند: «هر کس به ما (اهل بیت) خیانت کند، از ما نیست.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٢٠ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٥٢٠-٢- (٧) وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لِرَجُلٍ يَبِيعُ التَّمْرَ يَا فُلَانُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهُ لَيْسَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مَنْ غَشَّهُمْ.

ص: ٢٧٩

١- الكافي ٥- ٢٨٥- ٢، و أورده فی الحديث ٦ من الباب ٢٠ من أبواب أحكام العقود، و مثله فی الحديث ١ من الباب ٤ من أبواب الجعالة.
٢- التهذيب ٦- ٣٨١- ١١٢٤.

- ۳- یأتی فی الباب ۱۸، و فی الحدیث ۲ من الباب ۱۹، و فی الباب ۲۰ من أبواب أحكام العقود.
- ۴- یأتی فی الحدیث ۱ من الباب ۱ من أبواب الاجارة، و فی الحدیث ۴ من الباب ۱۴ من أبواب بیع الحيوان. و تقدم ما يدل على بعض المقصود في الحدیث ۳ من الباب ۲۷ من هذه الأبواب.
- ۵- الباب ۸۶ فيه ۱۲ حديثا.
- ۶- الكافي ۵- ۱۶۰- ۱، التهذيب ۷- ۱۲- ۴۸.
- ۷- الكافي ۵- ۱۶۰- ۲.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۱)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

و به همین اسناد از امام صادق (علیه السلام) روایت شده است که رسول خدا (صلی الله علیه وآله) به مردی که خرما می فروخت، فرمودند: «ای فلانی، آیا نمی دانی کسی که به مسلمانان خیانت کند از آنان نیست؟»

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۵۲۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۲۵۲۱-۳- (۲) وَعَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ: كُنْتُ أَبِيعُ السَّابِرِيَّ (۳) فِي الظَّلَالِ فَمَرَّ بِي أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ مُوسَى ع (۴) فَقَالَ لِي يَا هِشَامُ إِنَّ الْبَيْعَ فِي الظَّلَالِ غِشٌّ وَ الْغِشُّ لَا يَحِلُّ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

هشام بن حکم روایت می کند که من پارچه سابری را در سایه می فروختم. امام موسی کاظم (علیه السلام) از کنار من عبور کردند و به من فرمودند: «ای هشام! فروش در سایه، نوعی غش (فریب) است و غش حلال نیست.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٢٢ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٥٢٢ - ٤ - (٦) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ (٧) عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ (٨) ص أَنْ يُشَابَ اللَّبَنُ بِالْمَاءِ لِلْبَيْعِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ (٩)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (١٠)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

پیامبر اکرم (ص) فرمودند که نباید شیر را برای فروش با آب مخلوط کرد،

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٢٣ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٥٢٣ - ٥ - (١١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ سِجَادَةَ

ص: ٢٨٠

۱- التهذيب ۷- ۱۲- ۴۹.

۲- الكافي ۵- ۱۶۰- ۶، التهذيب ۷- ۱۳- ۵۴، و آورده فی الحديث ۱ من الباب ۵۸ من أبواب آداب التجارة.

۳- السابري- نوع من الثياب الرقيق (الصحيح- سبر- ۲- ۶۷۵).

۴- فی الفقيه زیادة- راکبا (هامش المخطوط).

۵- الفقيه ۳- ۲۷۱- ۳۹۸۰.

۶- الكافي ۵- ۱۶۰- ۵.

۷- فی المصدر زیادة- عن ابن أبي عمير.

۸- فی نسخة- رسول الله (هامش المخطوط).

۹- الفقيه ۳- ۲۷۲- ۳۹۸۵.

۱۰- التهذيب ۷- ۱۳- ۵۳.

۱۱- الكافي ۵- ۱۶۰- ۳.

عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي الْحَسَنِ عَ إِذَا دَنَانِيرُ مَصْبُوبَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ فَتَنْظُرُ إِلَى دِينَارٍ فَأَخَذَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ قَطَعَهُ بِنِصْفَيْنِ ثُمَّ قَالَ لِي أَلْقِهِ فِي الْبَالُوَةِ حَتَّى لَا يُبَاعَ شَيْءٌ فِيهِ غَشٌّ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

موسی بن بکر گفت: ما در نزد امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) بودیم و در آنجا دینارهایی (سکه های طلا) در مقابل ایشان قرار داشت. امام به یکی از دینارها نگاه کرد و آن را به دست گرفت، سپس آن را به دو نیم تقسیم کرد و به من گفت: «این را در فاضلاب بینداز تا هیچ چیزی که در آن غش باشد، فروخته نشود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٢٤ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٥٢٤-٦- (٢) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ خَلْفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ الْهَاشِمِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: جَاءَتْ زَيْنَبُ الْعَطَّارَةُ الْحَوْلَاءُ إِلَى نِسَاءِ النَّبِيِّ ص - وَ بَنَاتِهِ وَ كَانَتْ تَبِيعُ مِنْهُنَّ الْعِطْرَ فَجَاءَ النَّبِيُّ ص وَ هِيَ عِنْدَهُنَّ فَقَالَ إِذَا أَتَيْتَنَا طَابَتْ بِيُوتُنَا فَقَالَتْ بِيُوتُكَ بِرِيحِكَ أَطِيبُ يَا رَسُولَ اللَّهِ - قَالَ إِذَا بَعْتَ فَأَحْسِنِي وَ لَا تَغْشَى فَإِنَّهُ أَتَقَى وَ أَبْقَى لِلْمَالِ الْحَدِيثَ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا وَ اقْتَصَرَ عَلَى آخِرِهِ (٣).

ترجمه:

حسین بن زید هاشمی از امام جعفر صادق (علیه السلام) نقل کرده که:

زینب عطار، که زن حولا بود، به خانه های زنان پیامبر (صلی الله علیه وآله) و دختران ایشان آمد و به آنها عطر می فروخت. هنگامی که پیامبر (صلی الله علیه وآله) به خانه آنها آمد و او در آنجا بود، فرمود: «وقتی شما به خانه های ما می آیید، خانه هایمان خوشبو می شود.» زینب گفت: «خانه های شما با بوی شما خوشبو تر است، ای پیامبر خدا.» پیامبر (صلی الله علیه وآله) سپس فرمود: «اگر عطر می فروشی، باید به درستی آن را بفروشی و در آن تقلب نکنی، زیرا این کار تقوا را بیشتر می کند و مال تو باقی تر خواهد ماند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٢٥ - رقم الحديث الباب: ٧]

۲۲۵۲۵-۷-(۴) وَعَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عُبَيْسِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: دَخَلَ عَلَيْهِ رَجُلٌ يَبِيعُ الدَّقِيقَ فَقَالَ إِيَّاكَ وَالْغَشَّ فَإِنَّهُ مَنْ غَشَّ غُشًّا فِي مَالِهِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَالٌ غُشَّ فِي أَهْلِهِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عُبَيْسِ بْنِ هِشَامٍ (۵) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع (۶).

ترجمه:

عبیس بن هشام از یکی از یارانش نقل کرده که از امام جعفر صادق (علیه السلام) شنیده است که فرمودند:

«مردی که آرد می فروخت به حضور امام (علیه السلام) آمد، امام به او فرمود: مراقب باش که تقلب نکنی، زیرا هر کسی که تقلب کند، در مال خود دچار تقلب خواهد شد، و اگر مال نداشته باشد، در خانواده اش دچار تقلب خواهد شد.»

ص: ۲۸۱

۱- لم نعر عليه في الفقيه المطبوع، التهذيب ۷- ۱۲- ۵۰.

۲- الكافي ۸- ۱۵۳- ۱۴۳، وأورده في الحديث ۱ من الباب ۴ من أبواب آداب التجارة.

۳- الفقيه ۳- ۲۷۲- ۳۹۸۵.

۴- الكافي ۵- ۱۶۰- ۴.

۵- في نسخة من التهذيب- عيسى بن هشام (هامش المخطوط).

۶- التهذيب ۷- ۱۲- ۵۱.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٢٦ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٥٢٦ - ٨ - (١) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ (٢) عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ سَعْدِ الْإِسْكَافِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ص فِي سُوقِ الْمَدِينَةِ بِطَعَامٍ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ مَا أَرَى طَعَامَكَ إِلَّا طَيِّبًا وَسَأَلَهُ عَنْ سِعْرِهِ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ أَنْ يَدُسَّ (٣) يَدَهُ فِي الطَّعَامِ فَفَعَلَ فَأَخْرَجَ طَعَامًا رَدِيئًا فَقَالَ لِصَاحِبِهِ مَا أَزَاكَ إِلَّا وَقَدْ جَمَعْتَ خِيَانَةً وَ غِشًّا لِلْمُسْلِمِينَ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلُهُ (٤).

ترجمه:

سعد اسکاف از امام ابو جعفر (علیه السلام) نقل کرده که فرمودند:

«پیامبر (صلی الله علیه وآله) در بازار مدینه عبور می کردند و به غذایی برخوردند. به صاحب غذا فرمودند: "من غذایت را خیلی خوشمزه می بینم." سپس از قیمت آن پرسیدند. خداوند عز و جل به پیامبر وحی فرمود که دست خود را در غذا فرو ببرند. پیامبر (صلی الله علیه وآله) این کار را انجام داد و غذایی بد پیدا کرد. سپس به صاحب غذا فرمودند: "چگونه است که توهمزمان خیانت و تقلب در حق مسلمانان می کنی؟"»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٢٧ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٥٢٧ - ٩ - (٥) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّا نَعْمَلُ الْقَلَانِسَ فَنَجْعَلُ فِيهَا الْقُطْنَ الْعَتِيقَ فَنَبِيعُهَا وَ لَا نُبَيِّنُ لَهُمْ مَا فِيهَا قَالَ أَحِبُّ لَكَ أَنْ تُبَيِّنَ لَهُمْ مَا فِيهَا.

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ الْقَلَانِسِيَّ مِثْلُهُ (٦).

ترجمه:

حسین بن مختار نقل کرده است که گفت:

«من به امام ابو عبدالله (علیه السلام) گفتم: "ما کلاه هایی می سازیم و در آنها پنبه کهنه می گذاریم، سپس آنها را می فروشیم، اما به خریداران نمی گوییم که در داخل آنها چه چیزی است." امام (علیه السلام) فرمودند: "من دوست دارم که شما آنچه در داخل کلاه ها است را برای آنها مشخص کنید."»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٢٨ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢٥٢٨ - ١٠ - (٧) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَاقِدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ ع فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص أَنَّهُ قَالَ: وَمَنْ غَشَّ مُسْلِمًا فِي شِرَاءٍ أَوْ يَبِعَ فَلَيْسَ مِنَّا وَ يُحْشَرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ الْيَهُودِ لِأَنَّهُمْ أَغَشُّوا الْخَلْقَ.

ص: ٢٨٢

١- الكافي ٥- ١٦١- ٧.

٢- في المصدر زيادة- عن ابن أبي عمير.

٣- في التهذيب- يدیر (هامش المخطوط).

٤- التهذيب ٧- ١٣- ٥٥.

٥- التهذيب ٦- ٣٧٦- ١٠٩٨.

٦- الفقيه ٣- ١٧٢- ٣٦٥١.

٧- الفقيه ٤- ١٤- ١١.

قَالَ وَقَالَ عَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ مُسْلِمًا.

وَقَالَ: وَمَنْ بَاتَ وَفِي قَلْبِهِ غِشٌّ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ بَاتَ فِي سَخَطِ اللَّهِ وَ أَصْبَحَ كَذَلِكَ حَتَّى يَتُوبَ.

وَرَوَاهُ أَيْضًا مُرْسَلًا (١).

ترجمه:

در حدیثی از امام صادق (علیه السلام) آمده است که رسول الله (صلی الله علیه وآله) فرمودند:

«و هر کس که در خرید و فروش به مسلمانان فریب دهد، از ما نیست و در روز قیامت با یهودیان محشور می شود، زیرا آنان فریب کارترین خلق هستند.»

همچنین امام (علیه السلام) فرمودند: «هر کس که به مسلمان دیگری فریب بزند، از ما نیست.»

و نیز فرمودند: «کسی که شب را بگذراند و در قلبش نسبت به برادر مسلمانش فریب باشد، در خشم خداوند شب را به صبح می رساند و صبح نیز به همین حال خواهد بود تا آنکه توبه کند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٢٩ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢٢٥٢٩ - ١١ - (٢) وَفِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ بِسَنَدٍ تَقَدَّمَ فِي عِيَادَةِ الْمَرِيضِ (٣) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص قَالَ فِي حَدِيثٍ وَمَنْ غَشَّ مُسْلِمًا فِي بَيْعٍ أَوْ فِي شِرَاءٍ فَلَيْسَ مِنَّا وَ يُحْشَرُ مَعَ الْيَهُودِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - لِأَنَّهُ مَنْ غَشَّ النَّاسَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ وَمَنْ لَطَمَ خَدَّ مُسْلِمٍ لَطْمَةً بَدَّدَ اللَّهُ عِظَامَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - ثُمَّ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ وَ حُشِرَ مَغْلُوبًا حَتَّى يَدْخُلَ النَّارَ - وَمَنْ بَاتَ وَفِي قَلْبِهِ غِشٌّ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ بَاتَ فِي سَخَطِ اللَّهِ وَ أَصْبَحَ كَذَلِكَ وَ هُوَ فِي سَخَطِ اللَّهِ حَتَّى يَتُوبَ وَ يُرَاجَعَ (٤) وَ إِنْ مَاتَ كَذَلِكَ مَاتَ عَلَى غَيْرِ دِينِ الْإِسْلَامِ - ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَلَا وَ مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا قَالَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَ مَنْ غَشَّ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ

نَزَعَ اللَّهُ بَرَكَهَ رِزْقِهِ وَ أَفْسَدَ عَلَيْهِ مَعِيشَتَهُ وَ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ وَ مَنْ سَمِعَ فَاحِشَةً فَأَفْشَاهَا فَهُوَ كَمَنْ أَتَاهَا وَ مَنْ سَمِعَ خَيْرًا فَأَفْشَاهُ فَهُوَ كَمَنْ عَمَلَهُ.

ترجمه:

در حدیثی از رسول الله (صلی الله علیه وآله) آمده است که:

«هر کس در خرید و فروش به مسلمانان فریب دهد، از ما نیست و در روز قیامت با یهودیان محشور خواهد شد، زیرا کسی که مردم را فریب دهد، مسلمان نیست. و هر کس که به مسلمان دیگری سیلی بزند، در روز قیامت خداوند استخوان های او را متلاشی می کند و سپس او را به آتش می فرستد و در قیامت دست بسته محشور می شود تا به جهنم وارد گردد.»

سپس رسول الله (صلی الله علیه وآله) افزودند: «هر کس که شب را بگذراند و در قلبش نسبت به برادر مسلمانش فریب باشد، در خشم خداوند شب را به صبح می رساند و صبح نیز در خشم خداوند خواهد بود تا زمانی که توبه کند و به سوی خدا بازگردد. و اگر او در چنین حالتی بمیرد، به مرگ غیر اسلامی می میرد.»

رسول الله (صلی الله علیه وآله) همچنین فرمودند: «آگاه باشید، کسی که ما را فریب دهد، از ما نیست»، و این را سه بار تکرار کردند. و افزودند: «کسی که برادر مسلمان خود را فریب دهد، خداوند برکت رزقش را از او می گیرد، معیشت او را فاسد می کند و او را به خودش واگذار می کند.»

در ادامه فرمودند: «هر کس که شنیده ای از فحشای کسی را منتشر کند، مانند کسی است که آن عمل زشت را انجام داده است، و هر کس که شنیده ای از خوبی ها را منتشر کند، مانند کسی است که آن عمل خوب را انجام داده است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٣٠ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢٥٣٠-١٢- (٥) وَفِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِيدَ تَقَدَّمَتْ فِي إِسْبَاغِ

ص: ٢٨٣

١- الفقيه ٣- ٢٧٣- ٣٩٨٦ و الفقيه ٣- ٢٧٣- ٣٩٨٧.

٢- عقاب الأعمال- ٣٣٤.

٣- تقدم في الحديث ٩ من الباب ١٠ من أبواب الاحتضار.

٤- في نسخة- أو يرجع (هامش المخطوط).

٥- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ٢٩- ٢٦.

الْوُضُوءُ (١) عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ ضَرَّهُ أَوْ مَكَرَّهُ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْعُيُوبِ (٢).

ترجمه:

در این حدیث، امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) از رسول الله (صلی الله علیه وآله) نقل می کنند که:

«از ما نیست کسی که مسلمان را فریب دهد، به او ضرر برساند یا با او دشمنی کند.»

٨٧- بَابُ نَحْرِيمِ نَشْبِهِ الرَّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ

اشاره

(۳) ۸۷ بَابُ تَحْرِيمِ تَشْبِهِ الرَّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالنِّسَاءِ بِالرِّجَالِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۳۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۵۳۱-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ جَمِيعاً عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص فِي حَدِيثٍ لَعَنَ اللَّهُ الْمُحَلَّلَ وَ الْمُحَلَّلَ لَهُ وَ مَنْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ وَ مَنْ ادَّعَى نَسَباً لَا يُعْرَفُ وَ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَ الْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ وَ مَنْ أَحْدَثَ حَدَثاً فِي الْإِسْلَامِ أَوْ آوَى مُحْدِثاً وَ مَنْ قَتَلَ غَيْرَ قَاتِلِهِ أَوْ ضَرَبَ غَيْرَ ضَارِبِهِ.

ترجمه:

در این حدیث که از امام ابو جعفر (علیه السلام) نقل شده است، رسول الله (صلی الله علیه وآله) فرمودند: لعنت خدا بر محلل و محلل له و بر کسی که ولایت غیر از ولی خود را بپذیرد و بر کسی که نسبی را ادعا کند که شناخته نشده باشد و بر مردانی که خود را به زنان شبیه کنند و بر زنانی که خود را به مردان شبیه کنند و بر کسی که در اسلام بدعتی ایجاد کند یا بدعت گذار را پناه دهد و بر کسی که غیر از قاتل خود را بکشد یا غیر از ضرب کننده خود را بزند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۳۲ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۵۳۲-۲-(۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْعِلَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي الْجَوَازِ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ عَنْ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع أَنَّهُ رَأَى رَجُلًا بِهِ تَأْنِيثٌ فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ص - فَقَالَ لَهُ اخْرُجْ مِنْ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ

ص: ۲۸۴

-
- ۱- تقدم في الحديث ٤ من الباب ٥٤ من أبواب الوضوء.
 - ۲- يأتي في الحديث ٢ من الباب ٧، وفي الباب ٩ من أبواب العيوب، وفي الحديث ٣ من الباب ٢، وفي الباب ٥٨ من أبواب آداب التجارة و تقدم ما يدل عليه في الحديث ١ من الباب ١٣٧ من أبواب العشرة.
 - ۳- الباب ٨٧ فيه ٤ أحاديث.
 - ۴- الكافي ٨- ٦٩- ٢٧.
 - ۵- علل الشرائع - ٦٠٢- ٦٣، و أورده في الحديث ٩ من الباب ١٨ من أبواب النكاح المحرم.
- ص- يَا مَنْ لَعَنَهُ رَسُولُ اللَّهِ ص - ثُمَّ قَالَ عَلِيُّ ع سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص يَقُولُ لَعَنَ اللَّهُ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَ الْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ.

ترجمه:

از زید بن علی، از پدرانش، از علی (علیه السلام) نقل شده که او مردی را در مسجد رسول خدا (صلی الله علیه وآله) دید که ظاهری زنانه داشت، پس به او گفت: «از مسجد رسول خدا بیرون برو، ای کسی که رسول خدا (صلی الله علیه وآله) او را لعنت کرده است.» سپس علی (علیه السلام)

گفت: «من از رسول خدا (صلی الله علیه وآله) شنیدم که فرمود: "لعنت خدا بر مردانی که خود را به زنان شبیه می کنند و بر زنانی که خود را به مردان شبیه می کنند."»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٣٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٥٣٣-٣- (١) قَالَ وَفِي حَدِيثٍ آخَرَ أَخْرَجُوهُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ فَإِنَّهُمْ أَقْذَرُ شَيْءٍ.

ترجمه:

در حدیث دیگری آمده است: «آن ها را از خانه های خود بیرون کنید، زیرا آن ها کثیف ترین چیزها هستند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٣٤ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٥٣٤-٤- (٢) وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ص جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ حَتَّى أَتَاهُ رَجُلٌ بِهِ تَأْنِيثٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ ثُمَّ أَكَبَّ رَسُولُ اللَّهِ ص إِلَى الْأَرْضِ يَسْتَرْجِعُ ثُمَّ قَالَ مِثْلُ هَؤُلَاءِ فِي أُمَّتِي إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ مِثْلُ هَؤُلَاءِ فِي أُمَّةٍ إِلَّا عُذِّبَتْ قَبْلَ السَّاعَةِ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣).

ترجمه:

با این سند، از علی علیه السلام روایت شده است که فرمود: «من همراه رسول خدا صلی الله علیه وآله در مسجد نشسته بودم تا اینکه مردی که ظاهری زنانه داشت به نزد او آمد و سلام کرد. رسول

خدا صلی الله علیه وآله سلام او را پاسخ داد، سپس به زمین افتاد و گفت: شبیه این افراد در امت من، هیچگاه در امتی نبوده است جز اینکه قبل از قیامت عذاب شده اند.»

۸۸- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِهْدَاءِ إِلَى الْمُسْلِمِ وَلَوْ نَبَقًا وَقَبُولِ هَدِيَّتِهِ

اشاره

(۴) ۸۸ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِهْدَاءِ إِلَى الْمُسْلِمِ وَلَوْ نَبَقًا (۵) وَقَبُولِ هَدِيَّتِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۳۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۵۳۵-۱- (۶) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ

ص: ۲۸۵

-
- ۱- علل الشرائع - ۶۰۲ - ۶۴، و آورده فی الحديث ۱۰ من الباب ۱۸ من أبواب النكاح المحرم.
 - ۲- علل الشرائع - ۶۰۲ - ۶۵، و آورده فی الحديث ۱۱ من الباب ۱۸ من أبواب النكاح المحرم.
 - ۳- یأتی فی الأحادیث ۵، ۶، ۷ من الباب ۲۴ من أبواب النكاح المحرم، و فی الحديث ۵ من الباب ۳ من أبواب حدّ اللواط. و تقدم ما يدلّ عليه فی الحديثین ۱۳، ۲۲ من الباب ۴۹ من أبواب جهاد النفس، و فی الحديث ۶ من الباب ۴۱ من أبواب الأمر و النهی، و فی الباب ۱۳ من أبواب أحكام الملابس.

۴- الباب ۸۸ فی ۱۸ حدیثا.

٦- الكافي ٥- ١٤١- ١.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (١)

وَرَوَاهُ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَا جِيلَوِيهِ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَصْبَاطٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع (٢)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (٣).

ترجمہ:

از سکونی نقل شده است که از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود: «هدیه به سه صورت است: هدیه ای که به عنوان پاداش داده می شود، هدیه ای برای جلب دوستی و رفاقت، و هدیه ای برای خداوند عزّوجلّ.»

[رقم الحديث الكلي: ٢٢٥٣٦ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٥٣٦-٢-(٤) وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: مِنْ تَكْرِمَةِ الرَّجُلِ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ أَنْ يَقْبَلَ تُخْفَتَهُ وَيُتَحِفَهُ بِمَا عِنْدَهُ وَلَا يَتَكَلَّفَ لَهُ شَيْئًا.

ترجمہ:

با همین سند نقل شده است که امام علیه السلام فرمودند: «از نشانه های احترام مرد به برادر مسلمانش این است که هدیه او را بپذیرد و او را با آنچه در اختیار دارد مهمان کند و برای او کاری اضافی و زحمت را نکند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٣٧ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٥٣٧ - ٣ - (٥) وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: لَوْ أُهْدِيَ إِلَيَّ كُرَاعٌ لَقَبِلْتُهُ.

ترجمه:

با همین سند نقل شده است که امام علیه السلام فرمودند: «اگر به من پای جانوری هدیه داده شود، آن را قبول می کنم.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٣٨ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٥٣٨ - ٤ - (٦) وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع لَأَنْ أُهْدِيَ لِأَخِي الْمُسْلِمِ هَدِيَّةٌ تَنْفَعُهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِمِثْلِهَا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (٧).

ترجمه:

با همین سند نقل شده است که امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند: «هدیه ای که برای برادر مسلمانم ارسال کنم و برای او مفید باشد، برای من محبوب تر از این است که همان مقدار را صدقه دهم.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٣٩ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٥٣٩ - ٥ - (٨) وَ بِالْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص

ص: ٢٨٦

١- الفقيه ٣- ٣٠٠- ٤٠٧٧.

٢- الخصال- ٨٩- ٢٦.

٣- التهذيب ٦- ٣٧٨- ١١٠٧.

٤- الكافي ٥- ١٤٣- ٨، وأورده في الحديث ٢ من الباب ٢٠ من أبواب آداب المائدة.

٥- الكافي ٥- ١٤٣- ٩.

٦- الكافي ٥- ١٤٤- ١٢.

٧- التهذيب ٦- ٣٨٠- ١١١٥.

٨- الكافي ٥- ١٤٤- ١٤.

تَهَادَوْا تَحَابُّوا تَهَادَوْا فَإِنَّهَا تَذْهَبُ بِالضَّغَائِنِ.

ترجمه:

با همين سند نقل شده است كه رسول الله صلى الله عليه وآله فرمودند: «هديه بدهيد تا محبت كنيد، هديه بدهيد كه در دل ها دشمنى ها را مى برد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٤٠ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۲۵۴۰-۶- (۱) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَأْكُلُ الْهَدِيَّةَ وَلَا يَأْكُلُ الصَّدَقَةَ وَيَقُولُ تَهَادَوْا فَإِنَّ الْهَدِيَّةَ تَسْلُ السَّخَائِمَ وَ تُجْلِي ضَغَائِنَ الْعَدَاوَةِ وَالْأَحْقَادِ.

ترجمه:

از جابر روایت شده که ابو جعفر علیه السلام فرمودند: «رسول الله صلى الله عليه وآله هديه می خوردند و صدقه نمی خوردند و می فرمودند: هديه بدهید، زیرا هديه كينه ها را می برد و دشمنی ها و حسادت ها را از دل ها پاک می کند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۴۱ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۵۴۱-۷- (۲) وَ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْكُوفِيِّ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ (۳) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص تَهَادَوْا بِالنَّبَقِ تَحْيَا الْمَوَدَّةَ وَالْمَوَالَاهُ.

ترجمه:

از حسین بن زید نقل شده که از امام ابو عبدالله علیه السلام روایت کرده است: «رسول الله صلى الله عليه وآله هديه می خورد و با خرما (نبق) هديه بدهید، زیرا این عمل مودت و دوستی را زنده می کند و روابط محبت آمیز را تقویت می کند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۴۲ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۵۴۲-۸- (۴) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ مُصْعَبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ النَّوْفَلِيِّ عَمَّنْ رَفَعَهُ قَالَ: قَدِمَ أَعْرَابِيٌّ بِإِبِلٍ لَهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ص - إِلَى أَنْ قَالَ فَقَالَ اسْتَهِدْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ - قَالَ لَا قَالَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يَزَلْ يُكَلِّمُهُ حَتَّى قَالَ أَهْدِ لَنَا نَاقَةً وَلَا تَجْعَلْهَا وَلِيَّهَا (۵).

ترجمه:

از مصعب بن عبدالله نوفلی نقل شده که از کسی که روایت را به او رسانده است نقل کرده: «یک بدوی با شترهایش در زمان پیامبر صلی الله علیه وآله به حضور رسول الله آمد و گفت: ای رسول الله، از من هدیه بخواه. پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود: نه، او گفت: بله، ای رسول الله. او همچنان ادامه داد تا اینکه پیامبر صلی الله علیه وآله به او فرمود: از طرف ما یک شتر هدیه بده ولی شیفته آن مشو.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۴۳ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۵۴۳-۹- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ ع الْهَدِيَّةُ فِي التَّوْرَةِ عَاقِرٌ عَيْنًا (۷).

ترجمه:

محمد بن علی بن الحسین روایت کرده که امام صادق علیه السلام فرمود: «هدیه در تورات "عاقِر چشم" نامیده شده است.»

ص: ۲۸۷

-
- ۱- الكافي ۵- ۱۴۳- ۷.
 - ۲- الكافي ۵- ۱۴۴- ۱۳.
 - ۳- فی نسخة- الحسين بن يزيد (هامش المخطوط).
 - ۴- الكافي ۵- ۳۱۷- ۵۴.
 - ۵- الوله- ذهاب العقل و التحير من شدة الوجد (الصحيح- وله- ۶- ۲۲۵۶).
 - ۶- الفقيه ۳- ۲۹۹- ۴۰۶۶.
 - ۷- فی المصدر- عیثا.

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۵۴۴ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۵۴۴- ۱۰- (۱) قَالَ وَقَالَ ع تَهَادَوْا تَحَابُّوا.

ترجمه:

و فرمود: «به یکدیگر هدیه بدهید تا با هم دوست شوید.»

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۵۴۵ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۲۵۴۵- ۱۱- (۲) قَالَ وَقَالَ ع الْهَدِيَّةُ تُسَلُّ السَّخَا (۳).

ترجمه:

و فرمود: «هدیه، کینه ها را از دل می زداید.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٤٦ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢٥٤٦-١٢- (٤) قَالَ وَقَالَ ع نِعَمَ الشَّيْءُ الْهَدِيَّةُ أَمَامَ الْحَاجَةِ.

ترجمه:

و فرمود: «هدیه پیش از درخواست، چیز خوبی است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٤٧ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢٢٥٤٧-١٣- (٥) قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَوْ دُعِيتُ إِلَى كُرَاعٍ لَأَجَبْتُ وَلَوْ أُهْدِيَ إِلَيَّ كُرَاعٌ لَقَبِلْتُ.

ترجمه:

و رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «اگر به خوردن دست و پاچه حیوان دعوت شوم، اجابت می کنم و اگر این قسمت به من هدیه شود، آن را می پذیرم.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٤٨ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢٢٥٤٨-١٤- (٦) قَالَ: وَ أَتَى عَلِيٌّ ع بِهَدِيَّةِ النَّيِّرُوزِ - فَقَالَ ع مَا هَذَا فَقَالُوا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ الْيَوْمُ النَّيِّرُوزُ - فَقَالَ ع اصْنَعُوا لَنَا كُلَّ يَوْمٍ نَيْرُوزًا.

ترجمه:

گفت: هدیه نوروز برای علی علیه السلام آورده شد. آن حضرت پرسید: «این چیست؟» گفتند: «ای امیرالمؤمنین، امروز نوروز است.» پس علی علیه السلام (به شوخی) فرمود: «هر روز را برای ما نوروز قرار دهید.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٤٩ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢٢٥٤٩ - ١٥ - (٧) قَالَ وَرَوَى أَنَّهُ ع قَالَ: نَوْرُوزُنَا كُلُّ يَوْمٍ.

ترجمه:

گفت و روایت شده که او علیه السلام فرمود: «نوروز ما هر روز است.» (تبادل هدیه همه روزه است)

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٥٠ - رقم الحديث الباب: ١٦]

٢٢٥٥٠ - ١٦ - (٨) قَالَ وَقَالَ ع عُدْ مَنْ لَا يَعُودُكَ وَاهْدِ إِلَى مَنْ لَا يُهْدِي إِلَيْكَ.

ترجمه:

گفت و او علیه السلام فرمود: «عیادت کن کسی را که از تو عیادت نمی کند، و هدیه بده به کسی که به تو هدیه نمی دهد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٥١ - رقم الحديث الباب: ١٧]

٢٢٥٥١ - ١٧ - (٩) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَأنسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص

۱- الفقيه ۳- ۲۹۹- ۴۰۶۷.

۲- الفقيه ۳- ۲۹۹- ۴۰۶۸.

۳- فی نسخه- السخائم (هامش المخطوط).

۴- الفقيه ۳- ۲۹۹- ۴۰۶۹.

۵- الفقيه ۳- ۲۹۹- ۴۰۷۰.

۶- الفقيه ۳- ۳۰۰- ۴۰۷۳.

۷- الفقيه ۳- ۳۰۰- ۴۰۷۴.

۸- الفقيه ۳- ۳۰۰- ۴۰۷۶.

۹- الفقيه ۴- ۳۶۴- ۵۷۶۲.

لِعَلِيٍّ ع قَالَ: يَا عَلِيُّ لَوْ أَهْدَى إِلَيَّ كُرَاعٌ لَقَبِلْتُ وَ لَوْ دُعِيتُ إِلَى ذِرَاعٍ (۱) لَأَجَبْتُ.

ترجمه:

از انس بن محمد از پدرش از جعفر بن محمد از پدرانش علیهم السلام در وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام نقل شده که فرمود: «ای علی! اگر حتی پای گوسفندی به من هدیه داده شود، آن را می پذیرم و اگر به میهمانی دست گوسفندی دعوت شوم، آن را اجابت می کنم.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۵۲ - رقم الحديث الباب: ۱۸]

۲۲۵۵۲-۱۸-(۲) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: نِعَمَ الشَّيْءُ الْهَدِيَّةُ أَمَامَ الْحَاجَةِ وَقَالَ تَهَادَوْا تَحَابُّوا فَإِنَّ الْهَدِيَّةَ تَذْهَبُ بِالضَّغَائِنِ.

وَقَدْ تَقَدَّمَ فِي مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ بَعْدَ طُرُقِ عَنْهُمْ ع إِنَّمَا النَّافِلَةُ بِمَنْزِلَةِ الْهَدِيَّةِ مَتَى مَا أُتِيَ بِهَا قُبِلَتْ فَقَدِّمُ مِنْهَا مَا شِئْتَ وَ أَخَّرْ مِنْهَا مَا شِئْتَ (۳) أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۴).

ترجمه:

از سکونی از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: «هدیه چیزی خوبی است که قبل از نیاز داده شود.» و فرمودند: «به یکدیگر هدیه دهید تا به یکدیگر محبت ورزید، زیرا هدیه، کینه ها را از بین می برد.»

و پیش تر در موضوع اوقات نماز از چند طریق از ایشان علیهم السلام نقل شده است: «نماز نافله مانند هدیه است، هر زمان که آورده شود، پذیرفته می شود؛ پس از آن هر چه خواستی مقدم یا مؤخر کن.»

۸۹- بَابُ اسْتِحْبَابِ تَعْجِيلِ رَدِّ ظُرُوفِ الْهَدَايَا وَ كَرَاهَةِ رَدِّ هَدِيَّةِ الطَّيِّبِ وَ الْحُلُوءِ

اشاره

(۵) ۸۹ بَابُ اسْتِحْبَابِ تَعْجِيلِ رَدِّ ظُرُوفِ الْهَدَايَا وَ كَرَاهَةِ رَدِّ هَدِيَّةِ الطَّيِّبِ وَ الْحُلُوءِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٥٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٥٥٣-١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ ع عَجَّلُوا رَدَّ ظُرُوفِ الْهَدَايَا فَإِنَّهُ أَسْرَعُ لِتَوَاتُرِهَا.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل کرده که امام علی علیه السلام فرمودند: «در بازگرداندن ظرف های هدایا عجله کنید، زیرا این کار باعث تسریع در انتشار آنها می شود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٥٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٥٥٤-٢- (٧) قَالَ: وَكَانَ ع لَا يَرُدُّ الطَّيِّبَ وَ الْحُلُوءَ.

ص: ٢٨٩

١- ١ فى المصدر- كراع.

٢- الخصال- ٢٧- ٩٧.

٣- تقدم فى الأحاديث ٣، ٧، ٨ من الباب ٣٧ من أبواب المواقيت.

٤- يأتى فى الباب ٨٩ وفى الحديثين ١، ٢ من الباب ٩٠، وفى الحديثين ٣، ٤ من الباب ٩٤ من أبواب الأطعمة المباحة. و تقدم ما يدلّ عليه فى الحديث ٢٤ من الباب ١٢٢ من أبواب العشرة.

٥- الباب ٨٩ فيه حديثان.

٦- الفقيه ٣- ٣٠٠- ٤٠٧١.

٧- الفقيه ٣- ٣٠٠- ٤٠٧٢.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الطَّهَّارَةِ (١).

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل کرده که امام علی علیه السلام فرمودند: «او (امام علی علیه السلام) عطر و شیرینی را رد نمی کرد.»

۹۰- بَابُ جَوَازِ قَبُولِ هَدِيَّةِ الْكَافِرِ وَ الْمُنَافِقِ وَ عَدَمِ تَحْرِيمِهَا وَ جَوَازِ اخْذِ اَرْبَابِ الْقُرَى مَا يُهْدِيهِ الْمَجُوسُ إِلَى بُيُوتِ النَّيرَانِ

اشاره

(۲) ۹۰ بَابُ جَوَازِ قَبُولِ هَدِيَّةِ الْكَافِرِ وَ الْمُنَافِقِ وَ عَدَمِ تَحْرِيمِهَا وَ جَوَازِ اخْذِ اَرْبَابِ الْقُرَى مَا يُهْدِيهِ الْمَجُوسُ إِلَى بُيُوتِ النَّيرَانِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۵۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۵۵۵-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْكَرْخِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّجُلِ تَكُونُ لَهُ الضَّيْعَةُ الْكَبِيرَةُ فَإِذَا كَانَ يَوْمَ الْمَهْرَجَانِ أَوْ النَّوْرُوزِ- (۴) أَهْدَوْا إِلَيْهِ الشَّيْءَ لَيْسَ هُوَ عَلَيْهِمْ يَتَقَرَّبُونَ بِذَلِكَ إِلَيْهِ فَقَالَ لَيْسَ هُمْ مُصَلِّينَ قُلْتُ بَلَى قَالَ فَلْيَقْبَلْ هَدِيَّتَهُمْ وَ لْيُكَافِهِمْ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ لَوْ أَهْدَى إِلَيَّ كُرَاعٌ لَقَبِلْتُهُ وَ كَانَ ذَلِكَ مِنَ الدِّينِ وَ لَوْ أَنَّ كَافِراً أَوْ مُنَافِقاً أَهْدَى إِلَيَّ وَسَقَا مَا قَبِلْتُ وَ كَانَ ذَلِكَ مِنَ الدِّينِ أَبِي اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لِي زَبَدُ الْمُشْرِكِينَ وَ الْمُنَافِقِينَ وَ طَعَامُهُمْ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (٥)

وَكَذَا الصَّدُوقُ إِلَى قَوْلِهِ وَ لِيُكَافِهِمْ (٦)

ترجمه:

ابراهیم کرخی نقل کرده که از امام جعفر صادق علیه السلام سوال کردم درباره مردی که دارای ملک و اموال زیادی است، و زمانی که روز مهرجان یا نوروز می شود، هدیه ای برای او ارسال می شود که این هدیه برای نزدیک شدن به او نیست . امام علیه السلام پاسخ دادند: «آیا آن ها نماز می خوانند؟» گفتم بله، امام فرمودند: «پس باید هدیه شان را بپذیرد و از آن ها قدردانی کند. زیرا رسول الله صلی الله علیه وآله فرمود: اگر به من یک پاچه (کراع) هم هدیه داده شود، آن را می پذیرم، و این جزئی از دین است. اما اگر کافری یا منافقی هدیه ای به من بدهد، حتی اگر یک مقدار شکر (وسق) باشد، من آن را نخواهم پذیرفت، چرا که خداوند عزوجل از من می خواهد که از هدیه های مشرکان و منافقان و طعام آن ها دوری کنم.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٥٦ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٥٥٦ - ٢ - (٧) وَ بِإِسْنَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرِ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: لَمَّا

ص: ٢٩٠

١- تقدم في الباب ٩٤ من أبواب آداب الحمام، وفي الباب ٦٩ من أبواب العشرة.

٢- الباب ٩٠ فيه ٦ أحاديث.

۳- الکافی ۵- ۱۴۱- ۲.

۴- فی نسخه- النیروز (هامش المخطوط).

۵- التهذیب ۶- ۳۷۸- ۱۱۰۸.

۶- الفقیه ۳- ۳۰۰- ۴۰۷۸.

۷- الکافی ۵- ۱۴۲- ۳.

ظَهَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَ أَتَاهُ عِيَاضٌ بِهَدِيَّةٍ فَأَبَى رَسُولُ اللَّهِ صَ أَنْ يَقْبَلَهَا وَقَالَ يَا عِيَاضُ لَوْ أَسْلَمْتَ لَقَبِلْتُ هَدِيَّتَكَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَبَى لِي زَبَدَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ إِنَّ عِيَاضًا بَعْدَ ذَلِكَ أَسْلَمَ وَحَسَنَ إِسْلَامُهُ- فَأَهْدَى إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَ هَدِيَّةً فَقَبِلَهَا مِنْهُ.

ترجمه:

ابو بکر حضرمی از امام جعفر صادق علیه السلام نقل کرده که در حدیثی فرمود: زمانی که پیامبر صلی الله علیه وآله ظهور کرد، عیاض هدیه ای به ایشان فرستاد، ولی پیامبر صلی الله علیه وآله از پذیرش آن خودداری کرد و فرمود: «عیاض! اگر مسلمان شده بودی، هدیه ات را می پذیرفتم. زیرا خداوند عزوجل از من می خواهد که هدیه مشرکان را نپذیرم.» سپس عیاض بعد از این واقعه اسلام آورد و اسلام او نیز نیکو شد، و پس از آن، دوباره هدیه ای به پیامبر صلی الله علیه وآله فرستاد و این بار پیامبر هدیه او را پذیرفت.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۵۷ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۵۵۷-۳- (۱) وَعَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: قَالَ لَهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقُمِّيُّ إِنَّ لَنَا ضِيَاعاً فِيهَا بُيُوتُ النَّيرَانِ يُهْدَى إِلَيْهَا الْمَجُوسُ الْبَقَرُ وَ

الْغَنَمَ وَالدَّرَاهِمَ فَهَلْ (۲) لِأَرْبَابِ الْقُرَى أَنْ يَأْخُذُوا ذَلِكَ وَ لِيُبَيِّتَ نِيرَانَهُمْ قَوْمٌ يَقُومُونَ عَلَيْهَا قَالَ لِيَأْخُذَهُ صَاحِبُ الْقُرَى لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

عبدالله بن مغیره از امام علی بن موسی الرضا علیه السلام نقل کرده است که محمد بن عبدالله قمی به امام گفت: "ما دارای دیاری هستیم که در آن خانه هایی از آتش وجود دارد و مجوس گاوها، گوسفندان و درهم ها را به آنجا هدیه می فرستند. آیا صاحبان روستاها می توانند این هدایا را بگیرند و برای خانه های آتشی که در آنجا هستند، سرپرستانی هم وجود دارند که بر آن ها نظارت می کنند؟" امام علیه السلام پاسخ داد: "صاحب روستا می تواند آن هدایا را بگیرد و در این کار هیچ اشکالی نیست."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۵۸ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۵۵۸ - ۴ - (۴) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ عَنِ الرِّضَا ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ مَسْأَلَةٍ كَتَبَ بِهَا إِلَى مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقُمِّيِّ - فَقَالَ لَنَا ضِيَاعٌ وَ ذَكَرَ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ لِيَأْخُذْ أَصْحَابُ الْقُرَى مِنْ ذَلِكَ فَلَا بَأْسَ.

ترجمه:

محمد بن اسماعیل بن بزیع از امام علی بن موسی الرضا علیه السلام نقل کرده است که: "من از امام علیه السلام در مورد مسأله ای که محمد بن عبدالله قمی به من نوشت، سؤال کردم. امام علیه

السلام پاسخ داد: 'ما دارای دیاری هستیم' و سپس مشابه آنچه که محمد بن عبدالله قمی گفته بود، اما فرمود: 'صاحبان روستاها می توانند از آن چیزی که گفته شد بگیرند و در این کار هیچ اشکالی نیست.'

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٥٩ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٥٥٩ - ٥ - (٥) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ ثَوِيرِ بْنِ أَبِي فَاخِتَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: أَهْدَى كِسْرَى لِلنَّبِيِّ ص فَقَبِلَ مِنْهُ وَأَهْدَى قَيْصَرَ لِلنَّبِيِّ ص فَقَبِلَ مِنْهُ وَأَهْدَتْ لَهُ الْمُلُوكُ فَقَبِلَ مِنْهُمْ.

ترجمه:

ثویر بن ابی فاخه از پدرش نقل می کند که امام علی علیه السلام فرمود: "کسری برای پیامبر صلی الله علیه وآله هدیه ای فرستاد و پیامبر آن را پذیرفت. همچنین قیصر برای پیامبر صلی الله علیه وآله هدیه ای فرستاد و پیامبر آن را پذیرفت. همچنین پادشاهان دیگر هدیه هایی برای او فرستادند و پیامبر صلی الله علیه وآله آن ها را پذیرفت."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٦٠ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٥٦٠ - ٦ - (٦) مُحَمَّدٌ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْكَشَّاشِ فِي كِتَابِ الرِّجَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَفْصٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

ص: ٢٩١

۳- التهذيب ۶- ۳۷۸- ۱۱۰۹.

۴- الفقيه ۳- ۳۰۱- ۴۰۸۲.

۵- الفقيه ۳- ۳۰۰- ۴۰۷۵.

۶- رجال الکشي ۲- ۸۶۸- ۱۱۳۳.

الْقَنْدِيُّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَهْزِيَارٍ قَالَ: كَتَبَ إِلَيْهِ خَيْرَانُ - (۱) قَدْ وَجَّهْتُ إِلَيْكَ ثَمَانِيَةَ دَرَاهِمَ كَانَتْ أُهْدِيَتْ
إِلَيَّ مِنْ طَرْسُوسَ - دَرَاهِمَ فِيهِمْ (۲) وَكَرِهْتُ أَنْ أُرَدَّهَا عَلَى صَاحِبِهَا أَوْ أُحْدِثَ فِيهَا حَدَثًا دُونَ أَمْرِكَ
فَهَلْ تَأْمُرُنِي فِي قَبُولِ مِثْلِهَا أَمْ لَا لِأَعْرِفَهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ وَانْتَهَى إِلَى أَمْرِكَ فَكَتَبَ وَفَرَأْتُهُ اقْبَلْ مِنْهُمْ إِذَا
أُهْدِيَ إِلَيْكَ دَرَاهِمُ أَوْ غَيْرُهَا فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص - لَمْ يَرُدَّ هَدِيَّةً عَلَى يَهُودِيٍّ وَلَا نَصْرَانِيٍّ.

وَعَنْ حَمْدَوِيٍّ وَإِبْرَاهِيمَ ابْنِ نَصِيرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى عَنْ خَيْرَانَ الْخَادِمِ قَالَ: وَجَّهْتُ إِلَى سَيِّدِي
ثَمَانِيَةَ دَرَاهِمَ وَذَكَرَ مِثْلَهُ (۳)

ترجمه:

ابراهیم بن مهزیار نقل می کند که خیران به او نوشت: "من هشت درهم برای شما فرستادم که از
طرسوس به من هدیه شده است. در آن درهم ها چیزی است که نمی خواستم آن را به صاحبش
بازگردانم یا بدون دستور شما در آن تغییراتی ایجاد کنم. آیا من باید این درهم ها را قبول کنم یا خیر
تا از شما دستور بگیرم؟ ان شاءالله، پس از دریافت دستور شما، عمل خواهم کرد."

و در پاسخ به او نوشته شد: "از آنها درهم ها یا هر چیزی که به شما هدیه می شود، بپذیرید. زیرا
پیامبر صلی الله علیه وآله هیچ گاه هدیه ای از یهودی ها و مسیحی ها را رد نمی کرد."

۹۱- بَابُ جَوَازِ قَبُولِ الْهَدِيَّةِ الَّتِي يُرَادُ بِهَا الْعِوَضُ وَ أَنَّهُ يُسْتَحَبُّ التَّعْوِضُ عَنْهَا وَلَا يَجِبُ فَإِنْ مَاتَ
قَبْلَهُ جَازَ لِصَاحِبِهَا الرُّجُوعُ فِيهَا

اشاره

(٤) ٩١ بَابُ جَوَازِ قَبُولِ الْهَدِيَّةِ الَّتِي يُرَادُّ بِهَا الْعِوَضُ وَ أَنَّهٗ يُسْتَحَبُّ التَّعْوِيضُ عَنْهَا وَلَا يَجِبُ فَإِنْ مَاتَ قَبْلَهُ جَازَ لِصَاحِبِهَا الرَّجُوعُ فِيهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٦١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٥٦١-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي جَرِيرٍ الْقُمِّيِّ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع فِي الرَّجُلِ يُهْدَى الْهَدِيَّةُ إِلَى ذِي قَرَابَتِهِ يُرِيدُ الثَّوَابَ وَ هُوَ سُلْطَانٌ فَقَالَ مَا كَانَ لِلَّهِ وَ لِصِلَةِ الرَّحِمِ فَهُوَ جَائِزٌ وَ لَهُ أَنْ يَقْبِضَهَا إِذَا كَانَ لِلثَّوَابِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

از ابو جریر قمی نقل شده که از امام کاظم (ع) درباره مردی پرسید که به خویشاوندش هدیه ای می دهد و قصد پاداش دارد، و آن خویشاوند صاحب قدرت (حاکم) است. امام فرمودند: آنچه برای خدا و پیوند خویشاوندی باشد، جایز است و او می تواند آن را بپذیرد، به شرط آنکه برای پاداش باشد.

ص: ٢٩٢

- ۱- خیران الخادم ثقة مولى الرضا (عليه السلام)، من أصحاب أبی جعفر و أبی الحسن الثالث (عليهما السلام) و المكتوب إليه يحتمل الثلاثة (منه. قده).
- ۲- كذا فى الأصل، و فى المصدر- منهم، و يحتمل كون الكلمة فى الأصل- فيئهم.
- ۳- رجال الكشّى ۲- ۸۶۸- ۱۱۳۴.
- ۴- الباب ۹۱ فيه ۳ أحاديث.
- ۵- الكافى ۵- ۱۴۲- ۴.
- ۶- التهذيب ۶- ۳۷۹- ۱۱۱۱.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۶۲ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۵۶۲-۲- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قُلْتُ لَهُ الرَّجُلُ الْفَقِيرُ يُهْدَى إِلَى الْهَدِيَّةِ يَتَعَرَّضُ لِمَا عِنْدِي فَأَخْذُهَا وَلَا أُعْطِيهِ شَيْئاً أَيْحِلُّ لِي قَالَ نَعَمْ هِيَ لَكَ حَلَالٌ وَلَكِنْ لَا تَدْعُ أَنْ تُعْطِيَهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ مِثْلَهُ (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

از اسحاق بن عمار نقل شده كه گفت: به امام عرض كردم: مرد فقيرى به من هديه اى مى دهد و به آنچه نزد من است اميد دارد؛ آيا مى توانم هديه او را بپذيرم و چيزى به او ندهم؟ آيا براى من حلال است؟ امام فرمودند: بله، آن براى تو حلال است، اما سعى كن چيزى به او بدهى.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۶۳ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۵۶۳-۳- (۴) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ آدَمَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ عِيسَى بْنِ أَعْيَنَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ رَجُلٍ أَهْدَى إِلَى رَجُلٍ هَدِيَّةً وَ هُوَ يَرْجُو ثَوَابَهَا فَلَمْ يَثْبُتْ صَاحِبُهَا حَتَّى هَلَكَ وَ أَصَابَ الرَّجُلُ هَدِيَّتَهُ بِعَيْنِهَا أَلَهُ أَنْ يَرْتَجِعَهَا إِنْ قَدَرَ عَلَى ذَلِكَ قَالَ لَا بَأْسَ أَنْ يَأْخُذَهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عِيسَى بْنِ أَعْيَنَ (۵)

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ (۶).

ترجمه:

از عیسی بن أعین نقل شده که گفت: از امام صادق (ع) درباره مردی پرسیدم که به فرد دیگری هدیه ای داد، به امید آنکه پاداشی از او بگیرد؛ ولی آن شخص تا زمان مرگش به او پاداشی نداد و مرد همان هدیه را یافت. آیا می تواند اگر توانست، هدیه اش را پس بگیرد؟ امام فرمودند: اشکالی ندارد که آن را بگیرد.

۹۲- بَابُ أَنْ مَنْ أَهْدَى إِلَيْهِ طَعَامٌ أَوْ فَاكِهَةٌ وَ عِنْدَهُ قَوْمٌ اسْتَحَبَّ لَهُ مِشَارَكَتُهُمْ فِي ذَلِكَ وَ إِطْعَامُهُمْ

اشارة

(۷) ۹۲ بَابُ أَنْ مَنْ أَهْدَى إِلَيْهِ طَعَامٌ أَوْ فَاكِهَةٌ وَ عِنْدَهُ قَوْمٌ اسْتَحَبَّ لَهُ مِشَارَكَتُهُمْ فِي ذَلِكَ وَ إِطْعَامُهُمْ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۶۴ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۵۶۴-۱- (۸) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

ص: ۲۹۳

۱- الكافي ۵- ۱۴۳- ۶.

۲- الفقيه ۳- ۳۰۱- ۴۰۸۱.

۳- التهذيب ۶- ۳۷۹- ۱۱۱۲.

۴- التهذيب ۶- ۳۸۰- ۱۱۱۶.

۵- الفقيه ۳- ۳۰۱- ۴۰۸۰.

۶- تقدم في الباب ۸۸ من هذه الأبواب.

۷- الباب ۹۲ فيه حديثان.

۸- الكافي ۵- ۱۴۳- ۱۰، التهذيب ۶- ۳۷۹- ۱۱۱۳.

مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُمَرَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: قَالَ: جُلَسَاءُ الرَّجُلِ
شُرَكَائُهُ فِي الْهَدِيَّةِ.

ترجمه:

از محمد بن مسلم نقل شده كه گفت: (امام) فرمودند: هم نشینان فرد، در هدیه با او شریك هستند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۶۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۵۶۵-۲- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى رَفَعَهُ قَالَ: إِذَا أُهْدِيَ إِلَى الرَّجُلِ
هَدِيَّةٌ طَعَامٍ وَ عِنْدَهُ قَوْمٌ فَهُمْ شُرَكَائُهُ فِيهَا (۲) الْفَاكِهَةُ وَ غَيْرُهَا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (٣)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا نَحْوَهُ (٤).

ترجمه:

از عثمان بن عیسی به صورت مرسل نقل شده که گفت: هنگامی که به فردی هدیه ای از خوراکی داده شود و گروهی نزد او باشند، آنان در آن (خوراکی و) میوه و غیره با او شریک هستند.

٩٣- بَابُ أَنَّهُ لَا يَجُوزُ أَنْ يُصَالِحَ السُّلْطَانُ بِشَيْءٍ عَمَّا يَأْخُذُهُ مِنَ الْجَزْيَةِ وَيَأْخُذُ مِنْهُمْ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ

اشارة

(٥) ٩٣ بَابُ أَنَّهُ لَا يَجُوزُ أَنْ يُصَالِحَ السُّلْطَانُ بِشَيْءٍ عَمَّا يَأْخُذُهُ مِنَ الْجَزْيَةِ وَيَأْخُذُ مِنْهُمْ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٦٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٥٦٦-١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْكَرْحِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ رَجُلٍ لَهُ قَرْيَةٌ عَظِيمَةٌ وَلَهُ فِيهَا عُلُوجٌ يَأْخُذُ مِنْهُمْ السُّلْطَانُ خَمْسِينَ دِرْهَمًا وَبَعْضُهُمْ ثَلَاثِينَ وَأَقَلَّ وَ أَكْثَرَ مَا تَقُولُ إِنْ صَالَحَ عَنْهُمْ السُّلْطَانُ أَعْنَى صَاحِبِ الْقَرْيَةِ بِشَيْءٍ وَ يَأْخُذُ هُوَ مِنْهُمْ أَكْثَرَ مِمَّا يُعْطَى السُّلْطَانُ قَالَ قَالَ هَذَا حَرَامٌ.

وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۷) وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَأَحْمَدَ بْنِ

ص: ۲۹۴

۱- الکافی ۵- ۱۴۴- ۱۱.

۲- فی نسخه- الهدیه (هامش المخطوط).

۳- التهذیب ۶- ۳۷۹- ۱۱۱۴.

۴- الفقیه ۳- ۳۰۱- ۴۰۷۹.

۵- الباب ۹۳ فی ۳ أحادیث.

۶- التهذیب ۶- ۳۷۹- ۱۱۱۰.

۷- التهذیب ۷- ۲۰۰- ۸۸۲.

مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

از ابراهیم کرخی نقل شده که گفت: از امام صادق (ع) درباره مردی پرسیدم که روستای بزرگی دارد و در آن روستا افراد غیرمسلمانی هستند که حاکم از برخی از آن ها پنجاه درهم و از برخی دیگری درهم و کمتر یا بیشتر می گیرد. نظرتان چیست اگر صاحب روستا از طرف آنها با حاکم مصالحه کند و مبلغی بپردازد، ولی خودش از آن ها بیش از آنچه به حاکم می دهند بگیرد؟ امام فرمودند: این کار حرام است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۶۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

٢٢٥٦٧-٢-(٢) وَبِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ: فِي الْقَبَالَةِ أَنْ يَأْتِيَ الرَّجُلُ الْأَرْضَ الْخَرِبَةَ فَيَتَقَبَّلَهَا مِنْ أَهْلِهَا وَلَا يُدْخِلَ الْعُلُوجَ فِي شَيْءٍ مِنَ الْقَبَالَةِ فَإِنَّ ذَلِكَ لَا يَحِلُّ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

از حلبی از امام صادق (ع) نقل شده که فرمودند: در مورد اجاره گرفتن زمین مخروبه، این گونه است که مردی به سراغ زمین مخروبه می رود و آن را از صاحبانش اجاره می گیرد، اما نباید افراد غیرمسلمان را در بخشی از این اجاره شریک کند؛ زیرا این کار حلال نیست.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٦٨ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٥٦٨-٣-(٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا بَأْسَ بِقَبَالَةِ الْأَرْضِ مِنْ أَهْلِهَا عَشْرِينَ سَنَةً أَوْ أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ أَوْ أَكْثَرَ فَيَعْمُرُهَا وَيُؤَدِّي مَا خَرَجَ عَلَيْهَا وَلَا يُدْخِلُ الْعُلُوجَ فِي شَيْءٍ مِنَ الْقَبَالَةِ لِأَنَّهُ لَا يَحِلُّ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (٤)

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْمُرَارَعَةِ (٥).

ترجمه:

از حلبی از امام صادق (ع) نقل شده که فرمودند: اشکالی ندارد که کسی زمین را از صاحبانش به مدت بیست سال یا کمتر یا بیشتر اجاره کند، آن را آباد سازد و مالیاتی را که بر آن قرار داده شده بپردازد؛ اما نباید افراد غیرمسلمان را در بخشی از این اجاره شریک کند، زیرا این کار حلال نیست.

۹۴- بَابُ تَحْرِيمِ عَمَلِ الصُّورِ الْمُجَسِّمَةِ وَ التَّمَاثِيلِ ذَوَاتِ الْأَرْوَاحِ خَاصَّةً وَ اللَّعِبِ بِهَا وَ جَوَازِ افْتِرَاسِهَا

اشاره

(۶) ۹۴ بَابُ تَحْرِيمِ عَمَلِ الصُّورِ الْمُجَسِّمَةِ وَ التَّمَاثِيلِ ذَوَاتِ الْأَرْوَاحِ خَاصَّةً وَ اللَّعِبِ بِهَا وَ جَوَازِ افْتِرَاسِهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۶۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۵۶۹-۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

ص: ۲۹۵

۱- الكافي ۵- ۲۶۹- ۱.

۲- التهذيب ۷- ۲۰۱- ۸۸۸، و آورده فی الحديث ۳ من الباب ۱۸، و ذيله فی الحديث ۸ من الباب ۸ من أبواب المزارعة.

۳- الكافي ۵- ۲۶۹- ۳.

۴- التهذيب ۷- ۱۹۹- ۸۷۹.

۵- یأتی فی الحدیث ۵ من الباب ۱۸ من أبواب المزارعة.

۶- الباب ۹۴ فيه ۱۰ أحادیث.

۷- الکافی ۶- ۵۲۷- ۷ و آورده فی الحدیث ۴، و بسند آخر فی الحدیث ۶ من الباب ۳ من أبواب أحكام المساكن.

مُحَمَّدٍ (۱) عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبَ وَ تَمَائِيلَ (۲) فَقَالَ وَ اللَّهُ مَا هِيَ تَمَائِيلَ الرِّجَالِ وَ النِّسَاءِ وَ لَكِنَّهَا الشَّجَرُ وَ شَبْهُهُ.

أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

از ابو العباس از امام صادق (ع) نقل شده که درباره آیه ی «برای او هر چه می خواست می ساختند، از محراب ها و تمائیل» (سبأ: ۱۳) فرمودند: به خدا سوگند، آن ها مجسمه های مردان و زنان نبودند، بلکه (مجسمه هایی از) درخت و مانند آن بودند.

[رقم الحدیث الکلّی: ۲۲۵۷۰ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۲۵۷۰- ۲- (۴) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: لَا بَأْسَ بِتَمَائِيلِ الشَّجَرِ.

ترجمه:

از زراره از امام باقر (ع) نقل شده که فرمودند: مجسمه های درخت اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٧١ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٥٧١ - ٣ - (٥) وَعَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ تَمَاثِيلِ الشَّجَرِ وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ فَقَالَ لَا بَأْسَ مَا لَمْ يَكُنْ شَيْئاً مِنَ الْحَيَوَانِ.

ترجمه:

از محمد بن مسلم نقل شده که گفت: از امام صادق (ع) درباره مجسمه های درختان و خورشید و ماه پرسیدم. امام فرمودند: اشکالی ندارد، به شرطی که چیزی از حیوانات نباشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٧٢ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٥٧٢ - ٤ - (٦) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمَزَةَ عَنْ أَبِي بصيرٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّا نَبْسُطُ عِنْدَنَا الْوَسَائِدَ فِيهَا التَّمَاثِيلُ وَنَفْتَرِسُهَا فَقَالَ لَا بَأْسَ بِمَا يُبْسَطُ مِنْهَا وَيُفْتَرَسُ وَيُوطَأُ إِنَّمَا يُكْرَهُ مِنْهَا مَا نُصِبَ عَلَى الْحَائِطِ وَالسَّرِيرِ.

ترجمه:

از ابی بصیر نقل شده که گفت: به امام صادق (ع) گفتم: ما در نزد خود بالش هایی می گسترانیم که در آن ها تصاویری وجود دارد و آن ها را می فرشیم. امام فرمودند: اشکالی ندارد که از آن ها برای فرش کردن و قدم گذاشتن استفاده کنید، بلکه آنچه که از آن ها در کنار دیوار یا بر تخت قرار داده شده، مکروه است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٧٣ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٥٧٣ - ٥ - (٧) وَ عَنْهُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ (٨) عَنْ أَبِي

ص: ٢٩٦

١- فى المصدر- أحمد و عبد الله ابني محمد بن عيسى.

٢- سبا ٣٤-١٣.

٣- المحاسن- ٦١٨-٥٣.

٤- المحاسن- ٦١٩-٥٥.

٥- المحاسن- ٦١٩-٥٤.

٦- التهذيب ٦- ٣٨١-١١٢٢.

٧- التهذيب ٦- ٣٨١-١١٢٣.

٨- فى المصدر- جعفر، عن إبراهيم بن الحميد.

حَمْزَةُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع وَهُوَ جَالِسٌ عَلَى نُمْرُقَةَ (١) فَقَالَ يَا جَارِيَّةُ هَاتِي النُّمْرُقَةَ.

ترجمه:

از حمزه نقل شده كه گفت: وارد شدم بر على بن حسين (ع) در حالى كه بر بالشتى نشسته بود. امام فرمودند: اى كنيز، آن بالشت را بياور.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٧٤ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٥٧٤-٦- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَاقِدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنِ آبَائِهِ ع فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنِ التَّصَاوِيرِ وَقَالَ مَنْ صَوَّرَ صُورَةً كَلَفَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ- أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا وَ لَيْسَ بِنَافِخٍ وَ نَهَى أَنْ يُحْرِقَ شَيْءٌ مِّنَ الْحَيَوَانِ بِالنَّارِ وَ نَهَى عَنِ التَّخْتُمِ بِخَاتَمٍ صُفْرِ أَوْ حَدِيدٍ وَ نَهَى أَنْ يُنْقَشَ شَيْءٌ مِّنَ الْحَيَوَانِ عَلَى الْخَاتَمِ.

ترجمه:

از حسین بن زید نقل شده که از امام صادق (ع) از پدرانشان در حدیث مناهی فرمودند: پیامبر اکرم (ص) از تصاویر کشیدن نهی فرمودند و گفتند: هر کسی که تصویری بکشد، خداوند در روز قیامت او را موظف می کند که در آن تصویر نفخ کند، در حالی که قادر به نفخ نخواهد بود. همچنین ایشان نهی فرمودند که چیزی از حیوانات با آتش سوزانده شود، نهی فرمودند از استفاده از انگشتر از جنس طلا یا آهن، و نهی فرمودند که تصویری از حیوانات بر انگشتر نقش شود.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٧٥ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٥٧٥-٧- (٣) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَمِيرِيِّ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمِثْمِيِّ عَنْ هِشَامِ بْنِ أَحْمَرَ وَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ ثَلَاثَةٌ يُعَذَّبُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- مَنْ صَوَّرَ صُورَةً مِّنَ الْحَيَوَانِ يُعَذَّبُ حَتَّى يَنْفُخَ فِيهَا وَ لَيْسَ بِنَافِخٍ فِيهَا وَ الْمُكَذَّبُ فِي مَنَامِهِ يُعَذَّبُ حَتَّى يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ وَ لَيْسَ بِعَاقِدٍ بَيْنَهُمَا وَ الْمُسْتَمْعُ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ وَ هُمْ لَهُ كَارِهُونَ يُصَبُّ فِي أُذُنِهِ الْإِنِّكَ وَ هُوَ الْأَسْرُبُ (٤).

ترجمه:

از محمد بن مروان نقل شده که از امام صادق (ع) شنیدم که فرمودند: سه نفر هستند که در روز قیامت عذاب خواهند شد:

کسی که تصویری از حیوانات بکشد، عذاب خواهد شد تا اینکه در آن تصویر نفخ کند، در حالی که قادر به نفخ نخواهد بود.

کسی که در خواب خود دروغ بگوید، عذاب خواهد شد تا اینکه بتواند میان دو رشته موی سر خود گره بزند، در حالی که قادر به این کار نخواهد بود.

کسی که به سخنان گروهی گوش دهد، در حالی که آن ها از شنیدن سخنان او ناراضی هستند، در گوش او ماده ای بسیار آزاردهنده ریخته خواهد شد که به آن "الآنک" یا "الأسرب" گفته می شود.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٧٦ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٥٧٦ - ٨ - (٥) وَ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ وَ الْمُسْتَمِعُ مِنْ (٦) قَوْمٍ.

ترجمه:

از یعقوب بن یزید نقل شده که به مشابیه آنچه پیش تر آمده است، ولی در آن به جای عبارت "به سخنان گروهی گوش دهد"، به این شکل آمده است: "و کسی که از قومی بشنود".

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٧٧ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٥٧٧ - ٩ - (٧) وَ فِي الْخِصَالِ عَنِ الْخَلِيلِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ

ص: ٢٩٧

۱- النمركة- مثلثة الوسادة الصغيرة أو الميثرة و الطنفسة فوق الرحل. (القاموس المحيط- نمرق- ۲۸۶-۳).

۲- الفقيه ۴- ۵- ۴۹۶۸.

۳- الخصال- ۱۰۸- ۷۶.

۴- الآنک و الأسرب- الرصاص (مجمع البحرين- انک- ۵- ۲۵۶ و- سرب- ۲- ۸۲).

۵- عقاب الأعمال- ۲۶۶- ۱.

۶- فی المصدر- بین.

۷- الخصال- ۱۰۹- ۷۷.

الدَّبِيلِيُّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ صَوَّرَ صُورَةً عَذَّبَ وَكُلَّفَ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا وَلَيْسَ بِفَاعِلٍ وَمَنْ كَذَبَ فِي حُلْمِهِ عَذَّبَ وَكُلَّفَ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ وَلَيْسَ بِفَاعِلٍ وَمَنْ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ يُصَبُّ فِي أُذُنَيْهِ الْآنُكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ سُفْيَانُ الْآنُكَ الرَّصَاصُ.

ترجمه:

از ابن عباس نقل شده که گفت: رسول الله (ص) فرمودند:

کسی که تصویری بکشد، عذاب خواهد شد و موظف خواهد بود که در آن نفخ کند، در حالی که قادر به این کار نخواهد بود.

کسی که در خواب خود دروغ بگوید، عذاب خواهد شد و موظف خواهد بود که میان دو رشته موی سر خود گره بزند، در حالی که قادر به این کار نخواهد بود.

کسی که به سخنان گروهی گوش دهد، در حالی که آن ها از شنیدن سخنان او ناراضی هستند، در روز قیامت در گوش او ماده ای به نام "الآنک" ریخته خواهد شد.

سفیان گفته است که "الآنک" همان سرب است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٧٨ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢٥٧٨ - ١٠ - (١) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ التَّمَاثِيلِ هَلْ يَصْلُحُ أَنْ يُلْعَبَ بِهَا قَالَ لَا.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْمَسَاكِينِ (٢) وَفِي لِبَاسِ الْمُصَلَّى (٣) وَفِي مَكَانِ الْمُصَلَّى (٤).

ترجمه:

از علی بن جعفر نقل شده که از برادرش موسی بن جعفر (ع) پرسیدم: آیا مجسمه ها مناسب هستند که با آن ها بازی کنند؟ امام (ع) فرمودند: نه.

٩٥- بَابُ حُكْمِ مَالِ النَّاصِبِ وَامْرَأَتِهِ وَدَمِهِ

اشاره

(٥) ٩٥ بَابُ حُكْمِ مَالِ النَّاصِبِ وَامْرَأَتِهِ وَدَمِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٧٩ - رقم الحديث الباب: ١]

۲۲۵۷۹-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ سَيْفٍ عَنْ أَبِي بَكْرٍ عَنِ الْمُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع خُذْ مَالَ النَّاصِبِ حَيْثُ مَا وَجَدْتَ

ص: ۲۹۸

۱- قرب الإسناد- ۱۲۲.

۲- تقدم في الباين ۳، ۴ من أبواب أحكام المساكن.

۳- تقدم في الحديث ۱۰ من الباب ۱۱، وفي الحديث ۵ من الباب ۱۲، وفي الباب ۴۵ من أبواب لباس المصلى.

۴- تقدم في الباين ۳۲، ۳۳ من أبواب مكان المصلى، وفي الحديث ۳ من الباب ۲۸ من أبواب العشرة. ويأتى ما يدلّ عليه في الحديث ۱ من الباب ۱ من أبواب الاجارة.

۵- الباب ۹۵ فيه حديثان.

۶- التهذيب ۶- ۳۸۷- ۱۱۵۳، وأورده في الحديث ۷ من الباب ۲ من أبواب ما يجب فيه الخمس.

وَادْفَعِ إِلَيْنَا الْخُمْسَ.

ترجمه:

از معلی بن خنيس نقل شده كه گفت: امام صادق (ع) فرمودند: مال دشمنان اهل بيت (ناصبیها) را از هر كجا كه پيدا كردی بگير و خمس آن را به ما بده.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۸۰ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۵۸۰-۲- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَالُ النَّاصِبِ وَ كُلُّ شَيْءٍ يَمْلِكُهُ حَلَالٌ لَكَ إِلَّا امْرَأَتُهُ فَإِنَّ نِكَاحَ أَهْلِ الشَّرْكِ جَائِزٌ وَ ذَلِكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ لَا تَسُبُّوا أَهْلَ الشَّرْكِ فَإِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ نِكَاحًا وَ لَوْ لَا أَنَا نَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ يُقْتَلَ رَجُلٌ مِنْكُمْ بِرَجُلٍ مِنْهُمْ وَ رَجُلٌ مِنْكُمْ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ رَجُلٍ مِنْهُمْ وَ مِائَةِ أَلْفٍ مِنْهُمْ لَا مَرْنَاكُمْ بِالْقَتْلِ لَهُمْ وَ لَكِنْ ذَلِكَ إِلَى الْإِمَامِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ فِي الْخُمْسِ (۲) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ فِي الْحُدُودِ (۳) وَ الدِّيَّاتِ (۴) وَ غَيْرِ ذَلِكَ (۵).

ترجمه:

از اسحاق بن عمار نقل شده که گفت: امام صادق (ع) فرمودند: مال ناصب و هر چیزی که او مالک است، برای شما حلال است، جز همسرش، چرا که نکاح اهل شرک جایز است. همچنین امام (ع) فرمودند: رسول الله (ص) فرمودند: به اهل شرک سب نزنید (نگوئید زنا زاده)، زیرا هر قومی نکاح خاص خود را دارند. اگر ما نگران نبودیم که ممکن است یکی از شما به دست یکی از آن ها کشته شود، و یکی از شما بهتر از هزار نفر از آن ها و بهتر از صد هزار نفر از آن ها است، به شما دستور می دادیم که آن ها را بکشید، اما این موضوع به امام مربوط است.

۹۶- بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْمَمْلُوكِ الْمَوْلُودِ مِنَ الزَّانَا وَ شِرَائِهِ وَ اسْتِرْقَاقِهِ عَلَى كَرَاهِيَةٍ وَ عَدَمِ جَوَازِ بَيْعِ اللَّقِيطِ فِي دَارِ الْإِسْلَامِ

اشاره

(۶) ۹۶ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْمَمْلُوكِ الْمَوْلُودِ مِنَ الزَّانَا وَ شِرَائِهِ وَ اسْتِرْقَاقِهِ عَلَى كَرَاهِيَةٍ وَ عَدَمِ جَوَازِ بَيْعِ اللَّقِيطِ فِي دَارِ الْإِسْلَامِ

ترجمہ:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۸۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۵۸۱-۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ وَلَدَ الزَّانَا يُبَاعُ وَيُشْتَرَى وَيُسْتَخْدَمُ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ فَيُسْتَنْكَحُ قَالَ نَعَمْ وَلَا تَطْلُبُ وَلَدَهَا.

ترجمہ:

از عبد اللہ بن سنان نقل شدہ کہ گفت: از امام صادق (ع) پرسیدم: آیا فرزند زنا قابل خرید و فروش است و می توان از او استفاده کرد؟ امام (ع) فرمودند: بلہ. گفتم: آیا می توان با او ازدواج کرد؟ امام (ع) فرمودند: بلہ، اما نباید فرزند او را طلب کنی.

ص: ۲۹۹

-
- ۱- التہذیب ۶- ۳۸۷- ۱۱۵۴، و آورده فی الحدیث ۲ من الباب ۲۶ من أبواب جهاد العدو.
 - ۲- تقدم فی الحدیث ۶ من الباب ۲ من أبواب ما يجب فیہ الخمس.
 - ۳- یأتی فی الباب ۲۷ من أبواب القذف.
 - ۴- یأتی فی الباب ۲۲ من أبواب الديات.
 - ۵- یأتی فی الباب ۶۸ من أبواب قصاص النفس، و فی الباب ۳۳ من أبواب موجبات الضمان.
 - ۶- الباب ۹۶ فیہ ۱۰ أحادیث.
 - ۷- الفقیہ ۳- ۲۲۷- ۳۸۴۰، و آورد ذیلہ فی الحدیث ۱ من الباب ۱۴ من أبواب ما یحرم بالمصاهرة.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٨٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٥٨٢-٢- (١) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَحَدِهِمَا قَالَ: فِي لَقِيْطَةٍ وَجَدْتُ قَالَ حُرَّةٌ لَا تُبَاعُ وَلَا تُشْتَرَى وَإِنْ كَانَ وَلَدٌ مَمْلُوكٌ لَكَ مِنَ الزَّانَا فَأُمْسِكْ أَوْ بَعْ إِنَّ أَحَبَّتَ هُوَ مَمْلُوكٌ لَكَ.

ترجمه:

از زراره نقل شده که یکی از امامان (ع) فرمود: در مورد لقیطه ای (شخصی) که پیدا شده، گفته شد که او آزاد است و نه فروخته می شود و نه خریداری می شود. اما اگر فرزند زنا از یک کنیزت باشد، می توان او را نگه داشت یا اگر خواستی، او را فروخت؛ زیرا او مملوک (برده) شماست.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٨٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٥٨٣-٣- (٢) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلْبِيِّ قَالَ: سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَنِ وَلَدِ الزَّانَا أَيُّبَاعُ أَوْ يُسْتَخْدَمُ قَالَ نَعَمْ إِلَّا جَارِيَةً لَقِيْطَةً فَإِنَّهَا لَا تُشْتَرَى.

ترجمه:

از حماد از حلبی نقل شده که گفت: از امام صادق (ع) درباره فرزند زنا پرسیده شد که آیا او قابل خرید و فروش یا استفاده است؟ امام (ع) فرمودند: بله، جز در مورد کنیزی که لقیطه باشد؛ زیرا او قابل خریداری نیست.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٨٤ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۲۵۸۴-۴- (۳) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَنَبَسَةَ بْنِ مُصْعَبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ جَارِيَةٌ لِي زَنْتُ أَبِيعُ وَلَدَهَا قَالَ نَعَمْ قُلْتُ أَحَجُّ بِثَمَنِهَا (۴) قَالَ نَعَمْ.

ترجمه:

از عنبسه بن مصعب نقل شده که گفت: از امام صادق (ع) پرسیدم: اگر کنیزی از من زنا کند، آیا می توانم فرزند او را بفروشم؟ امام (ع) فرمودند: بله. گفتم: آیا می توانم با پول به دست آمده از فروش او حج کنم؟ امام (ع) فرمودند: بله.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۸۵ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۵۸۵-۵- (۵) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا ع فِي الرَّجُلِ يَشْتَرِي الْجَارِيَةَ أَوْ يَتَزَوَّجُهَا لِغَيْرِ رِشْدَةٍ وَيَتَّخِذَهَا لِنَفْسِهِ قَالَ إِنْ لَمْ يَخْفِ الْعَيْبَ عَلَى وَلَدِهِ فَلَا بَأْسَ.

ترجمه:

از محمد بن مسلم نقل شده که یکی ازدو امام علیهما السلام در مورد مردی کنیزی بخرد یا با او ازدواج کند به نیت غیر از صلاح و اصلاح، و او را برای خود استفاده کند فرمودند: اگر ترسی از عیب و نقص بر نسل خود نداشته باشد، اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۸۶ - رقم الحديث الباب: ۶]

٢٢٥٨٦-٦- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ ابْنِ سِنَانٍ يَعْنِي عَبْدَ اللَّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ وَلَدِ الزَّانَا أَيْشْتَرِي وَيُسْتَخْدَمُ وَيُبَاعُ فَقَالَ نَعَمْ.

ترجمه:

از ابن سنان (عبدالله) نقل شده كه از امام صادق (ع) پرسید: آیا فرزند زنا می تواند خرید و فروش شود و به كار گرفته شود؟ امام (ع) فرمودند: بله.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٨٧ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٥٨٧-٧- (٧) وَعَنْهُ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ أَبَانَ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي

ص: ٣٠٠

١- الفقيه ٣- ١٤٥- ٣٥٣٣.

٢- الفقيه ٣- ١٤٥- ٣٥٣٠.

٣- الفقيه ٣- ١٤٤- ٣٥٢٩.

٤- فى المصدر- بضمنه.

٥- الكافى ٥- ٣٥٣- ٢، وأورده فى الحديث ٤ من الباب ١٤ من أبواب ما يحرم بالمصاهرة.

٦- التهذيب ٧- ١٣٤- ٥٨٩، والاستبصار ٣- ١٠٤- ٣٦٦.

٧- التهذيب ٧- ١٣٣- ٥٨٨، والاستبصار ٣- ١٠٤- ٣٦٥، وأورده عن الكافى فى الحديث ٦ من

الباب ٢٢ من أبواب اللقطة.

عَبْدُ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ وَلَدِ الزَّانَا أَشْتَرِيهِ أَوْ أَبِيعُهُ أَوْ أَسْتَحْدِمُهُ فَقَالَ اشْتَرِهِ وَاسْتَرْقَهُ وَاسْتَحْدِمْهُ وَبِعْهُ فَأَمَّا اللَّقْطَةُ فَلَا تَشْتَرِهِ.

وَرَوَاهُ الْكَلَيْنِيُّ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبَانَ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

از ابان نقل شده که از امام صادق (ع) سوال شد: آیا می توانم فرزند زنا را بخرم، بفروشم یا از او استفاده کنم؟ امام (ع) پاسخ دادند: آن را بخر، به کار گیر و بفروش، اما در مورد لقطه (شخص پیدا شده)، آن را نخر.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٨٨ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٥٨٨ - ٨ - (٢) وَعَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِي الْجَهْمِ عَنْ أَبِي خَدِيجَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ لَا يَطِيبُ وَلَدُ الزَّانَا أَبَدًا وَلَا يَطِيبُ ثَمَنُهُ أَبَدًا.

أَقُولُ: حَمَلَهُ الشَّيْخُ عَلَى الْكَرَاهَةِ لِمَا تَقَدَّمَ (٣).

ترجمه:

از ابو خديجه نقل شده که امام صادق (ع) فرمودند: "فرزند زنا هرگز طيب (پاک) نمی شود و نه قيمت آن (ثمن) هرگز طيب خواهد بود."

می گویم: مرحوم شيخ این سخن را بر اساس کراهت حمل کرده است که به واسطه مطالب پیشین در این زمینه، این نظر صادر شده است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٨٩ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٥٨٩ - ٩ - (٤) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْجَهْمِ عَنْ أَبِي خَدِيجَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ لَا يَطِيبُ وَلَدُ الزَّنا أَبَدًا وَلَا يَطِيبُ ثَمَنُهُ وَالْمَمْزِيزُ (٥) لَا يَطِيبُ إِلَى سَبْعَةِ آبَاءٍ فَقِيلَ أَيُّ شَيْءٍ الْمَمْزِيزُ قَالَ الَّذِي يَكْتَسِبُ مَالًا مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ فَيَتَزَوَّجُ أَوْ يَتَسَرَّى فَيُولَدُ لَهُ فَذَاكَ الْوَلَدُ هُوَ الْمَمْزِيزُ (٦).

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ الْمَمْزَارُ (٧) بَدَلُ الْمَمْزِيزِ (٨)

ترجمه:

در روایت ابو خدیجه آمده است که امام صادق (ع) فرمودند: "فرزند زنا هرگز طیب (پاک) نمی شود و قیمت آن (ثمن) هرگز طیب نخواهد بود. و مَمْزِيز (فرد ممزوج) هم طیب نمی شود تا هفت نسل. سپس پرسیده شد: مَمْزِيز یعنی چه؟ امام فرمودند: کسی که مال را از راه حلال کسب نکرده و سپس ازدواج می کند یا به برده داری می پردازد و از او فرزندی به دنیا می آید، آن فرزند مَمْزِيز است."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٩٠ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢٥٩٠ - ١٠ - (٩) وَ عَنْهُ عَنْ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ مُثَنَّى الْحَنَاطِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ تَكُونُ لِيَ الْمَمْلُوكَةَ

ص: ٣٠١

۲- التهذيب ۷- ۱۳۳- ۵۸۷، والاستبصار ۳- ۱۰۵- ۳۶۷.

۳- تقدم في الأحاديث ۱، ۲، ۳، ۴، ۶، ۷ من هذا الباب.

۴- التهذيب ۷- ۷۸- ۳۳۳.

۵- في المصدر- المميز.

۶- في المصدر- المميز.

۷- في الكافي- الممراز.

۸- الكافي ۵- ۲۲۵- ۶.

۹- التهذيب ۷- ۷۸- ۳۳۲، والاستبصار ۳- ۱۰۵- ۳۶۸.

مِنْ الزَّانَا أَحْبَبُّ مِنْ ثَمَنِهَا وَاتَّزَوَّجُ فَقَالَ لَا تَحُجَّ مِنْ ثَمَنِهَا وَلَا تَزَوَّجْ مِنْهُ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ مِثْلَ الَّذِي قَبْلَهُ (۱) أَقُولُ: حَمَلَهُ الشَّيْخُ عَلَى الْكَرَاهَةِ أَيْضًا لِمَا مَرَّ (۲) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي النِّكَاحِ (۳) وَاللُّقْطَةِ (۴).

ترجمه:

در این روایت از ابو بصیر از امام صادق (ع) آمده است که او از امام پرسید: "آیا می توانم از پول فروش یک کنیز زنزاده برای انجام حج استفاده کنم و یا از او ازدواج کنم؟" امام صادق (ع) پاسخ دادند: "نه، از پول او برای حج استفاده نکن و نه با او ازدواج کن."

می گویم: مرحوم شیخ آنرا برکراحت حمل کرده اند.

۹۷- بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْخَرِيرِ وَالدِّبَاجِ

اشاره

(۵) ۹۷ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْحَرِيرِ وَالدِّيْبَاجِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۹۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۵۹۱-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا يَصْلُحُ لِبَاسُ الْحَرِيرِ وَالدِّيْبَاجِ فَأَمَّا بَيْعُهُ فَلَا بَأْسَ بِهِ.

ترجمه:

در این روایت از سماعة بن مهران از امام صادق (ع) آمده است که امام فرمودند: "پوشیدن لباس حریر و دیباج (پارچه های نرم و با ارزش) برای مردان مناسب نیست، اما فروش آن اشکالی ندارد."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۹۲ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۵۹۲-۲- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبَانَ الْأَحْمَرِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: لَا يَصْلُحُ لِبَاسُ الْحَرِيرِ وَالدِّيْبَاجِ فَأَمَّا بَيْعُهُمَا فَلَا بَأْسَ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۸).

ترجمه:

در این روایت از محمد بن مسلم از امام محمد باقر (ع) آمده است که امام فرمودند: "پوشیدن لباس حریر و دیباج برای مردان مناسب نیست، اما فروش آن ها اشکالی ندارد."

ص: ۳۰۲

۱- الکافی ۵- ۲۲۶- ۸.

۲- مر فی الأحادیث ۱، ۲، ۳، ۴، ۶، ۷ من نفس الباب.

۳- یأتی فی الأحادیث ۱، ۵، ۸ من الباب ۱۴ من أبواب ما یحرم بالمصاهرة، و فی الباب ۶۰ من أبواب نکاح العیید و الإماء.

۴- یأتی فی الباب ۲۲ من أبواب اللقطة.

۵- الباب ۹۷ فی حدیثان.

۶- التهذیب ۷- ۱۳۵- ۵۹۸.

۷- الکافی ۶- ۴۵۴- ۷، و أورده فی الحدیث ۳ من الباب ۱۱ من أبواب لباس المصلی.

۸- تقدم فی الحدیث ۱ من الباب ۲ من هذه الأبواب، و یأتی ما یدلّ علیه فی الحدیثین ۴ و ۸ من الباب ۳ من أبواب السلف.

۹۸- بَابُ كَرَاهَةِ أَكْلِ مَا تَحْمِلُهُ النَّمْلَةُ

اشاره

(۱) ۹۸ بَابُ كَرَاهَةِ أَكْلِ مَا تَحْمِلُهُ النَّمْلَةُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٩٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٥٩٣-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى عَنْ أَيُّوبَ بْنِ نُوحٍ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ يُؤْكَلَ مَا تَحْمِلُهُ النَّمْلَةُ فِيهَا وَقَوَائِمُهَا.

وَرَوَاهُ الْكَلِينِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ (٣).

ترجمه:

در این روایت از عیدالله حلبی از امام جعفر صادق (ع) آمده است که رسول الله (ص) نهی کرده اند از خوردن چیزی که مورچه ها آن را با دهان و پاهای خود حمل کرده اند.

٩٩- بَابُ تَحْرِيمِ الْغِنَاءِ حَتَّى فِي الْقُرْآنِ وَ تَعْلِيمِهِ وَ أَجْرَتِهِ وَ الْغِيْبَةِ وَ النَّمِيْمَةِ

اشاره

(٤) ٩٩ بَابُ تَحْرِيمِ الْغِنَاءِ حَتَّى فِي الْقُرْآنِ وَ تَعْلِيمِهِ وَ أَجْرَتِهِ وَ الْغِيْبَةِ وَ النَّمِيْمَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٥٩٤ - رقم الحديث الباب: ١]

۲۲۵۹۴-۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْبَلَادِ عَنْ زَيْدِ الشَّحَامِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع بَيْتُ الْغِنَاءِ لَا تُؤْمَنُ فِيهِ الْفَجِيعَةُ وَلَا تُجَابُ فِيهِ الدَّعْوَةُ وَلَا يَدْخُلُهُ الْمَلَكُ.

ترجمه:

این روایت از زید شحام نقل شده که امام جعفر صادق (ع) فرموده اند: "خانه ای که در آن موسیقی باشد، در آن فاجعه ها پیش می آید، دعاها در آن اجابت نمی شود و ملک (فرشته) به آن وارد نمی شود."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۹۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۵۹۵-۲- (۶) وَبِإِسْنَادٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ وَ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ جَمِيعاً عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ دُرُسْتٍ عَنْ زَيْدِ الشَّحَامِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ اجْتَنَبُوا قَوْلَ الزُّورِ (۷) قَالَ قَوْلُ

ص: ۳۰۳

۱- الباب ۹۸ فيه حديث واحد.

۲- التهذيب ۶- ۳۸۳- ۱۱۳۲.

۳- الكافي ۵- ۳۰۷- ۱۱.

۴- الباب ۹۹ فيه ۳۲ حديثاً.

۵- الكافي ۶- ۴۳۳- ۱۵.

۶- الكافي ۶- ۴۳۵- ۲، و آورده فی الحديث ۱ من الباب ۱۰۲ من هذه الأبواب.

الزُّورِ الْغِنَاءُ.

ترجمه:

این روایت از زید شحام نقل شده که از امام جعفر صادق (ع) پرسیده اند درباره آیه قرآن: "و اجتنبوا قول الزور" (سوره حج، آیه ۳۰) که در آن خداوند از اجتناب از سخن دروغ و فریب می فرماید. امام صادق (ع) در پاسخ فرمودند که "قول الزور" به معنای "غناء" (موسیقی و آواز خوانی) است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۹۶ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۵۹۶-۳- (۱) وَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْخَرَّازِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ (۲) قَالَ الْغِنَاءُ.

ترجمه:

این روایت که از ابی صباح نقل شده، از امام جعفر صادق (ع) درباره تفسیر آیه قرآن در سوره فرقان، آیه ۷۲ نقل می کند که در آن خداوند می فرماید: "لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ" (یعنی آنها که دروغ و فریب را شهادت نمی دهند). امام صادق (ع) در پاسخ به این سوال که منظور از "الزور" چیست، فرمودند: "الْغِنَاءُ" (غناء یا موسیقی).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۹۷ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۵۹۷-۴- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَّادٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَاعِ قَالَ: خَرَجْتُ وَأَنَا أُرِيدُ دَاوُدَ بْنَ عِيسَى بْنِ عَلِيٍّ - وَ كَانَ يَنْزِلُ بِبَرْ مَيْمُونٍ وَ عَلِيٍّ ثَوْبَانَ غُلَيْطَانَ فَلَقِيتُ امْرَأَةً عَجُوزاً وَ مَعَهَا جَارِيتَانِ فَقُلْتُ يَا عَجُوزُ أَ تَبَاعُ هَاتَانِ الْجَارِيتَانِ فَقَالَتْ نَعَمْ وَ لَكِنْ لَا يَشْتَرِيهِمَا مِثْلَكَ قُلْتُ وَ لِمَ قَالَتْ لِأَنَّ إِحْدَاهُمَا مُغْنِيَةٌ وَ الْأُخْرَى زَامِرَةٌ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

این روایت از معمر بن خلّاد، از امام علی بن موسی الرضا (ع) نقل می کند که ایشان به قصد ملاقات با داوود بن عیسی بن علی به بیر میمون رفتند و در مسیر با یک زن مسن و دو کنیز روبه رو شدند. امام از آن زن پرسیدند که آیا این دو کنیز فروخته می شوند؟ او پاسخ داد که بله، اما افرادی مانند امام نمی توانند آنها را بخرند. وقتی امام علت را پرسید، زن توضیح داد که یکی از این کنیزان خواننده (مغنیه) است و دیگری نوازنده (زامره) است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۹۸ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۵۹۸-۵- (۴) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَ أَبِي الصَّبَّاحِ الْكِنَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ (۵) قَالَ (۶) الْغِنَاءُ.

ترجمه:

این روایت از ابو الصباح کِنانی، از امام ابو عبد الله جعفر صادق (ع) نقل شده است که در تفسیر آیه ی قرآن کریم:

"وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ" (الفرقان، آیه ۷۲)

حضرت امام (ع) فرموده اند که "الزُّور" به معنای غناء (موسیقی و آواز) است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۵۹۹ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۵۹۹-۶- (۷) وَعَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ

ص: ۳۰۴

۱- الكافي ۶- ۴۳۱- ۶.

۲- الفرقان ۲۵- ۷۲.

۳- الكافي ۶- ۴۷۸- ۴، و أورد صدره فی الحديث ۱ من الباب ۲۹ من أبواب الملابس.

۴- الكافي ۶- ۴۳۳- ۱۳.

۵- الفرقان ۲۵- ۷۲.

۶- فی نسخة زیادة- هو (هامش المخطوط) و كذلك المصدر.

۷- الكافي ۶- ۴۳۱- ۴.

قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ الْغِنَاءُ مِمَّا وَعَدَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ وَ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهُوَ الْحَدِيثَ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ يَتَّخِذَهَا هُزُوءاً أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ (۱).

ترجمه:

در این روایت که از محمد بن مسلم نقل شده است، امام ابو جعفر (ع) بیان می دارند که غناء (موسیقی و آواز) از جمله کارهایی است که خداوند برای آن عذاب آتش را وعده داده است. سپس امام (ع) این آیه از قرآن را می خوانند:

"وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ" (لقمان، آیه ۶)

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۰۰ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۶۰۰-۷- (۲) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مِهْرَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ الْغِنَاءُ مِمَّا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ (۳).

ترجمه:

از مهران بن محمد از امام ابو عبد الله (ع) نقل شده است که گفت: «من از ایشان شنیدم که می فرمود: آواز (غناء) از آن چیزی است که خداوند عزّ و جلّ درباره اش گفته است: "و از مردم کسی است که [موسیقی و] لهو الحديث را می خرد تا مردم را از راه خدا گمراه کند."»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۰۱ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۶۰۱-۸- (۴) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى وَ اجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ (۵) قَالَ قَوْلُ الزُّورِ الْغِنَاءُ.

ترجمه:

از ابن ابی عمیر از برخی از یارانش از امام ابو عبدالله (ع) نقل شده است که در تفسیر آیه شریفه «و اجتنبوا قول الزور» (آیه ۳۰ سوره حج) فرمودند: «قول الزور، همان غناء است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۰۲ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۶۰۲-۹- (۶) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَاجْتَنِبُوا الرَّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَ اجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ (۷) قَالَ الْغِنَاءُ.

ترجمه:

ابو بصیر گفت: از امام ابو عبدالله (ع) پرسیدم درباره آیه شریفه «فَاجْتَنِبُوا الرَّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَ اجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ» (آیه ۳۰ سوره حج). امام (ع) فرمودند: «قول الزور همان غناء است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۰۳ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۶۰۳-۱۰- (۸) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيٍّ (۹) عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ قَالَ: الْغِنَاءُ غُشٌّ

ص: ۳۰۵

۳- لقمان ۳۱-۶.

۴- الکافی ۶- ۴۳۶- ۷، و آورده فی الحدیث ۳ من الباب ۱۰۲ من هذه الأبواب.

۵- الحجّ ۲۲- ۳۰.

۶- الکافی ۶- ۴۳۱- ۱.

۷- الحجّ ۲۲- ۳۰.

۸- الکافی ۶- ۴۳۱- ۲.

۹- فی نسخه- محمد بن سلیمان (هامش المخطوط).

النِّفَاقُ (۱).

ترجمه:

ابو اسامه از امام ابو عبدالله (ع) نقل می کند که ایشان فرمودند: «غناء، فریب و تقلب نفاق است.»

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۶۰۴ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۲۶۰۴- ۱۱- (۲) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنِ الْوَشَاءِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا ع (۳) يُسْأَلُ عَنِ الْغِنَاءِ فَقَالَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهُوَ الْحَدِيثُ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ (۴).

ترجمه:

الوشاء می گوید: شنیدم که امام علی بن موسی الرضا (ع) از او درباره غناء سؤال شد، و ایشان فرمودند: «غناء همان سخن خداوند متعال است که می فرماید: و از میان مردم کسانی هستند که خریداری می کنند [برای خود] لَهُوَ الْحَدِيثُ، به گونه ای که از راه خدا گمراه شوند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٠٥ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢٦٠٥ - ١٢ - (٥) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمَدَنِيِّ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سُئِلَ عَنِ الْغِنَاءِ وَأَنَا حَاضِرٌ فَقَالَ لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ اللَّهِ مُعْرِضِينَ عَنْ أَهْلِهَا.

ترجمه:

ابراهیم بن محمد مدنی از کسی نقل کرده که امام جعفر صادق (ع) در حالی که ایشان حاضر بودند، از غناء سؤال شد. امام (ع) فرمودند: «به خانه هایی که خداوند از اهل آن ها روی گردانده، وارد نشوید.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٠٦ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢٢٦٠٦ - ١٣ - (٦) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الرِّيَّانِ عَنْ يُونُسَ قَالَ: سَأَلْتُ الْخُرَّاسَانِيَّ عَنِ الْغِنَاءِ وَقُلْتُ إِنَّ الْعَبَّاسِيَّ ذَكَرَ عَنْكَ أَنَّكَ تُرَخِّصُ فِي الْغِنَاءِ فَقَالَ كَذَبَ الزُّنْدِيقُ مَا هَكَذَا قُلْتُ لَهُ سَأَلَنِي عَنِ الْغِنَاءِ فَقُلْتُ إِنَّ رَجُلًا أَتَى أَبَا جَعْفَرٍ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ فَسَأَلَهُ عَنِ الْغِنَاءِ فَقَالَ يَا فُلَانُ إِذَا مَيَّرَ اللَّهُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ فَأَيُّنَ يَكُونُ الْغِنَاءُ فَقَالَ مَعَ الْبَاطِلِ فَقَالَ قَدْ حَكَمْتَ.

ترجمه:

یونس گفت: از خراسانی (حضرت رضا علیه السلام درباره غناء سؤال کردم و گفتم: «عباسی (مأمون) از قول شما گفته است که شما در مورد غناء رخصت می دهید.» خراسانی پاسخ داد: «آن ملحد دروغ گفته است، من چنین چیزی نگفتم. او از من در مورد غناء سؤال کرد و من به او گفتم: کسی از حضرت باقر صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ در مورد غناء سوال کرد ایشان در جواب فرمودند: وقتی خداوند بین

حق و باطل تمایز قائل شود، غناء در کجا قرار دارد؟ او جواب داد: «در کنار باطل.» ایشان گفتند : «حکم کردی!»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۰۷ - رقم الحديث الباب: ۱۴]

۲۲۶۰۷- ۱۴- (۷) وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِيَادٍ بْنِ جَعْفَرٍ الْهَمْدَانِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنِ الرَّيَّانِ بْنِ الصَّلْتِ قَالَ: سَأَلْتُ الرَّضَاعَ يَوْمًا بِخُرَاسَانَ وَ ذَكَرَ نَحْوَهُ.

وَ رَوَاهُ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنِ الرَّيَّانِ بْنِ الصَّلْتِ (۸)

ص: ۳۰۶

۱- فی المصدر- عش النفاق.

۲- الکافی ۶- ۴۳۲- ۸.

۳- فی نسخة زیادة- يقول سئل أبو عبد الله (عليه السلام) (هامش المخطوط).

۴- لقمان ۳۱- ۶.

۵- الکافی ۶- ۴۳۴- ۱۸.

۶- الکافی ۶- ۴۳۵- ۲۵.

۷- عیون أخبار الرضا (عليه السلام) ۲- ۱۴- ۳۲.

۸- قرب الإسناد- ۱۴۸.

وَ رَوَاهُ الْكَشِّيُّ فِي كِتَابِ الرَّجَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ نَحْوَهُ (۱).

ترجمه:

ریان بن صلت گفت: یک روز در خراسان از امام علی بن موسی الرضا (ع) سؤال کردم و او مشابه آنچه که پیشتر ذکر شده بود را فرمود

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۰۸ - رقم الحديث الباب: ۱۵]

۲۲۶۰۸-۱۵-(۲) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْغِنَاءِ وَقُلْتُ إِنَّهُمْ يَزْعُمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص رَخَّصَ فِي أَنْ يُقَالَ جِنَّاكُمْ جِنَّاكُمْ حَيُّونَا حَيُّونَا نُحْيِيكُمْ فَقَالَ كَذَبُوا إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِأَعْيُنٍ لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهُوَ لَا تَتَّخِذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا إِنَّ كُنَّا فَاعِلِينَ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَ لَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ (۳) ثُمَّ قَالَ وَ يَلُ لِفُلَانٍ مِمَّا يَصِفُ رَجُلٌ لَمْ يَحْضُرِ الْمَجْلِسَ.

ترجمه:

عبد الاعلى گفت: از امام صادق (ع) در مورد غنا پرسیدم و گفتم که برخی می گویند رسول الله (ص) اجازه داده اند که گفته شود "جئناکم، جئناکم، حیونا، حیونا، نُحییکم". امام (ع) فرمودند: دروغ می گویند. خداوند عز و جل می فرماید: "و ما آسمان و زمین و آنچه که در بین آنها است را برای بازی نیافریدیم. اگر می خواستیم چیزی برای بازی بگیریم، از جانب خودمان می گرفتیم اگر قصد داشتیم. بلکه ما حق را بر باطل پرتاب می کنیم تا آن را نابود کند. پس ناگهان باطل نابود می شود. و برای شماست وای از آنچه که توصیف می کنید." (الأنبياء ۱۶: ۲۱-۱۸) سپس امام (ع) فرمودند: وای بر فلانی به خاطر آنچه که مردی می گوید که در مجلس حضور نداشته است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۰۹ - رقم الحديث الباب: ۱۶]

۹-۲۲۶۰-۱۶- (۴) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مِهْرَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ هَارُونَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ الْغِنَاءُ مَجْلِسٌ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى أَهْلِهِ وَهُوَ مِمَّا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَمَنِ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهُوَ الْحَدِيثَ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ (۵).

ترجمه:

حسن بن هارون گفت: از امام صادق (ع) شنیدم که فرمودند: "غناء مجلسی است که خداوند به اهل آن نگاه نمی کند، و این همان چیزی است که خداوند عز و جل در قرآن فرموده: 'و از میان مردم، کسانی هستند که خریداری می کنند لهُوَ (بیهوده) سخن را تا مردم را از راه خدا گمراه کنند.'" (لقمان ۶: ۳۱).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۱۰ - رقم الحديث الباب: ۱۷]

۱۰-۲۲۶۱-۱۷- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ رَوَى أَنَّ أَجَرَ الْمُغْنَى وَ الْمُغْنِيَّةِ سُحْتُ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین گفت: روایت شده است که اجر (پاداش) خواننده مرد و زن حرام است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۱۱ - رقم الحديث الباب: ۱۸]

۱۱-۲۲۶۱-۱۸- (۷) وَفِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِيدِهِ السَّابِقَةِ فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (۸)

ص: ۳۰۷

۱- رجال الکشی ۲- ۷۹۱-۹۵۷.

۲- الکافی ۶- ۴۳۳-۱۲.

۳- الأنبياء ۲۱- ۱۶-۱۸.

۴- الکافی ۶- ۴۳۳-۱۶.

۵- لقمان ۳۱-۶.

۶- الفقيه ۳- ۱۷۲-۳۶۴۹.

۷- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ۲- ۴۲- ۱۴۰.

۸- تقدمت في الحديث ۴ من الباب ۵۴ من أبواب الوضوء.

عَنِ الرِّضَا عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ ع قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص يَقُولُ أَخَافُ عَلَيْكُمْ اسْتِخْفَافاً بِالدِّينِ وَبَيْعَ الْحُكْمِ وَقَطِيعَةَ الرَّحِمِ وَأَنْ تَتَّخِذُوا الْقُرْآنَ مَزَامِيرَ تُقَدِّمُونَ أَحَدَكُمْ وَلَيْسَ بِأَفْضَلِكُمْ فِي الدِّينِ.

ترجمه:

از امام رضا از پدرانش از علی (ع) روایت شده که فرمود شنیدم پیامبر خدا (ص) می فرمود: «بر شما می ترسم از سبک شمردن دین، فروختن حکم، قطع پیوند خویشاوندی و این که قرآن را به آوازه خوانی تبدیل کنید، به گونه ای که یکی از شما را پیشوای خود قرار دهید در حالی که از نظر دینی برترین شما نیست.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۱۲ - رقم الحديث الباب: ۱۹]

۲۲۶۱۲-۱۹- (۱) وَعَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ الْبَيْهَقِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الصَّوْلِيِّ عَنْ عَوْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْكَاتِبِ (۲) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَبَّادٍ وَكَانَ مُسْتَهْتَرًا (۳) بِالسَّمَاعِ وَيَشْرَبُ النَّبِيذَ قَالَ: سَأَلْتُ الرِّضَاعَ

عَنْ السَّمَاعِ فَقَالَ لِأَهْلِ الْحِجَازِ (٤) فِيهِ رَأْيٌ وَهُوَ فِي حَيْزِ الْبَاطِلِ وَاللَّهُوِ أَمَا سَمِعْتَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا (٥).

ترجمه:

از محمد بن ابی عباد (که به شنیدن موسیقی علاقه مند بود و نبیذ می نوشید) روایت شده است که گفت: از امام رضا (ع) درباره شنیدن موسیقی پرسیدم. ایشان فرمودند: «برای اهل حجاز در این باره نظری است، ولی این کار در دایره باطل و سرگرمی بیهوده قرار می گیرد. آیا نشنیده ای که خداوند عز و جل می فرماید: "و هرگاه به کار بیهوده بگذرند، بزرگوارانه عبور می کنند" (سوره فرقان، آیه ٧٢)؟»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦١٣ - رقم الحديث الباب: ٢٠]

٢٢٦١٣- ٢٠- (٦) وَ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنِ الْمُظَفَّرِ بْنِ جَعْفَرٍ الْعَلَوِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِشْكِيَبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ السَّرِيِّ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي أَحْمَدَ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمَزَةَ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ: سَأَلْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ عَنِ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ (٧) قَالَ الرَّجْسُ مِنَ الْأَوْثَانِ الشَّطْرَنْجُ وَقَوْلُ الزُّورِ الْغِنَاءُ

ص: ٣٠٨

١- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ١٢٨- ٥.

٢- في المصدر- عون بن محمد الكندي.

٣- في المصدر- مشتهرا.

۴- فی نسخه- العراق (هامش المخطوط).

۵- الفرقان ۲۵- ۷۲.

۶- معانی الأخبار- ۳۴۹- ۱.

۷- الحجّ ۲۲- ۳۰.

قُلْتُ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهُوَ الْحَدِيثُ (۱) قَالَ مِنْهُ الْغِنَاءُ.

ترجمه:

عبدالأعلى روایت کرده است که گفت: از امام جعفر بن محمد (ع) درباره سخن خداوند عز و جل «از پلیدی بت ها دوری کنید و از سخن باطل بپرهیزید» (سوره حج، آیه ۳۰) پرسیدم. ایشان فرمودند: «پلیدی از بت ها، همان شطرنج است و سخن باطل، همان آوازخوانی (غناء) است.» گفتم: درباره سخن خداوند عز و جل «و برخی از مردم هستند که سخنان بیهوده می خرنند» (سوره لقمان، آیه ۶) چه می فرمایید؟ ایشان فرمودند: «از جمله آن، غناء است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۱۴ - رقم الحديث الباب: ۲۱]

۲۲۶۱۴- ۲۱- (۲) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْخَزَّازِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ الزُّورِ قَالَ مِنْهُ قَوْلُ الرَّجُلِ لِلَّذِي يُغْنِي أَحْسَنَتَ.

ترجمه:

حماد بن عثمان از امام صادق (ع) روایت کرده که گفت: از ایشان درباره سخن باطل پرسیدم. فرمودند: «از جمله آن، سخن مردی است که به آوازخوان می گوید: آفرین.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦١٥ - رقم الحديث الباب: ٢٢]

٢٢٦١٥ - ٢٢ - (٣) وَفِي الْمُقْنَعِ قَالَ الصَّادِقُ ع شَرُّ الْأَصْوَاتِ الْغِنَاءُ.

ترجمه:

و در کتاب «المقنع» آمده که امام صادق (ع) فرمودند: «بدترین صداها، آوازخوانی (غناء) است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦١٦ - رقم الحديث الباب: ٢٣]

٢٢٦١٦ - ٢٣ - (٤) وَفِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مِهْرَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ هَارُونَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ الْغِنَاءُ يُورِثُ النِّفَاقَ وَيُعْقِبُ الْفَقْرَ.

ترجمه:

حسن بن هارون روایت کرده که گفت: از امام صادق (ع) شنیدم که می فرمودند: «آوازخوانی (غناء) نفاق به بار می آورد و به فقر می انجامد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦١٧ - رقم الحديث الباب: ٢٤]

٢٢٦١٧ - ٢٤ - (٥) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ فِي الْمَجَالِسِ وَ الْأَخْبَارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الصَّلْتِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ عُقْدَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْعَلَوِيِّ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ الْعَلَوِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ فِي حَدِيثٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ الْغِنَاءُ اجْتَنِبُوا الْغِنَاءَ اجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ فَمَا زَالَ يَقُولُ اجْتَنِبُوا الْغِنَاءَ اجْتَنِبُوا فَضَاقَ بِيَ الْمَجْلِسُ وَ عَلِمْتُ أَنَّهُ يَغْنِينِي.

ترجمه:

محمد بن عمرو بن حزم در حدیثی روایت کرده که گفت: بر امام صادق (ع) وارد شدم و ایشان فرمودند: «از آوازخوانی (غناء) پرهیزید، از آوازخوانی پرهیزید، از سخن باطل دوری کنید.» و همچنان می فرمودند: «از آوازخوانی پرهیزید، از آن دوری کنید.» تا جایی که مجلس بر من تنگ شد و دانستم که منظور ایشان من هستم.

ص: ۳۰۹

۱- لقمان ۳۱-۶.

۲- معانی الأخبار- ۳۴۹-۲.

۳- المقنع- ۱۵۴.

۴- الخصال- ۲۴-۸۴.

۵- لم نعر عليه في أمالي الطوسي المطبوع.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۱۸ - رقم الحديث الباب: ۲۵]

۲۲۶۱۸-۲۵- (۱) الْفَضْلُ بْنُ الْحَسَنِ الطَّبْرِسِيُّ فِي مَجْمَعِ الْبَيَانِ قَالَ رَوَى عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ وَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ وَ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَاعِ فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهُوَ الْحَدِيثَ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ يَتَّخِذَهَا هُزُؤاً أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ (۲) أَنَّهُمْ قَالُوا مِنْهُ الْغِنَاءُ.

ترجمه:

فضل بن حسن طبرسی در تفسیر «مجمع البیان» نقل کرده که از امام باقر، امام صادق و امام رضا (علیهم السلام) درباره سخن خداوند عز و جل «و برخی از مردم هستند که سخنان بیهوده می خرنند تا مردم را بدون علم از راه خدا گمراه کنند و آن را به تمسخر گیرند؛ برای آنان عذابی خوارکننده است» (سوره لقمان، آیه ۶) روایت شده که فرمودند: «از جمله آن، غناء است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۱۹ - رقم الحديث الباب: ۲۶]

۲۲۶۱۹-۲۶- (۳) عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِهِ تَعَالَى فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ (۴) قَالَ الرَّجْسُ مِنَ الْأَوْثَانِ الشُّطْرَنْجُ وَقَوْلُ الزُّورِ الْغِنَاءُ.

ترجمه:

هشام روایت کرده است از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند تعالی «از پلیدی بت ها دوری کنید و از سخن باطل پرهیزید» (سوره حج، آیه ۳۰) که فرمودند: «پلیدی از بت ها، شطرنج است و سخن باطل، غناء (آوازخوانی) است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۲۰ - رقم الحديث الباب: ۲۷]

۲۲۶۲۰-۲۷- (۵) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُسْلِمٍ الْخَشَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَرِيحٍ الْمَكِّيِّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رِيَّاحٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص فِي حَدِيثٍ قَالَ: إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ إِضَاعَةَ الصَّلَوَاتِ وَ اتِّبَاعَ الشَّهَوَاتِ وَ الْمِيلَ إِلَى الْأَهْوَاءِ إِلَى أَنْ قَالَ فَعِنْدَهَا يَكُونُ أَقْوَامٌ يَتَعَلَّمُونَ الْقُرْآنَ

لِغَيْرِ اللَّهِ وَ يَتَّخِذُونَهُ مَزَامِيرَ وَيَكُونُ أَقْوَامٌ يَتَّفَقُهُونَ لِغَيْرِ اللَّهِ وَ تَكْثُرُ أَوْلَادُ الزَّانَا وَ يَتَغَنَّوْنَ بِالْقُرْآنِ إِلَى أَنْ
قَالَ وَ يَسْتَحْسِنُونَ الْكُوبَةَ وَ الْمَعَازِفَ وَ يُنْكِرُونَ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ إِلَى أَنْ قَالَ فَأُولَئِكَ
يُذْعَوْنَ فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ الْأَرْجَاسِ الْأَنْجَاسِ.

ترجمه:

عبدالله بن عباس از رسول خدا (ص) روایت کرده که در حدیثی فرمودند: «از نشانه های قیامت ضایع کردن نمازها، پیروی از شهوات و گرایش به هواهای نفسانی است...» تا آنجا که فرمودند: «در آن زمان، گروهی خواهند بود که قرآن را برای غیر خدا می آموزند و آن را به آوازه خوانی تبدیل می کنند. گروهی نیز فقه را برای غیر خدا یاد می گیرند. فرزندان نامشروع زیاد می شوند و با قرآن آواز می خوانند...» تا آنجا که فرمودند: «و طبل و آلات موسیقی را نیکو می شمارند و امر به معروف و نهی از منکر را انکار می کنند...» تا آنکه فرمودند: «آنان در ملکوت آسمان ها به پلیدترین و ناپاک ترین افراد نامیده می شوند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٢١ - رقم الحديث الباب: ٢٨]

٢٢٦٢١-٢٨- (٦) مُحَمَّدٌ بْنُ مَسْعُودٍ الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ ص قَالَ:
كَانَ إِبْلِيسُ أَوَّلَ مَنْ تَغَنَّى

ص: ٣١٠

١- مجمع البيان ٤- ٣١٣.

٢- لقمان ٣١- ٦.

٣- تفسیر القمّی ٢- ٨٤، و آورده فی الحدیث ٣ من الباب ١٠٢ من هذه الأبواب.

۴- الحجّ ۲۲- ۳۰.

۵- تفسیر القمّی ۲- ۳۰۴، و آورده فی الحدیث ۲۲ من الباب ۴۹ من أبواب جهاد النفس.

۶- تفسیر العیاشی ۱- ۴۰- ۲۳.

وَأَوَّلَ مَنْ نَاحَ لَمَّا أَكَلَ آدَمُ مِنَ الشَّجَرَةِ تَغْنَى فَلَمَّا هَبَطَتْ حَوَاءٌ إِلَى الْأَرْضِ نَاحَ لِذِكْرِهِ مَا فِي الْجَنَّةِ.

ترجمه:

جابر بن عبدالله از پیامبر خدا (ص) نقل کرده که فرمودند: «ابلیس نخستین کسی بود که آواز خواند و نخستین کسی بود که نوحه خوانی کرد. وقتی آدم از درخت (ممنوعه) خورد، ابلیس آواز خواند و پس از آن که حوا به زمین فرود آمد، او برای یادآوری به یاد زندگی در بهشت نوحه خوانی کرد.»

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۶۲۲ - رقم الحدیث الباب: ۲۹]

۲۲۶۲۲- ۲۹- (۱) وَ عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: كُنْتُ أُطِيلُ الْقُعُودَ فِي الْمَخْرَجِ لِأَسْمَعَ غِنَاءَ بَعْضِ الْجِيرَانِ قَالَ فَدَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ لِي يَا حَسَنُ إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا (۲) السَّمْعُ وَ مَا وَعَى وَ الْبَصَرُ وَ مَا رَأَى وَ الْفُؤَادُ وَ مَا عَقِدَ عَلَيْهِ.

ترجمه:

حسن روایت کرده است که گفت: «من مدت زیادی در مکان خود می نشستم تا آوازخوانی برخی از همسایگان را بشنوم.» سپس وارد بر امام صادق (ع) شدم و ایشان به من فرمودند: «ای حسن! همانا گوش، چشم و دل، همه از او (خداوند) مورد سؤال قرار خواهند گرفت. (سوره اسراء، آیه ۳۶).

گوش از آنچه که شنیده است، چشم از آنچه که دیده است، و دل از آنچه که بر آن تصمیم گرفته است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٢٣ - رقم الحديث الباب: ٣٠]

٢٢٦٢٣ - ٣٠ - (٣) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّيْلَمِيُّ فِي الْإِزْشَادِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَظْهَرُ فِي أُمَّتِي الْخَسْفُ وَ الْقَذْفُ قَالُوا مَتَى ذَلِكَ قَالَ إِذَا ظَهَرَتِ الْمَعَازِفُ وَ الْقَيْنَاتُ وَ شَرِبَتِ الْخُمُورُ وَ اللَّهُ لَيَبِيتَنَّ أَنْاسٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى أَشْرٍ وَ بَطَرٍ وَ لَعِبٍ فَيُصْبِحُونَ قِرْدَةً وَ خَنَازِيرَ لَا سِتْحَالَ لَهُمُ الْحَرَامَ وَ اتَّخَذَهُمُ الْقَيْنَاتُ وَ شُرَبِيهِمُ الْخُمُورَ وَ أَكَلِهِمُ الرَّبَا وَ لُبْسِهِمُ الْحَرِيرَ.

ترجمه:

حسن بن محمد دیلمی در کتاب «الإرشاد» نقل کرده که پیامبر خدا (ص) فرمودند: «در امت من خسف (فرورفتن زمین) و قذف (سنگسار کردن) پدیدار خواهد شد.» پرسیدند: «این زمان کی خواهد بود؟» فرمودند: «زمانی که آلات موسیقی و آوازخوان ها ظاهر شوند، شراب نوشیده شود، و به خدا سوگند، شب هایی خواهند بود که افرادی از امت من به خوش گذرانی، غرور و بازی مشغول خواهند شد، سپس صبحگاهان به شکل میمون ها و خوک ها درخواهند آمد به دلیل حلال شمردن حرام ها، اتخاذ آوازخوان ها، نوشیدن شراب، خوردن ربا و پوشیدن پارچه های ابریشمی.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٢٤ - رقم الحديث الباب: ٣١]

٢٢٦٢٤ - ٣١ - (٤) قَالَ وَ قَالَ ص إِذَا عَمِلْتَ أُمَّتِي خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً حَلَّ بِهِمُ الْبَلَاءُ إِذَا كَانَ الْفِيءُ دُولًا وَ الْأَمَانَةُ مَغْنَمًا وَ الصَّدَقَةُ مَغْرَمًا وَ أَطَاعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَ عَصَى أُمَّهُ وَ بَرَّ صَدِيقَهُ وَ جَفَا أَبَاهُ وَ ارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ فِي الْمَسَاجِدِ وَ أَكْرِمَ الرَّجُلُ مَخَافَةَ شَرِّهِ وَ كَانَ زَعِيمُ الْقَوْمِ أَرْذَلَهُمْ وَ لَبِسُوا الْحَرِيرَ وَ

اتَّخَذُوا الْقَيْنَاتِ وَالْمَعَازِفَ وَشَرَبُوا الْخُمُورَ وَكَثُرَ الزَّانَا فَارْتَقَبُوا عِنْدَ ذَلِكَ رِيحاً حَمَرَاءَ وَخَسَفاً أَوْ
مَسْحاً وَظُهُورَ الْعَدُوِّ عَلَيْكُمْ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ.

ترجمه:

پیامبر خدا (ص) فرمودند: «وقتی امت من پانزده خصلت را انجام دهد، بلائی مختلف بر آن ها نازل خواهد شد. وقتی که غنائیم به صورت تقسیم های سیاسی درآید، امانت به مال تبدیل شود، صدقه به بار سنگین مالی تبدیل شود، مرد به زن خود فرمانبردار شود و مادر خود را نافرمانی کند، به دوست خود نیکی کند و به پدر خود ظلم کند، صداها در مساجد بلند شود، انسان ها از ترس شرّ دیگری به همدیگر احترام بگذارند، رئیس قوم از پست ترین افراد باشد، ابریشم بپوشند، آوازخوان ها و آلات موسیقی را بگیرند، شراب بنوشند و زنا زیاد شود، در این هنگام انتظار داشته باشید که طوفان سرخ، زمین لغزش، مسخ و ظهور دشمنان بر شما بیفتد، سپس در آن زمان دیگر پیروز نخواهید شد.»

ص: ۳۱۱

۱- تفسیر العیاشی ۲- ۲۹۲- ۷۴، و آورد نحوه عن الکافی فی الحدیث ۲ من الباب ۲ من أبواب جهاد النفس.

۲- الاسراء ۱۷- ۳۶.

۳- إرشاد القلوب- ۳۸.

۴- إرشاد القلوب- ۷۱.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۶۲۵ - رقم الحدیث الباب: ۳۲]

۲۲۶۲۵-۳۲- (۱) عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَتَعَمَّدُ الْغِنَاءَ يُجْلِسُ إِلَيْهِ قَالَ لَا.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا فِي عِدَّةِ أَبْوَابٍ (۲) وَفِي الْقِرَاءَةِ فِي غَيْرِ الصَّلَاةِ (۳) وَغَيْرِ ذَلِكَ (۴) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۵) وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى حُكْمِ الْغَيْبَةِ وَالنَّمِيمَةِ فِي أَحَادِيثِ الْعِشْرَةِ (۶).

ترجمه:

علی بن جعفر در کتاب خود از برادرش امام موسی بن جعفر (ع) نقل کرده که گفت: «از ایشان درباره مردی که عمداً آوازخوانی می کند و به آن گوش می دهد پرسیدم. ایشان فرمودند: نه، چنین کاری جایز نیست.»

۱۰۰- بَابُ تَحْرِيمِ اسْتِعْمَالِ الْمَلَاهِي بِجَمِيعِ أَصْنَافِهَا وَبَيْعِهَا وَشِرَائِهَا

اشاره

(۷) ۱۰۰ بَابُ تَحْرِيمِ اسْتِعْمَالِ الْمَلَاهِي بِجَمِيعِ أَصْنَافِهَا وَبَيْعِهَا وَشِرَائِهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۶۲۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۶۲۶-۱- (۸) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ جَرِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ إِنَّ شَيْطَانًا يَقَالُ لَهُ الْقَفَنْدَرُ- إِذَا ضُرِبَ

فِي مَنْزِلِ الرَّجُلِ أَرْبَعِينَ صَبَاحاً بِالْبَرْبَطِ (٩) وَ دَخَلَ عَلَيْهِ الرَّجَالُ وَضَعَ ذَلِكَ الشَّيْطَانُ كُلَّ عُضْوٍ مِنْهُ عَلَى مِثْلِهِ مِنْ صَاحِبِ الْبَيْتِ ثُمَّ نَفَخَ فِيهِ نَفْخَةً فَلَا يَغَارُ بَعْدَهَا حَتَّى تُؤْتَى نِسَاؤُهُ فَلَا يَغَارُ.

ترجمه:

اسحاق بن جریر نقل کرده که گفت: «از امام صادق (ع) شنیدم که فرمودند: شیطانی به نام قفندَر وجود دارد که وقتی در خانه مردی به مدت چهل روز با بربط (آلت موسیقی) ضربه زده شود و مردان وارد خانه او شوند، آن شیطان هر عضوی از بدن صاحب خانه را به اندازه مشابه آن عضو خود شیطان می گذارد، سپس در آن نفخه ای می دمد، به طوری که صاحب خانه دیگر غیرت نمی ورزد و حتی نسبت به همسرانش غیرت نخواهد داشت.»

ص: ۳۱۲

۱- مسائل علی بن جعفر - ۱۴۸ - ۱۸۶.

۲- تقدم فی الحديث ۱ من الباب ۲، وفی البابين ۱۵، ۱۶، وفی الحديث ۸ من الباب ۱۷ من هذه الأبواب.

۳- تقدم فی الحديث ۱ من الباب ۲۴ من أبواب قراءة القرآن.

۴- تقدم فی الباب ۱۸ من أبواب الأغسال المسنونة، وفی الحديث ۹ من الباب ۹ من أبواب صلاة المسافر، وفی الحديث ۳۶ من الباب ۴۶، وفی الحديث ۲۱ من الباب ۴۹ من أبواب جهاد النفس، وفی الحديث ۶ من الباب ۴۱ من أبواب الأمر والنهی.

۵- یأتی فی الباب ۱۰۱، وفی الحديث ۱۰ من الباب ۱۰۲ من هذه الأبواب، وفی الحديث ۵ من الباب ۱۲ من أبواب الأشربة المحرمة.

- ۶- تقدم فى الباب ۱۵۲، وفى الباب ۱۶۴ من أبواب العشرة. و يأتى ما يدلّ عليه فى الحديث ۹ من الباب ۱ من أبواب قصاص النفس.
- ۷- الباب ۱۰۰ فيه ۱۵ حديثاً.
- ۸- الكافى ۶- ۴۳۳- ۱۴.
- ۹- البربط- العود، و هو من آلات اللّهُو. (مجمع البحرين- بربط- ۴- ۲۳۷).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۲۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۶۲۷-۲- (۱) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى أَوْ غَيْرِهِ عَنْ أَبِي دَاوُدَ الْمُسْتَرْقِ قَالَ: مَنْ ضُرِبَ فِي بَيْتِهِ بَرَبْطٌ أَرْبَعِينَ يَوْماً سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِ شَيْطَاناً يُقَالُ لَهُ الْقَفَنْدَرُ- فَلَا يَبْقَى عَضْوٌ مِنْ أَعْضَائِهِ إِلَّا قَعَدَ عَلَيْهِ فَإِذَا كَانَ كَذَلِكَ نَزَعَ مِنْهُ الْحَيَاءَ وَلَمْ يُبَالِ مَا قَالَ وَلَا مَا قِيلَ فِيهِ.

ترجمه:

ابو داود مسترق نقل کرده که گفت: «هر کسی که در خانه اش به مدت چهل روز بربط (آلت موسیقی) زده شود، خداوند شیطانی به نام قفندر را بر او مسلط می کند. پس از این که این حالت برقرار شد، هیچ عضوی از اعضای او نمی ماند که شیطان بر آن سلطه نداشته باشد، و وقتی این اتفاق افتاد، حیا از او رخت برمی بندد و دیگر اهمیتی به سخنان خود و سخنان دیگران نمی دهد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۲۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۶۲۸-۳- (۲) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْبُدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْجَزَّارِ (۳) عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ- عَنْ كُتَيْبِ الصَّيْدَاوِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ ضَرْبُ الْعِيدَانِ يُنْبِتُ النِّفَاقَ فِي الْقَلْبِ كَمَا يُنْبِتُ الْمَاءُ الْخُضْرَةَ.

ترجمه:

کَلِيبَ صِيَادَوِي نَقَلَ كَرْدَه كَه گُفَت: «از امام صادق (ع) شنیدم که فرمودند: ضرب موسیقی های عید (آلات موسیقی که در مراسم های شاد پخش می شود) نفاق را در دل می کارد، همان طور که آب، گیاه سبز را می رویاند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٢٩ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٦٢٩ - ٤ - (٤) وَعَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ بْنِ عَقِيلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُوسَى بْنِ حَبِيبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع قَالَ: لَا يُقَدِّسُ اللَّهُ أُمَّةً فِيهَا بَرَبُطٌ يُقَعِّعُ وَ نَايَةٌ (٥) تُفَجِّعُ.

ترجمه:

موسى بن حبيب نقل کرده که از على بن حسين (ع) شنیدم که فرمودند: «خداوند امتی را که در آنجا بربطی صدا کند و نی ای برای آوای حزن و سوگواری بنوازد، مقدس نخواهد کرد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٣٠ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٦٣٠ - ٥ - (٦) وَعَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَمَّا مَاتَ آدَمُ شَمِتَ بِهِ إِبْلِيسُ وَقَابِيلُ - فَاجْتَمَعَا فِي الْأَرْضِ فَجَعَلَ إِبْلِيسُ وَقَابِيلُ - الْمَعَارِفَ وَالْمَلَاهِي شِمَاتَةَ بَادِمَ ع - فَكُلُّ مَا كَانَ فِي الْأَرْضِ مِنْ هَذَا الضَّرْبِ الَّذِي يَتَلَذَّذُ بِهِ النَّاسُ فَإِنَّمَا هُوَ مِنْ ذَلِكَ.

ترجمه:

سَمَاعَه نقل کرده که از امام صادق (ع) شنیدم که فرمودند: «زمانی که آدم (ع) فوت کرد، ابلیس و قایل از مرگ او شاد شدند. آنها در زمین جمع شدند و ابلیس و قایل موسیقی ها و سرگرمی ها را به عنوان شادی و شامت از آدم به راه انداختند. بنابراین هر چیزی که در زمین از این نوع لذت ها وجود دارد که مردم از آن لذت می برند، همه از آن زمان به وجود آمده است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۳۱ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۶۳۱-۶- (۷) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص

ص: ۳۱۳

۱- الكافي ۶- ۴۳۴- ۱۷.

۲- الكافي ۶- ۴۳۴- ۲۰.

۳- فى المصدر- الحسن بن على الخزاز.

۴- الكافي ۶- ۴۳۴- ۲۱.

۵- فى نسخة- فاية، و الفاية- الضرب و الشق (هامش المخطوط)، و فى المصدر- تاية.

۶- الكافي ۶- ۴۳۱- ۳.

۷- الكافي ۶- ۴۳۲- ۷.

أَنَّهَا كُمْ عَنِ الزَّفَنِ (۱) وَ الْمِزْمَارِ وَ عَنِ الْكُوبَاتِ وَ الْكَبَرَاتِ.

ترجمه:

از سَکُونی نقل شده که از امام صادق (ع) شنیدم که فرمودند: «پیامبر خدا (ص) ما را از زفن (رقص)، مزمار (آلت موسیقی)، کوبه ها و طبل ها (آلات موسیقی) نهی کرده اند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۳۲ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۶۳۲-۷- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عِمْرَانَ الزَّعْفَرَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: مَنْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِنِعْمَةٍ فَجَاءَ عِنْدَ تِلْكَ النِّعْمَةِ بِمِزْمَارٍ فَقَدْ كَفَرَهَا الْحَدِيثُ.

ترجمه:

عمران زعفرانی نقل کرده که از امام صادق (ع) شنیدم که فرمودند: «هر کسی که خداوند نعمتی به او بدهد و در کنار آن نعمت، با مزمار (آلت موسیقی) آن را شکر کند، حقیقتاً آن نعمت را کفران کرده است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۳۳ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۶۳۳-۸- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيٍّ ع قَالَ: يَا عَلِيُّ ثَلَاثَةٌ يُقْسِيَنَّ الْقَلْبَ اسْتِمَاعُ اللَّهْوَ وَ طَلْبُ الصَّيْدِ وَ إِيْتَانُ بَابِ السُّلْطَانِ.

ترجمه:

از انس بن محمد نقل شده که از پدرش شنید که از جعفر بن محمد (ع) نقل کرده است که او از اجداد خود روایت کرده اند که در وصیت پیامبر خدا (ص) به حضرت علی (ع) آمده است: «ای علی! سه چیز قلب را سخت می کند: گوش دادن به لَهو (موسیقی و سرگرمی های بی فایده)، جستجوی شکار، و رفتن به درب سلطنت (دنبال قدرت و مقام بودن).»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٣٤ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٦٣٤ - ٩ - (٤) وَفِي الْمُقْنَعِ قَالَ: وَاجْتَنِبِ الْمَلَاهِيَّ وَاللَّعِبَ بِالْخَوَاتِيمِ وَالْأَرْبَعَةَ عَشَرَ وَكُلَّ قِمَارٍ فَإِنَّ الصَّادِقِينَ عَنْ نَهْوٍ عَنْ ذَلِكَ.

ترجمه:

در کتاب "المقنع" آمده است که: «از لَهو و بازی با انگشترها و چهارده (در اینجا اشاره به عدد یا نوعی خاص از انگشترهاست) و هر قمار باید اجتناب کرد، زیرا امامان صادق (ع) از این موارد نهی کرده اند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٣٥ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢٦٣٥ - ١٠ - (٥) وَفِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ الْبَصْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْوَاعِظِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عَامِرٍ الطَّائِيَّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الرِّضَاعِ فِي حَدِيثِ الشَّامِيِّ أَنَّهُ سَأَلَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَنِ مَعْنَى هَدِيرِ الْحَمَامِ الرَّاعِيَّةِ (٦) قَالَ تَدْعُو عَلَى أَهْلِ الْمَعَارِفِ وَالْمَزَامِيرِ وَالْعِيدَانِ.

ترجمه:

این روایت از امام علی (ع) نقل می کند که در پاسخ به سؤال در مورد "هدیر الحمام الرَّاعِبِيَّة" (صدای مرغان وحشی) بیان کردند که این صدا به معنای دعا علیه اهل معازف (آلات موسیقی)، مزامیر (آلات موسیقی مانند فلوت) و عیدان (آلات موسیقی دیگر) است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٣٦ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢٢٦٣٦-١١-(٧) وَفِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَا جِيلَوِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ السَّيَّارِيِّ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ

ص: ٣١٤

-
- ١- الزفن- الرقص (الصباح- زفن- ٥- ٢١٣١).
 - ٢- الكافي ٦- ٤٣٢- ١١، و آورده فی الحديث ٥ من الباب ١٧ من هذه الأبواب.
 - ٣- الفقيه ٤- ٣٦٦- ٥٧٦٢.
 - ٤- المقنع- ١٥٥.
 - ٥- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ١- ٢٤٦- ١.
 - ٦- الراعي- جنس من الحمام والأنثى راعبية (الصباح- رعب- ١- ١٣٧).
 - ٧- الخصال- ٦٢- ٨٩.

ع أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ السَّفِلَةِ فَقَالَ مَنْ يَشْرَبُ الْخَمْرَ وَيَضْرِبُ بِالطُّنْبُورِ.

ترجمه:

در این روایت، امام جعفر صادق (ع) به پرسشی در مورد "السَّفَلَة" پاسخ می دهند و می فرمایند: "سَفَلَة" به کسانی اطلاق می شود که هم زمان اقدام به کارهای ناپسند می کنند، مانند نوشیدن شراب و نواختن آلات موسیقی مانند طنبور (یک نوع ساز تار یا عود).

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٣٧ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢٦٣٧-١٢- (١) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ نُوحٍ عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمُسَلِّيِّ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى عَنْ نَوْفٍ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: يَا نَوْفُ إِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ عَشَّاراً أَوْ شَاعِراً (٢) أَوْ شُرْطِيّاً أَوْ عَرِيفاً أَوْ صَاحِبَ عَرْطَبَةٍ وَ هِيَ الطَّنْبُورُ أَوْ صَاحِبَ كُوبَةٍ وَ هُوَ الطَّنْبُلُ فَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ خَرَجَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَنَظَرَ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ أَمَا إِنَّهَا السَّاعَةُ الَّتِي لَا تُرَدُّ فِيهَا دَعْوَةٌ إِلَّا دَعْوَةُ عَرِيفٍ أَوْ دَعْوَةُ شَاعِرٍ أَوْ دَعْوَةُ عَاشِرٍ أَوْ شُرْطِيٍّ أَوْ صَاحِبِ عَرْطَبَةٍ أَوْ صَاحِبِ كُوبَةٍ.

ترجمه:

این روایت نقل از امام علی (ع) است که در آن به نوف هشدار می دهند که از شغل هایی مانند "عشّار" (گمرک چی)، "شاعر"، "شرطی" (پلیس)، "عریف" (رییس محله یا مسئول محله در زمان های گذشته)، "صاحب عَرْطَبَة" (نوازنده طنبور)، و "صاحب کوبه" (نوازنده طبل) دوری کند. در ادامه روایت، اشاره به حدیثی از پیامبر اسلام (ص) است که در آن حضرت می فرمایند در ساعتی خاص، دعاها و درخواست ها رد نمی شوند، مگر دعاهای کسانی که در مشاغل یاد شده باشند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٣٨ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢٢٦٣٨-١٣- (٣) وَرَأَمُ بْنُ أَبِي فِرَاسٍ فِي كِتَابِهِ قَالَ: قَالَ ع لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتاً فِيهِ خَمْرٌ أَوْ دَفٌّ أَوْ طَنْبُورٌ أَوْ نَزْدٌ وَلَا يُسْتَجَابُ دُعَاؤُهُمْ وَ تُرْفَعُ عَنْهُمْ الْبَرَكَةُ.

ترجمه:

این روایت از امام علی (ع) نقل می کند که فرمودند: "ملائکه وارد خانه ای که در آن خمر (الکل)، دف (طبل)، طنبور (ساز موسیقی) یا نرد (بازی قمار) باشد نمی شوند. همچنین دعای اهل آن خانه مستجاب نمی شود و برکت از آنها رفع می گردد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٣٩ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢٢٦٣٩-١٤- (٤) عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ اللَّعِبِ بِأَرْبَعَةِ عَشَرَ وَشِبْهِهَا قَالَ لَا نَسْتَحِبُّ شَيْئاً مِنَ اللَّعِبِ غَيْرَ الرَّهَانِ وَالرَّمْيِ.

ترجمه:

این روایت از امام موسی بن جعفر (ع) نقل می کند که در پاسخ به سؤال از بازی با چهارده (که معمولاً به بازی های قمار اشاره دارد) و مشابه آن، فرمودند: "ما هیچ نوع بازی را غیر از رهان و رمی (تیراندازی) دوست نداریم."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٤٠ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢٢٦٤٠-١٥- (٥) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ الصَّلْتِ عَنْ ابْنِ عُقْدَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ الْحَلَبِيِّ (٦) عَنْ

ص: ٣١٥

۱- الخصال- ۳۳۷- ۴۰، و أورد نحوه عن نهج البلاغة في الحديث ۳ من الباب ۳۰ من أبواب الدعاء.

۲- فيه ذم الشعر، وقد تقدم ما يدل على عدم تحريمه، فهذا مخصوص بالباطل منه، أو بالافراط فيه، والإكثار منه كما مر، أو على من يغني به ويلعب بالملاهي (منه. ره).

۳- لم نعر عليه في تنبيه الخواطر المطبوع.

۴- مسائل على بن جعفر- ۱۶۲- ۲۵۲.

۵- أمالي الطوسي ۱- ۳۴۵.

۶- في المصدر- على بن محمد بن علي بن الحسن الحسيني.

جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: كُلُّ مَا أَلْهَى عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ فَهُوَ مِنَ الْمَيْسِرِ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي أَحَادِيثِ الْمُغْنِيَةِ (۱) وَغَيْرِ ذَلِكَ (۲) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳).

ترجمه:

این روایت از امام علی علیه السلام نقل شده است که فرمودند: "هر چیزی که انسان را از ذکر خداوند باز دارد، از میسر (قمار) است."

۱۰۱- بَابُ تَحْرِيمِ سَمَاعِ الْغِنَاءِ وَالْمَلَاهِي

اشاره

(۴) ۱۰۱ بَابُ تَحْرِيمِ سَمَاعِ الْغِنَاءِ وَالْمَلَاهِي

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٤١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٦٤١-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَنَبَسَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: اسْتِمَاعُ اللَّهْوِ وَالْغِنَاءِ يُنْبِتُ النَّفَاقَ كَمَا يُنْبِتُ الْمَاءُ الزَّرْعَ.

ترجمه:

این روایت از امام جعفر صادق (ع) نقل شده است که فرمودند: "استماع لهو و غنا (موسیقی و آوازهای بی فایده) نفاق را در دل می رویاند همان طور که آب، گیاه را می رویاند."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٤٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٦٤٢-٢- (٦) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جَنَاحٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْخَرَّازِ قَالَ: نَزَلْنَا بِالْمَدِينَةِ فَأَتَيْنَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ لَنَا أَيْنَ نَزَلْتُمْ فَقُلْنَا عَلَى فُلَانٍ صَاحِبِ الْقِيَانِ فَقَالَ كُونُوا كِرَامًا فَوَ اللَّهِ مَا عَلِمْنَا مَا أَرَادَ بِهِ وَ ظَنَّنَا أَنَّهُ يَقُولُ تَفَضَّلُوا عَلَيْهِ فَعُدْنَا إِلَيْهِ فَقُلْنَا لَا نَدْرِي مَا أَرَدْتَ بِقَوْلِكَ كُونُوا كِرَامًا فَقَالَ أَمَا سَمِعْتُمْ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا (٧).

ترجمه:

در این روایت، ابو ایوب خراز نقل می کند که وقتی به مدینه آمدند و به دیدار امام جعفر صادق (ع) رفتند، امام از آن ها پرسید که کجا اقامت کرده اند. آنان پاسخ دادند که نزد شخصی که صاحب قیان (خواننده و نوازنده) است، اقامت کرده اند. امام به آن ها فرمود: "کراماً باشید". آن ها ابتدا فکر کردند

که امام می خواهد به آن ها بگوید که با صاحب خانه محترمانه رفتار کنند و از او پذیرایی کنند. اما وقتی دوباره نزد امام برگشتند و گفتند که نمی دانند منظور ایشان از "کراماً باشید" چیست، امام فرمودند: "آیا آیه قرآن را نشنیدید که می فرماید: 'و هنگامی که از چیزی لغو می گذرند، با بزرگواری از آن می گذرند؟'"

ص: ۳۱۶

-
- ۱- تقدم فی الباب ۱۶.
 - ۲- تقدم فی الباب ۲، و فی الأحادیث ۲۷، ۳۰، ۳۱ من الباب ۹۹ من هذه الأبواب، و فی الحديث ۳۳، ۳۶ من الباب ۴۶ من أبواب جهاد النفس، و فی الحديث ۶ من الباب ۴۱ من أبواب الأمر و النهی.
 - ۳- یأتی فی الباب ۱۰۱ من هذه الأبواب، و فی الحديث ۱ من الباب ۱۰ من أبواب الأشربة المحرمة، و فی الحديث ۵ من الباب ۱ من أبواب السبق و الرماية.
 - ۴- الباب ۱۰۱ فيه ۵ أحادیث.
 - ۵- الکافی ۶- ۴۳۴- ۲۳.
 - ۶- الکافی ۶- ۴۳۲- ۹.
 - ۷- الفرقان ۲۵- ۷۲.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۴۳ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۶۴۳-۳- (۱) وَعَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ يَاسِرٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: مَنْ نَزَّهَ نَفْسَهُ عَنِ الْغِنَاءِ فَإِنَّ فِي الْجَنَّةِ شَجَرَةً يَأْمُرُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الرِّيحَ أَنْ تُحَرِّكَهَا فَيَسْمَعُ مِنْهَا صَوْتًا لَمْ يَسْمَعْ مِثْلَهُ وَ مَنْ لَمْ يَتَزَّهَ عَنْهُ لَمْ يَسْمَعْهُ.

ترجمه:

یاسر نقل می کند که امام ابوالحسن (ع) فرمودند: هر کس خود را از غنا (آواز و موسیقی لاهی) دور نگه دارد، در بهشت درختی هست که خداوند عز و جل به بادهای فرمان می دهد که آن را به حرکت درآورند و صدایی از آن شنیده می شود که هیچ گاه مانند آن شنیده نشده است. اما کسی که خود را از غنا دور نگه ندارد، این صدا را نخواهد شنید.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۴۴ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۶۴۴ - ۴ - (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ (۳) قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَنِّي كُنْتُ فَظَنْنْتُ أَنَّهُ قَدْ عَرَفَ الْمَوْضِعَ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنِّي كُنْتُ مَرَرْتُ بِفُلَانٍ (۴) فَدَخَلْتُ إِلَى دَارِهِ وَ نَظَرْتُ إِلَى جَوَارِيهِ فَقَالَ ذَاكَ مَجْلِسٌ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى أَهْلِهِ أَمِنْتَ اللَّهُ عَلَى أَهْلِكَ وَ مَالِكَ (۵).

ترجمه:

عاصم بن حمید نقل می کند که امام ابوعبدالله (ع) به من فرمودند: «کجا بودی؟» و من گمان کردم که ایشان محل را می دانند. عرض کردم: «فدايت شوم، من از نزد فلان شخص گذشتم و به خانه او داخل شدم و به کنیزان او نگاه کردم.» امام (ع) فرمودند: «آن مجلسی است که خداوند عز و جل به اهل آن نظر نمی کند. آیا از خداوند در مورد اهل خانه و مالت امنیت یافته ای؟»

(در این روایت مستقیماً به غنا اشاره نشده است، اما کلینی آن را در باب غنا آورده است، چون ظاهراً تهدید موجود در این روایت، به دلیل حضور در مجلس غنا است. چراکه نگاه کردن به کنیزان با اجازه صاحب آنها جایز است و صاحب خانه به راوی اجازه داده بود.)

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٤٥ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٦٤٥ - ٥ - (٦) وَعَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْأَزْمَنِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ يَقْطِينٍ (٧) عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: مَنْ أَصْغَى إِلَى نَاطِقٍ فَقَدْ عَبْدَهُ فَإِنْ كَانَ النَّاطِقُ يُؤَدِّي عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ عَبْدَ اللَّهَ وَإِنْ كَانَ النَّاطِقُ يُؤَدِّي عَنِ الشَّيْطَانِ فَقَدْ عَبْدَ الشَّيْطَانَ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا فِي عِدَّةِ أَبْوَابٍ (٨) وَفِي الْأَغْسَالِ

ص: ٣١٧

١- الكافي ٦ - ٤٣٤ - ١٩.

٢- الكافي ٦ - ٤٣٤ - ٢٢.

٣- في المصدر - جهنم بن حميد.

٤- في المصدر زيادة - فاحتسبني.

٥- هذا لا تصريح فيه بالغناء، لكن فهم الكليني منه ذلك فأورده في باب الغناء، وقرينته أنه لا وجه للتهديد لولاه، لأن النظر إلى الجوارى باذن سيدهن جائز، وقد أذن للراوى (منه. ره).

٦- الكافي ٦ - ٤٣٤ - ٢٤.

٧- في المصدر - الحسن بن علي بن يقطين.

٨- تقدم في الحديث ١ من الباب ٢، وفي الأحاديث ٢، ٥، ٧ من الباب ١٦، وفي الباين ٩٩، ١٠٠ من هذه الأبواب.

الْمَسْنُونَةُ فِي حَدِيثِ غُسْلِ التَّوْبَةِ (١) وَغَيْرِ ذَلِكَ (٢) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٣).

ترجمه:

علی بن یقطین از امام باقر (ع) روایت کرده است که فرمودند: «هر کس به سخن گوینده ای گوش فرا دهد، او را عبادت کرده است. پس اگر آن گوینده از جانب خداوند عز و جل سخن می گوید، خداوند را عبادت کرده، و اگر از جانب شیطان سخن می گوید، شیطان را عبادت کرده است.»

۱۰۲- بَابُ تَحْرِيمِ اللَّعِبِ بِالشُّطْرُنَجِ وَ نَحْوِهِ

اشاره

(۴) ۱۰۲ بَابُ تَحْرِيمِ اللَّعِبِ بِالشُّطْرُنَجِ وَ نَحْوِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۴۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۶۴۶-۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ جَمِيعاً عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ دُرُسْتٍ عَنْ زَيْدِ الشَّحَامِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَ اجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ (۶) قَالَ الرَّجْسُ مِنَ الْأَوْثَانِ الشُّطْرُنَجُ وَ قَوْلُ الزُّورِ الْغِنَاءُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۷).

ترجمه:

زید شحام گفت: از امام صادق (ع) درباره ی سخن خداوند عز و جل پرسیدم که فرموده است: «پس از پلیدی بت ها دوری کنید و از سخن دروغ اجتناب کنید» (حج، آیه ۳۰). ایشان فرمودند: «پلیدی از بت ها، شطرنج است و سخن دروغ، آوازه خوانی (غناء) است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۴۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۶۴۷-۲- (۸) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الشُّطْرُنْجُ مِنَ الْبَاطِلِ.

ترجمه:

حفص بن بختری از کسی که نام برده است، از امام صادق (ع) نقل می کند که فرمودند: «شطرنج از باطل است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۴۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۶۴۸-۳- (۹) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَ اجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ (۱۰) قَالَ الرَّجْسُ مِنَ الْأَوْثَانِ هُوَ الشُّطْرُنْجُ

ص: ۳۱۸

۱- تقدم في الباب ۱۸ من أبواب الأغسال المسنونة.

۲- تقدم في البابین ۲، ۳، و فی الحديثین ۳۳، ۳۶ من الباب ۴۶ من أبواب جهاد النفس، و فی الحديث ۶ من الباب ۴۱ من أبواب الأمر و النهی.

۳- یأتی فی الحدیث ۱۰ من الباب ۱۰۲ من هذه الأبواب.

۴- الباب ۱۰۲ فيه ۱۵ حديثا.

۵- الكافي ۶- ۴۳۵- ۲، و أورد ذيله في الحديث ۲ من الباب ۹۹ من هذه الأبواب.

۶- الحجّ ۲۲- ۳۰.

۷- الفقيه ۴- ۵۸- ۵۰۹۳.

۸- الكافي ۶- ۴۳۵- ۴.

۹- الكافي ۶- ۴۳۶- ۷، و أورد ذيله في الحديث ۸ من الباب ۹۹ من هذه الأبواب.

۱۰- الحجّ ۲۲- ۳۰.

وَقَوْلُ الزُّورِ الْغِنَاءُ.

ترجمه:

ابن ابی عمیر از برخی از اصحابش از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند عز و جل: «پس از پلیدی بت ها و از گفتار باطل دوری کنید» (حج ۳۰: ۲۲) روایت می کند که فرمودند: «پلیدی از بت ها، شطرنج است و گفتار باطل، غنا (آواز) است.»

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۶۴۹ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۶۴۹- ۴- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَكَمِ أَخِي هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ - عِتْقَاءَ مِنَ النَّارِ إِلَّا مَنْ أَفْطَرَ عَلَى مُسْكَرٍ أَوْ مُشَاحِنٍ [مُشَاحِنًا] أَوْ صَاحِبِ شَاهَيْنِ قُلْتُ وَ أَيُّ شَيْءٍ صَاحِبُ الشَّاهَيْنِ قَالَ الشُّطْرَنْجُ.

ترجمه:

عمر بن یزید از امام صادق (ع) روایت می کند که فرمودند: «همانا خداوند عز و جل در هر شب از ماه رمضان، گروهی را از آتش آزاد می کند، مگر کسی که با نوشیدنی مست کننده افطار کند، یا کینه توز باشد، یا همراه "شاهین" باشد.» پرسیدم: «صاحب شاهین چیست؟» فرمودند: «شطرنج.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۵۰ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۶۵۰ - ۵ - (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ فَضَالٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الشَّطْرَنْجِ وَ عَنْ لُغْبَةِ شَبِيبِ التِّي يُقَالُ لَهَا لُغْبَةُ الْأَمِيرِ وَ عَنْ لُغْبَةِ الثَّلَاثِ فَقَالَ أَرَأَيْتَكَ إِذَا مَيَّزَ اللَّهُ الْحَقَّ وَ الْبَاطِلَ مَعَ أَيِّهِمَا تَكُونُ قَالَ مَعَ الْبَاطِلِ قَالَ فَلَا خَيْرَ فِيهِ.

ترجمه:

زراره از امام صادق (ع) نقل می کند که از ایشان درباره شطرنج و بازی شبیب که به آن "بازی امیر" گفته می شود و بازی سه تایی پرسیدند. امام فرمودند: «آیا دیده ای هنگامی که خداوند حق و باطل را جدا کند، آنها با کدام یک خواهند بود؟» او پاسخ داد: «با باطل.» امام فرمودند: «پس خیری در آن نیست.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۵۱ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۶۵۱ - ۶ - (۳) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: يَغْفِرُ اللَّهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ إِلَّا لِثَلَاثَةٍ صَاحِبِ مُسْكِرٍ أَوْ صَاحِبِ شَاهِينٍ أَوْ مُشَاحِنٍ.

ترجمه:

حسین بن عمر بن یزید از امام صادق (ع) نقل می کند که فرمودند: «خداوند در ماه رمضان همه را می بخشد، مگر سه گروه را: کسی که نوشیدنی مست کننده مصرف کند، کسی که به شطرنج مشغول باشد، و کسی که با دیگری دشمنی و کینه ورزی داشته باشد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۵۲ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۶۵۲-۷- (۴) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ زِيَادٍ (۵) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الشَّطْرَنْجِ فَقَالَ دَعُوا الْمَجُوسِيَّةَ لِأَهْلِهَا لَعَنَهَا اللَّهُ.

ترجمه:

مسعده بن صدقه از امام صادق (ع) روایت کرده که از ایشان درباره شطرنج پرسیده شد. امام فرمودند: «آیین مجوسی را برای اهلش رها کنید؛ خداوند آن را لعنت کند.»

ص: ۳۱۹

۱- الکافی ۶- ۴۳۵- ۵، و آورده فی الحديث ۹ من الباب ۱۸ من أبواب أحكام شهر رمضان.

۲- الکافی ۶- ۴۳۶- ۶.

۳- الکافی ۶- ۴۳۶- ۱۰.

۴- الکافی ۶- ۴۳۷- ۱۳.

۵- فی نسخة- مسعده بن صدقة (هامش المخطوط).

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٥٣ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٦٥٣-٨- (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْسَى عَنْ مُوسَى بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ الرِّضَا قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ فَقَالَ يَا أَبَا جَعْفَرٍ - مَا تَقُولُ فِي الشُّطْرَنْجِ الَّتِي يُلْعَبُ بِهَا فَقَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ - عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ - عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص - مَنْ كَانَ نَاطِقًا فَكَانَ مَنْطِقُهُ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ كَانَ لَاغِيًا وَمَنْ كَانَ صَامِتًا فَكَانَ صَمْتُهُ لِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ كَانَ سَاهِيًا ثُمَّ سَكَتَ فَقَامَ الرَّجُلُ وَانْصَرَفَ.

ترجمه:

محمد بن علی بن جعفر از امام رضا (ع) نقل می کند که مردی نزد امام باقر (ع) آمد و گفت: «ای ابا جعفر، درباره شطرنجی که با آن بازی می شود، چه می فرمایید؟» امام پاسخ دادند: «پدرم، علی بن حسین، از حسین بن علی، از امیرالمؤمنین (ع) نقل کرده که رسول خدا (ص) فرمودند: هر کس سخن بگوید و سخنش بدون یاد خدا باشد، بیهوده گو خواهد بود، و هر کس خاموش باشد و خاموشی اش بدون یاد خدا باشد، بی توجه خواهد بود.» سپس امام سکوت کردند و مرد برخاست و بازگشت.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٥٤ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٦٥٤-٩- (٢) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنِ اللَّعِبِ بِالشُّطْرَنْجِ وَ النَّرْدِ.

ترجمه:

سکونی از امام صادق (ع) نقل کرده است که فرمودند: رسول خدا (ص) از بازی کردن با شطرنج و نرد نهی فرمودند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٥٥ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢٦٥٥ - ١٠ - (٣) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ الْحَمِيرِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيْسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ الشَّامِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سُئِلَ عَنِ الشُّطْرَنْجِ وَ النَّرْدِ فَقَالَ لَا تَقْرَبُوهُمَا قُلْتُ فَالْغِنَاءُ قَالَ لَا خَيْرَ فِيهِ لَا تَقْرَبُهُ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

ابو ربیع شامی از امام صادق (ع) نقل کرده است که از ایشان درباره شطرنج و نرد سؤال شد. امام فرمودند: به آن ها نزدیک نشو. گفتم: پس درباره غنا (آوازخوانی) چه می فرمایید؟ فرمودند: خیری در آن نیست، به آن نزدیک نشو.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٥٦ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢٢٦٥٦ - ١١ - (٤) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ عُقْبَةَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ

ص: ٣٢٠

٢- الكافي ٦- ٤٣٧- ١٧.

٣- معاني الأخبار- ٢٢٤- ١.

٤- الخصال- ٢٦- ٩٢.

مُحَمَّدُ ابْنُ أُخْتِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ الْمُخْتَارِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ اللَّعِبِ بِالشُّطْرُنْجِ فَقَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَمَشْغُولٌ عَنِ اللَّعِبِ.

وَرَوَاهُ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَلِيدِ الْخَرَّازِ عَنْ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عٍ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

عبد الواحد بن مختار می گوید: از امام صادق (ع) درباره بازی با شطرنج پرسیدم. ایشان فرمودند: مؤمن از بازی کردن مشغول و دور است.

[رقم الحديث الكلي: ٢٢٦٥٧ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢٢٦٥٧- ١٢- (٢) عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ أَبِي الْجَارُودِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (٣) قَالَ أَمَّا الْخَمْرُ فَكُلُّ مُسْكِرٍ مِنَ الشَّرَابِ إِلَى أَنْ قَالَ وَ أَمَّا الْمَيْسِرُ فَالْتَّرْدُ وَ الشُّطْرُنْجُ وَ كُلُّ قِمَارٍ مَيْسِرٌ وَ أَمَّا الْأَنْصَابُ فَالْأَوْثَانُ الَّتِي كَانَتْ تَعْبُدُهَا الْمُشْرِكُونَ وَ أَمَّا الْأَزْلَامُ فَلِأَقْدَاحِ الَّتِي كَانَتْ تَسْتَقْسِمُ بِهَا الْمُشْرِكُونَ مِنَ الْعَرَبِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ- كُلُّ هَذَا بَيْعُهُ وَ شِرَاؤُهُ وَ الْإِنْتِفَاعُ بِشَيْءٍ مِنْ هَذَا حَرَامٌ مِنَ اللَّهِ مُحَرَّمٌ وَ هُوَ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ وَ قَرَنَ اللَّهُ الْخَمْرَ وَ الْمَيْسِرَ مَعَ الْأَوْثَانِ.

ترجمه:

از ابو جعفر (ع) نقل شده است که در تفسیر آیه ی «إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» (مائده: ۹۰) فرمودند:

خمر هر نوشیدنی مست کننده است.

میسر شامل نرد، شطرنج و هر نوع قمار است.

أنصاب همان بت هایی است که مشرکین پرستش می کردند.

أزلام تیره هایی بودند که مشرکین عرب در جاهلیت از آنها برای مشورت استفاده می کردند.

امام (ع) افزودند که خرید و فروش یا استفاده از هر کدام از این موارد حرام و از کارهای شیطانی است، و خداوند خمر و میسر را با بت ها همراه کرده است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۵۸ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۲۶۵۸-۱۳- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ حَمْدَوَيْهِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ اللَّعِبِ بِالشَّطْرَنْجِ فَقَالَ الشَّطْرَنْجُ مِنَ الْبَاطِلِ.

ترجمه:

از یعقوب بن یزید نقل شده است که از یکی از اصحابش شنید که از امام صادق (ع) درباره بازی با شطرنج سوال کرد. امام (ع) فرمودند: «شطرنج از باطل است».

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۵۹ - رقم الحديث الباب: ۱۴]

۲۲۶۵۹-۱۴- (۵) وَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ (۶) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الشُّطْرَنْجُ مَيْسَرٌ وَ النَّزْدُ مَيْسَرٌ.

ترجمه:

از عبدالله بن جندب نقل شده است که از امام صادق (ع) درباره شطرنج و نرد سوال کرد و امام (ع) فرمودند: «شطرنج قمار است و نرد نیز قمار است».

ص: ۳۲۱

۱- قرب الإسناد- ۸۱.

۲- تفسیر القمّی ۱- ۱۸۰، و آورد صدره فی الحديث ۵ من الباب ۱ من أبواب الأشربة المحرمة.

۳- المائدة ۵- ۹۰.

۴- تفسیر العیاشی ۲- ۳۱۵- ۱۵۳.

۵- تفسیر العیاشی ۱- ۳۴۱- ۱۸۵.

۶- فی المصدر زیادة- عمن أخبره.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۶۰ - رقم الحديث الباب: ۱۵]

۲۲۶۶۰-۱۵- (۱) وَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: الشُّطْرَنْجُ وَ النَّزْدُ مَيْسَرٌ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۲) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳).

ترجمه:

از اسماعیل جعفری نقل شده است که از امام محمد باقر (ع) سوال کرده و امام (ع) فرمودند: «شطرنج و نرد قمار هستند».

۱۰۳- بَابُ تَحْرِيمِ الْحُضُورِ عِنْدَ اللَّاعِبِ بِالشَّطْرَنْجِ وَالسَّلَامِ عَلَيْهِ وَبَيْعِهِ وَشِرَائِهِ وَ أَكْلِ ثَمَنِهِ وَ اتِّخَاذِهِ وَ النَّظَرِ إِلَيْهِ وَ تَقْلِيْبِهِ وَ أَنَّ مَنْ قَلَبَهُ يَنْبَغِي أَنْ يَغْسِلَ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يُ

اشاره

(۴) ۱۰۳ بَابُ تَحْرِيمِ الْحُضُورِ عِنْدَ اللَّاعِبِ بِالشَّطْرَنْجِ وَالسَّلَامِ عَلَيْهِ وَبَيْعِهِ وَشِرَائِهِ وَ أَكْلِ ثَمَنِهِ وَ اتِّخَاذِهِ وَ النَّظَرِ إِلَيْهِ وَ تَقْلِيْبِهِ وَ أَنَّ مَنْ قَلَبَهُ يَنْبَغِي أَنْ يَغْسِلَ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۶۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۶۶۱-۱- **(۵)** مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَيْسَى قَالَ: دَخَلَ رَجُلٌ مِنَ الْبَصَرِيِّينَ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ فَقَالَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنِّي أَقْعُدُ مَعَ قَوْمٍ يَلْعَبُونَ بِالشَّطْرَنْجِ وَ لَسْتُ أَلْعَبُ بِهَا وَ لَكِنْ أَنْظُرُ فَقَالَ مَا لَكَ وَ لِمَ جَلَسْتَ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى أَهْلِهِ.

ترجمه:

حماد بن عیسی نقل کرده است که مردی از بصره به امام علی بن موسی الرضا (ع) گفت: «جانم فدایت، من در مجلسی می نشینم که افراد در آن شطرنج بازی می کنند و من خود بازی نمی کنم،

فقط نگاه می‌کنم». امام (ع) پاسخ داد: «چه ارتباطی داری با مجلسی که خداوند نگاه نمی‌کند به اهل آن؟»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٦٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٦٦٢-٢- (٦) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ الْجَعْفَرِيِّ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَاعِ قَالَ: الْمُطَّلِعُ فِي الشَّطْرَنْجِ كَالْمُطَّلِعِ فِي النَّارِ.

ترجمه:

سليمان جعفری نقل کرده است که امام علی بن موسی الرضا (ع) فرمودند: «کسی که به شطرنج نگاه می‌کند، مانند کسی است که به آتش نگاه می‌کند».

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٦٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٦٦٣-٣- (٧) وَعَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ ابْنِ رِئَابٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَقُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ مَا تَقُولُ فِي

ص: ٣٢٢

-
- ١- تفسير العياشي ١- ٣٤١- ١٨٦، و آورده فی الحديث ٨ من الباب ١٠٤ من هذه الأبواب.
 - ٢- تقدم فی الأحاديث ٣، ٦، ٧ من الباب ٢٨ من أبواب العشرة، و فی الحديث ١ من الباب ٢، و فی الأحاديث ٤، ٧، ١١ من الباب ٣٥، و فی الحديثین ٢٠، ٢٦ من الباب ٩٩، و فی الأحاديث ٩، ١٣، ١٤ من الباب ١٠٠ من هذه الأبواب.
 - ٣- يأتي فی البابين ١٠٣، ١٠٤ من هذه الأبواب.

۴- الباب ۱۰۳ فيه ۴ أحاديث.

۵- الكافي ۶- ۴۳۷- ۱۲.

۶- الكافي ۶- ۴۳۷- ۱۶.

۷- الكافي ۶- ۴۳۷- ۱۵، و أورده فی الحديث ۴ من الباب ۱۳ من أبواب النجاسات.

الشَّطْرَنْجُ فَقَالَ الْمُقَلَّبُ لَهَا كَالْمُقَلَّبِ لَحْمِ الْخِنْزِيرِ قَالَ فَقُلْتُ مَا عَلَى مَنْ قَلَبَ لَحْمَ الْخِنْزِيرِ قَالَ
يَغْسِلُ يَدَهُ.

ترجمه:

ابن ریاب نقل کرده است که گفت: «به حضور امام جعفر صادق (ع) رفتم و از ایشان پرسیدم: "جُعِلَتْ فِدَاكَ، درباره شطرنج چه می فرمایید؟" امام (ع) پاسخ داد: "کسی که شطرنج را برگرداند (یعنی بازی کند)، مانند کسی است که گوشت خوک را برمی گرداند." پرسیدم: "پس بر کسی که گوشت خوک را برمی گرداند چه باید کرد؟" امام فرمود: "دست خود را بشوید."»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۶۴ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۶۶۴- ۴- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ جَامِعِ الْبَرْنَطِيِّ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ
أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: بَيْعُ الشَّطْرَنْجِ حَرَامٌ وَأَكْلُ ثَمَنِهِ سُحْتٌ وَاتِّخَاذُهَا كُفْرٌ وَاللَّعِبُ بِهَا شِرْكٌ وَالسَّلَامُ
عَلَى اللَّاهِي بِهَا مَعْصِيَةٌ وَكَبِيرَةٌ مُوبِقَةٌ وَالْخَائِضُ فِيهَا يَدُهُ كَالْخَائِضِ يَدُهُ فِي لَحْمِ الْخِنْزِيرِ لَا صَلَاةَ
لَهُ حَتَّى يَغْسِلَ يَدَهُ كَمَا يَغْسِلُهَا مِنْ مَسِّ لَحْمِ الْخِنْزِيرِ وَالنَّاظِرُ إِلَيْهَا كَالنَّاظِرِ فِي فَرْجِ أُمِّهِ وَاللَّاهِي بِهَا
وَالنَّاظِرُ إِلَيْهَا فِي حَالٍ مَا يُلْهَى بِهَا وَالسَّلَامُ عَلَى اللَّاهِي بِهَا فِي حَالَتِهِ تِلْكَ فِي الْإِثْمِ سَوَاءٌ وَمَنْ
جَلَسَ عَلَى اللَّعِبِ بِهَا فَقَدْ تَبَوَّأَ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ وَكَانَ عَيْشُهُ ذَلِكَ حَسْرَةً عَلَيْهِ فِي الْقِيَامَةِ- وَإِيَّاكَ وَ

مُجَالَسَةُ اللَّاهِي وَ الْمَغْرُورِ بِلَعِبِهَا فَإِنَّهَا مِنَ الْمَجَالِسِ الَّتِي بَاءَ أَهْلُهَا بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ يَتَوَقَّعُونَهُ فِي كُلِّ سَاعَةٍ فَيَعُثُّكَ مَعَهُمْ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ عُمُومًا فِي أَحَادِيثِ مُجَالَسَةِ أَهْلِ الْمَعَاصِي (٢) وَ غَيْرِ ذَلِكَ (٣).

ترجمه:

این حدیث از امام جعفر صادق (ع) است که می فرمایند :

بیع شطرنج حرام است و خرید و فروش آن موجب کسب سحت (درآمد حرام) می شود.

اتخاذ شطرنج به عنوان یک وسیله بازی یا سرگرمی، کفر است.

بازی با شطرنج به عنوان عملی که شرک محسوب می شود، شدیداً نکوهش شده است.

سلام گفتن به کسانی که مشغول بازی شطرنج هستند نیز عملی است که در آن معصیت و گناه و گناهان بزرگ وجود دارد.

کسی که دست خود را در شطرنج می زند همانند کسی است که دست خود را در گوشت خوک فرو می برد، و بنابراین نماز او مقبول نخواهد بود مگر آنکه دستش را مانند دست از گوشت خوک شسته باشد.

نگاه کردن به شطرنج، به ویژه در حال بازی یا زمانی که فرد مشغول به آن است، همانند نگاه کردن به فرج مادر است و این نوع نگاه ها موجب گناه و فساد است.

کسی که در مجلسی که شطرنج بازی می شود شرکت می کند، مقعدش را از آتش جهنم خواهد داشت و زندگی اش در قیامت حسرت خواهد بود.

امام (ع) در پایان تأکید می کنند که باید از مجاورت با کسانی که به شطرنج مشغول اند پرهیز کرد، زیرا این مجالس مجالس غضب خدا است و خشم الهی بر اهل آن مجلس نازل می شود و هر کسی در آنجا باشد، در این غضب شریک خواهد شد.

۱۰۴ - بَابُ تَحْرِيمِ اللَّعِبِ بِالنَّرْدِ وَ غَيْرِهِ مِنْ أَنْوَاعِ الْقِمَارِ

اشاره

(۴) ۱۰۴ بَابُ تَحْرِيمِ اللَّعِبِ بِالنَّرْدِ وَ غَيْرِهِ مِنْ أَنْوَاعِ الْقِمَارِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۶۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۶۶۵-۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَادٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ قَالَ: النَّرْدُ وَ الشُّطْرُنْجُ وَ الْأَرْبَعَةُ عَشَرَ بِمَنْزِلَةِ وَاحِدَةٍ وَ كُلُّ مَا قُومِرَ عَلَيْهِ فَهُوَ مَيْسِرٌ.

ترجمه:

معمر بن خلاد از امام ابی الحسن (ع) روایت کرده که فرمودند: نرد و شطرنج و چهارده (نوعی بازی) در یک جایگاه قرار دارند و هر چیزی که بر آن شرط بندی شود، قمار است.

ص: ۳۲۳

- ١- مستطرفات السرائر - ٥٩ - ٢٩.
- ٢- تقدم فى الباب ٣٨ من أبواب الأمر والنهى.
- ٣- تقدم فى البابين ٢٧، ٢٨، وفى الحديث ٨ من الباب ٤٩ من أبواب العشرة.
- ٤- الباب ١٠٤ فيه ١٢ حديثا.
- ٥- الكافى ٦ - ٤٣٥ - ١، وأورده عن العياشى فى الحديث ١١ من الباب ٣٥ من هذه الأبواب.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٦٦ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٦٦٦ - ٢ - (١) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ مُثَنَّى الْحَنَاطِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع النَّرْدُ وَالشُّطْرَنْجُ هُمَا الْمَيْسِرُ.

ترجمه:

ابو بصير از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمودند: امیرالمؤمنین (ع) فرمودند: نرد و شطرنج همان قمار هستند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٦٧ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٦٦٧ - ٣ - (٢) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْمِثْمِيِّ عَنْ رَبِيعِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْفُضَيْلِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَنِ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ الَّتِي يَلْعَبُ بِهَا النَّاسُ النَّرْدُ وَالشُّطْرَنْجُ حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى السُّدْرِ (٣) فَقَالَ إِذَا مَيَّزَ اللَّهُ الْحَقَّ مِنَ الْبَاطِلِ مَعَ أَيِّهِمَا يَكُونُ قُلْتُ مَعَ الْبَاطِلِ قَالَ فَمَا لَكَ وَلِلْبَاطِلِ.

ترجمه:

فضیل می گوید: از امام باقر (ع) درباره این چیزهایی که مردم با آنها بازی می کنند، پرسیدم، از نزد و شطرنج تا به سدر (نوعی بازی) رسیدم. امام فرمودند: «هنگامی که خداوند حق را از باطل جدا کند، اینها با کدام یک خواهند بود؟» گفتم: «با باطل.» فرمودند: «پس تو را با باطل چه کار؟»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۶۸ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۶۶۸ - ۴ - (۴) وَ بِإِسْنَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الشَّطْرَنْجُ مَيْسَرٌ وَ النَّرْدُ مَيْسَرٌ.

ترجمه:

عبدالله بن جندب از کسی که به او خبر داده، از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمودند: شطرنج قمار است و نرد قمار است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۶۹ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۶۶۹ - ۵ - (۵) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ الْقُمِّيِّ قَالَ: كُنْتُ أَنَا وَ إِدْرِيسُ أَخِي عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع - فَقَالَ إِدْرِيسُ جُعِلْنَا فِدَاكَ مَا الْمَيْسَرُ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ هِيَ الشَّطْرَنْجُ قَالَ قُلْتُ إِنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّهَا النَّرْدُ قَالَ وَ النَّرْدُ أَيْضًا.

ترجمه:

عبدالملك قمی می گوید: من و برادرم ادريس نزد امام صادق (ع) بوديم. ادريس گفت: فدايت شويم، ميسر چيست؟ امام صادق فرمودند: «ميسر شطرنج است.» گفتيم: «آنها می گویند كه ميسر نرد است.» فرمودند: «نرد هم هست.»

ص: ۳۲۴

۱- الكافي ۶- ۴۳۵- ۳.

۲- الكافي ۶- ۴۳۶- ۹.

۳- السدر- لعبة يقامر به، فارسية معربة عن ثلاثة أبواب (النهاية ۲- ۳۵۴).

۴- الكافي ۶- ۴۳۷- ۱۱، و أورده عن العياشي في الحديث ۱۴ من الباب ۱۰۲ من هذه الأبواب.

۵- الكافي ۶- ۴۳۶- ۸.

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۶۷۰ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۶۷۰-۶- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَاقِدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنِ آبَائِهِ ع فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنِ اللَّعِبِ بِالنَّرْدِ وَ الشُّطْرَنْجِ وَ الْكُوبَةِ وَ الْعُرْطَبَةِ وَ هِيَ الطُّنْبُورُ وَ الْعُودُ وَ نَهَى عَنِ بَيْعِ النَّرْدِ.

ترجمه:

حسين بن زيد از امام صادق (ع) از پدرانشان (ع) روايت کرده كه در حديثي از مناهي فرمودند: رسول خدا (ص) از بازی با نرد، شطرنج، كوبه، عرطبه (كه همان تنبور است) و عود نهی كرد و از فروش نرد نیز نهی نمود.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٧١ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٦٧١-٧-(٢) وَفِي الْمُقْنَعِ قَالَ: اتَّقِ النَّرْدَ فَإِنَّ الصَّادِقَ ع نَهَى عَنْ ذَلِكَ.

ترجمه:

و در کتاب «المقنع» آمده است: «از نرد بپرهیز، زیرا امام صادق (ع) از آن نهی کرده است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٧٢ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٦٧٢-٨-(٣) مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: الشُّطْرُنْجُ مَيْسِرٌ وَ النَّرْدُ مَيْسِرٌ.

ترجمه:

اسماعیل جعفی از امام باقر (ع) روایت کرده که فرمودند: شطرنج قمار است و نرد قمار است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٧٣ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٦٧٣-٩-(٤) وَ عَنْ يَاسِرِ الْخَادِمِ عَنِ الرِّضَاعِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَيْسِرِ قَالَ الثَّقَلُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قَالَ وَ الثَّقَلُ مَا يُخْرَجُ بَيْنَ الْمُتْرَاهِنَيْنِ مِنَ الدَّرَاهِمِ.

ترجمه:

یاسر خادم از امام رضا (ع) روایت کرده که گفت: از ایشان درباره میسر پرسیدم. فرمودند: «میسر، چیزی است که از هر چیز سنگین و مهم باشد.» سپس فرمودند: «و آن سنگینی چیزی است که بین شرط بندان از درهم ها خارج می شود (یا گذاشته می شود).»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٧٤ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢٦٧٤-١٠- (٥) وَعَنْ هِشَامٍ عَنِ الثَّقَّةِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قِيلَ لَهُ رُويَ عَنْكُمْ أَنَّ الْخَمْرَ وَالْمَيْسِرَ وَالْأَنْصَابَ وَالْأَزْلَامَ رَجَالٌ فَقَالَ مَا كَانَ اللَّهُ لِيُخَاطَبَ خَلْقُهُ بِمَا لَا يَعْقِلُونَ.

ترجمه:

هِشَام از فرد مورد اعتماد از امام صادق (ع) روایت کرده که به ایشان گفته شد: «از شما نقل شده که شراب، قمار، بت ها و تیرهای بخت آزمایی (در آیه) به معنای مردانی هستند.» امام فرمودند: «خداوند بندگان را با چیزی که درک نکنند، خطاب نمی کند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٧٥ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢٢٦٧٥-١١- (٦) وَعَنْ حَمْدَوَيْهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى قَالَ: كَتَبَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبَّسَةَ يَعْزِي إِلَى عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ ع- إِنَّ رَأْيَ سَيِّدِي وَ مَوْلَايَ أَنْ يُخْبِرَنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ

ص: ٣٢٥

١- الفقيه ٤- ٦- ٩٦٨.

٢- المقنع- ١٥٤.

٣- تفسير العياشي ١- ٣٤١- ١٨٦، و آورده فی الحديث ١٥ من الباب ١٠٢ من هذه الأبواب.

۴- تفسیر العیاشی ۱- ۳۴۱- ۱۸۷.

۵- تفسیر العیاشی ۱- ۳۴۱- ۱۸۸، و آورده فی الحدیث ۱۳ من الباب ۳۵ من هذه الأبواب.

۶- تفسیر العیاشی ۱- ۱۰۵- ۳۱۱.

وَالْمَيْسِرِ (۱) الْآيَةُ فَمَا الْمَيْسِرُ جُعِلَتْ فِدَاكَ فَكَتَبَ كُلُّ مَا قَوْمَرِ بِهِ فَهُوَ الْمَيْسِرُ وَكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ.

ترجمه:

محمد بن عیسی روایت کرده که ابراهیم بن عنبسه نامه ای به علی بن محمد (ع) نوشت و از ایشان خواست که در مورد آیه شریفه «يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ» (سوره بقره، آیه ۲۱۹) توضیح دهند. امام (ع) در پاسخ نوشتند: «هر چیزی که بر آن قمار گذاشته شود، میسر است و هر نوشیدنی مسکری حرام است.»

[رقم الحدیث الکلی: ۲۲۶۷۶ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۲۶۷۶- ۱۲- (۲) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُوسَى بْنِ عُمَرَ (۳) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: النَّزْدُ وَالشَّطْرَنْجُ مِنَ الْمَيْسِرِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يُدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۴).

ترجمه:

علی بن جعفر بن محمد از پدرش، از برادرش موسی بن جعفر، از پدرش امام جعفر صادق (ع) روایت کرده که فرمودند: نرد و شطرنج از میسر (قمار) هستند.

۱۰۵- بَابُ مَا يَنْبَغِي تَعَلُّمُهُ وَتَعْلِيمُهُ مِنَ الْعُلُومِ وَ مَا لَا يَنْبَغِي

اشاره

(۵) ۱۰۵ بَابُ مَا يَنْبَغِي تَعَلُّمُهُ وَتَعْلِيمُهُ مِنَ الْعُلُومِ وَ مَا لَا يَنْبَغِي

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۷۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۶۷۷-۱- (۶) قَدْ تَقَدَّمَ فِي كِتَابِ الصَّلَاةِ حَدِيثُ سَعْدِ الْخَفَّافِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ- فَإِنَّ الْقُرْآنَ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ إِلَى أَنْ قَالَ فَيَقُولُ اللَّهُ لَا تُثَبِّنَنَّ الْيَوْمَ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الثَّوَابِ وَلَا تُعَاقِبَنَّ عَلَيْكَ الْيَوْمَ أَلِيمَ الْعِقَابِ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

سعد خفاف از امام باقر (ع) روایت کرده که فرمودند: «قرآن را بیاموزید، زیرا قرآن در روز قیامت به زیباترین صورت می آید.» تا آنکه فرمود: «خداوند می گوید: امروز بر تو بهترین پاداش را خواهم داد و به خاطر تو امروز عذاب دردناک خواهم داد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۷۸ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۶۷۸-۲- (۷) وَعَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ رِبِيعٌ

ص: ۳۲۶

١- البقرة ٢- ٢١٩.

٢- تفسير العياشي ١- ١٠٦- ٣١٢.

٣- في المصدر- موسى بن القاسم البجلي.

٤- تقدم في الحديث ١ من الباب ٢، وفي الباب ٣٥، وفي الأحاديث ٩، ١٣، ١٤ من الباب ١٠٠، وفي الباب ١٠٢ من هذه الأبواب، وفي الأحاديث ٣، ٦، ٧ من الباب ٢٨ من أبواب العشرة، وفي الحديث ١٣ من الباب ٤٩ من أبواب جهاد النفس. ويأتي ما يدلّ عليه في الحديث ٧ من الباب ٣٢، وفي الباب ٣٣ من أبواب الشهادات.

٥- الباب ١٠٥ فيه ١٥ حديثاً.

٦- تقدم في الحديث ١ من الباب ١ من أبواب قراءة القرآن.

٧- تقدم في الحديث ٧ من الباب ١ من أبواب قراءة القرآن.

الْقُلُوبِ الْحَدِيثِ.

ترجمه:

و از امام علی (ع) روایت شده که فرمودند: «قرآن را بیاموزید، زیرا آن بهار دل هاست.»

[رقم الحديث الكلي: ٢٢٦٧٩ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٦٧٩-٣- (١) وَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ لَا يَمُوتَ حَتَّى يَتَعَلَّمَ الْقُرْآنَ - أَوْ أَنْ يَكُونَ فِي تَعْلِيمِهِ.

ترجمه:

و از امام صادق (ع) روایت شده که فرمودند: «سزاوار است که مؤمن نمیرد مگر آنکه قرآن را بیاموزد یا در حال یادگیری آن باشد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٨٠ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٦٨٠ - ٤ - (٢) وَ حَدِيثُ السُّلَمِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: تَعَلَّمُوا الْعَرَبِيَّةَ فَإِنَّهَا كَلَامُ اللَّهِ الَّذِي كَلَّمَ بِهِ خَلْقَهُ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

سلمی از پدرش، از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمودند: «عربی را بیاموزید، زیرا آن زبان خداوند است که با آن بندگان را مخاطب قرار داده است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٨١ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٦٨١ - ٥ - (٣) وَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْجَوَادِ ع قَالَ: مَا اسْتَوَى رَجُلَانِ فِي حَسَبٍ وَ دِينٍ إِلَّا كَانَ أَفْضَلُهُمَا عِنْدَ اللَّهِ أَدَبُهُمَا إِلَى أَنْ قَالَ بِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ كَمَا أُنْزِلَ وَ دُعَائِهِ اللَّهَ مِنْ حَيْثُ لَا يَلْحَنُ فَإِنَّ الدُّعَاءَ الْمَلْحُونَ لَا يَصْعَدُ إِلَى اللَّهِ.

ترجمه:

و از امام جواد (ع) روایت شده که فرمودند: «هیچ دو مردی از نظر حسب و دین برابر نیستند، مگر آنکه نزد خداوند، برترین آنها کسی است که آداب بیشتری دارد.» تا آنجا که فرمود: «و قرآن را همان

گونه که نازل شده بخواند و خدا را بدون اشتباه (لحنی) بخواند، زیرا دعایی که اشتباه خوانده شود، به سوی خدا بالا نمی رود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٨٢ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٦٨٢-٦- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عُيَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الدَّهْقَانِ عَنْ دُرُسْتِ الْوَاسِطِيِّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْمَسْجِدَ فَإِذَا جَمَاعَةٌ قَدْ أَطَافُوا بِرَجُلٍ فَقَالَ مَا هَذَا فَقِيلَ عَلَامَةٌ فَقَالَ وَمَا الْعَلَامَةُ فَقَالُوا لَهُ أَعْلَمُ النَّاسِ بِأَنْسَابِ الْعَرَبِ وَ وَقَائِعِهَا وَ أَيَّامِ الْجَاهِلِيَّةِ وَ الْأَشْعَارِ وَ الْعَرَبِيَّةِ قَالَ فَقَالَ النَّبِيُّ ص ذَاكَ عِلْمٌ لَا يَضُرُّ مَنْ جَهَلَهُ وَ لَا يَنْفَعُ مَنْ عِلِمَهُ ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ ص إِنَّمَا الْعِلْمُ ثَلَاثٌ آيَةٌ مُحْكَمَةٌ أَوْ فَرِيضَةٌ عَادِلَةٌ أَوْ سُنَّةٌ قَائِمَةٌ وَ مَا خَلَاهُنَّ فَهُوَ فَضْلٌ.

ص: ٣٢٧

-
- ١- تقدم في الحديث ٤ من الباب ١ من أبواب قراءة القرآن.
 - ٢- تقدم في الحديث ٢ من الباب ٣٠ من أبواب قراءة القرآن.
 - ٣- تقدم في الحديث ٣ من الباب ٣٠ من أبواب قراءة القرآن.
 - ٤- الكافي ١- ٣٢- ١، و أورد ذيله في الحديث ١٧ من الباب ٦ من أبواب صفات القاضي.

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى الْإِفْرَاطِ فِي تَعَلُّمِ الْعَرَبِيَّةِ وَ الزِّيَادَةِ عَلَى قَدْرِ الْحَاجَةِ بَلْ هُوَ ظَاهِرٌ فِي ذَلِكَ لِقَوْلِهِمْ عَلَامَةٌ وَ قَوْلِهِمْ أَعْلَمُ النَّاسِ بِالْعَرَبِيَّةِ فَلَا يُنَافِي الْأَمْرَ بِتَعَلُّمِهَا.

ترجمه:

ابراهیم بن عبدالحمید از امام موسی کاظم (ع) روایت کرده که فرمودند: رسول خدا (ص) وارد مسجد شد و گروهی را دید که اطراف مردی جمع شده بودند. پرسید: «این چیست؟» گفتند: «او علامه است.» پیامبر فرمود: «علامه چیست؟» پاسخ دادند: «داناترین مردم به نسب های عرب، وقایع و ایام جاهلیت، اشعار و زبان عربی.» پیامبر (ص) فرمود: «این دانشی است که نادان بودن به آن ضرری نمی رساند و دانستن آن سودی ندارد.» سپس فرمود: «علم تنها سه چیز است: آیه ای محکم، واجبی عادلانه، یا سنتی پابرجا، و غیر از اینها فضیلت است.»

می گویم: این روایت ناظر به زیاده روی در یادگیری عربی و فراتر رفتن از حد نیاز است؛ بلکه ظهوردراین معنا دارد بخاطراینکه گفتند اوعلامه یا داناترین مردم به زبان عربی است پس منافات ندارد با امر به یادگرد گرفتن آن.

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۶۸۳ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۶۸۳-۷- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۲) عَنْ رَجُلٍ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ اللَّهُ عَلَى النَّاسِ بَرَّهُمْ وَ فَاجَرَهُمْ بِالْكِتَابِ وَ الْحِسَابِ وَ لَوْ لَا ذَلِكَ لَتَغَالَطُوا.

ترجمه:

جمیل از امام صادق (ع) روایت کرده که فرمودند: از ایشان شنیدم که می فرمودند: «خداوند بر مردم، نیکوکار و بدکار، با کتابت و حساب منت گذاشت، و اگر چنین نبود، در کارها دچار اشتباه و سردرگمی می شدند.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۶۸۴ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۶۸۴-۸- (۳) وَقَدْ تَقَدَّمَ حَدِيثُ حَسَّانَ الْمُعَلِّمِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ التَّعْلِيمِ فَقَالَ لَا تَأْخُذْ عَلَى التَّعْلِيمِ أَجْرًا قُلْتُ فَالشُّعْرُ وَ الرِّسَائِلُ وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِكَ أَشَارَ عَلَيْهِ قَالَ نَعَمْ الْحَدِيثُ.

ترجمه:

و پیشتر حدیثی از حسان معلم آمده است که گفت: از امام صادق (ع) درباره آموزش پرسیدم. امام فرمودند: «برای آموزش (قرآن) اجرتی نگیر.» گفتیم: «آیا برای شعر، نامه نگاری و امثال آن می توانم شرط (دریافت اجرت) بگذارم؟» فرمودند: «بله.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۸۵ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۶۸۵-۹- (۴) وَ حَدِيثُ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الْعَبْدِ الصَّالِحِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ إِنَّ لَنَا جَارًا يُكْتَبُ وَ قَدْ سَأَلَنِي أَنْ أَسْأَلَكَ عَنْ عَمَلِهِ قَالَ مُرُهُ إِذَا دُفِعَ إِلَيْهِ الْغُلَامُ أَنْ يَقُولَ لِأَهْلِهِ إِنِّي إِنَّمَا أَعْلَمُهُ الْكِتَابَ وَ الْحِسَابَ وَ أَتَجَرُّ عَلَيْهِ بِتَعَلُّمِ الْقُرْآنِ لِيَطِيبَ لَهُ كَسْبُهُ.

أَقُولُ: وَ النَّصُوصُ عَلَى وَجُوبِ تَعَلُّمِ الْحَدِيثِ وَ تَعْلِيمِهِ وَ رِوَايَتِهِ وَ الْعَمَلِ بِهِ كَثِيرَةٌ يَأْتِي بَعْضُهَا فِي الْقَضَاءِ (۵) وَ تَقَدَّمَ هُنَا جُمْلَةٌ مِنَ الْعُلُومِ الْمَنْهِيَّ عَنْهَا (۶) وَ تَقَدَّمَ فِي النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ مَا تَضَمَّنَ النَّهْيَ عَنْ عِلْمِ الْكَلَامِ غَيْرِ الْمَأْخُودِ عَنْهُمْ ع (۷).

ترجمه:

اسحاق بن عمار از امام کاظم (ع) روایت کرده که گفت: به ایشان گفتم: «ما همسایه ای داریم که (کودکان را) آموزش می دهد، و از من خواسته تا درباره کارش از شما سؤال کنم.» امام فرمودند:

«به او بگو هنگامی که کودک را به او سپردند، به خانواده اش بگویند که من به او کتابت و حساب می آموزم، و آموزش قرآن را برای تجارت و درآمد انجام می دهم تا کسب او پاکیزه باشد.»

می گویم: احادیث زیادی بر وجوب یادگیری و آموزش حدیث، روایت و عمل به آن تأکید دارند که برخی از آنها در باب قضاوت و نهی از برخی علوم ذکر شده است، و پیشتر به نهی از علم کلام که از اهل بیت (ع) اخذ نشده، اشاره شده است.

ص: ۳۲۸

۱- الکافی ۵- ۱۵۵- ۱.

۲- فی المصدر زیادة- عن أحمد بن أبی عبد الله.

۳- تقدم فی الحديث ۱ من الباب ۲۹ من هذه الأبواب.

۴- تقدم فی الحديث ۳ من الباب ۲۹ من هذه الأبواب.

۵- يأتي فی الباب ۴ من أبواب صفات القاضي.

۶- تقدم فی الحديث ۷ من الباب ۱۶، وفي الأبواب ۲۴، ۲۵، ۹۹ من هذه الأبواب.

۷- تقدم فی الباب ۲۳ من أبواب الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۸۶ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۶۸۶- ۱۰- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سِنَانٍ الدَّهْقَانِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ (۲) عَنْ دُرُسْتٍ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ انْهَمَكَ فِي طَلَبِ النَّحْوِ سَلِبَ الْخُشُوعَ.

أَقُولُ: هَذَا لَيْسَ فِيهِ ذَمٌّ لِلنَّحْوِ بَلْ لِلانْهَمَاكِ فِيهِ أَعْنَى الْإِفْرَاطِ وَ الزِّيَادَةِ عَلَى قَدْرِ الْحَاجَةِ وَقَدْ وَرَدَ النَّهْيُ عَنِ الْإِفْرَاطِ فِي الْعِبَادَةِ (٣) وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى أَنَّ الْأَفْرَاقَ مُقَدَّمٌ عَلَى غَيْرِهِ فِي صَلَاةِ الْجَمَاعَةِ لِلْإِمَامَةِ (٤).

ترجمه:

عبدالحمید بن ابی علاء از امام موسی کاظم (ع) از پدرانشان روایت کرده که رسول خدا (ص) فرمودند: «کسی که در طلب نحو (قواعد زبان عربی) فرو رود، از خشوع بی بهره می شود.»

می گویم: این حدیث نکوهشی برای علم نحو نیست، بلکه در فرو رفتن بیش از حد در آن و افراط و زیاده روی فراتر از نیاز هشدار می دهد. همچنین در احادیث، از افراط در عبادت نیز نهی شده و در جایی دیگر اشاره شده است که در نماز جماعت، کسی که قرائتش بهتر است، برای امامت مقدم بر دیگران است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٨٧ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢٢٦٨٧ - ١١ - (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ وَ فِي الْأَمَالِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ وَ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَّالٍ جَمِيعاً عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ زَيْدٍ (٦) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَامٍ (٧) عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع سَأَلَ عُثْمَانُ رَسُولَ اللَّهِ ص عَنْ تَفْسِيرِ أَبْجَدَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص تَعَلَّمُوا تَفْسِيرَ أَبْجَدَ فَإِنَّ فِيهَا الْأَعَاجِيبَ وَ يُلُّ لِعَالَمٍ جَهْلَ تَفْسِيرِهِ فَسُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ص عَنْ تَفْسِيرِ أَبْجَدَ فَقَالَ أَمَّا الْأَلِفُ فَالَاءُ اللَّهِ حَرْفٌ بِحَرْفٍ مِنْ أَسْمَائِهِ وَ أَمَّا الْبَاءُ فَبَهْجَةُ اللَّهِ وَ أَمَّا الْجِيمُ فَجَنَّةُ اللَّهِ وَ جَلَالُ اللَّهِ وَ جَمَالُهُ وَ أَمَّا الدَّالُّ فَدِينُ اللَّهِ

ص: ٣٢٩

١- مستطرفات السرائر - ١٢٧ - ٢.

٢- فى المصدر - عبد الله.

٣- ورد فى الباب ٢٦ من أبواب مقدّمة العبادات.

٤- تقدم فى الباب ٢٨ من أبواب صلاة الجماعة.

٥- معانى الأخبار - ٤٦ - ٢، وأمالى الصدوق - ٢٦١ - ٢.

٦- فى المعانى - الحسن بن يزيد.

٧- فى الأمالى - محمد بن سالم.

وَأَمَّا هَوَزٌ فَالْهَاءُ هَاءُ الْهَوَايَةِ فَوَيْلٌ لِمَنْ هَوَىٰ فِي النَّارِ - وَأَمَّا الْوَاوُ فَوَيْلٌ لِأَهْلِ النَّارِ - وَأَمَّا الرَّاءُ فَزَاوِيَةٌ فِي النَّارِ - فَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِمَّا فِي الزَّوَايَةِ يَعْنِي زَوَايَا جَهَنَّمَ - وَأَمَّا حُطًى فَالْحَاءُ حُطُوطُ الْخَطَايَا عَنْ الْمُسْتَغْفِرِينَ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ - وَمَا نَزَلَ بِهِ جَبْرَيْلٌ مَعَ الْمَلَائِكَةِ إِلَى مَطْلَعِ الْفَجْرِ وَأَمَّا الطَّاءُ فَطُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَأْبٍ وَهِيَ شَجَرَةٌ غَرَسَهَا اللَّهُ وَنَفَخَ فِيهَا مِنْ رُوحِهِ وَإِنْ أَغْصَانُهَا لَتَرَى مِنْ وَرَاءِ سُورِ الْجَنَّةِ تَبَتُّ بِالْحُلِيِّ وَالْحُلَلِ مُتَدَلِّيَةً عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَأَمَّا الْيَاءُ فَيَدُ اللَّهِ فَوْقَ خَلْقِهِ بِاسِطَةٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ وَأَمَّا كَلَمَنْ فَالْكَافُ مِنْ كَلَامِ اللَّهِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ (١) وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا (٢) وَأَمَّا اللَّامُ فَالْإِمَامُ أَهْلُ الْجَنَّةِ بَيْنَهُمْ فِي الزِّيَارَةِ وَالتَّحِيَّةِ وَالسَّلَامِ وَتَلَاوُمِ أَهْلِ النَّارِ فِيمَا بَيْنَهُمْ وَأَمَّا الْمِيمُ فَمُلْكُ اللَّهِ الَّذِي لَا يَزُولُ وَدَوَامُهُ الَّذِي لَا يَفْنَى وَأَمَّا النُّونُ فَ ن وَالْقَلَمُ وَمَا يَسْطُرُونَ (٣) وَالْقَلَمُ قَلَمٌ مِنْ نُورٍ وَكِتَابٌ مِنْ نُورٍ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا - وَأَمَّا سَعَفَصُ فَالْصَّادُ صَاعٌ بِصَاعٍ وَفَصٌّ بِفَصٍّ يَعْنِي الْجَزَاءُ بِالْجَزَاءِ كَمَا تَدِينُ تَدَانُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعِبَادِ وَأَمَّا قَرَشْتُ يَعْنِي قَرَشَهُمْ فَحَشَرَهُمْ وَنَشَرَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - فَقَضَى بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ.

وَرَوَاهُ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ بِإِسْنَادٍ آخَرَ (٤).

ترجمه:

در این حدیث از اصبع بن نباته نقل شده که امیرالمؤمنین علی (ع) در پاسخ به سوال عثمان بن عفان از رسول خدا (ص) فرمودند: تفسیر "أبجد" را یاد بگیرید که مطالب عجیبی دارد وای بحال عالمی که آنرا نداند ایشان تفسیر آن را چنین بیان کرده اند:

آلف: آلاء خداوند و اسماء الهی.

باء: بهجت خداوند.

جیم: جنت الله، جلال و جمال خداوند.

دال: دین خدا.

هـاء: هاء جهنم و وای بر کسی که در آن بیافتد.

واؤ: وای بر اهل جهنم.

زاء: زوایا جهنم و پناه بر خدا از آن.

حطی: حط کردن گناهان از مستغفرین در شب قدر.

طاء: طوبی (درخت بهشت).

یاء: ید خداوند که گسترده است.

کاف: کلام خداوند که تغییر نمی کند.

لام: امام اهل بهشت و ملاقات اهل جهنم.

میم: ملک خداوند که پایدار و باقی است.

نون: قلم خداوند و کتاب نورانی در لوح محفوظ.

صاد: جزا به ازای عمل، همان طور که عمل می کنید پاداش خواهید گرفت.

قاف: جمع کردن مردم در قیامت.

ص: ۳۳۰

۱- یونس ۱۰- ۶۴.

۲- الکهف ۱۸- ۲۷.

۳- القلم ۶۸- ۱.

۴- معانی الأخبار- ۴۷.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۸۸ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۲۶۸۸-۱۲- (۱) وَيَأْتِي فِي كِتَابِ النِّكَاحِ فِي أَحْكَامِ الْأَوْلَادِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: الْغُلَامُ يَلْعَبُ سَبْعَ سِنِينَ وَيَتَعَلَّمُ الْكِتَابَ سَبْعَ سِنِينَ وَيَتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَالْحَرَامَ سَبْعَ سِنِينَ.

ترجمه:

در این حدیث که از امام جعفر صادق (ع) نقل شده، ایشان بیان می کنند که آموزش های کودک باید در مراحل مختلفی صورت گیرد. طبق این روایت:

در هفت سال اول زندگی: کودک باید بازی کند و از تجربه های طبیعی دوران کودکی بهره مند شود.

در هفت سال دوم (بین سنین ۷ تا ۱۴): کودک باید به یادگیری کتابت (نوشتن و خواندن) پرداخته و مهارت های اولیه آموزش داده شود.

در هفت سال سوم (بین سنین ۱۴ تا ۲۱): باید به آموزش حلال و حرام پرداخته شود، یعنی کودک باید با اصول دینی و اخلاقی آشنا شود و آموزش های مربوط به رفتار درست و غلط را دریافت کند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۸۹ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۲۶۸۹-۱۳- (۲) وَعَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص قَالَ: عَلِّمُوا أَوْلَادَكُمْ السَّبَّاحَةَ وَ الرَّمَايَةَ.

ترجمه:

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم : به کودکان خود شنا و تبراندازی یاد بدهید .

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۹۰ - رقم الحديث الباب: ۱۴]

۲۲۶۹۰-۱۴- (۳) وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: بَادِرُوا أَحْدَانَكُمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ تَسْبِقَكُمْ إِلَيْهِمُ الْمُرْجَةُ.

ترجمه:

حضرت صادق علیه السلام «قبل از آنکه مرجئه بر شما پیشی بگیرند، با حدیث ها و روایاتتان فرزندان را آموزش دهید

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۹۱ - رقم الحديث الباب: ۱۵]

۲۲۶۹۱-۱۵- (۴) فَخَارُ بْنُ مَعَدٍّ الْمُوسَوِيُّ فِي كِتَابِ الْحُجَّةِ عَلَى الذَّاهِبِ إِلَى تَكْفِيرِ أَبِي طَالِبٍ بِإِسْنَادِهِ إِلَى أَبِي الْفَرَجِ الْأَصْبَهَانِيِّ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُوسَى التَّلْعُكَبَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَعْمَرٍ الْكُوفِيِّ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ عَمِّهِ عَنِ الصَّادِقِ ع قَالَ: كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع يُعْجِبُهُ أَنْ يُرَوَى شِعْرُ أَبِي طَالِبٍ وَأَنْ يُدَوَّنَ وَقَالَ تَعَلَّمُوهُ وَعَلَّمُوهُ أَوْلَادَكُمْ فَإِنَّهُ كَانَ عَلَى دِينِ اللَّهِ وَفِيهِ عِلْمٌ كَثِيرٌ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ (۵) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۶).

ص: ۳۳۱

-
- ۱- يَأْتِي فِي الْحَدِيثِ ۱ مِنَ الْبَابِ ۸۳ مِنْ أَبْوَابِ أَحْكَامِ الْأَوْلَادِ.
 - ۲- يَأْتِي فِي الْحَدِيثِ ۲ مِنَ الْبَابِ ۸۳ مِنْ أَبْوَابِ أَحْكَامِ الْأَوْلَادِ.
 - ۳- يَأْتِي فِي الْحَدِيثِ ۱ مِنَ الْبَابِ ۸۴ مِنْ أَبْوَابِ أَحْكَامِ الْأَوْلَادِ.
 - ۴- الْحُجَّةُ عَلَى الذَّاهِبِ - ۲۵.
 - ۵- تَقْدَمُ فِي الْأَبْوَابِ ۲، ۲۴، ۲۵ مِنْ هَذِهِ الْأَبْوَابِ.
 - ۶- يَأْتِي فِي الْبَابِ ۱۵ مِنْ أَبْوَابِ آدَابِ التَّجَارَةِ، وَفِي الْبَابَيْنِ ۸۳، ۸۴ مِنْ أَبْوَابِ أَحْكَامِ الْأَوْلَادِ.

ص: ۳۳۲

ترجمه:

«امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) خوششان می آمد که شعر ابوطالب (علیه السلام) نقل شود و نوشته شود. و گفت: آن را یاد بگیرد و به فرزندانان بیاموزد، زیرا او بر دین خدا بود و در آن علم زیادی نهفته است.»

أَبْوَابُ عَقْدِ الْبَيْعِ وَشُرُوطِهِ

١- بَابُ اشْتِرَاطِ كَوْنِ الْمَبِيعِ مَمْلُوكًا أَوْ مَأْذُونًا فِي بَيْعِهِ وَعَدَمِ جَوَازِ بَيْعِ مَا لَا يَمْلِكُهُ وَعَدَمِ وُجُوبِ أَدَاءِ الثَّمَنِ وَحُكْمِ بَيْعِ الْخَمْرِ وَالْخِنْزِيرِ

اشاره

(١) بَابُ اشْتِرَاطِ كَوْنِ الْمَبِيعِ مَمْلُوكًا أَوْ مَأْذُونًا فِي بَيْعِهِ وَعَدَمِ جَوَازِ بَيْعِ مَا لَا يَمْلِكُهُ وَعَدَمِ وُجُوبِ أَدَاءِ الثَّمَنِ وَحُكْمِ بَيْعِ الْخَمْرِ وَالْخِنْزِيرِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٩٢ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٦٩٢-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَقْدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ ع عَنْ آبَائِهِ ع عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي قَالَ: وَمَنْ اشْتَرَى خِيَانَةً وَهُوَ يَعْلَمُ فَهُوَ كَالَّذِي خَانَهَا.

ترجمه:

از حسین بن زید از امام صادق (ع)، از پدرانش (ع) از رسول خدا (ص) در حدیث المناهی (نهی ها)، که فرمود: «وهر کس خیانتی را بخرد در حالی که می داند، مانند کسی است که همان خیانت را انجام داده است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٩٣ - رقم الحديث الباب: ٢]

۲۲۶۹۳-۲- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْبَرْقِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ بْنِ الْفَضِيلِ (۴) قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ

ص: ۳۳۳

۱- الباب ۱ فيه ۱۲ حديثا.

۲- الفقيه ۴- ۱۵- ۱۱.

۳- التهذيب ۶- ۳۳۹- ۹۴۵ و التهذيب ۶- ۳۵۱- ۹۹۶، و التهذيب ۷- ۱۸۱- ۷۹۵.

۴- السند فى الموضوع الأول من التهذيب (۹۴۵) مطابق للأصل، و فى الموضوع الثانى (۹۹۶)- أحمد بن محمد بن عيسى، عن محمد بن خالد، عن القاسم بن محمد، عن محمد بن القاسم، و فى الجزء السابع فى الحديث (۷۹۵)- أحمد بن محمد، عن البرقى، عن محمد بن القاسم، عن فضيل و ورد السند فى الاستبصار ۳- ۱۲۳- ۴۳۹ هكذا- أحمد بن محمد، عن البرقى، عن القاسم بن محمد، عن فضيل، و فى الكافى ورد السند كما هو مذكور فى الأصل عن الكلينى.

الأول ع عَنْ رَجُلٍ اشْتَرَى مِنْ امْرَأَةٍ مِنْ آلِ فُلَانٍ بَعْضَ قَطَائِعِهِمْ وَ كَتَبَ عَلَيْهَا كِتَابًا بِأَنَّهَا قَدْ قَبِضَتْ الْمَالَ وَ لَمْ تَقْبِضْهُ فَيُعْطِيهَا الْمَالَ أَمْ يَمْنَعُهَا قَالَ قُلْ (۱) لَهُ لِيَمْنَعَهَا أَشَدَّ الْمَنْعِ فَإِنَّهَا بَاعَتْهُ مَا لَمْ تَمْلِكْهُ.

وَ رَوَاهُ الْكَلِينِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَى ع وَ ذَكَرَ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

محمد بن القاسم بن الفضيل گفت: از امام على بن حسين (ع) پرسیدم در مورد مردی که از زنی از خاندان فلان بخشی از املاک او را خرید و برای او نوشت که او پول را دریافت کرده است در حالی

که آن را دریافت نکرده است، آیا باید پول را به او بدهد یا آن را از او بگیرد؟ امام (ع) فرمود: «باید از او پول را نگیرند، بلکه باید او را به شدت از گرفتن آن منع کند زیرا او چیزی را فروخته که مالک آن نبوده است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۹۴ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۶۹۴-۳- (۳) وَ عَنْهُ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: سَأَلَهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ النَّيْلِ (۴) عَنْ أَرْضٍ اشْتَرَاهَا بِفَمِ النَّيْلِ - وَ أَهْلُ الْأَرْضِ يَقُولُونَ هِيَ أَرْضُهُمْ وَ أَهْلُ الْأُسْتَانِ يَقُولُونَ هِيَ مِنْ أَرْضِنَا فَقَالَ لَا تَشْتَرِهَا إِلَّا بِرِضَا أَهْلِهَا.

وَ رَوَاهُ الْكَلِينِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

از محمد بن مسلم، از امام باقر (ع) در حدیثی آمده است که مردی از اهل نیل درباره زمینی که در دهانه نیل خریده بود، از ایشان پرسید. (این زمین مورد اختلاف بود) و مردم آن زمین می گفتند که زمین از آن ایشان است، و مردم قصر (استان) می گفتند که زمین از زمین های ماست. امام فرمودند: آن را نخر مگر با رضایت اهلیش.

ص: ۳۳۴

۱- فی نسخة- فلتقل (هامش المخطوط).

۲- الکافی ۵- ۱۳۳- ۸.

۳- التهذيب ۷- ۱۴۹- ۶۶۲، و آورد صدره فی الحديث ۸ من الباب ۲۱ من هذه الأبواب.

۴- النيل - نهر يخرج من الفرات الكبير فيمر بالحلة و على هذا النهر بلدة صغيرة قرب الحلة (معجم البلدان ۵- ۳۳۴).
۵- الكافي ۵- ۲۸۳- ۴.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۹۵ - رقم الحديث الباب: ۱۴]

۲۲۶۹۵- ۴- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ (۲) عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَحَدَهُمَا عَنِ شِرَاءِ الْخِيَانَةِ وَالسَّرِقَةِ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ يَكُونَ قَدْ اخْتَلَطَ مَعَهُ غَيْرُهُ فَأَمَّا السَّرِقَةُ بِعَيْنِهَا فَلَا إِلَّا أَنْ يَكُونَ مِنْ مَتَاعِ السُّلْطَانِ فَلَا بَأْسَ بِذَلِكَ.

وَرَوَاهُ الْكَلِينِيُّ بِالسَّنَدِ الَّذِي قَبْلَهُ (۳)

وَرَوَاهُ بَنُو إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ الْمَشِيخَةِ لِلْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (۴)

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى مَا كَانَ مِنْ مَتَاعِ السُّلْطَانِ وَعُلِمَ أَنَّهُ مَأْخُوذٌ مِنْ أَمْوَالِ الْمُسْلِمِينَ جَمِيعاً مِثْلُ حَاصِلِ الْأَرْضِ الْمَفْتُوحَةِ عَنَوَةً أَوْ مِنْ مَالِ الْإِمَامِ كَالْأَنْفَالِ أَوْ نَحْوِهِمَا مِمَّا فِيهِ رُخْصَةٌ لِلشَّيْعَةِ كَمَا مَضَى (۵) وَيَأْتِي (۶).

ترجمه:

ابوبصير گفت: از یکی از آن دو (امام باقر یا امام صادق علیهما السلام درباره خرید مال خیانت و دزدی پرسیدم. امام فرمودند: «نه، مگر اینکه با اموال دیگری مخلوط شده باشد. اما در مورد دزدی خاص، (خرید آن) جایز نیست، مگر اینکه از اموال سلطان باشد؛ در این صورت اشکالی ندارد.»

می گویم : در صورتی است که معلوم باشد اموال سلطان از اموال عمومی مسلمانان (مانند محصولات زمین هایی که بدون جنگ گشوده شده اند) یا از اموال امام، مانند انفال، و موارد مشابه باشد؛ که در این موارد برای شیعیان رخصت و اجازه ای داده شده است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۹۶ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۶۹۶-۵- (۷) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَائٍ وَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ عَبْدِ صَالِحٍ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ فِي يَدِهِ دَارٌ لَيْسَتْ لَهُ وَ لَمْ تَزَلْ فِي يَدِهِ وَ يَدِ آبَائِهِ مِنْ قَبْلِهِ

ص: ۳۳۵

-
- ۱- التهذيب ۶- ۳۷۴- ۱۰۸۸، التهذيب ۷- ۱۳۲- ۴۷۸، و آورد صدره فی الحديث ۶ من الباب ۴ من أبواب ما يكتسب به.
 - ۲- ليس فی الموضع الثانی المصدر.
 - ۳- الكافي ۵- ۲۲۸- ۱.
 - ۴- مستطرفات السرائر ۷۸- ۲.
 - ۵- مضى فی الأبواب ۵۱، ۵۲، ۵۳ من أبواب ما يكتسب به، و فی الباب ۴ من أبواب الأنفال. قال- فقال- لا إلا أن يكون تشريه من متاع السلطان فلا باس بذلك.
 - ۶- يأتي فی الباب ۲۴ من أبواب حد السرقة. و تقدم فی الحديث ۴ من الباب ۷۱، و فی الحديث ۳ من الباب ۷۲ من أبواب جهاد العدو.
 - ۷- التهذيب ۷- ۱۳۰- ۵۷۱.

قَدْ أَعْلَمَهُ مَنْ مَضَى مِنْ آبَائِهِ أَنَّهَا لَيْسَتْ لَهُمْ وَ لَا يَذُرُونَ لِمَنْ هِيَ فَيَبِيعُهَا وَ يَأْخُذُ ثَمَنَهَا قَالَ مَا أَحَبُّ أَنْ يَبِيعَ مَا لَيْسَ لَهُ قُلْتُ فَإِنَّهُ لَيْسَ يَعْرِفُ صَاحِبَهَا وَ لَا يَذَرِي لِمَنْ هِيَ وَ لَا أَطْنُهُ يَجِيءُ لَهَا رَبٌّ أَبَدًا

قَالَ مَا أَحَبُّ أَنْ يَبِيعَ مَا لَيْسَ لَهُ قُلْتُ فَيَبِيعُ سُكْنَاهَا أَوْ مَكَانَهَا فِي يَدِهِ فَيَقُولُ أَيْعَكَ سُكْنَايَ وَ تَكُونُ فِي يَدِكَ كَمَا هِيَ فِي يَدِي قَالَ نَعَمْ يَبِيعُهَا عَلَى هَذَا.

ترجمه:

از اسحاق بن عمار از عبد صالح (علیه السلام) روایت شده که گفت: از او درباره مردی پرسیدم که خانه ای در دستش است که مال او نیست و پیوسته در دست او و پدرانش پیش از او بوده است.

پدرانش که در گذشته اند، به او گفته اند که آن خانه از آن آنان نیست و نمی دانند برای چه کسی است. پس آن مرد، خانه را بفروشد و بهای آن را بگیرد؟

فرمود: دوست ندارم که چیزی را که مال او نیست بفروشد.

گفتم: او صاحب خانه را نمی شناسد و نمی داند برای چه کسی است و گمان نمی کنم که هیچ گاه مالکی برای آن پیدا شود.

فرمود: دوست ندارم که چیزی را که مال او نیست بفروشد.

گفتم: پس سکونت یا مکانش را در دست خود بفروشد و بگوید: سکونتم را به تو می فروشم و خانه همچنان در دست تو باشد همان طور که در دست من است؟

فرمود: بله، آن را به این شکل بفروشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٩٧ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۲۶۹۷-۶- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْعَبَّاسِ عَنِ الْحَسَنِ (۲) عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ شِرَاءِ الْخِيَانَةِ وَالسَّرِقَةِ فَقَالَ إِذَا عَرَفْتَ أَنَّهُ كَذَلِكَ فَلَا إِلَّا أَنْ يَكُونَ شَيْئاً اشْتَرَيْتَهُ مِنَ الْعَامِلِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَمَاعَةَ نَحْوَهُ (۳) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ زُرْعَةَ عَنْ سَمَاعَةَ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

سماعه روایت کرده که گفت: از او درباره خریدن مال خیانت و دزدی پرسیدم.

فرمود: اگر می دانی که این گونه است، نه [نخر]، مگر آنکه چیزی باشد که از عامل خریده باشی.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۶۹۸ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۶۹۸-۷- (۵) وَ عَنْهُ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُؤَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ جَرَّاحِ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: لَا يَصْلُحُ شِرَاءُ السَّرِقَةِ وَالْخِيَانَةِ إِذَا عُرِفَتْ.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ مِثْلَهُ (۶).

ترجمه:

جرّاح مدائنی از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده است که فرمود: خریدن مال دزدی و خیانت صحیح نیست، اگر شناخته شود.

- ١- التهذيب ٦ - ٣٣٧ - ٩٣٤.
- ٢- فى المصدر زيادة- عن زرة.
- ٣- الفقيه ٣ - ٢٢٧ - ٣٨٤١.
- ٤- التهذيب ٧ - ١٣٢ - ٥٨١.
- ٥- التهذيب ٦ - ٣٧٤ - ١٠٨٩، و أورده فى الحديث ١ من الباب ٨ من أبواب الغصب.
- ٦- الكافى ٥ - ٢٢٨ - ٤.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٦٩٩ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٦٩٩ - ٨ - (١) أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ الطَّبْرِسِيُّ فِي كِتَابِ الْإِحْتِجَاجِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَمِيرِيِّ أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى صَاحِبِ الزَّمَانِ ع - أَنَّ بَعْضَ أَصْحَابِنَا لَهُ ضَيْعَةٌ جَدِيدَةٌ بِجَنْبِ ضَيْعَةٍ خَرَابٍ لِلسُّلْطَانِ فِيهَا حِصَّةٌ وَ أَكْرَتْهُ (٢) رَبَّما زَرَعُوا وَ تَنَازَعُوا فِي حُدُودِهَا وَ تُؤْذِيهِمْ عُمَالُ السُّلْطَانِ وَ تَتَعَرَّضُ فِي الْكُلِّ مِنْ غَلَّاتِ ضَيْعَتِهِ وَ لَيْسَ لَهَا قِيَمَةٌ لِخَرَابِهَا وَ إِنَّمَا هِيَ بَائِرَةٌ مُنْذُ عِشْرِينَ سَنَةً وَ هُوَ يَتَحَرَّجُ مِنْ شِرَائِهَا لِأَنَّهُ يُقَالُ إِنَّ هَذِهِ الْحِصَّةَ مِنْ هَذِهِ الضَّيْعَةِ كَانَتْ قُبِضَتْ مِنَ الْوَقْفِ قَدِيمًا لِلسُّلْطَانِ فَإِنْ جَازَ شِرَاؤُهَا مِنَ السُّلْطَانِ كَانَ ذَلِكَ صَوْنًا (٣) وَ صَلَاحًا لَهُ وَ عِمَارَةً لِضَيْعَتِهِ وَ أَنَّهُ يَزْرَعُ هَذِهِ الْحِصَّةَ مِنَ الْقَرْيَةِ الْبَائِرَةِ بِفَضْلِ مَاءِ ضَيْعَتِهِ الْعَامِرَةِ وَ يَنْحَسِمُ عَنْ طَمَعِ أَوْلِيَاءِ السُّلْطَانِ وَ إِنْ لَمْ يَجْزُ ذَلِكَ عَمَلٌ بِمَا تَأْمُرُهُ بِهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَأَجَابَهُ عِ الضَّيْعَةُ لَا يَجُوزُ انْتِیَاعُهَا إِلَّا مِنْ مَالِهَا أَوْ بِأَمْرِ أَوْ رَضَى مِنْهُ.

ترجمه:

از محمد بن عبدالله بن جعفر حمیری نقل شده که به امام زمان (علیه السلام) نوشت: یکی از دوستان ما ملکی جدید در کنار ملکی مخروبه دارد که سهمی از آن متعلق به سلطان است. کارگران او گاهی در حدود این زمین ها اختلاف پیدا می کنند و از سوی کارگزاران سلطان اذیت می شوند و این امر باعث می شود که در همه محصولات زمین او مداخله شود. این ملک مخروبه ارزشی ندارد و بیست سال است که بایر مانده، و او در خرید آن تردید دارد زیرا گفته می شود که این سهم از این زمین در گذشته از وقفی گرفته شده که به سلطان داده شده است. اگر خرید آن از سلطان جایز باشد، این کار به نفع او خواهد بود و سبب آبادی ملک او می شود و او می تواند این سهم از روستای بایر را با آب اضافی زمین آباد خود کشت کند و طمع کارگزاران سلطان از بین می رود. اگر جایز نباشد، او به دستوری که می فرمایید عمل می کند. امام (علیه السلام) در پاسخ نوشت: خرید این ملک جایز نیست مگر از مالک آن، یا با اجازه و رضایت او.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۷۰۰ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۲۷۰۰ - ۹ - (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ النَّهْدِيِّ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ اشْتَرَى سَرِقَةً وَهُوَ يَعْلَمُ فَقَدْ شَرِكَ فِي عَارِهَا وَإِثْمِهَا.

ترجمه:

از ابن ابی نجران از برخی اصحابش از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمود: کسی که مال دزدی بخرد و بداند که دزدی است، در ننگ و گناه آن شریک شده است.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۷۰۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۲۷۰۱ - ۱۰ - (۵) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ صَالِحِ بْنِ السَّنْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ

۱- الاحتجاج - ۴۸۷.

۲- الأكرة- الفلاحون، الواحد أكار. (الصحاح- أكر- ۲- ۵۸۰).

۳- فی نسخه- صوابا (هامش المخطوط).

۴- الکافی ۵- ۲۲۹- ۶، و التهذيب ۶- ۳۷۴- ۱۰۹۰.

۵- الکافی ۵- ۲۲۹- ۷، و أورده فی الحديث ۱ من الباب ۹ من أبواب الغصب.

بْنِ بَشِيرٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ أَبِي عُمَرَ السَّرَّاجِ (۱) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي الَّذِي تُوجَدُ عِنْدَهُ السَّرِقَةُ قَالَ هُوَ غَارِمٌ إِذَا لَمْ يَأْتِ عَلَى بَائِعِهَا شُهُودٌ (۲).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (۳)

وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (۴)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ وَرَوَاهُ أَيْضاً بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

از ابو عمر سراج نقل شده که امام صادق (عليه السلام) درباره کسی که مال دزدی نزد او پیدا شود، فرمود: او ضامن است، اگر فروشنده آن شاهدانی نیاورد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۰۲ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۲۷۰۲-۱۱- (۶) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ عُقْبَةَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُوسَى عَنْ بُرَيْدٍ وَ مُحَمَّدٍ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ اشْتَرَى طَعَامَ قَوْمٍ وَ هُمْ لَهُ كَارِهُونَ قُصَّ لَهُمْ مِنْ لَحْمِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

از محمد بن مسلم از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمود: هر کس غذایی را از گروهی بخرد در حالی که آنان از آن ناخشنود باشند، روز قیامت از گوشت او برای آنان قصاص می شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۰۳ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۲۷۰۳-۱۲- (۸) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيٍّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ سَرَقَ جَارِيَةً ثُمَّ بَاعَهَا يَحِلُّ فَرَجُّهَا لِمَنْ اشْتَرَاهَا قَالَ إِذَا أَنْبَأَهُمْ أَنَّهَا سَرِقَةٌ فَلَا يَحِلُّ وَإِنْ لَمْ يُعْلَمْ فَلَا بَأْسَ.

ص: ۳۳۸

۱- فی موضعی التهذیب- أبی عمرو السراج و فی الآخر- أبی عمّار السراج. و فی الوافی ۳- ۴۳ کتاب المعایش و المکاسب- أبو عمر السراج.

۲- فی المصدر- بشهود، و هو الأنسب.

۳- التهذیب ۷- ۱۳۱- ۵۷۴.

۴- التهذیب ۶- ۳۷۴- ۱۰۹۱.

۵- التهذيب ۷- ۲۳۷- ۱۰۳۸.

۶- الكافي ۵- ۲۲۹- ۱.

۷- التهذيب ۷- ۱۳۲- ۵۸۰.

۸- قرب الإسناد- ۱۱۴، و آورده فی الحديث ۲ من الباب ۲۳ من أبواب بيع الحيوان.

وَرَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ (۱)

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۲) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳) وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى حُكْمِ بَيْعِ الْخَمْرِ وَ
الْخِنْزِيرِ فِيمَا يُكْتَسَبُ بِهِ (۴).

ترجمه:

علی بن جعفر از برادرش موسی بن جعفر (علیه السلام) روایت کرده که گفت: از او پرسیدم درباره
مردی که کنیزی را دزدیده و سپس او را فروخته است؛ آیا بر خریدار او حلال است که از او بهره مند
شود؟

فرمود: اگر به آنان خبر داده که او دزدی است، حلال نیست؛ و اگر آگاه نکرده، اشکالی ندارد.

۲- بَابُ أَنَّ مَنْ بَاعَ مَا يَمْلِكُ وَ مَا لَا يَمْلِكُ صَحَّ الْبَيْعُ فِيمَا يَمْلِكُ خَاصَّةً

اشاره

(۵) ۲ بَابُ أَنَّ مَنْ بَاعَ مَا يَمْلِكُ وَ مَا لَا يَمْلِكُ صَحَّ الْبَيْعُ فِيمَا يَمْلِكُ خَاصَّةً

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٠٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٠٤ - ١ - (٦) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الطُّوسِيُّ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْعَسْكَرِيِّ ع - فِي رَجُلٍ بَاعَ (٧) قِطَاعَ أَرْضَيْنِ (٨) فَيَحْضُرُهُ الْخُرُوجُ إِلَى مَكَّةَ - وَالْقَرْيَةُ عَلَى مَرَاوِجٍ مِنْ مَنْزِلِهِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ مِنَ الْمَقَامِ مَا يَأْتِي بِحُدُودِ أَرْضِهِ وَعَرَفَ حُدُودَ الْقَرْيَةِ الْأَرْبَعَةَ فَقَالَ لِلشُّهُودِ اشْهَدُوا أَنِّي قَدْ بَعْتُ فَلَانًا يَعْنِي الْمُشْتَرِيَ جَمِيعَ الْقَرْيَةِ الَّتِي حَدُّ مِنْهَا كَذَا وَالثَّانِي وَالثَّلَاثُ وَالرَّابِعُ وَإِنَّمَا لَهُ فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ قِطَاعُ أَرْضَيْنِ فَهَلْ يَصْلُحُ لِلْمُشْتَرِيَ ذَلِكَ وَإِنَّمَا لَهُ بَعْضُ هَذِهِ الْقَرْيَةِ وَقَدْ أَقَرَّ لَهُ بِكُلِّهَا فَوَقَّعَ لَا يَجُوزُ بَيْعُ مَا لَيْسَ يَمْلِكُ وَقَدْ وَجَبَ الشَّرَاءُ مِنَ الْبَائِعِ عَلَى مَا يَمْلِكُ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ (٩)

ص: ٣٣٩

-
- ١- مسائل على بن جعفر - ١٣٢ - ١٢٦.
 - ٢- تقدم في الحديث ٦ من الباب ٥٢ من أبواب ما يكتسب به.
 - ٣- يأتي في البابين ٢، ٣، وفي الحديثين ٥، ٦ من الباب ٢١، وفي الباب ٢٢ من هذه الأبواب، وفي الحديث ١ من الباب ٢٣ من أبواب بيع الحيوان.
 - ٤- تقدم في الأبواب ٥، ٥٥، ٥٦، ٥٧ من أبواب ما يكتسب به.
 - ٥- الباب ٢ فيه حديث واحد.
 - ٦- التهذيب ٧ - ١٥٠ - ٦٦٧، وأورد قطعة منه في الحديث ١ من الباب ٤٨ من أبواب الشهادات.
 - ٧- كذا كتب في الأصل (باع) وكأنه مشطوب، وفي المصدر - له (بدل - باع).
 - ٨- في نسخة من الفقيه - أرض (هامش المخطوط).
 - ٩- الفقيه ٣ - ٢٤٢ - ٣٨٨٦.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ (۱)

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۲).

ترجمه:

از محمد بن حسن صفار نقل شده که به امام حسن عسکری (علیه السلام) نوشت و پرسید: مردی بخشی از زمین های خود را فروخته و قصد خروج به مکه دارد. این روستا چند منزل از محل سکونتش فاصله دارد و فرصت ندارد تا حدود زمین خود را مشخص کند، پس حدود چهارگانه روستا را به شهود معرفی کرده و به آنان گفت: «شهادت دهید که من تمام این روستا را که حدود آن چنین و چنان است، به فلانی (خریدار) فروختم.» در حالی که تنها بخشی از این روستا متعلق به اوست. آیا این برای خریدار صحیح است در حالی که او به کل روستا اقرار کرده است؟ امام (علیه السلام) در پاسخ نوشتند: فروش چیزی که مالک آن نیست، جایز نیست و خرید فقط بر آنچه فروشنده مالک آن است، واجب است.

۳- بَابُ أَحْكَامِ الشَّرَاءِ مِنْ غَيْرِ الْمَالِكِ مَعَ عَدَمِ إِجَازَتِهِ

اشاره

(۳) ۳ بَابُ أَحْكَامِ الشَّرَاءِ مِنْ غَيْرِ الْمَالِكِ مَعَ عَدَمِ إِجَازَتِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۰۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

٢٢٧٠٥-١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ فِي الْمَجَالِسِ وَ الْأَخْبَارِ بِإِسْنَادِهِ الْآتِي (٥) عَنْ رُزَيْقٍ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ يَوْمًا إِذْ دَخَلَ عَلَيْهِ رَجُلَانِ إِلَى أَنْ قَالَ فَقَالَ أَحَدُهُمَا إِنَّهُ كَانَ عَلَيَّ مَالٌ لِرَجُلٍ مِنْ بَنِي عَمَّارٍ - وَ لَهُ بِذَلِكَ ذِكْرٌ حَقٌّ وَ شُهُودٌ فَأَخَذَ الْمَالَ وَ لَمْ أَسْتَرجِعْ مِنْهُ الذِّكْرَ بِالْحَقِّ وَ لَا كَتَبْتُ عَلَيْهِ كِتَابًا وَ لَا أَخَذْتُ مِنْهُ بَرَاءَةً وَ ذَلِكَ لِأَنِّي وَثِقْتُ بِهِ وَ قُلْتُ لَهُ مَزَقِ الذِّكْرَ بِالْحَقِّ الَّذِي عِنْدَكَ فَمَاتَ وَ تَهَاوَنَ بِذَلِكَ وَ لَمْ يُمَزِّقْهَا وَ عَقَّبَ هَذَا أَنَّ طَالِبِنِي بِالْمَالِ وَرَأْتُهُ وَ حَاكَمُونِي وَ أَخْرَجُوا بِذَلِكَ الذِّكْرَ بِالْحَقِّ وَ أَقَامُوا الْعُدُولَ فَشَهِدُوا عِنْدَ الْحَاكِمِ فَأُخِذْتُ بِالْمَالِ وَ كَانَ الْمَالُ كَثِيرًا فَتَوَارَثْتُ (٦) مِنَ الْحَاكِمِ فَبَاعَ عَلَيَّ قَاضِي الْكُوفَةِ مَعِيشَةً لِي وَ قَبَضَ الْقَوْمُ الْمَالَ وَ هَذَا رَجُلٌ مِنْ إِخْوَانِنَا ابْتُلِيَ بِشِرَاءِ مَعِيشَتِي مِنَ الْقَاضِي ثُمَّ إِنَّ وَرَثَةَ الْمَيِّتِ أَقْرَؤُا أَنَّ الْمَالَ كَانَ أَبُوهُمْ قَدْ قَبَضَهُ وَ قَدْ سَأَلُوهُ أَنْ يَرُدَّ عَلَيَّ مَعِيشَتِي وَ يُعْطُوهُ فِي أَنْجَمٍ مَعْلُومَةٍ فَقَالَ إِنِّي أَحِبُّ أَنْ تَسْأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ هَذَا فَقَالَ الرَّجُلُ يَعْنِي الْمُشْتَرِيَ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ كَيْفَ أَصْنَعُ فَقَالَ تَصْنَعُ أَنْ

ص: ٣٤٠

١- الكافي ٧- ٤٠٢- ٤.

٢- تقدم في الباب ١ من هذه الأبواب.

٣- الباب ٣ فيه حديث واحد.

٤- أمالي الطوسي ٢- ٣٠٩.

٥- يأتي في الفائدة الثانية من الخاتمة برقم (٥١).

٦- في المصدر- فتاويرت.

تَرْجِعَ بِمَالِكَ عَلَى الْوَرِثَةِ وَ تَرُدَّ الْمَعِيشَةَ إِلَى صَاحِبِهَا وَ تُخْرِجَ يَدَكَ عَنْهَا قَالَ فَإِذَا أَنَا فَعَلْتُ ذَلِكَ لَهُ أَنْ يُطَالِبَنِي بِغَيْرِ هَذَا قَالَ نَعَمْ لَهُ أَنْ يَأْخُذَ مِنْكَ مَا أَخَذْتَ مِنَ الْغَلَّةِ ثَمَنَ الثَّمَارِ وَ كُلِّ مَا كَانَ مَرْسُومًا فِي الْمَعِيشَةِ يَوْمَ اشْتَرَيْتَهَا يَجِبُ أَنْ تَرُدَّ ذَلِكَ إِلَّا مَا كَانَ مِنْ زَرْعٍ زَرَعْتَهُ أَنْتَ فَإِنَّ لِلزَّارِعِ إِمَّا قِيَمَةَ الزَّرْعِ وَ إِمَّا أَنْ يَصْبِرَ عَلَيْكَ إِلَى وَقْتِ حَصَادِ الزَّرْعِ فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ كَانَ ذَلِكَ لَهُ وَ رَدَّ عَلَيْكَ الْقِيَمَةَ وَ كَانَ الزَّرْعُ

لَهُ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ فَإِنْ كَانَ هَذَا قَدْ أَحْدَثَ فِيهَا بِنَاءً وَ غَرْسَ قَالَ لَهُ قِيَمَةُ ذَلِكَ أَوْ يَكُونُ ذَلِكَ الْمُحْدَثُ بِعَيْنِهِ يَقْلَعُهُ وَ يَأْخُذُهُ قُلْتُ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِيهَا غَرْسٌ أَوْ بِنَاءٌ فَقْلَعَ الْغَرْسَ وَ هَدَمَ الْبِنَاءَ فَقَالَ يَرُدُّ ذَلِكَ إِلَى مَا كَانَ أَوْ يَغْرُمُ الْقِيَمَةَ لِصَاحِبِ الْأَرْضِ فَإِذَا رَدَّ جَمِيعَ مَا أَخَذَ مِنْ غَلَّاتِهَا إِلَى صَاحِبِهَا وَ رَدَّ الْبِنَاءَ وَ الْغَرْسَ وَ كُلَّ مُحْدَثٍ إِلَى مَا كَانَ أَوْ رَدَّ الْقِيَمَةَ كَذَلِكَ يَجِبُ عَلَى صَاحِبِ الْأَرْضِ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهِ كُلَّ مَا خَرَجَ عَنْهُ فِي إِصْلَاحِ الْمَعِيشَةِ مِنْ قِيَمَةِ غَرْسٍ أَوْ بِنَاءٍ أَوْ نَفَقَةٍ فِي مَصْلَحَةِ الْمَعِيشَةِ وَ دَفْعِ النَّوَائِبِ عَنْهَا كُلِّ ذَلِكَ فَهُوَ مَرْدُودٌ إِلَيْهِ.

ترجمه:

از رُزِيق نقل شده که گفت: روزی نزد امام صادق (علیه السلام) بودم که دو مرد وارد شدند. یکی از آنها گفت: «مالی را که به یکی از مردان بنی عمار بدهکار بودم، به او پرداختم و به او گفتم سند طلب را پاره کند، اما او به دلیل اعتماد من به آن اهمیتی نداد و پاره نکرد. پس از وفات او، وارثانش نزد من آمدند و طلب خود را مطالبه کردند و نزد قاضی رفتند و شاهدانی آوردند که گواهی دادند. قاضی مرا به پرداخت آن محکوم کرد و دارایی ام را فروخت. سپس یکی از برادرانمان، که به خرید دارایی ام از قاضی مبتلا شده بود، با من توافق کرد تا آن را بازگرداند. اکنون وارثان فرد فوت شده اقرار کرده اند که پدرشان آن مال را دریافت کرده بود و آماده اند که دارایی مرا بازگردانند، اما خریدار گفت: از امام صادق (ع) پرسید که چه باید کرد.»

امام صادق (علیه السلام) فرمود: «مال خود را از وارثان پس بگیر و دارایی را به صاحبش بازگردان و خود را از آن کنار بکش.» خریدار پرسید: «اگر چنین کنم، آیا حق دارند غیر از آن نیز از من طلب کنند؟» امام فرمود: «بله، هرچه از محصول و درآمد آن دارایی داشته ای، باید بازگردانی، مگر زراعتی که خود کاشته ای که یا قیمت آن را بگیرند یا تا زمان برداشت صبر کنند.»

پرسیدم: «اگر خریدار بنایی در آن ایجاد کرده یا درختی کاشته باشد، تکلیف چیست؟» امام فرمود: «می تواند هزینه آن را بگیرد یا خود بنا و درختان را بردارد.»

پرسیدم: «اگر درختان و بنای دیگری باشد و آنها را تخریب یا برداشت کند، چه؟» امام فرمود: «آن را به حالت اولیه بازگرداند یا قیمت آن را بپردازد. همچنین مالک اصلی باید هر هزینه ای که خریدار برای بهبود آن دارایی کرده، به او برگرداند.»

٤- بَابُ وُجُوبِ الْعِلْمِ بِقَدْرِ الْمَبِيعِ فَلَا يَصِحُّ بَيْعُ الْمَكِيلِ وَالْمَوْزُونِ وَالْمَعْدُودِ مُجَازَفَةً وَ حُكْمِ الْأَخْرَسِ وَالْأَعْجَمِ فِي الْعُقُودِ

اشاره

(١) ٤ بَابُ وُجُوبِ الْعِلْمِ بِقَدْرِ الْمَبِيعِ فَلَا يَصِحُّ بَيْعُ الْمَكِيلِ وَالْمَوْزُونِ وَالْمَعْدُودِ مُجَازَفَةً وَ حُكْمِ الْأَخْرَسِ وَالْأَعْجَمِ فِي الْعُقُودِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٠٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٠٦-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا كَانَ مِنْ طَعَامٍ سَمِّيتَ فِيهِ كَيْلًا فَلَا يَصْلَحُ بَيْعُهُ مُجَازَفَةً وَ هَذَا مِمَّا يُكْرَهُ مِنْ بَيْعِ الطَّعَامِ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ

ص: ٣٤١

۱- الباب ۴ فيه ۴ أحاديث.

۲- الفقيه ۳- ۲۲۳- ۳۸۲۹.

عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلْبِيِّ مِثْلَهُ (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ
مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

از حلبی نقل شده که امام صادق (علیه السلام) فرمود: «هر نوع غذایی که در آن مقدار مشخصی
برای فروش ذکر کرده ای، فروش آن به صورت مجازفه (بدون تعیین و تشخیص دقیق مقدار) جایز
نیست و این نوع فروش از مواردی است که در خرید و فروش غذاها مکروه است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۰۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۰۷-۲- (۳) وَعَنْهُ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ: فِي رَجُلٍ
اشْتَرَى مِنْ رَجُلٍ طَعَامًا عَدْلًا بِكَيْلٍ مَعْلُومٍ وَأَنَّ صَاحِبَهُ قَالَ لِلْمُشْتَرِي ابْتَغِ مِنِّي مِنْ هَذَا الْعَدْلِ الْآخَرَ
بِغَيْرِ كَيْلٍ فَإِنَّ فِيهِ مِثْلَ مَا فِي الْآخَرِ الَّذِي ابْتَغْتَ قَالَ لَا يَصْلُحُ إِلَّا بِكَيْلٍ وَقَالَ وَمَا كَانَ مِنْ طَعَامٍ سَمَّيْتَ
فِيهِ كَيْلًا فَإِنَّهُ لَا يَصْلُحُ مُجَازَفَةً هَذَا مِمَّا (۴) يُكْرَهُ مِنْ بَيْعِ الطَّعَامِ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ وَالصَّدُوقُ كَالَّذِي قَبْلَهُ (۵).

ترجمه:

در این حدیث که از حلبی نقل شده، امام صادق (علیه السلام) به مسئله معاملات غذایی و چگونگی انجام آن اشاره می کند. حضرت می فرماید: اگر فردی از دیگری غذایی خرید که مقدار آن مشخص و معین بوده است، و سپس فروشنده به خریدار پیشنهاد دهد که از همان نوع غذا را بدون تعیین مقدار خریداری کند (مثلاً با همان کیفیت و مشابهت، اما بدون اندازه گیری دقیق)، این معامله جایز نیست و فروش آن به صورت مجازفه (بدون مشخص کردن مقدار) صحیح نمی باشد. همچنین حضرت تأکید می کند که هر نوع غذایی که مقدار آن مشخص باشد، نمی تواند به صورت مجازفه (یعنی به طور غیرقابل پیش بینی) فروخته شود، و این نوع معامله از مواردی است که در خرید و فروش غذاها مکروه است.

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۷۰۸ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۲۷۰۸ - ۳ - (۶) وَ عَنْهُ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنِ الْحَلْبِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا كَانَ مِنْ طَعَامٍ سَمَّيْتَ فِيهِ كَيْلًا فَلَا يَصْلُحُ مُجَازَفَةً.
وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

در این روایت از حلبی، امام صادق (علیه السلام) می فرماید: "هر غذایی که مقدار آن به وسیله ی پیمانه یا کیلی تعیین شده باشد، نمی تواند به صورت مجازفه (بدون تعیین مقدار) فروخته شود."

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۷۰۹ - رقم الحدیث الباب: ۴]

۲۲۷۰۹ - ۴ - (۸) وَ عَنْهُ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنِ الرَّجُلِ يَشْتَرِي

۱- الکافی ۵- ۱۹۳- ۱.

۲- التهذیب ۷- ۱۲۲- ۵۳۱، و الاستبصار ۳- ۱۰۲- ۳۵۶.

۳- التهذیب ۷- ۳۶- ۱۴۸.

۴- فی نسخه من الفقیه- ما (هامش المخطوط).

۵- الکافی ۵- ۱۷۹- ۴ و الفقیه ۳- ۲۰۹- ۳۷۸۱.

۶- التهذیب ۷- ۱۲۲- ۵۳۰، و الاستبصار ۳- ۱۰۲- ۳۵۵.

۷- الفقیه ۳- ۲۲۶- ۳۸۳۸.

۸- التهذیب ۷- ۱۲۲- ۵۳۲.

بَيْعاً فِيهِ كَيْلٌ أَوْ وَزْنٌ بَغَيْرِهِ (۱) ثُمَّ يَأْخُذُ عَلَى نَحْوِ مَا فِيهِ قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ.

وَبِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ (۲) وَرَوَاهُ الْكَلِينِيُّ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ (۳)

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۴) وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى حُكْمِ الْأَخْرَسِ وَالْأَعْجَمِ عُمُومًا فِي الْقِرَاءَةِ فِي الصَّلَاةِ (۵).

ترجمه:

در این روایت از ابان، نقل شده است که عبد الرحمن بن ابی عبد الله از امام صادق (علیه السلام) سؤال کرد درباره خرید و فروش هایی که در آن از پیمانه یا وزن خاصی استفاده می شود، اما معامله به صورت دیگری انجام می شود (یعنی برای خرید و فروش یک جنس از واحد اندازه گیری متفاوتی

استفاده می شود) ولی در زمان تحویل به همان صورت متعارف توپل می دهد . امام صادق (علیه السلام) پاسخ داد: "در این صورت هیچ اشکالی ندارد."

۵- بَابُ جَوَازِ الشُّرَاءِ عَلَى تَصْدِيقِ الْبَائِعِ فِي الْكَيْلِ مِنْ دُونِ إِعَادَتِهِ وَ كَذَا إِذَا حَضَرَ الْمُشْتَرِي الْإِعْتِبَارَ وَلَا يَبِيعُهُ بِغَيْرِ كَيْلٍ بِمُجَرَّدِ تَصْدِيقِ الْبَائِعِ

اشاره

(۶) ۵ بَابُ جَوَازِ الشُّرَاءِ عَلَى تَصْدِيقِ الْبَائِعِ فِي الْكَيْلِ مِنْ دُونِ إِعَادَتِهِ وَ كَذَا إِذَا حَضَرَ الْمُشْتَرِي
الْإِعْتِبَارَ وَلَا يَبِيعُهُ بِغَيْرِ كَيْلٍ بِمُجَرَّدِ تَصْدِيقِ الْبَائِعِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۱۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۱۰-۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ أَبِي
سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَشْتَرِي مِائَةَ رَاوِيَةٍ (۸) مِنْ زَيْتٍ فَأَعْتَرِضُ
رَاوِيَةً أَوْ اثْنَتَيْنِ فَأَتَرْنُهُمَا ثُمَّ أَخَذُ سَائِرَهُ عَلَى قَدَرِ ذَلِكَ قَالَ لَا بَأْسَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَمْرٍو نَحْوَهُ (۹)

ص: ۳۴۳

۱- فى نسخة- يعيره (هامش المخطوط) و كذلك المصدر.

۲- التهذيب ۷- ۱۲۳- ۵۳۶.

۳- الکافی ۵- ۱۹۳- ۴.

۴- یأتی فی الأبواب ۵، ۶، ۷، ۲۶ من هذه الأبواب، و فی الحديث ۵ من الباب ۱۶ من أبواب الربا، و فی الحديث ۳ من الباب ۴۰ من أبواب آداب التجارة.

۵- تقدم فی الحديث ۲ من الباب ۵۹ من أبواب القراءة فی الصلاة.

۶- الباب ۵ فيه ۹ أحاديث.

۷- الکافی ۵- ۱۹۴- ۷.

۸- الراوية- القربة، انظر (الصحيح- روى- ۶- ۲۳۶۴).

۹- الفقيه ۳- ۲۲۶- ۳۸۳۶.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ سَوَّارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْمُكَارِي مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

در این روایت از عبد الملک بن عمرو، نقل شده که او از امام صادق (علیه السلام) سؤال کرد درباره خرید ۱۰۰ رویه از روغن (که در اینجا منظور از "راویه" احتمالاً به مقدار مشخصی از روغن است) و اینکه اگر دو عدد از این روایات را وزن کند و بعد باقی مانده را به همان مقدار خریداری کند. امام صادق (علیه السلام) پاسخ داد: "هیچ اشکالی ندارد."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۱۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۱۱- ۲- (۲) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ عَمْرٍو (۳) قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَشْتَرِي الطَّعَامَ فَأَكْتَالُهُ وَ مَعِيَ مَنْ قَدْ شَهِدَ الْكَئِيلَ وَ إِنَّمَا أَكِيلُهُ لِنَفْسِي فَيَقُولُ بَعْنِيهِ فَأَبِيعُهُ إِيَّاهُ عَلَى ذَلِكَ الْكَئِيلِ الَّذِي أَكْتَلْتُهُ قَالَ لَا بَأْسَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى مِثْلَهُ (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي الْعُطَارِدِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع وَ ذَكَرَ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

در این روایت، عبد الکریم بن عمرو از امام صادق (علیه السلام) سوال می کند که آیا می تواند غذایی را خریداری کند و آن را به مقدار معینی که خودش آن را اندازه گیری کرده است و شاهی هم حضور داشته ، به شخص دیگری بفروشد؟ در این مورد، امام (علیه السلام) پاسخ می دهند که "هیچ اشکالی ندارد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧١٢ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٧١٢ - ٣ - (٦) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ (٧) عَنْ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِنَا قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنِ الرَّجُلِ يَشْتَرِي الْجِصَّ فَيَكِيلُ بَعْضَهُ يَأْخُذُ الْبَقِيَّةَ بِغَيْرِ كَيْلٍ فَقَالَ إِمَّا أَنْ يَأْخُذَ كُلَّهُ بِتَصْدِيقِهِ وَإِمَّا أَنْ يَكِيلَهُ كُلَّهُ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (٨).

ترجمه:

در این روایت، فردی از اصحاب امام صادق (علیه السلام) از ایشان سوال می کند که آیا جایز است که شخصی مقداری از جص (گچ) را اندازه گیری کند و بقیه را بدون اندازه گیری به فروش برساند؟ امام صادق (علیه السلام) در پاسخ می فرمایند: "یا باید همه ی آن را به تصدیق بگیرد، یا باید همه ی آن را اندازه گیری کند."

- ۱- التهذيب ۷- ۱۲۲- ۵۳۴، والاستبصار ۳- ۱۰۲- ۳۵۷.
- ۲- الكافي ۵- ۱۷۹- ۷.
- ۳- فی المصدر- عبد الملك بن عمرو.
- ۴- التهذيب ۷- ۳۸- ۱۶۱.
- ۵- کذا جاء هذا السند فی الأصل هنا، و ظاهره رواية الكلینی للحديث ۲ بهذا السند، لكننا لم نعثر عليه فی الكافي و إنما روى به الحديث (۶) الآتی، فلاحظ.
- ۶- الكافي ۵- ۱۹۵- ۱۳.
- ۷- "عن ابيه" ليس فی المصدر.
- ۸- التهذيب ۷- ۱۲۵- ۵۴۵.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۱۳ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۷۱۳- ۴- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ أَبَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حُمْرَانَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع اشْتَرَيْتَنَا طَعَامًا فَزَعَمَ صَاحِبُهُ أَنَّهُ كَالَهُ فَصَدَّقْنَاهُ وَ أَخَذْنَاهُ بِكَيْلِهِ فَقَالَ لَا بَأْسَ فَقُلْتُ أَيْ جُوزُ أَنْ أَبِيعَهُ كَمَا اشْتَرَيْتُهُ بِغَيْرِ كَيْلٍ قَالَ لَا أَمَّا أَنْتَ فَلَا تَبِعْهُ حَتَّى تَكِيلَهُ.

ترجمه:

در این روایت، محمد بن حمران از امام صادق (علیه السلام) می پرسد که اگر شخصی غذایی را خریداری کند و فروشنده ادعا کند که آن را اندازه گیری کرده، و خریدار به این ادعا اعتماد کرده و غذا را با همان اندازه گیری پذیرفته است، آیا می تواند همان کالا را بدون اندازه گیری دوباره به فروش

برساند؟ امام صادق (علیه السلام) در پاسخ می فرمایند: "اگر خودت قصد فروش آن را داری، نباید آن را تا زمانی که مجدداً اندازه گیری نکرده ای بفروشی."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧١٤ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٧١٤ - ٥ - (٢) وَعَنْهُ عَنْ صَفْوَانَ وَ عَلِيٍّ بْنِ الثُّعْمَانِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ شُعَيْبٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ لِي عَلَيْهِ أَحْمَالُ كَيْلٍ مُسَمًّى فَيَبِيعُهُ إِلَى بِأَحْمَالٍ فِيهَا أَقْلٌ مِنَ الْكَيْلِ الَّذِي لِي عَلَيْهِ وَ أَخَذُ مُجَازَفَةً فَقَالَ لَا بَأْسَ الْحَدِيثَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ شُعَيْبٍ (٣)

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى تَصَدِيقِ صَاحِبِ الْمَتَاعِ أَوْ مَخْصُوصٍ بِاسْتِيفَاءِ الدِّينِ.

ترجمه:

در این روایت، یعقوب بن شعیب از امام صادق (علیه السلام) می پرسد که اگر من مبلغی از کالا را به کسی بدهکار باشم و او به من کالاهایی بفرستد که مقدار آن کمتر از مقدار بدهی ام باشد، و من آن را بپذیرم و مقدار کم تر را قبول کنم، و آنرا بدون کیل یا وزن تحویل بگیرم آیا این عمل جایز است؟ امام صادق (علیه السلام) در پاسخ می فرمایند: "هیچ اشکالی ندارد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧١٥ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٧١٥ - ٦ - (٤) وَعَنْهُ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي الْعَطَّارِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ اشْتَرَيْ الطَّعَامَ فَأَضَعُ فِي أَوَّلِهِ وَ أَرْبَحُ فِي آخِرِهِ فَأَسْأَلُ صَاحِبِي أَنْ يَحْطَّ عَنِّي فِي كُلِّ كُرٍّ كَذَا وَ كَذَا قَالَ هَذَا لَا خَيْرَ فِيهِ وَ لَكِنْ يَحْطُّ عَنْكَ حَمْلُهُ قُلْتُ إِنْ حَطَّ عَنِّي أَكْثَرَ مِمَّا وَضَعْتُ قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ قُلْتُ فَأُخْرِجُ الْكُرَّ وَ الْكُرَّيْنِ فَيَقُولُ الرَّجُلُ أَعْطَيْتَنِي بِكَيْلِكَ قَالَ إِذَا اتَّيَمَّنَكَ فَلَا بَأْسَ.

ترجمه:

ابوالعطارد می گوید: به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: غذایی می خرم، مقداری در ابتدای آن می گذارم و در انتهای آن سود می برم. از شریکم می خواهم که در هر کَرّ، فلان مقدار را از من کم کند. حضرت فرمود: این کار خیر ندارد؛ اما اگر وزن بار را از تو کم کند، اشکالی ندارد. گفتم: اگر بیشتر از آنچه من گذاشته ام از من کم کند، چطور؟ فرمود: اشکالی ندارد. گفتم: کَرّ یا دو کَرّ را بیرون می آورم، و آن مرد می گوید با پیمانۀ خودت به من بده. فرمود: اگر به تو اعتماد دارد، اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۱۶ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۷۱۶-۷- (۵) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ زُرْعَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ

ص: ۳۴۵

-
- ۱- التهذيب ۷-۳۷-۱۵۷.
 - ۲- التهذيب ۷-۱۲۵-۵۴۶، والاستبصار ۳-۱۰۲-۳۵۸، وأورد قطعة منه في الحديث ۲ من الباب ۶، وذيله في الحديث ۱ من الباب ۱۰ من أبواب بيع الثمار.
 - ۳- الفقيه ۳-۲۲۵-۳۸۳۴.
 - ۴- التهذيب ۷-۳۸-۱۵۹، الكافي ۵-۱۷۹-۶، وأورد صدره في الحديث ۵ من الباب ۴۴ من أبواب آداب التجارة.
 - ۵- التهذيب ۷-۳۷-۱۵۸.

عَنْ سَمَاعَةَ (١) قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ شِرَاءِ الطَّعَامِ وَ مَا يُكَالُ وَ يُوزَنُ هَلْ يَصْلُحُ شِرَاؤُهُ بِغَيْرِ كَيْلٍ وَ لَا وَزْنٍ فَقَالَ أَمَّا أَنْ تَأْتِيَ رَجُلًا فِي طَعَامٍ قَدْ كِيلَ وَ وَزَنَ تَشْتَرِي مِنْهُ مُرَابَحَةً فَلَا بَأْسَ إِنْ اشْتَرَيْتَهُ مِنْهُ وَ لَمْ تَكِلْهُ وَ لَمْ تَزِنْهُ إِذَا كَانَ الْمُشْتَرِي الْأَوَّلُ قَدْ أَخَذَهُ بِكَيْلٍ أَوْ وَزْنٍ وَ قُلْتَ لَهُ عِنْدَ الْبَيْعِ إِنِّي أُزِيحُكَ كَذَا وَ كَذَا وَ قَدْ رَضِيتُ بِكَيْلِكَ وَ وَزْنِكَ فَلَا بَأْسَ.

وَ رَوَاهُ الْكَلْبِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ (٢)

وَ الَّذِي قَبْلَهُ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى مِثْلَهُ.

ترجمه:

محمد بن سماعة گفت: از امام پرسیدم درباره خریدن غذا و چیزهایی که پیمانه یا وزن می شود، آیا خریدن آن بدون پیمانه و وزن صحیح است؟ فرمود: اگر نزد مردی بروی که غذایی دارد که پیمانه یا وزن شده، و آن را به صورت مرابحه (با افزودن سود) از او بخری، اشکالی ندارد، به شرط آنکه آن را از او بخری بدون اینکه خودت پیمانه یا وزن کنی، اگر خریدار اول آن را با پیمانه یا وزن گرفته باشد. و در هنگام معامله به او بگویی که من به تو فلان مقدار سود می دهم و به پیمانه و وزن تو راضی هستم، اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧١٧ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٧١٧ - ٨ - (٣) مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّجُلِ يَشْتَرِي الطَّعَامَ أَشْتَرِيهِ مِنْهُ بِكَيْلِهِ وَ أَصَدَّقُهُ فَقَالَ لَا بَأْسَ وَ لَكِنْ لَا تَبِعْهُ حَتَّى تَكِيلَهُ.

ترجمه:

عبدالرحمن بن ابی عبدالله روایت می کند که از امام صادق (علیه السلام) درباره مردی پرسید که غذایی را می خرد و با پیمانه ی فروشنده آن را می پذیرد و به او اعتماد می کند. حضرت فرمودند: اشکالی ندارد، اما تا زمانی که خودت آن را پیمانه نکرده ای، آن را نفروش.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۱۸ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۷۱۸-۹- (۴) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ خَالِدِ بْنِ حَجَّاجٍ الْكَرْخِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ اشْتَرِيَ الطَّعَامَ مِنَ الرَّجُلِ ثُمَّ أَبِيعُهُ مِنْ رَجُلٍ آخَرَ قَبْلَ أَنْ أَكْتَالَهُ فَأَقُولُ ابْعَثْ وَكِيلَكَ حَتَّى يَشْهَدَ كَيْلَهُ إِذَا قَبَضْتُهُ قَالَ لَا بَأْسَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي شِرَاءِ مَا يَأْخُذُهُ الظَّالِمُ مِنَ الْغَلَّاتِ (۵) وَ غَيْرِ ذَلِكَ (۶) وَ تَقَدَّمَ مَا ظَاهَرَهُ الْمُنَافَاةُ وَ هُوَ مَحْمُولٌ عَلَى

ص: ۳۴۶

۱- فی المصدر- عن زرعة، عن محمد بن سماعة.

۲- الکافی ۵- ۱۷۸- ۱.

۳- الفقيه ۳- ۲۱۰- ۳۷۸۲.

۴- الفقيه ۳- ۲۰۹- ۳۷۸۰، و أورده فی الحديث ۳، و آورد صدره فی الحديث ۱۹ من الباب ۱۶ من أبواب أحكام العقود، و قطعة منه فی الحديث ۲ من الباب ۱۳ من أبواب السلف.

۵- تقدم فی الحديث ۵ من الباب ۵۲ من أبواب ما يكتسب به.

۶- تقدم فی الحديث ۴ من الباب ۴ من هذه الأبواب.

ترجمه:

خالد بن حجاج کرخی می گوید: به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: غذایی را از مردی می خرم و قبل از آنکه آن را پیمانه کنم، به مرد دیگری می فروشم و می گویم: وکیل خود را بفرست تا هنگام تحویل گرفتن، پیمانه کردن آن را شاهد باشد. حضرت فرمودند: اشکالی ندارد.

می گویم: پیش تر در مورد خرید محصولات که ظالم از غلات و غیر آن می گیرد، و مواردی که ظاهر آن ها مخالف این حکم است، بیان شد، و آن مخالفات حمل بر استحباب می شود.

۶- بَابُ تَحْرِيمِ بَخْسِ الْمِكْيَالِ وَ الْمِيزَانِ وَ الْبَيْعِ بِمِكْيَالٍ مَجْهُولٍ

اشاره

(۲) ۶ بَابُ تَحْرِيمِ بَخْسِ الْمِكْيَالِ وَ الْمِيزَانِ وَ الْبَيْعِ بِمِكْيَالٍ مَجْهُولٍ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۱۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۱۹-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِيِّ عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْمٍ يُصَغَّرُونَ الْقَفْزَانَ (۴) يَبِيعُونَ بِهَا قَالَ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَبْخَسُونَ النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ.

ترجمه:

سعد بن سعد از امام کاظم (علیه السلام) روایت می کند: از ایشان درباره گروهی پرسیدم که پیمانۀ ها (قُفزان) را کوچک می کنند و با آن ها معامله می کنند. امام فرمودند: اینان کسانی هستند که از مردم در حقشان کم می گذارند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۲۰ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۲۰-۲- (۵) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا يَصْلُحُ لِلرَّجُلِ أَنْ يَبِيعَ بِصَاعٍ غَيْرِ صَاعِ الْمِصْرِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (۶)

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يُدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۷).

ترجمه:

حلبی از امام صادق (علیه السلام) روایت می کند: شایسته نیست که کسی با پیمانۀ ای غیر از پیمانۀ رسمی شهر (مِصر) معامله کند.

ص: ۳۴۷

۱- تقدم في الحديث ۲ من الباب ۴ من هذه الأبواب.

۲- الباب ۶ فيه حديثان.

۳- الكافي ۵ - ۱۸۴ - ۳.

٤- القفزان- جمع قفيز و هو مكيال كان معروفا عندهم (الصحيح- قفز- ٣- ٨٩٢).

٥- الكافي ٥- ١٨٤- ١، و أوردته في الحديث ١ من الباب ٢٦ من هذه الأبواب.

٦- التهذيب ٧- ٤٠- ١٦٩.

٧- يأتي في الحديث ٢ من الباب ٢٦ من هذه الأبواب، وفي الحديث ١ من الباب ١، وفي الباب ٧ من أبواب آداب التجارة و تقدم ما يدل عليه في الحديث ١٤ من الباب ٢ من أبواب مقدّمة العبادات، وفي الحديثين ٣٣، ٣٦ من الباب ٤٦ من أبواب جهاد النفس، وفي الحديث ٦ من الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف و النهي عن المنكر.

٧- بَابُ أَنَّهُ إِذَا لَمْ يُمْكِنْ عَدُّ الْجَوْزِ جَازَ أَنْ يُعْتَبَرَ مِكْيَالٌ وَيُؤْخَذَ بِحِسَابِهِ

إشارة

(١) ٧ بَابُ أَنَّهُ إِذَا لَمْ يُمْكِنْ عَدُّ الْجَوْزِ جَازَ أَنْ يُعْتَبَرَ مِكْيَالٌ وَيُؤْخَذَ بِحِسَابِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٢١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٢١- ١- (٢) مُحَمَّدٌ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ صَالِحٍ وَحَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْحَلَبِيِّ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ وَعَلِيِّ بْنِ الثُّعْمَانِ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ جَمِيعاً عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْجَوْزِ لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَعُدَّهُ فَيَكَالُ بِمِكْيَالٍ ثُمَّ يُعَدُّ مَا فِيهِ ثُمَّ يَكَالُ مَا بَقِيَ عَلَى حِسَابِ ذَلِكَ الْعَدَدِ قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ.

مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (٣) وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادٍ (٤).

ترجمه:

ابن مسکان از امام صادق (علیه السلام) روایت می کند که درباره گردو از ایشان پرسیده شد: نمی توانیم آن را بشماریم، پس با پیمانه اندازه گیری می شود، سپس مقدار داخل پیمانه شمارش می شود و بقیه بر اساس همان تعداد پیمانه می شود. حضرت فرمودند: اشکالی ندارد.

۸- بَابُ جَوَازِ بَيْعِ اللَّبَنِ فِي الضَّرْعِ إِذَا ضُمَّ إِلَيْهِ شَيْءٌ مَعْلُومٌ

اشاره

(۵) ۸ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ اللَّبَنِ فِي الضَّرْعِ إِذَا ضُمَّ إِلَيْهِ شَيْءٌ مَعْلُومٌ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۲۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۲۲-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عِيصِ بْنِ الْقَاسِمِ قَالَ: سَأَلْتُ

ص: ۳۴۸

۱- الباب ۷ فيه حديث واحد.

۲- التهذيب ۷- ۱۲۲- ۵۳۳.

۳- الكافي ۵- ۱۹۳- ۳.

۴- الفقيه ۳- ۲۲۳- ۳۸۲۸.

۵- الباب ۸ فيه حديثان.

۶- الكافي ۵- ۱۹۳- ۵، و التهذيب ۷- ۱۲۳- ۵۳۷، و الاستبصار ۳- ۱۰۳- ۳۶۱.

أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ رَجُلٍ لَهُ نَعَمٌ يَبِيعُ أَلْبَانَهَا بِغَيْرِ كَيْلٍ قَالَ نَعَمْ حَتَّى تَنْقَطَعَ أَوْ شَيْءٌ مِنْهَا (۱).

أَقُولُ: هَذَا مَخْصُوصٌ بِوُجُودِ الضَّمِيمَةِ لِمَا يَأْتِي (۲).

ترجمه:

عیص بن قاسم می گوید: از امام صادق (علیه السلام) درباره مردی پرسیدم که دام هایی دارد و شیر آن ها را بدون پیمانه می فروشد. امام فرمودند: بله، تا زمانی که [شیردهی] قطع نشود یا مقداری از آن باقی بماند.

می گویم: این حکم مخصوص به حالتی است که ضمیمه ای (چیزی اضافی همراه شیر) وجود داشته باشد، همان طور که در ادامه خواهد آمد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۲۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۲۳- ۲- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَخِيهِ الْحَسَنِ عَنْ زُرْعَةَ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ اللَّبَنِ يُشْتَرَى وَهُوَ فِي الضَّرْعِ فَقَالَ لَا إِلَّا أَنْ يَحْلَبَ لَكَ مِنْهُ سُكَّرَجَةٌ فَيَقُولَ اشْتَرِ مِنِّي هَذَا اللَّبَنَ الَّذِي فِي السُّكَّرَجَةِ (۴) وَ مَا فِي ضُرُوعِهَا بِثَمَنِ مُسَمًّى فَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِي الضَّرْعِ شَيْءٌ كَانَ مَا فِي السُّكَّرَجَةِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَمَاعَةَ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع وَ ذَكَرَ مِثْلَهُ (۵) وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ (۶)

وَالَّذِي قَبْلَهُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۷).

ترجمه:

سماعه روایت می کند که از امام پرسیدم درباره خرید شیر وقتی هنوز در پستان حیوان است. امام فرمودند: نه، مگر اینکه مقداری از آن را برای بدوشد و در ظرفی (مثل کاسه ای) بگذارد و بگوید: این شیری که در ظرف است و آنچه در پستان های حیوان است را به قیمتی معین از من بخر. اگر در پستان چیزی نباشد، فقط همان مقداری که در ظرف است، معامله شده است.

ص: ۳۴۹

-
- ۱- لعل "شیء" نائب فعل محذوف ای بیاع شیء منها، أو معطوف على فاعل "ينقطع" أو معطوف على "نعم". (منه. قده).
 - ۲- يأتي في الحديث ۲ من هذا الباب.
 - ۳- الكافي ۵- ۱۹۴- ۶.
 - ۴- السكرجة- إناء صغير (لسان العرب- سكرج- ۲- ۲۹۹).
 - ۵- الفقيه ۳- ۲۲۴- ۳۸۳۱.
 - ۶- التهذيب ۷- ۱۲۳- ۵۳۸، والاستبصار ۳- ۱۰۴- ۳۶۴.
 - ۷- يأتي ما يدل على جواز البيع مع الضميمة في الحديث ۱ من الباب ۱۰ من هذه الأبواب.

۹- بَابُ حُكْمِ إِعْطَاءِ الْغَنَمِ وَالتَّجَرُّ بِالصَّرِيَّةِ

اشاره

(۱) ۹ بَابُ حُكْمِ إِعْطَاءِ الْغَنَمِ وَ الْبَقَرِ بِالضَّرِيبَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۲۴ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۲۴ - ۱ - (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي الرَّجُلِ يَكُونُ لَهُ الْغَنَمُ يُعْطِيهَا بِضَرْبِيبَةِ سَنَةٍ شَيْئًا مَعْلُومًا أَوْ دَرَاهِمَ مَعْلُومَةً مِنْ كُلِّ شَاةٍ كَذَا وَ كَذَا قَالَ لَا بَأْسَ بِالْدَّرَاهِمِ وَلَسْتُ أَحِبُّ أَنْ يَكُونَ بِالسَّيِّئِ.

ترجمه:

حلبی از امام صادق (علیه السلام) روایت می کند که درباره مردی پرسیده شد که گوسفندانی دارد و به آن ها چیزی معین (مثل مقدار مشخصی از شیر یا درهم) می دهد، یا از هر گوسفند مبلغ معینی می گیرد. امام فرمودند: گرفتن درهم ها اشکالی ندارد، ولی من دوست ندارم که این کار با کره (شیر) باشد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۲۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۲۵ - ۲ - (۳) وَ عَنْهُ عَنِ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْمُونٍ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ نُعْطَى الرَّاعِيَ الْغَنَمَ بِالْجَبَلِ يَرْعَاهَا وَ لَهُ أَصَوْفُهَا وَ أَلْبَانُهَا وَ يُعْطِينَا لِكُلِّ شَاةٍ دَرَاهِمَ فَقَالَ لَيْسَ بِذَلِكَ بَأْسٌ فَقُلْتُ إِنَّ أَهْلَ الْمَسْجِدِ يَقُولُونَ لَا يَجُوزُ لِأَنَّ مِنْهَا مَا لَيْسَ لَهُ صُوفٌ وَ لَا لَبَنٌ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع وَ هَلْ يُطَيِّبُهُ إِلَّا ذَاكَ يَذْهَبُ بَعْضُهُ وَ يَبْقَى بَعْضٌ.

ترجمه:

ابراهیم بن میمون روایت می کند که از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم: ما گوسفندها را به چوپان می دهیم تا در کوه ها بچرانند و در عوض، پشم و شیر آن ها مال او باشد و او به ما برای هر گوسفند درهم هایی بدهد. امام فرمودند: اشکالی ندارد. گفتیم: اهل مسجد می گویند این کار جایز نیست، چون بعضی از گوسفندها نه پشم دارند و نه شیر. امام صادق (علیه السلام) فرمودند: آیا این امر را جز همین پسندیده و عادلانه نمی کند؟ برخی از آن ها می روند (مصرف می شوند) و برخی باقی می مانند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۲۶ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۷۲۶-۳- (۴) وَ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبَانَ (۵) عَنْ مُدْرِكِ بْنِ الْهَزْهَازِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي الرَّجُلِ تَكُونُ لَهُ الْغَنَمُ فَيُعْطِيهَا بِضْرِيَّةٍ شَيْئاً مَعْلُوماً مِنَ الصُّوفِ أَوْ السَّمْنِ أَوِ الدَّرَاهِمِ قَالَ لَا بَأْسَ بِالدَّرَاهِمِ وَ كَرِهَ السَّمْنَ.

ترجمه:

مدرک بن الهزهاز از امام صادق (علیه السلام) روایت می کند که درباره مردی پرسیده شد که گوسفندانی دارد و آن ها را به عنوان قرارداد برای مقدار معینی از پشم، کره یا درهم به دیگری می دهد. امام فرمودند: درهم اشکالی ندارد، اما کره را ناپسند دانستند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۲۷ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۷۲۷-۴- (۶) وَ عَنْ عَلِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

۱- الباب ۹ فيه ۶ أحاديث.

۲- الكافي ۵- ۲۲۳- ۱، و التهذيب ۷- ۱۲۷- ۵۵۴، و الاستبصار ۳- ۱۰۳- ۳۵۹.

۳- الكافي ۵- ۲۲۴- ۲، و التهذيب ۷- ۱۲۷- ۵۵۳ باختلاف في السند.

۴- الكافي ۵- ۲۲۴- ۳، و التهذيب ۷- ۱۲۷- ۵۵۵، و الاستبصار ۳- ۱۰۳- ۳۶۰.

۵- "عن ابان" ليس في التهذيبين.

۶- الكافي ۵- ۲۲۴- ۴.

سِنَانٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ رَجُلٍ دَفَعَ إِلَى رَجُلٍ غَنَمَهُ بِسَمْنٍ وَ دَرَاهِمَ مَعْلُومَةٍ لِكُلِّ شَاةٍ كَذَا وَ كَذَا فِي كُلِّ شَهْرٍ قَالَ لَا بَأْسَ بِالدَّرَاهِمِ فَأَمَّا السَّمْنُ فَلَا أُحِبُّ ذَلِكَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ حَوَالِبَ فَلَا بَأْسَ بِذَلِكَ.

و رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ (۱)

و الَّذِي قَبْلَهُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ وَ الْأَوَّلَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ.

ترجمه:

عبدالله بن سنان روایت می کند که از امام صادق (علیه السلام) درباره مردی پرسیدم که گوسفندانش را به دیگری می سپارد و در مقابل، کره و مبلغ معینی در هر ماه برای هر گوسفند دریافت می کند. امام فرمودند: درهم ها اشکالی ندارد، اما کره را دوست ندارم مگر اینکه گوسفندان شیرده باشند؛ در این صورت، اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۲۸ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۷۲۸ - ۵ - (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي وَلَادٍ الْحَنَاطِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ كَانَتْ لَهُ غَنَمٌ يَحْتَلِبُهَا فَيَأْتِيهِ الرَّجُلُ فَيَشْتَرِي الْخَمْسِمَائَةَ رِطْلٍ وَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ الْمِائَةَ رِطْلٍ بِكَذَا وَ كَذَا فَيَأْخُذُ مِنْهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ مِائَةَ رِطْلٍ حَتَّى يَسْتَوْفِيَ مَا اشْتَرَاهُ مِنْهُ قَالَ لَا بَأْسَ بِهَذَا.

ترجمه:

ابوولاد حناط از امام صادق (علیه السلام) روایت می کند: از ایشان درباره مردی پرسیدم که گوسفندانی دارد و آن ها را می دوشد. مرد دیگری نزد او می آید و پانصد رطل یا بیشتر از آن، مثلاً صد رطل به مبلغ معینی از او می خرد و هر روز صد رطل از او می گیرد تا مقدار خریداری شده را کامل دریافت کند. امام فرمودند: این کار اشکالی ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۲۹ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۷۲۹ - ۶ - (۳) وَ عَنْهُ عَنِ جَعْفَرِ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْفَضْلِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنِ الرَّجُلِ يَدْفَعُ إِلَى الرَّجُلِ بَقْرًا أَوْ غَنَمًا عَلَى أَنْ يَدْفَعَ إِلَيْهِ كُلَّ سَنَةٍ مِنَ الْبَنَاهَا وَ أَوْلَادِهَا كَذَا وَ كَذَا قَالَ مَكْرُوهٌ.

ترجمه:

اسماعیل بن فضل روایت می کند که از امام صادق (علیه السلام) درباره مردی پرسیدم که گاو یا گوسفندانی را به فرد دیگری می سپارد به این شرط که هر سال مقداری از شیر و زاد و ولد آن ها را به او بدهد. امام فرمودند: این کار مکروه است.

١٠- بَابُ جَوَازِ بَيْعِ مَا فِي بُطُونِ الْأَنْعَامِ مَعَ ضَمِيمَةٍ لَا مُنْفَرِدًا وَأَنَّهُ لَا يَجُوزُ جَعْلُهُ ثَمَنًا

إشارة

(٤) ١٠ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ مَا فِي بُطُونِ الْأَنْعَامِ مَعَ ضَمِيمَةٍ لَا مُنْفَرِدًا وَأَنَّهُ لَا يَجُوزُ جَعْلُهُ ثَمَنًا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٣٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٣٠-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

ص: ٣٥١

١- التهذيب ٧- ١٢٧- ٥٥٦، والاستبصار ٣- ١٠٣- ٣٦٢.

٢- التهذيب ٧- ١٢٦- ٥٥٢، وأورده عن الفقيه والكافي في الحديث ١ من الباب ٤ من أبواب السلف.

٣- التهذيب ٧- ١٢٠- ٢٥٦، والاستبصار ٣- ١٠٣- ٣٦٣، وأورده في الحديث ١١ من الباب ١٧ من أبواب الربا.

٤- الباب ١٠ فيه ٣ أحاديث.

٥- الكافي ٥- ١٩٤- ٨.

مُحَمَّدٌ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْكَرْخِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ مَا تَقُولُ فِي رَجُلٍ اشْتَرَى مِنْ رَجُلٍ أَصَوَافَ مِائَةِ نَعْجَةٍ وَ مَا فِي بُطُونِهَا مِنْ حَمَلٍ بِكَذَا وَ كَذَا دِرْهَمًا قَالَ لَا بَأْسَ بِذَلِكَ إِنْ لَمْ يَكُنْ فِي بُطُونِهَا حَمْلٌ كَانَ رَأْسُ مَالِهِ فِي الصُّوفِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

ابراهیم کرخی روایت می کند که به امام صادق (علیه السلام) گفتیم: نظرتان درباره مردی چیست که از دیگری پشم صد گوسفند و آنچه در شکم های آن ها از جنین است را به مبلغ معینی از او می خرد؟ امام فرمودند: اشکالی ندارد. اگر در شکم آن ها جنینی نبود، سرمایه او در پشم خواهد بود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۳۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۳۱ - ۲ - (۳) وَفِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ الزُّنْجَانِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سَلَامٍ بِإِسْنَادٍ مُتَّصِلٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ نَهَى عَنِ الْمَجْرِ وَهُوَ أَنْ يُبَاعَ الْبَعِيرُ أَوْ غَيْرُهُ بِمَا فِي بَطْنِ النَّاقَةِ وَنَهَى ص عَنْ الْمَلَاقِيحِ وَالْمَضَامِينِ فَالْمَلَاقِيحُ مَا فِي الْبُطُونِ وَهِيَ الْأَجِنَّةُ وَالْمَضَامِينُ مَا فِي أَصْلَابِ الْفُحُولِ وَكَانُوا يَبِيعُونَ الْجَنِينَ فِي بَطْنِ النَّاقَةِ وَ مَا يَضْرِبُ الْفَحْلُ فِي عَامِهِ وَفِي أَعْوَامٍ وَنَهَى ص عَنْ بَيْعِ حَبْلِ الْحَبَلَةِ وَمَعْنَاهُ وَلَدُ ذَلِكَ الْجَنِينِ الَّذِي فِي بَطْنِ النَّاقَةِ أَوْ هُوَ تِتَاجُ التَّتَاجِ وَ ذَلِكَ غَرَرٌ.

ترجمه:

قاسم بن سلام با اسنادی متصل از پیامبر (صلی الله علیه و آله) روایت می کند که ایشان از معامله "مجر" نهی کردند؛ یعنی فروش شتر یا غیر آن بر اساس آنچه در شکم شتر ماده است. همچنین از "ملاقیح" و "مضامین" نهی فرمودند. ملاقیح یعنی آنچه در شکم حیوان است، یعنی جنین ها، و

مضامین یعنی آنچه در پشت نرها است. آن ها جنین در شکم شتر ماده و آنچه را که در آن سال یا در سال های بعد باردار می کند، می فروختند. پیامبر (صلی الله علیه و آله) همچنین از فروش "حبل الحَبَلَة" نهی کردند، که به معنای فرزند آن جنین در شکم شتر ماده یا فرزند فرزند آن است و این معامله نوعی غرر است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۳۲ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۷۳۲-۳- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: لَا تَبِعْ مِنْ آجَلَةٍ (۵) عَاجِلَةً بِعَشْرِ مَلَأَقِيحٍ مِنْ أَوْلَادِ حَمَلٍ فِي قَابِلٍ.

ص: ۳۵۲

۱- التهذيب ۷- ۱۲۳- ۵۳۹.

۲- الفقيه ۳- ۲۳۱- ۳۸۵۳.

۳- معانی الأخبار- ۲۷۸، و آورد قطعه منه فی الحديث ۱۳ من الباب ۱۲ من هذه الأبواب.

۴- التهذيب ۷- ۱۲۱- ۵۲۷، و آورده فی الحديث ۵ من الباب ۱۷ من أبواب الربا.

۵- فی نسخة- راحلة (هامش المخطوط).

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (۱).

ترجمه:

محمد بن قیس از امام باقر (علیه السلام) روایت می کند که فرمودند: از فروش چیزی که در آینده به دست می آید (مانند محصول آینده)، به چیزی که اکنون موجود است (به عنوان مثال به ازای ده جنین حاصل از جفت گیری در آینده) خودداری کن.

۱۱- بَابُ عَدَمِ جَوَازِ بَيْعِ الْأَبْقِ مُنْفَرِدًا وَ جَوَازِ بَيْعِهِ مُنْضَمًّا إِلَى مَعْلُومٍ

اشاره

(۲) ۱۱ بَابُ عَدَمِ جَوَازِ بَيْعِ الْأَبْقِ مُنْفَرِدًا وَ جَوَازِ بَيْعِهِ مُنْضَمًّا إِلَى مَعْلُومٍ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۳۳ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۳۳-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ رِفَاعَةَ النَّخَّاسِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَى ع قُلْتُ لَهُ أَيُّ صُلْحٍ لِي أَنْ أَشْتَرِيَ مِنَ الْقَوْمِ الْجَارِيَةَ الْأَبْقَى وَأَعْطِيَهُمُ الثَّمَنَ وَأَطْلُبُهَا أَنَا قَالَ لَا يَصْلُحُ شِرَاؤُهَا إِلَّا أَنْ تَشْتَرِيَ مِنْهُمْ مَعَهَا ثَوْبًا أَوْ مَتَاعًا فَتَقُولَ لَهُمْ أَشْتَرِيَ مِنْكُمْ جَارِيَتَكُمْ فَلَانَّةَ وَ هَذَا الْمَتَاعُ بِكَذَا وَ كَذَا دِرْهَمًا فَإِنَّ ذَلِكَ جَائِزٌ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

رفاعة نخاس روایت می کند که از امام موسی کاظم (علیه السلام) پرسیدم: آیا برای من جایز است که از گروهی کنیز فراری را خریداری کنم و پول آن را بدهم و خودم به دنبال او بگردم؟ امام فرمودند:

خرید او جایز نیست، مگر اینکه همراه با او پارچه یا کالایی هم بخری و به آن ها بگویی: «کنیز شما فلان کس و این کالا را به فلان مقدار درهم می خرم.» در این صورت، معامله جایز است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٣٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٧٣٤-٢- (٥) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ زُرْعَةَ عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي الرَّجُلِ يَشْتَرِي الْعَبْدَ وَ هُوَ آتِقٌ عَنْ أَهْلِهِ قَالَ لَا يَصْلُحُ إِلَّا أَنْ يَشْتَرِيَ مَعَهُ شَيْئًا آخَرَ وَ يَقُولَ أَشْتَرِي مِنْكَ هَذَا الشَّيْءَ وَ عَبْدَكَ بِكَذَا وَ كَذَا فَإِنْ لَمْ يَقْدِرْ عَلَى الْعَبْدِ كَانَ الَّذِي نَقَدَهُ فِيمَا اشْتَرَى مِنْهُ.

وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ مِثْلَهُ (٦)

ص: ٣٥٣

١- الكافي ٥- ١٩١- ٥.

٢- الباب ١١ فيه حديثان.

٣- الكافي ٥- ١٩٤- ٩.

٤- التهذيب ٧- ١٢٤- ٥٤١.

٥- التهذيب ٧- ١٢٤- ٥٤٠.

٦- التهذيب ٧- ٦٩- ٢٩٦.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَمَاعَةَ (١)

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ نَحْوَهُ (٢).

ترجمه:

سماعه از امام جعفر صادق (علیه السلام) روایت می کند که پرسیدم: آیا جایز است که شخصی غلامی را که از اهل خود فرار کرده است، خریداری کند؟ امام فرمودند: خرید این غلام تنها در صورتی جایز است که همراه با او کالای دیگری نیز خریداری کند و بگوید: «این کالا و غلامت را به این مقدار پول می خرم.» در صورتی که نتواند قیمت غلام را بپردازد، باید مبلغی که به ازای کالای دیگر پرداخت کرده، به عنوان قیمت غلام در نظر گرفته شود.

۱۲- بَابُ أَنَّهُ لَا يَجُوزُ بَيْعُ مَا يَضْرِبُ الصَّيَادُ بِشَبَكَّتِهِ وَلَا مَا فِي الْأَجَامِ مِنَ الْقَصَبِ وَالسَّمَكِ وَالطَّيْرِ مَعَ الْجَهَالَةِ إِلَّا أَنْ يُضَمَّ إِلَى مَعْلُومٍ وَحُكْمِ بَيْعِ الْمَجْهُولَاتِ وَمَا لَا يُقَدَّرُ عَلَى

اشاره

(۳) ۱۲ بَابُ أَنَّهُ لَا يَجُوزُ بَيْعُ مَا يَضْرِبُ الصَّيَادُ بِشَبَكَّتِهِ وَلَا مَا فِي الْأَجَامِ مِنَ الْقَصَبِ وَالسَّمَكِ وَالطَّيْرِ مَعَ الْجَهَالَةِ إِلَّا أَنْ يُضَمَّ إِلَى مَعْلُومٍ وَحُكْمِ بَيْعِ الْمَجْهُولَاتِ وَمَا لَا يُقَدَّرُ عَلَيْهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۳۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۳۵-۱- (۴) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمْثُونَ عَنِ الْأَصَمِّ عَنْ مِسْمَعٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع نَهَى أَنْ يَشْتَرَى شَبَكَةَ الصَّيَادِ يَقُولُ اضْرِبْ بِشَبَكَّتِكَ فَمَا خَرَجَ فَهُوَ مِنْ مَالِي بِكَذَا وَكَذَا.

ترجمه:

مسمع از امام جعفر صادق (علیه السلام) نقل می کند که امام فرمود: «امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) نهی کردند از خریدن شبکه صیاد. او می گفت: "شبکه ات را بزن و آنچه از آن بیرون آمد، مال من است به فلان مقدار."»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٣٦ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٧٣٦-٢- (٥) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا كَانَتْ أَجْمَةٌ لَيْسَ فِيهَا قَصَبٌ أُخْرِجَ شَيْءٌ مِّنَ السَّمَكِ فَيُبَاعَ وَ مَا فِي الْأَجْمَةِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَهْلٍ بْنِ زِيَادٍ (٦)

وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

در این حدیث که از امام جعفر صادق (علیه السلام) نقل شده است، آمده است که اگر در یک باتلاق یا منطقه ای که گیاهان خاصی در آن وجود دارند (مانند "آجمه" که به معنی مکانی است که در آن گیاهان شبیه نی و بامبو رشد می کنند) چیزی از ماهی خارج شود، می توان آن را به فروش رساند، حتی اگر در خود منطقه به جز گیاهان، چیزی وجود نداشته باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٣٧ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٧٣٧-٣- (٧) وَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ أَبِي مَخْلَدٍ السَّرَّاجِ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَدَخَلَ مُعْتَبٌ - فَقَالَ بِالْبَابِ

ص: ٣٥٤

۱- الفقيه ۳- ۲۲۵- ۳۸۳۳.

۲- الکافی ۵- ۲۰۹- ۳.

۳- الباب ۱۲ فيه ۱۵ حديثا.

۴- الکافی ۵- ۱۹۴- ۱۰، و التهذيب ۷- ۱۲۴- ۵۴۲.

۵- الکافی ۵- ۱۹۴- ۱۱.

۶- التهذيب ۷- ۱۲۴- ۵۴۳.

۷- الکافی ۵- ۲۰۱- ۹، و آورده فی الحديث ۴ من الباب ۵ من أبواب السلف.

رَجُلَانِ فَقَالَ أَذْخِلُهُمَا فَدَخَلَا فَقَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي رَجُلٌ قَصَابٌ وَإِنِّي أَبِيعُ الْمُسُوكَ (۱) قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ
الْغَنَمَ قَالَ لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ وَلَكِنْ انْسُبْهَا غَنَمَ أَرْضٍ كَذَا وَكَذَا.

ترجمه:

در این حدیث، از امام جعفر صادق (علیه السلام) نقل شده است که یک قصاب به حضور ایشان
می آید و می گوید که پوست را قبل از ذبح گوسفند به فروش می رساند. امام صادق (علیه السلام)
در پاسخ فرمودند که این کار مشکلی ندارد، اما به او توصیه کردند که این پوست را به نام گوسفندهای
فلان منطقه به فروش برساند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۳۸ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۷۳۸- ۴- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ وَ عَنْ حُمَيْدِ
بْنِ زِيَادٍ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ جَمِيعاً عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ
الْفَضْلِ الْهَاشِمِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي الرَّجُلِ يَتَقَبَّلُ بِجَزِيَةِ رُءُوسِ الرِّجَالِ وَ بِخَرَاكِ النَّخْلِ وَ الْأَجَامِ

وَالطَّيْرِ وَهُوَ لَا يَدْرِي لَعَلَّهُ لَا يَكُونُ مِنْ هَذَا شَيْءٌ أَبَدًا أَوْ يَكُونُ أَيْشْتَرِيهِ وَفِي أَيِّ زَمَانٍ يَشْتَرِيهِ وَ
يَتَقَبَّلُ مِنْهُ قَالَ إِذَا عَلِمْتَ أَنَّ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا وَاحِدًا أَنَّهُ قَدْ أَدْرَكَ فَاشْتَرِهِ وَتَقَبَّلْ بِهِ (۳).

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبَانَ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ بِخَرَجِ الرِّجَالِ وَجِزْيَةِ رُءُوسِهِمْ وَخَرَجِ النَّخْلِ وَ
الشَّجَرِ وَالْأَجَامِ وَالْمَصَائِدِ وَالسَّمَكِ وَالطَّيْرِ (۴).

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

این حدیث نقل از امام جعفر صادق (علیه السلام) است که در آن در مورد معامله با چیزی که هنوز
به طور قطعی مشخص نیست که آیا وجود خواهد داشت یا خیر، پرسیده شده است. سوال به این
صورت است که اگر کسی برای خرید محصولات مثل خرما، نخل یا پرند ها معامله کند، در حالی
که نمی داند آیا آن محصولات وجود خواهند داشت یا خیر، چه حکمی دارد.

پاسخ امام صادق (علیه السلام) این است که اگر فرد مطمئن باشد که حداقل یک جزء از آن محصول
وجود خواهد داشت و به دست خواهد آمد، می تواند معامله را انجام دهد و از آن استفاده کند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۳۹ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۷۳۹ - ۵ - (۶) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا بَأْسَ أَنْ
يَشْتَرِيَ الْأَجَامَ إِذَا كَانَتْ فِيهَا قَصَبٌ.

ترجمه:

از معاویه بن عمار روایت شده است که گفت: از ابی عبدالله (علیه السلام) فرمود: "هیچ اشکالی ندارد که آدمی آجام نیزار را بخرد، اگر در آن ها قصب (نی) وجود داشته باشد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٤٠ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٧٤٠-٦- (٧) وَ عَنْهُ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ زَكَرِيَّا عَنْ رَجُلٍ عَنْ

ص: ٣٥٥

١- المسك- الجلد (الصحيح- مسك- ٤- ١٦٠٨).

٢- الكافي ٥- ١٩٥- ١٢.

٣- فى نسخة من الفقيه- منه (هامش المخطوط).

٤- الفقيه ٣- ٢٢٤- ٣٨٣٢.

٥- التهذيب ٧- ١٢٤- ٥٤٤.

٦- التهذيب ٧- ١٢٦- ٥٥٠.

٧- التهذيب ٧- ١٢٦- ٥٥١.

أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي شِرَاءِ الْأَجْمَةِ لَيْسَ فِيهَا قَصَبٌ إِنَّمَا هِيَ مَاءٌ قَالَ يَصِيدُ كَفًّا مِنْ سَمَكٍ
تَقُولُ أَشْتَرِي مِنْكَ هَذَا السَّمَكَ وَ مَا فِي هَذِهِ الْأَجْمَةِ بِكَذَا وَ كَذَا.

ترجمه:

از ابی بصیر نقل شده است که گفت: از ابی عبدالله (علیه السلام) در مورد خرید آجامه ای که در آن قصب (نی) نباشد، بلکه تنها آب باشد، پرسیدم. فرمود: "یک مشت ماهی می گیرد و می گوید: از تو این ماهی را و آنچه در این آجامه است به مبلغ معین می خرم."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٤١ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٧٤١ - ٧ - (١) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ ع أَنَّهُ كَرِهَ بَيْعَ صَكِّ الْوَرَقِ حَتَّى يُقْبَضَ.

ترجمه:

از غیاث بن ابراهیم نقل شده است که گفت: از جعفر (علیه السلام) از پدرش، از علی (علیه السلام) شنیدم که فرمود: "بیع صک (سکه) نقره (ورق) تا زمانی که قبض (دریافت) نشده باشد، مکروه است."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٤٢ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٧٤٢ - ٨ - (٢) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ مِنْهَالِ الْقَصَّابِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَشْتَرِي الْغَنَمَ أَوْ يَشْتَرِي الْغَنَمَ جَمَاعَةً ثُمَّ يَدْخُلُ دَارًا ثُمَّ يَقُومُ (٣) عَلَى الْبَابِ فَيَعُدُّ وَاحِدًا وَ اثْنَيْنِ وَ ثَلَاثَةً وَ أَرْبَعًا وَ خَمْسًا ثُمَّ يُخْرِجُ السَّهْمَ قَالَ لَا يَصْلُحُ هَذَا إِنَّمَا تَصْلُحُ السَّهَامُ إِذَا عُدِلَتِ الْقِسْمَةُ.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

منهال قصاب گفت: به ابی عبدالله (علیه السلام) گفتم: آیا من می توانم گوسفند بخرم یا گروهی گوسفند می خرنند و سپس آن ها را وارد خانه ای می کنند و بر درب خانه می ایستند و یکی، دو، سه، چهار و پنج می شمارند و سپس قرعه می زنند؟ حضرت فرمود: این درست نیست. فقط زمانی قرعه صحیح است که از تقسیم عادلانه عدول شود.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٤٣ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٧٤٣-٩- (٥) وَعَنْهُ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ زَيْدِ الشَّحَّامِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ رَجُلٍ اشْتَرَى سِهَامَ الْقَصَّابِينَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَخْرُجَ السَّهْمُ فَقَالَ لَا تَشْتَرِ شَيْئًا حَتَّى تَعْلَمَ أَيْنَ يَخْرُجُ السَّهْمُ فَإِنْ اشْتَرَى شَيْئًا فَهُوَ بِالْخِيَارِ إِذَا خَرَجَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (٦)

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ

ص: ٣٥٦

١- التهذيب ٦- ٣٨٦- ١١٤٩، و آورده فی الحديث ٢٠ من الباب ١٦ من أبواب أحكام العقود.

٢- التهذيب ٧- ٧٩- ٣٣٩.

٣- فی نسخة زیادة- رجل (هامش المخطوط) و كذلك المصدر.

٤- الكافي ٥- ٢٢٣- ٢.

٥- التهذيب ٧- ٧٩- ٣٤٠.

٦- الفقيه ٣- ٢٣١- ٣٨٥٤.

مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

زید شحام گفت: از ابی عبدالله (علیه السلام) پرسیدم درباره ی مردی که پیش از آنکه قرعه زده شود، سهم های قصابان را خریداری کرده است. حضرت فرمود: چیزی نخر مگر اینکه بدانی قرعه کجا می افتد. اگر چیزی خریداری کرد، او مخیر است وقتی که قرعه زده شد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۴۴ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۲۷۴۴ - ۱۰ - (۲) وَ عَنْهُ عَنْ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى بْنِ أَعْيَنَ قَالَ: قَالَ: نُبْتُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ أَنَّهُ يَكْرَهُ شِرَاءَ مَا لَمْ يَرَهُ.

ترجمه:

عبدالأعلى بن اعین گفت: گفته شد به من از ابی جعفر (علیه السلام) که او خرید چیزی که ندیده باشد را مکروه می داند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۴۵ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۲۷۴۵ - ۱۱ - (۳) وَ عَنْهُ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حُكَيْمٍ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ حَنَانٍ الْجَلَّابِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَشْتَرِي مِائَةَ شَاةٍ عَلَى أَنْ يُبَدَلَ (۴) مِنْهَا كَذَا وَ كَذَا قَالَ لَا يَجُوزُ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حُكَيْمٍ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ حُبَابٍ الْخَارِقِ (۵) عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مِثْلَهُ (۶).

ترجمه:

محمد بن حنان جلاب از ابی الحسن (علیه السلام) نقل کرده است که گفت: از او درباره مردی که صد گوسفند می خرد به این شرط که آنها با فلان چیز عوض کند، پرسیدم. فرمود: این درست نیست.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۴۶ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۲۷۴۶-۱۲- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَقْدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ عَنِ النَّبِيِّ ص فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي قَالَ: وَنَهَى عَنْ بَيْعٍ وَسَلَفٍ وَنَهَى عَنْ بَيْعَيْنِ فِي بَيْعٍ وَنَهَى عَنْ بَيْعٍ مَا لَيْسَ عِنْدَكَ وَنَهَى عَنْ بَيْعٍ مَا لَمْ يُضْمَنْ.

ترجمه:

حسین بن زید از صادق (علیه السلام) از پدرانش نقل کرده است که از پیامبر (صلی الله علیه وآله) در حدیث مناهی (نهی ها) فرمود: و نهی کرد از فروش سلف، و نهی کرد از دو فروش در یک فروش، و نهی کرد از فروش آنچه که در دست نداری، و نهی کرد از فروش آنچه که (تحویش) ضمانت نشده باشد.

ص: ۳۵۷

۱- الکافی ۵- ۲۲۳- ۳.

۲- التهذیب ۷- ۹- ۳۰، و آورده فی الحدیث ۲ من الباب ۲۵ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ۲ من الباب ۱۸ من أبواب الخيار.

۳- التهذيب ۷- ۷۹- ۳۳۸.

۴- فی نسخه- یبذل، و أخرى- یرد (هامش المخطوط).

۵- فی الکافی- محمد بن حباب الجلاب، و فی التهذيب- محمد بن حنان الجلاب.

۶- الکافی ۵- ۲۲۳- ۱.

۷- الفقيه ۴- ۸- ۴۹۶۸.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۴۷ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۲۷۴۷- ۱۳- (۱) وَفِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ الزَّنجَانِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سَلَامٍ بِإِسْنَادٍ مُتَّصِلٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ نَهَى عَنِ الْمُنَابَذَةِ وَالْمَلَامَسَةِ وَبَيْعِ الْحَصَاةِ الْمُنَابَذَةِ يُقَالُ إِنَّهَا أَنْ يَقُولَ لِصَاحِبِهِ انْبِذْ إِلَيَّ الثَّوبَ أَوْ غَيْرَهُ مِنَ الْمَتَاعِ أَوْ أَنْبِذْهُ إِلَيْكَ وَقَدْ وَجَبَ الْبَيْعُ بِكَذَا وَ يُقَالُ إِنَّمَا هُوَ أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ إِذَا نَبَذْتُ الْحَصَاةَ فَقَدْ وَجَبَ الْبَيْعُ وَ هُوَ مَعْنَى قَوْلِهِ إِنَّهُ نَهَى عَنِ بَيْعِ الْحَصَاةِ وَالْمَلَامَسَةِ أَنْ يَقُولَ إِذَا لَمَسْتُ ثَوْبِي أَوْ لَمَسْتُ ثَوْبَكَ فَقَدْ وَجَبَ الْبَيْعُ بِكَذَا وَ يُقَالُ بَلْ هُوَ أَنْ يَلْمَسَ الْمَتَاعَ مِنْ وَرَاءِ الثَّوبِ وَ لَا يَنْظُرَ إِلَيْهِ فَيَقْعُ الْبَيْعُ عَلَى ذَلِكَ وَ هَذِهِ بَيُوعُ كَانَ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ يَتَّبِعُونَهَا فَنهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْهَا لِأَنَّهَا غَرَرٌ كُلُّهَا.

ترجمه:

قاسم بن سلام با سندی متصل به پیامبر (صلی الله علیه وآله) نقل کرده است که ایشان نهی کردند از منابذة، ملامسة، و ببيع حصاة. منابذة گفته می شود که به شخصی بگویند: "پوشاک یا غیره را به من پرتاب کن" یا "آن را به سوی تو پرتاب می کنم" که در این حالت معامله انجام شده است. گفته می شود که این یعنی وقتی فرد سنگی پرتاب کند، معامله انجام می شود. این همان معنای نهی از ببيع حصاة است. ملامسة به این معنی است که وقتی شخصی بگوید: "اگر لباس من را لمس کردی یا اگر لباس تو را لمس کردم، معامله انجام می شود." گفته می شود که این یعنی وقتی کالایی را از

پشت پارچه لمس کند بدون اینکه به آن نگاه کند، معامله به صورت خودکار صورت می گیرد. این نوع معاملات از سوی اهل جاهلیت رایج بود و رسول خدا (صلی الله علیه وآله) از آن نهی فرمودند زیرا این نوع معاملات تماماً حاوی غر هستند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۴۸ - رقم الحديث الباب: ۱۴]

۲۲۷۴۸-۱۴- (۲) وَفِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّقَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ مُسْنَدًا إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَرِهَ بَيْعِينَ اطْرَحَ وَخَذَ مِنْ غَيْرِ تَقْلِبٍ وَشِرَاءَ مَا لَمْ تَرَ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمَّادٍ نَحْوَهُ (۳).

ترجمه:

محمد بن سنان به اسناد خود از امام ابو جعفر (علیه السلام) نقل کرده است که ایشان بیعین اطراح و خذ من غیر تقلب را مکروه می دانستند و همچنین خرید چیزی که آن را ندیده ای، نهی می کردند.

(در اینجا، بیعین اطراح به معنای خرید و فروش چیزی است که بدون بررسی و دقت، تنها بر اساس اعتماد به طرف مقابل انجام شود. خذ من غیر تقلب نیز به معنای خرید چیزی است که در آن هیچ گونه تغییر یا بررسی و دقتی از طرف خریدار صورت نگرفته باشد، که در این حالت به خریدار اجازه نمی دهد از صحت و کیفیت آن کالا مطمئن شود.)

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۴۹ - رقم الحديث الباب: ۱۵]

۲۲۷۴۹-۱۵- (۴) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ سِنَانٍ

١- معانى الأخبار- ٢٧٨، و أورد قطعة منه فى الحديث ٢ من الباب ١٠ من هذه الأبواب، و اخرى فى الحديث ١٥ من الباب ١ من أبواب بيع الثمار، و اخرى فى الحديث ٤ من الباب ٤٩ من أبواب آداب التجارة.

٢- الخصال- ٤٦- ٤٥.

٣- الكافى ٥- ١٥٣- ١٣.

٤- الكافى ٥- ١٥٤- ٢٠.

عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى بْنِ أَعْيَنَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ نَحْوَهُ.

ترجمه:

عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ أَعْيَنَ مِثْلَ هَمِينَ رَوَيْتَ رَأْسَ حَضْرَتِ بَاقِرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَقْلَ كَرْدِهَ اسْت.

١٣- بَابُ بَيْعِ التَّنِّ بِالْمُشَاهَدَةِ ٤٣٩٩

اشاره

(١) ١٣ بَابُ بَيْعِ التَّنِّ بِالْمُشَاهَدَةِ (٢)

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٥٠ - رقم الحديث الباب: ١]

۲۲۷۵۰-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ زُرَّارَةَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (۴) ع عَنْ رَجُلٍ اشْتَرَى تَبْنَ بَيْدَرٍ قَبْلَ أَنْ يُدَاسَ تَبْنَ كُلِّ بَيْدَرٍ بِشَىْءٍ مَعْلُومٍ يَأْخُذُ التَّبْنَ وَيَبِيعُهُ قَبْلَ أَنْ يُكَالَ الطَّعَامُ قَالَ لَا بَأْسَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ جَمِيلٍ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع وَ ذَكَرَ مِثْلَهُ (۵) وَ رَوَاهُ أَيْضاً بِإِسْنَادِهِ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ زُرَّارَةَ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا جَعْفَرٍ ع وَ ذَكَرَ الْحَدِيثَ (۶)

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلٍ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ تَبْنَ كُلِّ كُرٍّ بِشَىْءٍ مَعْلُومٍ (۷).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ أَيْضاً بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (۸).

ترجمه:

زراره گفت: از امام ابی عبدالله (علیه السلام) پرسیدم درباره مردی که تب (کاه) بیدر را پیش از آنکه داس (چیده) شود می خرد. آیا خریدن تب بیدر که هنوز قابل اندازه گیری نشده است، جایز است؟ امام (علیه السلام) فرمودند: "هیچ اشکالی ندارد."

ص: ۳۵۹

۱- الباب ۱۳ فيه حديث واحد.

۲- العنوان في الفهرس - جواز بيع التبن بالمشاهدة، و لو قبل كيل الطعام.

۳- التهذيب ۷- ۱۲۵- ۵۴۷.

۴- في المصدر- أبا جعفر (عليه السلام).

٥- الفقيه ٣- ٢١٠- ٣٧٨٤.

٦- الفقيه ٣- ٢٢٦- ٣٨٣٥.

٧- الكافي ٥- ١٨٠- ٨.

٨- التهذيب ٧- ٤٠- ١٧١.

١٤- بَابُ اشْتِرَاطِ الْبُلُوغِ وَالْعَقْلِ وَالرُّشْدِ فِي جَوَازِ الْبَيْعِ وَالشِّرَاءِ

إشارة

(١) ١٤ بَابُ اشْتِرَاطِ الْبُلُوغِ وَالْعَقْلِ وَالرُّشْدِ فِي جَوَازِ الْبَيْعِ وَالشِّرَاءِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٥١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٥١- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْعَبْدِيِّ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ حُمْرَانَ (٣) عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ فِي حَدِيثٍ أَنَّهُ قَالَ: الْجَارِيَةُ إِذَا تَزَوَّجَتْ وَدُخِلَ بِهَا وَلَهَا تِسْعُ سِنِينَ ذَهَبَ عَنْهَا الْيْتِمُ وَدُفِعَ إِلَيْهَا مَالُهَا وَجَازَ أَمْرُهَا فِي الشِّرَاءِ وَالْبَيْعِ قَالَ وَ الْغُلَامُ لَا يَجُوزُ أَمْرُهُ فِي الشِّرَاءِ وَالْبَيْعِ وَلَا يَخْرُجُ مِنَ الْيْتِمِ حَتَّى يَبْلُغَ خَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً أَوْ يَحْتَلِمَ أَوْ يُشْعَرَ أَوْ يُنْبِتَ قَبْلَ ذَلِكَ.

وَرَوَاهُ ابْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ الْمَشِيخَةِ لِلْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

حمزه بن حمران از امام ابی جعفر (علیه السلام) نقل می کند که در حدیثی فرمودند: "وقتی که کنیزی ازدواج کرد و با او دخول صورت گرفت و او نه ساله شد، یتیمی از او برداشته می شود و مالش به او داده می شود و در معاملات خرید و فروش او آزاد می شود. اما غلام تا زمانی که پانزده ساله نشود یا بالغ نشود یا در بدن او نشانه های بلوغ نمایان نشود مثل محتلم شدن یا روئیدن مودر زیر ناف، از یتیمی خارج نمی شود و نمی تواند در خرید و فروش تصرف کند."

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۷۵۲ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۲۷۵۲-۲- (۵) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: انْقِطَاعُ يَتِيمٍ بِالْإِحْتِلَامِ وَ هُوَ أَشَدُّهُ وَ إِنْ احْتَلَمَ وَ لَمْ يُؤْنَسْ مِنْهُ رُشْدُهُ وَ كَانَ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا فَلْيُمْسِكْ عَنْهُ وَلِيُّهُ مَالَهُ.

ترجمه:

هشام از امام ابی عبدالله (علیه السلام) نقل می کند که فرمودند: "انقطاع یتیمی (پایان یافتن وضعیت یتیم بودن) با بلوغ است و این بلوغ، مرحله ی کمال اوست. اما اگر بالغ شد و از او رشدی دیده نشد و در عقل و تدبیر ناتوان بود یا رفتارهای نادرستی از خود نشان داد و لومحتلم هم بشود چون سفیه یا ضعیف است، ولی او باید مالش را نگهدارد و ولی او باید از تصرف در مال او جلوگیری کند."

ص: ۳۶۰

- ۲- الکافی ۷- ۱۹۷- ۱، و آورده فی الحديث ۲ من الباب ۴ من أبواب مقدّمة العبادات، و فی الحديث ۱ من الباب ۲ من أبواب الحجر.
- ۳- فی المصدر زیادة- عن حرمان.
- ۴- مستطرفات السرائر ۸۶- ۳۴.
- ۵- الکافی ۷- ۶۸- ۲، و آورده فی الحديث ۱ من الباب ۱ من أبواب الحجر، و فی الحديث ۹ من الباب ۴۴ من أبواب الوصایا.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۵۳ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۷۵۳-۳- (۱) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنِ الْوَشَاءِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا بَلَغَ أَشَدُّهُ ثَلَاثَ عَشْرَةِ سَنَةٍ وَ دَخَلَ فِي الْأَرْبَعِ عَشْرَةَ وَجَبَ عَلَيْهِ مَا وَجَبَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ احْتَلَمَ أَمْ لَمْ يَحْتَلَمْ وَ كُتِبَتْ عَلَيْهِ السَّيِّئَاتُ وَ كُتِبَتْ لَهُ الْحَسَنَاتُ وَ جَازَ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا أَنْ يَكُونَ ضَعِيفاً أَوْ سَفِيهاً.

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى الْبُلُوغِ بِالْإِنْبَاتِ وَ قَدْ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي مُقَدِّمَةِ الْعِبَادَاتِ (۲) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ فِي الطَّلَاقِ (۳) وَ الْعَتَقِ (۴) وَ الْحَجْرِ (۵) وَ غَيْرِ ذَلِكَ (۶).

ترجمه:

عبدالله بن سنان از امام ابی عبدالله (علیه السلام) نقل می کند که فرمودند: "هنگامی که (یک شخص) به سن بلوغ رسید و به سن سیزده سالگی رسید و وارد چهاردهمین سال شد، بر او همان چیزی واجب می شود که بر مسلمانان واجب است، خواه بالغ شده باشد یا نه. گناهانش نوشته می شود و حسناتش ثبت می شود و برای او همه چیز ممکن می شود مگر اینکه ضعیف یا سَفیه باشد."

می گویم : "این به بلوغ به واسطه رشد جسمی حمل می شود و به آنچه که پیشتر در ابتدای عبادات آمده اشاره دارد."

۱۵- بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْوَلِيِّ كَالْأَبِ وَالْجَدِّ لِلْأَبِ مَالِ الْيَتِيمِ وَجَوَارِيَهُ مَعَ الْمَصْلَحَةِ وَإِنْ لَمْ يُوصَ إِلَيْهِ وَجَوَازِ الشِّرَاءِ مِنْهُ

اشاره

(۷) ۱۵ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْوَلِيِّ كَالْأَبِ وَالْجَدِّ لِلْأَبِ مَالِ الْيَتِيمِ وَجَوَارِيَهُ مَعَ الْمَصْلَحَةِ وَإِنْ لَمْ يُوصَ إِلَيْهِ وَجَوَازِ الشِّرَاءِ مِنْهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۵۴ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۵۴-۱- (۸) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ ابْنِ رَبَائٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَى ع عَنْ رَجُلٍ بَيْنَى وَبَيْنَهُ قَرَابَةٌ مَاتَ وَتَرَكَ أَوْلَادًا صِغَارًا وَتَرَكَ مَمَالِيكَ غُلَمَانًا وَجَوَارِيَّ وَلَمْ يُوصَ فَمَا تَرَى فِيمَنْ يَشْتَرِي مِنْهُمْ الْجَارِيَةَ فَيَتَّخِذُهَا أُمًّا

ص: ۳۶۱

۱- الكافي ۷- ۶۹- ۷، و آورده فی الحديث ۱۱ من الباب ۴۴ من أبواب الوصايا.

۲- تقدم فی الباب ۴ من أبواب مقدمة العبادات.

۳- يأتي فی الحديثین ۴، ۵ من الباب ۳۴ من أبواب مقدمات الطلاق.

۴- يأتي فی الحديث ۳ من الباب ۲۱ من أبواب العتق.

۵- یأتی فی البابین ۱، ۲ من أبواب الحجر.

۶- یأتی فی الباب ۴۵، و فی الحديث ۲ من الباب ۴۶ من أبواب الوصایا.

۷- الباب ۱۵ فيه حديث واحد.

۸- الکافی ۵- ۲۰۸- ۱ و الکافی ۷- ۶۷- ۲، و آورده فی الحديث ۱ من الباب ۸۸ من أبواب الوصایا.

وَلَدٍ وَ مَا تَرَى فِي بَيْعِهِمْ قَالَ فَقَالَ إِنْ كَانَ لَهُمْ وَلِيٌّ يَقُومُ بِأَمْرِهِمْ بَاعَ عَلَيْهِمْ وَ نَظَرَ لَهُمْ وَ كَانَ مَا جُوراً فِيهِمْ قُلْتُ فَمَا تَرَى فِيمَنْ يَشْتَرِي مِنْهُمْ الْجَارِيَةَ فَيَتَّخِذُهَا أُمًّا وَلَدٍ فَقَالَ لَا بَأْسَ بِذَلِكَ إِذَا بَاعَ عَلَيْهِمُ الْقِيَمَ لَهُمُ النَّازِرُ فِيمَا يُصْلِحُهُمْ فَلَيْسَ لَهُمْ أَنْ يَرْجِعُوا فِيمَا صَنَعَ الْقِيَمَ لَهُمُ النَّازِرُ فِيمَا يُصْلِحُهُمْ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ نَحْوَهُ (۱) وَ كَذَا الصَّدُوقُ (۲)

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۳).

ترجمه:

ابن رئاب می گوید: "از امام موسی بن جعفر (علیه السلام) پرسیدم در مورد مردی که بین من و او قرابت است و فوت کرده و فرزندان خردسال و غلامان و کنیزانی به جای گذاشته و هیچ وصیتی نکرده است، پس نظر شما چیست در مورد خریداری که از این غلامان کنیزی را می خرد و او را به عنوان 'ام ولد' (کنیز مادر فرزند) می گیرد؟ و همچنین در مورد فروش آنها چیست؟"

امام (علیه السلام) فرمودند: "اگر برای آنها ولی ای باشد که مسئولیت امور آنها را به عهده بگیرد، می تواند آنها را بفروشد و به آنها رسیدگی کند و در این زمینه اجرت بگیرد."

ابن رئاب می گوید: "گفتم پس نظر شما در مورد خریداری که از این غلامان کنیزی را خریداری کرده و او را به عنوان 'ام ولد' می گیرد، چیست؟"

امام (علیه السلام) پاسخ دادند: "هیچ اشکالی در این کار نیست، اگر کسی که مسئولیت آنان را به عهده دارد و امور آنها را اداره می کند، آنها را بفروشد. در این صورت، آنها حق ندارند در مورد اقداماتی که ولی آنها انجام داده است، بازگشتی داشته باشند."

۱۶- بَابُ أَنَّ الْأَيْتَامَ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهُمْ وَصِيٌّ وَلَا وَلِيٌّ جَازَ أَنْ يَبِيعَ مَالَهُمْ وَرَقِيقَهُمْ بَعْضُ الْعُدُولِ مَعَ الْمَصْلَحَةِ وَجَازَ الشِّرَاءُ مِنْهُ

اشاره

(۴) ۱۶ بَابُ أَنَّ الْأَيْتَامَ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهُمْ وَصِيٌّ وَلَا وَلِيٌّ جَازَ أَنْ يَبِيعَ مَالَهُمْ وَرَقِيقَهُمْ بَعْضُ الْعُدُولِ مَعَ الْمَصْلَحَةِ وَجَازَ الشِّرَاءُ مِنْهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۵۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۵۵-۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى وَغَيْرِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَعْدِ الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ الرَّضَاعَ عَنْ رَجُلٍ مَاتَ بِغَيْرِ وَصِيَّةٍ وَتَرَكَ أَوْلَادًا ذُكْرَانًا وَغُلَمَانًا صِغَارًا وَتَرَكَ جَوَارِيَ وَمَمَالِيكَ هَلْ يَسْتَقِيمُ أَنْ تُبَاعَ الْجَوَارِي قَالَ نَعَمْ وَعَنِ الرَّجُلِ يَمُوتُ بِغَيْرِ وَصِيَّةٍ وَلَهُ وَلَدٌ صِغَارٌ وَكِبَارٌ أَيْحِلُّ شِرَاءُ شَيْءٍ مِنْ

ص: ۳۶۲

۱- التهذيب ۷- ۶۸- ۲۹۴.

۲- الفقيه ۴- ۲۱۸- ۵۵۱۲.

۳- یأتی فی الباب ۱۶ من هذه الأبواب، و فی الباب ۸۸ من أبواب الوصایا، و فی الحديث ۵ من الباب ۱۱ من أبواب عقد النکاح.

۴- الباب ۱۶ فيه حديثان.

۵- الکافی ۷- ۶۶- ۱، و التهذيب ۹- ۲۳۹- ۹۲۷، و أورد صدره فی الحديث ۳ من الباب ۸۸ من أبواب الوصایا.

خَدَمِهِ وَ مَتَاعِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَتَوَلَّى الْقَاضِيَ بَيْعَ ذَلِكَ فَإِنْ تَوَلَّاهُ قَاضٍ قَدْ تَرَاضَوْا بِهِ وَلَمْ يَسْتَعْمِلْهُ الْخَلِيفَةُ أَيْطِيبُ الشَّرَاءِ مِنْهُ أَمْ لَا فَقَالَ إِذَا كَانَ الْأَكْبَرُ مِنْ وَلَدِهِ مَعَهُ فِي الْبَيْعِ فَلَا بَأْسَ إِذَا رَضِيَ الْوَرِثَةُ بِالْبَيْعِ وَ قَامَ عَدْلٌ فِي ذَلِكَ.

ترجمه:

اسماعیل بن سعد اشعری می گوید: "از امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) پرسیدم در مورد مردی که بدون وصیت فوت کرده و فرزندان ذکور کوچک و غلامان و کنیزان به جای گذاشته است، آیا صحیح است که کنیزان فروخته شوند؟"

امام (علیه السلام) فرمودند: "بله، این درست است."

سپس از امام (علیه السلام) در مورد مردی که بدون وصیت فوت کرده و فرزندان کوچک و بزرگ دارد و سوال کردم که آیا خریداری از اموال و خدمتکاران او قبل از آنکه قاضی مسئول فروش آنها باشد، جایز است؟**

امام (علیه السلام) فرمودند: "اگر بزرگترهای فرزندان او در این معامله حضور داشته باشند و وراثت از فروش راضی شوند و در این کار عدلی حضور داشته باشد، اشکالی ندارد."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۵۶ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۵۶-۲- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ (۲) قَالَ: مَاتَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِنَا وَ لَمْ يُوصَ فَرَفَعَ أَمْرُهُ إِلَى قَاضِي الْكُوفَةِ- فَصَيَّرَ عَبْدَ الْحَمِيدِ الْقَيْمَ بِمَالِهِ وَ كَانَ الرَّجُلُ خَلَفَ وَرَثَةً صِغَارًا وَ مَتَاعًا وَ جَوَارِي فَبَاعَ عَبْدُ الْحَمِيدِ الْمَتَاعَ فَلَمَّا أَرَادَ بَيْعَ الْجَوَارِي ضَعُفَ قَلْبُهُ عَنْ بَيْعِهِنَّ إِذْ لَمْ يَكُنِ الْمَيِّتُ صَيَّرَ إِلَيْهِ وَصِيَّتَهُ وَ كَانَ قِيَامُهُ فِيهَا بِأَمْرِ الْقَاضِي لِأَنَّهُنَّ فُرُوجٌ قَالَ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِأَبِي جَعْفَرٍ وَ قُلْتُ لَهُ يَمُوتُ الرَّجُلُ مِنْ أَصْحَابِنَا وَ لَا يُوصِي إِلَى أَحَدٍ وَ يُخَلِّفُ جَوَارِي فَيُقِيمُ الْقَاضِي رَجُلًا مِنْهَا فَيَبِيعُهُنَّ أَوْ قَالَ يَقُومُ بِذَلِكَ رَجُلٌ مِنْهَا فَيَضَعُفُ قَلْبُهُ لِأَنَّهُنَّ فُرُوجٌ فَمَا تَرَى فِي ذَلِكَ قَالَ فَقَالَ إِذَا كَانَ الْقَيْمُ بِهِ مِثْلَكَ وَ (۳) مِثْلَ عَبْدِ الْحَمِيدِ فَلَا بَأْسَ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۴)

وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۵) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۶).

ترجمه:

محمد بن اسماعیل بزیع می گوید: "مردی از دوستان ما فوت کرد و وصیتی نکرد. امر او به قاضی کوفه ارجاع داده شد. قاضی، عبد الحمید را به عنوان قیّم مال او منصوب کرد. آن مرد فرزندان کوچک و اموال و کنیزانی به جا گذاشته بود. عبد الحمید اموال را فروخت و وقتی قصد فروش کنیزان را داشت، قلبش برای فروش آنها ضعیف شد چرا که متوفی وصیتی به او نکرده بود و مسئولیت او در این امر از جانب قاضی بود، زیرا کنیزان دارای فرج هستند."

محمد بن اسماعیل ادامه می دهد: "این موضوع را برای امام محمد بن علی (علیه السلام) مطرح کردم و گفتم: مردی از دوستان ما فوت می کند و هیچ وصیتی به کسی نمی کند، ولی کنیزان به جا می گذارد. قاضی یک نفر از ما را به عنوان قیّم منصوب می کند تا کنیزان را بفروشد، یا فردی از ما این کار را انجام می دهد و دلش برای فروش آنها ضعیف می شود، چون آنها دارای فرج هستند. نظر شما در این باره چیست؟"

امام (علیه السلام) فرمودند: "اگر قیّم کسی مانند تو یا مانند عبد الحمید باشد، هیچ اشکالی ندارد."

ص: ۳۶۳

۱- الکافی ۵- ۲۰۹- ۲.

۲- فی التهذیب- محمد بن إسماعیل بن بزيع (هامش المخطوط).

۳- فی نسخة من التهذیب- أو (هامش المخطوط).

۴- التهذیب ۹- ۲۴۰- ۹۳۲.

۵- تقدم فی الباب ۱۵ من هذه الأبواب.

۶- يأتي فی الباب ۸۸ من أبواب الوصايا.

۱۷- بَابُ اشْتِرَاطِ كَوْنِ الْمَبِيعِ طَلْقاً وَ حُكْمِ بَيْعِ الْوَقْفِ

اشاره

(۱) ۱۷ بَابُ اشْتِرَاطِ كَوْنِ الْمَبِيعِ طَلْقاً وَ حُكْمِ بَيْعِ الْوَقْفِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٥٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٥٧-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ الرَّزَّازِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي عَلِيٍّ بْنِ رَاشِدٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ اشْتَرَيْتُ أَرْضًا إِلَى جَنْبِ ضَيْعَتِي بِأَلْفِي دِرْهَمٍ فَلَمَّا وَقَّيْتُ الْمَالَ حُبِرْتُ أَنَّ الْأَرْضَ وَقُفَّ فَقَالَ لَا يَجُوزُ شِرَاءُ الْوَقْفِ وَلَا تَدْخُلُ الْغَلَّةُ فِي مَالِكَ وَادْفَعَهَا إِلَيَّ مَنْ وَقَفْتُ عَلَيْهِ قُلْتُ لَا أَعْرِفُ لَهَا رَبًّا قَالَ تَصَدَّقْ بِغَلَّتِهَا.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْوَقْفِ (٣).

ترجمه:

این حدیث از ابو علی بن راشد نقل شده است که از امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) سوال کرده: "من زمینی خریدم که در کنار ملک خودم بود و مبلغ دو هزار درهم پرداخت کردم، اما وقتی پول را تمام کردم، به من اطلاع داده شد که این زمین وقف است. نظر شما در این باره چیست؟"

امام (علیه السلام) پاسخ دادند: "خرید زمین وقف جایز نیست و شما نباید درآمد آن را به مال خودتان اضافه کنید. باید آن را به صاحب وقف بدهید."

ابو علی بن راشد می گوید: "گفتم: اما من صاحب آن را نمی شناسم."

امام (علیه السلام) فرمودند: "در این صورت، باید درآمد آن را صدقه بدهی."

١٨- بَابُ اشْتِرَاطِ تَقْدِيرِ الثَّمَنِ وَ حُكْمِ مَنْ اشْتَرَى جَارِيَةً بِحُكْمِهِ فَوَطَّنَهَا

اشاره

(٤) ١٨ بَابُ اشْتِرَاطِ تَقْدِيرِ الثَّمَنِ وَ حُكْمِ مَنْ اشْتَرَى جَارِيَةً بِحُكْمِهِ فَوَطَّنَهَا

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٥٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٥٨-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ رِفَاعَةَ النَّخَّاسِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع سَأَوْتُ رَجُلًا بِجَارِيَةٍ فَبَاعَنِهَا بِحُكْمِي فَقَبَضْتُهَا مِنْهُ عَلَى ذَلِكَ ثُمَّ بَعَثْتُ إِلَيْهِ بِأَلْفٍ دِرْهَمٍ فَقُلْتُ هَذِهِ أَلْفُ دِرْهَمٍ حُكْمِي عَلَيْكَ أَنْ تَقْبَلَهَا فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهَا مِنِّي وَقَدْ كُنْتُ مَسِسْتُهَا قَبْلَ أَنْ أَبْعَثَ إِلَيْهِ بِالثَّمَنِ فَقَالَ أَرَى أَنْ تُقَوِّمَ الْجَارِيَةَ قِيمَةً

ص: ٣٦٤

١- الباب ١٧ فيه حديث واحد.

٢- الكافي ٧- ٣٧- ٣٥، وأورده في الحديث ١ من الباب ٦ من أبواب الوقوف.

٣- يأتي في الباب ٦، وفي الحديثين ٤، ٥ من الباب ١٠ من أبواب أحكام الوقف.

٤- الباب ١٨ فيه حديث واحد.

٥- الفقيه ٣- ٢٤٢- ٥٥٧٦، وأورده في الحديث ٢ من الباب ٥ من أبواب أحكام العيوب.

عَادِلَةً فَإِنْ كَانَ قِيمَتُهَا أَكْثَرَ مِمَّا بَعَثَ إِلَيْهِ كَانَ عَلَيْكَ أَنْ تَرُدَّ عَلَيْهِ (١) مَا نَقَصَ مِنَ الْقِيمَةِ وَإِنْ كَانَ ثَمَنُهَا أَقَلَّ مِمَّا بَعَثَ إِلَيْهِ فَهُوَ لَهُ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنْ وَجَدْتُ بِهَا عَيْبًا بَعْدَ مَا مَسِسْتُهَا قَالَ لَيْسَ لَكَ أَنْ تَرُدَّهَا وَلَكَ أَنْ تَأْخُذَ قِيمَةً مَا بَيْنَ الصَّحَّةِ وَالْعَيْبِ مِنْهُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (٢)

وَرَوَاهُ الْكَلْبِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ نَحْوَهُ (۳) أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (۴) وَفِي بَيْعِ الثَّمَارِ (۵) وَغَيْرِ ذَلِكَ (۶).

ترجمه:

این حدیث از رفاعه نخاس نقل شده است که می گوید:

"من با یک مرد در مورد خرید و فروش یک کنیز معامله کردم و او آن را با حکم من فروخت. سپس کنیز را از او گرفتم. بعد از آن، هزار درهم برای او فرستادم و گفتم: این هزار درهم حکم من است و شما باید آن را بپذیرید. اما او از قبول آن امتناع کرد، به این دلیل که من قبلاً کنیز را لمس کرده بودم قبل از اینکه هزار درهم را بفرستم. ایشان گفتند: من پیشنهاد می کنم که شما قیمت واقعی کنیز را ارزیابی کنید. اگر قیمت آن بیشتر از مبلغی که من فرستاده ام بود، شما باید ما به التفاوت آن را به او بپردازید، و اگر قیمت آن کمتر از مبلغی بود که من فرستادی، پس آن برای اوست."

سپس پرسیدم: "اگر بعد از لمس کنیز، عیبی در آن پیدا کنم، چه باید بکنم؟"

امام جعفر صادق (علیه السلام) پاسخ دادند: "شما نمی توانید آن را بازپس دهید، اما شما می توانید قیمت تفاوت بین وضعیت سالم و معیوب آن را از او بگیرید."

۱۹- بَابُ جَوَازِ بَيْعِ شَيْءٍ مُقَدَّرٍ مِنْ جُمْلَةٍ مَعْلُومَةٍ مُتَسَاوِيَةِ الْأَجْزَاءِ وَ حُكْمِ تَلَفِ بَعْضِهَا وَ صِيغَةِ الْإِيجَابِ وَ الْقَبُولِ

اشاره

(۷) ۱۹ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ شَيْءٍ مُقَدَّرٍ مِنْ جُمْلَةٍ مَعْلُومَةٍ مُتَسَاوِيَةِ الْأَجْزَاءِ وَ حُكْمِ تَلَفِ بَعْضِهَا وَ صِيغَةِ الْإِيجَابِ وَ الْقَبُولِ

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٥٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٥٩-١- (٨) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَّابٍ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي رَجُلٍ اشْتَرَى مِنْ رَجُلٍ عَشْرَةَ آلَافٍ طُنٍّ قَصَبٍ فِي أَنْبَارٍ بَعْضُهُ عَلَى بَعْضٍ مِنْ أَجْمَةٍ وَاحِدَةٍ وَالْأَنْبَارُ فِيهِ ثَلَاثُونَ أَلْفَ طُنٍّ فَقَالَ الْبَائِعُ قَدْ بَعْتُكَ مِنْ هَذَا

ص: ٣٦٥

١- فى التهذيب- إليه (هامش المخطوط).

٢- التهذيب ٧- ٦٩- ٢٩٧.

٣- الكافى ٥- ٢٠٩- ٤.

٤- يأتى فى الباب ٢٣ من أبواب أحكام العقود.

٥- يأتى فى الباب ٥ من أبواب بيع الثمار.

٦- يأتى فى الحديث ٣ من الباب ٤٠ من أبواب آداب التجارة.

٧- الباب ١٩ فيه حديث واحد.

٨- التهذيب ٧- ١٢٦- ٥٤٩.

الْقَصَبِ عَشْرَةَ آلَافٍ طُنٍّ فَقَالَ الْمُشْتَرِي قَدْ قَبِلْتُ وَاشْتَرَيْتُ وَرَضِيتُ فَأَعْطَاهُ مِنْ ثَمَنِهِ أَلْفَ دِرْهَمٍ وَ وَكَّلَ الْمُشْتَرِي مَنْ يَقْبِضُهُ فَأَصْبَحُوا وَقَدْ وَقَعَ النَّارُ فِي الْقَصَبِ فَاحْتَرَقَ مِنْهُ عِشْرُونَ أَلْفَ طُنٍّ وَ بَقِيَ عَشْرَةُ آلَافٍ طُنٍّ فَقَالَ الْعَشْرَةُ آلَافٍ طُنٍّ الَّتِي بَقِيَتْ هِيَ لِلْمُشْتَرِي وَالْعِشْرُونَ الَّتِي احْتَرَقَتْ مِنْ مَالِ الْبَائِعِ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ (١) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٢) وَهَذَا صَرِيحٌ فِي وَقُوعِ الْإِيجَابِ وَالْقَبُولِ بِلَفْظِ الْمَاضِي وَقَدْ مَرَّ فِي بَيْعِ الْمُصْحَفِ (٣) وَغَيْرِهِ مَا يَتَضَمَّنُ صِيغَةَ الْمُضَارَعِ (٤) وَيَأْتِي مِثْلُهُ (٥) وَلَيْسَ بِصَرِيحٍ لِاحْتِمَالِ كَوْنِهِ قَبْلَ الْإِيجَابِ.

ترجمه:

از برید بن معاویه روایت شده است که امام صادق (علیه السلام) در مورد مردی که از دیگری ده هزار دسته نی در انبارهایی که روی هم از یک نیزار قرار داشتند و تعداد نی های درون انبارها سی هزار دسته بود، خرید، فروشنده گفت: «از این نی ها ده هزار دسته را به تو فروختم». خریدار پاسخ داد: «پذیرفتم و خریدم و راضی شدم»، و از بهای آن هزار درهم به او داد و کسی را گماشت که آن را تحویل بگیرد. صبح شد و آتش به نی ها افتاد و بیست هزار دسته از آن سوخت و ده هزار دسته باقی ماند. امام فرمودند: «ده هزار دسته ای که باقی مانده است، متعلق به خریدار است و بیست هزار دسته ای که سوخته است از مال فروشنده است».

۲۰- بَابُ أَنَّهُ يَجُوزُ أَنْ يُنْدَرَ ٤٤٤٩ لِظُرُوفِ السَّمَنِ وَالزَّيْتِ مَا يَحْتَمِلُ الزِّيَادَةَ وَ النُّقْصَانَ لَا مَا يَزِيدُ إِلَّا مَعَ التَّرَاضِي

اشاره

(٦) ۲۰ بَابُ أَنَّهُ يَجُوزُ أَنْ يُنْدَرَ (٧) لِظُرُوفِ السَّمَنِ وَالزَّيْتِ مَا يَحْتَمِلُ الزِّيَادَةَ وَ النُّقْصَانَ لَا مَا يَزِيدُ إِلَّا مَعَ التَّرَاضِي

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٦٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٦٠-١- (٨) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ: سَمِعْتُ مَعْمَرَ الزِّيَّاتِ يَسْأَلُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع- فَقَالَ جُعِلَتْ فِدَاكَ إِنِّي رَجُلٌ أَبِيعُ الزَّيْتَ إِلَى أَنْ قَالَ قُلْتُ فَإِنَّهُ يُطْرَحُ لِطُرُوفِ السَّمَنِ وَالزَّيْتِ لِكُلِّ ظَرْفٍ كَذَا وَكَذَا

ص: ٣٦٦

-
- ١- تقدم فى الحديثين ١، ٣ من الباب ٥ من هذه الأبواب.
 - ٢- يأتى فى الحديث ٢ من الباب ١٣ من أبواب السلف.
 - ٣- مر فى الأحاديث ١، ٢، ٣، ٦ من الباب ٣١ من أبواب ما يكتسب به.
 - ٤- مر فى الباب ١١، وفى الحديث ٦ من الباب ١٢ من هذه الأبواب، وفى الحديث ٣ من الباب ٢٩ من أبواب ما يكتسب به.
 - ٥- يأتى فى الحديث ١٠ من الباب ١ من أبواب عقد النكاح، وفى الأحاديث ١، ٢، ٣، ٤، ٦ من الباب ١٨ من أبواب المتعة.
 - ٦- الباب ٢٠ فيه ٤ أحاديث.
 - ٧- أندر من الحساب كذا- أسقطه (الصحاح- ندر- ٢- ٨٢٥).
 - ٨- التهذيب ٧- ١٢٨- ٥٥٨، وأورد صدره فى الحديث ٢ من الباب ٦ من أبواب آداب التجارة.
- رَطُلًا فَرُبَّمَا زَادَ وَرُبَّمَا نَقَصَ فَقَالَ إِذَا كَانَ ذَلِكَ عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ فَلَا بَأْسَ.

ترجمه:

علی بن ابی حمزه روایت می کند که شنیدم معمر زیات از امام صادق (علیه السلام) پرسید و گفت: «فدایت شوم! من مردی هستم که روغن می فروشم.» تا اینکه گفت: «گاهی برای ظروف روغن و چربی، برای هر ظرف این قدر و این قدر رطل (وزن) کم می شود که گاهی بیشتر و گاهی کمتر می شود.» امام فرمودند: «اگر این امر با رضایت طرفین باشد، اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۷۶۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۶۱-۲- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ صَالِحِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ الْمُفَضَّلِ السَّمَّانِ قَالَ: سَأَلْتُ عَبْدًا صَالِحًا عَنْ سَمَنِ الْجَوَامِيسِ فَقَالَ لَا تَشْتَرِهِ وَلَا تَبِعْهُ.

قَالَ الشَّيْخُ هَذَا مُوَافِقٌ لِمَذْهَبِ الْوَاقِفِيَّةِ وَ هُوَ بَاطِلٌ عِنْدَنَا أَقُولُ: وَ يَحْتَمِلُ الْكَرَاهَةَ وَ الْإِنْكَارَ وَ التَّخْصِصَ بِالنَّجَسِ وَ بِالْحَرَامِ وَ نَفَى الرَّجْحَانِ وَ غَيْرَ ذَلِكَ لِمَا مَضَى (۲) وَ يَأْتِي (۳).

ترجمه:

عبدالحمید بن مفضل سمان می گوید: از عبد صالح (حضرت کاظم علیه السلام) درباره خرید و فروش روغن گاومیش ها پرسیدم. امام فرمودند: «نه آن را بخر و نه بفروش.»

شیخ (طوسی) می گوید: این نظر موافق با مذهب واقفیه است و نزد ما باطل است.

می گویم: احتمال دارد که این کراهت باشد یا انکار و مخصوص موارد نجس و حرام باشد، یا به جهت نبودن رجحان و دلایل دیگر باشد، همان طور که پیشتر بیان شد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۷۶۲ - رقم الحديث الباب: ۳]

٢٢٧٦٢-٣- (٤) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ الرَّجُلِ يَشْتَرِي الْمَتَاعَ وَزَنَّا فِي النَّاسِيَةِ وَالْجُوالِقِ فَيَقُولُ ادْفَعْ لِلنَّاسِيَةِ رَطْلًا أَوْ أَقْلًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ أَيْحِلُّ ذَلِكَ الْبَيْعُ قَالَ إِذَا لَمْ يُعْلَمْ وَزَنُ النَّاسِيَةِ وَالْجُوالِقِ فَلَا بَأْسَ إِذَا تَرَضَّيَا.

ترجمه:

علی بن جعفر از برادرش موسی بن جعفر (علیه السلام) روایت می کند که پرسیدم: «اگر مردی کالایی را به صورت وزنی بخرد و از فروشنده بخواهد مقداری از وزن آن را بخاطر ظرفش (ناسیه و جوالق) کم کند، و بگوید یک رطل (یا کمتر یا بیشتر از آن) را برای ظرف اختصاص بدهد، آیا این معامله جایز است؟» امام فرمودند: «اگر وزن دقیق ناسیه و جوالق (کیسه) مشخص نباشد و طرفین با رضایت توافق کنند، اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٦٣ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٧٦٣-٤- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ حَنَانٍ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع- فَقَالَ لَهُ مَعْمَرُ الزِّيَّاتُ إِنَّا نَشْتَرِي الزَّيْتَ فِي زِقَاقِهِ وَ يُحَسَّبُ لَنَا فِيهِ نَقْصَانٌ لِمَكَانِ الزَّقَاقِ فَقَالَ إِنْ كَانَ يَزِيدُ وَ يَنْقُصُ فَلَا بَأْسَ وَ إِنْ كَانَ يَزِيدُ وَ لَا يَنْقُصُ فَلَا تَقْرَبُهُ.

ص: ٣٦٧

١- التهذيب ٧- ١٢٨- ٥٦١، و آورده فی الحديث ٥ من الباب ٢٠ من أبواب الأطعمة المباحة.

٢- مضی فی الباب ٥ من أبواب زكاة الأنعام، و فی الباب ١٥ من أبواب الذبیح.

۳- یأتی فی الباب ۲۰ من أبواب الأُطعمة المباحة.

۴- قرب الإسناد- ۱۱۳.

۵- الکافی ۵- ۱۸۳- ۴.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۱)

وَبِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ حَنَانٍ (۲).

ترجمه:

حنان روایت می کند که نزد امام صادق (علیه السلام) نشسته بودم. معمر زیات به ایشان گفت: «ما روغن را در مشک می خریم و به خاطر وجود مشک، مقداری کمبود در وزن برایمان حساب می شود.» امام فرمودند: «اگر وزن مشک گاهی بیشتر و گاهی کمتر شود، اشکالی ندارد؛ اما اگر همیشه بیشتر است و کاهش ندارد، به آن نزدیک نشوید (از چنین معامله ای اجتناب کنید).»

۲۱- بَابُ اشْتِرَاطِ اخْتِصَاصِ الْبَائِعِ بِمِلْكِ الْمَبِيعِ وَ حُكْمِ بَيْعِ الْأَرْضِ الْمَفْتُوحَةِ عَنْوَةً وَ الشَّرَاءِ مِنْ أَرْضِ أَهْلِ الذِّمَّةِ

اشاره

(۳) ۲۱ بَابُ اشْتِرَاطِ اخْتِصَاصِ الْبَائِعِ بِمِلْكِ الْمَبِيعِ وَ حُكْمِ بَيْعِ الْأَرْضِ الْمَفْتُوحَةِ عَنْوَةً وَ الشَّرَاءِ مِنْ أَرْضِ أَهْلِ الذِّمَّةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۶۴ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۶۴-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ وَ عَنْ السَّابَّاطِيِّ وَ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْهُمْ سَأَلُوهُمَا عَنْ شِرَاءِ أَرْضِ الدَّهَاقِينَ مِنْ أَرْضِ الْجَزْيَةِ فَقَالَ إِنَّهُ إِذَا كَانَ ذَلِكَ انْتَزَعْتَ مِنْكَ أَوْ تُؤَدِّي عَنْهَا مَا عَلَيْهَا مِنَ الْخَرَاجِ قَالَ عَمَّارٌ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى فَقَالَ اشْتَرِهَا فَإِنَّ لَكَ مِنَ الْحَقِّ مَا هُوَ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ.

ترجمه:

محمد بن مسلم از امام باقر (علیه السلام) و ساباطی و زرارہ از امام صادق (علیه السلام) روایت می کنند که از ایشان درباره خرید زمین های دهقانان (کسانی که زمین های جزیه دار دارند) سؤال شد. امام فرمودند: «اگر چنین کاری انجام شود، ممکن است زمین از تو گرفته شود، یا اینکه باید خراجی که بر آن است، پرداخت کنی.» سپس عمار رو به من کرد و گفت: «آن را بخر، زیرا حقّی داری که از آن بیشتر است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۶۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۶۵-۲- (۵) وَ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبَانَ عَنْ زُرَّارَةَ قَالَ: قَالَ: لَا بَأْسَ بَأَنْ يُشْتَرَى أَرْضُ أَهْلِ الذِّمَّةِ- إِذَا عَمِلُوهَا (۶) وَ أَحْيَوْهَا فَهِيَ لَهُمْ.

ترجمه:

زراره روایت می کند که امام فرمودند: «اشکالی ندارد که زمین اهل ذمه (غیرمسلمانانی که تحت حمایت حکومت اسلامی زندگی می کنند) خریداری شود، اگر آنان آن را آباد کرده و زنده کرده باشند، زمین برای آنان است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٦٦ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٧٦٦-٣- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدٍ

ص: ٣٦٨

١- التهذيب ٧-١٢٨-٥٥٩.

٢- التهذيب ٧-٤٠-١٦٨.

٣- الباب ٢١ فيه ١٠ أحاديث.

٤- الكافي ٥-٢٨٢-٣.

٥- الكافي ٥-٢٨٢-٢.

٦- في المصدر- عمروها.

٧- الفقيه ٣-٢٣٩-٣٨٧٦.

بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الشَّرَاءِ مِنْ أَرْضِ الْيَهُودِ وَ النَّصْرَانِيَّ قَالَ لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ.

ترجمه:

محمد بن مسلم: از حضرت سؤال کردم در مورد خریدن زمینهای شخص یهودی و نصرانی فرمودند
: اشکالی ندارد .

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٦٧ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٧٦٧ - ٤ - (١) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُحَمَّدٍ الْحَلَبِيِّ قَالَ: سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَنِ السَّوَادِ مَا مَنَزَلَتُهُ فَقَالَ هُوَ لِجَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ لِمَنْ هُوَ الْيَوْمَ وَلِمَنْ يَدْخُلُ فِي الْإِسْلَامِ بَعْدَ الْيَوْمِ وَلِمَنْ لَمْ يُخْلَقْ بَعْدُ فَقُلْتُ الشَّرَاءُ مِنَ الدَّهَاقِينَ قَالَ لَا يَصْلُحُ إِلَّا أَنْ تُشْتَرَى مِنْهُمْ عَلَى أَنْ يُصَيِّرَهَا لِلْمُسْلِمِينَ فَإِذَا شَاءَ وَلِيُّ الْأَمْرِ أَنْ يَأْخُذَهَا أَخَذَهَا قُلْتُ فَإِنْ أَخَذَهَا مِنْهُ قَالَ يَرُدُّ عَلَيْهِ رَأْسَ مَالِهِ وَلَهُ مَا أَكَلَ مِنْ غَلَّتِهَا بِمَا عَمِلَ.

ترجمه:

محمد حلبی روایت می کند که از امام صادق (علیه السلام) درباره وضعیت سرزمین سواد (زمین های کشاورزی در عراق) سؤال شد. امام فرمودند: «این سرزمین برای همه مسلمانان است؛ هم برای کسانی که امروز در اسلام اند، هم برای کسانی که بعداً وارد اسلام می شوند، و هم برای کسانی که هنوز آفریده نشده اند.»

سپس پرسیدم: «خرید زمین از دهقانان چگونه است؟» امام فرمودند: «این خرید جایز نیست، مگر اینکه به شرطی خریداری شود که زمین برای همه مسلمانان باشد. و هرگاه ولی امر بخواهد آن را بگیرد، می تواند آن را بگیرد.»

پرسیدم: «اگر ولی امر آن زمین را از او بگیرد، چه می شود؟» امام فرمودند: «اصل سرمایه اش به او بازگردانده می شود و آنچه از محصول زمین به دست آورده، به عنوان مزد کار خود محسوب می شود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٦٨ - رقم الحديث الباب: ٥]

۲۲۷۶۸-۵- (۲) وَ عَنْهُ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ الشَّامِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: لَا تَشْتَرِ مِنْ أَرْضِ السَّوَادِ (۳) شَيْئاً إِلَّا مَنْ كَانَتْ لَهُ ذِمَّةٌ فَإِنَّمَا هُوَ فِي ذِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ. وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ الشَّامِيِّ نَحْوَهُ (۴).

ترجمه:

ابوالربیع شامی از امام صادق (علیه السلام) روایت می کند که فرمودند: «از زمین های سواد چیزی نخر، مگر از کسی که اهل ذمه باشد (غیرمسلمانی که تحت حمایت حکومت اسلامی زندگی می کند)، زیرا این زمین ها فیء (غنیمت) برای مسلمانان است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۶۹ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۷۶۹-۶- (۵) وَ عَنْهُ عَنِ فَضَالَةَ عَنْ أَبَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ اشْتَرَى شَيْئاً مِنَ الْخُمْسِ لَمْ يَعْذِرْهُ اللَّهُ اشْتَرَى مَا لَا يَحِلُّ لَهُ.

ترجمه:

ابو بصیر از امام محمد باقر (علیه السلام) روایت می کند که فرمودند: «شنیدم که فرمودند: هر کسی چیزی از خمس خریداری کند، خداوند او را نخواهد بخشید. او چیزی را خریده که برایش جایز نبوده است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۷۰ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۷۷۰-۷- (۶) وَ عَنْهُ عَنِ فَضَالَةَ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

-
- ۱- التهذيب ۷- ۱۴۷- ۶۵۲، والاستبصار ۳- ۱۰۹- ۳۸۴، وأورد صدره في الحديث ۱ من الباب ۱۸ من أبواب إحياء الموات.
- ۲- التهذيب ۷- ۱۴۷- ۶۵۳.
- ۳- في الفقيه- أراضى أهل السواد (هامش المخطوط).
- ۴- الفقيه ۳- ۲۴۰- ۳۸۷۹.
- ۵- التهذيب ۷- ۱۳۳- ۵۸۳، وأورده في الحديث ۵ من الباب ۱ من أبواب وجوب الخمس.
- ۶- التهذيب ۷- ۱۴۸- ۶۵۶، وأورد نحوه في الحديث ۳ من الباب ۷۱ من أبواب جهاد العدو.
- سَأَلَتْهُ عَنْ شِرَاءِ أَرْضِهِمْ فَقَالَ لَا بَأْسَ أَنْ تَشْتَرِيَهَا فَتَكُونَ إِذَا كَانَ ذَلِكَ بِمَنْزِلَتِهِمْ تُؤَدِّي فِيهَا كَمَا يُؤَدُّونَ فِيهَا.

ترجمه:

محمد بن مسلم روایت می کند که از امام (علیه السلام) درباره خرید زمین های آنان (اهل ذمه) پرسیدم. امام فرمودند: «اشکالی ندارد که آن زمین ها را بخری، مشروط بر اینکه در آن زمین ها مانند آنان عمل کنی و همانطور که آنان مالیات آن را می پردازند، تو نیز همان مالیات را پرداخت کنی.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۷۱ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۷۷۱-۸- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ شِرَاءِ أَرْضِ أَهْلِ الذِّمَّةِ- فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهَا فَتَكُونُ إِذَا كَانَ ذَلِكَ بِمَنْزِلَتِهِمْ تُؤَدَّى عَنْهَا كَمَا يُؤَدُّونَ الْحَدِيثَ.

وَرَوَاهُ الْكَلِينِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

محمد بن مسلم روایت می کند که از امام (علیه السلام) درباره خرید زمین های آنان (اهل ذمه) پرسیدم. امام فرمودند: «اشکالی ندارد که آن زمین ها را بخری، مشروط بر اینکه در آن زمین ها مانند آنان عمل کنی و همانطور که آنان مالیات آن را می پردازند، تو نیز همان مالیات را پرداخت کنی.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۷۲ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۲۷۷۲-۹- (۳) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ بَكَّارِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ شُرَيْحٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ شِرَاءِ الْأَرْضِ مِنْ أَرْضِ الْخَرَاجِ فَكَرِهَهُ وَقَالَ إِنَّمَا أَرْضُ الْخَرَاجِ لِلْمُسْلِمِينَ فَقَالُوا لَهُ فَإِنَّهُ يَشْتَرِيهَا الرَّجُلُ وَعَلَيْهِ خَرَاجُهَا فَقَالَ لَا بَأْسَ إِلَّا أَنْ يَسْتَحْيِيَ مِنْ عَيْبِ ذَلِكَ.

ترجمه:

محمد بن شریح روایت می کند که از امام صادق (علیه السلام) درباره خرید زمین های خراجی سؤال کردم. امام فرمودند: «این کار را نمی پسندم، زیرا زمین های خراجی برای مسلمانان است.»

سپس گفتند: «اگر کسی آن زمین ها را خریداری کند و بر آن زمین مالیات (خراج) بدهد، اشکالی ندارد، مگر اینکه از عیب این کار شرم کند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٧٣ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢٧٧٣-١٠- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْفَضْلِ الْهَاشِمِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ رَجُلٍ اشْتَرَى أَرْضاً مِنْ أَهْلِ الذِّمَّةِ مِنَ الْخَرَاجِ وَ أَهْلِهَا كَارِهُونَ وَ إِنَّمَا يَقْبَلُهَا مِنَ السُّلْطَانِ لِعَجْزِ أَهْلِهَا عَنْهَا أَوْ غَيْرِ عَجْزٍ فَقَالَ إِذَا عَجَزَ أَرْبَابُهَا عَنْهَا فَلَكَ أَنْ تَأْخُذَهَا إِلَّا أَنْ يُضَارُّوا وَ إِنْ أُعْطِيَتْهُمْ شَيْئاً فَسَحَتْ أَنْفُسُ أَهْلِهَا لَكُمْ فَخُذُوهَا قَالَ وَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ اشْتَرَى أَرْضاً مِنْ أَرْضِ الْخَرَاجِ فَبَنَى بِهَا أَوْ لَمْ

ص: ٣٧٠

١- التهذيب ٧- ١٤٩- ٦٦٢، و أورد ذيله فى الحديث ٣ من الباب ١ من هذه الأبواب.

٢- الكافى ٥- ٢٨٣- ٤.

٣- التهذيب ٧- ١٤٨- ٦٥٤.

٤- التهذيب ٧- ١٤٩- ٦٦٣، و أورد صدره فى الحديث ٤ من الباب ٧٢ من أبواب جهاد العدو.

يَبْنَ غَيْرَ أَنَّ أَنَساً مِنْ أَهْلِ الذِّمَّةِ نَزَلُوهَا لَهُ أَنْ يَأْخُذَ مِنْهُمْ أَجْرَةَ الْبُيُوتِ إِذَا أَدَّوْا جَزِيَةَ رُءُوسِهِمْ قَالَ يُشَارِطُهُمْ فَمَا أَخَذَ بَعْدَ الشَّرْطِ فَهُوَ حَلَالٌ.

وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبَانَ بْنِ مِثْلَهُ (١) وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ وَ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ (٢)

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْجِهَادِ (٣) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ فِي إِحْيَاءِ الْمَوَاتِ (٤) وَ غَيْرِهِ (٥).

ترجمه:

اسماعیل بن فضل هاشمی روایت می کند که از امام صادق (علیه السلام) درباره مردی پرسیدم که زمین هایی از اراضی خراجی اهل ذمه خریده است، در حالی که اهل آن زمین ها از فروش آن راضی نیستند، اما سلطان آن را به دلیل ناتوانی یا دلایل دیگر می فروشد. امام فرمودند: «اگر اهل آن زمین ها قادر به اداره آن نباشند، می توانی آن زمین ها را بخری، مشروط بر اینکه به آنان ضرری نرسانی. و اگر چیزی به آنان بدهی و آنان از آن راضی شوند، آن را بپذیر.»

سپس از امام درباره مردی که زمین های خراجی خریداری کرده و آن را بنا کرده یا نکرده است، پرسیدم. امام فرمودند: «اگر از اهل ذمه کسانی در آن زمین سکونت کنند و مالیات سرانه خود را بپردازند، می توانی از آنان اجاره خانه ها را بگیری. شرط این است که این مبلغ پس از توافق و قرارداد مشخص شود، و آنچه پس از این شرط گرفته شود، حلال است.»

۲۲- بَابُ أَنَّهُ يَجُوزُ لِلْإِنْسَانِ أَنْ يَحْمِيَ الْمَرْعَى النَّابِتَ فِي مِلْكِهِ وَأَنْ يَبِيعَهُ وَلَا يَجُوزُ ذَلِكَ فِي الْمُشْتَرَكِ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ

اشاره

(۶) ۲۲ بَابُ أَنَّهُ يَجُوزُ لِلْإِنْسَانِ أَنْ يَحْمِيَ الْمَرْعَى النَّابِتَ فِي مِلْكِهِ وَأَنْ يَبِيعَهُ وَلَا يَجُوزُ ذَلِكَ فِي الْمُشْتَرَكِ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۷۴ - رقم الحديث الباب: ۱]

٢٢٧٧٤-١- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ سَهْلِ بْنِ زَيْدٍ جَمِيعاً عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ إِدْرِيسَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ وَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنَّ لَنَا ضِيَاعاً وَلَهَا حُدُودٌ وَلَنَا الدَّوَابُّ وَفِيهَا مَرَاعَى وَلِلرَّجُلِ مِنَّا غَنَمٌ وَ إِبِلٌ وَ يَحْتَاجُ إِلَى تِلْكَ الْمَرَاعَى لِإِبِلِهِ وَ غَنَمِهِ أَيْحِلُّ لَهُ أَنْ يَحْمِيَ الْمَرَاعَى لِحَاجَتِهِ

ص: ٣٧١

١- التهذيب ٧- ١٥٣- ٦٧٩.

٢- الكافي ٥- ٢٨٢- ١.

٣- تقدم في الباب ٧١ من أبواب جهاد العدو.

٤- يأتي في الباب ١، وفي الحديث ١ من الباب ٤ من أبواب إحياء الموات.

٥- يأتي ما يدل على بعض المقصود في الباين ٢٢، ٢٧. من هذه الأبواب.

٦- الباب ٢٢ فيه ٣ أحاديث.

٧- الكافي ٥- ٢٧٦- ٢.

إِلَيْهَا فَقَالَ إِذَا كَانَتِ الْأَرْضُ أَرْضَهُ فَلَهُ أَنْ يَحْمِيَ وَيُصَيِّرَ ذَلِكَ إِلَى مَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ قَالَ وَقُلْتُ لَهُ الرَّجُلُ يَبِيعُ الْمَرَاعَى فَقَالَ إِذَا كَانَتِ الْأَرْضُ أَرْضَهُ فَلَا بَأْسَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ إِدْرِيسَ بْنِ زَيْدٍ (١)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

ادریس بن زید روایت می کند که از امام موسی کاظم (علیه السلام) پرسیدم: «جعلت فداک، ما زمین هایی داریم که دارای حدود مشخصی هستند و ما دارای دام هایی همچون گوسفند و شتر هستیم که نیاز به چراگاه دارند. و کسی از ما هست برای چرای دمه‌ایش به این زمینها احتیاج دارد آیا برای مردی از ما جایز است که چراگاه ها را برای نیاز خود محافظت کند؟» امام فرمودند: «اگر زمین از آن خود او باشد، می تواند چراگاه ها را محافظت کرده و آن را برای نیاز خود اختصاص دهد.»

سپس پرسیدم: «اگر مردی چراگاه ها را بفروشد، چه حکمی دارد؟» امام فرمودند: «اگر زمین از آن خود او باشد، اشکالی ندارد که چراگاه ها را بفروشد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۷۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۷۵-۲- (۳) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مَرَّارٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ تَكُونُ لَهُ الضَّيْعَةُ فِيهَا جَبَلٌ مِمَّا يُبَاعُ يَأْتِيهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ وَ لَهُ غَنَمٌ قَدْ احْتَاَجَ إِلَى جَبَلٍ يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَبِيعَهُ الْجَبَلَ كَمَا يَبِيعُ مِنْ غَيْرِهِ أَوْ يَمْنَعُهُ مِنَ الْجَبَلِ إِنْ طَلَبَهُ بِغَيْرِ ثَمَنِ وَ كَيْفَ حَالُهُ فِيهِ وَ مَا يَأْخُذُ فَقَالَ لَا يَجُوزُ لَهُ بَيْعُ جَبَلِهِ مِنْ أَخِيهِ لِأَنَّ الْجَبَلَ لَيْسَ جَبَلُهُ إِنَّمَا يَجُوزُ لَهُ الْبَيْعُ مِنْ غَيْرِ الْمُسْلِمِ.

ترجمه:

یونس از برخی از اصحابش نقل می کند که از امام جعفر صادق (علیه السلام) پرسیدم: «اگر مرد مسلمانی زمینی داشته باشد که در آن کوهی است که قابل فروش است، و برادر مسلمانش با گوسفند به آنجا می آید و به کوه نیاز دارد، آیا برادرش می تواند کوه را از او بخرد یا باید آن را از او مطالبه کند بدون پرداخت پول؟ چگونه باید در این مورد عمل کند؟» امام فرمودند: «او نمی تواند کوه خود را

به برادر مسلمانش بفروشد، زیرا کوه جزء اموال او نیست. تنها در صورتی که از غیر مسلمان باشد، او می تواند آن را بفروشد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۷۶ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۷۷۶-۳- (۴) مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَضَىٰ ع فِي أَهْلِ الْبَوَادِي أَنْ لَا يَمْنَعُوا فَضْلَ مَاءٍ وَلَا يَبِيعُوا فَضْلَ الْكَالِ.

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَىٰ عَدَمِ الْمِلْكِ أَوْ عَلَىٰ الْإِسْتِحْبَابِ وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَىٰ ذَلِكَ فِي إِحْيَاءِ الْمَوَاتِ (۵) وَغَيْرِهِ (۶).

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل می کند که امام علی (علیه السلام) در مورد اهل بادیه حکم فرمودند که نباید آنها از آب مازاد دیگران را منع کنند یا علف مازاد را بفروشند.

من می گویم: این حکم به این معناست که چنین تصرفاتی در صورتی جایز نیست که مالکیت بر آن ها اثبات نشده باشد، یا این که حکم به عنوان یک توصیه و نه الزام شرعی باشد. همچنین در احیای اراضی مرده (موات) نشانه هایی وجود دارد که این معنا را تایید می کند.

ص: ۳۷۲

۱- الفقیه ۳- ۲۴۶- ۳۸۹۷.

۲- التهذیب ۷- ۱۴۱- ۶۲۳.

۳- الکافی ۵- ۲۷۶- ۱.

- ٤- الفقيه ٣- ٢٣٨- ٣٨٧٢، و أورده فی الحديث ٣ من الباب ٧ من أبواب إحياء الموات.
- ٥- يأتي في الأبواب ٥، ٧، ٩ من أبواب إحياء الموات.
- ٦- يأتي ما يدل على النهي عن بيع فضل الماء في الحديثين ٢ و ٤ من الباب ٢٤ من هذه الأبواب.

٢٣- بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْمَعْدِنِ الْمَوْجُودِ فِي الْأَرْضِ الْمَمْلُوكَةِ

اشارة

(١) ٢٣ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْمَعْدِنِ الْمَوْجُودِ فِي الْأَرْضِ الْمَمْلُوكَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٧٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٧٧- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُصَدِّقٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَ عَنْ شِرَاءِ الذَّهَبِ بِتُرَابِهِ مِنَ الْمَعْدِنِ قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي الْخُمْسِ (٣).

ترجمه:

مصدق نقل می کند که از امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) درباره خرید طلا به صورت خاک از معدن پرسیدم. امام فرمودند: «هیچ اشکالی ندارد.»

٢٤- بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْمَاءِ إِذَا كَانَ مِلْكًا لِلْبَائِعِ وَاسْتِحْبَابُ بَذْلِهِ لِلْمُسْلِمِ تَبَرُّعًا

إشارة

(٤) ٢٤ بَابُ جَوَازِ بَيْعِ الْمَاءِ إِذَا كَانَ مِلْكًا لِلْبَائِعِ وَاسْتِحْبَابُ بَذْلِهِ لِلْمُسْلِمِ تَبَرُّعًا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٧٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٧٨ - ١ - (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ سَعِيدِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ لَهُ الشَّرْبُ مَعَ قَوْمٍ فِي قَنَاةٍ فِيهَا شُرَكَاءُ فَيَسْتَعْنِي بَعْضُهُمْ عَنْ شَرِبِهِ أَيْبِيعُ شَرِبَهُ قَالَ نَعَمْ إِنْ شَاءَ بَاعَهُ بِوَرِقٍ وَإِنْ شَاءَ بَاعَهُ بِحِنْطَةٍ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ نَحْوَهُ (٦)

ص: ٣٧٣

١- الباب ٢٣ فيه حديث واحد.

٢- التهذيب ٦- ٣٨٦- ١١٥٠، وأورده في الحديث ٣ من الباب ١٦ من أبواب الصرف.

٣- تقدم في الأبواب ٣- ٦ من أبواب ما يجب فيه الخمس.

٤- الباب ٢٤ فيه ٥ أحاديث.

٥- الكافي ٥- ٢٧٧- ١، وأورده في الحديث ١ من الباب ٦ من أبواب إحياء الموات.

٦- الفقيه ٣- ٢٣٦- ٣٨٦٧.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

سعید الأعراج نقل می کند که از امام جعفر صادق (علیه السلام) پرسیدم درباره مردی که با گروهی در قنات آب می نوشند و برخی از آنها دیگر نیازی به آب ندارند. آیا می تواند آب خود را بفروشد؟ امام فرمودند: «بله، اگر بخواهد، می تواند آن را با نقره (ورق) بفروشد و اگر بخواهد، می تواند آن را با گندم (حنطه) بفروشد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۷۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۷۹-۲- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ وَ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ جَمِيعاً (۳) عَنْ أَبَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ (۴) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنِ النَّطَافِ [وَ الْأَرْبَعَاءُ قَالَ] (۵) وَ الْأَرْبَعَاءُ أَنْ يُسَنَّيَ مُسْنَأَةً فَيَحْمِلَ الْمَاءَ فَيَسْقَى بِهِ الْأَرْضَ ثُمَّ يَسْتَغْنَى عَنْهُ قَالَ فَلَا تَبِعْهُ وَ لَكِنْ أَعِزَّهُ جَارَكَ وَ النَّطَافُ أَنْ يَكُونَ لَهُ الشَّرْبُ فَيَسْتَغْنَى عَنْهُ يَقُولُ لَا تَبِعْهُ أَعِزَّهُ أَخَاكَ أَوْ جَارَكَ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى مِثْلَهُ (۶) أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى الْإِسْتِحْبَابِ أَوْ عَلَى عَدَمِ مِلْكِ الْمَاءِ بَأَنْ يَكُونَ مُشْتَرَكاً بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ لِمَا مَضَى (۷) وَ يَأْتِي (۸).

ترجمه:

در این روایت، ابو بصیر از امام جعفر صادق (علیه السلام) نقل می کند که رسول الله (صلی الله علیه وآله) از خرید و فروش "نطاف" و "اربعاء" نهی کرده است. نطاف به آب هایی اطلاق می شود

که شخص برای استفاده از آنها آب برمی دارد و سپس از آن بی نیاز می شود. اربعاء نیز به گونه ای از آب برداری گفته می شود که فرد آب را به قصد استفاده برای کشاورزی می برد و پس از آن دیگر به آن نیاز ندارد. پیامبر اسلام (ص) فرموده اند که چنین آب هایی نباید فروخته شوند، بلکه باید به همسایه یا برادر مسلمان قرض داده شوند.

می گویم : یا توصیه ای است که بیشتر جنبه ی استحباب (ترجیح) دارد و یا به این دلیل است که آب در چنین مواردی ملک مشترک میان مسلمانان است و نباید به فروش برسد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۸۰ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۷۸۰-۳- (۹) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ وَ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الْكَاهِلِيِّ قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ وَ أَنَا عِنْدَهُ عَنْ قَنَاةٍ بَيْنَ قَوْمٍ لِكُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ شَرْبٌ مَعْلُومٌ فَاسْتَغْنَى رَجُلٌ

ص: ۳۷۴

۱- التهذيب ۷- ۱۳۹- ۶۱۶، والاستبصار ۳- ۱۰۶- ۳۷۶.

۲- الكافي ۵- ۲۷۷- ۲، و آورده فی الحديث ۱ من الباب ۷ من أبواب إحياء الموات.

۳- فی المصدر- الحسن بن سماعة، عن جعفر بن سماعة جميعا.

۴- "عن ابی بصیر" ليس فی المصدر.

۵- أثبتناه من المصدر.

۶- التهذيب ۷- ۱۴۰- ۶۱۸، والاستبصار ۳- ۱۰۷- ۳۷۸.

۷- مضى فی الحديث ۱ من هذا الباب.

۸- يأتي فی الحديثين ۳، ۵ من هذا الباب.

۹- التهذيب ۷- ۱۳۹- ۶۱۷، والاستبصار ۳- ۱۰۷- ۳۷۷، وأورده فی الحديث ۲ من الباب ۶ من أبواب إحياء الموات.

مِنْهُمْ عَنْ شَرْبِهِ أَيْبِعُهُ بِحِنْطَةٍ أَوْ شَعِيرٍ قَالَ يَبِيعُهُ بِمَا شَاءَ هَذَا مِمَّا لَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ.

ترجمه:

این روایت از عبد الله کاهلی نقل شده است که مردی از امام جعفر صادق (علیه السلام) سؤال کرده است در مورد قنات (چاه آبی) که بین گروهی از مردم مشترک است و هرکدام از آنان سهم معینی از آب دارند. سپس یکی از آن ها از سهم خود بی نیاز می شود. سؤال این بوده که آیا او می تواند سهم خود را به دیگران بفروشد، به گندم یا جو؟ امام صادق (علیه السلام) پاسخ داده اند که چنین فروش و معامله ای ایرادی ندارد و می تواند آب خود را به هر چیزی که بخواهد بفروشد، زیرا در این مورد هیچ محدودیتی از نظر شرعی وجود ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۸۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۷۸۱- ۴- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ أَبَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْبَصْرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: وَالنَّطَافُ شَرْبُ الْمَاءِ لَيْسَ لَكَ إِذَا اسْتَغْنَيْتَ عَنْهُ أَنْ تَبِيعَهُ جَارَكَ تَدْعُهُ لَهُ وَ الْأَرْبَعَاءُ الْمُسْنَاءُ تَكُونُ بَيْنَ الْقَوْمِ فَيَسْتَغْنِي عَنْهَا صَاحِبُهَا قَالَ يَدْعُهَا لِجَارِهِ وَ لَا يَبِيعُهَا إِلَّا هَ.

ترجمه:

عبدالرحمن بصری از امام جعفر صادق (علیه السلام) نقل کرده که در یک حدیث فرمودند: «نطاف (آب شرب) برای کسی که از آن بی نیاز شده است، نمی تواند آن را بفروشد. بلکه باید آن را به همسایه اش بدهد و نگذارد که او از آن محروم شود. و ارباعاء (آب های مشترک میان قوم ها که به صورت سنتی در اختیارشان است) باید بین افراد تقسیم شود، وقتی که صاحب آن از آن بی نیاز شود، نباید آن را بفروشد بلکه باید آن را به همسایه خود بدهد.»

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۷۸۲ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۲۷۸۲ - ۵ - (۲) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْمٍ كَانَتْ بَيْنَهُمْ قَنَاةٌ مَاءٍ لِكُلِّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ شَرْبٌ مَعْلُومٌ فَبَاعَ أَحَدُهُمْ شَرْبَهُ بِدَرَاهِمٍ أَوْ بِطَعَامٍ هَلْ يَصْلُحُ ذَلِكَ قَالَ نَعَمْ لَا بَأْسَ. أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۳).

ترجمه:

در این روایت، علی بن جعفر از برادرش موسی بن جعفر (علیه السلام) نقل کرده که پرسید: «در مورد گروهی که بین آن ها یک قنات آب وجود دارد و هر یک از آن ها سهم معینی از آب دارند، اگر یکی از آن ها سهم خود را به درهم یا غذایی بفروشد، آیا این کار جایز است؟»

موسی بن جعفر (علیه السلام) پاسخ داد: «بله، اشکالی ندارد و جایز است.»

۲۵- بَابُ أَنَّهُ يَنْبَغِي اخْتِبَارُ مَا يُرَادُ طَعْمُهُ بِالدُّوقِ قَبْلَ الشَّرَاءِ وَ كَرَاهَةُ الشَّرَاءِ مِنْ غَيْرِ رُؤْيَةٍ وَ دُّوقٍ مَا لَا يُرِيدُ شِرَاءَهُ

اشاره

(٤) ٢٥ بَابُ أَنَّهُ يَنْبَغِي اخْتِبَارُ مَا يُرَادُ طَعْمُهُ بِالدُّوقِ قَبْلَ الشَّرَاءِ وَكَرَاهَةِ الشَّرَاءِ مِنْ غَيْرِ رُؤْيَةٍ وَذَوْقٍ مَا لَا يُرِيدُ شِرَاءَهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٨٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٨٣-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ إِسْحَاقَ الْحَذَّاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَيْصِ قَالَ:

ص: ٣٧٥

١- التهذيب ٧-١٤٣-٦٣٥، وأورده في الحديث ٢ من الباب ١٣ من أبواب بيع الثمار.

٢- قرب الإسناد-١١٣، وأورده في الحديث ٣ من الباب ٦ من أبواب إحياء الموات.

٣- يأتي في الباين، ٦، ٧ من أبواب إحياء الموات.

٤- الباب ٢٥ فيه ٣ أحاديث.

٥- التهذيب ٧-٢٣٠-١٠٠٤.

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ رَجُلٍ اشْتَرَى مَا يَذَاقُ يَذُوقُهُ قَبْلَ أَنْ يَشْتَرِي قَالَ نَعَمْ فَلْيَذُوقْهُ وَلَا يَذُوقَنَّ مَا لَا يَشْتَرِي.

وَرَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِي سَلَمَانَ الْحَذَّاءِ (١) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَيْضِ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

در این روایت، محمد بن عیص از امام صادق (علیه السلام) سوال می کند که: «اگر فردی چیزی را بخرد که باید قبل از خرید آن طعمش را بچشد، آیا این کار جایز است؟»

امام صادق (علیه السلام) پاسخ می دهد: «بله، جایز است که طعم آن را بچشد، اما نباید چیزی را که قصد خرید آن را ندارد، بچشد.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۷۸۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۸۴-۲- (۳) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى بْنِ أَعْيَنَ قَالَ: بُنْتُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَرِهَ شِرَاءَ مَا لَمْ تَرَهُ.

ترجمه:

در این روایت، عبد الاعلی بن اعین می گوید: «به من خبر داده شد که امام محمد باقر (علیه السلام) از خرید چیزی که آن را ندیده ایم، ناخوشنود بوده اند.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۷۸۵ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۷۸۵-۳- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ سِنَانٍ قَالَ: بُنْتُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَرِهَ بَيْعِينَ اطْرَحَ وَ خُذَ عَلَى غَيْرِ تَقْلُبٍ (۵) وَ شِرَاءَ مَا لَمْ تَرَهُ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ فِي الْخِيَارِ (۶).

ترجمه:

«محمد بن سنان گفت: به من خبر داده شد که ابو جعفر (علیه السلام) از خریدن چیزی که فروشنده آنرا بطرف خریدار پرت می کند و مشتری آنرا می گیرد بدون اینکه قلبی درکار باشد و خرید جنسی که مشتری ندیده اکراه داشتند .

ص: ۳۷۶

۱- فی نسخة من المحاسن- أبی سلیم الحذاء (هامش المخطوط). و فی المحاسن- أبی سلیمان الحذاء.

۲- المحاسن- ۴۵۰- ۳۶۱.

۳- التهذیب ۷- ۹- ۳۰، و آورده فی الحديث ۱۰ من الباب ۱۲ من هذه الأبواب، و فی الحديث ۲ من الباب ۱۸ من أبواب الخيار.

۴- الکافی ۵- ۱۵۳- ۱۳، و آورده فی الحديث ۱۵، و نحوه فی الحديث ۱۴ من الباب ۱۲ من هذه الأبواب، و فی الحديث ۱ من الباب ۱۸ من أبواب الخيار.

۵- فی المصدر- تقلیب، و الظاهر هو الصواب.

۶- یأتی فی الحديث ۲ من الباب ۱۵ و فی الباب ۱۸ من أبواب الخيار.

۲۶- بَابُ أَنَّهُ لَا يَجُوزُ الْكَيْلُ بِمَكْيَالٍ مَجْهُولٍ وَلَا بِغَيْرِ مَكْيَالٍ الْبَلَدِ إِلَّا مَعَ التَّرَاضِي بِهِ

اشاره

(۱) ۲۶ بَابُ أَنَّهُ لَا يَجُوزُ الْكَيْلُ بِمَكْيَالٍ مَجْهُولٍ وَلَا بِغَيْرِ مَكْيَالٍ الْبَلَدِ إِلَّا مَعَ التَّرَاضِي بِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٨٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٨٦-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا يَصْلُحُ لِلرَّجُلِ أَنْ يَبِيعَ بِصَاعٍ غَيْرِ صَاعِ الْمِصْرِ.

مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ مِثْلَهُ (٣) وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

«از حلبی از ابو عبدالله (علیه السلام) روایت شده که فرمود: برای مرد مناسب نیست که با صاعی غیر از صاع مصر فروشنده‌گی کند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٨٧ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٧٨٧-٢- (٥) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبَانَ عَنْ مُحَمَّدٍ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يَبِيعَ بِصَاعٍ سِوَى صَاعِ الْمِصْرِ فَإِنَّ الرَّجُلَ يَسْتَأْجِرُ الْحَمَالَ فَيَكِيلُ لَهُ بِمُدِّ بَيْتِهِ لَعَلَّهُ يَكُونُ أَصْغَرُ مِنْ مُدِّ السُّوقِ وَلَوْ قَالَ هَذَا أَصْغَرُ مِنْ مُدِّ السُّوقِ لَمْ يَأْخُذْ بِهِ وَلَكِنَّهُ يُحْمَلُهُ ذَلِكَ وَيَجْعَلُهُ فِي أَمَانَتِهِ وَقَالَ لَا يَصْلُحُ إِلَّا مُدٌّ وَاحِدٌ وَالْأَمْنَاءُ (٦) بِهِذِهِ الْمَنْزِلَةِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (٧)

ص: ٣٧٧

- ۱- الباب ۲۶ فيه حديثان.
- ۲- الفقيه ۳- ۲۰۷- ۳۷۷۶، و أوردته في الحديث ۲ من الباب ۶ من هذه الأبواب.
- ۳- الكافي ۵- ۱۸۴- ۱.
- ۴- التهذيب ۷- ۴۰- ۱۶۹.
- ۵- الكافي ۵- ۱۸۴- ۲.
- ۶- الأمناء- جمع منا، و هو كيل أو وزن كان معروفا عندهم. (القاموس المحيط- منو- ۴- ۳۹۲).
- ۷- التهذيب ۷- ۴۰- ۱۷۰.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۱).

ترجمه:

«از محمد حلبی از ابو عبدالله (علیه السلام) روایت شده که فرمود: برای هیچ کس جایز نیست که با صاعی غیر از صاع مصر معامله کند. زیرا مردی ممکن است باربر را اجاره کند و برای او با مد خانه اش میزان کند، شاید آن مد کوچکتر از مد بازار باشد. اگر او بگوید که این مد کوچکتر از مد بازار است، کسی آن را قبول نمی کند. اما او آن را به باربر می سپارد و در امانت قرار می دهد. و فرمود: تنها یک مد صحیح است ومن (واحد اندازه گیری وزن) هم همینطور است»

۲۷- بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الطَّرِيقِ وَ تَمَلُّكِهِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مِلْكًا لِلْبَائِعِ خَاصَّةً

اشاره

(۲) ۲۷ بَابُ تَحْرِيمِ بَيْعِ الطَّرِيقِ وَ تَمَلُّكِهِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مِلْكًا لِلْبَائِعِ خَاصَّةً

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۸۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۸۸-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنِ ابْنِ رَبَاطٍ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ الْبُقْبَاكِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ الطَّرِيقُ الْوَاسِعُ هَلْ يُؤْخَذُ مِنْهُ شَيْءٌ إِذَا لَمْ يُضِرَّ بِالطَّرِيقِ قَالَ لَا.

ترجمه:

«از ابو العباس بقباک از ابو عبدالله (عليه السلام) روايت شده که فرمود: گفتم به ايشان: آيا چيزی از راه وسيع گرفته می شود اگر به راه آسيب نزنند؟ فرمود: نه.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۸۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۸۹-۲- (۴) وَ عَنْهُ عَنِ الْمِثْمِيِّ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْأَحْمَرِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: قُلْتُ لَهُ إِنَّ إِلَى جَانِبِ دَارِي عَرَصَةً بَيْنَ حَيْطَانٍ لَسْتُ أَعْرِفُهَا لِأَحَدٍ فَأَدْخُلُهَا فِي دَارِي فَقَالَ أَمَا إِنَّهُ مَنْ أَخَذَ شِبْرًا مِنَ الْأَرْضِ بَغَيْرِ حَقٍّ أُتِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي عُنُقِهِ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ.

ترجمه:

از حسن بن علی احمری از ابو جعفر (عليه السلام) نقل شده که فرمود: گفتم به ايشان: کنار خانه ام زمینی است که مرزهای آن را نمی شناسم و برای کسی نیست، آيا می توانم آن را وارد خانه ام

کنم؟ فرمود: آگاه باش که کسی که یک وجب از زمین را بدون حق بگیرد، در روز قیامت او را می آورند درحالیکه هفت زمین بگردن اوست .

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٩٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٧٩٠ - ٣ - (٥) وَ عَنْهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبَّاسٍ جَمِيعاً عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ اشْتَرَى دَاراً فِيهَا زِيَادَةٌ مِنَ الطَّرِيقِ قَالَ إِنْ كَانَ ذَلِكَ فِيمَا اشْتَرَى فَلَا بَأْسَ.

ص: ٣٧٨

١- تقدم في الباب ٦ من هذه الأبواب.

٢- الباب ٢٧ فيه ٥ أحاديث.

٣- التهذيب ٧ - ١٢٩ - ٥٦٦.

٤- التهذيب ٧ - ١٣٠ - ٥٦٧.

٥- التهذيب ٧ - ١٣٠ - ٥٦٨، و أورده في الحديث ٣ من الباب ١٠ من أبواب العيوب.

وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عٍ مِثْلَهُ (١) أَقُولُ: هَذَا مُحْمُولٌ عَلَى كَوْنِ الطَّرِيقِ مِلْكَاً لِلْبَائِعِ أَوْ عَلَى كَوْنِ الدَّارِ وَاسِعَةً مُحْفُوفَةً بِالطَّرِيقِ وَ اشْتِبَاهِ الزِّيَادَةِ فِيهَا بِحَيْثُ لَا تَتَمَيَّزُ فِي مَحَلٍّ بَعَيْنِهِ لِمَا مَرَّ (٢).

ترجمه:

«از محمد بن مسلم از یکی از آن‌ها (امام‌ها) نقل شده که گفت: از او درباره مردی که خانه‌ای خرید که قسمتی از آن شامل راهی اضافی بود، پرسیدم. فرمود: اگر این قسمت اضافی بخشی از چیزی است که خریداری کرده، اشکالی ندارد.»

«من می‌گویم: این به این معنا حمل می‌شود که راه ملک فروشنده باشد یا این که خانه وسیع باشد و به طور طبیعی با راه احاطه شده باشد، و اضافی بودن قسمتی از آن به گونه‌ای باشد که در مکان مشخصی قابل تمایز نباشد، همان طور که در موارد گذشته ذکر شده است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۹۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۷۹۱-۴- (۳) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ جَعْفَرٍ وَ صَالِحِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ دَارٍ يَشْتَرِيهَا يَكُونُ فِيهَا زِيَادَةٌ مِنَ الطَّرِيقِ فَقَالَ إِنْ كَانَ ذَلِكَ دَخَلَ عَلَيْهِ فِيمَا حُدِّدَ لَهُ فَلَا بَأْسَ بِهِ.

أَقُولُ: تَقَدَّمَ وَجْهُهُ (۴).

ترجمه:

«از ابو جميله از عبدالله بن ابى اميه نقل شده که از امام جعفر صادق (ع) سوال کرد که اگر کسی خانه‌ای بخرد که قسمتی از آن بیشتر از حد معین به راه تعلق داشته باشد، چه حکمی دارد؟ امام (ع) فرمودند: اگر این قسمت اضافی به آن چیزی که برای او تعیین شده وارد شود، هیچ اشکالی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۹۲ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۷۹۲-۵- (۵) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْكَاهِلِيِّ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ دَارٌ بَيْنَ قَوْمٍ اقْتَسَمُوهَا وَ تَرَكُوا بَيْنَهُمْ سَاحَةً فِيهَا مَمَرُهُمْ فَجَاءَ رَجُلٌ فَاشْتَرَى نَصِيبَ بَعْضِهِمْ أَلَهُ ذَلِكَ قَالَ نَعَمْ وَ لَكِنْ يَسُدُّ بَابَهُ وَ يَفْتَحُ بَاباً إِلَى الطَّرِيقِ أَوْ يَنْزِلُ مِنْ فَوْقِ الْبَيْتِ فَإِنْ أَرَادَ شَرِيكُهُمْ أَنْ يَبِيعَ مَنَقَلَ قَدَمَيْهِ فَإِنَّهُ (۶) أَحَقُّ بِهِ وَإِنْ أَرَادَ يَجِيءُ حَتَّى يَقْعُدَ عَلَى الْبَابِ الْمَسْدُودِ الَّذِي بَاعَهُ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ أَنْ يَمْنَعُوهُ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۷).

ترجمه:

«منصور بن حازم از امام صادق (ع) نقل کرده که گفت: از ایشان پرسیدم، خانه ای بین قومی است که آن را تقسیم کرده اند و در میان آن ها قسمتی برای عبور و مرور باقی گذاشته اند. حال مردی آمد و بخشی از آن را خرید. آیا برای او جایز است؟ امام (ع) فرمودند: بله، اما باید درب خانه اش را ببندد و دربی به سمت خیابان باز کند یا از بالا وارد خانه شود. اگر شریک او بخواهد قدمگاه خود را بفروشد، او اولویت دارد. و اگر بخواهد بیاید و بر درب بسته ای که فروخته بنشیند، حق ندارند او را از این کار بازدارند.»

ص: ۳۷۹

۱- التهذيب ۷- ۶۶- ۲۸۴.

۲- مر فی الحدیث ۱ من هذا الباب.

۳- التهذيب ۷- ۱۳۱- ۵۷۳.

۴- تقدم فی الحدیث ۳ من هذا الباب.

٥- التهذيب ٧- ١٣٠- ٥٦٩، و أورده فى الحديث ٢ من الباب ٤ من أبواب الشفعة.

٦- فى نسخة- فانهم (هامش المخطوط) وكذلك المصدر.

٧- يأتى فى الباب ٤ من أبواب الشفعة، و تقدم ما يدلّ على بعض المقصود فى الباب ١ من هذه الأبواب.

٢٨- بَابُ حُكْمِ مَا لَوْ أَسْلَمَ عَبْدُ الْكَافِرِ

إشارة

(١) ٢٨ بَابُ حُكْمِ مَا لَوْ أَسْلَمَ عَبْدُ الْكَافِرِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٧٩٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٧٩٣- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ فِي النَّهَائَةِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع أُتِيَ بِعَبْدٍ ذَمِّيٍّ (٣) قَدْ أَسْلَمَ - فَقَالَ اذْهَبُوا فَيَبِيعُوهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ - وَادْفَعُوا ثَمَنَهُ إِلَى صَاحِبِهِ وَلَا تُقَرُّوهُ عِنْدَهُ.

وَرَوَاهُ الْكَلِينِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى رَفَعَهُ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى (٤)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى (٥).

ص: ٣٨٠

۲- النهایة- ۳۴۹- ۲.

۳- فی المصدر و الکافی و التهذیب- لدمی.

۴- الکافی ۷- ۴۳۲- ۱۹.

۵- التهذیب ۶- ۲۸۷- ۷۹۵.

«حماد بن عیسی از امام صادق (ع) نقل کرده که گفت: امیرالمؤمنین (ع) به برده ای که ذمی بوده و اسلام آورده بود، دستور داد: بروید و او را به مسلمانان بفروشید و قیمت آن را به صاحبش بدهید و او را در نزد صاحبش باقی نگذارید.»

أَبْوَابُ آدَابِ التَّجَارَةِ

۱- بَابُ اسْتِحْبَابِ التَّقِيهِ فِيمَا يَتَوَلَّاهُ وَ زِيَادَةِ التَّحْفُظِ مِنَ الرَّبَا

اشاره

(۱) بَابُ اسْتِحْبَابِ التَّقِيهِ فِيمَا يَتَوَلَّاهُ وَ زِيَادَةِ التَّحْفُظِ مِنَ الرَّبَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۹۴ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۹۴- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي الْجَارُودِ عَنْ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ الْفَقْهَ ثُمَّ الْمَتَجَرِّ الْفَقْهَ ثُمَّ الْمَتَجَرِّ الْفَقْهَ ثُمَّ الْمَتَجَرِّ وَ اللَّهُ لِلرَّبَا فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ عَلَى الصَّفَا شُوبُوا أَيْمَانَكُمْ بِالصَّدَقِ التَّاجِرُ فَاجِرٌ وَ الْفَاجِرُ فِي النَّارِ - إِلَّا مَنْ أَخَذَ الْحَقَّ وَ أَعْطَى الْحَقَّ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

«اصبغ بن نباته گفت: شنیدم که امیرالمؤمنین (ع) بر منبر می فرمود: ای گروه تجارا! فقه را بیاموزید، سپس تجارت را، فقه سپس تجارت سپس تجارت. به خدا قسم، ربا در این امت از حرکت مورچه بر سنگ صاف پنهان تر است. سوگندهای خود را با صدق آمیخته کنید. تاجر فاجر است و فاجر در آتش است، مگر کسی که حق را بگیرد و حق را بدهد.»

ص: ۳۸۱

۱- الباب ۱ فيه ۴ أحاديث.

۲- الكافي ۵ - ۱۵۰ - ۱، و التهذيب ۷ - ۶ - ۱۶، و أورد ذيله عن الفقيه في الحديث ۵ من الباب ۲ من هذه الأبواب.

۳- الفقيه ۳ - ۱۹۴ - ۳۷۳۱.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۹۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۹۵ - ۲ - (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع - مَنْ اتَّجَرَ بِغَيْرِ عِلْمٍ ارْتَبَطَ فِي الرَّبَا ثُمَّ ارْتَبَطَ.

وَرَوَاهُ الْمُفِيدُ فِي الْمُقْنَعَةِ مُرْسَلًا (۲).

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام گفت: هر که بدون علم تجارت کند، به ربا افتد، سپس باز هم به ربا افتد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۹۶ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۷۹۶-۳- (۳) قَالَ وَكَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع يَقُولُ لَا يَقْعُدَنَّ فِي السُّوقِ إِلَّا مَنْ يَعْقِلُ الشِّرَاءَ وَالْبَيْعَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۴)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عِيسَى (۵)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

و امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمود: نباید در بازار بنشیند مگر کسی که خرید و فروش را بفهمد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۹۷ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۷۹۷-۴- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُفِيدُ فِي الْمُقْنَعَةِ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ ع مَنْ أَرَادَ التَّجَارَةَ فَلْيَتَفَقَّهْ فِي دِينِهِ لِيَعْلَمَ بِذَلِكَ مَا يَحِلُّ لَهُ مِمَّا يَحْرُمُ عَلَيْهِ وَ مَنْ لَمْ يَتَفَقَّهْ فِي دِينِهِ ثُمَّ اتَّجَرَ تَوَرَّطَ (۷) الشُّبُهَاتِ.

ترجمه:

محمد بن محمد مفید در کتاب «المقنعة» گفت: امام صادق علیه السلام فرمود: هر که بخواهد تجارت کند، باید در دینش فقیه شود تا بداند با آنچه بر او حلال است از آنچه بر او حرام است. و هر که در دینش فقیه نشود و سپس تجارت کند، در شبهات گرفتار شود.

۲- بَابُ جُمْلَةٍ مِمَّا يُسْتَحَبُّ لِلتَّاجِرِ مِنَ الْأَدَابِ

اشاره

(۸) ۲ بَابُ جُمْلَةٍ مِمَّا يُسْتَحَبُّ لِلتَّاجِرِ مِنَ الْأَدَابِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۹۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۷۹۸-۱- (۹) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ

ص: ۳۸۲

۱- الكافي ۵- ۱۵۴- ۲۳، و الفقيه ۳- ۱۹۳- ۳۷۲۵، و التهذيب ۷- ۵- ۱۴.

۲- المقنعة- ۹۱.

۳- الكافي ۵- ۱۵۴- ۲۳ ذیل حدیث ۲۳.

۴- الفقيه ۳- ۱۹۳- ۳۷۳۵ ذیل حدیث ۵۱۳.

۵- التهذيب ۷- ۵- ۱۴ ذیل حدیث ۱۴.

۶- المقنعة- ۹۱.

۷- فی المصدر زیادة- فی.

۸- الباب ۲ فيه ۷ أحاديث.

۹- الكافي ۵- ۱۵۱- ۳.

زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدٍ وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي الْمَقْدَامِ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عِندَكُمْ بِالْكُوفَةِ- يَغْتَدِي كُلَّ يَوْمٍ بُكْرَةً مِنَ الْقَصْرِ فَيَطُوفُ فِي أَسْوَاقِ الْكُوفَةِ سُوقاً سُوقاً وَ مَعَهُ الدَّرَّةُ عَلَى عَاتِقِهِ وَ كَانَ لَهَا طَرَفَانِ وَ كَانَتْ تُسَمَّى السَّبِينَةَ (۱) فَيَقِفُ عَلَى أَهْلِ كُلِّ سُوقٍ فَيُنَادِي يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ اتَّقُوا اللَّهَ فَإِذَا سَمِعُوا صَوْتَهُ أَلْقَوْا مَا بِيَدَيْهِمْ وَ أَرَعُوا إِلَيْهِ بِقُلُوبِهِمْ وَ سَمِعُوا بِأَذَانِهِمْ فَيَقُولُ قَدِّمُوا الْإِسْتِخَارَةَ وَ تَبَرَّكُوا بِالسُّهُولَةِ وَ اقْتَرِبُوا مِنَ الْمُتَبَاعِينَ وَ تَزَيَّنُوا بِالْحِلْمِ وَ تَنَاهَوْا عَنِ الْيَمِينِ وَ جَانِبُوا الْكَذِبَ وَ تَجَافَوْا عَنِ الظُّلْمِ وَ أَنْصِفُوا الْمَظْلُومِينَ وَ لَا تَقْرَبُوا الرِّبَا وَ أَوْفُوا الْكَيْلَ وَ الْمِيزَانَ وَ لَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ* وَ لَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ* فَيَطُوفُ فِي جَمِيعِ أَسْوَاقِ الْكُوفَةِ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيَقْعُدُ لِلنَّاسِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلاً نَحْوَهُ (۲) وَ رَوَاهُ فِي الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ نَحْوَهُ (۳) وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

جابر از امام باقر علیه السلام نقل کرد که فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام در کوفه نزد شما بود و هر روز صبح از قصر بیرون می آمد و در بازارهای کوفه یکی یکی می گشت. در دستش تازیانه ای بود که دو سر داشت و به آن «سبینه» گفته می شد. نزد هر بازاری می ایستاد و ندا می داد: ای گروه تاجران! از خدا بترسید. چون صدایش را می شنیدند، آنچه در دست داشتند رها می کردند، دل هایشان به او متوجه می شد و با گوش هایشان می شنیدند. می فرمود:

پیش از کار، استخاره کنید، از آسانی برکت بجوید، به خریداران نزدیک شوید، به بردباری آراسته شوید، از قسم خوردن پرهیز کنید، دروغ نگوئید، از ستم دوری کنید، به مظلومان انصاف دهید، به ربا نزدیک نشوید، پیمانه و ترازو را تمام و کمال بدهید، از ارزش چیزهای مردم نگاهید، و در زمین فساد نکنید.

سپس در همه بازارهای کوفه می گشت و بر می گشت و برای مردم می نشست.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۷۹۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۷۹۹-۲- (۵) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ بَاعَ وَ اشْتَرَى فَلْيَحْفَظْ خُمْسَ خِصَالٍ وَ إِلَّا فَلَا يَشْتَرِيَنَّ وَ لَا يَبِيعَنَّ الرَّبَا وَ الْحَلْفَ وَ كِتْمَانَ الْعَيْبِ وَ الْحَمْدَ إِذَا بَاعَ وَ الذَّمَّ إِذَا اشْتَرَى.

ص: ۳۸۳

۱- فی نسخه- السبئية (هامش المخطوط).

۲- الفقيه ۳- ۱۹۳- ۳۷۲۶.

۳- أمالی الصدوق- ۴۰۲- ۶.

۴- التهذيب ۷- ۶- ۱۷.

۵- الكافي ۵- ۱۵۰- ۲.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (۱)

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۲)

وَ رَوَاهُ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ (۳)

وَرَوَاهُ الْمُفِيدُ فِي الْمُقْنَعَةِ مُرْسَلًا (٤).

ترجمه:

سکونی از امام صادق علیه السلام نقل کرد که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود: هر کس خرید و فروش می کند، باید پنج خصلت را رعایت کند، وگرنه نباید بخرد و نفروشد: ربا، قسم خوردن، پنهان کردن عیب، ستایش (بیجا) هنگام فروش، و نکوهش (بیجا) هنگام خرید.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٠٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٨٠٠-٣- (٥) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى رَفَعَ الْحَدِيثَ قَالَ كَانَ أَبُو أُمَامَةَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ ص يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص يَقُولُ أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ طَابَ مَكْسَبُهُ إِذَا اشْتَرَى لَمْ يَعِْبْ وَإِذَا بَاعَ لَمْ يَحْمَدْ وَلَا يُدْلَسْ وَفِيمَا بَيْنَ ذَلِكَ لَا يَخْلِفُ.

ترجمه:

احمد بن محمد بن عیسی حدیث را به صورت مرفوع نقل کرده است که ابو امامه، از یاران رسول خدا صلی الله علیه وآله، می گفت: شنیدم رسول خدا صلی الله علیه وآله می فرمود: چهار خصلت است که هر کس در او باشد، کسبش پاکیزه است: وقتی خرید می کند، عیب جویی نمی کند؛ وقتی می فروشد، ستایش نمی کند؛ دغل کاری نمی کند؛ و در میان این ها، قسم نمی خورد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٠١ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۲۸۰۱- ۴- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ ازْفَعُوا رُءُوسَكُمْ فَقَدْ وَضَحَ لَكُمْ الطَّرِيقُ تُبْعَثُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فُجَّارًا إِلَّا مَنْ صَدَقَ حَدِيثُهُ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل کرده است که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود: ای گروه تاجران! سرهایتان را بلند کنید، که راه برای شما روشن شده است. در روز قیامت به عنوان فاجر برانگیخته می شوید، مگر کسی که سخنش راست باشد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۰۲ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۸۰۲- ۵- (۷) قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص التَّاجِرُ فَاجِرٌ وَ الْفَاجِرُ فِي النَّارِ - إِلَّا مَنْ أَخَذَ الْحَقَّ وَ أَعْطَى الْحَقَّ.

ترجمه:

رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود: تاجر، فاجر است و فاجر در آتش است، مگر کسی که حق را بگیرد و حق را بدهد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۰۳ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۸۰۳- ۶- (۸) قَالَ وَقَالَ ع يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ صُونُوا

ص: ۳۸۴

-
- ۱- التهذيب ۷- ۶- ۱۸.
 - ۲- الفقيه ۳- ۱۹۴- ۳۷۲۷.
 - ۳- الخصال- ۲۸۵- ۳۸.
 - ۴- المقنعة- ۹۱.
 - ۵- الكافي ۵- ۱۵۳- ۱۸.
 - ۶- الفقيه ۳- ۱۹۴- ۳۷۲۸.
 - ۷- الفقيه ۳- ۱۹۴- ۳۷۲۹، و أورده فی الحديث ۱ من الباب ۱ من هذه الأبواب.
 - ۸- الفقيه ۳- ۱۹۴- ۳۷۳۰.

أَمْوَالَكُمْ بِالصَّدَقَةِ تُكَفِّرُ عَنْكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَ أَيْمَانَكُمْ الَّتِي تَحْلِفُونَ فِيهَا تُطَيِّبُ لَكُمْ تِجَارَتَكُمْ.

ترجمه:

و فرمود: ای گروه تاجران! اموال خود را با صدقه حفظ کنید، گناهانتان بخشیده شود، و سوگندهای شما که در آنها قسم می خورید جبران گردد، و تجارتتان برایتان پاکیزه شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۰۴ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۸۰۴- ۷- (۱) عَلِيُّ بْنُ مُوسَى بْنِ طَاوُسٍ فِي كِتَابِ الْإِسْتِخَارَاتِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى قَالَ: أَرَادَ بَعْضُ أَوْلِيَائِنَا الْخُرُوجَ لِلتِّجَارَةِ فَقَالَ لَا أَخْرُجُ حَتَّى آتِيَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ ع- فَأَسْلَمَ عَلَيْهِ وَ اسْتَشِيرَهُ فِي أَمْرِي هَذَا وَ أَسْأَلُهُ الدُّعَاءَ لِي قَالَ فَاتَاهُ فَقَالَ لَهُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ- إِنِّي عَزَمْتُ عَلَى الْخُرُوجِ إِلَى التِّجَارَةِ وَ إِنِّي آلَيْتُ عَلَى نَفْسِي أَنْ لَا أَخْرُجَ حَتَّى أَلْقَاكَ وَ اسْتَشِيرَكَ وَ أَسْأَلُكَ الدُّعَاءَ لِي قَالَ فَدَعَا لَهُ وَ قَالَ ع عَلَيْكَ بِصِدْقِ اللِّسَانِ فِي حَدِيثِكَ وَ لَا تَكُتُمُ عَيْباً يَكُونُ فِي تِجَارَتِكَ وَ لَا تَغْبِنِ الْمُسْتَرْسِلَ

فَإِنَّ غَبْنَهُ لَا يَحِلُّ وَلَا تَرْضَى لِلنَّاسِ إِلَّا مَا تَرْضَى لِنَفْسِكَ وَأَعْطِ الْحَقَّ وَخُذْهُ وَلَا تَخَفْ وَلَا تَخُنْ فَإِنَّ
التَّاجِرَ الصَّدُوقَ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - وَاجْتَنِبِ الْحَلْفَ فَإِنَّ الْيَمِينَ الْفَاجِرَةَ تُورِثُ
صَاحِبَهَا النَّارَ وَالتَّاجِرُ فَاجِرٌ إِلَّا مَنْ أَعْطَى الْحَقَّ وَأَخَذَهُ وَإِذَا عَزَمْتَ عَلَى السَّفَرِ أَوْ حَاجَةٍ مُهِمَّةٍ فَأَكْثِرِ
الدُّعَاءَ وَالِاسْتِخَارَةَ فَإِنَّ أَبِي حَدَّثَنِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص - كَانَ يُعَلِّمُ أَصْحَابَهُ الْإِسْتِخَارَةَ
كَمَا يُعَلِّمُ السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ الْحَدِيثَ.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ (٢).

ترجمه:

جعفر بن محمد علیه السلام بروم، به ایشان سلام کنم، در این کار با او مشورت نمایم، و از او
درخواست دعا کنم.

نزد ایشان رفت و گفت: ای پسر رسول خدا! تصمیم گرفته ام برای تجارت خارج شوم و با خود عهد
کرده ام که تا شما را ملاقات نکنم و با شما مشورت و دعا نطلبم، خارج نشوم.

امام برای او دعا کرد و فرمود:

بر تو باد که در گفتارت راستگو باشی، عیبی را که در تجارتت هست پنهان نکنی، مشتری ساده دل
را نفریبی، چرا که فریب او حلال نیست، برای مردم چیزی را نپسند که برای خود نمی پسندی، حق
را بده و بگیر، ترس و خیانت مکن؛ زیرا تاجر راستگو در روز قیامت همراه سفیران بزرگوار و نیکوکار
است.

از قسم خوردن بپرهیز؛ زیرا سوگند دروغ صاحبش را به آتش می کشاند، و تاجر، فاجر است مگر
کسی که حق را بدهد و بگیرد.

و هرگاه قصد سفر یا کار مهمی کردی، بسیار دعا کن و استخاره نما؛ زیرا پدرم از پدرش و او از جدش نقل کرد که رسول خدا صلی الله علیه وآله به یارانش استخاره را آموزش می داد، همان گونه که سوره ای از قرآن را می آموخت.

۳- بَابُ اسْتِحْبَابِ إِقَالَةِ النَّادِمِ وَ عَدَمِ وُجُوبِهَا

اشاره

(۳) بَابُ اسْتِحْبَابِ إِقَالَةِ النَّادِمِ وَ عَدَمِ وُجُوبِهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۰۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۰۵-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ

ص: ۳۸۵

۱- فتح الأبواب- ۱۶۰.

۲- يأتى فى الأبواب ۳، ۴، ۷ من هذه الأبواب.

۳- الباب ۳ فيه ۵ أحاديث.

۴- الكافى ۵- ۱۵۱- ۴، التهذيب ۷- ۵- ۱۵.

مُحَمَّدٍ الْقَاسِنِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَصْبَاطٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ الْجَعْفَرِيِّ عَنْ بَعْضِ أَهْلِ بَيْتِهِ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص لَمْ يَأْذَنْ لِحَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ فِي تِجَارَتِهِ حَتَّى ضَمِنَ لَهُ إِقَالََةَ النَّادِمِ وَإِنْظَارَ الْمُعْسِرِ وَأَخَذَ الْحَقَّ وَافِيًا أَوْ غَيْرَ وَافٍ.

ترجمه:

عبدالله بن قاسم جعفری از برخی اهل بیت خود نقل کرده است که رسول خدا صلی الله علیه وآله اجازه تجارت به حکیم بن حزام نداد تا زمانی که برای او ضمانت کرد که در صورتی که مشتری پشیمان شود، کالا را پس بگیرد، و نیز در صورت ناتوانی خریدار از پرداخت، مهلت دهد، و حق را به طور کامل یا ناقص بگیرد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۰۶ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۸۰۶ - ۲ - (۱) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ (مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ زَيْدِ بْنِ إِسْحَاقَ) (۲) عَنْ هَارُونَ بْنِ حَمْزَةَ (۳) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَيُّمَا عَبْدٍ أَقَالَ مُسْلِمًا فِي بَيْعٍ أَقَالَهُ اللَّهُ عَثْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا إِلَّا أَنَّهُ قَالَ أَيُّمَا مُسْلِمٍ أَقَالَ مُسْلِمًا نَدَامَةً فِي الْبَيْعِ (۴).

وَرَوَاهُ فِي كِتَابِ الْإِخْوَانِ بِسَنَدِهِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ مِثْلَهُ (۵) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى مِثْلَهُ (۶) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَ الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

هارون بن حمزه از امام صادق عليه السلام نقل کرده است که فرمود: هرکس بنده مسلمانی که در معامله اش پشیمان شده است را اقاله کند (جنسش را پس بگیرد)، خداوند در روز قیامت، لغزش او را خواهد پوشاند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٠٧ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٨٠٧-٣- (٧) وَإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ هُذَيْلِ بْنِ صَدَقَةَ الطَّحَّانِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّجُلِ يَشْتَرِي الْمَتَاعَ أَوْ الثَّوْبَ فَيَنْطَلِقُ بِهِ إِلَى مَنْزِلِهِ وَلَمْ يُنْفِذْ

ص: ٣٨٦

١- الكافي ٥- ١٥٣- ١٦.

٢- فى المصدر- محمد بن على، عن يزيد بن إسحاق، وفى التهذيب- يزيد بن إسحاق.

٣- فى المصدر زيادة- عن أبى حمزة.

٤- الفقيه ٣- ١٩٦- ٣٧٣٨.

٥- مصادقة الاخوان- ٧٢- ١.

٦- التهذيب ٧- ٨- ٢٦.

٧- التهذيب ٧- ٥٩- ٢٥٥، وأورده فى الحديث ٥ من الباب ٩ من أبواب الخيار.

شَيْئاً فَيَبْدُو لَهُ فَيْرُدُّهُ هَلْ يَنْبَغِي ذَلِكَ لَهُ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ تَطِيبَ نَفْسُ صَاحِبِهِ.

ترجمه:

هذیل بن صدقه طحان گفت: از امام صادق علیه السلام درباره مردی پرسیدم که کالای مورد نظر یا لباسی می خرد و آن را به خانه می برد ولی چیزی از آن را به کار نمی برد، سپس پشیمان می شود و می خواهد آن را پس بدهد. آیا این کار برای او جایز است؟ امام فرمود: نه، مگر اینکه نفس صاحب کالا راضی باشد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۰۸ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۸۰۸ - ۴ - (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْمُقْنَعِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَيُّمَا مُسْلِمٍ أَقَالَ مُسْلِمًا بَيَعَ نَدَامَةً أَقَالَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَثْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین در المقنعه از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که فرمود: هر مسلمانی که در معامله با مسلمان دیگری پشیمان شده باشد عذراو را قبول کند ، خداوند عزوجل لغزش او را در روز قیامت می پوشاند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۰۹ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۸۰۹ - ۵ - (۲) وَفِي الْخِصَالِ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَرْبَعَةٌ يَنْظُرُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - مَنْ أَقَالَ نَادِمًا أَوْ أَغَاثَ لَهْفَانَ أَوْ أَعْتَقَ نَسَمَةً أَوْ زَوَّجَ عَزَبًا. أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۳) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۴).

ترجمه:

سماعه بن مهران از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که فرمود: چهار نفر در روز قیامت خداوند عزوجل به آن ها نگاه می کند: کسی که جنس پشیمانی را پس می گیرد، کسی که به فریاد نیازمند می رسد، کسی که نفس انسانی را آزاد می کند، و کسی که فردی تنها را همسر می دهد.

٤- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِحْسَانِ فِي الْبَيْعِ وَالسَّمَاكِ

اشاره

(٥) ٤ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِحْسَانِ فِي الْبَيْعِ وَالسَّمَاكِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلي: ٢٢٨١٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٨١٠-١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ خَلْفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ يَزِيدَ

ص: ٣٨٧

١- المقنع. ٩٨.

٢- الخصال- ٢٢٤- ٥٥، وأورده في الحديث ٤ من الباب ١٢ من أبواب مقدمات النكاح.

٣- تقدم ما يدلّ على بعض المقصود في الحديث ٣ من الباب ٦ من أبواب فعل المعروف، وفي الحديث ٢٤ من الباب ١٢٢ من أبواب العشرة.

٤- يأتي ما يدلّ على بعض المقصود في الباين ١، ٢، وفي الحديث ١ من الباب ١٥ من أبواب الخيار، وفي الباب ١٧ من أبواب أحكام العقود.

۵- الباب ۴ فيه ۴ أحاديث.

۶- الكافي ۵- ۱۵۱- ۵، و أوردته في الحديث ۶ من الباب ۸۶ من أبواب ما يكتسب به.

الهاشمي (۱) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: جَاءَتْ زَيْنَبُ الْعَطَّارَةُ إِلَى نِسَاءِ النَّبِيِّ ص فَجَاءَ النَّبِيُّ ص فَإِذَا هِيَ عِنْدَهُنَّ فَقَالَ النَّبِيُّ ص إِذَا أَتَيْتَنَا طَابَتْ بَيُوتُنَا قَالَتْ بَيُوتُكَ بِرِيحِكَ أَطِيبُ يَا رَسُولَ اللَّهِ- فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِذَا بَعْتَ فَأَحْسِنِي وَلَا تَغْشِي (۲) فَإِنَّهُ أَتَقَى لِلَّهِ وَابْقَى لِلْمَالِ الْحَدِيثَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا وَاقْتَصَرَ عَلَى آخِرِهِ (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ خَلْفِ بْنِ حَمَّادٍ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

حسین بن یزید هاشمی از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که فرمود: زینب عطّاره به دیدار زنان پیامبر صلی الله علیه وآله آمد و پیامبر صلی الله علیه وآله وارد شد و هنگامی که او در میان زنان بود، فرمود: وقتی به ما می آیی، خانه های ما خوشبو می شود. زینب گفت: خانه های شما با بوی شما خوشبو تر است، ای رسول خدا!

پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود: وقتی که خرید و فروش کردی، احسان کن و فریب نده؛ زیرا این کار برای تقوی خدا بهتر است و برای مال شما نیز باقی مانده تر است.

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۸۱۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۸۱۱- ۲- (۵) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص السَّمَاخَةُ مِنَ الرَّبَاحِ قَالَ ذَلِكَ لِرَجُلٍ يُوصِيهِ وَ مَعَهُ سِلْعَةٌ يَبِيعُهَا.

ترجمه:

سکونی از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که فرمود: رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود: "سماحت (سهولت و بخشش) از ربح است." سپس امام توضیح داد که این سخن برای فردی است که به دیگری توصیه می کند و همراه خود کالایی دارد که می خواهد آن را بفروشد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۱۲ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۸۱۲ - ۳ - (۶) مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: أَوْحَى (۷) اللَّهُ تَعَالَى إِلَى بَعْضِ أَنْبِيَائِهِ ع لِلْكَرِيمِ فَكَارِمٍ وَ لِلْسَّمِحِ فَسَامِحٍ وَ عِنْدَ الشَّكِسِ فَالْتَوَّ.

ترجمه:

اسماعیل بن مسلم از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که از پدر بزرگوارش نقل کرد: خداوند متعال به برخی از پیامبران خود وحی فرستاد که: "برای انسان های کریم، کرامت نشان بده، برای کسانی که اهل بخشش هستند، بخشش کن، و در زمان شک و تردید، انعطاف پذیر باش."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۱۳ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۸۱۳ - ۴ - (۸) قَالَ وَ قَالَ عَلِيُّ ع سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص يَقُولُ السَّمَاخُ وَجْهٌ مِنَ الرَّبَّاحِ قَالَ عَلِيُّ ع ذَلِكَ لِرَجُلٍ يُوصِيهِ وَ مَعَهُ سِلْعَةٌ يَبِيعُهَا.

ص: ۳۸۸

۱- فی المصدر- الحسین بن زید الهاشمی.

۲- فی نسخة- تغبنی (هامش المخطوط).

۳- الفقيه ۳- ۲۷۲- ۳۹۸۵.

۴- الکافی ۸- ۱۵۳- ۱۴۳.

۵- الکافی ۵- ۱۵۲- ۷.

۶- الفقيه ۳- ۱۹۵- ۳۷۳۴.

۷- فی المصدر- أنزل.

۸- الفقيه ۳- ۱۹۶- ۳۷۳۶.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۱) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۲).

ترجمه:

علی علیه السلام نقل می کند که شنیدم رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود: "سماحت، یکی از جنبه های سود و ربح است." علی علیه السلام سپس توضیح داد که این سخن برای فردی است که به دیگری توصیه می کند و همراه خود کالایی دارد که می خواهد آن را بفروشد.

۵- بَابُ أَنَّ مَنْ أَمَرَ الْغَيْرَ أَنْ يَشْتَرِيَ لَهُ لَمْ يَجْزْ لَهُ أَنْ يُعْطِيَهُ مِنْ عِنْدِهِ وَإِنْ كَانَ مَا عِنْدَهُ خَيْرًا مِمَّا فِي السُّوقِ إِلَّا أَنْ لَا يَخَافَ أَنْ يَتَّهِمَهُ

اشاره

(۳) ۵ بَابُ أَنَّ مَنْ أَمَرَ الْغَيْرَ أَنْ يَشْتَرِيَ لَهُ لَمْ يَجْزْ لَهُ أَنْ يُعْطِيَهُ مِنْ عِنْدِهِ وَإِنْ كَانَ مَا عِنْدَهُ خَيْرًا مِمَّا فِي السُّوقِ إِلَّا أَنْ لَا يَخَافَ أَنْ يَتَّهِمَهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨١٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٨١٤ - ١ - (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا قَالَ لَكَ الرَّجُلُ اشْتَرِ لِي فَلَا تُعْطِهِ مِنْ عِنْدِكَ وَإِنْ كَانَ الَّذِي عِنْدَكَ خَيْراً مِنْهُ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ مِثْلَهُ (٥) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ رَزِينٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

هشام بن حکم از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که فرمود: اگر فردی به تو گفت: "برای من خرید کن"، نباید از کالای خود به او بدهی، حتی اگر آنچه که نزد توست بهتر از آنچه که او می خواهد باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨١٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٨١٥ - ٢ - (٧) وَ عَنْهُ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الثُّعْمَانِ وَ أَبِي الْمَغْرَاءِ وَ الْوَلِيدِ بْنِ مُدْرِكٍ جَمِيعاً عَنْ إِسْحَاقَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنِ الرَّجُلِ يَبْعَثُ إِلَى الرَّجُلِ يَقُولُ لَهُ ابْتَغِ لِي ثَوْباً فَيَطْلُبُ لَهُ فِي

ص: ٣٨٩

۱- تقدم فى الحديث ۱ من الباب ۲ من هذه الأبواب.

۲- يأتى فى الباب ۷، وفى الحديث ۱۳ من الباب ۲۷ من هذه الأبواب.

۳- الباب ۵ فيه ۴ أحاديث.

۴- الكافى ۵- ۱۵۱- ۶.

۵- التهذيب ۷- ۶- ۱۹.

۶- التهذيب ۶- ۳۵۲- ۹۹۸.

۷- التهذيب ۶- ۳۵۲- ۹۹۹.

السُّوقِ فَيَكُونُ عِنْدَهُ مِثْلُ مَا يَجِدُ لَهُ فِي السُّوقِ فَيُعْطِيهِ مَنْ عِنْدِهِ فَقَالَ لَا يَقْرَبَنَّ هَذَا وَلَا يُدْنِسْ نَفْسَهُ
إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ
مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا (۱) وَإِنْ كَانَ عِنْدَهُ خَيْرٌ مِمَّا يَجِدُ لَهُ فِي السُّوقِ فَلَا يُعْطِيهِ
مَنْ عِنْدِهِ.

ترجمه:

اسحاق از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که پرسید: اگر فردی به دیگری بگوید که برای او
لباسی بخرد و شخصی که در بازار جستجو می کند، همان چیزی که در بازار پیدا می کند، در خانه
خود داشته باشد، آیا می تواند از کالای خود به او بدهد؟ امام علیه السلام فرمود: "نباید به این کار
نزدیک شود و نباید خود را آلوده کند. خداوند عزّ وجلّ در قرآن می فرماید: 'ما امانت را به آسمان
ها، زمین و کوه ها عرضه کردیم، اما آنها از حمل آن سر باز زدند و از آن ترسیدند، و انسان آن را
پذیرفت، در حالی که او ظالم و نادان بود' (احزاب ۷۲: ۳۳). بنابراین، حتی اگر او کالای بهتری از
آنچه که در بازار می یابد داشته باشد، نباید از آن برای او بدهد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨١٦ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٨١٦ - ٣ - (٢) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ يَجِيءُ الرَّجُلُ بِدِينَارٍ يُرِيدُ مِنِّي دَرَاهِمَ فَأَعْطِيهِ أَرْخَصَ مِمَّا أُبِيعَ فَقَالَ أَعْطِهِ أَرْخَصَ مِمَّا تَجِدُ لَهُ.

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى إِعْلَامِهِ أَوْ عَدَمِ التُّهْمَةِ لِمَا يَأْتِي (٣).

ترجمه:

اسحاق بن عمار از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که پرسید: اگر مردی دیناری بیاورد و بخواهد از من درهم بگیرد، آیا باید به او درهمی ارزان تر از آنچه که خودم می فروشم بدهم؟ امام علیه السلام فرمود: "به او ارزان تر از آنچه که برایش پیدا می کنی بده."

می گویم: این روایت حمل می شود به اینکه به او اعلام کند یا مورد تهمت قرار نگیرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨١٧ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٨١٧ - ٤ - (٤) مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ مُيَسَّرٍ قَالَ: قُلْتُ لَهُ يَجِيئُنِي الرَّجُلُ فَيَقُولُ تَشْتَرِي لِي وَ يَكُونُ مَا عِنْدِي خَيْرًا مِنْ مَتَاعِ السُّوقِ قَالَ إِنْ أَمِنْتَ أَنْ لَا يَتَّهَمَكَ فَأَعْطِهِ مِنْ عِنْدِكَ وَإِنْ خِفْتَ أَنْ يَتَّهَمَكَ فَاشْتَرِ لَهُ مِنَ السُّوقِ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي أَحْكَامِ الْعُقُودِ (٥).

ترجمه:

مُیَسِّر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که گفته است: "اگر مردی نزد تو بیاید و از تو بخواهد که چیزی برایش بخری و آنچه که در دست توست از جنس بهتر از آنچه که در بازار هست، باشد، اگر مطمئن هستی که مردم به تو تهمت نخواهند زد، آن کالا را از نزد خود به او بده. ولی اگر می ترسی که متهم شوی، بهتر است که از بازار همان کالا را برای او بخری."

ص: ۳۹۰

۱- الأحزاب ۳۳-۷۲.

۲- التهذیب ۷-۱۱۴-۴۹۶، و آورده فی الحدیث ۱ من الباب ۲۹ من أبواب الصرف.

۳- یأتی فی الحدیث ۴ من هذا الباب.

۴- الفقیه ۳-۱۹۵-۳۷۳۳.

۵- یأتی فی الباب ۳۳ من أبواب أحكام العقود.

۶- بَابُ أَنَّ مَنْ أَمَرَ الْغَيْرَ أَنْ يَبِيعَ لَهُ لَمْ يَجْزُ لَهُ أَنْ يَشْتَرِيَ لِنَفْسِهِ

اشاره

(۱) بَابُ أَنَّ مَنْ أَمَرَ الْغَيْرَ أَنْ يَبِيعَ لَهُ لَمْ يَجْزُ لَهُ أَنْ يَشْتَرِيَ لِنَفْسِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۱۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۱۸-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْمَرٍ عَنْ خَالِدِ الْقَلَانِسِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع الرَّجُلُ يَجِئُنِي بِالثَّوبِ فَأَعْرِضُهُ فَإِذَا

أُعْطِيتُ بِهِ الشَّيْءَ زِدْتُ فِيهِ وَأَخَذْتُهُ قَالَ لَا تَزِدْهُ قُلْتُ وَلِمَ ذَاكَ قَالَ أَلَيْسَ أَنْتَ إِذَا عُرِضَتْهُ أَحْبَبْتَ أَنْ تُعْطِيَ بِهِ أَوْ كَسَ مِنْ ثَمَنِهِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ لَا تَزِدْهُ.

ترجمه:

خالد قلانسی از امام صادق علیه السلام نقل می کند که گفته است: "مردی نزد من می آید با پارچه ای و من آن را می بینم، و وقتی که من چیزی برای آن می دهم، قیمت آن را بیشتر از ارزش واقعی اش می گیرم. امام علیه السلام به من فرمودند: 'این کار را انجام نده. چرا که وقتی پارچه را نشان دادی، آیا نمی خواهی که قیمت آن کمتر از قیمت واقعی اش باشد؟' من پاسخ دادم: 'بله.' امام علیه السلام فرمودند: 'پس نباید قیمت آن را زیاد کنی.'"

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨١٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٨١٩-٢- (٣) وَبِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ: سَمِعْتُ مَعْمَرَ الزَّيَّاتِ يَسْأَلُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنِّي رَجُلٌ أَبِيعُ الزَّيْتَ يَأْتِينِي مِنَ الشَّامِ فَأَخْذُ لِنَفْسِي مِمَّا أَبِيعُ قَالَ مَا أُحِبُّ لَكَ ذَلِكَ قَالَ إِنِّي لَسْتُ أَنْقُصُ لِنَفْسِي شَيْئاً مِمَّا أَبِيعُ قَالَ بَعُهُ مِنْ غَيْرِكَ وَلَا تَأْخُذْ مِنْهُ شَيْئاً أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لَكَ لَا أَنْقُصُكَ رِطْلًا مِنْ دِينَارٍ كَيْفَ كُنْتَ تَصْنَعُ لَا تَقْرُبُهُ الْحَدِيثَ.

(٤)

ترجمه:

علی بن ابی حمزه نقل می کند که معمر زیات از امام صادق علیه السلام پرسید: "جعلت فداک، من فروشنده روغن هستم و روغن از شام به من می آید. آیا جایز است که از این روغن برای خودم بردارم؟" امام علیه السلام پاسخ دادند: "من این کار را برای تو دوست ندارم." معمر گفت: "اما من چیزی از آنچه می فروشم برای خود کم نمی کنم." امام علیه السلام فرمودند: "پس آن را از کسی غیر از خودت بخر و هیچ چیزی از آن روغن برای خودت برندار. آیا اگر مردی به تو بگوید که من هیچ رطلی از دینار را برایت کم نمی کنم، چه می کنی؟" معمر جواب داد: "آن را نخواهم گرفت." امام علیه السلام فرمودند: "پس همین طور باید رفتار کنی."

ص: ۳۹۱

۱- الباب ۶ فیہ حدیثان.

۲- التهذیب ۷- ۵۸- ۲۵۲.

۳- التهذیب ۷- ۱۲۸- ۵۵۸، و آورد ذیلہ فی الحدیث ۱ من الباب ۲۰ من أبواب عقد البیع و شروطه.

۴- و یأتی ما یدلّ علیہ فی الباب ۳۳ من أبواب أحكام العقود.

۷- بَابُ أَنَّهُ يُسْتَحَبُّ أَنْ يَأْخُذَ نَاقِصًا وَيُعْطَى رَاجِحًا وَيَجِبُ عَلَيْهِ الْوَفَاءُ فِي الْكَيْلِ وَالْوَزْنِ

اشاره

(۱) ۷ بَابُ أَنَّهُ يُسْتَحَبُّ أَنْ يَأْخُذَ نَاقِصًا وَيُعْطَى رَاجِحًا وَيَجِبُ عَلَيْهِ الْوَفَاءُ فِي الْكَيْلِ وَالْوَزْنِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٢٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٨٢٠-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَرَّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع عَلَى جَارِيَةٍ قَدْ اشْتَرَتْ لَحْمًا مِنْ قَصَّابٍ وَهِيَ تَقُولُ زِدْنِي فَقَالَ لَهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع زِدْهَا فَإِنَّهُ أَعْظَمُ لِلْبَرَكَةِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٣).

ترجمه:

از سكونی، از ابو عبدالله (علیه السلام) نقل شده است که فرمود: امیرالمؤمنین (علیه السلام) از کنار کنیزی که گوشتی از قصاب خریداری کرده بود، عبور کرد و او گفت: «بیشتر بده». امیرالمؤمنین (علیه السلام) به او فرمود: «بیشتر بدهید، زیرا این عمل باعث برکت بیشتر خواهد شد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٢١ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٨٢١-٢- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا يَكُونُ الْوَفَاءُ حَتَّى يَرْجَحَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ (٥)

وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (٦)

وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

از او، از پدرش، از ابن ابی عمیر، از غیر یکی از افراد نقل شده که ابو عبدالله (علیه السلام) فرمود:
«وفا نخواهد بود تا زمانی که رجحان پیدا کند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۲۲ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۸۲۲-۳- (۷) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ابْنِ بُكَيْرٍ
عَنْ حَمَّادِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا يَكُونُ الْوَفَاءُ حَتَّى يَمِيلَ الْمِيزَانُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ (۸)

ص: ۳۹۲

۱- الباب ۷ فيه ۷ أحاديث.

۲- الكافي ۵- ۱۵۲- ۸، التهذيب ۷- ۷- ۲۰.

۳- الفقيه ۳- ۱۹۶- ۳۷۳۶.

۴- الكافي ۵- ۱۶۰- ۵.

۵- التهذيب ۷- ۱۱۰- ۴۷۵.

۶- التهذيب ۶- ۱۱- ۴۳.

۷- الكافي ۵- ۱۵۹- ۱.

۸- التهذيب ۷- ۱۱- ۴۴.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ بَشِيرٍ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ حَتَّى يَمِيلَ اللِّسَانُ (۱)

ترجمه:

از حماد بن بشیر، از ابو عبدالله (علیه السلام) نقل شده که فرمود: «وفا نخواهد بود تا زمانی که میزان (کفه ترازو) مایل شود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٢٣ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٨٢٣ - ٤ - (٢) ثُمَّ قَالَ: وَفِي خَيْرٍ آخَرَ لَا يَكُونُ الْوَفَاءُ حَتَّى يَرْجَحَ.

ترجمه:

سپس فرمود: و در خبر دیگری آمده است که «وفا نخواهد بود تا زمانی که رجحان پیدا کند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٢٤ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٨٢٤ - ٥ - (٣) وَعَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُرَازِمٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قَالَ: مَنْ أَخَذَ الْمِيزَانَ بِيَدِهِ فَنَوَى أَنْ يَأْخُذَ لِنَفْسِهِ وَافِيًّا لَمْ يَأْخُذْ (٤) إِلَّا رَاجِحًا وَ مَنْ أَعْطَى فَنَوَى أَنْ يُعْطَى سَوَاءً لَمْ يُعْطِ إِلَّا نَاقِصًا.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ (٥)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

از اسحاق بن عمار نقل شده که گفت: فرمود: «کسی که میزان را به دست گیرد و نیت کند که برای خود وفا بگیرد، جز رجحان نمی گیرد، و کسی که بدهد و نیت کند که به طور مساوی بدهد، جز ناقص نمی دهد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٢٥ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٨٢٥-٦- (٧) وَ عَنْهُ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّي صَاحِبُ نَخْلٍ فَخَبَّرَنِي بِحَدٍّ أَنْتَهَى إِلَيْهِ فِيهِ مِنَ الْوَفَاءِ فَقَالَ (٨) ائْتِ الْوَفَاءَ فَإِنْ أَتَى عَلَى يَدِكَ وَ قَدْ نَوَيْتَ الْوَفَاءَ نُقْصَانٌ كُنْتَ مِنْ أَهْلِ الْوَفَاءِ وَإِنْ نَوَيْتَ النُّقْصَانَ ثُمَّ أُوفِيتَ كُنْتَ مِنْ أَهْلِ النُّقْصَانِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ مِثْلَهُ (٩).

ترجمه:

از عبید بن اسحاق نقل شده که گفت: به ابو عبدالله (علیه السلام) گفتم: «من صاحب نخل هستم، پس مرا به حدی از وفا که باید در آن حد توقف کنم، آگاه ساز.» فرمود: «نیت وفا کن، زیرا اگر در دست تو وفا آمد و تو نیت وفا داشته باشی، حتی اگر چیزی کم باشد، تو از اهل وفا خواهی بود، و اگر نیت نقصان کردی سپس وفا کردی، تو از اهل نقصان خواهی بود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٢٦ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٨٢٦-٧- (١٠) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنِ السَّنْدِيِّ

ص: ٣٩٣

۱- الفقيه ۳- ۱۹۸- ۳۷۴۷.

۲- الكافي ۵- ۱۶۰- ۵، التهذيب ۷- ۱۱- ۴۳، الفقيه ۳- ۱۹۸- ۳۷۴۸.

۳- الكافي ۵- ۱۵۹- ۲.

۴- فی نسخة من الفقيه- يأخذه (هامش المخطوط).

۵- الفقيه ۳- ۱۹۷- ۳۷۴۶.

۶- التهذيب ۷- ۱۱- ۴۶.

۷- الكافي ۵- ۱۵۹- ۳.

۸- فی نسخة زیادة- أبو عبد الله (عليه السلام) (هامش المخطوط)، و كذلك المصدر. فی نسخة زیادة- أبو عبد الله (عليه السلام) (هامش المخطوط)، و كذلك المصدر.

۹- التهذيب ۷- ۱۱- ۴۵.

۱۰- قرب الإسناد- ۲۷.

بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مِهْرَانَ الْجَمَّالِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ فِيكُمْ خَصَلَتَيْنِ هَلَكَ بِهِمَا مَنْ قَبْلَكُمْ مِنَ الْأُمَمِ قَالُوا وَ مَا هُمَا يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ قَالَ الْمِكْيَالُ وَ الْمِيزَانُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۱).

ترجمه:

از صفوان بن مهران جمالی نقل شده که گفت: ابو عبدالله (عليه السلام) فرمود: «در شما دو خصلت است که به واسطه آن دو، اقوام پیشین هلاک شدند.» پرسیدند: «آن دو چه هستند، ای فرزند رسول خدا؟» فرمود: «مکیال و میزان.»

۸- بَابُ كَرَاهَةِ التَّعَرُّضِ لِلْكَئِيلِ إِذَا لَمْ يُحْسَنْ

اشاره

(۲) ۸ بَابُ كَرَاهَةِ التَّعَرُّضِ لِلْكَفْلِ إِذَا لَمْ يُحْسِنْ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۲۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۲۷-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُثَنَّى الْحَنَاطِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ رَجُلٌ مِنْ نِيَّتِهِ الْوَفَاءُ وَهُوَ إِذَا كَانَ لَمْ يُحْسِنْ أَنْ يَكِيلَ قَالَ فَمَا يَقُولُ الَّذِينَ حَوْلَهُ قُلْتُ يَقُولُونَ لَا يُوفَى قَالَ هَذَا (۴) لَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَكِيلَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى (۵)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُيَسَّرٍ (۶) عَنْ حَفْصِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع (۷).

ترجمه:

از مثنی حناتی، از برخی از اصحاب ما، از ابو عبدالله (علیه السلام) نقل شده که گفت: «گفتم: مردی نیت وفا دارد، ولی وقتی که نمی تواند به درستی کیل کند، چه می گویند کسانی که اطراف او هستند؟» گفت: «می گویند وفا نمی کند.» فرمود: «این فرد نباید کیل کند.»

ص: ۳۹۴

- ١- تقدم ما يدلّ على بعض المقصود في الحديث ١ من الباب ١، وفي الأحاديث ١، ٥، ٧ من الباب ٢ من هذه الأبواب، وفي الباين ٦، ٢٦ من أبواب عقد البيع و شروطه.
- ٢- الباب ٨ فيه حديث واحد.
- ٣- الكافي ٥- ١٥٩- ٤.
- ٤- في الفقيه- هو ممن (هامش المخطوط).
- ٥- التهذيب ٧- ١٢- ٤٧.
- ٦- في نسخة من الفقيه- ميسرة (هامش المخطوط)، وفي الفقيه- ميسر بن حفص.
- ٧- الفقيه ٣- ١٩٧- ٣٧٤٥.

٩- بَابُ حُكْمِ رِبْحِ الْإِنْسَانِ عَلَى مَنْ يَعِدُّهُ بِالْإِحْسَانِ وَ عَدَمِ جَوَازِ غَبْنِ الْمُؤْمِنِ وَ الْمُسْتَرْسِلِ

إشارة

(١) ٩ بَابُ حُكْمِ رِبْحِ الْإِنْسَانِ عَلَى مَنْ يَعِدُّهُ بِالْإِحْسَانِ وَ عَدَمِ جَوَازِ غَبْنِ الْمُؤْمِنِ وَ الْمُسْتَرْسِلِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٢٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٨٢٨-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ هَلُمَّ أَحْسِنْ يَبْعَكَ يَحْرُمُ عَلَيْهِ الرِّبْحُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى (٣)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: فَقَدْ حَرَّمَ عَلَيْهِ الرَّبُّحُ (٤).

أَقُولُ: حَمَلَهُ بَعْضُ الْأَصْحَابِ عَلَى الْكَرَاهَةِ (٥) لِمَا يَأْتِي (٦).

ترجمه:

از علی بن عبد الرحیم، از مردی، از ابو عبدالله (علیه السلام) نقل شده که فرمود: «شنیدم که فرمود: وقتی مردی به مرد دیگری بگوید: 'بیا تا فروش تو را خوب کنم'، سود (ربا) بر او حرام می شود.»

می گویم: بعضی از علما آنرا برکراحت حمل کرده اند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٢٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٨٢٩-٢- (٧) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: غَبْنُ الْمُسْتَرْسِلِ (٨) سُحْتٌ.

ترجمه:

از اسحاق بن عمار نقل شده که گفت: ابو عبدالله (علیه السلام) فرمود: «غبنِ مسترسل (فريب دادن شخصی که بی خبر است) حرام است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٣٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٨٣٠-٣- (٩) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ مُيَسَّرٍ

ص: ٣٩٥

-
- ۱- الباب ۹ فيه ۵ أحاديث.
 - ۲- الكافي ۵- ۱۵۲- ۹.
 - ۳- التهذيب ۷- ۷- ۲۱.
 - ۴- الفقيه ۳- ۲۷۲- ۳۹۸۴.
 - ۵- راجع شرائع الإسلام ۲- ۲۰، مسالك الأحكام ۱- ۱۴۰، منتهى المطلب- ۱۰۰۰.
 - ۶- يأتي في الحديث ۴ من الباب ۱۰ من هذه الأبواب.
 - ۷- الكافي ۵- ۱۵۳- ۱۴، وأورده في الحديث ۱ من الباب ۱۷ من أبواب الخيار.
 - ۸- استرسل إليه- انبسط واستانس (القاموس- رسل- ۳- ۳۸۴).
 - ۹- الكافي ۵- ۱۵۳- ۱۵، وأورده في الحديث ۲ من الباب ۱۷ من أبواب الخيار.

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: غَبْنُ الْمُؤْمِنِ حَرَامٌ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ كَالْأَوَّلِ (۱).

ترجمه:

از میسر، از ابو عبدالله (علیه السلام) نقل شده که فرمود: «غبن (گول زدن) مؤمن حرام است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۳۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۸۳۱- ۴- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ ع غَبْنُ الْمُسْتَرْسِلِ سُحْتٌ وَ غَبْنُ الْمُؤْمِنِ حَرَامٌ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل کرده است که امام صادق (علیه السلام) فرمود: «غبنِ مسترسل (فرب دادن شخصی که بی خبر است) سحت است و غبنِ مؤمن حرام است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٣٢ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٨٣٢ - ٥ - (٣) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ جُمَيْعٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: غَبْنُ الْمُسْتَرْسِلِ رِبًا.

(٤)

ترجمه:

از عمرو بن جمیع نقل شده که گفت: ابو عبدالله (علیه السلام) فرمود: «غبنِ مسترسل (فرب دادن شخصی که بی خبر است) ربا است.»

١٠- بَابُ كَرَاهَةِ الرِّبْحِ عَلَى الْمُؤْمِنِ إِلَّا أَنْ يَشْتَرِيَ لِلتَّجَارَةِ أَوْ بِأَكْثَرِ مِنْ مِائَةِ دِرْهَمٍ وَ اسْتِحْبَابُ تَقْلِيلِ الرِّبْحِ وَ الْإِفْتِصَارِ عَلَى قُوتِ يَوْمٍ وَ عَدَمِ تَحْرِيمِ الرِّبْحِ وَ لَوْ عَلَى الْمُضْطَرِّ

اشارة

(٥) ١٠ بَابُ كَرَاهَةِ الرِّبْحِ عَلَى الْمُؤْمِنِ إِلَّا أَنْ يَشْتَرِيَ لِلتَّجَارَةِ أَوْ بِأَكْثَرِ مِنْ مِائَةِ دِرْهَمٍ وَ اسْتِحْبَابُ تَقْلِيلِ الرِّبْحِ وَ الْإِفْتِصَارِ عَلَى قُوتِ يَوْمٍ وَ عَدَمِ تَحْرِيمِ الرِّبْحِ وَ لَوْ عَلَى الْمُضْطَرِّ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٣٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٨٣٣-١- (٦) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صَالِحٍ وَ أَبِي شَيْبَةَ جَمِيعاً عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: رِبْحُ الْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ رَبًّا إِلَّا أَنْ يَشْتَرِيَ بِأَكْثَرِ مِنْ مِائَةِ دِرْهَمٍ فَارْبَحَ عَلَيْهِ قُوتَ يَوْمِكَ أَوْ يَشْتَرِيَهُ لِلتَّجَارَةِ فَارْبَحُوا عَلَيْهِمْ وَ ارْزُقُوا بِهِمْ.

ترجمه:

از سلیمان بن صالح و ابو شبل نقل شده که گفتند: ابو عبدالله (علیه السلام) فرمود: «سود گرفتن از مؤمن بر مؤمن ربا است، مگر اینکه چیزی را با بیش از صد درهم خریداری کند، در این صورت می تواند از او سود بگیرد برای تأمین نیاز روزانه اش، یا آن را برای تجارت خریداری کند، پس می توانید از آنها سود بگیرید و با آنها مدارا کنید.»

ص: ٣٩٦

١- التهذيب ٧-٧-٢٢.

٢- الفقيه ٣-٢٧٢-٣٩٨٢.

٣- الفقيه ٣-٢٧٢-٣٩٨٣.

٤- و تقدم ما يدلّ على بعض المقصود في الحديث ٧ من الباب ٢ من هذه الأبواب. و يأتي ما يدلّ عليه في الباب ١٧ من أبواب الخيار.

٥- الباب ١٠ فيه ٥ أحاديث.

٦- الكافي ٥-١٥٤-٢٢، و التهذيب ٧-٧-٢٣، و الاستبصار ٣-٦٩-٢٣٢.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٣٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٨٣٤-٢- (١) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ (٢) عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ مَنْصُورٍ عَنْ مُيَسَّرٍ (٣) قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ ع (٤) إِنَّ عَامَّةَ مَنْ يَأْتِينِي إِخْوَانِي فَحَدَّ لِي مِنْ مُعَامَلَتِهِمْ مَا لَا أَجُوزُهُ إِلَى غَيْرِهِ فَقَالَ إِنْ وَلَّيْتَ أَخَاكَ فَحَسَنٌ وَإِلَّا فَبِعْهُ الْبَصِيرِ (٥) الْمُدَاق.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (٦)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

از میسر نقل شده که گفت: به ابو جعفر (علیه السلام) گفتم: «اکثر کسانی که به من مراجعه می کنند، برادران من هستند، پس حد و مرز تعامل با آنها را مشخص کن که چیزی را که نباید به غیر آنها بدهم، به آنها ندهم.» فرمود: «اگر به برادرت ارادت داری، این خوب است، ولی اگر اینطور نیست، او را همانطور که یک فروشنده ماهر می فروشد، معامله کن.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٣٥ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٨٣٥-٣- (٧) أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ فُرَاتِ بْنِ أَحْنَفَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: رِبْحُ الْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ رَبًّا.

ترجمه:

از فرات بن احنف نقل شده كه گفت: ابو عبدالله (عليه السلام) فرمود: «سود گرفتن از مؤمن بر مؤمن ربا است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٣٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٨٣٦-٤- (٨) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي الْحُسَيْنِ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ الْأَسَدِيِّ عَنْ مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ النَّخَعِيِّ عَنْ عَمِّهِ الْحُسَيْنِ بْنِ يَزِيدَ النَّوْفَلِيِّ (٩) عَنْ عَلِيِّ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ فِي حَدِيثٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْخَبَرِ الَّذِي رُوِيَ أَنَّ رِبْحَ الْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ

ص: ٣٩٧

-
- ١- الكافي ٥-١٥٣-١٩.
 - ٢- فى المصدر- أحمد بن محمد.
 - ٣- فى نسخة- قيس (هامش المخطوط).
 - ٤- فى المصدر- أبى عبد الله (عليه السلام).
 - ٥- بيع البصير- يحتمل كونه من إضافة المصدر إلى الفاعل، ويحتمل كونه من إضافته إلى المفعول، ففى الأول رخصة فى كثرة الربح دون الثانى (منه. قده).
 - ٦- التهذيب ٧-٧-٢٤، والاستبصار ٣-٧٠-٢٣٤.
 - ٧- المحاسن- ١٠١-٧٣.
 - ٨- الفقيه ٣-٣١٣-٤١١٩، وأورد صدره فى الحديث ٢ من الباب ٢ من أبواب الرهن.
 - ٩- فى الاستبصار- موسى بن عمرو النخعي، عن عمه، عن الحسين بن يزيد النوفلي، و فى التهذيب- موسى بن عمران النخعي، عن عمه على بن الحسين بن يزيد النوفلي.
- رَبًّا مَا هُوَ فَقَالَ ذَاكَ إِذَا ظَهَرَ الْحَقُّ وَقَامَ قَائِمُنَا أَهْلَ الْبَيْتِ - فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَا بَأْسَ بِأَنْ تَبِيعَ مِنَ الْأَخِ الْمُؤْمِنِ وَتَرْبَحَ عَلَيْهِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ أَيضاً كَذَلِكَ (۱).

ترجمه:

از علی بن سالم، از پدرش نقل شده که در حدیثی گفت: «از ابو عبدالله (علیه السلام) در مورد حدیثی که روایت شده بود که "سود گرفتن از مؤمن بر مؤمن ربا است"، پرسیدم. فرمود: "این گفته زمانی است که حق ظاهر شود و قائم ما از اهل بیت قیام کند. اما امروز، اشکالی ندارد که از برادر مؤمن خود خرید و فروش کنی و از او سود بگیری."»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۳۷ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۸۳۷-۵-(۲) وَفِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ فُرَاتِ بْنِ الْأَحْنَفِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع رِبْحُ الْمُؤْمِنِ رِبَاً (۳).

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى كَرَاهَةِ كَثْرَةِ الرِّبْحِ فِي حَدِيثِ رِبْحِ الدِّينَارِ دِينَاراً (۴) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى الْحُكْمِ الْأَخِيرِ فِي بَابِهِ (۵) وَ غَيْرِهِ (۶).

ترجمه:

از فرات بن احنف نقل شده که گفت: ابو عبدالله (علیه السلام) فرمود: «سود گرفتن از مؤمن ربا است.»

می گویم: در حدیثی دیگر نیز آمده که زیاد بودن سود در دینارها (سود زیاد در مبادلات مالی) مکروه است،

١١- بَابُ اسْتِحْبَابِ التَّسْوِيَةِ بَيْنَ الْمُتَبَاعِينَ وَكَرَاهَةِ التَّفْرِقَةِ بَيْنَ الْمُمَّاكِسِ وَغَيْرِهِ

إشارة

(٧) ١١ بَابُ اسْتِحْبَابِ التَّسْوِيَةِ بَيْنَ الْمُتَبَاعِينَ وَكَرَاهَةِ التَّفْرِقَةِ بَيْنَ الْمُمَّاكِسِ وَغَيْرِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٣٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٨٣٨-١- (٨) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبَانَ عَنْ عَامِرِ بْنِ جُذَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ: فِي رَجُلٍ عِنْدَهُ بَيْعٌ فَسَعَّرَهُ سِعْرًا مَعْلُومًا فَمَنْ سَكَتَ عَنْهُ مِمَّنْ يَشْتَرِي مِنْهُ بَاعَهُ بِذَلِكَ السَّعْرِ وَمَنْ مَّاكَسَهُ وَابَى أَنْ يَبْتَاعَ مِنْهُ زَادَهُ قَالَ لَوْ كَانَ يَزِيدُ الرَّجُلَيْنِ وَالثَّلَاثَةَ لَمْ يَكُنْ بِذَلِكَ بَأْسٌ فَأَمَّا أَنْ يَفْعَلَهُ

ص: ٣٩٨

١- التهذيب ٧- ١٧٨- ٧٨٥، والاستبصار ٣- ٧٠- ٢٣٣.

٢- عقاب الأعمال- ٢٨٥- ١.

٣- فى المصدر- ربح المؤمن على المؤمن ربا.

٤- يأتى فى الباب ٢٦ من هذه الأبواب.

٥- يأتى فى الباب ٤٠ من هذه الأبواب.

٦- يأتى فى الباب ٣٠ من هذه الأبواب.

٧- الباب ١١ فيه حديث واحد.

بِمَنْ أَبِي عَلَيْهِ وَكَأَيَّسَهُ وَيَمْنَعُهُ مَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَلَا يُعْجِبُنِي إِلَّا أَنْ يَبِيعَهُ بَيْعاً وَاحِداً.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (۱).

ترجمه:

از عامر بن جذاعة نقل شده که گفت: ابو عبدالله (علیه السلام) «در مورد مردی که کالایی دارد و قیمت آن را به قیمت معینی تعیین کرده است، اگر کسی که از او خریداری می کند، سکوت کند، او را به همان قیمت می فروشد. اما اگر کسی با او چانه بزند و نخواهد به همان قیمت بخرد، او قیمت را افزایش می دهد. فرمودند: اگر این کار تنها برای دویا سه نفر باشد، اشکالی ندارد. اما اگر او این کار را با کسی که نمی خواهد خرید کند و به او فشار آورد که خرید کند، این عمل را نمی پسندم، مگر اینکه یک بار معامله کند.»

۱۲- بَابُ اسْتِحْبَابِ ابْتِدَاءِ صَاحِبِ السَّلْعَةِ بِالسَّوْمِ وَ كَرَاهَةِ السَّوْمِ مَا بَيْنَ طُلُوعِ الْفَجْرِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ

اشاره

(۲) ۱۲ بَابُ اسْتِحْبَابِ ابْتِدَاءِ صَاحِبِ السَّلْعَةِ بِالسَّوْمِ وَ كَرَاهَةِ السَّوْمِ مَا بَيْنَ طُلُوعِ الْفَجْرِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٣٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٨٣٩-١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص صَاحِبُ السَّلْعَةِ أَحَقُّ بِالسَّوْمِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (٤)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٥).

ترجمه:

از سکونی، از ابو عبدالله (علیه السلام) نقل شده که فرمود: «پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله) فرمود: صاحب کالا حق بیشتری دارد در تعیین قیمت کالا.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٤٠ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٨٤٠-٢- (٦) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ رَفَعَهُ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنِ السَّوْمِ مَا بَيْنَ طُلُوعِ الْفَجْرِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٧)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ (٨).

ترجمه:

از علی بن اسباط نقل شده که گفت: «رسول خدا (صلی الله علیه وآله) از تعیین قیمت (سوم) بین طلوع فجر تا طلوع آفتاب نهی کردند.»

ص: ۳۹۹

۱- التهذیب ۷-۸-۲۵.

۲- الباب ۱۲ فیہ حدیثان.

۳- الکافی ۵-۱۵۲-۱۱.

۴- التهذیب ۷-۸-۲۷.

۵- الفقیه ۳-۱۹۶-۳۷۴۰.

۶- الکافی ۵-۱۵۲-۱۲.

۷- الفقیه ۳-۱۹۶-۳۷۴۱.

۸- التهذیب ۷-۸-۲۸.

۱۳- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْبَيْعِ عِنْدَ حُصُولِ الرَّبْحِ وَ كَرَاهَةِ تَرْكِهِ

اشاره

(۱) ۱۳ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْبَيْعِ عِنْدَ حُصُولِ الرَّبْحِ وَ كَرَاهَةِ تَرْكِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۴۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۴۱- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ الدَّغَشِيِّ قَالَ: كُنْتُ عَلَى بَابِ شَهَابِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ- فَخَرَجَ غَلامٌ شَهَابٍ فَقَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَسْأَلَ هَاشِمَ الصَّيْدَنَانِيَّ- (۳) عَنْ حَدِيثِ السَّلْعَةِ وَالبِضَاعَةِ قَالَ فَاتَيْتُ هَاشِمًا فَسَأَلْتُهُ عَنِ الْحَدِيثِ فَقَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْبِضَاعَةِ وَالسَّلْعَةِ فَقَالَ نَعَمْ مَا مِنْ أَحَدٍ يَكُونُ عِنْدَهُ سِلْعَةٌ أَوْ بِضَاعَةٌ إِلَّا قَيَّضَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ مَنْ يُرْبِحُهُ فَإِنْ قَبِلَ وَ إِلَّا صَرَفَهُ إِلَى غَيْرِهِ وَ ذَلِكَ أَنَّهُ رَدَّ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ (۴) عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ سَعِيدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

از عبدالله بن سعید الدغشی نقل شده که گفت: «من در درب خانه شهاب بن عبد ربه بودم. غلام شهاب بیرون آمد و گفت: 'من می خواهم از هاشم صیدنانی در مورد حدیث کالا و جنس پرسیم.' سپس من به سراغ هاشم رفتم و از او سوال کردم. هاشم گفت: 'از ابو عبدالله (علیه السلام) در مورد کالا و جنس پرسیدم و فرمود: هیچ کس نیست که کالا یا جنسی داشته باشد مگر اینکه خداوند متعال برای او کسی را می فرستد که سودی برای او بیاورد. اگر او قبول کند، که هیچ؛ وگرنه آن مشتری را به جای دیگری می برد، زیرا رد حکم خداوند متعال است.'»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۴۲ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۸۴۲- ۲- (۶) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ وَاصِلِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ فِي حَدِيثٍ أَنَّ النَّبِيَّ ص قَالَ لِيَخْلِيَطَ

ص: ۴۰۰

۱- الباب ۱۳ فيه ۳ أحاديث.

۲- الكافي ۵- ۱۵۳- ۱۷.

۳- في التهذيب- هاشم الصيدلاني (هامش المخطوط).

۴- في التهذيب- أحمد بن علي بن أحمد.

۵- التهذيب ۷- ۸- ۲۹.

۶- الكافي ۵- ۳۰۸- ۲۰.

لَهُ جَزَاكَ اللَّهُ مِنْ خَلِيطٍ خَيْرًا فَإِنَّكَ لَمْ تَكُنْ تَرُدُّ رِبْحًا وَلَا تُمْسِكُ ضِرْسًا (۱).

ترجمه:

از عبدالله بن سنان، از ابو عبدالله (عليه السلام) در حدیثی نقل شده که پیامبر (صلی الله علیه وآله) به یکی از شریکانش فرمود: «خداوند تو را از بهترین شریکان پاداش دهد، زیرا تو نه سودی را رد می کردی و نه کالایی را انبار می کردی (و احتکار نمی کردی).»

[رقم الحديث الكلي: ۲۲۸۴۳ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۸۴۳- ۳- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ ع مَرَّ النَّبِيُّ ص عَلَى رَجُلٍ مَعَهُ سِلْعَةٌ يُرِيدُ بَيْعَهَا فَقَالَ عَلَيْكَ بِأَوَّلِ السُّوقِ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل کرده است که علی (علیه السلام) فرمود: «پیامبر (صلی الله علیه وآله) از کنار مردی گذشت که کالایی همراه داشت و می خواست آن را بفروشد. پیامبر فرمود: "در ابتدای بازار (آن را بفروش)."»

۱۴- بَابُ اسْتِحْبَابِ مُبَادَرَةِ التَّاجِرِ إِلَى الصَّلَاةِ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا وَكَرَاهَةِ اسْتِغَالِهِ بِالتَّجَارَةِ عَنْهَا

اشاره

(۳) ۱۴ بَابُ اسْتِحْبَابِ مُبَادَرَةِ التَّاجِرِ إِلَى الصَّلَاةِ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا وَكَرَاهَةِ اسْتِغَالِهِ بِالتَّجَارَةِ عَنْهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۴۴ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۴۴-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ يَسَارٍ (۵) عَنْ رَجُلٍ رَفَعَهُ فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ (۶) قَالَ هُمْ التُّجَّارُ الَّذِينَ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا دَخَلَ مَوَاقِيتُ الصَّلَاةِ أَدَّوْا إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَقَّهُ فِيهَا.

ترجمه:

از حسین بن یسار، از مردی که حدیث را به صورت مرفوع نقل کرده، آمده است که در تفسیر سخن خداوند متعال: «مردانی که تجارت و خرید و فروش، آنان را از یاد خدا باز نمی دارد» (نور: ۳۷)،

فرمود: «آن ها تاجران هستند که تجارت و خرید و فروش، آنان را از یاد خداوند متعال باز نمی دارد. هنگامی که وقت های نماز فرا می رسد، حق خداوند را در آن به جا می آورند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٤٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٨٤٥-٢-(٧) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ يَقُولُ كَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ص مُؤْمِنٌ فَقِيرٌ شَدِيدُ الْحَاجَةِ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ - وَ كَانَ لَازِمًا لِرَسُولِ اللَّهِ ص -

ص: ٤٠١

١- الضريس - يقال أضرسنا من ضريسك أى التمر و البسر و الكعك (القاموس المحيط - ضرس - ٢٢٥).

٢- الفقيه ٣- ١٩٦- ٣٧٣٩.

٣- الباب ١٤ فيه حديثان.

٤- الكافي ٥- ١٥٤- ٢١.

٥- فى المصدر- الحسين بن بشار.

٦- النور ٢٤- ٣٧.

٧- الكافي ٥- ٣١٢- ٣٨.

عِنْدَ مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ كُلِّهَا لَا يَفْقِدُهُ فِي شَيْءٍ مِنْهَا وَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَرِقُّ لَهُ وَ يَنْظُرُ إِلَى حَاجَتِهِ وَ غُرْبَتِهِ فَيَقُولُ يَا سَعْدُ لَوْ قَدْ جَاءَنِي شَيْءٌ لَأَغْنَيْتَكَ قَالَ فَأَبْطَأَ ذَلِكَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص - فَاشْتَدَّ غَمُّ رَسُولِ اللَّهِ ص بِسَعْدٍ فَعَلِمَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ مَا دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص - مِنْ غَمٍّ بِسَعْدٍ فَأَهْبَطَ عَلَيْهِ جَبْرَائِيلُ ع وَ مَعَهُ دِرْهَمَانِ فَقَالَ لَهُ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ عَلِمَ مَا قَدْ دَخَلَكَ مِنَ الْغَمِّ بِسَعْدٍ - أَفْتَحِبُّ أَنْ تُغْنِيَهُ فَقَالَ لَهُ نَعَمْ فَقَالَ لَهُ فَهَآكَ هَذَيْنِ الدَّرْهَمَيْنِ فَأَعْطَاهُمَا إِيَّاهُ وَ مَرُّهُ أَنْ يَتَجَرَّ بِهِمَا قَالَ فَأَخَذَهُمَا رَسُولُ

اللَّهِ ص - ثُمَّ خَرَجَ إِلَى صَلَاةِ الظُّهْرِ وَ سَعْدٌ قَائِمٌ عَلَى بَابِ حُجْرَاتِ رَسُولِ اللَّهِ ص يَنْتَظِرُهُ فَلَمَّا رَأَى رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ يَا سَعْدُ أَتُحْسِنُ التَّجَارَةَ فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ - وَاللَّهِ مَا أَصْبَحْتُ أَمْلِكُ مَا أَتَجَرُّ بِهِ فَأَعْطَاهُ النَّبِيُّ ص الدَّرْهَمَيْنِ فَقَالَ لَهُ أَتَجَرُّ بِهِمَا وَ تَصَرَّفَ لِرِزْقِ اللَّهِ فَأَخَذَهُمَا سَعْدٌ وَ مَضَى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ص - حَتَّى صَلَّى مَعَهُ الظُّهْرَ وَ الْعَصَرَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ص - فَمُ فَاطِلِبِ الرِّزْقِ فَقَدْ كُنْتُ بِحَالِكَ مُغْتَمًّا يَا سَعْدُ - قَالَ فَأَقْبَلَ سَعْدٌ لَا يَشْتَرِي بِالدَّرْهَمِ (١) إِلَّا بَاعَهُ بِدِرْهَمَيْنِ وَلَا يَشْتَرِي شَيْئًا بِدِرْهَمَيْنِ إِلَّا بَاعَهُ بِأَرْبَعَةِ دَرَاهِمٍ وَ أَقْبَلَتِ الدُّنْيَا عَلَى سَعْدٍ - فَكَثُرَ مَتَاعُهُ وَ مَالُهُ وَ عَظُمَتِ تِجَارَتُهُ فَاتَّخَذَ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ مَوْضِعًا جَلَسَ فِيهِ وَ جَمَعَ تِجَارَتَهُ إِلَيْهِ وَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِذَا أَقَامَ بِلَالُ الصَّلَاةَ يَخْرُجُ وَ سَعْدٌ مَشْغُولٌ بِالدُّنْيَا لَمْ يَتَطَهَّرْ وَ لَمْ يَتَهَيَّأْ كَمَا كَانَ يَفْعَلُ قَبْلَ أَنْ يَتَشَاغَلَ بِالدُّنْيَا فَكَانَ النَّبِيُّ ص يَقُولُ يَا سَعْدُ - شَغَلَتْكَ الدُّنْيَا

ص: ٤٠٢

١- في المصدر - بدرهم شيئا.

عَنِ الصَّلَاةِ يَقُولُ مَا أَصْنَعُ أَضِيعُ مَالِي هَذَا رَجُلٌ قَدْ بَعَثَهُ فَأُرِيدُ أَنْ أَسْتَوْفِيَ مِنْهُ وَ هَذَا رَجُلٌ قَدْ اشْتَرَيْتُ مِنْهُ فَأُرِيدُ أَنْ أُوفِيَهُ قَالَ فَدَخَلَ رَسُولَ اللَّهِ ص مِنْ أَمْرِ سَعْدٍ غَمٌّ أَشَدُّ مِنْ غَمِّهِ بِفَقْرِهِ فَهَبَطَ عَلَيْهِ جَبْرِئِيلُ ع فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ - إِنَّ اللَّهَ قَدْ عَلِمَ بِغَمِّكَ بِسَعْدٍ - فَأَيُّمَا أَحَبُّ إِلَيْكَ حَالُهُ الْأُولَى أَوْ حَالُهُ هَذِهِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ص يَا جَبْرِئِيلُ بَلْ حَالُهُ الْأُولَى قَدْ أَذْهَبَتْ دُنْيَاهُ بِأَخْرَجَتْهُ فَقَالَ لَهُ جَبْرِئِيلُ ع - إِنَّ حُبَّ الدُّنْيَا وَ الْأَمْوَالِ فَتْنَةٌ وَ مَشْغَلَةٌ عَنِ الْآخِرَةِ قَالَ قُلْ لِسَعْدٍ يَرُدُّ عَلَيْكَ الدَّرْهَمَيْنِ اللَّذَيْنِ دَفَعْتَهُمَا إِلَيْهِ فَإِنَّ أَمْرَهُ سَيَصِيرُ إِلَى الْحَالَةِ الَّتِي كَانَ عَلَيْهَا أَوَّلًا قَالَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ص فَمَرَّ بِسَعْدٍ - فَقَالَ لَهُ يَا سَعْدُ أَمَا تُرِيدُ أَنْ تَرُدَّ عَلَيَّ الدَّرْهَمَيْنِ اللَّذَيْنِ أَعْطَيْتُكَهُمَا فَقَالَ سَعْدٌ بَلَى وَ مِائَتَيْنِ فَقَالَ لَهُ لَسْتُ أُرِيدُ مِنْكَ يَا سَعْدُ إِلَّا دِرْهَمَيْنِ فَأَعْطَاهُ سَعْدٌ دِرْهَمَيْنِ قَالَ وَ أَذْبَرَتِ الدُّنْيَا عَلَى سَعْدٍ - حَتَّى ذَهَبَ مَا كَانَ جَمَعَ وَ عَادَ إِلَى حَالِهِ الَّتِي كَانَ عَلَيْهَا.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يُدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۱).

ترجمه:

این روایت از ابوبصیر نقل شده است که از امام باقر (ع) شنیده که داستان مردی از اهل صفه را نقل می کند که بسیار فقیر و نیازمند بود و همیشه در اوقات نماز در خدمت رسول خدا (ص) حضور داشت. رسول خدا (ص) به حال او توجه داشت و آرزو می کرد که بتواند او را بی نیاز کند.

روزی جبرئیل نازل شد و دو درهم به پیامبر داد و فرمود: خداوند می داند که شما به خاطر این مرد ناراحت هستید؛ این دو درهم را به او بدهید و به او بگویید که با آن تجارت کند. پیامبر (ص) آن دو درهم را به مرد داد و به او دستور داد با آن تجارت کند و از رزق خدا بهره ببرد.

آن مرد به کمک همان دو درهم تجارت را آغاز کرد و توانست به سرعت سود زیادی کسب کند. به تدریج دنیا به روی او باز شد، ثروت او زیاد شد و تجارتش رونق گرفت. او حتی در کنار مسجد مکانی برای تجارت خود ایجاد کرد. اما کم کم این مشغولیت به دنیا باعث شد که او دیگر مانند گذشته به عبادت و آماده شدن برای نماز اهمیت ندهد.

پیامبر (ص) که این تغییر را مشاهده کرد، به او فرمود: ای سعد، دنیا تو را از نماز بازداشته است! سعد عرض چه کنم اموالم ازدست می رود یکی جنس خریده می خواهم پولش را بگیرم و دیگری قصد خرید دارد می خواهم جنسش را تحویل بدهم پیامبر اکرم (ص) از تغییرات سعد بسیار ناراحت شد، به خصوص که دنیای او آخرتش را تحت تأثیر قرار داده بود. این غم به قدری شدید شد که جبرئیل (ع) نازل شد و از پیامبر پرسید که کدام حال سعد را بیشتر می پسندد، حالتی که فقیر ولی متوجه خدا بود یا حالت کنونی او که ثروتمند اما غافل از عبادت شده بود. پیامبر (ص) حال اول او را ترجیح داد و اظهار داشت که دنیا و ثروت او را از آخرتش دور کرده است.

جبرئیل (ع) به پیامبر گفت که حب دنیا و مال، فتنه و مشغله ای است که انسان را از آخرت بازمی دارد. سپس به پیامبر دستور داد تا از سعد بخواهد دو درهمی که به او داده شده بود را بازگرداند. پیامبر به سعد مراجعه کرد و از او خواست تا درهم ها را برگرداند. سعد با اشتیاق پذیرفت و حتی پیشنهاد داد که بیشتر از آنچه گرفته بود بازگرداند. اما پیامبر تنها دو درهم را طلب کرد.

پس از بازگرداندن درهم ها، دنیا از سعد روی گرداند و تمام آنچه جمع کرده بود از بین رفت. او دوباره به حالت اول خود بازگشت، همان حالتی که با فقر اما نزدیکی به خداوند و ارتباط معنوی قوی همراه بود.

۱۵- بَابُ اسْتِحْبَابِ تَعَلُّمِ الْكِتَابَةِ وَ الْحِسَابِ وَ آدَابِ الْكِتَابَةِ

اشاره

(۲) ۱۵ بَابُ اسْتِحْبَابِ تَعَلُّمِ الْكِتَابَةِ وَ الْحِسَابِ وَ آدَابِ الْكِتَابَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۴۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۴۶-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

ص: ۴۰۳

۱- تقدم في الحديث ۱۴ من الباب ۲ من أبواب مقدمات التجارة، وفي الحديث ۱ من الباب ۲۲ من أبواب ما يكتسب به، وفي الباب ۳ من أبواب مواقيت الصلاة.

۲- الباب ۱۵ فيه ۳ أحاديث.

۳- الكافي ۵ - ۱۵۵ - ۱، و أوردته في الحديث ۷ من الباب ۱۰۵ من أبواب ما يكتسب به.

مُحَمَّدٌ عَنْ رَجُلٍ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ اللَّهُ عَلَى النَّاسِ بَرَّهُمْ وَ فَاجِرُهُمْ بِالْكِتَابِ وَ الْحِسَابِ وَ لَوْ لَا ذَلِكَ لَتَغَالَطُوا.

ترجمه:

این روایت از امام صادق (ع) تأکید می کند که خداوند با دادن کتاب و حساب بر همه مردم، چه نیکوکار و چه گنهگار، منت نهاده است. درغیراینصورت مردم دچار هرج و مرج می شدند .

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۴۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۸۴۷ - ۲ - (۱) مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَا جِيلَوِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ النَّوْفَلِيِّ رَفَعَهُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى عُمَالِهِ أَدِقُوا أَقْلَامَكُمْ وَ قَارِبُوا بَيْنَ سَطُورِكُمْ وَ احْذِفُوا عَنِّي فُضُولَكُمْ وَ اقْصِدُوا قَصْدَ الْمَعَانِي وَ إِيَّاكُمْ وَ الْإِكْثَارَ فَإِنَّ أَمْوَالَ الْمُسْلِمِينَ لَا تَحْتَمِلُ الْإِضْرَارَ.

ترجمه:

از محمد بن ابراهیم نوفلی، از امام جعفر بن محمد، از پدرانش، از امام علی (ع) نقل شده است که ایشان به کارگزاران خود نوشت:

نوک قلم های خود را تیز کنید، میان سطرهای خود فاصله کم بگذارید، اضافات را از نوشتارهای خود حذف کنید، به معنای سخن توجه کنید و از زیاده گویی پرهیزید، زیرا اموال مسلمانان تحمل ضرر را ندارند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۴۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۸۴۸-۳- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِي نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ لِكَاتِبِهِ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي رَافِعٍ - أَلْقِ دَوَاتَكَ (۳) وَ أَطْلُ جِلْفَةَ قَلَمِكَ (۴) وَ فَرِّجْ بَيْنَ السُّطُورِ وَ قَرِّمِطْ بَيْنَ الْحُرُوفِ فَإِنَّهُ لَكَ أَجْدَرُ بِصَبَاحَةِ الْخَطِّ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ (۵) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۶).

ترجمه:

محمد بن حسین رضی در نهج البلاغه از امیرالمؤمنین (ع) نقل کرده است که ایشان به کاتب خود، عبیدالله بن ابی رافع، فرمودند:

دوات خود را آماده کن، نوک قلمت را بلند بگیر، میان سطرها فاصله بگذار، و حروف را به هم نزدیک بنویس، زیرا این کار خط را زیباتر می کند.

ص: ۴۰۴

۱- الخصال - ۳۱۰ - ۸۵.

۲- نهج البلاغة ۳- ۲۲۸ - ۳۱۵.

۳- ألق دواتك - أصلح مدادها (القاموس المحيط - ليق - ۳ - ۲۸۱).

- ٤ - جلفة القلم - ما بين مبراه الى سنه (القاموس - جلف - ٣ - ١٢٤).
- ٥ - تقدم فى الحديث ١٢ من الباب ١٠٥ من أبواب ما يكتسب به.
- ٦ - يأتى فى الباب ١٦، وفى الحديث ٣ من الباب ٣٥ من هذه الأبواب، وفى الحديث ٦ من الباب ٨٣ من أبواب أحكام الأولاد.

١٦ - بَابُ اسْتِحْبَابِ كِتَابَةِ كِتَابِ عِنْدِ التَّعَامُلِ وَالتَّدَايُنِ

إشارة

(١) ١٦ بَابُ اسْتِحْبَابِ كِتَابَةِ كِتَابِ عِنْدِ التَّعَامُلِ وَالتَّدَايُنِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٤٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٨٤٩ - ١ - (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ الْحَمِيرِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثَّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرِ الْبَاقِرِ ع وَذَكَرَ حَدِيثَ آدَمَ وَدَاوُدَ إِلَى أَنْ قَالَ فَمِنْ أَجْلِ ذَلِكَ أَمَرَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى الْعِبَادَ أَنْ يَكْتُبُوا بَيْنَهُمْ إِذَا تَدَايَنُوا أَوْ تَعَامَلُوا إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

از ابی حمزه ثمالی از ابی جعفر باقر (علیه السلام) روایت شده است، و حدیث آدم و داوود را ذکر کرد تا آنکه فرمود: به همین دلیل خداوند تبارک و تعالی بندگان را امر کرده است که وقتی با یکدیگر قرض می دهند یا معامله می کنند تا زمانی معین، بین خودشان بنویسند.

۱۷- بَابُ أَنْ مَنْ سَبَقَ إِلَى مَكَانٍ مِنَ السُّوقِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ إِلَى اللَّيْلِ وَأَنَّهُ لَا يَجُوزُ أَخْذُ كِرَاءِ السُّوقِ غَيْرِ الْمَمْلُوكِ

اشاره

(۵) ۱۷ بَابُ أَنْ مَنْ سَبَقَ إِلَى مَكَانٍ مِنَ السُّوقِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ إِلَى اللَّيْلِ وَأَنَّهُ لَا يَجُوزُ أَخْذُ كِرَاءِ السُّوقِ غَيْرِ الْمَمْلُوكِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۵۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۵۰-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع سُوقُ الْمُسْلِمِينَ كَمَسَجِدِهِمْ فَمَنْ سَبَقَ إِلَى مَكَانٍ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ إِلَى اللَّيْلِ (وَكَانَ لَا يَأْخُذُ عَلَى بُيُوتِ السُّوقِ كِرَاءً) (۷).

ص: ۴۰۵

۱- الباب ۱۶ فيه حديث واحد.

۲- علل الشرائع - ۵۵۳ - ۱.

۳- تقدم في الباب ۱۵ من هذه الأبواب، وفي الحديث ۷ من الباب ۱ من أبواب مقدمات التجارة.

۴- يأتي في الحديث ۳ من الباب ۳۵ من هذه الأبواب.

۵- الباب ۱۷ فيه ۳ أحاديث.

۶- الفقيه ۳- ۱۹۹- ۳۷۵۲، وأورده في الحديث ۲ من الباب ۵۶ من أبواب أحكام المساجد.

۷- ليس في المصدر.

مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع وَذَكَرَ مِثْلَهُ (۱) وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

محمد بن علی بن الحسین گفت: امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: بازار مسلمانان مانند مسجد آنان است، پس هر کس به مکانی پیشی گیرد، تا شب به آن سزاوارتر است (و اجاره ای از آن مکان بازار گرفته نمی شود).

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۵۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۸۵۱- ۲- (۳) وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سُوقُ الْمُسْلِمِينَ (۴) كَمَسْجِدِهِمْ يَعْنِي إِذَا سَبَقَ إِلَى السُّوقِ كَانَ لَهُ مِثْلُ الْمَسْجِدِ.

ترجمه:

از ابن ابی عمیر، از برخی اصحابش، از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمود: بازار مسلمانان مانند مسجد آنان است، یعنی اگر کسی به بازار پیشی گیرد، همانند مسجد برای اوست.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٥٢ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٨٥٢-٣- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ وَهْبٍ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ ع أَنَّهُ كَرِهَ أَنْ يَأْخُذَ مِنْ سُوقِ الْمُسْلِمِينَ أَجْرًا.

(٦)

ترجمه:

از وهب، از جعفر، از پدرش، از علی (علیه السلام) روایت شده که او کراهت داشت از بازار مسلمانان اجرتی بگیرد.

١٨- بَابُ اسْتِحْبَابِ الدُّعَاءِ بِالْمَأْثُورِ عِنْدَ دُخُولِ السُّوقِ

اشاره

(٧) ١٨ بَابُ اسْتِحْبَابِ الدُّعَاءِ بِالْمَأْثُورِ عِنْدَ دُخُولِ السُّوقِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٥٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٨٥٣-١- (٨) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ حَنَانٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع يَا أَبَا الْفَضْلِ أَمَا لَكَ (٩) مَكَانٌ تَقْعُدُ فِيهِ فَتُعَامِلُ النَّاسَ

- ١- الكافي ٥ - ١٥٥ - ١.
- ٢- التهذيب ٧ - ٩ - ٣١.
- ٣- الكافي ٥ - ١٥٥ - ٢.
- ٤- في نسخة- القوم (هامش المخطوط).
- ٥- التهذيب ٦ - ٣٨٣ - ١١٣٣.
- ٦- و تقدم ما يدل عليه عموماً في الحديث ١ من الباب ١٠٢ من أبواب المزار، وفي الحديث ١ من الباب ٥٦ من أبواب أحكام المساجد.
- ٧- الباب ١٨ فيه ٤ أحاديث.
- ٨- الكافي ٥ - ١٥٥ - ١.
- ٩- في الفقيه زيادة- في السوق (هامش المخطوط).

قَالَ قُلْتُ: بَلَى قَالَ (١) مَا مِنْ رَجُلٍ يَرُوحُ أَوْ يَغْدُو إِلَى مَجْلِسِهِ وَ سُوقِهِ فَيَقُولُ حِينَ يَضَعُ رِجْلَهُ فِي السُّوقِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهَا وَ خَيْرِ أَهْلِهَا (٢) إِلَّا وَكَّلَ اللَّهُ بِهِ مَنْ يَحْفَظُهُ وَ يَحْفَظُ عَلَيْهِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى مَنْزِلِهِ فَيَقُولُ لَهُ قَدْ أُجِزْتَ (٣) مِنْ شَرِّهَا وَ شَرِّ أَهْلِهَا يَوْمَكَ هَذَا (بِإِذْنِ اللَّهِ وَ قَدْ رُزِقْتَ خَيْرَهَا وَ خَيْرِ أَهْلِهَا فِي يَوْمِكَ هَذَا) (٤) فَإِذَا جَلَسَ مَجْلِسَهُ (٥) فَقَالَ حِينَ يَجْلِسُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ ص اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ (٦) حَلَالًا طَيِّبًا وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ صَفْقَةٍ خَاسِرَةٍ وَ يَمِينٍ كَاذِبَةٍ- فَإِذَا قَالَ ذَلِكَ قَالَ لَهُ الْمَلِكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ أَبَشِرْ فَمَا فِي سُوقِكَ الْيَوْمَ أَحَدٌ أَوْفَرَ حَظًّا (٧) مِنْكَ (قَدْ تَعَجَّلْتَ الْحَسَنَاتِ وَ مُحِيتَ عَنْكَ السَّيِّئَاتِ) (٨) وَ سَيَأْتِيكَ مَا قَسَمَ اللَّهُ لَكَ مُوفَّراً حَلَالًا مُبَارَكاً فِيهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَمَادٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ سَدِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع وَ ذَكَرَ نَحْوَهُ (٩).

ترجمه:

از حنان، از پدرش روایت شده که امام باقر (علیه السلام) فرمود: ای ابا الفضل، آیا مکانی نداری که در آن بنشینی و با مردم معامله کنی؟

گفتم: بله، دارم.

فرمود: هر مردی که به مجلس یا بازارش می رود و هنگام گذاشتن پا در بازار بگوید: «خدایا، از خیر این بازار و خیر اهل آن از تو درخواست می کنم»، خداوند فرشته ای بر او می گمارد که او را محافظت کند و از او حفاظت نماید تا به خانه اش بازگردد، و به او گفته می شود: «از شر این بازار و شر اهل آن در این روز در امان ماندی (به اذن خدا)، و از خیر آن و خیر اهلیش در این روز بهره مند شدی.»

پس وقتی در جایگاه خود نشست و گفت: «گواهی می دهم که معبودی جز خداوند یکتا نیست و او شریکی ندارد، و گواهی می دهم که محمد بنده و فرستاده اوست. خدایا، از فضل حلال و پاکیزه ات درخواست می کنم و به تو پناه می برم از اینکه ظلم کنم یا مورد ظلم قرار گیرم، و به تو پناه می برم از معامله ای زیان بار و قسم دروغ»، فرشته ای که بر او گماشته شده، به او می گوید: «بشارت باد! هیچ کس در بازار امروز خوش بخت تر از تو نیست (هم اکنون حسنات برایت نوشته شده و سیئات از تو پاک شده)، و آنچه خداوند برای تو مقدر کرده است، به طور کامل، حلال و مبارک به تو خواهد رسید.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۲۸۵۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۸۵۴-۲- (۱۰) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا

- ١- فى الفقيه زياده- اعلم أنه (هامش المخطوط).
- ٢- فى الفقيه زياده- و أعوذ بك من شرها و شر أهلها (هامش المخطوط).
- ٣- فى الفقيه- أجرتك (هامش المخطوط).
- ٤- ما بين القوسين لم يرد فى الفقيه.
- ٥- فى الفقيه- مكانه (هامش المخطوط).
- ٦- فى الفقيه زياده- رزقا (هامش المخطوط).
- ٧- فى الفقيه- نصيبا (هامش المخطوط).
- ٨- ما بين القوسين لم يرد فى الفقيه.
- ٩- الفقيه ٣- ٢٠٠- ٣٧٥٤.
- ١٠- الكافى ٥- ١٥٦- ٢.

دَخَلْتُ سُوقَكَ فَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهَا وَ خَيْرِ أَهْلِهَا وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَ شَرِّ أَهْلِهَا اللَّهُمَّ
 إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَبْغَى أَوْ يُبْغَى عَلَيَّ أَوْ أَعْتَدَى أَوْ يُعْتَدَى عَلَيَّ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ
 مِنْ شَرِّ إِبْلِيسَ وَ جُنُودِهِ وَ شَرِّ فُسْقَةِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ - وَ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ
 الْعَرْشِ الْعَظِيمِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

از معاويه بن عمار، از امام صادق (عليه السلام) روايت شده كه فرمود:

هرگاه وارد بازاری شدی، بگو:

«خدایا، از خیر این بازار و خیر اهلش از تو درخواست می‌کنم، و از شر آن و شر اهلش به تو پناه می‌آورم. خدایا، به تو پناه می‌آورم از اینکه ظلم کنم یا بر من ظلم شود، یا ستم روا دارم یا بر من ستم شود، یا تعدی کنم یا بر من تعدی شود. خدایا، به تو پناه می‌آورم از شر ابلیس و لشکریانش و از شر فاسقان عرب و عجم. خداوند برای من کافی است؛ معبودی جز او نیست. بر او توکل کرده‌ام و او پروردگار عرش بزرگ است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۵۵ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۸۵۵ - ۳ - (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ يَعْنِي الْمُرَادِيَّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ دَخَلَ سُوقًا أَوْ مَسْجِدَ جَمَاعَةٍ فَقَالَ مَرَّةً وَاحِدَةً أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ عَدَلَتْ (۳) حَجَّةً مَبْرُورَةً.

أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ مَنْ دَخَلَ سُوقَ جَمَاعَةٍ أَوْ مَسْجِدَ أَهْلِ نَصَبٍ (۴)

ترجمه:

از ابی بصیر مرادی، از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمود:

هر کس وارد بازاری یا مسجد جماعتی شود و یک بار بگوید:

«گواهی می دهم که معبودی جز خدای یکتا نیست، او شریکی ندارد. خدا بسیار بزرگ تر است، سپاس بسیار برای خداست، و خداوند را صبح و شام پاک و منزّه می دانم. هیچ نیرو و توانی جز به خداوند بلندمرتبه و عظیم نیست. درود خدا بر محمد و آل او باد»،

این کار برابر با یک حج مقبول است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٥٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٨٥٦ - ٤ - (٥) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ الْحَكَمِ وَ عَلِيٍّ بْنِ حَدِيدٍ جَمِيعاً عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ سَعْدِ الْخَفَّافِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: مَنْ دَخَلَ السُّوقَ فَنَظَرَ إِلَى حُلُوهَا وَ مَرَّهَا وَ حَامِضِهَا فَلْيَقُلْ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ

ص: ٤٠٨

١- التهذيب ٧-٩-٣٢.

٢- الفقيه ٣-١٩٩-٣٧٥٣.

٣- فى نسخة زيادة- له (هامش المخطوط).

٤- المحاسن- ٤٠-٤٨.

٥- المحاسن- ٤٠-٤٦.

- وَ أَسْتَجِيرُكَ (١) مِنَ الظُّلْمِ وَ الْغُرْمِ وَ الْمَأْثَمِ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٢).

ترجمه:

از سعد خفاف، از امام باقر (علیه السلام) روایت شده که فرمود:

هر کس وارد بازار شود و به چیزهای شیرین، تلخ و ترش آن نگاه کند، بگوید:

«گواهی می دهم که معبودی جز خدای یکتا نیست، او شریکی ندارد، و محمد بنده و فرستاده اوست. خدایا، از فضل تو درخواست می کنم و از ظلم، زیان و گناه به تو پناه می برم.»

۱۹- بَابُ اسْتِحْبَابِ ذِكْرِ اللَّهِ فِي الْأَسْوَاقِ وَ خُصُوصاً التَّسْبِيحِ وَ الشَّهَادَتَانِ

اشاره

(۳) ۱۹ بَابُ اسْتِحْبَابِ ذِكْرِ اللَّهِ فِي الْأَسْوَاقِ وَ خُصُوصاً التَّسْبِيحِ وَ الشَّهَادَتَانِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۵۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۵۷-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ ع مَنْ ذَكَرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِي الْأَسْوَاقِ غَفَرَ (۵) لَهُ بَعْدَ أَهْلِهَا.

ترجمه:

محمد بن علی بن الحسین گفت: امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر کس خداوند عز و جل را در بازارها یاد کند، به تعداد اهل آن بازارها برای او آمرزش خواهد بود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۵۸ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۸۵۸-۲- (۶) قَالَ وَرَوَى أَنَّ مَنْ ذَكَرَ اللَّهَ فِي الْأَسْوَاقِ غَفَرَ لَهُ بِعَدَدِ مَا بِهَا مِنْ فَصِيحٍ وَاعْجَمٍ وَ
الْفَصِيحُ مَا يَتَكَلَّمُ وَالْاعْجَمُ مَا لَا يَتَكَلَّمُ.

ترجمه:

روایت شده که هر کس خدا را در بازارها یاد کند، به تعداد هر آنچه در آنجاست، از فصیح و اعجم
آمرزیده می شود. فصیح، آن چیزی است که سخن می گوید و اعجم، آن چیزی است که سخن
نمی گوید.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۵۹ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۸۵۹-۳- (۷) وَفِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِيدَ تَقَدَّمَتْ فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (۸) عَنِ الرَّضَا عَنْ آبَائِهِ ع
قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ قَالَ حِينَ يَدْخُلُ السُّوقَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا
شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ أُعْطِيَ مِنَ الْأَجْرِ بِعَدَدِ مَا خَلَقَ اللَّهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

ترجمه:

از امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) از پدرانش روایت شده که رسول الله (صلی الله علیه
وآله) فرمود:

هر کس هنگامی که وارد بازار می شود، بگوید:

«سبحان الله، الحمد لله، لا اله الا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد، يحيى ويميت و هو حي لا يموت بيده الخير و هو على كل شىء قدير»،

به تعداد تمام مخلوقاتى كه خدا تا روز قيامت آفريده، از پاداش برخوردار خواهد شد.

ص: ٤٠٩

-
- ١- فى المصدر- و أستجير بك.
 - ٢- يأتى فى الحديث ٣ من الباب ١٩ من هذه الأبواب.
 - ٣- الباب ١٩ فيه ٤ أحاديث.
 - ٤- الفقيه ٣- ٢٠٠- ٣٧٥٦.
 - ٥- أضاف فى النسخة- (الله) (هامش المخطوط).
 - ٦- الفقيه ٣- ٢٠٠- ٣٧٥٥.
 - ٧- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ٣١- ٤٢.
 - ٨- تقدم فى الحديث ٤ من الباب ٥٤ من أبواب الوضوء.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٦٠ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٨٦٠ - ٤ - (١) وَ فِي الْمَجَالِسِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُقْبِلٍ) (٢) عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي خَلْفٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ ع مَنْ قَالَ فِي السُّوقِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ حَسَنَةٍ.

وَرَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ أَلْفَ حَسَنَةٍ (٣).

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٥).

ترجمه:

از ابی عبیده روایت شده که امام صادق (علیه السلام) فرمود:

هر کس در بازار بگوید: «گواهی می دهم که معبودی جز خداوند یکتا نیست و محمد بنده و فرستاده اوست»، خداوند برای او هزار حسنه می نویسد.

۲۰- بَابُ اسْتِحْبَابِ التَّكْبِيرِ ثَلَاثًا عِنْدَ الشِّرَاءِ وَالدُّعَاءِ بِالْمَأْثُورِ

اشاره

(۶) ۲۰ بَابُ اسْتِحْبَابِ التَّكْبِيرِ ثَلَاثًا عِنْدَ الشِّرَاءِ وَالدُّعَاءِ بِالْمَأْثُورِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۶۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۶۱-۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا اشْتَرَيْتَ شَيْئًا مِنْ مَتَاعٍ أَوْ غَيْرِهِ فَكَبِّرْ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي اشْتَرَيْتُهُ أَلْتَمِسُ فِيهِ مِنْ فَضْلِكَ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاجْعَلْ لِي فِيهِ فَضْلًا اللَّهُمَّ إِنِّي اشْتَرَيْتُهُ أَلْتَمِسُ فِيهِ مِنْ رِزْقِكَ فَاجْعَلْ لِي فِيهِ رِزْقًا ثُمَّ أَعِدْ كُلَّ وَاحِدَةٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

ص: ۴۱۰

۱- أُمَالِي الصَّدُوق - ٤٨٦ - ١٣.

۲- فِي الْمَصْدَر - عَنْ أَبِي عَوْنٍ سَلِيمَانَ بْنِ مَقْبِلِ الْمَدَنِيِّ.

۳- الْمُحَاسِن - ٤٠ - ٤٧.

۴- تَقْدِمُ فِي الْبَابِ ١٨ مِنْ هَذِهِ الْأَبْوَابِ، وَفِي الْبَابِ ١٣ مِنْ أَبْوَابِ الذِّكْرِ.

۵- يَأْتِي فِي الْبَابِ ٢٠ مِنْ هَذِهِ الْأَبْوَابِ.

۶- الْبَابِ ٢٠ فِيهِ ٨ أَحَادِيثَ.

۷- الْكَافِي ٥ - ١٥٦ - ١.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

از حرّیز، از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمود:

هنگامی که چیزی از متاع یا غیر آن خریدی، تکبیر بگو سپس بگو:

«خدایا، من این را خریده‌ام و در آن از فضل تو می‌طلبم. پس درود بفرست بر محمد و آل محمد و در آن برای من فضلی قرار بده. خدایا، من این را خریده‌ام و در آن از رزق تو می‌طلبم. پس در آن برای من رزق قرار بده.»

این دعا را سه بار تکرار کن.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٦٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٨٦٢ - ٢ - (٢) وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا قَالَ: إِذَا اشْتَرَيْتَ مَتَاعًا فَكَبِّرِ اللَّهَ ثَلَاثًا ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي اشْتَرَيْتُهُ أَلْتَمِسُ فِيهِ مِنْ خَيْرِكَ فَاجْعَلْ لِي فِيهِ خَيْرًا اللَّهُمَّ

إِنِّي اشْتَرَيْتُهُ أَلْتَمِسُ فِيهِ مِنْ فَضْلِكَ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ ثُمَّ قَالَ وَكَانَ الرِّضَاعُ يَكْتُمُ عَلَى الْمَتَاعِ بَرَكَهَ لَنَا
(۳).

ترجمه:

از محمد بن مسلم، از یکی از امامان (علیهم السلام) روایت شده که فرمود:

هنگامی که متاعی خریدی، خدا را سه بار تکبیر بگو سپس بگو:

«خدایا، من این را خریده ام و در آن از خیر خود می طلبم، پس در آن برای من خیر قرار بده. خدایا،
من این را خریده ام و در آن از فضل خود می طلبم.»

سپس گفت: امام رضا (علیه السلام) بر متاع می نوشت برای ما مبارک باشد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۶۳ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۸۶۳ - ۳ - (۴) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ
اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا اشْتَرَيْتَ دَابَّةً فَقُلِ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ عَظِيمَةَ الْبَرَكَةِ فَاصِلَةَ الْمَنْفَعَةِ مَيْمُونَةَ النَّاصِيَةِ فَيَسِّرْ لِي
شِرَاءَهَا وَإِنْ كَانَ (۵) غَيْرَ ذَلِكَ فَاصْرِفْنِي عَنْهَا إِلَى الَّذِي هُوَ خَيْرٌ لِي مِنْهَا فَإِنَّكَ تَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَتَقْدِرُ
وَلَا أَقْدِرُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ تَقُولُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

ترجمه:

از معاویه بن عمار، از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمود:

هنگامی که چهارپا ای خریدی، بگو:

«خدایا، اگر این حیوان از نظر برکت عظیم، فایده مند و خوش یمن است، خرید آن را برای من آسان کن. و اگر غیر از این است، مرا از آن بازدار و به چیزی که برای من بهتر است هدایت کن، زیرا تو می دانی و من نمی دانم، و تو قادر هستی و من توانایی ندارم، و تو عالم به غیب ها هستی.»

این دعا را سه بار بگو.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۶۴ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۸۶۴ - ۴ - (۶) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَشْتَرِيَ شَيْئاً فَقُلْ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا دَائِمُ يَا رَوْوْفُ يَا رَحِيمُ أَسْأَلُكَ بِعِزَّتِكَ وَ قُدْرَتِكَ وَ مَا أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ أَنْ تَقْسِمَ لِي مِنَ التَّجَارَةِ الْيَوْمَ أَعْظَمَهَا رِزْقاً وَ أَوْسَعَهَا فَضْلاً وَ خَيْرَهَا عَاقِبَةً فَإِنَّهُ لَا خَيْرَ فِيمَا لَا عَاقِبَةَ لَهُ.

ترجمه:

از معاویه بن عمار، از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمود:

هنگامی که بخواهی چیزی بخری، بگو:

«ای حی، ای قیوم، ای دائم، ای رؤوف، ای رحیم، از تو می خواهم به عزت و قدرتت و آنچه که علمت آن را در بر گرفته، که بهترین تجارت را برای من امروز نصیب کنی، پر برکت ترین رزق، وسیع ترین فضل و بهترین عاقبت. زیرا در چیزی که عاقبتی نیکو ندارد، خیر نیست.»

ص: ۴۱۱

۱- التهذيب ۷- ۹- ۳۳.

۲- الفقيه ۳- ۲۰۰- ۳۷۵۷.

۳- الفقيه ۳- ۲۰۱- ۳۷۵۸، وفي هامش الأصل عن نسخة- يذكر بركة لنا.

۴- الكافي ۵- ۱۵۷- ۴.

۵- في نسخة- كانت (هامش المخطوط) وكذلك المصدر.

۶- الكافي ۵- ۱۵۷- ۳.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۶۵ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۸۶۵- ۵- (۱) قَالَ وَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عِذَا اشْتَرَيْتَ دَابَّةً أَوْ رَأْسًا فَقُلِ اللَّهُمَّ اقْدِرْ لِي أَطْوَلَهَا حَيَاةً وَ أَكْثَرَهَا مَنَفَعَةً وَ خَيْرَهَا عَاقِبَةً.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

هنگامی که حیوانی یا رأس (گوسفند) خریدی، بگو:

«خدایا، برای من طولانی ترین عمر، بیشترین فایده و بهترین عاقبت را برای آن مقدر کن.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۶۶ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۸۶۶- ۶- (۳) وَعَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ هُذَيْلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عِذَا اشْتَرَيْتَ جَارِيَةً فَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَشِيرُكَ وَ أَسْتَخِيرُكَ.

ترجمه:

از هذیل، از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمود:

هنگامی که کنیزی خریدی، بگو:

«خدایا، من از تو مشورت می خواهم و از تو خیر می طلبم.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۶۷ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۸۶۷ - ۷ - (۴) مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: مَنْ اشْتَرَى دَابَّةً فَلْيَقُمْ مِنْ جَانِبِهَا الْأَيْسَرِ وَ يَأْخُذْ نَاصِيَتَهَا بِيَدِهِ الْيُمْنَى وَ يَقْرَأُ عَلَى رَأْسِهَا فَاتِحَةَ الْكِتَابِ وَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَ الْمُعَوَّذَتَيْنِ وَ آخِرَ الْحَشْرِ وَ آخِرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ (۵) وَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فَإِنَّ ذَلِكَ أَمَانٌ تِلْكَ الدَّابَّةُ مِنَ الْآفَاتِ.

ترجمه:

از عمر بن ابراهیم، از امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) روایت شده که فرمود:

هرگاه حیوانی خریدی، از طرف چپ ایستاده و با دست راستش از پیشانی آن بگیر و بر سر آن سوره فاتحه، سوره توحید، معوذتین، آخر سوره حشر، آخر بنی اسرائیل (سوره ۱۷، آیه ۱۱۰) و آیه الکرسی را بخوان؛ زیرا اینها برای آن حیوان از آفات محافظت خواهند کرد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۶۸ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۸۶۸-۸-(۶) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا اشْتَرَيْتَ جَارِيَةً فَقُلِ
اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ وَ أَسْتَشِيرُكَ وَ إِذَا اشْتَرَيْتَ دَابَّةً أَوْ رَأْسًا فَقُلِ اللَّهُمَّ قَدِّرْ لِي أَطْوَلَ هُنَّ حَيَاةً وَ أَكْثَرَهُنَّ
مَنْفَعَةً وَ خَيْرَهُنَّ عَاقِبَةً.

ترجمه:

از ثعلبه، از امام جعفر صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمود:

وقتی که جاریه ای خریدی، بگو: «اللهم إني أستخيرك و أستشيرك.» و وقتی که دابه ای یا حیوانی
خریدی، بگو: «اللهم قَدِّرْ لي أطولهن حياةً و أكثرهن منفعةً و خيرهن عاقبةً.»

ص: ۴۱۲

۱- الکافی ۵- ۱۵۷- ۳ ذیل الحدیث ۳.

۲- التهذیب ۷- ۹- ۳۴.

۳- الکافی ۵- ۱۵۶- ۲.

۴- الفقیه ۳- ۲۰۱- ۳۷۵۹.

۵- الأسراء ۱۷- ۱۱۰.

۶- الفقیه ۳- ۲۰۱- ۳۷۴۰.

۲۱- بَابُ كَرَاهَةِ مُعَامَلَةِ الْمُحَارَفِ وَ مَنْ لَمْ يَنْشَأْ فِي الْخَيْرِ وَ الْقَرْضِ مِنْ مُسْتَحْدِثِ النِّعْمَةِ

اشاره

(۱) ۲۱ بَابُ كَرَاهَةِ مُعَامَلَةِ الْمُحَارَفِ وَ مَنْ لَمْ يَنْشَأْ فِي الْخَيْرِ وَ الْقَرْضِ مِنْ مُسْتَحْدِثِ النِّعْمَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٦٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٨٦٩-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ الْعَبَّاسِ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا تَشْتَرِ مِنْ مُحَارِفٍ فَإِنَّ صَفْقَتَهُ لَا بَرَكَةَ فِيهَا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

از عباس بن ولید بن صبیح، از پدرش روایت شده که گفت: امام جعفر صادق (علیه السلام) به من فرمود: «از محارف (افراد حراف) خرید نکن، زیرا معامله او برکت ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٧٠ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٨٧٠-٢- (٤) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ قَالَ: اسْتَفْرَضَ قَهْرَمَانٌ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع- مِنْ رَجُلٍ طَعَاماً لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع- فَأَلَحَّ فِي التَّقَاضِي فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع- أَلَمْ أَنْهَكَ أَنْ تَسْتَفْرِضَ لِي مِمَّنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ فَكَانَ.

ترجمه:

از حفص بن بختری روایت شده که گفت: یک قهرمان (صاحب کار) از مردی برای امام جعفر صادق (علیه السلام) قرضی طلب کرد. اما این شخص در تقاضای خود مصر شد و به شدت پیگیر بود. امام جعفر صادق (علیه السلام) به او فرمود: «آیا به تو نگفتم که از کسی که توانایی پرداخت ندارد قرض نگیری؟»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٧١ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٨٧١ - ٣ - (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ ع لَا تَشْتَرِ لِي مِنْ مُحَارَفٍ شَيْئًا فَإِنَّ خُلُطَتَهُ لَا بَرَكَةَ فِيهَا.

وَرَوَاهُ فِي الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ الْحَمِيرِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

«از ولید بن صبیح نقل شده است که گفت: امام صادق (علیه السلام) فرمودند: برای من از "محارف" چیزی نخر، زیرا آمیخته (خلطه) آن هیچ برکتی ندارد.»

ص: ٤١٣

١- الباب ٢١ فيه ٧ أحاديث.

٢- الكافي ٥ - ١٥٧ - ١.

٣- التهذيب ٧ - ١١ - ٤١.

٤- الكافي ٥ - ١٥٨ - ٤، و آورده فی الحديث ٣ من الباب ٢٦ من أبواب مقدمات التجارة.

۵- الفقیه ۳- ۱۶۴- ۳۶۰۰.

۶- علل الشرائع- ۵۲۶- ۱.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۷۲ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۸۷۲- ۴- (۱) قَالَ وَقَالَ ع لَا تُخَالِطُوا وَلَا تُعَامِلُوا إِلَّا مَنْ نَشَأَ فِي الْخَيْرِ.

ترجمه:

«امام صادق (علیه السلام) فرمودند: با هیچ کس جز کسی که در خیر و خوبی رشد کرده است، اختلاط و معامله نکنید.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۷۳ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۸۷۳- ۵- (۲) وَفِي كِتَابِ صِفَاتِ الشَّيْعَةِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَا جِيلَوِيهِ عَنْ عَمِّهِ (۳) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ غَزْوَانَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع الْمُؤْمِنُ لَا يَكُونُ مُحَارَفًا.

ترجمه:

«از سعید بن غزووان نقل شده است که گفت: امام ابو عبدالله (علیه السلام) فرمودند: مؤمن محارف نمی شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۷۴ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۸۷۴-۶-(۴) وَفِي الْعِلَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ ظَرِيفِ بْنِ نَاصِحٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا تُخَالِطُوا وَلَا تُعَامِلُوا إِلَّا مَنْ نَشَأَ فِي الْخَيْرِ.

ترجمه:

«از ظریف بن ناصح نقل شده است که گفت: امام ابو عبدالله (علیه السلام) فرمودند: با هیچ کس جز کسی که در خیر و نیکویی پرورش یافته است، اختلاط و معامله نکنید.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۷۵ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۸۷۵-۷-(۵) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِي نَهْجِ الْبَلَاغَةِ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع شَارِكُوا الَّذِي قَدْ أَقْبَلَ عَلَيْهِ الرِّزْقُ فَإِنَّهُ أَخْلَقَ لِلْغِنَى وَ أَجْدَرُ بِإِقْبَالِ الْحَظِّ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۶) وَ عَلَى جُمْلَةٍ مِنَ الْأَدَابِ فِي الْمُقَدَّمَاتِ (۷).

ترجمه:

«محمد بن حسین رضی در نهج البلاغه نقل کرده است که امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند: با کسی که روزی به سوی او می آید شریک شوید، زیرا او شایسته تر برای غنا (ثروت) و مستحق تر برای پذیرش قسمت خوشبختی است.»

ص: ۴۱۴

- ١- الفقيه ٣- ١٦٤- ٣٦٠١، و أورده فى الحديث ١ من الباب ٢٧ من أبواب مقدمات التجارة.
- ٢- صفات الشيعة- ٣٣- ٥١.
- ٣- "عن عمه" ليس فى المصدر، و الكلمة لم تظهر فى المصورة من نسخة الأصل.
- ٤- علل الشرائع- ٥٢٦- ٢.
- ٥- نهج البلاغة ٣- ٢٠٤- ٢٣٠، و أورده فى الحديث ١ من الباب ٧ من أبواب الشركة.
- ٦- تقدم ما يدل على بعض المقصود فى الباين ٢٦، ٢٧ من أبواب مقدمات التجارة.
- ٧- تقدم فى الأبواب ١٢، ١٣، ١٥، ٢٥، ٢٩ من أبواب مقدمات التجارة.

٢٢- بَابُ كَرَاهَةِ مُعَامَلَةِ ذَوَى الْعَاهَاتِ

إشارة

(١) ٢٢ بَابُ كَرَاهَةِ مُعَامَلَةِ ذَوَى الْعَاهَاتِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٧٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٨٧٦- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ خَارِجَةَ عَنْ مُيَسَّرِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا تُعَامِلْ ذَا عَاهَةٍ فَإِنَّهُمْ أَظْلَمُ شَيْءٍ.

ترجمه:

«از میسر بن عبدالعزیز نقل شده است که گفت: امام ابو عبدالله (علیه السلام) فرمودند: با کسی که دارای عاهت است (مشکلی یا نقصی دارد) معامله نکنید، زیرا آنها ظالم ترین افراد هستند.»

[رقم الحديث الكلي: ٢٢٨٧٧ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٨٧٧-٢- (٣) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عِ الْحَذَرُوا مُعَامَلَةَ ذَوِي الْعَاهَاتِ فَإِنَّهُمْ أَظْلَمُ شَيْءٍ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٤)

وَرَوَاهُ فِي الْعِلَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٥).

ترحمہ:

«إِذَا أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدٍ نَقَلَ شَيْئًا فَقَدْ نَقَلَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) فَمُودِنْدٌ: بِأَنَّ كَسَى كَه دَارَى عَاهِتْ اِسْتِ (مشکلی یا نقصی دارد) معامله نکنید، زیرا آنها ظالم ترین افراد هستند.»

[رقم الحديث الكلي: ٢٢٨٧٨ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٨٧٨-٣- (٦) وَعَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ خَارِجَةَ عَنْ مُيَسَّرِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا تُعَامِلُوا ذَا عَاهَةٍ فَإِنَّهُمْ أَظْلَمَ شَيْءٌ.

ص: ٤١٥

۱- الباب ۲۲ فيه ۳ أحاديث.

۲- الكافي ۵- ۱۵۸- ۳، التهذيب ۷- ۱۱- ۴۰.

۳- الكافي ۵- ۱۵۸- ۶.

۴- الفقيه ۳- ۱۶۴- ۳۶۰۲.

۵- علل الشرائع- ۵۲۶- ۱.

۶- الكافي ۵- ۱۵۹- ۹.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ (۱)

وَكَذَا الْحَدِيثُ الْأَوَّلُ.

ترجمه:

«از میسر بن عبدالعزیز نقل شده است که گفت: امام ابو عبدالله (علیه السلام) فرمودند: با کسی که دارای عاهت است (مشکلی یا نقصی دارد) معامله نکنید، زیرا آنها ظالم ترین افراد هستند.»

۲۳- بَابُ كَرَاهَةِ مُعَامَلَةِ الْأَكْرَادِ وَ مُخَالَطَتِهِمْ

اشاره

(۲) ۲۳ بَابُ كَرَاهَةِ مُعَامَلَةِ الْأَكْرَادِ وَ مُخَالَطَتِهِمْ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۷۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۷۹-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى وَغَيْرِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ الشَّامِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ فَقُلْتُ إِنَّ عِنْدَنَا قَوْمًا مِنَ الْأَكْرَادِ- وَإِنَّهُمْ لَا يَزَالُونَ يَجِئُونَ بِالْبَيْعِ فَتُخَالِطُهُمْ وَنُبَايِعُهُمْ فَقَالَ يَا أَبَا الرَّبِيعِ لَا تُخَالِطُوهُمْ فَإِنَّ الْأَكْرَادَ حَتَّى مِنْ أَحْيَاءِ الْجَنِّ كَشَفَ اللَّهُ عَنْهُمْ الْغِطَاءَ فَلَا تُخَالِطُوهُمْ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عِيسَى مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

«از ابو الربيع شامی نقل شده است که گفت: از امام ابو عبدالله (عليه السلام) پرسیدم و گفتم: در نزد ما گروهی از اکراد (یک قوم) هستند و آنها همیشه با خرید و فروش به نزد ما می آیند، پس ما با آنها اختلاط کرده و با آنها معامله می کنیم. امام (ع) فرمودند: ای ابو الربيع، با آنها اختلاط نکنید، زیرا اکراد از موجودات زنده جن هستند که خداوند پوشش از آنها برداشته است، پس با آنها اختلاط نکنید.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۸۰ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۸۸۰-۲- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ الشَّامِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ: لَا تُخَالِطِ الْأَكْرَادَ- فَإِنَّ الْأَكْرَادَ حَتَّى مِنَ الْجَنِّ كَشَفَ اللَّهُ عَنْهُمْ الْغِطَاءَ.

وَفِي الْعِلَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَتِيلٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ (۶) عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ حَفْصِ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ

ص: ۴۱۶

- ۱- التهذيب ۷- ۱۰- ۳۵.
- ۲- الباب ۲۳ فيه حديثان.
- ۳- الكافي ۵- ۱۵۸- ۲.
- ۴- التهذيب ۷- ۱۱- ۴۲.
- ۵- الفقيه ۳- ۱۶۴- ۳۶۰۳.
- ۶- فی العلل - محمد بن الحسین.

أَبِي الرَّبِيعِ نَحْوَهُ (۱) وَعَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ نَحْوَهُ (۲) أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي النِّكَاحِ (۳).

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند: ای ابو الربیع، با آنها (اکراد) اختلاط نکنید، زیرا اکراد از موجودات زنده جن هستند که خداوند پوشش از آنها برداشته است، پس با آنها اختلاط نکنید.»

۲۴- بَابُ كَرَاهَةِ مُخَالَطَةِ السَّفَلَةِ وَالِاسْتِعَانَةِ بِالْمَجُوسِ وَلَوْ عَلَى ذَنْبٍ شَاةٍ

اشاره

(۴) ۲۴ بَابُ كَرَاهَةِ مُخَالَطَةِ السَّفَلَةِ وَالِاسْتِعَانَةِ بِالْمَجُوسِ وَلَوْ عَلَى ذَنْبٍ شَاةٍ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۸۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۸۱-۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ ع لَا تَسْتَعِنْ بِمَجُوسِيٍّ وَلَا عَلَيَّ أَخَذَ قَوَائِمَ شَاتِكَ وَأَنْتَ تُرِيدُ أَنْ تَذْبَحَهَا (۶).

ترجمه:

«محمد بن علی بن حسین نقل کرده است که امام (علیه السلام) فرمودند: از مجوسی (کافر) کمک نخواهید، حتی اگر برای گرفتن چهار پای گوسفندتان که می خواهید آن را ذبح کنید باشد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۸۲ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۸۸۲-۲- (۷) قَالَ وَقَالَ ع إِيَّاكَ وَ مُخَالَطَةَ السَّفَلَةِ فَإِنَّ السَّفَلَةَ لَا يَتُولُ إِلَى خَيْرٍ.

وَرَوَاهُ فِي الْعِلَلِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ يَقِطِينَ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مِيَّاحٍ عَنْ عِيسَى قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع وَ ذَكَرَ مِثْلَهُ (۸) وَ رَوَاهُ الْكَلِينِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ (۹)

ص: ۴۱۷

۱- علل الشرائع - ۵۲۷ - ۲ و ۱.

۲- علل الشرائع - ۵۲۷ - ۲ و ۱.

۳- يأتي في الباب ۳۲ من أبواب مقدمات النكاح.

۴- الباب ۲۴ فيه ۷ أحاديث.

۵- الفقيه ۳ - ۱۶۴ - ۳۶۰۴.

۶- في نسخة - ذبحها (هامش المخطوط).

۷- الفقيه ۳- ۱۶۴- ۳۶۰۵.

۸- علل الشرائع- ۵۲۷- ۱.

۹- الکافی ۵- ۱۵۸- ۷.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ يَظِينَ (۱).

ترجمه:

عيسى از حضرت صادق عليه السلام مثل همين روايت را نقل کرده .

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۸۳ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۸۸۳-۳- (۲) قَالَ الصَّدُوقُ جَاءَتِ الْأَخْبَارُ فِي مَعْنَى السَّفِلَةِ عَلَى وُجُوهِ مِنْهَا أَنَّ السَّفِلَةَ هُوَ الَّذِي لَا يُبَالِي بِمَا قَالَ وَلَا مَا قِيلَ فِيهِ.

ترجمه:

«شيخ صدوق (رحمت الله عليه) نقل کرده است که اخبار مختلفى در مورد معنای "سفلة" (پايين مرتبه) آمده است، از جمله اينکه "سفلة" کسى است که به آنچه مى گوید اهميت نمى دهد و نيز به آنچه در مورد او گفته شده توجهی ندارد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۸۴ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۸۸۴-۴- (۳) وَ مِنْهَا أَنَّ السَّفِلَةَ مَنْ يَضْرِبُ بِالطُّنْبُورِ.

ترجمه:

«و از جمله معانی سفله اینکه "سفله" کسی است که با طنبور (ساز موسیقی) می نوازد.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٨٥ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٨٨٥ - ٥ - (٤) وَ مِنْهَا أَنَّ السَّفِلَةَ مَنْ لَمْ يَسِرَّهُ الْإِحْسَانُ وَلَمْ تَسُوهُ الْإِسَاءَةُ.

ترجمه:

«و از جمله معانی سفله این است که "سفله" کسی است که از احسان خوشحال نمی شود و از بدی ناراحت نمی شود.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٨٦ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٢٨٨٦ - ٦ - (٥) وَ السَّفِلَةُ مَنْ ادَّعَى الْإِمَامَةَ (٦) وَ لَيْسَ لَهَا بِأَهْلٍ.

وَ هَذِهِ كُلُّهَا أَوْصَافُ السَّفِلَةِ مَنْ اجْتَمَعَ فِيهِ بَعْضُهَا أَوْ جَمِيعُهَا وَ جَبَّ اجْتِنَابُ مُخَالَطَتِهِ.

ترجمه:

«و "سفله" کسی است که ادعای امامت می کند در حالی که شایسته آن نیست.»

و این همه ویژگی ها، صفات "سفلة" است که اگر برخی از آنها یا همه آنها در فردی جمع شود، باید از اختلاط و ارتباط با او پرهیز کرد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۸۷ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۸۸۷-۷- (۷) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنِ التَّلْعُكْبَرِيِّ عَنِ ابْنِ عُقْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ قُتَيْبَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِيِّ عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ آدَمَ الْقُمِّيِّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَشْعَرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ لَا تَسْتَعِنَ بِالْمَجُوسِ - وَلَا (۸) عَلَى أَخَذِ قَوَائِمِ شَاتِكَ وَأَنْتَ تُرِيدُ ذَبْحَهَا.

ترجمه:

عَبْدِ اللَّهِ الْأَشْعَرِيُّ نقل کرده است که امام (علیه السلام) فرمودند: از مجوسی (کافر) کمک نخواهید، حتی اگر برای گرفتن چهار پای گوسفندتان که می خواهید آن را ذبح کنید باشد.»

ص: ۴۱۸

۱- التهذيب ۷- ۱۰- ۳۸.

۲- الفقيه ۳- ۱۶۴- ۳۶۰۵.

۳- الفقيه ۳- ۱۶۴- ۳۶۰۵.

۴- الفقيه ۳- ۱۶۴- ۳۶۰۵.

۵- الفقيه ۳- ۱۶۴- ۳۶۰۵.

۶- فی المصدر- الأمانة.

۷- أمالی الطوسي ۲- ۵۹.

۸- فی المصدر- و لو.

۲۵- بَابُ كَرَاهَةِ الْحَلْفِ عَلَى الْبَيْعِ وَ الشَّرَاءِ صَادِقًا وَ تَحْرِيمِ الْحَلْفِ كَاذِبًا

اشاره

(۱) ۲۵ بَابُ كَرَاهَةِ الْحَلْفِ عَلَى الْبَيْعِ وَ الشَّرَاءِ صَادِقًا وَ تَحْرِيمِ الْحَلْفِ كَاذِبًا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۸۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۸۸-۱- (۲) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ عُبَيْسِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ أَبَانَ بْنِ تَغْلِبٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ رَفَعَهُ قَالَ: قَامَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع عَلَى دَارِ ابْنِ أَبِي مُعَيْطٍ - وَ كَانَ تَقَامُ فِيهَا الْإِبِلُ فَقَالَ يَا مَعَاشِرَ السَّمَاوِيَّةِ أَقْلُوا الْإِيمَانَ فَإِنَّهَا مَنَفَقَةٌ لِلسَّلْعَةِ مَمْحَقَةٌ لِلرِّبْحِ.

ترجمه:

«از ابو حمزه نقل شده است كه گفت: اميرالمؤمنين (عليه السلام) بر فراز خانه ي ابن ابى معيط ايستاده بودند - و در آنجا شتران نگهدارى مى شدند - و فرمودند: اى گروه سمسارها، از قسم هاى زياد پرهيز كنيد، زيرا قسم ها باعث كاهش سود کالا و نابودى بهره (ربح) مى شود.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۸۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۸۸۹-۲- (۳) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ
عُبَيْدِ اللَّهِ الدَّهْقَانِ عَنْ دُرُسْتِ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ (۴) عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع قَالَ: ثَلَاثَةٌ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ
إِلَيْهِمْ (۵) أَحَدُهُمْ رَجُلٌ اتَّخَذَ اللَّهُ بِضَاعَةً لَا يَشْتَرِي إِلَّا بِيَمِينٍ وَلَا يَبِيعُ إِلَّا بِيَمِينٍ.
وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ مِثْلَهُ (۶).

ترجمه:

«از درست بن ابی منصور نقل شده است که گفت: امام موسی بن جعفر (علیه السلام) فرمودند:
سه نفر هستند که خداوند به آنها نگاه نمی کند. یکی از آنها مردی است که خدا را به عنوان کالا
(بضاعة الله) گرفته است، که فقط با قسم راست خریداری می کند و فقط با قسم راست می فروشد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۹۰ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۸۹۰-۳- (۷) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ
زَعْلَانَ عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ رَفَعَهُ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

ص: ۴۱۹

۱- الباب ۲۵ فيه ۹ أحاديث.

۲- الكافي ۵- ۱۶۲- ۲.

۳- الكافي ۵- ۱۶۲- ۳.

۴- فى المصدر زیادة- عن إبراهيم بن عبد الحميد.

۵- فى المصدر زیادة- يوم القيامة.

۶- التهذيب ۷- ۱۳- ۵۶.

۷- الكافي ۵- ۱۶۲- ۴.

ع أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ إِيَّاكُمْ وَالْحَلْفَ فَإِنَّهُ يُنْفِقُ السِّلْعَةَ وَيَمَحِقُ الْبَرَكَهَ.

ترجمه:

«از ابو اسماعیل نقل شده است که گفت: امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمودند: از قسم (حلف) پرهیز کنید، زیرا قسم ها باعث کاهش فروش کالا و نابودی برکت می شود.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۹۱ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۸۹۱- ۴- (۱) وَرَوَاهُ الشَّيْخُ مُرْسَلًا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع.

ترجمه:

مرحوم شیخ بصورت مرسل این روایت را از حضرت صادق علیه السلام نقل کرده اند .

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۹۲ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۸۹۲- ۵- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَيْلٌ لِتُجَّارِ أُمَّتِي مِنْ لَا وَاللَّهِ وَبَلَى وَاللَّهِ وَوَيْلٌ لِصَنَاعِ أُمَّتِي مِنَ الْيَوْمِ وَغَدًا.

ترجمه:

«محمد بن علی بن حسین نقل کرده است که گفت: رسول الله (صلی الله علیه وآله) فرمودند: وای بر تجار امتم از کسانی که می گویند "نه، به خدا" و "بله، به خدا"، و وای بر صنعتگران امتم از امروز و فردا.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۹۳ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۸۹۳-۶- (۳) وَفِي الْأَمَالِي عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَيْسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يُبْغِضُ الْمُنْفِقَ سِلْعَتَهُ بِالْإِيمَانِ.

ترجمه:

«از حسین بن مختار نقل شده است که گفت: امام ابو عبدالله جعفر بن محمد صادق (علیه السلام) فرمودند: همانا خداوند متعال و بزرگ، کسی را که کالای خود را با قسم های دروغین می فروشد (نابود می کند)، دشمن می دارد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۹۴ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۸۹۴-۷- (۴) الْحَسَنُ الطَّبْرِسِيُّ فِي مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الثَّانِيَ عِظْفَهُ وَ الْمُسْبِلَ إِزَارَهُ وَ الْمُنْفِقَ سِلْعَتَهُ بِالْإِيمَانِ.

ترجمه:

«حسن طبرسی در مکارم الاخلاق از ابو عبدالله (علیه السلام) نقل کرده است که فرمودند: همانا خداوند دشمن دارد کسانی را که (از روی تکبر) پشت خود را به طرف دیگران می چرخانند ، کسانی که شلوار خود را تا پایین می آورند (لباس خود را به طور نادرست می پوشند)، و کسانی که کالای خود را با قسم های دروغین می فروشند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۹۵ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۸۹۵ - ۸ - (۵) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ الْمُرْخِي ذَيْلَهُ مِنَ الْعِظَمَةِ وَ الْمُزَكِّي سِلْعَتَهُ بِالْكَذِبِ وَ رَجُلٌ اسْتَقْبَلَكَ بِنُورٍ صَدْرِهِ فَتَوَارَى وَ قَلْبُهُ مُمْتَلِئٌ غِشًّا.

الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ

ص: ۴۲۰

۱- التهذيب ۷- ۱۳- ۵۷.

۲- الفقيه ۳- ۱۶۰- ۳۵۸۴.

۳- أمالي الصدوق- ۳۹۰- ۶.

۴- مكارم الأخلاق- ۱۱۰.

۵- مكارم الأخلاق- ۱۱۰.

ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ ذَكَرَ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

«و از او (امام صادق علیه السلام) از پدرش نقل شده است که گفت: رسول الله (صلی الله علیه وآله) فرمودند: سه نفر هستند که خداوند با آنها سخن نمی گوید، آنها را پاک نمی کند و عذاب دردناکی برای آنهاست:

کسی که لباس خود را از بزرگی (در خودبینی و تکبر) آویزان می کند.

کسی که کالای خود را با دروغ (کذب) خوب جلوه می دهد .

کسی که به سوی تو می آید و با نور صورتش (در ظاهر مهربانی می کند) اما قلبش پر از فریب و دغل است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٩٦ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٨٩٦-٩- (٢) وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ عَنِ النَّبِيِّ ص أَنَّهُ قَالَ: ثَلَاثَةٌ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ (٣) يَوْمَ الْقِيَامَةِ - وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ قُلْتُ مَنْ هُمْ خَابُوا وَ خَسِرُوا قَالَ الْمُسْبِلُ إِزَارَهُ خِيَلَاءَ وَ الْمَنَانُ وَ الْمُتَنَفِّقُ سِلْعَتُهُ بِالْحَلْفِ الْكَاذِبِ أَعَادَهَا ثَلَاثًا.

أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (٤) وَفِي الْأَيْمَانِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ (٥).

ترجمه:

«و از او (امام صادق علیه السلام) از پدرش نقل شده است که گفت: رسول خدا (صلی الله علیه وآله) فرمودند: سه نفر هستند که خداوند با آنان سخن نمی گوید، آنها را پاک نمی کند و برایشان عذابی دردناک است:

کسی که لباس خود را از روی تکبر و خودبزرگ بینی (به زمین) می کشد.

کسی که کالای خود را با دروغ ستایش می کند (تا بفروشد).

کسی که در ظاهر با روی گشاده و محبت نزد تو می آید، اما در دلش پر از فریب و دغل است.»

۲۶- بَابُ كَرَاهَةِ الْبَيْعِ بِرِبْحِ الدِّينَارِ دِينَارًا فَصَاعِدًا وَالْحَلْفِ عَلَيْهِ وَعَدَمِ تَحْرِيمِهِ

اشاره

(۶) بَابُ كَرَاهَةِ الْبَيْعِ بِرِبْحِ الدِّينَارِ دِينَارًا فَصَاعِدًا وَالْحَلْفِ عَلَيْهِ وَعَدَمِ تَحْرِيمِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۸۹۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۸۹۷-۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْفَرَّارِيِّ قَالَ: دَعَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ مَوْلَى يُقَالُ لَهُ مُصَادِفٌ - فَأَعْطَاهُ أَلْفَ دِينَارٍ وَقَالَ لَهُ تَجَهَّزْ حَتَّى تَخْرُجَ إِلَى مِصْرَ - فَإِنَّ عِيَالِي قَدْ كَثُرُوا قَالَ فَتَجَهَّزَ بِمَتَاعٍ وَخَرَجَ مَعَ التُّجَّارِ إِلَى مِصْرَ - فَلَمَّا دَنَوْا مِنْ مِصْرَ - اسْتَقْبَلَتْهُمْ قَافِلَةٌ خَارِجَةٌ مِنْ مِصْرَ - فَسَأَلُوهُمْ عَنِ الْمَتَاعِ الَّذِي مَعَهُمْ مَا حَالُهُ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ مَتَاعَ الْعَامَّةِ فَأَخْبَرُوهُمْ أَنَّهُ لَيْسَ بِمِصْرَ مِنْهُ شَيْءٌ فَتَحَالَفُوا وَتَعَاقَدُوا عَلَى أَنْ لَا يَنْقُصُوا

ص: ۴۲۱

۱- تفسیر العیاشی ۱- ۱۷۹- ۶۹.

۲- تفسیر العیاشی ۱- ۱۷۹- ۷۰.

۳- فی المصدر- لا یکلمهم الله.

۴- یأتی ما يدلّ على بعض المقصود في الحديث ۱ من الباب ۲۶ من هذه الأبواب.

۵- تقدم في الأحاديث ۱، ۲، ۳، ۷ من الباب ۲ من هذه الأبواب، وفي الأحاديث ۲، ۳۳، ۳۶ من الباب ۴۶، وفي الحديث ۱۳ من الباب ۵۸ من أبواب جهاد النفس، وفي البابین ۱ و ۴ من أبواب الأيمان.

۶- الباب ۲۶ فيه ۳ أحاديث.

۷- الكافي ۵- ۱۶۱- ۱.

مَتَاعُهُمْ مِنْ رِبْحِ الدِّينَارِ دِينَارًا فَلَمَّا قَبَضُوا أَمْوَالَهُمْ انْصَرَفُوا إِلَى الْمَدِينَةِ - فَدَخَلَ مُصَادِفٌ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع - وَ مَعَهُ كَيْسَانِ كُلُّ وَاحِدٍ أَلْفُ دِينَارٍ فَقَالَ جُعِلْتُ فِدَاكَ هَذَا رَأْسُ الْمَالِ وَ هَذَا الْآخِرُ رِبْحٌ فَقَالَ إِنَّ هَذَا الرَّبْحَ كَثِيرٌ وَ لَكِنْ مَا صَنَعْتُمْ فِي الْمَتَاعِ فَحَدَّثَهُ كَيْفَ صَنَعُوا وَ كَيْفَ تَحَالَفُوا فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَحْلِفُونَ عَلَى قَوْمٍ مُسْلِمِينَ أَنْ لَا تَبِيعُوهُمْ إِلَّا بِرِبْحِ الدِّينَارِ دِينَارًا ثُمَّ أَخَذَ أَحَدَ الْكَيْسَيْنِ وَقَالَ هَذَا رَأْسُ مَالِي وَ لَا حَاجَةَ لَنَا فِي هَذَا الرَّبْحِ ثُمَّ قَالَ يَا مُصَادِفُ - مُجَالِدَةُ السُّيُوفِ أَهْوَنُ مِنْ طَلَبِ الْحَلَالِ.

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

ابوجعفر فزاری می گوید: امام صادق (علیه السلام) غلامی داشت که او را مصادف می نامیدند. امام (علیه السلام) او را فراخواند و هزار دینار به او داد و فرمود: «آماده شو تا به مصر بروی، زیرا عیال من زیاد شده اند.»

مصادف با کالاهایی خود را مجهز کرد و همراه با تاجران به سوی مصر حرکت کرد. هنگامی که به نزدیکی مصر رسیدند، قافله ای که از مصر باز می گشت به استقبالشان آمد. از آن ها درباره کالایی

که همراه داشتند و وضعیت آن در شهر مصر پرسیدند. آن ها گفتند: «در مصر از این کالا چیزی نیست.»

تاجران با هم توافق کردند و سوگند یاد کردند که قیمت کالاهای خود را از سود هر دینار، یک دینار کمتر نفروشد. پس از آنکه پول خود را گرفتند، به مدینه بازگشتند.

مصادف نزد امام صادق (علیه السلام) رفت و دو کیسه به همراه داشت که در هر کدام هزار دینار بود. او گفت: «فدایت شوم، این یکی اصل سرمایه است و این دیگری سود است.» امام فرمود: «این سود بسیار زیاد است. اما درباره کالایتان چه کردید؟» مصادف ماجرا را برای امام تعریف کرد و توضیح داد که چگونه سوگند یاد کرده و توافق کرده اند.

امام صادق (علیه السلام) فرمود: «سبحان الله! آیا بر مسلمانان سوگند یاد می کنید که چیزی به آنان نفروشید مگر با سود یک دینار به ازای هر دینار؟» سپس یکی از کیسه ها را گرفت و فرمود: «این سرمایه من است و ما نیازی به این سود نداریم.»

سپس فرمود: «ای مصادف! جنگیدن با شمشیرها آسان تر از طلب حلال است.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٩٨ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٨٩٨-٢- (٢) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ: فِي تُجَّارٍ قَدِمُوا أَرْضًا (فَاشْتَرَكُوا فِي الْبَيْعِ) (٣) عَلَى أَنْ لَا يَبِيعُوا بَعْضُهُمْ إِلَّا بِمَا أَحَبُّوا قَالَ لَا بَأْسَ بِذَلِكَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ النَّضْرِ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع نَحْوَهُ (٤).

ترجمه:

از عبدالله بن سلیمان از امام صادق (علیه السلام) نقل شده است که فرمود: درباره گروهی از تاجران که وارد سرزمینی شدند و در فروش مشارکت کردند (و توافق نمودند) که کالای خود را تنها به قیمتی که می پسندند بفروشند، امام (علیه السلام) فرمود: «در این کار اشکالی نیست.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٨٩٩ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٨٩٩-٣- (٥) الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْعَسْكَرِيُّ ع فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ آبَائِهِ عَنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَن رَجُلًا سَأَلَهُ مَا تَنَى دِرْهَمٍ يَجْعَلُهَا فِي بَضَاعَةٍ يَتَعَيَّشُ بِهَا إِلَى أَنْ قَالَ فَقَالَ ع أَعْطُوهُ أَلْفَى دِرْهَمٍ وَقَالَ أَصْرِفْهَا فِي كَذَا يَغْنَى الْعَفْصَ فَإِنَّهُ مَتَاعٌ يَابِسٌ

ص: ٤٢٢

١- التهذيب ٧-١٣- ٥٨.

٢- التهذيب ٧-١٦١- ٧١٢.

٣- فى المصدر- اشتركوا.

٤- الفقيه ٣-٢٦٦- ٣٩٥٨.

٥- تفسير الامام العسكرى (عليه السلام) ٣٢٢- ١٦٩.

وَيَسْتَقْبِلُ بَعْدَ مَا أُذْبِرَ فَاَنْتَظِرْ بِهِ سَنَةً وَ اخْتَلَفَ إِلَى دَارِنَا وَ خُذِ الْأَجْرَاءِ فِي كُلِّ يَوْمٍ فَلَمَّا تَمَّتْ لَهُ سَنَةٌ وَ إِذَا قَدْ زَادَ فِي ثَمَنِ الْعَفْصِ لِلْوَاحِدِ خَمْسَةَ عَشَرَ فَبَاعَ مَا كَانَ اشْتَرَى بِأَلْفَى دِرْهَمٍ بِثَلَاثِينَ أَلْفَ دِرْهَمٍ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى رِبْحِ الدَّرْهَمِ عَشْرَةً فِي الزَّكَاءِ فِي حَدِيثِ الصَّدَقَةِ بِشَىءٍ مِنَ الْمَالِ عِنْدَ الْخَوْفِ عَلَيْهِ (١) وَ عَلَى رِبْحِ الدَّرْهَمِ دَرَاهِمًا فِي حَدِيثِ مُبَادَرَةِ التَّاجِرِ إِلَى الصَّلَاةِ (٢) وَ غَيْرِ ذَلِكَ (٣) وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى اسْتِحْبَابِ الرِّفْقِ بِالْمُؤْمِنِ فِي الرِّبْحِ وَ تَرْكِهِ بِالْكُلِّيَّةِ (٤).

ترجمه:

حسن بن علی عسکری (علیه السلام) در تفسیر خود از پدرانش، از موسی بن جعفر (علیه السلام) نقل کرده است که فرمود: مردی از امام درخواست ۲۰۰ درهم کرد تا آن را در خرید و فروش سرمایه گذاری کند و از آن زندگی بگذراند. امام فرمود: «به او ۲۰۰۰ درهم بدهید» و فرمود: «آن را در فلان کالا (عفص) صرف کن؛ زیرا این کالا خشک و ماندگار است و پس از کسادى بازارش، دوباره تقاضا خواهد داشت. پس یک سال منتظر بمان و در این مدت به خانه ما رفت و آمد کن و کارگرانی برای انجام امور استخدام نما.»

پس از اینکه یک سال گذشت، قیمت هر واحد از آن کالا ۱۵ برابر شد. او کالایی را که با ۲۰۰۰ درهم خریده بود، به قیمت ۳۰'۰۰۰ درهم فروخت.

می گویم:

و پیش تر آنچه دلالت می کند بر سود دره‌می ده برابر در زکات، در حدیث صدقه با چیزی از مال هنگام ترس بر آن ذکر شده است، و همچنین بر سود دره‌می یک درهم در حدیث شتاب تاجر به نماز و غیر آن اشاره شد. و پیش تر آنچه دلالت می کند بر استحباب مدارا با مؤمن در سود و ترک سود به طور کامل آمده است.

۲۷- بَابُ تَحْرِيمِ الْاِخْتِكَارِ عِنْدَ ضَرُورَةِ الْمُسْلِمِينَ وَ مَا يَثْبُتُ فِيهِ وَحْدَهُ

اشاره

(۵) ۲۷ بَابُ تَحْرِيمِ الْاِخْتِكَارِ عِنْدَ ضَرُورَةِ الْمُسْلِمِينَ وَ مَا يَثْبُتُ فِيهِ وَحْدَهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٠٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٠٠ - ١ - (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْحُكْرَةُ فِي الْخِصْبِ أَرْبَعُونَ يَوْمًا وَفِي الشَّدَّةِ وَالْبَلَاءِ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ فَمَا زَادَ عَلَى الْأَرْبَعِينَ يَوْمًا فِي الْخِصْبِ فَصَاحِبُهُ مَلْعُونٌ وَمَا زَادَ عَلَى ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْعُسْرَةِ فَصَاحِبُهُ مَلْعُونٌ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ السَّكُونِيِّ (٧)

ص: ٤٢٣

-
- ١- تقدم فى الباب ١٠ من أبواب الصدقة.
 - ٢- تقدم فى الحديث ٢ من الباب ١٤ من هذه الأبواب.
 - ٣- تقدم فى الباب ١١ من أبواب مقدمات التجارة.
 - ٤- تقدم فى الباب ١٠ من هذه الأبواب. ويأتى ما يدلّ عليه فى الحديث ٦ من الباب ٢١ من أبواب أحكام العقود.
 - ٥- الباب ٢٧ فيه ١٣ حديثاً.
 - ٦- الكافى ٥ - ١٦٥ - ٧، و التهذيب ٧ - ١٥٩ - ٧٠٣، و الاستبصار ٣ - ١١٤ - ٤٠٥.
 - ٧- الفقيه ٣ - ٢٦٧ - ٣٩٦٣.

أَقُولُ: هَذَا التَّحْدِيدُ مَحْمُولٌ عَلَى عَدَمِ حُصُولِ الضَّرُورَةِ فِي أَقَلِّ مِنَ الْمُدَّةِ الْمَذْكُورَةِ لِمَا يَأْتِي (١).

ترجمه:

از سکونی از امام صادق (علیه السلام) روایت شده است که فرمودند:

احتکار (کالای مورد نیاز) در زمان فراوانی (نعمت) چهل روز است، و در سختی و بلا سه روز. پس هر چه بیش از چهل روز در زمان فراوانی باشد، صاحب آن ملعون است و هر چه بیش از سه روز در زمان سختی باشد، صاحب آن ملعون است

(می گویم):

این تعیین مدت زمانی بر اساس حالتی است که نیازی ضروری (به آن کالا) در مدتی کمتر از مدت ذکر شده پیش نیاید.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۰۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۰۱ - ۲ - (۲) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَادٍ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَحْتَكِرُ الطَّعَامَ وَيَتَرَبَّصُّ بِهِ هَلْ يَصْلُحُ (۳) ذَلِكَ قَالَ إِنْ كَانَ الطَّعَامُ كَثِيرًا يَسْعُ النَّاسَ فَلَا بَأْسَ بِهِ وَإِنْ كَانَ الطَّعَامُ قَلِيلًا لَا يَسْعُ النَّاسَ فَإِنَّهُ يُكْرَهُ أَنْ يَحْتَكِرَ الطَّعَامَ وَيَتْرَكَ النَّاسَ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (۴)

وَكَذَا الَّذِي قَبْلَهُ أَقُولُ: الْكَرَاهَةُ هُنَا مَحْمُولَةٌ عَلَى التَّحْرِيمِ لِمَا مَضَى (۵) وَيَأْتِي (۶).

ترجمه:

از حلبی از امام صادق (ع) نقل شده است: از ایشان درباره مردی که غذا را احتکار کرده و منتظر گران شدن آن می ماند، پرسیدم، آیا این کار شایسته است؟ فرمودند: اگر غذا به قدری زیاد باشد که مردم را کفایت کند، اشکالی ندارد؛ اما اگر غذا کم باشد و مردم را کفایت نکند، ناپسند است که غذا را احتکار کرده و مردم را بدون غذا بگذارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٠٢ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٩٠٢ - ٣ - (٧) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ ابْنِ الْقَدَّاحِ (٨) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْجَالِبُ مَرْزُوقٌ وَالْمُحْتَكِرُ مَلْعُونٌ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٩) وَكَذَا فِي التَّوْحِيدِ (١٠)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ مِثْلَهُ (١١).

ترجمه:

از ابن قداح از امام صادق (ع) نقل شده است که پیامبر خدا (ص) فرمودند: کسی که کالا بیاورد، روزی داده می شود و کسی که احتکار کند، لعنت شده است.

ص: ٤٢٤

١- یأتی فی الحديث ٢ من الباب.

٢- الکافی ٥ - ١٦٥ - ٥.

٣- فی المصدر- يجوز.

٤- التهذيب ٧ - ١٦٠ - ٧٠٨، والاستبصار ٣ - ١١٥ - ٤١١.

٥- مضی فی الحديث ١ من هذا الباب.

٦- یأتی فی الأحادیث ٣، ٦، ٧، ٨، ٩، ١١، ١٢، ١٣ من هذا الباب.

٧- الکافی ٥ - ١٦٥ - ٦.

٨- فی التهذيب- أبی العلا.

٩- الفقيه ٣- ٢٦٦- ٣٩٦١.

١٠- التوحيد- ٣٩٠- ٣٦.

١١- التهذيب ٧- ١٥٩- ٧٠٢، والاستبصار ٣- ١١٤- ٤٠٤.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٠٣ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٩٠٣- ٤- (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ غِيَاثٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَيْسَ الْحُكْرَةُ إِلَّا فِي الْحِنْطَةِ وَالشَّعِيرِ وَالتَّمْرِ وَ الزَّيْبِ وَ السَّمْنِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ وَ الزَّيْبِ وَ السَّمْنِ وَ الزَّيْتِ (٢).

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

از غیاث از امام صادق (ع) نقل شده است: احتکار فقط در گندم، جو، خرما، کشمش و روغن است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٠٤ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٩٠٤- ٥- (٤) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ ثَوْبَرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا أَصَابَتْكُمْ مَجَاعَةٌ فَاعْتَنُوا بِالزَّيْبِ.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ عَنْ الْخَيْرِيِّ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ ثَوْبَرٍ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ فَاعْتَنُوا (٥) بِالزَّيْبِ (٦)

ترجمه:

از حسین بن ثویر از امام صادق (ع) نقل شده است: هنگامی که دچار قحطی شدید، به کشمش توجه کنید.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۰۵ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۹۰۵ - ۶ - (۷) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ فِي الْمَجَالِسِ وَ الْأَخْبَارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ فَضَّالٍ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ رِزْقٍ عَنْ أَبِي مَرْيَمَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَيُّمَا رَجُلٍ اشْتَرَى طَعَامًا فَكَبَسَهُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا يُرِيدُ بِهِ غَلَاءَ الْمُسْلِمِينَ ثُمَّ بَاعَهُ فَتَصَدَّقَ بِثَمَنِهِ لَمْ يَكُنْ كَفَّارَةً لِمَا صَنَعَ.

ترجمه:

از ابو مریم از امام باقر (ع) نقل شده است که پیامبر خدا (ص) فرمودند: هر مردی که غذایی بخرد و آن را چهل روز نگه دارد به قصد گران شدن بر مسلمانان، سپس آن را بفروشد و پولش را هم صدقه دهد، این کار کفاره آنچه انجام داده است نخواهد بود.

ص: ۴۲۵

۱- الکافی ۵- ۱۶۴- ۱.

۲- الفقیه ۳- ۲۶۵- ۳۹۵۴.

۳- التهذیب ۷- ۱۵۹- ۷۰۴، و الاستبصار ۳- ۱۱۴- ۴۰۶.

۴- التهذيب ۷- ۱۶۳- ۷۲۳.

۵- فی الکافی - فاعبثوا.

۶- الکافی ۵- ۳۰۸- ۱۸.

۷- أمالی الطوسی ۲- ۲۸۹.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۰۶ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۹۰۶-۷- (۱) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنِ السَّنْدِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عَلِيًّا كَانَ يَنْهَى عَنِ الْحُكْرَةِ فِي الْأَمْصَارِ فَقَالَ لَيْسَ الْحُكْرَةُ إِلَّا فِي الْحِنْطَةِ وَالشَّعِيرِ وَالتَّمْرِ وَالزَّيْبِ وَالسَّمْنِ.

ترجمه:

از ابی البختری از امام صادق (ع) از پدرشان نقل شده است که علی (ع) از احتکار در شهرها نهی می کردند و فرمودند: احتکار فقط در گندم، جو، خرما، کشمش و روغن است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۰۷ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۲۹۰۷-۸- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَا يَحْتَكِرُ الطَّعَامَ إِلَّا خَاطِئٌ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل کرده است که پیامبر خدا (ص) فرمودند: هیچ کس غذا را احتکار نمی کند مگر آنکه خطاکار باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٠٨ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٩٠٨ - ٩ - (٣) قَالَ: وَنَهَى أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَنِ الْحُكْرَةِ فِي الْأَمْصَارِ.

ترجمه:

علی (ع) از احتکار در شهرها نهی می کردند

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٠٩ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٢٩٠٩ - ١٠ - (٤) وَفِي الْخِصَالِ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ عَنِ النَّبِيِّ ص قَالَ: الْحُكْرَةُ فِي سِتَّةِ أَشْيَاءَ فِي الْحِنْطَةِ وَالشَّعِيرِ وَالتَّمْرِ وَالزَّيْتِ وَالسَّمْنِ وَالزَّيْبِ.

ترجمه:

از سکونی از امام صادق (ع) از پدرانشان از پیامبر (ص) نقل شده است که فرمودند: احتکار در شش چیز است: گندم، جو، خرما، روغن، روغن حیوانی و کشمش.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩١٠ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢٢٩١٠ - ١١ - (٥) وَرَأَى بَنُ أَبِي فِرَاسٍ فِي كِتَابِهِ عَنِ النَّبِيِّ ص عَنْ جَبْرِئِيلَ ع قَالَ أَطْلَعْتُ فِي النَّارِ - فَرَأَيْتُ وَادِيًا فِي جَهَنَّمَ يَغْلَى فَقُلْتُ يَا مَالِكُ لِمَنْ هَذَا فَقَالَ لِثَلَاثَةِ الْمُحْتَكِرِينَ وَ الْمُذْمَنِينَ الْخَمْرَ وَ الْقَوَادِينَ.

ترجمه:

ورام بن ابی فراس در کتاب خود از پیامبر (ص) از جبرئیل (ع) نقل کرده است که فرمود: به دوزخ نگاهی انداختم و در آن دره ای دیدم که می جوشید. گفتم: ای مالک، این برای چه کسانی است؟ گفت: برای سه گروه: احتکارکنندگان، شراب خواران همیشگی، و دلالان فساد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۱۱ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۲۹۱۱-۱۲- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ

ص: ۴۲۶

-
- ۱- قرب الإسناد- ۶۳.
 - ۲- الفقيه ۳- ۲۶۶- ۳۹۵۹.
 - ۳- الفقيه ۳- ۲۶۷- ۳۹۶۲.
 - ۴- الخصال- ۳۲۹- ۲۳.
 - ۵- لم نعثر عليه فى تنبيه الخواطر المطبوع.
 - ۶- التهذيب ۷- ۱۵۹- ۷۰۱، والاستبصار ۳- ۱۱۴- ۴۰۳.

عَنْ أَبِيهِ قَالَ (۱)

لَا يَحْتَكِرُ الطَّعَامَ إِلَّا خَاطِئٌ.

ترجمه:

از اسماعیل بن ابی زیاد از امام صادق (ع) از پدرشان نقل شده است که فرمودند: هیچ کس غذا را احتکار نمی کند مگر آنکه خطاکار باشد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۱۲ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۲۹۱۲-۱۳- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِي نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع فِي كِتَابِهِ إِلَى مَالِكِ الْأَشْتَرِ قَالَ فَاُمْنَعْ مِنَ الْإِحْتِكَارِ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص مَنَعَ مِنْهُ وَ لِيَكُنِ الْبَيْعُ بَيْعاً سَمِحاً بِمَوَازِينَ عَدْلٍ وَاسِعاً (۳) لَا يُجْحَفُ بِالْفَرِيقَيْنِ مِنَ الْبَائِعِ وَ الْمُشْتَاعِ فَمَنْ قَارَفَ حُكْرَةً بَعْدَ نَهْيِكَ إِيَّاهُ فَتَكَلَّ وَ عَاقِبَ (۴) فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۵) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۶).

ترجمه:

محمد بن حسین رضی در نهج البلاغه از امیرالمؤمنین (ع) در نامه ای به مالک اشتر نقل کرده است که فرمودند: از احتکار جلوگیری کن، زیرا رسول خدا (ص) از آن نهی کرده اند. و باید فروش به صورت آسان و با ترازوهای عادلانه انجام شود که به هیچ کدام از طرفین فروشنده و خریدار ظلم نشود. پس هر کس بعد از نهی تو از احتکار، به آن اقدام کند، او را تنبیه و مجازات کن بدون افراط.

۲۸- بَابُ عَدَمِ تَحْرِيمِ الْإِحْتِكَارِ إِذَا وَجِدَ بَائِعٌ غَيْرَهُ

اشاره

(۷) ۲۸ بَابُ عَدَمِ تَحْرِيمِ الْإِحْتِكَارِ إِذَا وَجِدَ بَائِعٌ غَيْرَهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩١٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩١٣-١- (٨) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سُئِلَ عَنِ الْحُكْرَةِ فَقَالَ إِنَّمَا الْحُكْرَةُ أَنْ تَشْتَرِيَ طَعَامًا وَ لَيْسَ فِي الْمِصْرِ غَيْرُهُ فَتَحْتَكِرَهُ فَإِنْ كَانَ فِي الْمِصْرِ طَعَامٌ أَوْ مَتَاعٌ (٩) غَيْرُهُ فَلَا بَأْسَ أَنْ تَلْتَمِسَ بِسِلْعَتِكَ الْفَضْلَ.

وَفِي كِتَابِ التَّوْحِيدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ وَ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مُحَمَّدٍ بِنِ عِيْسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ

ص: ٤٢٧

-
- ١- فى التهذيبين زيادة- قال رسول الله (صلى الله عليه وآله).
 - ٢- نهج البلاغة ٣- ١١٠، و أورد قطعة منه فى الحديث ٩ من الباب ٨ من أبواب آداب القاضى.
 - ٣- فى المصدر- وأسعار.
 - ٤- فى المصدر- فنكل به و عاقبه.
 - ٥- تقدم فى الحديث ٦ من الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف و النهى عن المنكر، و فى الحديثين ١، ٤ من الباب ٢١ من أبواب ما يكتسب به.
 - ٦- يأتى فى الحديث ١ من الباب ٢٨، و فى الباب ٢٩ من هذه الأبواب.
 - ٧- الباب ٢٨ فيه ٣ أحاديث.
 - ٨- الفقيه ٣- ٢٦٦- ٣٩٥٦.
 - ٩- فى التهذيب- أو يباع (هامش المخطوط).

عُبَيْدُ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ الْحَلَبِيِّ (۱) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عِثْلُهُ (۲).

ترجمه:

از حلبی از امام صادق (ع) نقل شده است که از ایشان درباره احتکار سوال شد. فرمودند: احتکار زمانی است که غذایی بخری و در شهری جز آن غذا نباشد، سپس آن را احتکار کنی. اما اگر در آن شهر غذای دیگری یا کالای دیگری باشد، هیچ اشکالی ندارد که با کالای خود سود بیشتری جلب کنی.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۱۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۱۴ - ۲ - (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادٍ نَحْوَهُ وَزَادَ قَالَ وَسَأَلْتُهُ عَنِ الزَّيْتِ (۴) فَقَالَ إِذَا كَانَ عِنْدَ غَيْرِكَ فَلَا بَأْسَ بِإِمْسَاكِهِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عِثْلُهُ مَعَ الزِّيَادَةِ (۵).

ترجمه:

از حماد نقل شده است که مشابه روایت قبلی را نقل کرد، و اضافه کرد که از امام صادق (ع) درباره روغن سوال کردم، فرمودند: اگر روغن در دست دیگران باشد، هیچ اشکالی ندارد که آن را نگه داری.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۱۵ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۹۱۵ - ۳ - (۶) وَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ أَبِي الْفَضْلِ سَالِمِ الْحَنَاطِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا عَمَلُكَ قُلْتُ حَنَاطٌ وَرُبَّمَا قَدِمْتُ عَلَى نَفَاقٍ وَرُبَّمَا قَدِمْتُ

عَلَى كَسَادٍ فَحَبَسْتُ قَالَ فَمَا يَقُولُ مَنْ قَبْلَكَ فِيهِ قُلْتُ يَقُولُونَ مُحْتَكِرٌ فَقَالَ يَبِيعُهُ أَحَدٌ غَيْرَكَ قُلْتُ مَا أَبِيعُ أَنَا مِنْ أَلْفِ جُزْءٍ جُزْءًا قَالَ لَا بَأْسَ إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ - يُقَالُ لَهُ حَكِيمُ بْنُ حِزَامٍ - وَكَانَ إِذَا دَخَلَ الطَّعَامُ الْمَدِينَةَ اشْتَرَاهُ كُلَّهُ فَمَرَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ص فَقَالَ يَا حَكِيمُ بْنُ حِزَامٍ إِيَّاكَ أَنْ تَحْتَكِرَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ (٧)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ سَلَمَةَ الْحَنَاطِ (٨)

ص: ٤٢٨

١- في التوحيد- عبد الله بن علي الحلبي.

٢- التوحيد- ٣٨٩-٣٦.

٣- الكافي ٥- ١٦٤-٣.

٤- في نسخة- الزيب (هامش المخطوط).

٥- التهذيب ٧- ١٦٠-٧٠٦، والاستبصار ٣- ١١٥-٤٠٩.

٦- الكافي ٥- ١٦٥-٤.

٧- التهذيب ٧- ١٦٠-٧٠٧، والاستبصار ٣- ١١٥-٤١٠.

٨- الفقيه ٣- ٢٦٦-٣٩٥٧.

وَرَوَاهُ فِي التَّوْحِيدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى نَحْوَهُ (١) أَقُولُ: وَيَأْتِي مَا يُدَلُّ عَلَى ذَلِكَ (٢).

ترجمه:

از ابو الفضل سالم حنّاط نقل شده است که به امام صادق (ع) گفت: «چه کار می کنی؟» گفتم: «حنّاط هستم و گاهی به نفع خودم کالا می آورم و گاهی دچار کسادی می شوم و کالا را نگه می دارم.» امام (ع) پرسیدند: «چه می گویند کسانی که از طرف تو خبر دارند؟» گفتم: «می گویند احتکار می کنم.» حضرت پرسیدند: «آیا کسی غیر از تو آن کالا را می فروشد؟» گفتم: «من نمی توانم از هزار قسمت، یک قسمت را بفروشم.» حضرت فرمودند: «هیچ اشکالی ندارد. این کار در گذشته توسط مردی از قریش به نام حکیم بن حزام انجام می شد. او وقتی که غذا وارد مدینه می شد، تمام آن را می خرید. روزی پیامبر (ص) از کنار او گذشت و فرمود: ای حکیم بن حزام، از احتکار پرهیز کن.»

۲۹- بَابُ وَجُوبِ الْبَيْعِ عَلَى الْمُحْتَكَرِ عِنْدَ ضَرُورَةِ النَّاسِ وَ أَنَّهُ يُلْزَمُ بِهِ

اشاره

(۳) ۲۹ بَابُ وَجُوبِ الْبَيْعِ عَلَى الْمُحْتَكَرِ عِنْدَ ضَرُورَةِ النَّاسِ وَ أَنَّهُ يُلْزَمُ بِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۱۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۹۱۶-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ مَنْصُورٍ (۵) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: نَفَدَ (۶) الطَّعَامُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ص - فَاتَّاهُ الْمُسْلِمُونَ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ نَفَدَ الطَّعَامُ وَلَمْ يَبْقَ مِنْهُ شَيْءٌ إِلَّا عِنْدَ فُلَانٍ فَمُرْهُ بِبَيْعِهِ قَالَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَ أَتَنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ يَا فُلَانُ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ ذَكَرُوا أَنَّ الطَّعَامَ قَدْ نَفَدَ إِلَّا شَيْءٌ (۷) عِنْدَكَ فَأَخْرِجْهُ وَ بَعْهُ كَيْفَ شِئْتَ وَ لَا تَحْبِسْهُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ فَقَدْ مَكَانَ نَفَدَ فِي الْمَوَاضِعِ (٨).

ص: ٤٢٩

١- التوحيد - ٣٨٩ - ٣٥.

٢- يأتي في الباب ٢٩ من هذه الأبواب. و تقدم في الحديث ٢ من الباب ٢٧ من هذه الأبواب.

٣- الباب ٢٩ فيه حديث واحد.

٤- الكافي ٥ - ١٦٤ - ٢.

٥- في الاستبصار - عبد الله بن منصور.

٦- في نسخة - فقد (هامش المخطوط).

٧- في نسخة - شيئا (هامش المخطوط).

٨- التهذيب ٧ - ١٥٩ - ٧٠٥، و الاستبصار ٣ - ١١٤ - ٤٠٧.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (١) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٢).

ترجمه:

از حذیفه بن منصور از امام صادق (ع) نقل شده است: در زمان رسول خدا (ص) غذا کمیاب شد. مسلمانان نزد ایشان آمدند و گفتند: «ای رسول خدا، غذا تمام شده و چیزی از آن باقی نمانده مگر نزد فلانی. او را امر کنید که آن را بفروشد.» پس پیامبر (ص) حمد و ثنای الهی را به جا آوردند و سپس فرمودند: «ای فلانی، مسلمانان گفتند که غذا تمام شده و تنها چیزی نزد تو باقی مانده است. پس آن را بیرون آور و به هر شکلی که می خواهی بفروش، اما آن را نگه مدار.»

۳۰- بَابُ أَنَّ الْمُحْتَكِرَ إِذَا أُلْزِمَ بِالْبَيْعِ لَا يَجُوزُ أَنْ يُسَعَّرَ عَلَيْهِ

اشاره

(۳) ۳۰ بَابُ أَنَّ الْمُحْتَكِرَ إِذَا أُلْزِمَ بِالْبَيْعِ لَا يَجُوزُ أَنْ يُسَعَّرَ عَلَيْهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۱۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۹۱۷-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ وَهَيْبٍ (۵) عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ ضَمْرَةَ (۶) عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع أَنَّهُ قَالَ: رَفَعَ الْحَدِيثَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ص أَنَّهُ مَرَّ بِالْمُحْتَكِرِينَ فَأَمَرَ بِحُكْرَتِهِمْ أَنْ تُخْرَجَ إِلَى بُطُونِ الْأَسْوَاقِ وَحَيْثُ تَنْظُرُ الْأَبْصَارُ إِلَيْهَا فَقِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ ص لَوْ قَوَّمتَ عَلَيْهِمْ فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ ص - حَتَّى عُرِفَ الْغَضَبُ فِي وَجْهِهِ فَقَالَ أَنَا أَقْوَمُ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا السَّعْرُ إِلَى اللَّهِ يَرْفَعُهُ إِذَا شَاءَ وَيَخْفِضُهُ إِذَا شَاءَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۷)

وَرَوَاهُ فِي كِتَابِ التَّوْحِيدِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ الْهَمْدَانِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ مِثْلَهُ (۸).

ترجمه:

از حسین بن عبیدالله بن ضمیره از پدرش از جدش از علی بن ابی طالب (ع) نقل شده است که فرمود: حدیث به پیامبر (ص) رسید که از کنار محتکران گذشتند و دستور دادند که احتکارشان را به

بازارها آورده و در معرض دید مردم قرار دهند. به پیامبر (ص) گفته شد: «ای کاش قیمت گذاری می کردید.» پیامبر (ص) خشمگین شدند تا جایی که خشم در چهره ایشان نمایان شد و فرمودند: «آیا من قیمت گذاری کنم؟ قیمت به دست خداست؛ هرگاه بخواهد آن را بالا می برد و هرگاه بخواهد آن را پایین می آورد.»

ص: ۴۳۰

۱- تقدم ما يدلّ على بعض المقصود في البابين ۲۷، ۲۸ من هذه الأبواب.

۲- يأتي في الحديث ۱ من الباب ۳۰ من هذه الأبواب.

۳- الباب ۳۰ فيه ۹ أحاديث.

۴- التهذيب ۷- ۱۶۱- ۷۱۳، والاستبصار ۳- ۱۱۴- ۴۰۸.

۵- في التهذيبين - وهب.

۶- في التهذيب- الحسين بن عبد الله بن ضمرة.

۷- الفقيه ۳- ۲۶۵- ۳۹۵۵.

۸- التوحيد- ۳۸۸- ۳۳.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۱۸ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۱۸-۲- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قِيلَ لِلنَّبِيِّ ص لَوْ سَعَرْتَ لَنَا سِعْرًا فَإِنَّ الْأَسْعَارَ تَزِيدُ وَتَنْقُصُ فَقَالَ ص مَا كُنْتُ لِأَلْقَى اللَّهَ بِدَعَةٍ لَمْ يُحَدِّثْ إِلَيَّ فِيهَا شَيْئًا فَدَعُوا عِبَادَ اللَّهِ يَأْكُلْ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ وَإِذَا اسْتَنْصَحْتُمْ فَأَنْصَحُوا.

وَرَوَاهُ فِي التَّوْحِيدِ مُرْسَلًا إِلَى قَوْلِهِ مِنْ بَعْضٍ (۲).

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل کرده است: به پیامبر (ص) گفته شد: «ای کاش برای ما قیمت گذاری می کردید، زیرا قیمت ها افزایش و کاهش می یابد.» پیامبر (ص) فرمودند: «من نمی توانم با بدعتی که خداوند درباره آن چیزی به من نفرموده است، خدا را ملاقات کنم. بندگان خدا را به حال خود بگذارید تا برخی از آنان از برخی دیگر [در بازار] سود ببرند. و اگر از شما درخواست مشورت شد، خیرخواهی کنید.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩١٩ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٩١٩-٣- (٣) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي حَمَزَةَ الثَّمَالِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَكَّلَ بِالسَّعْرِ مَلَكًا يُدَبِّرُهُ بِأَمْرِهِ.

وَ رَوَاهُ فِي التَّوْحِيدِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ (٤) عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ نُوحٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَمِيرٍ عَنْ أَبِي حَمَزَةَ الثَّمَالِيِّ مِثْلَهُ.

ترجمه:

از ابو حمزه ثمالی از امام علی بن الحسین (ع) نقل شده است که فرمودند: خداوند عزوجل فرشته ای را مأمور قیمت گذاری کرده است که آن را به فرمان او تدبیر می کند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٢٠ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٩٢٠-٤- (٥) وَ عَنْ أَبِي حَمَزَةَ الثَّمَالِيِّ قَالَ: ذَكَرَ عِنْدَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع غَلَاءُ السَّعْرِ فَقَالَ وَ مَا عَلَيَّ مِنْ غَلَائِهِ إِنْ غَلَا فَهُوَ عَلَيْهِ وَإِنْ رَخِصَ فَهُوَ عَلَيْهِ.

وَرَوَاهُ فِي التَّوْحِيدِ (٦)

كَالَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

از ابو حمزه ثمالی نقل شده است که نزد امام علی بن الحسین (ع) از گران شدن قیمت ها سخن به میان آمد. حضرت فرمودند: «چه ارتباطی به من دارد که قیمت ها گران شود؟ اگر گران شود، به عهده اوست و اگر ارزان شود، باز هم به عهده اوست.»

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٢١ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٩٢١ - ٥ - (٧) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَمْرِو بْنِ ذَكْرَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَكَلَّ بِالسَّعْرِ مَلَكًا فَلَنْ يَغْلُو مِنْ

ص: ٤٣١

١- الفقيه ٣- ٢٦٨ - ٣٩٦٩.

٢- التوحيد- ٣٨٨- ٣٣.

٣- الفقيه ٣- ٢٦٨ - ٣٩٧٠.

٤- التوحيد- ٣٨٨- ٣٤.

٥- الفقيه ٣- ٢٦٧ - ٣٩٦٦، و آورده فی الحديث ٢ من الباب ٣، و فی الحديث ٢ من الباب ١٦ من أبواب مقدمات التجارة.

۶- التوحید- ۳۸۹- ۳۴ ذیل ح ۳۴.

۷- الکافی ۵- ۱۶۲- ۲.

قَلَّةٌ وَلَنْ (۱) يَرْخُصَ مِنْ كَثْرَةٍ.

ترجمه:

از محمد بن اسلم از فردی که او نام برده، از امام صادق (ع) نقل شده است که فرمودند: «خداوند عزوجل فرشته ای را مأمور قیمت گذاری کرده است؛ بنابراین، قیمت به علت کمیابی گران نمی شود و به علت فراوانی ارزان نمی گردد.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۲۲ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۹۲۲-۶- (۲) وَبِإِسْنَادٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ وَكَّلَ بِالْأَسْعَارِ مَلَكًا يُدَبِّرُهَا.

ترجمه:

از یعقوب بن یزید از فردی که او ذکر کرده است، از امام صادق (ع) نقل شده است که فرمودند: «خداوند فرشته ای را مأمور قیمت گذاری کرده است که آن را تدبیر می کند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۲۳ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۹۲۳-۷- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ سَعْدٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَمَّا صَارَتِ الْأَشْيَاءُ لِيُوسُفَ بْنِ يَعْقُوبَ ع- جَعَلَ

الطَّعَامَ فِي بُيُوتٍ وَ أَمَرَ بَعْضَ وُكَلَائِهِ يَبِيعُ فَكَانَ يَقُولُ بَعْ بِكَذَا وَ كَذَا وَ السَّعْرُ قَائِمٌ فَلَمَّا عَلِمَ أَنَّهُ يَزِيدُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ كَرِهَ أَنْ يَجْرِيَ الْغَلَاءُ عَلَى لِسَانِهِ فَقَالَ لَهُ اذْهَبْ فَبِعْ وَ لَمْ يُسَمِّ لَهُ سِعْرًا فَذَهَبَ الْوَكِيلُ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ لَهُ اذْهَبْ فَبِعْ وَ كَرِهَ أَنْ يَجْرِيَ الْغَلَاءُ عَلَى لِسَانِهِ فَذَهَبَ الْوَكِيلُ فَجَاءَ أَوَّلُ مَنْ اكْتَالَ فَلَمَّا بَلَغَ دُونَ مَا كَانَ بِالْأُمْسِ بِمِكْيَالٍ قَالَ الْمُشْتَرِي حَسْبُكَ إِنَّمَا أَرَدْتُ بِكَذَا وَ كَذَا فَعَلِمَ الْوَكِيلُ أَنَّهُ قَدْ غَلَا بِمِكْيَالٍ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ لَهُ كُلْ لِي فَكَالَ فَلَمَّا بَلَغَ دُونَ الَّذِي كَالُ لِلأَوَّلِ بِمِكْيَالٍ قَالَ لَهُ الْمُشْتَرِي حَسْبُكَ إِنَّمَا أَرَدْتُ بِكَذَا وَ كَذَا فَعَلِمَ الْوَكِيلُ أَنَّهُ قَدْ غَلَا بِمِكْيَالٍ حَتَّى صَارَ إِلَى وَاحِدٍ بَوَاحِدٍ.

ترجمه:

از سعد از مردی از امام صادق (ع) نقل شده که فرمودند:

هنگامی که امور به دست یوسف بن یعقوب (ع) افتاد، او غذا را در انبارهایی ذخیره کرد و به برخی از نمایندگان خود دستور داد که آن را بفروشند. او به آنها می گفت: «به فلان قیمت بفروشید» درحالی که قیمت ثابت بود. وقتی متوجه شد که قیمت در آن روز افزایش می یابد، خوش نداشت که گران شدن قیمت به نام او تمام شود. پس به نماینده خود گفت: «برو و بفروش» بدون اینکه قیمتی مشخص کند.

نماینده رفت و پس از مدت کوتاهی بازگشت. یوسف دوباره به او گفت: «برو و بفروش» و از تعیین قیمت خودداری کرد. نماینده رفت و نخستین خریدار آمد. وقتی اندازه گیری به مقداری کمتر از روز قبل رسید، خریدار گفت: «کافی است، من فقط به این مقدار نیاز دارم.» نماینده فهمید که قیمت به اندازه ای افزایش یافته که خریداران فقط مقداری کمتر از روز قبل می خرند.

سپس خریدار دیگری آمد و درخواست اندازه گیری کرد. این بار نیز وقتی اندازه به کمتر از مقدار قبلی رسید، خریدار گفت: «کافی است، من فقط این مقدار می خواستم.» نماینده دریافت که قیمت به مرور به قدری افزایش یافته که سرانجام به نقطه ای رسید که معادل یک واحد با یک واحد مبادله می شد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٢٤ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢٢٩٢٤ - ٨ - (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَكَّلَ بِالسَّعْرِ مَلَكًا يُدَبِّرُهُ بِأَمْرِهِ.

ترجمه:

این روایت از ابو حمزه ثمالی از امام زین العابدین (ع) نقل شده است که فرمودند:

«همانا خداوند عز و جل فرشته ای را به قیمت ها گماشته است که آن ها را به فرمان او تدبیر می کند.»

ص: ٤٣٢

١- فی نسخه- و لا (هامش المخطوط).

٢- الکافی ٥- ١٦٣- ٤.

٣- الکافی ٥- ١٦٣- ٥.

٤- الکافی ٥- ١٦٣- ٣.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٢٥ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٢٩٢٥ - ٩ - (١) الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كَانَ سِنِينَ يُوسُفَ الْغَلَاءَ الَّذِي أَصَابَ النَّاسَ وَلَمْ يَتَمَنَّ الْغَلَاءَ لِأَحَدٍ قَطُّ قَالَ فَاتَّاهُ التُّجَّارُ فَقَالُوا بَعْنَا فَقَالَ اشْتَرُوا فَقَالُوا نَأْخُذُ كَذَا بِكَذَا فَقَالَ خُذُوا وَأَمَرَ فَكَالُوهُمْ فَحَمَلُوا وَمَضُوا حَتَّى دَخَلُوا الْمَدِينَةَ فَلَقِيَهُمْ قَوْمٌ تَجَّارٌ فَقَالُوا كَيْفَ أَخَذْتُمْ قَالُوا كَذَا بِكَذَا وَأَضْعَفُوا الثَّمَنَ قَالَ فَقَدِمَ أُولَئِكَ عَلَى يُوسُفَ - فَقَالُوا بَعْنَا قَالَ اشْتَرُوا (٢) قَالُوا بَعْنَا كَمَا بَعْتَ كَذَا بِكَذَا فَقَالَ مَا هُوَ كَمَا يَقُولُونَ وَلَكِنْ خُذُوا فَأَخَذُوا ثُمَّ مَضُوا حَتَّى دَخَلُوا الْمَدِينَةَ فَلَقِيَهُمْ آخَرُونَ فَقَالُوا كَيْفَ أَخَذْتُمْ قَالُوا كَذَا بِكَذَا وَأَضْعَفُوا الثَّمَنَ قَالَ فَعَظَّمَ النَّاسُ ذَلِكَ الْغَلَاءَ وَقَالُوا اذْهَبُوا بِنَا حَتَّى نَشْتَرِيَ قَالَ فَذَهَبُوا إِلَى يُوسُفَ فَقَالُوا بَعْنَا فَقَالَ اشْتَرُوا فَقَالُوا بَعْنَا كَمَا بَعْتَ فَقَالَ وَكَيْفَ بَعْتُ فَقَالُوا كَذَا بِكَذَا فَقَالَ مَا هُوَ كَذَلِكَ وَلَكِنْ خُذُوا قَالَ فَأَخَذُوا وَرَجَعُوا إِلَى الْمَدِينَةِ فَأَخْبَرُوا النَّاسَ فَقَالُوا تَعَالَوْا فِيمَا بَيْنَهُمْ حَتَّى نَكْذِبَ فِي الرُّخْصِ كَمَا كَذَبْنَا فِي الْغَلَاءِ الْحَدِيثَ وَفِيهِ أَنَّهُمْ فَعَلُوا عَكْسَ مَا مَرَّ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣).

ترجمه:

حضرت صادق علیه السلام: سنین یوسف (ع) سال هایی بودند که گرانی بر مردم وارد شد و او هرگز گرانی را برای هیچ کس آرزو نکرد. سپس تجار به نزد او آمدند و گفتند: 'برای ما بخرید'. حضرت یوسف (ع) گفت: 'بخرید'. آنها گفتند: 'ما این کالا را با این قیمت می خریم'. حضرت یوسف (ع) گفت: 'بخرید'. سپس دستور داد که آنها کالا را اندازه گیری کنند و بار را ببرند. آنها رفتند تا وارد شهر شوند. در آنجا با گروه دیگری از تجار برخورد کردند که از آنها پرسیدند: 'چگونه خریدید؟' آنها گفتند: 'این کالا را با این قیمت خریدیم' و قیمت را دو برابر کردند. سپس آنها به نزد یوسف (ع) آمدند و گفتند: 'برای ما بخرید'. حضرت یوسف (ع) گفت: 'بخرید'. آنها گفتند: 'برای ما همانند

قیمت قبلی بخريد'. حضرت يوسف (ع) گفت: 'اینطور نیست که می گوید، ولی بخريد'. سپس آنها کالا را خریدند و به شهر برگشتند. به مردم اطلاع دادند و گفتند: 'بیايد تا آنچه در مورد قیمت گفته ایم، همانطور که در گرانی دروغ گفتیم، در ارزانی هم دروغ بگوئیم'."

ص: ۴۳۳

۱- تفسير العيَّاشي ۲- ۱۷۹- ۳۴.

۲- في المصدر زيادة- كيف تاخذون.

۳- تقدم في الباب ۲۹ من هذه الأبواب.

۳۱- بَابُ اسْتِحْبَابِ ادِّخَارِ قُوتِ السَّنَةِ وَتَقْدِيمِهِ عَلَى شِرَاءِ الْعُقْدَةِ ۴۸۹۵

اشاره

(۱) ۳۱ بَابُ اسْتِحْبَابِ ادِّخَارِ قُوتِ السَّنَةِ وَتَقْدِيمِهِ عَلَى شِرَاءِ الْعُقْدَةِ (۲)

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۲۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۹۲۶-۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَّادٍ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا عَ عَنْ حَبْسِ الطَّعَامِ سَنَةً فَقَالَ أَنَا أَفَعَلُهُ يَعْنِي بِذَلِكَ إِحْرَازَ الْقُوتِ.

ترجمه:

در این روایت، معمر بن خالد از امام علی بن موسی الرضا (ع) سؤال می کند که آیا حبس کردن غذا برای مدت یک سال جایز است؟ امام رضا (ع) در پاسخ می فرماید: "من این کار را انجام می دهم، یعنی ذخیره سازی غذا."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۲۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۲۷-۲- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ الْجَهْمِ قَالَ سَمِعْتُ الرِّضَاعَ يَقُولُ إِنَّ الْإِنْسَانَ إِذَا أَذْخَلَ طَعَامَ سَنَةٍ (۵) خَفَّ ظَهْرُهُ وَاسْتَرَاحَ وَكَانَ أَبُو جَعْفَرٍ وَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا يَشْتَرِيَانِ عُقْدَةً حَتَّى يَدْخِلَا (۶) طَعَامَ سَنَةٍ (۷).

ترجمه:

این جمله به روایت حسن بن جهم از امام رضا (ع) است که فرموده اند:

"انسان هنگامی که غذای یک سال خود را ذخیره کند، پشتش سبک می شود و آسوده می شود. همچنین امام محمد باقر (ع) و امام صادق (ع) چیزی نمی خریدند تا زمانی که غذای یک سال خود را تأمین کنند."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۲۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۹۲۸-۳- (۸) وَعَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الذُّهْلِيِّ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْمَدِينِيِّ (۹) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ النَّفْسَ إِذَا أَحْرَزَتْ قُوَّتَهَا اسْتَقَرَّتْ.

ص: ۴۳۴

۱- الباب ۳۱ فيه ۵ أحاديث.

۲- العقدة- الضيعة مثل البستان و الدار (الصحاح- عقد- ۲- ۵۱۰).

۳- الفقيه ۳- ۲۶۶- ۳۹۶۰.

۴- الكافي ۵- ۸۹- ۱.

۵- في نسخة- سنته (هامش المخطوط).

۶- في نسخة- يحرزا (هامش المخطوط).

۷- في نسخة- سنتيهما (هامش المخطوط).

۸- الكافي ۵- ۸۹- ۲.

۹- في المصدر- أبي أيوب المدائني.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۱).

ترجمه:

این جمله از ابن بکیر، از امام کاظم (ع)، که فرموده اند:

"رسول خدا (ص) گفته اند: هنگامی که انسان قوت (غذای) خود را به دست می آورد، نفس او آرام می ش

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۲۹ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۹۲۹- ۴- (۲) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ قَالَ: ثُمَّ مَنْ قَدْ عَلِمْتُمْ فِي فَضْلِهِ وَ زُهْدِهِ سَلْمَانُ وَ أَبُو ذَرٍّ رَحِمَهُمَا اللَّهُ فَأَمَّا سَلْمَانُ فَكَانَ إِذَا أَخَذَ عَطَاءَهُ رَفَعَ مِنْهُ قُوَّتَهُ لِسَنَّتِهِ حَتَّى يَحْضُرَ عَطَاؤُهُ مِنْ قَابِلٍ فَقِيلَ لَهُ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ

أَنْتَ فِي زُهْدِكَ تَصْنَعُ هَذَا وَأَنْتَ لَا تَدْرِي لَعَلَّكَ تَمُوتُ الْيَوْمَ أَوْ غَدًا فَكَانَ جَوَابُهُ أَنْ قَالَ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِيَّ الْبَقَاءَ كَمَا خِفْتُمْ عَلَيَّ الْفَنَاءَ مَا عَلِمْتُمْ يَا جَهْلَةُ أَنَّ النَّفْسَ قَدْ تَلْتَاثُ عَلَى صَاحِبِهَا إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهَا مِنَ الْعَيْشِ مَا تَعْتَمِدُ عَلَيْهِ فَإِذَا هِيَ أَحْرَزَتْ مَعِيشَتَهَا أَطْمَأَنَّتْ.

ترجمه:

این حدیث از مسعدة بن صدقه، از امام جعفر صادق (ع)، درباره سلمان و ابوذر نقل شده است:

"سلمان و ابوذر از جمله افرادی بودند که به زهد و فضیلت شان آگاه بودند. سلمان هنگامی که عطایش را دریافت می کرد، غذای یک سال خود را ذخیره می کرد تا زمانی که دوباره عطایش فرا برسد. به او گفته شد، ای ابو عبدالله، تو با وجود زهدت، این کار را می کنی و نمی دانی شاید امروز یا فردا بمیری. پاسخ او این بود: چرا به بقای من امیدوار نیستید همانطور که از فناء من ترسیدید؟ آیا نمی دانید ای جاهلان که نفس انسان هنگامی که مایحتاج زندگی خود را به دست نیاورد، آشفته می شود، اما اگر معیشت خود را تأمین کند، آرامش می یابد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٣٠ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٩٣٠ - ٥ - (٣) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْحَمِيرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ كَانَ أَبُو جَعْفَرٍ وَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا يَشْتَرِيَانِ عُقْدَةً حَتَّى يُدْخِلَا طَعَامَ السَّنَةِ وَقَالَا إِنَّ الْإِنْسَانَ إِذَا أَدْخَلَ طَعَامَ سَنَةٍ خَفَّ ظَهْرُهُ وَ اسْتَرَاحَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

این روایت از احمد بن محمد بن ابی نصر از امام رضا (ع) نقل شده است که فرموده اند:

"امام محمد باقر (ع) و امام جعفر صادق (ع) هیچ قراردادی نمی بستند تا زمانی که غذای یک سال خود را تأمین کنند و گفته اند هنگامی که انسان غذای یک سال خود را تهیه کند، پشتش سبک می شود و آسوده می شود."

ص: ۴۳۵

۱- الفقیه ۳- ۱۶۶- ۳۶۱۹.

۲- الکافی ۵- ۶۸- ۱.

۳- قرب الإسناد- ۱۷۴.

۴- تقدم فی الحديث ۹ من الباب ۲۴، و فی الحديث ۳ من الباب ۲۸ من أبواب المستحقین للزکاة، و فی الحديث ۱۱ من الباب ۲ من أبواب زکاة الفطرة.

۳۲- بَابُ اسْتِحْبَابِ مُوَاسَاةِ النَّاسِ عِنْدَ شِدَّةِ ضُرُورَتِهِمْ بِأَنْ يَبِيعَ قُوتَ السَّنَةِ ثُمَّ يَشْتَرِيَ كُلَّ يَوْمٍ وَ يَخْلِطَ الْحِنْطَةَ بِالشَّعِيرِ إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ

اشاره

(۱) ۳۲ بَابُ اسْتِحْبَابِ مُوَاسَاةِ النَّاسِ عِنْدَ شِدَّةِ ضُرُورَتِهِمْ بِأَنْ يَبِيعَ قُوتَ السَّنَةِ ثُمَّ يَشْتَرِيَ كُلَّ يَوْمٍ وَ يَخْلِطَ الْحِنْطَةَ بِالشَّعِيرِ إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٣١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٣١-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ: أَصَابَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ قَحْطٌ حَتَّى أَقْبَلَ الرَّجُلُ الْمُسِيرُ يَخْلُطُ الْحِنْطَةَ بِالشَّعِيرِ وَيَأْكُلُهُ وَيَشْتَرِي (٣) بَعْضَ الطَّعَامِ وَكَانَ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ طَعَامٌ جَيِّدٌ قَدْ اشْتَرَاهُ أَوَّلَ السَّنَةِ فَقَالَ لِبَعْضِ مَوَالِيهِ اشْتَرِ لَنَا شَعِيرًا فَاخْلِطْهُ بِهَذَا الطَّعَامِ أَوْ بَعْضُهُ فَإِنَّا نَكْرَهُ أَنْ نَأْكُلَ جَيِّدًا وَنَأْكُلَ النَّاسُ رَدِيئًا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

این روایت از حماد بن عثمان نقل شده است:

"اهالی مدینه به قحطی دچار شدند، تا جایی که افراد ثروتمند گندم را با جو مخلوط کرده و آن را می خوردند و بخشی از غذا را می خریدند. در این هنگام، نزد امام صادق (ع) غذایی خوب وجود داشت که در ابتدای سال خریده بودند. امام به برخی از خادمان خود فرمودند: برای ما جو بخر و آن را با این غذا مخلوط کن یا آن را بفروش؛ زیرا ما نمی خواهیم غذای خوبی بخوریم در حالی که مردم غذای بدی می خورند."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٣٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٩٣٢-٢- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ جَهْمِ بْنِ أَبِي جَهْمَةَ (٦) عَنْ مُعْتَبِرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَ وَقَدْ يَزِيدُ (٧) السَّعْرُ بِالْمَدِينَةِ كَمْ عِنْدَنَا مِنْ طَعَامٍ

قَالَ قُلْتُ: عِنْدَنَا مَا يَكْفِينَا أَشْهُراً كَثِيراً قَالَ أَخْرِجْهُ وَبِعْهُ قَالَ قُلْتُ: لَهُ وَ لَيْسَ بِالْمَدِينَةِ طَعَامٌ قَالَ بِعْهُ
فَلَمَّا بَعْتُهُ قَالَ اشْتَرِ مَعَ النَّاسِ يَوْماً بِيَوْمٍ

ص: ٤٣٦

١- الباب ٣٢ فيه ٣ أحاديث.

٢- الكافي ٥- ١٦٦- ١.

٣- فى التهذيب- فينطق (هامش المخطوط).

٤- التهذيب ٧- ١٦٠- ٧٠٩.

٥- الكافي ٥- ١٦٦- ٢.

٦- فى التهذيب- الجهم بن أبى الجهم (هامش المخطوط)، وفى الكافي- جهم بن أبى جهمة.

٧- فى المصدر- وقد تزيد.

وَقَالَ يَا مُعْتَبُ اجْعَلْ قُوْتَ عِيَالِي نِصْفًا شَعِيراً وَ نِصْفًا حِنْطَةً فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ أَنِّي وَاجِدٌ أَنْ أُطْعِمَهُمُ
الْحِنْطَةَ عَلَى وَجْهِهَا وَ لَكِنِّي أَحْبَبْتُ أَنْ يَرَانِي اللَّهُ قَدْ أَحْسَنْتُ تَقْدِيرَ الْمَعِيشَةِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْعَطَّارِ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

این روایت از معتب نقل شده است که امام صادق (ع) فرمودند:

"زمانی که قیمت ها در مدینه افزایش یافت، امام صادق (ع) پرسیدند: چقدر غذا داریم؟ گفتم:
غذایی داریم که ما را برای ماه های زیادی کافی است. فرمودند: همه را خارج کن و بفروش. گفتم:

در مدینه غذایی نیست. فرمودند: بفروش. وقتی فروختم، فرمودند: روزانه به همراه مردم خرید کن. سپس امام (ع) به معتب فرمودند: خوراک خانواده ام را نصف جو و نصف گندم قرار بده، زیرا خداوند می داند که من می توانستم آنها را با گندم خالص تغذیه کنم، اما دوست دارم خدا مرا در حال برنامه ریزی معیشتی به بهترین نحو ببیند."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٣٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٩٣٣-٣- (٢) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَسِّنِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ مُعْتَبٍ قَالَ: كَانَ أَبُو الْحَسَنِ ع يَأْمُرُنَا إِذَا أَذْرَكْتَ الثَّمَرَةَ أَنْ نُخْرِجَهَا فَتَبِيعَهَا وَ نَشْتَرِيَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ يَوْمًا يَوْمًا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ (٣)

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (٤) وَ فِي الْمُقَدِّمَاتِ (٥).

ترجمه:

این حدیث از معتب نقل شده است که فرموده:

"امام کاظم (ع) به ما دستور می دادند که وقتی میوه ها رسیده می شدند، آن ها را خارج کنیم و بفروشیم و روزانه با مسلمانان خرید کنیم.

٣٣- بَابُ اسْتِحْبَابِ شِرَاءِ الْحِنْطَةِ وَ كَرَاهَةِ اخْتِيَارِ شِرَاءِ الدَّقِيقِ وَ تَأْكُذِ كَرَاهَةِ شِرَاءِ الْخُبْزِ مَعَ امْكَانِ شِرَاءِ الْحِنْطَةِ

اشاره

(٦) ٣٣ بابُ اسْتِحْبَابِ شِرَاءِ الْحِنْطَةِ وَكَرَاهَةِ اخْتِيَارِ شِرَاءِ الدَّقِيقِ وَتَأْكُيدِ كَرَاهَةِ شِرَاءِ الْخُبْزِ مَعَ إِمْكَانِ شِرَاءِ الْحِنْطَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٣٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٣٤ - ١ - (٧) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

ص: ٤٣٧

١- التهذيب ٧- ١٦١- ٧١٠.

٢- الكافي ٥- ١٦٦- ٣.

٣- التهذيب ٧- ١٦١- ٧١١.

٤- تقدم في الباب ٢٩ من هذه الأبواب.

٥- تقدم ما يدل على استحباب الموساة في الحديث ٣٤ من الباب ١ من أبواب مقدمة العبادات و في الباب ١٤ و في الأحاديث ٢ و ١٠ و ١٣ من الباب ١٢٢ و في الحديث ٢ من الباب ١٢٤ من أحكام العشرة و في الأحاديث ٢ و ٥ و ١٠ و ١٣ من الباب ٣٤ من جهاد النفس وغيرها.

٦- الباب ٣٣ فيه ٥ أحاديث.

٧- الكافي ٥- ١٦٦- ١.

مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ نَصْرِ بْنِ إِسْحَاقَ الْكُوفِيِّ عَنْ عَبَّادِ بْنِ حَبِيبٍ (١) قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ شِرَاءُ الْحِنْطَةِ يَنْفِي الْفَقْرَ وَ شِرَاءُ الدَّقِيقِ يُنْشِئُ الْفَقْرَ وَ شِرَاءُ الْخُبْزِ مَحْقٌ قَالَ قُلْتُ: لَهُ أَبَقَاكَ اللَّهُ فَمَنْ لَمْ يَقْدِرْ عَلَى شِرَاءِ الْحِنْطَةِ قَالَ ذَلِكَ لِمَنْ يَقْدِرُ وَلَا يَفْعَلُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ نَصْرِ بْنِ إِسْحَاقَ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

این حدیث از عباد بن حبیب از امام صادق (ع) نقل شده است:

"خرید گندم فقر را از بین می برد و خرید آرد فقر را ایجاد می کند و خرید نان باعث محو شدن مال می شود. پرسیدم: خداوند شما را حفظ کند، پس کسی که قادر به خرید گندم نیست چه کند؟ امام فرمودند: این برای کسی است که توانایی دارد و انجام نمی دهد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٣٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٩٣٥ - ٢ - (٣) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ الْكِنَانِيِّ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا أَبَا الصَّبَّاحِ شِرَاءُ الدَّقِيقِ ذُلٌّ وَ شِرَاءُ الْحِنْطَةِ عِزٌّ وَ شِرَاءُ الْخُبْزِ فَقْرٌ فَتَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْفَقْرِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ (٤)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ الْكِنَانِيِّ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

این روایت از ابو صباح کنانی نقل شده است که امام صادق (ع) فرموده اند:

"ای ابو صباح، خرید آرد ذلت است و خرید گندم عزت و خرید نان فقر است. ما به خدا پناه می بریم از فقر.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٣٦ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٩٣٦-٣- (٦) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ السَّيَّارِيِّ عَنْ شَيْخٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ مَرَّ الْعَيْشِ الثَّقَلَةَ مِنْ دَارٍ إِلَى دَارٍ وَ أَكَلَ خُبْزَ الشَّرَاءِ (٧).

ترجمه:

این روایت از سیاری، از شیخی از اصحاب ما، نقل شده است که امام صادق (ع) فرموده اند:

"از تلخی های زندگی، نقل مکان از خانه ای به خانه دیگر و خوردن نان خریداری شده است."

ص: ٤٣٨

١- فی التهذیب- عائد بن جندب.

٢- التهذیب ٧- ١٦٢- ٧١٤.

٣- الکافی ٥- ١٦٧- ٣، و آورد ذیلہ فی الحدیث ١ من الباب ٣٩ من هذه الأبواب.

٤- التهذیب ٧- ١٦٣- ٧٢٠.

٥- الفقیه ٣- ٢٦٨- ٣٩٧١.

٦- الکافی ٦- ٥٣١- ١.

٧- فی المصدر- الشری.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٣٧ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٩٣٧ - ٤ - (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمُنْدِرِ الزَّبَّالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا كَانَ عِنْدَكَ دِرْهَمٌ فَاشْتَرِ بِهِ الْحِنْطَةَ فَإِنَّ الْمَحَقَّ فِي الدَّقِيقِ.

ترجمه:

این روایت از محمد بن فضیل از امام صادق (ع) نقل شده است:

"هنگامی که یک درهم داری، با آن گندم بخر، زیرا نقص و محدودر آرد است."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٣٨ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٩٣٨ - ٥ - (٢) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ دُرُسْتَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: مَنْ اشْتَرَى الْحِنْطَةَ زَادَ مَالُهُ وَ مَنْ اشْتَرَى الدَّقِيقَ ذَهَبَ نِصْفُ مَالِهِ وَ مَنْ اشْتَرَى الْخُبْزَ ذَهَبَ مَالُهُ.

ترجمه:

این روایت از ابراهیم بن عبد الحمید از امام کاظم (ع) نقل شده است:

"کسی که گندم بخرد، مالش افزایش می یابد و کسی که آرد بخرد، نصف مالش از دست می رود و کسی که نان بخرد، مالش تمام می شود."

۳۴- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْأَخْذِ مِنَ الطَّعَامِ بِالْكَيْلِ وَكَرَاهَةِ الْأَخْذِ جَزَافاً

اشاره

(۳) ۳۴ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْأَخْذِ مِنَ الطَّعَامِ بِالْكَيْلِ وَكَرَاهَةِ الْأَخْذِ جَزَافاً

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۳۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۹۳۹-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ فَضَالٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: شَكََا قَوْمٌ إِلَى النَّبِيِّ ص سُرْعَةَ نَفَادِ طَعَامِهِمْ فَقَالَ تَكِيلُونَ أَوْ تَهِيلُونَ قَالُوا نَهِيلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ يَعْنِي الْجَزَافَ قَالَ كِيلُوا فَإِنَّهُ أَعْظَمُ لِلْبَرَكَةِ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى عَنِ الدَّهْقَانِ عَنْ دُرُسْتٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

این روایت از یونس بن یعقوب از امام صادق (ع) نقل شده است:

"گروهی از مردم به پیامبر (ص) شکایت کردند که غذایشان سریع تمام می شود. پیامبر (ص) پرسید: آیا غذا را می کشید یا بدون اندازه گیری مصرف می کنید؟ آن ها پاسخ دادند: بدون اندازه گیری، ای رسول خدا. پیامبر (ص) فرمود: اندازه گیری کنید، زیرا این کار باعث برکت بیشتری می شود.

١- الكافي ٥- ١٦٧- ٢.

٢- التهذيب ٧- ١٦٢- ٧١٥.

٣- الباب ٣٤ فيه ٣ أحاديث.

٤- الكافي ٥- ١٦٧- ١.

٥- التهذيب ٧- ١٦٣- ٧٢٢.

[رقم الحديث الكلي: ٢٢٩٤٠ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٩٤٠- ٢- (١) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمُونٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ مِسْمَعٍ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا أَبَا سَيَّارٍ إِذَا أَرَادَتِ الْخَادِمُ أَنْ تَعْمَلَ الطَّعَامَ فَمُرْهَا فَلْتَكِلْهُ فَإِنَّ الْبَرَكََةَ فِيمَا كِيلَ.

ترجمه:

این روایت از مسمع نقل شده است که امام صادق (ع) فرموده اند:

"ای ابو سیار، زمانی که کنیزت بخواهد غذا بپزد، به او دستور بده که آن را وزن کند، زیرا برکت در چیزی است که وزن شده است

[رقم الحديث الكلي: ٢٢٩٤١ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٩٤١-٣-(٢) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص كِيلُوا طَعَامَكُمْ فَإِنَّ الْبَرَكَهَ فِي الطَّعَامِ الْمَكِيلِ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٣)

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يُدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

این روایت از حفص بن عمر از امام صادق (ع) نقل شده است که رسول خدا (ص) فرموده اند:

"غذای خود را اندازه گیری کنید، زیرا برکت در غذایی است که اندازه گیری شده باشد."

٣٥- بَابُ اسْتِحْبَابِ تَجَرُّبَةِ الْأَشْيَاءِ وَ مُلَازِمَةِ مَا يَنْفَعُ مِنَ الْمَعَامَلَاتِ وَ مَا يَنْبَغِي أَنْ يَكْتُبَ مَنْ عَلَيْهِ حَقٌّ

اشاره

(٥) ٣٥ بَابُ اسْتِحْبَابِ تَجَرُّبَةِ الْأَشْيَاءِ وَ مُلَازِمَةِ مَا يَنْفَعُ مِنَ الْمَعَامَلَاتِ وَ مَا يَنْبَغِي أَنْ يَكْتُبَ مَنْ عَلَيْهِ حَقٌّ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٤٢ - رقم الحديث الباب: ١]

۲۲۹۴۲-۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُذَافِرٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: شَكََا رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ص الْحُرْفَةَ فَقَالَ انْظُرْ بَيُّوعًا فَاشْتَرَهَا ثُمَّ بَعْهَا فَمَا رِبْحَتَ فِيهِ فَالْزَمَهُ.

ص: ۴۴۰

۱- الكافي ۵- ۱۶۷- ۳.

۲- الكافي ۵- ۱۶۷- ۲.

۳- الفقيه ۳- ۲۶۷- ۳۹۶۵.

۴- تقدم ما يدلّ عليه في الباب ۴ من أبواب عقد البيع و شروطه.

۵- الباب ۳۵ فيه ۷ أحاديث.

۶- الكافي ۵- ۱۶۸- ۱.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

این روایت از اسحاق بن عمار از امام صادق (ع) نقل شده است که پیامبر اکرم (ص) فرموده اند:

"مردی از تجارت خود به رسول خدا (ص) شکایت کرد. پیامبر (ص) فرمودند: نگاهی به فروش ها (چیزی که دیگران می خرند) بینداز و آن ها را بخر، سپس بفروش و هر چه در آن سود کردی، آن را ادامه بده.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۴۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۴۳-۲- (۲) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ شَجَرَةَ عَنْ بَشِيرِ النَّبَّالِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا رُزِقْتَ فِي (۳) شَيْءٍ فَالْزَمْهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ بَشِيرِ النَّبَّالِ (۴)

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

این روایت از بشیر نبال از امام صادق (ع) نقل شده است که فرموده اند:

"اگر در چیزی به تو رزق داده شد، آن را ادامه بده.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۴۴ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۹۴۴-۳- (۶) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ زَكَرِيَّا الْخَرَّازِ عَنْ يَحْيَى الْحَذَّاءِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ ع رُبَّمَا اشْتَرَيْتُ الشَّيْءَ بِحَضْرَةِ أَبِي فَأَرَى مِنْهُ مَا أَغْتَمُّ بِهِ فَقَالَ تَنَكُّبُهُ وَلَا تَشْتَرِ بِحَضْرَتِهِ فَإِذَا كَانَ لَكَ عَلَى رَجُلٍ حَقٌّ فَقُلْ لَهُ فَلْيَكْتُبْ وَ كَتَبَ فُلَانٌ بْنُ فُلَانٍ بِخَطِّهِ وَ أَشْهَدَ اللَّهُ عَلَى نَفْسِهِ وَ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيداً فَإِنَّهُ يُقْضَى فِي حَيَاتِهِ أَوْ بَعْدَ وَفَاتِهِ.

ترجمه:

این روایت از یحیی حذاء نقل شده است که گفت:

"به امام کاظم (ع) گفتم: گاهی اوقات چیزی را در حضور پدرم می خرم و از این کار غمگین می شوم. امام فرمودند: از خرید در حضور او اجتناب کن. و اگر حقی به گردن کسی داری، به او بگو تا آن را بنویسد. فلان پسر فلان به خط خود نوشت و خدا را بر خود شاهد گرفت و کافی است که خدا شاهد باشد. پس این حق در زمان حیات او یا پس از مرگش ادا می شود

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۴۵ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۹۴۵ - ۴ - (۷) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا نَظَرَ الرَّجُلُ فِي تِجَارَةٍ فَلَمْ يَرَ فِيهَا شَيْئًا فَلْيَتَحَوَّلْ إِلَى غَيْرِهَا.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (۸).

ترجمه:

این روایت از سکونی نقل شده است که امام صادق (ع) فرموده اند:

"وقتی مردی به تجارتی نگاه می کند و چیزی در آن نمی بیند (سودی نمی بیند)، باید به تجارت دیگری بپردازد

ص: ۴۴۱

۱- الفقيه ۳- ۱۶۹- ۳۶۳۷.

۲- الكافي ۵- ۱۶۸- ۳.

۳- في التهذيب و الفقيه- من، و هي نسخة في هامش المخطوط.

۴- الفقيه ۳- ۱۶۹- ۳۶۳۶.

۵- التهذيب ۷- ۱۴- ۶۰.

۶- الكافي ۵- ۳۱۸- ۵۵.

۷- الكافي ۵- ۱۶۸- ۲.

۸- التهذيب ۷- ۱۴- ۵۹.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۴۶ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۲۹۴۶- ۵- (۱) وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ فَضِيلٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: كُلُّ مَا افْتَتَحَ الرَّجُلُ بِهِ رِزْقَهُ فَهُوَ تِجَارَةٌ.

ترجمه:

این روایت از محمد بن فضیل از امام کاظم (ع) نقل شده است:

"هر چیزی که انسان با آن رزق خود را آغاز کند، تجارت است

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۴۷ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۹۴۷- ۶- (۲) وَعَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مِنَ النَّاسِ مَنْ رِزْقُهُ فِي التِّجَارَةِ وَ مِنْهُمْ مَنْ رِزْقُهُ فِي السَّيْفِ وَ مِنْهُمْ مَنْ رِزْقُهُ فِي لِسَانِهِ.

وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ أُخْتِ الْوَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ عَنْ خَالِهِ الْوَلِيدِ نَحْوَهُ (۳).

ترجمه:

این روایت از ولید بن صبیح نقل شده است که امام صادق (ع) فرموده اند:

"از مردم کسانی هستند که رزقشان در تجارت است و از آن ها کسانی هستند که رزقشان در شمشیر (جنگ) است و از آن ها کسانی هستند که رزقشان در زبان (سخنوری) است."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۴۸ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۲۹۴۸-۷- (۴) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَاءِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ حِيلَةُ الرَّجُلِ فِي بَابِ مَكْسَبِهِ.

ترجمه:

این روایت از وشاء از امام کاظم (ع) نقل شده است که فرموده اند:

"مهارت و تدبیر مرد در زمینه کسب و کارش است."

۳۶- بَابُ كَرَاهَةِ تَلَقِّي الرُّكْبَانِ وَ حَدُّهُ مَا دُونَ أَرْبَعَةِ فَرَاسِخَ وَ يَجُوزُ مَا زَادَ وَ كَرَاهَةِ شِرَاءِ مَا تُلْقَى وَ الْأَكْلُ مِنْهُ

اشاره

(۵) ۳۶ بَابُ كَرَاهَةِ تَلَقِّي الرُّكْبَانِ وَ حَدُّهُ مَا دُونَ أَرْبَعَةِ فَرَاسِخَ وَ يَجُوزُ مَا زَادَ وَ كَرَاهَةِ شِرَاءِ مَا تُلْقَى وَ الْأَكْلُ مِنْهُ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٤٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٤٩-١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ مِنْهَالِ الْقَصَّابِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا تَلَقَّ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص

ص: ٤٤٢

١- الكافي ٥- ٣٠٥- ٧، و أورده فى الحديث ١ من الباب ٢٠ من أبواب ما يكتسب به.

٢- الكافي ٥- ٣٠٥- ٥.

٣- الكافي ٥- ٣١٤- ٤٥.

٤- الكافي ٥- ٣٠٧- ١٢، و أورده فى الحديث ٤ من الباب ٢٠ من أبواب ما يكتسب به.

٥- الباب ٣٦ فيه ٦ أحاديث.

٦- الكافي ٥- ١٦٩- ٤.

نَهَى عَنِ التَّلَقَّى قَالَ وَ مَا حَدُّ التَّلَقَّى قَالَ مَا دُونَ غَدْوَةٍ أَوْ رَوْحَةٍ قُلْتُ وَ كَيْمُ الْغَدْوَةِ وَ الرَّوْحَةُ قَالَ أَرْبَعَةٌ فَرَأْسُهَا قَالَ ابْنُ أَبِي عُمَيْرٍ وَ مَا فَوْقَ ذَلِكَ فَلَيْسَ بِتَلَقٍّ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

از منهل قصاب نقل شده است که امام صادق (ع) فرمودند: "تلقی (استقبال یا خرید از مسیر راه) نکنید؛ زیرا رسول خدا (ص) از تلقی نهی کرده اند. پرسیدم: حد تلقی چیست؟ فرمودند: کمتر از یک غدوة یا روحة. پرسیدم: غدوة و روحة چقدر است؟ فرمودند: چهار فرسخ."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۵۰ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۵۰-۲- (۲) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُثَنَّى الْحَنَاطِ عَنْ مِنْهَالٍ الْقَصَّابِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا تَلَقَّ وَلَا تَشْتَرِ مَا تُلَقَّى وَلَا تَأْكُلُ مِنْهُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۳).

ترجمه:

از منهل قصاب نقل شده است که امام صادق (ع) فرمودند:

"تلقى (استقبال یا خرید از مسیر راه) نکنید و چیزی که تلقی شده را نخرید و از آن نخورید .

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۵۱ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۹۵۱-۳- (۴) وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مِنْهَالٍ الْقَصَّابِ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ تَلَقَّى الْغَنَمِ فَقَالَ لَا تَلَقَّ وَلَا تَشْتَرِ مَا تُلَقَّى وَلَا تَأْكُلُ مِنْ لَحْمٍ مَا تُلَقَّى.

ترجمه:

از منهل قصاب نقل شده است که از امام صادق (ع) درباره تلقی گوسفندان پرسید و امام فرمودند:
"تلقى (استقبال یا خرید از مسیر راه) نکن و چیزی که تلقی شده را نخر و از گوشت آن نیز نخور.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٥٢ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٩٥٢ - ٤ - (٥) وَبِإِسْنَادٍ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَحْيَى الْكَاهِلِيِّ عَنْ مِنْهَالٍ الْقَصَّابِ قَالَ: قُلْتُ لَهُ مَا حَدُّ التَّلْقَى قَالَ رَوْحَةٌ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

از منهل قصاب نقل شده است که گفت:

"به امام صادق (ع) گفتم: حد تلقی چیست؟ امام فرمودند: یک روحه."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٥٣ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٩٥٣ - ٥ - (٧) وَعَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرِ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ

ص: ٤٤٣

١- التهذيب ٧- ١٥٨- ٦٩٩.

٢- الكافي ٥- ١٦٨- ٢.

۳- التهذيب ۷- ۱۵۸- ۶۹۶.

۴- الفقيه ۳- ۲۷۳- ۳۹۸۹.

۵- الكافي ۵- ۱۶۸- ۳.

۶- التهذيب ۷- ۱۵۸- ۶۹۸.

۷- الكافي ۵- ۱۶۸- ۱، و أورد ذيله في الحديث ۱ من الباب ۳۷ من هذه الأبواب.

ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَا يَتَلَقَّى (۱) أَحَدُكُمْ تِجَارَةً خَارِجاً مِنَ الْمِصْرِ الْحَدِيثَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: أَحَدُكُمْ طَعَاماً (۲).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

این روایت از عروه بن عبدالله از امام محمد باقر (ع) نقل شده است که پیامبر اکرم (ص) فرموده اند:

"هیچ یک از شما نباید تجارتی را در خارج از شهر (مصر) بپذیرد

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۵۴ - رقم الحديث الباب: ۶]

۲۲۹۵۴- ۶- (۴) مُحَمَّدٌ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ رَوَى أَنَّ حَدَّ التَّلَقَّى رُوحَةٌ فَإِذَا صَارَ إِلَى أَرْبَعِ فَرَأْسِخَ فَهُوَ جَلَبٌ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يُدُلُّ عَلَى اسْتِحْبَابِ الْجَلَبِ فِي أَحَادِيثِ الْإِحْتِكَارِ (۵) وَغَيْرِهَا (۶).

ترجمه:

این روایت از محمد بن علی بن حسین نقل شده است که:

"حد تلقی یک روحه است. زمانی که به چهار فرسخ رسید، آن را جلب می نامند .

۳۷- بَابُ أَنَّهُ يُكْرَهُ أَنْ يَبِيعَ حَاضِرٌ لِبَادٍ

اشاره

(۷) ۳۷ بَابُ أَنَّهُ يُكْرَهُ أَنْ يَبِيعَ حَاضِرٌ لِبَادٍ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۵۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۹۵۵-۱- (۸) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص فِي حَدِيثٍ لَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ وَ الْمُسْلِمُونَ يَرْزُقُ اللَّهُ بَعْضَهُمْ مِنْ بَعْضٍ.

ص: ۴۴۴

۱- فی نسخه- يلتقى (هامش المخطوط).

۲- الفقيه ۳- ۲۷۳- ۳۹۸۸.

۳- التهذيب ۷- ۱۵۸- ۶۹۷.

۴- الفقيه ۳- ۲۷۴- ۳۹۹۰.

۵- تقدم في الحديث ۳ من الباب ۲۷ من هذه الأبواب.

۶- تقدم في الحديث ۱۸ من الباب ۱ من أبواب وجوب الحج.

۷- الباب ۳۷ فيه ۳ أحاديث.

۸- الكافي ۵- ۱۶۸- ۱، و أورد صدره في الحديث ۵ من الباب ۳۶ من هذه الأبواب.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ (۱)

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: ذَرُّوا الْمُسْلِمِينَ (۲)

ترجمه:

این روایت از عروه بن عبدالله از امام محمد باقر (ع) نقل شده است که پیامبر اکرم (ص) فرموده اند:

"حاضری برای بادیه نشین نفروشد و مسلمانان از یکدیگر بهره مند می شوند."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۵۶ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۵۶- ۲- (۳) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مَرَّارٍ عَنْ يُونُسَ قَالَ: تَفْسِيرُ قَوْلِ النَّبِيِّ ص لَا يَبِيعَنَّ حَاضِرٌ لِبَادٍ أَنَّ الْفَوَاكِهِ وَ جَمِيعَ أَصْنَافِ الْغَلَّاتِ إِذَا حُمِلَتْ مِنَ الْقَرْيِ إِلَى السُّوقِ فَلَا يَجُوزُ أَنْ يَبِيعَ أَهْلُ السُّوقِ لَهُمْ مِنَ النَّاسِ يَنْبَغِي أَنْ يَبِيعَهُ حَامِلُوهُ مِنَ الْقَرْيِ وَ السَّوَادِ فَأَمَّا مَنْ يَحْمِلُ مِنْ مَدِينَةٍ إِلَى مَدِينَةٍ فَإِنَّهُ يَجُوزُ وَ يَجْرِي مَجْرَى التَّجَارَةِ.

ترجمه:

این روایت از یونس نقل شده است که پیامبر اکرم (ص) فرمودند: "هیچ یک از شما نباید تجارتی را خارج از شهر انجام دهد." تفسیر این حدیث به شرح زیر است:

"فواکه و تمامی انواع محصولات زراعی که از روستاها به بازار حمل می شود، نباید توسط مردم بازار برای دیگران فروخته شود. بلکه باید حمل کنندگان آن از روستاها و مناطق حومه آن را بفروشد. اما کسی که از شهری به شهر دیگر حمل می کند، اجازه دارد و این تجارت محسوب می شود."

[رقم الحدیث الکی: ۲۲۹۵۷ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۲۹۵۷-۳- (۴) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ بُشْرَانَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْوَرَّاقِ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ دَعَا النَّاسَ يَرْزُقُ اللَّهُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ.

ترجمه:

این روایت از جابر نقل شده است که پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

"هیچ یک از شما نباید برای بادیه نشین (روستایی) بفروشد. مردم را بگذارید که خداوند به یکدیگر رزق بدهد."

۳۸- بَابُ كَرَاهَةِ مَنْعِ قَرْضِ الْخَمِيرِ وَالْخُبْزِ وَالْمِلْحِ وَمَنْعِ النَّارِ

اشاره

(۵) ۳۸ بَابُ كَرَاهَةِ مَنْعِ قَرْضِ الْخَمِيرِ وَالْخُبْزِ وَالْمِلْحِ وَمَنْعِ النَّارِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٥٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٥٨-١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ بُنَانِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ الْمُغِيرَةِ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ

ص: ٤٤٥

١- التهذيب ٧-١٥٨-٦٩٧.

٢- الفقيه ٣-٢٧٣-٣٩٨٨.

٣- الكافي ٥-١٧٧-١٥.

٤- أمالي الطوسي ٢-١١.

٥- الباب ٣٨ فيه ٣ أحاديث.

٦- التهذيب ٧-١٦٢-٧١٨.

جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: لَا تُمَانِعُوا قَرْضَ الْخَمِيرِ وَالْخُبْزِ فَإِنَّ مَنَعَهُ يُورِثُ الْفَقْرَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ السَّكُونِيِّ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

این روایت از سکونی از امام جعفر صادق (ع) نقل شده است که از پدرش (ع) نقل می کنند:

"قرص نان و خمیر را منع نکنید، زیرا منع آن فقر می آورد."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۵۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۵۹-۲- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ السَّنْدِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ (۳) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع لَا يَحِلُّ مَنَعُ الْمِلْحِ وَ النَّارِ.

ترجمه:

این روایت از ابی البختری از امام صادق (ع) نقل شده است که ایشان از امیرالمؤمنین علی (ع) نقل می کنند:

"منع کردن نمک و آتش حلال نیست."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۶۰ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۹۶۰-۳- (۴) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَعْدَانَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا تُمَانِعُوا قَرْضَ الْخَمِيرِ وَ اقْتَبَسَ النَّارِ فَإِنَّهُ يَجْلِبُ الرِّزْقُ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ مَعَ مَا فِيهِ مِنْ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۵).

ترجمه:

این روایت از معاویه بن عمار نقل شده است که امام صادق (ع) فرمودند:

"قرص خمیر و گرفتن آتش را منع نکنید، زیرا این کار رزق را برای اهل خانه می آورد و دارای مکارم اخلاقی اس

۳۹- بَابُ كَرَاهَةِ إِحْصَاءِ الْخُبْرِ مَعَ الْغِنَى عَنْ ذَلِكَ وَ جَوَازِ اقْتِرَاضِهِ عَدَدًا وَإِنْ رُدَّ أَصْغَرَ أَوْ أَكْبَرَ مَعَ التَّرَاضِي

اشاره

(۶) ۳۹ بَابُ كَرَاهَةِ إِحْصَاءِ الْخُبْرِ مَعَ الْغِنَى عَنْ ذَلِكَ وَ جَوَازِ اقْتِرَاضِهِ عَدَدًا وَإِنْ رُدَّ أَصْغَرَ أَوْ أَكْبَرَ مَعَ التَّرَاضِي

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۶۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۹۶۱-۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى

ص: ۴۴۶

۱- الفقيه ۳- ۲۶۹- ۳۹۷۳.

۲- الكافي ۵- ۳۰۸- ۱۹، و آورده عن قرب الإسناد في الحديث ۲ من الباب ۵ من أبواب إحياء الموات.

۳- في نسخة- ابن أبي البختري (هامش المخطوط).

۴- الكافي ۵- ۳۱۵- ۴۷.

۵- يأتي في الباب ۳۹ من هذه الأبواب، وفي الباب ۲۱ من أبواب الدين.

٦- الباب ٣٩ فيه حديثان.

٧- التهذيب ٧- ١٦٣- ٧٢١، و أورد صدره في الحديث ٢ من الباب ٣٣ من هذه الأبواب.

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنِ الْكِنَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّهُ قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ص عَلَى عَائِشَةَ وَ هِيَ تُحْصِي الْخُبْزَ فَقَالَ يَا عَائِشَةُ لَا تُحْصِي الْخُبْزَ فَيُحْصَى عَلَيْكَ.

وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: يَا حُمَيْرَاءُ لَا تُحْصِينَ فَيُحْصَى عَلَيْكَ (١)

ترجمه:

این روایت از الکنانی از امام صادق (ع) نقل شده است که در حدیثی فرمودن "پیامبر اکرم (ص) وارد خانه عایشه شد و دید که او در حال شمردن نان هاست. پیامبر (ص) فرمودند: ای عایشه، نان ها را نشمار، زیرا اگر تو آن ها را بشماری، بر تو نیز شمارش خواهند شد."

[رقم الحديث الكلي: ٢٢٩٦٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٩٦٢- ٢- (٢) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ مِسْكِينٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَسْتَقْرِضُ الرَّغِيفَ مِنَ الْحِيرَانِ فَنَأْخُذُ كَبِيرًا وَ نُعْطَى صَغِيرًا أَوْ نَأْخُذُ صَغِيرًا وَ نُعْطَى كَبِيرًا قَالَ لَا بَأْسَ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى الْحُكْمِ الثَّانِي (٣).

ترجمه:

این روایت از اسحاق بن عمار نقل شده است که گفت:

"به امام صادق (ع) گفتم: از همسایگانمان قرص نان قرض می گیریم، گاهی بزرگ می گیریم و کوچک پس می دهیم، یا کوچک می گیریم و بزرگ پس می دهیم. امام فرمودند: اشکالی ندارد."

٤٠- بَابُ جَوَازِ مُبَايَعَةِ الْمُضْطَرِّ وَالرَّيْحِ عَلَيْهِ عَلَى كَرَاهِيَةٍ

اشاره

(٤) ٤٠ بَابُ جَوَازِ مُبَايَعَةِ الْمُضْطَرِّ وَالرَّيْحِ عَلَيْهِ عَلَى كَرَاهِيَةٍ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٦٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٦٣-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع جُعِلَتْ فِدَاكَ إِنَّ النَّاسَ يَزْعُمُونَ أَنَّ الرَّيْحَ عَلَى الْمُضْطَرِّ حَرَامٌ وَهُوَ مِنَ الرَّبَا قَالَ وَهَلْ رَأَيْتَ أَحَدًا يَشْتَرِي غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا إِلَّا مِنْ ضَرُورَةٍ يَا عُمَرُ قَدْ أَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرَّبَا فَارْبَحْ وَلَا تُرْبِهْ (٦) قُلْتُ وَ مَا الرَّبَا قَالَ دَرَاهِمَ بِدَرَاهِمٍ مِثْلَيْنِ بِمِثْلِ.

ص: ٤٤٧

١- الفقيه ٣- ٢٦٩- ٣٩٧٢.

٢- التهذيب ٧- ١٦٢- ٧١٩، و أورده فی الحديث ٢ من الباب ٢١ من أبواب الدين.

٣- يأتي في الباب ٢١ من أبواب الدين.

٤- الباب ٤٠ فيه ٤ أحاديث.

٥- الفقيه ٣- ٢٧٨- ٤٠٠٣، و أورده في الحديث ٢ من الباب ٦ من أبواب الربا.

۶- فی نسخه- و لا ترب (هامش المخطوط).

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

این روایت از عمر بن یزید نقل شده است که گفت:

به امام صادق (ع) گفتم: مردم معتقدند که سود گرفتن از کسی که به اضطراب افتاده حرام است و این از ربای حرام است. امام فرمودند: آیا دیده ای کسی ثروتمند یا فقیر به جز از روی ضرورت خرید کند؟ ای عمر، خداوند فروش را حلال و ربا را حرام کرده است. بنابراین، سود ببر ولی ربا نده. پرسیدم: ربا چیست؟ امام فرمودند: پول در برابر پول مثل به دو برابر مثل

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۶۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۶۴-۲- (۲) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْمِثْمِيِّ (۳) عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهَبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ (۴) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ عَضُوضٌ يَعْضُ كُلُّ امْرِئٍ عَلَى مَا فِي يَدِهِ (۵) وَيَنْسَى الْفَضْلَ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ وَ لَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ (۶) ثُمَّ يَنْبَرِي (۷) فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ أَقْوَامٌ يُبَايِعُونَ الْمُضْطَرِّينَ أُولَئِكَ هُمْ شَرَارُ النَّاسِ.

وَرَوَاهُ الْكَلْبِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَالٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهَبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع نَحْوَهُ (۸).

ترجمه:

این روایت از ابی ایوب از امام صادق (ع) نقل شده است که فرمودند:

"زمانی بر مردم خواهد آمد که هر کس بر آنچه در دست دارد محکم چنگ می زند و فضل را فراموش می کند. خداوند فرمود: فضل را بین خود فراموش نکنید (سوره بقره آیه ۲۳۷). در آن زمان، کسانی پیدا می شوند که با مضطربان (افراد نیازمند و مستأصل) معامله می کنند؛ آنها بدترین مردم هستند."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۶۵ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۹۶۵-۳- (۹) وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِيدٍ تَقَدَّمَتْ فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (۱۰) عَنْ الرِّضَا عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ ع نَحْوَهُ وَ زَادَ وَقَدْ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنْ بَيْعِ الْمُضْطَرِّ وَ عَنْ بَيْعِ الْغَرَرِ.

ترجمه:

این روایت از امام رضا (ع) از پدرانش از امام علی (ع) نقل شده است که فرمودند:

"و پیامبر اکرم (ص) از فروش به مضطر (فرد نیازمند و مستأصل) و از فروش غرری نهی کرده اند."

ص: ۴۴۸

۱- التهذيب ۷- ۱۸- ۷۸، والاستبصار ۳- ۷۲- ۲۳۸.

۲- التهذيب ۷- ۱۸- ۸۰، والاستبصار ۳- ۷۱- ۲۳۷.

۳- فی نسخة- أحمد بن الحسن المثنی (هامش المخطوط).

۴- فی الاستبصار- أبی تراب.

۵- فی الکافی - یدیه (هامش المخطوط).

۶- البقرة ۲- ۲۳۷.

۷- انبری له- اعترض له (الصحيح- برا- ۶- ۲۲۸۰).

۸- الکافی ۵- ۳۱۰- ۲۸.

۹- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۴۵- ۱۶۸.

۱۰- تقدمت فی الحديث ۴ من الباب ۵۴ من أبواب الوضوء.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۶۶ - رقم الحديث الباب: ۴]

۲۲۹۶۶- ۴- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِي نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ عَضُوضٌ يَعْضُ الْمُوسِرُ فِيهِ عَلَى مَا فِي يَدَيْهِ وَلَمْ يُؤْمَرْ بِذَلِكَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا تَتَسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ (۲) تَنْهَدُ فِيهِ الْأَشْرَارُ وَتُسْتَذَلُّ الْأَخْيَارُ وَيُبَايِعُ الْمُضْطَرُّونَ وَقَدْ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنْ بَيْعِ الْمُضْطَرِّينَ.

أَقُولُ: وَتَقْدَمُ مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ (۳) وَيَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۴).

ترجمه:

این روایت از محمد بن حسین رضی در نهج البلاغه از امیرالمؤمنین علی (ع) نقل شده است که فرمودند:

"زمانی بر مردم خواهد آمد که هر کس به آنچه در دست دارد محکم چنگ می زند و این امر به او امر نشده است. خداوند عز و جل فرمود: فضل را بین خود فراموش نکنید (آیه ۲۳۷ از سوره بقره). در آن زمان، اشرار بر سر کار می آیند و اخیار تحت فشار قرار می گیرند و معاملات با مضطربان صورت می گیرد، در حالی که پیامبر اکرم (ص) از فروش به مضطربان نهی کرده اند

٤١- بَابُ كَرَاهَةِ الْوُكُسِ الْكَثِيرِ

اشاره

(٥) ٤١ بَابُ كَرَاهَةِ الْوُكُسِ (٦) الْكَثِيرِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٦٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٦٧-١- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْقُرَشِيِّ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَرَأَيْتُ فِي مَنَامِي كَأَنَّ شَبَحًا مِنْ خَشَبٍ أَوْ رَجُلًا مَنُحُوتًا مِنْ خَشَبٍ عَلَى فَرَسٍ مِنْ خَشَبٍ يُلَوِّحُ بِسَيْفِهِ وَأَنَا شَاهِدُهُ فَرِعًا مَرُغُوبًا فَقَالَ عَأَنْتَ رَجُلٌ تُرِيدُ اغْتِيَالَ رَجُلٍ فِي مَعِيشَتِهِ فَاتَّقِ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَكَ ثُمَّ يُمِيتُكَ فَقَالَ الرَّجُلُ أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أُوتِيتَ عِلْمًا وَاسْتَنْبَطْتَهُ مِنْ مَعْدِنِهِ إِنَّ رَجُلًا مِنْ جِيرَانِي عَرَضَ ضَيْعَتَهُ عَلَيَّ فَهَمَمْتُ أَنْ أَمْلِكَهَا بِوُكُسٍ كَثِيرٍ لِمَا عَلِمْتُ أَنَّهُ لَيْسَ لَهَا طَالِبٌ غَيْرِي.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٨).

ترجمه:

این روایت از اسماعیل بن عبدالله قرشی نقل شده است که مردی به امام صادق (ع) گفت: "در خواب دیدم شبیحی از چوب یا مردی تراشیده شده از چوب بر روی اسبی چوبین بود و با شمشیرش به این سو و آن سو می زد و من از ترس و وحشت نظاره گرش بودم." امام فرمود: "تو مردی هستی که قصد داری رزق مردی را به مخاطره بیندازی. پس از خدایی که تو را آفرید و سپس تو را می میراند،

پروا کن. "مرد گفت: "شهادت می دهم که تو دانش داری و از جایگاهش به آن دست یافته ای. یکی از همسایگانم زمین خود را به من پیشنهاد داد و من قصد داشتم آن را با قیمت خیلی کم بخرم، زیرا می دانستم کسی جز من خواهان آن نیست."

ص: ۴۴۹

-
- ۱- نهج البلاغة ۳- ۲۶۴- ۴۶۸.
 - ۲- البقرة ۲- ۲۳۷.
 - ۳- تقدم ما يدلّ عليه عموماً في الباب ۱۰ من هذه الأبواب.
 - ۴- يأتي في الباب ۴۱ من هذه الأبواب.
 - ۵- الباب ۴۱ فيه حديث واحد.
 - ۶- الوكس- النقص (الصحاح- وكس- ۳- ۹۸۹).
 - ۷- الكافي ۸- ۲۹۳- ۴۴۸ باختلاف، و أورد قطعة منه في الحديث ۴ من الباب ۲ من أبواب الودیعة.
 - ۸- تقدم في الحديث ۱ من الباب ۶ من هذه الأبواب.

۴۲- بَابُ اسْتِحْبَابِ كَوْنِ الْإِنْسَانِ سَهْلَ الْبَيْعِ وَالشِّرَاءِ وَالْقَضَاءِ وَالْإِقْتِضَاءِ

اشاره

(۱) ۴۲ بَابُ اسْتِحْبَابِ كَوْنِ الْإِنْسَانِ سَهْلَ الْبَيْعِ وَالشِّرَاءِ وَالْقَضَاءِ وَالْإِقْتِضَاءِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۶۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۹۶۸-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ حَنَانٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص بَارَكَ اللَّهُ عَلَى سَهْلِ الْبَيْعِ سَهْلَ الشَّرَاءِ سَهْلَ الْقَضَاءِ سَهْلَ الْإِقْتِضَاءِ.

ترجمه:

این روایت از حنان بن سدید از امام صادق (ع) نقل شده است که فرمودند:

"شنیدم که پیامبر اکرم (ص) می فرمود: خداوند بر فروش آسان، خرید آسان، قضاوت آسان و طلب آسان، برکت دهد."

این حدیث به اهمیت سادگی و سهولت در معاملات و تعاملات اجتماعی اشاره دارد. فروش، خرید، قضاوت و طلب آسان نه تنها به تعاملات بهتر و سالم تر بین افراد کمک می کند، بلکه موجب برکت و رضایت الهی نیز می شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۶۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۶۹-۲- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يُحِبُّ الْعَبْدَ يَكُونُ سَهْلَ الْبَيْعِ سَهْلَ الشَّرَاءِ سَهْلَ الْقَضَاءِ سَهْلَ الْإِقْتِضَاءِ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین (ع) نقل می کند که پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

"خداوند تبارک و تعالی بنده ای را دوست دارد که آسان فروش، آسان خریدار، آسان قاضی و آسان طلب باشد."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۷۰ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۲۹۷۰-۳- (۴) وَفِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِدْرِيسَ الشَّامِيِّ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيِّ عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ عَطَاءٍ عَنْ إِسْرَائِيلَ بْنِ يُونُسَ عَنْ زَيْدِ بْنِ عَطَاءٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص غَفَرَ اللَّهُ لِرَجُلٍ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانَ سَهْلًا إِذَا بَاعَ سَهْلًا إِذَا اشْتَرَى سَهْلًا إِذَا قَضَى سَهْلًا إِذَا اسْتَقْضَى (۵).

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۶).

ترجمه:

این روایت از جابر نقل شده است که پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

"خداوند مردی از امت های پیشین را بخشید، زیرا او در فروش، خرید، قضاوت و طلب آسان گیر بود."

ص: ۴۵۰

۱- الباب ۴۲ فيه ۳ أحاديث.

۲- التهذيب ۷- ۱۸- ۷۹.

۳- الفقيه ۳- ۱۹۶- ۳۷۳۷.

۴- الخصال- ۱۹۷- ۶.

۵- فی المصدر- اقتضى.

۶- تقدم فی الحديث ۱ من الباب ۲، و فی الباب ۴ من هذه الأبواب.

۴۳- بَابُ اسْتِحْبَابِ اخْتِيَارِ شِرَاءِ الْجَيِّدِ وَ بَيْعِهِ وَ كَرَاهَةِ اخْتِيَارِ الرَّدِيِّ ء

اشاره

(۱) ۴۳ بَابُ اسْتِحْبَابِ اخْتِيَارِ شِرَاءِ الْجَيِّدِ وَ بَيْعِهِ وَ كَرَاهَةِ اخْتِيَارِ الرَّدِيِّ ء

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۷۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۹۷۱-۱- (۲) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۳) عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَنَتْرِ الْوَشَاءِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَيَّ شَيْءٍ تُعَالِجُ قُلْتُ أبيعُ الطَّعَامَ فَقَالَ لِي اشْتَرِ الْجَيِّدَ وَ بَعِ الْجَيِّدَ فَإِنَّ الْجَيِّدَ إِذَا بَعْتَهُ قِيلَ لَهُ بَارَكَ اللَّهُ فِيكَ وَ فِيمَنْ بَاعَكَ.

ترجمه:

این روایت از عاصم بن حمید نقل شده است که گفت:

امام صادق (ع) به من فرمود: "چه چیزی را معالجه می کنی؟" گفتم: "غذا می فروشم." امام فرمود: "خوب بخر و خوب بفروش، زیرا وقتی خوب می فروشی، به آن گفته می شود: خداوند در تو و در کسی که تو را فروخت، برکت دهد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٧٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٩٧٢-٢- (٤) وَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ (٥) عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ مَرْوَكِ بْنِ عُبَيْدٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ: فِي الْجَيِّدِ دَعْوَتَانِ وَ فِي الرَّدِيِّ دَعْوَتَانِ يُقَالُ لِصَاحِبِ الْجَيِّدِ بَارَكَ اللَّهُ فِيكَ وَ فِيْمَنْ بَاعَكَ وَ يُقَالُ لِصَاحِبِ الرَّدِيِّ لَا بَارَكَ اللَّهُ فِيكَ وَ لَا فِيْمَنْ بَاعَكَ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مَرْوَكِ بْنِ عُبَيْدٍ (٦).

ترجمه:

این روایت از مروک بن عبید از کسی که او را ذکر کرده، از امام صادق (ع) نقل شده است که فرمودند:

"در خوب دو دعا است و در بد نیز دو دعا است. به صاحب خوب گفته می شود: خداوند در تو و کسی که تو را فروخت، برکت دهد. و به صاحب بد گفته می شود: خداوند در تو و کسی که تو را فروخت، برکت ندهد."

ص: ٤٥١

١- الباب ٤٣ فيه حديثان.

٢- الكافي ٥- ٢٠٢- ٢.

٣- في نسخة- محمد بن أحمد (هامش المخطوط).

٤- الكافي ٥- ٢٠١- ١.

٥- في المصدر زيادة- عن محمد بن عبد الجبار.

٤٤ - بَابُ كَرَاهَةِ الْإِسْتِحْطَاطِ بَعْدَ الصَّفَقَةِ وَقَبُولِ الْوَضِيعَةِ وَعَدَمِ تَحْرِيمِ ذَلِكَ فِي الْبَيْعِ وَلَا فِي الْإِجَارَةِ

إشارة

(١) ٤٤ بَابُ كَرَاهَةِ الْإِسْتِحْطَاطِ بَعْدَ الصَّفَقَةِ وَقَبُولِ الْوَضِيعَةِ وَعَدَمِ تَحْرِيمِ ذَلِكَ فِي الْبَيْعِ وَلَا فِي الْإِجَارَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٧٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٧٣ - ١ - (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْكَرْخِيِّ (٣) قَالَ: اشْتَرَيْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع جَارِيَةً فَلَمَّا ذَهَبْتُ أَنْقُدُهُمْ قُلْتُ أَسْتَحِطُّهُمْ قَالَ لَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص - نَهَى عَنِ الْإِسْتِحْطَاطِ بَعْدَ الصَّفَقَةِ (٤).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (٥)

وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدَ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ نَحْوَهُ (٦) وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ الْكَرْخِيِّ مِثْلَهُ (٧).

ترجمه:

این روایت از ابراهیم کرخی نقل شده است که گفت:

"برای امام صادق (ع) کنیزی خریدم. وقتی خواستم پول را به فروشنده بدهم، گفتم که تخفیف بگیرم. امام فرمودند: خیر، زیرا پیامبر اکرم (ص) از درخواست تخفیف بعد از معامله منع کرده اند .

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٧٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٩٧٤-٢- (٨) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَلِيِّ أَبِي الْأَكْرَادِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ

ص: ٤٥٢

١- الباب ٤٤ فيه ٧ أحاديث.

٢- الكافي ٥- ٢٨٦- ١.

٣- فى نسخة- إبراهيم الكلابي (هامش المخطوط).

٤- فى نسخة من التهذيب- الضمنية (هامش المخطوط).

٥- التهذيب ٧- ٢٣٣- ١٠١٧، والاستبصار ٣- ٧٣- ٣٤٣.

٦- التهذيب ٧- ٨٠- ٣٤٥.

٧- الفقيه ٣- ٢٣١- ٣٨٥٢ وفيه- إبراهيم بن زياد الكرخي.

٨- التهذيب ٧- ٢٣٤- ١٠٢٠، وأورد نحوه فى الحديث ٣ من الباب ٢٣ من أبواب الاجارة.

عَ إِنِّي أَتَقَبَّلُ الْعَمَلَ فِيهِ الصَّنَاعَةُ (١) وَفِيهِ النَّقْشُ فَأُشَارِطُ عَلَيْهِ النَّقَّاشَ عَلَى شَيْءٍ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ الْعَشْرَةَ أَزْوَاجَ بِخَمْسَةِ دَرَاهِمٍ وَالْعَشْرِينَ بِعَشْرَةٍ فَإِذَا بَلَغَ الْحِسَابُ قُلْتُ لَهُ أَحْسِنْ فَأَسْتَوْضِعُهُ مِنَ الشَّرْطِ الَّذِي شَارَطْتُهُ عَلَيْهِ قَالَ تَطِيبُ (٢) نَفْسُهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ لَا بَأْسَ.

ترجمه:

این روایت از علی ابی الأکراد نقل شده است که گفت:

"به امام صادق (ع) گفتم: کارهایی که شامل صنعت و نقاشی می شود را قبول می کنم و با نقاش بر سر مبلغی توافق می کنم، به طوری که ده جفت را به پنج درهم و بیست جفت را به ده درهم بفروشم. وقتی حساب به پایان می رسد، به او می گویم که احسان کند و از شرطی که با او توافق کرده ام، کم کنم. امام فرمودند: آیا او راضی است؟ گفتم: بله. امام فرمودند: اشکالی ندارد .

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٧٥ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٩٧٥ - ٣ - (٣) وَ عَنْهُ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُعَلَّى أَبِي عَثْمَانَ عَنْ مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّجُلِ يَشْتَرِي الْمَتَاعَ ثُمَّ يَسْتَوْضِعُ قَالَ لَا بَأْسَ وَ أَمَرَنِي فَكَلَّمْتُ لَهُ رَجُلًا فِي ذَلِكَ.

ترجمه:

این روایت از معلى بن خنيس نقل شده است که گفت:

"از امام صادق (ع) درباره مردی که کالا می خرد و سپس درخواست تخفیف می کند، پرسیدم. امام فرمودند: اشکالی ندارد و به من دستور دادند که برای او با مردی در این باره صحبت کنم .

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٧٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٩٧٦ - ٤ - (٤) وَ عَنْهُ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ الرَّجُلُ يَسْتَوْهَبُ مِنَ الرَّجُلِ الشَّيْءَ بَعْدَ مَا يَشْتَرِي فَيَهَبُ لَهُ أَيْضَلُحُ لَهُ قَالَ نَعَمْ.

ترجمه:

این روایت از یونس بن یعقوب از امام صادق (ع) نقل شده است که گفت:

به امام (ع) گفتم: "مردی پس از خریدن چیزی از آن از او درخواست هدیه می کند و او نیز آن را به او هدیه می دهد. آیا این کار درست است؟" امام فرمودند: "بله .

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٧٧ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٢٩٧٧ - ٥ - (٥) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي الْعَطَارِدِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ اشْتَرَيْتُ الطَّعَامَ فَأَضَعُ فِي أَوَّلِهِ وَ أَزْبَحُ فِي آخِرِهِ فَأَسْأَلُ صَاحِبَهُ أَنْ يَحْطَّ عَنِّي فِي كُلِّ كُرٍّ كَذَا وَ كَذَا قَالَ هَذَا لَا خَيْرَ فِيهِ وَ لَكِنْ يَحْطُّ عَنْكَ جُمْلَةً قُلْتُ فَإِنْ حَطَّ عَنِّي أَكْثَرَ مِمَّا وَضَعْتُ قَالَ لَا بَأْسَ الْحَدِيثُ.

ترجمه:

این روایت از ابی العطار نقل شده است که گفت:

به امام صادق (ع) گفتم: "من غذا می خرم و در ابتدا قیمت پایین تری می گذارم و سپس در انتها سود می برم. از صاحبش می خواهم که در هر واحد وزن (کَرّ) از من تخفیف بدهد." امام فرمود: "این کار خیری ندارد، اما می توانی تخفیف را به صورت کلی درخواست کنی." گفتم: "اگر بیشتر از مقدار تخفیفی که در ابتدا قرار داده ام، تخفیف بدهد، چه؟" امام فرمودند: "اشکالی ندارد .

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٧٨ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۲۹۷۸-۶- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ زَيْدِ الشَّحَامِ قَالَ: أَتَيْتُ أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ عَ بِجَارِيَةٍ أَعْرَضُهَا عَلَيْهِ فَجَعَلَ يُسَاوِمُنِي وَ أَنَا أُسَاوِمُهُ ثُمَّ بَعْتُهَا إِيَّاهُ فَضَمِنَ عَلَيَّ يَدِي فَقُلْتُ جُعِلَتْ فِدَاكَ إِنَّمَا سَاوَمْتُكَ لِأَنْظُرَ الْمُسَاوَمَةَ تَبْغِي أَوْ لَا تَبْغِي وَقُلْتُ قَدْ حَطَطْتُ عَنْكَ

ص: ۴۵۳

۱- فی المصدر- الصياغة.

۲- فی المصدر- بطیب.

۳- التهذيب ۷- ۲۳۳- ۱۰۱۸، والاستبصار ۳- ۷۳- ۲۴۴.

۴- التهذيب ۷- ۲۳۳- ۱۰۱۹، والاستبصار ۳- ۷۴- ۲۴۵.

۵- التهذيب ۷- ۳۸- ۱۵۹، وأورده فی الحديث ۶ من الباب ۵ من أبواب عقد البيع و شروطه.

۶- الفقيه ۳- ۲۳۲- ۳۸۵۷.

عَشْرَةَ دَنَانِيرَ فَقَالَ هِيَ هَاتِ إِلَّا كَانَ هَذَا قَبْلَ الضَّمَنِ أَمَا بَلَغَكَ قَوْلُ رَسُولِ اللَّهِ ص - الْوَضِيعَةُ بَعْدَ الضَّمَنِ حَرَامٌ.

وَرَوَاهُ الْكَلِينِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ زَيْدِ الشَّحَامِ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ فَضَمَّ عَلَيَّ يَدِي وَقَالَ الْوَضِيعَةُ بَعْدَ الضَّمَنِ (۱).

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيْسَى عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

این روایت از زید شحام نقل شده است که گفت:

"با جاریه ای به نزد ابا جعفر محمد بن علی (ع) رفتم و او شروع به چانه زدن با من کرد و من هم چانه زدم. سپس آن را به او فروختم و ضمانت را بر عهده من گذاشت. گفتم: فدایت شوم، فقط با تو چانه زدم تا ببینم چانه زدن مناسب است یا خیر و گفتم که ده دینار از تو کم می کنم. امام فرمود: هیهات، این باید قبل از ضمانت انجام می شد. آیا نشنیده ای که پیامبر اکرم (ص) فرمود: تخفیف پس از ضمانت حرام است؟ .

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٧٩ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٢٩٧٩ - ٧ - (٣) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ يُوسُفَ بْنِ يَعْقُوبَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع الرَّجُلُ يَشْتَرِي مِنَ الرَّجُلِ الْبَيْعَ فَيَسْتَوْهِيهِ بَعْدَ الشَّرَاءِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَحْمِلَهُ عَلَى الْكُرْهِ قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ.

ترجمه:

این روایت از یوسف بن یعقوب نقل شده است که گفت:

"به امام صادق (ع) گفتم: مردی از مرد دیگری چیزی می خرد و پس از خرید، آن را بدون اینکه او را تحت فشار قرار دهد، از او درخواست تخفیف می کند. امام فرمود: اشکالی ندارد .

٤٥- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْمُمَاكَسَةِ وَ التَّحْفُظِ مِنَ الْعَبْنِ

اشاره

(٤) ٤٥ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْمُمَاكَسَةِ وَ التَّحْفُظِ مِنَ الْعَبْنِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٨٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٨٠-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ (٦) عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع وَ قَدْ قَالَ لَهُ أَبُو حَنِيفَةَ عَجِبَ النَّاسُ مِنْكَ أَمْسِ وَأَنْتَ بِعَرَفَةَ تُمَاكِسُ بِيَدْنِكَ أَشَدَّ مِكَاسٍ قَالَ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع وَ مَا لِلَّهِ مِنَ الرِّضَا أَنْ أُغْبَنَ فِي مَالِي.

ترجمه:

این روایت از حسین بن یزید نقل شده است که گفت:

"شنیدم ابوحنیفه به امام صادق علیه السلام عرض می کرد مردم دیروز از تو در عرفه تعجب کردند که تو به شدت در حال چانه زدن بودی. امام فرمودند: برای خداوند رضایتی نیست که من در مالم مغبون (ناراضی) باشم .

ص: ٤٥٤

١- الکافی ٥- ٢٨٦- ٢.

٢- التهذيب ٧- ٨٠- ٣٤٦.

٣- الفقيه ٣- ٢٣٢- ٣٨٥٦.

٤- الباب ٤٥ فيه ٣ أحاديث.

٥- الکافی ٤- ٥٤٦- ٣٠، و آورده فی الحديث ٢ من الباب ١٩ من أبواب الذبح.

٦- فی المصدر زیادة- عن علی بن أسباط.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٨١ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٩٨١ - ٢ - (١) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع مَا كَسِ الْمُشْتَرِي فَإِنَّهُ أَطِيبُ لِلنَّفْسِ وَإِنْ أُعْطِيَ الْجَزِيلَ فَإِنَّ الْمَغْبُونَ فِي بَيْعِهِ وَشِرَائِهِ غَيْرُ مَحْمُودٍ وَلَا مَأْجُورٍ.

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین نقل می کند که امام باقر (ع) فرمودند:

"با خریدار چانه بزن، زیرا این کار برای نفس خوشایندتر است. حتی اگر مبلغ زیادی داده شود، کسی که در فروش و خرید مغبون (متضرر) شود، نه مورد ستایش است و نه مأجور

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٨٢ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٩٨٢ - ٣ - (٢) وَفِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِيدٍ تَقَدَّمَتْ فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (٣) عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: الْمَغْبُونُ لَا مَحْمُودٌ وَلَا مَأْجُورٌ.

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (٤) وَفِي الْحَجِّ فِي أَبْوَابِ الذَّبْحِ (٥).

ترجمه:

حضرت رضا علیه السلام : مغبون (متضرر) نه مورد ستایش است و نه مأجور

٤٦- بَابُ مَا تَكَرَّرَ الْمُمَاكَسَةُ فِيهِ

اشاره

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٨٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٨٣-١- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ زِيَادِ الْقَنْدِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع يَقُولُ لِقَهْرْمَانِهِ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَشْتَرِيَ لِي مِنْ حَوَائِجِ الْحَجِّ شَيْئاً فَاشْتَرِ وَلَا تُمَّاكِسْ.

وَرَوَاهُ أَيْضاً مُرْسَلاً.

ترجمه:

این روایت از عبدالله بن سنان از امام صادق (ع) نقل شده است که فرمودند:

"علی بن حسین (ع) به قهرمان (کارگزار) خود می گفت: هرگاه خواستی برایم از نیازهای حج چیزی بخری، بخر و چانه زن .

ص: ٤٥٥

١- الفقیه ٣- ١٩٧- ٣٧٤٢.

٢- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ٢- ٤٨- ١٨٤.

٣- تقدمت فی الحديث ٤ من الباب ٥٤ من أبواب الوضوء.

- ۴- تقدم في الحديث ۲ من الباب ۱۰، وفي الباب ۱۱، وفي الحديث ۶ من الباب ۴۴ من هذه الأبواب، وفي الحديث ۹ من الباب ۹ من أبواب ما يكتسب به.
- ۵- تقدم في الحديث ۱ من الباب ۱۹ من أبواب الذبح.
- ۶- الباب ۴۶ فيه ۳ أحاديث.
- ۷- الفقيه ۳- ۱۹۷- ۳۷۴۴.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۸۴ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۸۴-۲- (۱) وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَأَنْسِ بْنِ مُحَمَّدٍ (۲) عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ صَلَّى عَلَىَّ عَ قَالَ: يَا عَلِيُّ لَا تُمَاكِسْ فِي أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ فِي شِرَاءِ الْأُضْحِيَّةِ وَالْكَفَنِ وَالنَّسَمَةِ وَالْكَرَاءِ إِلَى مَكَّةَ.

وَرَوَاهُ أَيْضاً مُرْسَلًا (۳)

وَفِي الْخِصَالِ بِإِسْنَادِهِ الْآتِي (۴) عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

این روایت از جعفر بن محمد (ع) از پدرش و از پدراناش (ع) در وصیت پیامبر اکرم (ص) به امام علی (ع) نقل شده است که فرمود:

"ای علی، در چهار چیز چانه نزن: خرید قربانی، کفن، نسَمه (برده) و کرایه سفر به مکه."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۸۵ - رقم الحديث الباب: ۳]

٢٢٩٨٥-٣-(٦) وَعَنْ أَبِيهِ وَ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى وَ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى رَفَعَهُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: لَا تُمَاكِسْ فِي أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ فِي الْأُضْحِيَّةِ وَ الْكَفَنِ وَ ثَمَنِ النَّسَمَةِ وَ الْكِرَاءِ إِلَى مَكَّةَ.

ترجمه:

این روایت از محمد باقر علیه السلام است که فرمود:

"ای علی، در چهار چیز چانه نزن: خرید قربانی، کفن، نسمة (آزادی برده) و کرایه سفر به مکه."

٤٧- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِسْتِئْثَارِ بِالْمَعِيشَةِ وَ كَتْمِهَا

اشاره

(٧) ٤٧ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِسْتِئْثَارِ بِالْمَعِيشَةِ وَ كَتْمِهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٨٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٨٦-١-(٨) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْأَحْوَلِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَيُّ شَيْءٍ مَعَاشُكَ قَالَ قُلْتُ: غُلَامَانِ لِي

ص: ٤٥٦

- ۱- الفقيه ۴- ۳۷۰- ۵۷۶۲، و آورده فی الحديث ۱ من الباب ۳۶ من أبواب التكفين.
- ۲- فی المصدر زیادة- عن أبيه جميعا.
- ۳- الفقيه ۳- ۱۹۷- ۳۷۴۳.
- ۴- یأتی فی الفائدة الأولى من الخاتمة- برقم (۹۷) و برمز (خ).
- ۵- الخصال- ۲۴۵- ۱۰۳.
- ۶- الخصال- ۲۴۵- ۱۰۲، و آورده فی الحديث ۲ من الباب ۳۶ من أبواب التكفين.
- ۷- الباب ۴۷ فيه حديث واحد.
- ۸- الكافي ۵- ۳۰۵- ۴.

وَجَمَلَانِ قَالَ فَقَالَ اسْتَرِ بِذَلِكَ مِنْ إِخْوَانِكَ فَإِنَّهُمْ إِنْ لَمْ يَضُرُّوكَ لَمْ يَنْفَعُوكَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (۱).

ترجمه:

این روایت از ابو جعفر احول نقل شده است که گفت:

"امام صادق (ع) به من فرمود: 'زندگی تو چگونه می گذرد؟' گفتم: 'دو غلام و دو شتر دارم.' امام فرمود: 'این موضوع را از برادرانت پنهان کن؛ زیرا اگر به تو ضرر نرسانند، به تو نفع هم نمی رسانند.'"

۴۸- بَابُ اسْتِحْبَابِ شِرَاءِ الصَّغَارِ وَ بَيْعِهَا كِبَاراً عِنْدَ ضَيْقِ الرِّزْقِ وَ مُعَالَجَةِ الْكُرسُفِ

اشاره

(۲) ۴۸ بَابُ اسْتِحْبَابِ شِرَاءِ الصَّغَارِ وَ بَيْعِهَا كِبَاراً عِنْدَ ضَيْقِ الرِّزْقِ وَ مُعَالَجَةِ الْكُرسُفِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٨٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٨٧-١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ الْمُثَنَّى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: مَنْ ضَاقَ عَلَيْهِ الْمَعَاشُ أَوْ قَالَ الرِّزْقُ فَلْيَشْتَرِ صِغَارًا وَلْيَبِيعْ كِبَارًا.

ترجمه:

این روایت از هشام مثنی نقل شده است که امام صادق (ع) فرمودند:

"کسی که معیشت یا رزق بر او تنگ شده است، باید کوچک ها را بخرد و بزرگ ها را بفروشد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٨٨ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٩٨٨-٢- (٤) قَالَ وَرَوَى عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ أَعْيَتْهُ الْحِيلَةُ فَلْيُعَالَجِ الْكُرْسُفَ.

ترجمه:

این روایت نقل شده است که امام صادق (ع) فرمودند:

"کسی که چاره ای ندارد (یا به بن بست رسیده است)، باید به کرسف (پنبه) پردازد."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٨٩ - رقم الحديث الباب: ٣]

۲۲۹۸۹-۳-(۵) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ
الْغَفَارِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَعْيَتْهُ
الْقُدْرَةُ فَلْيَرْبِّ صَغِيرًا.

زَعَمَ مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى أَنَّ الْغَفَارِيَّ مِنْ وَلَدِ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

ترجمه:

این روایت از عبدالله بن ابراهیم از کسی که او را نقل کرده، از امام صادق (ع) نقل شده است که
فرمود:

"پیامبر اکرم (ص) فرمودند: کسی که در قدرت (یا توانایی) به بن بست رسیده است، باید کوچک
ترها را تربیت کند."

ص: ۴۵۷

۱- التهذيب ۷- ۲۲۸- ۹۹۵.

۲- الباب ۴۸ فيه ۳ أحاديث.

۳- الكافي ۵- ۳۰۵- ۶.

۴- الكافي ۵- ۳۰۵- ۶ ذیل حدیث ۶.

۵- الكافي ۵- ۳۱۱- ۳۱.

۴۹- بَابُ الرِّيَادَةِ وَقْتُ النَّدَاءِ وَ الدُّخُولِ فِي سَوْمِ الْمُسْلِمِ وَ النَّجْشِ

اشاره

(۱) ۴۹ بَابُ الزِّيَادَةِ وَقَتِ النَّدَاءِ وَالدُّخُولِ فِي سَوْمِ الْمُسْلِمِ وَالنَّجْشِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۹۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۹۹۰-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ يَقِطِينَ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مِيَّاحٍ (۳) عَنْ أُمِّيَّةَ بْنِ عَمْرٍو الشَّعِيرِيِّ (۴) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ يَقُولُ إِذَا نَادَى الْمُنَادِي فَلَيْسَ لَكَ أَنْ تَزِيدَ (۵) وَإِنَّمَا يُحَرِّمُ الزِّيَادَةَ النَّدَاءُ (۶) وَيُحِلُّهَا السُّكُوتُ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

این روایت از امیه بن عمرو شعیری از امام صادق (ع) نقل شده است که فرمودند:

"امیرالمؤمنین (ع) می فرمود: وقتی منادی فریاد می زند، تو اجازه نداری چیزی اضافه کنی. تنها چیزی که اضافه کردن را حرام می کند، ندای منادی است و سکوت آن را حلال می کند."

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۹۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۹۱-۲- (۸) وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (۹) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْوَاشِمَةُ وَالْمُتَوَشِّمَةُ وَالنَّاجِشُ وَالْمَنْجُوشُ مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ ص.

ترجمه:

این روایت از عبدالله بن سنان از امام صادق (ع) نقل شده است که فرمودند:

"پیامبر اکرم (ص) فرمودند: واشمه (زن تتوکار) و متوشمه (کسی که تتو می گیرد) و ناجش (کسی که در معاملات قیمت ها را بالا می برد بدون قصد خرید) و منجوش (کسی که مورد فریب قرار می گیرد) بر زبان محمد (ص) لعنت شده اند."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٩٢ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٩٩٢-٣- (١٠) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَاقِدٍ

ص: ٤٥٨

-
- ١- الباب ٤٩ فيه ٤ أحاديث.
 - ٢- الكافي ٥- ٣٠٥- ٨.
 - ٣- فى التهذيب- الحسن بن مياح (هامش المخطوط).
 - ٤- فى نسخة من التهذيب- امية بن عمرو، عن الشعيرى (هامش المخطوط).
 - ٥- فى المختلف زيادة- وإذا سكت فلک أن تزيد (هامش المخطوط).
 - ٦- فى الفقيه زيادة- تسمع (هامش المخطوط).
 - ٧- التهذيب ٧- ٢٢٧- ٩٩٤. ورواه الصدوق فى الفقيه ٣- ٢٧١- ٣٩٧٩ مثله.
 - ٨- الكافي ٥- ٥٥٩- ١٣.
 - ٩- فى المصدر زيادة- عن أبيه.
 - ١٠- الفقيه ٤- ٥- ٤٩٦٨.

عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ ع فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي قَالَ: وَنَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ يَدْخُلَ الرَّجُلُ فِي سَوْمِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ.

ترجمه:

این روایت از حسین بن زید از امام صادق (ع) از پدرانش (ع) در حدیث المناهی نقل شده است که پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

"پیامبر خدا (ص) از این که مردی در معامله و قیمت گذاری برادر مسلمانش دخالت کند، نهی کرده اند."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٩٣ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٢٩٩٣ - ٤ - (١) وَفِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ الزَّنْجَانِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سَلَامٍ بِإِسْنَادٍ مُتَّصِلٍ إِلَى النَّبِيِّ ص أَنَّهُ قَالَ: لَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَدَابَرُوا.

مَعْنَاهُ أَنْ يَزِيدَ الرَّجُلُ فِي ثَمَنِ السِّلْعَةِ وَهُوَ لَا يُرِيدُ شِرَاءَهَا لِيَسْمَعَ غَيْرَهُ فَيَزِيدَ بِيَادَتِهِ وَالتَّاجِشُ خَائِنٌ وَالتَّدَابُرُ الْهَجْرَانُ (٢).

ترجمه:

این روایت از قاسم بن سلام با سند متصل به پیامبر اکرم (ص) نقل شده است که فرمودند:

"لا تناجشوا ولا تدابروا."

به این معنا است که مردی نباید قیمت کالا را بالا ببرد در حالی که قصد خرید آن را ندارد، فقط به این منظور که دیگری صدایش را بشنود و قیمت را با افزایش او بالا ببرد. ناجش (کسی که این کار را می کند) خائن است و تدابر نیز به معنای دوری و نادیده گرفتن یکدیگر است.

۵۰- بَابُ اسْتِحْبَابِ طَلَبِ قَلِيلِ الرِّزْقِ وَ كَرَاهَةِ اسْتِقْلَالِهِ وَ تَرْكِهِ

اشاره

(۳) ۵۰ بَابُ اسْتِحْبَابِ طَلَبِ قَلِيلِ الرِّزْقِ وَ كَرَاهَةِ اسْتِقْلَالِهِ وَ تَرْكِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۹۴ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۲۹۹۴-۱- (۴) مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُرَازِمٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَنْ طَلَبَ قَلِيلَ الرِّزْقِ كَانَ ذَلِكَ دَاعِيَةً إِلَى اجْتِلَابِ كَثِيرٍ مِنَ الرِّزْقِ.

ترجمه:

این روایت از اسحاق بن عمار نقل شده است که گفت:

"شنیدم امام صادق (ع) می فرمودند: کسی که کمترین رزق را طلب کند، این کار موجب جذب رزق زیادی می شود."

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٩٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٢٩٩٥-٢- (٥) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ بِلَالٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ

ص: ٤٥٩

-
- ١- معانى الأخبار- ٢٨٤، و أورد قطعة منه فى الحديث ٢ من الباب ١٠، و اخرى فى الحديث ١٣ من الباب ١٢ من أبواب عقد البيع و شروطه، و فى الحديث ١٥ من الباب ١ من أبواب بيع الثمار.
 - ٢- فى المصدر- و أما التدابر فالمصارمة و الهجران.
 - ٣- الباب ٥٠ فيه ٣ أحاديث.
 - ٤- الكافى ٥- ٣١١- ٢٩.
 - ٥- الكافى ٥- ٣١٨- ٥٦.

بَسَّامُ الْجَمَّالِ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ الصَّيْرِفِيِّ - فَجَاءَ رَجُلٌ يَطْلُبُ غَلَّةً بِدِينَارٍ وَ كَانَ قَدْ أَغْلَقَ بَابَ الْحَانُوتِ وَ خَتَمَ الْكِيسَ فَأَعْطَاهُ غَلَّةً بِدِينَارٍ فَقُلْتُ لَهُ وَيَحَكَ يَا إِسْحَاقُ - رُبَّمَا حُمِلَتْ لَكَ مِنَ السَّفِينَةِ أَلْفُ أَلْفٍ دِرْهَمٍ فَقَالَ تَرَى كَانَ بِي هَذَا لَكِنِّي سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَنْ اسْتَقَلَّ قَلِيلَ الرِّزْقِ حُرِمَ كَثِيرُهُ ثُمَّ التَفَتَ إِلَيَّ فَقَالَ يَا إِسْحَاقُ - لَا تَسْتَقِلَّ قَلِيلَ الرِّزْقِ فَتَحْرَمَ كَثِيرُهُ.

ترجمه:

از حسن بن بسام الجمال: هنگامی که نزد اسحاق بن عمار صیرفی بودم، مردی آمد که برای دیناری غله می خواست و او در را بسته و کیسه را مهر کرده بود. اسحاق به او غله ای به دیناری داد. به او گفتم: ای اسحاق، شاید از کشتی برایت هزار هزار درهم آورده اند. اسحاق پاسخ داد: به این فکر

نکردم، اما شنیدم ابا عبدالله می گفت: هر کس که رزق کم را کم بشمارد، از رزق زیاد محروم می شود. سپس به من گفت: ای اسحاق، رزق کم را کم بشمار تا از رزق زیاد محروم نشوی.

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٩٦ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٢٩٩٦-٣- (١) وَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ بُنْدَارٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ رَجُلٍ سَمَّاهُ عَنْ حُسَيْنِ الْجَمَّالِ (٢) قَالَ: شَهِدْتُ إِسْحَاقَ بْنَ عَمَّارٍ يَوْمًا وَقَدْ شَدَّ كَيْسَهُ وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَقُومَ فَجَاءَ إِنْسَانٌ يَطْلُبُ دَرَاهِمَ بَدِينَارٍ فَحَلَّ الْكَيْسَ فَأَعْطَاهُ دَرَاهِمَ بَدِينَارٍ قَالَ فَقُلْتُ لَهُ سُبْحَانَ اللَّهِ مَا كَانَ فَضْلُ هَذَا الدِّينَارِ فَقَالَ إِسْحَاقُ مَا فَعَلْتُ هَذَا رَغْبَةً فِي فَضْلِ الدِّينَارِ وَلَكِنْ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَنْ اسْتَقَلَّ قَلِيلَ الرِّزْقِ حُرِمَ الْكَثِيرُ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيٍّ بْنِ بِلَالٍ عَنِ الْحُسَيْنِ الْجَمَّالِ نَحْوَهُ (٣).

ترجمه:

از حسین الجمال: روزی شاهد اسحاق بن عمار بودم که کیسه خود را بسته بود و قصد برخاستن داشت. شخصی آمد و درخواست دراهم به دینار کرد. او کیسه را باز کرد و به او دراهم به دینار داد. به او گفتم: سبحان الله! چه فضیلتی در این دینار بود؟ اسحاق پاسخ داد: این کار را به خاطر فضیلت دینار نکردم، بلکه شنیدم ابا عبدالله می گفت: هر کس که رزق کم را کم بشمارد، از رزق زیاد محروم می شود.

٥١- بَابُ اسْتِحْبَابِ اجْتِنَابِ مُعَامَلَةِ مَنْ يُنْفِقُ مَالَهُ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ

اشاره

(٤) ٥١ بَابُ اسْتِحْبَابِ اجْتِنَابِ مُعَامَلَةِ مَنْ يُنْفِقُ مَالَهُ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٩٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٩٧-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

ص: ٤٦٠

١- الكافي ٥- ٣١١- ٣٠.

٢- في نسخة- الحسين الجمال (هامش المخطوط).

٣- التهذيب ٧- ٢٢٧- ٩٩٣.

٤- الباب ٥١ فيه حديثان.

٥- الكافي ٥- ٣١١- ٣٣.

مُحَمَّدٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ جَهْمِ بْنِ حُمَيْدٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع
إِذَا رَأَيْتَ الرَّجُلَ يُخْرِجُ مِنْ مَالِهِ فِي طَاعَةِ اللَّهِ فَأَعْلَمْ أَنَّهُ أَصَابَهُ مِنْ حَلَالٍ وَإِذَا أَخْرَجَهُ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ
فَأَعْلَمْ أَنَّهُ أَصَابَ (١) مِنْ حَرَامٍ.

ترجمه:

از جهنم بن حمید: ابوعبدالله گفت: وقتی مردی را می بینی که از مال خود در طاعت خدا خرج می کند، بدان که آن را از حلال به دست آورده است. و وقتی آن را در معصیت خدا خرج می کند، بدان که آن را از حرام به دست آورده است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۲۹۹۸ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۲۹۹۸-۲- (۲) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ الرَّجُلُ يَخْرُجُ ثُمَّ يَقْدُمُ عَلَيْنَا وَقَدْ أَفَادَ الْمَالَ الْكَثِيرَ فَلَا نَدْرِي اكْتَسَبَهُ مِنْ حَلَالٍ أَوْ حَرَامٍ فَقَالَ إِذَا كَانَ ذَلِكَ فَانْظُرْ فِي أَىِّ وَجْهِ يُخْرِجُ نَفَقَاتِهِ فَإِنْ كَانَ يُنْفِقُ فِيمَا لَا يَنْبَغِي مِمَّا يَأْتُمُّ عَلَيْهِ فَهُوَ حَرَامٌ.

ترجمه:

از احمد بن محمد بن عیسی: از کسی که او را روایت کرده از ابوعبدالله پرسیدم: مردی که بیرون می رود و سپس با مال زیاد نزد ما می آید، نمی دانیم آیا آن را از حلال کسب کرده یا حرام. ابوعبدالله پاسخ داد: اگر این چنین است، نگاه کن در چه راهی آن را خرج می کند؛ اگر در چیزی که نباید و گناه دارد خرج کند، آن مال حرام است.

۵۲- بَابُ اسْتِحْبَابِ جُلُوسِ بَائِعِ الثَّوْبِ الْقَصِيرِ وَ كَرَاهَةِ الْحَمْلِ فِي الْكُمِّ وَ عَدَمِ تَحْرِيمِهِ

اشارة

(۳) ۵۲ بَابُ اسْتِحْبَابِ جُلُوسِ بَائِعِ الثَّوْبِ الْقَصِيرِ وَ كَرَاهَةِ الْحَمْلِ فِي الْكُمِّ وَ عَدَمِ تَحْرِيمِهِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٢٩٩٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٢٩٩٩-١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ص عَلَى رَجُلٍ وَ مَعَهُ ثَوْبٌ يَبِيعُهُ وَ كَانَ الرَّجُلُ طَوِيلًا وَ الثَّوْبُ قَصِيرًا فَقَالَ لَهُ اجْلِسْ فَإِنَّهُ أَنْفَقَ لِسِلْعَتِكَ.

ترجمه:

از سکونی از ابوعبدالله: پیامبر (ص) بر مردی گذشت که لباسی برای فروش داشت. مرد بلند قد بود و لباس کوتاه. پیامبر (ص) به او گفت: بنشین زیرا که این برای فروش کالای تو بهتر است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٣٠٠٠ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٣٠٠٠-٢- (٥) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: جِئْتُ بِكِتَابٍ إِلَى أَبِي أَعْطَانِيهِ إِنْسَانٌ فَأَخْرَجْتُهُ مِنْ كُمِّي فَقَالَ

ص: ٤٦١

١- فى المصدر- أصابه.

٢- الكافى ٥- ٣١١- ٣٤، و أورده عن العلل فى الحديث ١ من الباب ٢٤ من أبواب الملابس.

٣- الباب ٥٢ فيه حديثان.

٤- الكافى ٥- ٣١٢- ٣٥، و التهذيب ٧- ٢٢٧- ٩٩١.

٥- الكافى ٥- ٣١٢- ٣٦.

لِي يَا بَنِي لَا تَحْمِلُ فِي كُمِّكَ شَيْئًا فَإِنَّ الْكُمَّ مُضِياعٌ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (١)

وَالَّذِي قَبْلَهُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ وَرَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي الْعِلَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَا جِيلَوِيهِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (٢) عَنْ ابْنِ الْقَدَّاحِ (٣).

ترجمه:

از ابن القداح از ابوعبدالله: کتابی برای پدرم آوردم که شخصی به من داده بود. آن را از آستینم بیرون آوردم. او گفت: ای پسر، چیزی را در آستینت حمل نکن، زیرا که آستین، جای امنی نیست

٥٣- بَابُ كَرَاهَةِ الشُّكْوَى مِنْ عَدَمِ الرِّبْحِ وَ مِنَ الْإِنْفَاقِ مِنْ رَأْسِ الْمَالِ

اشاره

(٤) ٥٣ بَابُ كَرَاهَةِ الشُّكْوَى مِنْ عَدَمِ الرِّبْحِ وَ مِنَ الْإِنْفَاقِ مِنْ رَأْسِ الْمَالِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٣٠٠١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٣٠٠١-١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرِ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَشْكُونَ فِيهِ رَبَّهُمْ قُلْتُ

وَكَيْفَ يَشْكُونَ فِيهِ رَبَّهُمْ قَالَ يَقُولُ الرَّجُلُ وَاللَّهِ مَا رَبِحْتُ شَيْئاً مُنْذُ كَذَا وَكَذَا وَلَا آكُلُ وَلَا أَشْرَبُ إِلَّا مِنْ رَأْسِ مَالِي وَيَحْكُ وَهَلْ أَصْلُ مَالِكَ وَذِرْوَتُهُ إِلَّا مِنْ رَبِّكَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (٦)

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٧).

ترجمه:

از جابر از ابی جعفر: رسول الله (ص) گفت: بر مردم زمانی خواهد آمد که به پروردگارشان شکایت می کنند. گفتم: چگونه به پروردگارشان شکایت می کنند؟ گفت: مرد خواهد گفت: به خدا قسم، از فلان زمان تاکنون هیچ چیز سود نکرده ام و نمی خورم و نمی نوشم مگر از سرمایه ام. وای بر تو! آیا اصل و رأس مال تو از پروردگارت نیست؟

ص: ٤٦٢

١- التهذيب ٧- ٢٢٧- ٩٩٢.

٢- في العلل زیادة- عن أبيه.

٣- علل الشرائع- ٥٨٢- ٢٠.

٤- الباب ٥٣ فيه حديث واحد.

٥- الكافي ٥- ٣١٢- ٣٧.

٦- التهذيب ٧- ٢٢٦- ٩٩٠.

٧- تقدم في الحديث ٣ من الباب ٦٦ من أبواب جهاد النفس، وفي الحديث ٨ من الباب ٤١ من أبواب الأمر والنهي.

۵۴- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْعُودِ فِي غَيْرِ طَرِيقِ الذَّهَابِ

اشاره

(۱) ۵۴ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْعُودِ فِي غَيْرِ طَرِيقِ الذَّهَابِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلي: ۲۳۰۰۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۳۰۰۲-۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ أَبِي مَسْرُوقٍ النَّهْدِيِّ عَنْ مُوسَى بْنِ عُمَرَ بْنِ بَزِيعٍ قَالَ: قُلْتُ لِلرِّضَا جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنَّ النَّاسَ رَوَوْا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص كَانَ إِذَا أَخَذَ فِي طَرِيقٍ رَجَعَ فِي غَيْرِهِ فَكَذَا كَانَ يَفْعَلُ قَالَ فَقَالَ نَعَمْ وَأَنَا أَفَعَلُهُ كَثِيرًا فَأَفَعَلُهُ ثُمَّ قَالَ لِي أَمَا إِنَّهُ أَرْزَقُ لَكَ.

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ (۳)

أَقُولُ: وَتَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي صَلَاةِ الْعِيدِ (۴) وَغَيْرِهَا (۵).

ترجمه:

از موسی بن عمر بن بزیع: به رضا (ع) گفتم: فدایت شوم، مردم روایت کرده اند که رسول الله (ص) هرگاه در مسیری می رفت، در مسیری دیگر برمی گشت؛ آیا اینطور بود؟ گفت: بله، و من هم این کار را زیاد می کنم، پس تو هم این کار را بکن. سپس به من گفت: بدان که این برایت ارزاق بیشتری خواهد داشت.

۵۵- بَابُ مَا يُسْتَحَبُّ أَنْ يُعْمَلَ لِقَضَاءِ الدَّيْنِ وَ سُوءِ الْحَالِ

اشاره

(۶) ۵۵ بَابُ مَا يُسْتَحَبُّ أَنْ يُعْمَلَ لِقَضَاءِ الدَّيْنِ وَ سُوءِ الْحَالِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ۲۳۰۰۳ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۳۰۰۳-۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَهْلِ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ إِنِّي قَدْ لَزِمَنِي دَيْنٌ فَادِّحْ فَكَتَبَ أَكْثَرَ مِنَ الْإِسْتِغْفَارِ وَ رَطَّبَ لِسَانَكَ بِقِرَاءَةِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ.

ترجمه:

از اسماعیل بن سهل: به ابی جعفر (ع) نوشتم که به بدهی سنگینی گرفتار شده ام. او نوشت: بسیار استغفار کن و زبانت را به خواندن سوره «انا انزلناه» تر کن.

ص: ۴۶۳

۱- الباب ۵۴ فيه حديث واحد.

۲- الكافي ۸- ۱۴۷- ۱۲۴، وأورده في الحديث ۲ من الباب ۳۶ من أبواب صلاة العيد.

۳- التهذيب ۷- ۲۲۶- ۹۸۷.

۴- تقدم في الحديث ١ من الباب ٣٦ من أبواب صلاة العيد.

۵- تقدم في الباب ٦٥ من أبواب آداب السفر.

٦- الباب ٥٥ فيه حديثان.

٧- الكافي ٥- ٣١٦- ٥١.

[رقم الحديث الكلي: ٢٣٠٠٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٣٠٠٤-٢- (١) وَعَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْفَضْلِ عَنْ أَبِي عَمْرِو الْحَذَاءِ قَالَ: سَاءَ حَالِي فَكَتَبْتُ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ فَكَتَبَ إِلَيَّ أَدِمَ قِرَاءَةَ إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ (٢) قَالَ فَقَرَأْتُهَا حَوْلًا فَلَمْ أَرِ شَيْئًا فَكَتَبْتُ إِلَيْهِ أَخْبِرْهُ بِسُوءِ حَالِي وَ إِنِّي قَدْ قَرَأْتُ إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ حَوْلًا كَمَا أَمَرْتَنِي وَلَمْ أَرِ شَيْئًا قَالَ فَكَتَبَ إِلَيَّ قَدْ وَفَى لَكَ الْحَوْلُ فَانْتَقِلْ مِنْهَا إِلَى قِرَاءَةِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قَالَ فَفَعَلْتُ فَمَا كَانَ إِلَّا يَسِيرًا حَتَّى بَعَثَ إِلَيَّ ابْنُ أَبِي دَاوُدَ فَقَضَى عَنِّي دَيْنِي وَ أَجْرِي عَلَى وَ عَلَى عِيَالِي وَ وَجَّهَنِي إِلَى الْبَصْرَةِ فِي وَكَالَتِهِ بِبَابِ كِلْتَا (٣) وَ أَجْرِي عَلَى خَمْسِمِائَةِ دِرْهَمٍ وَ كَتَبْتُ مِنَ الْبَصْرَةِ عَلَى يَدَيَّ عَلِيَّ بْنَ مَهْزِيَارٍ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ عَ أَنِّي كُنْتُ سَأَلْتُ أَبَاكَ عَنْ كَذَا وَ شَكُوتُ إِلَيْهِ كَذَا وَ أَنِّي قَدْ قُلْتُ الَّذِي أَحْبَبْتُ فَأَحْبَبْتُ أَنْ تُخْبِرَنِي مَوْلَايَ كَيْفَ أَصْنَعُ فِي قِرَاءَةِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ أَقْتَصِرُ عَلَيْهَا وَحْدَهَا فِي فَرَائِضِي وَ غَيْرِهَا أَمْ أَقْرَأُ مَعَهَا غَيْرَهَا أَمْ لَهَا حَدٌّ أَعْمَلُ بِهِ فَوْقَ عَ وَ قَرَأْتُ التَّوْقِيعَ لَا تَدْعُ مِنَ الْقُرْآنِ قَصِيرَةً وَ طَوِيلَةً وَ يُجْزِيكَ مِنْ قِرَاءَةِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ يَوْمَكَ وَ لَيْلَتِكَ مِائَةً مَرَّةً.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي التَّعْقِيبِ (٤) وَ الدُّعَاءِ (٥).

ترجمه:

< از ابی عمرو الحذاء: حال من بد شد و به ابی جعفر (ع) نوشتم. او به من نوشت: خواندن سوره «انا ارسلنا نوحا» را ادامه بده (نوح ٧١-١). آن را یک سال خواندم و چیزی ندیدم. به او نوشتم و خبر

از بدی حالم دادم و گفتم که یک سال «انا ارسلنا نوحاً» را همان طور که امر کردی، خواندم و چیزی ندیدم. او به من نوشت: سال تو تمام شده است، حالا به خواندن سوره «انا انزلناه» برو. این کار را انجام دادم و چیزی نگذشت که ابن ابی داود برایم فرستاد و بدهی ام را پرداخت و به من و خانواده ام کمک کرد و مرا به بصره در کارگزاری خود در باب کلتها فرستاد و برایم پانصد درهم مقرری تعیین کرد. از بصره به دست علی بن مهزیار به ابی الحسن (ع) نوشتم که از پدرت درباره این مسئله سوال کردم و شکایت نمودم و گفته ام آنچه را که دوست داشتی. اکنون می خواهم بدانم مولای من، در خواندن سوره «انا انزلناه» چگونه عمل کنم؟ آیا فقط آن را در فرائض و غیر آن بخوانم یا چیز دیگری هم با آن بخوانم یا حد مشخصی دارد؟ او نوشت: هیچ قسمت کوتاه یا طولانی از قرآن را ترک نکن و برایت کافی است که در روز و شب صد مرتبه سوره «انا انزلناه» را بخوانی.

ص: ۴۶۴

۱- الکافی ۵-۳۱۶-۵۰.

۲- نوح ۷۱-۱.

۳- فی المصدر- کلاء. و فی نسخة- بیار کابار، و فی أخرى- ببار کلتا (هامش المخطوط).

۴- تقدم فی الأحادیث ۳، ۶، ۱۰، ۱۱ من الباب ۱۸، و فی الحدیثین ۳، ۵ من الباب ۲۵، و فی الحدیث ۵ من الباب ۲۸ من أبواب التعقیب.

۵- تقدم فی البایین ۴۸، ۴۹ من أبواب الدعاء، و فی الحدیث ۱ من الباب ۲۲، و فی الأبواب ۲۳، ۲۶، ۲۸ من أبواب بقية الصلوات المندوبة.

۵۶- بَابُ اسْتِحْبَابِ طَلَبِ الرِّزْقِ بِمَضَرٍ وَ كَرَاهَةِ الْمَكْثِ بِهَا

اشاره

(۱) ۵۶ بَابُ اسْتِحْبَابِ طَلَبِ الرِّزْقِ بِمَضَرٍ وَ كَرَاهَةِ الْمَكْثِ بِهَا

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٣٠٠٥ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٣٠٠٥ - ١ - (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَاصِمِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ التَّمِيمِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: ذَكَرْتُ لَهُ مِصْرَ فَقَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص اَطْلُبُوا بِهَا الرِّزْقَ وَلَا تَطْلُبُوا (٣) بِهَا الْمَكْثَ ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مِصْرُ الْحُتُوفِ يُقَيِّضُ لَهَا قَصِيرَةَ الْأَعْمَارِ.

(٤)

ترجمه:

از علی بن اسباط از مردی از ابوعبدالله: به او درباره مصر گفتم. او گفت: رسول الله (ص) گفت: در آنجا رزق بجوئید ولی در آنجا نمانید. سپس ابوعبدالله گفت: مصر مکان مرگ است؛ برایش عمرهای کوتاه مقرر شده است.

٥٧- بَابُ اسْتِحْبَابِ بَيْعِ التِّجَارَةِ قَبْلَ دُخُولِ مَكَّةَ وَكَرَاهَةِ الْإِسْتِغَالِ بِهَا فِيهَا عَنِ الْعِبَادَةِ

اشاره

(٥) ٥٧ بَابُ اسْتِحْبَابِ بَيْعِ التِّجَارَةِ قَبْلَ دُخُولِ مَكَّةَ وَكَرَاهَةِ الْإِسْتِغَالِ بِهَا فِيهَا عَنِ الْعِبَادَةِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٣٠٠٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٣٠٠٦-١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ الْهَيْثَمِ النَّهْدِيِّ (٧)
عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ خَالِدِ بْنِ نَجِيحٍ الْجَوَانِ (٨) قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع إِنَّا نَجْلِبُ
الْمَتَاعَ مِنْ صَنْعَاءَ-

ص: ٤٦٥

-
- ١- الباب ٥٦ فيه حديث واحد.
 - ٢- الكافي ٥- ٣١٨- ٥٨، و أورد نحوه فى الحديث ٧ من الباب ٦٧ من أبواب ما يكتسب به.
 - ٣- فى نسخة- و لا تطيلوا (هامش المخطوط).
 - ٤- و تقدم ما يدلّ على استحباب الاغتراب فى طلب الرزق فى الباب ٢٩ من أبواب مقدمات التجارة.
 - ٥- الباب ٥٧ فيه حديث واحد.
 - ٦- التهذيب ٧- ٢٣٠- ١٠٠٢.
 - ٧- فى نسخة- الهيثم، عن النهدي، (هامش المخطوط) و كذلك المصدر.
 - ٨- فى المصدر- خالد بن نجيح الخراز.

نَبِيعُهُ بِمَكَّةَ الْعَشْرَةَ ثَلَاثَةَ عَشَرَ وَ اِثْنَى عَشَرَ وَ نَجَى ءُ بِهِ (١) فَيَخْرُجُ إِلَيْنَا تُجَارٌ مِنْ تُجَارِ مَكَّةَ- فَيُعْطُونَنَا
بِدُونِ ذَلِكَ الْأَحَدَ عَشَرَ وَ الْعَشْرَةَ وَ نِصْفٍ وَ دُونَ ذَلِكَ فَأَبِيعُهُ أَوْ أَقْدَمُ مَكَّةَ- فَقَالَ لِي بَعُهُ فِي الطَّرِيقِ وَ
لَا تَقْدَمْ بِهِ مَكَّةَ- فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَبَى أَنْ يَجْعَلَ مَتَجَرَ الْمُؤْمِنِ بِمَكَّةَ.

(٢)

ترجمه:

از خالد بن نجیح الجوان: به ابی الحسن موسی (ع) گفتم: ما کالاهایی از صنعاء می آوریم و در مکه به قیمت ده، سیزده، و دوازده می فروشیم و سپس با آن برمی گردیم. تاجران مکه به ما با قیمت کمتر یعنی یازده و ده و نیم و کمتر از آن می دهند. آیا آن را بفروشیم یا به مکه برگردیم؟ او گفت: در راه بفروش و به مکه نرو، زیرا که خداوند تعالی نخواسته است که تجارت مؤمن در مکه باشد.

۵۸- بَابُ كَرَاهَةِ الْبَيْعِ فِي الظَّلَالِ وَ تَحْرِيمِ الْغِشِّ

اشاره

(۳) ۵۸ بَابُ كَرَاهَةِ الْبَيْعِ فِي الظَّلَالِ وَ تَحْرِيمِ الْغِشِّ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلي: ۲۳۰۰۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۳۰۰۷-۱- (۴) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ: كُنْتُ أَبِيعُ السَّابِرِيَّ فِي الظَّلَالِ فَمَرَّ بِي أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ عَ رَاكِبًا فَقَالَ لِي يَا هِشَامُ إِنَّ الْبَيْعَ فِي الظَّلَالِ غِشٌّ وَ الْغِشُّ لَا يَحِلُّ.

وَرَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ (۵)

وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (۶)

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى تَحْرِيمِ الْغِشِّ بِمَا يَخْفَى فِيمَا يُكْتَسَبُ بِهِ (۷) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۸).

ترجمه:

از هشام بن حکم: من سابری (نوعی کالا) را در سایه می فروختم. ابوالحسن اول (ع) سواره بر من گذشت و گفت: ای هشام، فروش در سایه نوعی تقلب است و تقلب حلال نیست.

می گویم: و قبلاً آنچه دلالت بر حرام بودن تقلب دارد، ذکر شده است.

ص: ۴۶۶

۱- فی نسخه- ورعی به (هامش المخطوط).

۲- و تقدم ما يدلّ على جواز التجارة في مكة و عدم كراهتها في الحديثين ۱۵، ۱۸ من الباب ۱ من أبواب وجوب الحجّ.

۳- الباب ۵۸ فيه حديث واحد.

۴- الفقيه ۳- ۲۷۱- ۳۹۸۰.

۵- الكافي ۵- ۱۶۰- ۶.

۶- التهذيب ۷- ۱۳- ۵۴.

۷- تقدم في الباب ۸۶ من أبواب ما يكتسب به.

۸- يأتي في الحديث ۲ من الباب ۷، وفي الباب ۹ من أبواب العيوب.

۵۹- بَابُ اسْتِحْبَابِ تِجَارَةِ الْإِنْسَانِ فِي بِلَادِهِ وَ مُخَالَطَةِ الصُّلَحَاءِ

اشاره

(۱) ۵۹ بَابُ اسْتِحْبَابِ تِجَارَةِ الْإِنْسَانِ فِي بِلَادِهِ وَ مُخَالَطَةِ الصُّلَحَاءِ

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٣٠٠٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٣٠٠٨-١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ مَتَجَرُّهُ فِي بِلَادِهِ وَ يَكُونَ خُلَطَاؤُهُ صَالِحِينَ وَ يَكُونَ لَهُ أَوْلَادٌ يَسْتَعِينُ بِهِمْ.

وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ السَّعْدِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ يَرْفَعُهُ إِلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع مِثْلَهُ (٣) أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

از محمد بن علی بن حسین: علی بن حسین (ع) گفت: از خوشبختی مرد این است که کسب و کارش در کشور خودش باشد، دوستانش صالح باشند و فرزندانى داشته باشد که به او کمک کنند.

ص: ٤٦٧

١- الباب ٥٩ فيه حديث واحد.

٢- الفقيه ٣- ١٦٤- ٣٥٩٨، و آورده فى الحديث ١ من الباب ٦٩ من أبواب ما يكتسب به، و قطعة منه عن الكافي فى الحديث ٧ من الباب ١ من أبواب أحكام الأولاد.

٣- الخصال- ١٥٩- ٢٠٧.

٤- تقدم ما يدل على بعض المقصود فى الباب ٦٩ من أبواب ما يكتسب به، و فى الباب ١١ من أبواب أحكام العشرة.

٦٠- بَابُ كَرَاهَةِ دُخُولِ السُّوقِ أَوَّلًا وَ الْخُرُوجِ أَخِيرًا وَ اسْتِحْبَابِهِمَا فِي الْمَسَاجِدِ

إشارة

(١) ٦٠ بَابُ كَرَاهَةِ دُخُولِ السُّوقِ أَوَّلًا وَ الْخُرُوجِ أَخِيرًا وَ اسْتِحْبَابِهِمَا فِي الْمَسَاجِدِ (٢)

ترجمه:

[رقم الحديث الكلى: ٢٣٠٠٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٣٠٠٩ - ١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع جَاءَ أَعْرَابِيٌّ مِنْ بَنِي عَامِرٍ إِلَى النَّبِيِّ ص - فَسَأَلَهُ عَنْ شَرِّ بَقَاعِ الْأَرْضِ وَ خَيْرِ بَقَاعِ الْأَرْضِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ص شَرُّ بَقَاعِ الْأَرْضِ الْأَسْوَاقُ وَ هِيَ مَيْدَانُ إِبْلِيسَ - يَغْدُو بِرَأْيَتِهِ وَ يَضَعُ كُرْسِيَّهٖ وَ يَبِثُّ ذُرِّيَّتَهُ فَبَيْنَ مُطَفِّفٍ فِي قَفِيرٍ (٤) أَوْ سَارِقٍ فِي ذِرَاعٍ أَوْ كَاذِبٍ فِي سِلْعَةٍ فَيَقُولُ عَلَيْكُمْ بِرَجُلٍ مَاتَ أَبَوْهُ وَ أَبُوكُمْ حَتَّى فَلَا يَزَالُ مَعَ ذَلِكَ أَوَّلَ دَاخِلٍ وَ آخِرَ خَارِجٍ ثُمَّ قَالَ ع وَ خَيْرُ الْبَقَاعِ الْمَسَاجِدُ وَ أَحَبُّهُمْ إِلَى اللَّهِ أَوَّلُهُمْ دُخُولًا وَ آخِرُهُمْ خُرُوجًا مِنْهَا.

وَرَوَاهُ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ

ص: ٤٦٨

١- الباب ٦٠ فيه حديثان.

٢- لا يقال كيف يمكن عمل الناس كلهم بمضمون الباب، و هو دورى و يلزم أن لا يدخله أحد، و أن لا يخرج منه الأخير، لأننا نقول من المعلوم أن الكراهة تزول عند الضرورة، بل التحريم أيضا، و أكثر الداخلين إلى السوق يضطرون إلى دخوله لئلا يكون دخولهم أولا مكروها، و كذا من له ضرورة

إلى التاخر، و أيضا فيندفع الأشكال بامكان الاقتران، فيدخله اثنان فصاعدا دفعة، و لا يكون واحد منهم أولا، و كذا فى الخروج، و كذا فى دخول المساجد، و الخروج منها، على أن فعل المندوب و ترك المكروه مشروطان بالإمكان، ساقطان مع عدمه قطعا، لبطان تكليف ما لا يطاق عقلا و سمعا، و اعلم أن السوق مؤنثة و يجوز تذكيرها، نص عليه صاحب القاموس (منه. قده).

٣- الفقيه ٣- ١٩٩- ٣٧٥١، و أورده فى الحديث ١ من الباب ٦٨ من أبواب أحكام المساجد.

٤- فى المصدر زيادة- أو طائش فى ميزان.

بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرِ (عَنْ مُفَضَّلٍ عَنْ سَعِيدٍ) (١) عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ص وَ ذَكَرَ نَحْوَهُ (٢).

ترجمه:

از محمد بن علی بن حسین: علی بن حسین (ع) گفت: اعرابی ای از بنی عامر نزد پیامبر (ص) آمد و درباره بدترین و بهترین مکان های زمین پرسید. پیامبر (ص) گفت: بدترین مکان های زمین بازارها هستند که میدان ابلیس اند؛ او با پرچم خود می آید و صندلی اش را می گذارد و نسلش را منتشر می کند. میان ناقص فروشان، دزدان در ذراع و دروغگویان در کالاها. او می گوید: به شما سفارش می کنم مردی را که پدرش مرده و پدر شما زنده است، بپذیرید، و همیشه از اولین ورودی و آخرین خروجی خواهد بود. سپس گفت: بهترین مکان ها مساجد هستند و محبوب ترین ها نزد خداوند، اولین واردشوندگان و آخرین خارج شوندهگان از آن ها هستند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٣٠١٠ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٣٠١٠- ٢- (٣) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْمُفِيدِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ قُلُوبِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ

سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ جَابِرِ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَاقِرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
ص لِجَبْرِئِيلَ - أَيُّ الْبَقَاعِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى قَالَ الْمَسَاجِدُ وَ أَحَبُّ أَهْلِهَا إِلَى اللَّهِ أَوْلَهُمْ دُخُولًا إِلَيْهَا
وَ آخِرُهُمْ خُرُوجًا مِنْهَا قَالَ فَأَيُّ الْبَقَاعِ أَبْغَضُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى قَالَ الْأَسْوَاقُ وَ أَبْغَضُ أَهْلِهَا إِلَيْهِ أَوْلَهُمْ
دُخُولًا إِلَيْهَا وَ آخِرُهُمْ خُرُوجًا مِنْهَا.

وَ رَوَى صَدْرُهُ الْكَلْبِئِيُّ كَمَا مَرَّ (٤).

ص: ٤٦٩

١- فی معانی الأخبار- مفضل بن سعید.

٢- معانی الأخبار- ١٦٨- ١.

٣- أمالی الطوسی ١- ١٤٤.

٤- مر فی الحدیث ٢ من الباب ٦٨ من أبواب أحكام المساجد.

ترجمه:

< از جابر الجعفی از ابی جعفر محمد بن علی الباقر (ع) از آباء خود: رسول الله (ص) به جبرئیل
گفت: کدام مکان ها نزد خداوند تعالی محبوب تر هستند؟ او گفت: مساجد و محبوب ترین مردم
نزد خدا، اولین واردشوندگان و آخرین خارج شوندگان از آنها هستند. سپس گفت: کدام مکان ها
نزد خداوند تعالی منفورتر هستند؟ او گفت: بازارها و منفورترین مردم نزد خدا، اولین واردشوندگان
و آخرین خارج شوندگان از آنها هستند.